

GR. ALEXANDRESCU

OPERE

1

POEZII

cc.

1957

EDITURA DE STAT PENTRU LITERATURĂ ȘI ARTĂ

GR. ALEXANDRESCU

OPERE

Ediție critică, note, variante și bibliografie de
I. FISCHER

Studiu introductiv de
SILVIAN IOSIFESCU

1957

EDITURA DE STAT PENTRU LITERATURĂ ȘI ARTĂ

C151521

Prezentarea grafică: O. ADLER
Portretul supracopertei: J. PERAHIM

Grigore Alexandrescu în jurul anului 1860. Fotografie reprodusă și în fruntea ediției din 1863
(Biblioteca Academiei R.P.R. Colecția de stampe)

GRIGORE ALEXANDRESCU

Există încă discuție cu privire la data nașterii lui Grigore Alexandrescu. Din înștiințarea mortuară ar reieși anul 1810, din spusele lui Ghica — 1812, dintr-unele fraze ale lui Alexandrescu s-ar deduce chiar anul 1814.

Născut la Tîrgoviște, Alexandrescu era fiul lui Mihai Alexandrescu și al Mariei Fusea.

Știm puțin despre anii copilăriei — cît ne împărtășesc unele versuri din *Adio la Tîrgoviște* ori din *Satiră. Duhului meu*. O copilărie fericită a cărei amintire va provoca regrete adolescentului orfan. Ca și contemporanul său, Vasile Cîrlova, a învățat carte grecească și franțuzească la Tîrgoviște.

După cum ne spune într-o notă autobiografică¹, a învățat „în Tîrgoviște, în școala și sub direcțiunea profesorului grec Rafail (în casele lui Nae Hiotu), unde se preda limba greacă modernă și declamațiunea; apoi în școala lui Mitilincu pentru limba elină”. Mai târziu, la școala lui Vaillant a dobîndit faimă prin cunoștințele lui de franceză și prin bogăția lecturilor. De asemeni, Ghica ne vorbește de memoria lui extraordinară. O pomenește și poetul:

Nu mai ești tu acela care-n copilărie
Știai pe dinafară vestit-Alexandrie.

Pierzîndu-și de timpuriu — probabil prin 1827 — amîndoi părinții, Alexandrescu vine la București pe la sfîrșitul anului 1830, unde e găzduit mai întîi la Mitropolie de unchiul său, părintele Ieremia. În podul Mitropoliei, unde se aflau vreo mie de volume, apoi la Sf. Sava, care cuprindea a doua și mai vastă bibliotecă din acea vreme, Alexandrescu a urmat să-și îmbogățească lecturile, citind cu ace-

---

¹ Nota a fost publicată de Remus Caracaș în *Contribuțiuni la biografia lui Gr. Alexandrescu, Prietenii istoriei literare*, București, 1931, pp. 36—46. Dat fiind că a fost dictată generelui poetului Dinu Georgian Meedințeanu, este posterioară anului 1879, data căsătoriei Angelinei Alexandrescu.

iași nesaț pe scriitorii antichității grecești — Xenofon, Tucidide, Plutarh, pe clasicii secolelor XVII și XVIII ori pe primii romantici francezi.

În această perioadă, prin 1831, Ghica, elev la școala lui Vaillant, a făcut cunoștință cu un nou coleg, „un tânăr... înfășurat într-un surtuc cafeniu, oacheș, foarte oacheș, părul negru, sprâncenele groase îmbinate, ochii căprii și știțietori, mustața îi mișea pe buză”¹. Prietenia care a început pe băncile școlii lui Vaillant, apoi la Sf. Sava, și-a dovedit trăinicia vreme de zeci de ani. Lui Ghica îi datorăm prețioase amintiri despre Alexandrescu, amintiri ce compensează — ca în general la Ghica — unele neprecizii cronologice, prin culoare și prin darul de a portretiza.

În casa lui Ghica, Grigore Alexandrescu a cunoscut pe unele dintre personalitățile progresiste ale vremii, care aveau să-l și sprijine pe poetul tânăr și sărac. L-a cunoscut pe Iancu Văcărescu, din a cărui operă știa pe de rost multe poezii. Când i le-a recitat, „Văcărescu, încântat, l-a luat în brațe și l-a sărutat, zicându-i: «Băiete, tu o să fii un poet mare».”² De ziua numelui lui Văcărescu, cu ajutorul lui Ghica, Grigore Alexandrescu pune sub căpățul admiratului său înaintaș un plic cuprinzând *Epistolă Marelui Logofăt I. Văcărescu*. Își spunea acolo și entuziasmul, dar și unele nedumeriri cu privire la propriul său drum în poezie.

În casa lui Ghica l-a cunoscut și pe Grigore Băleanu, de la care a primit sprijin temeinic, pe frații Cîmpineanu, pe Eufrosin Poteca. De asemeni pe Eliade, care l-a adăpostit la el.

Raporturile lui Alexandrescu cu Eliade s-au rupt după cîțiva ani, degenerînd într-o violentă ostilitate. La început, legăturile au fost apropiate. Eliade, care apoi l-a acuzat pe Alexandrescu de ingraturitate, l-a găzduit, se pare chiar că l-a îngrijit în timpul unei boli. Poetul începător a publicat versuri în *Curierul românesc: Miezul nopții, Prieteșugul* etc. În tipografia lui Eliade și sub probabila îndrumare a acestuia și-a tipărit Alexandrescu în 1832 prima culegere — *Eliezer și Neftali*. În afară de traducerea poemului lui Florian, după care se intitula volumul și de alte trei traduceri — după Byron și Lamartine — în această culegere intrau și zece poezii originale — cinci meditații și poezii erotice și cinci fabule.

Prin 1837—1838 intervine între cei doi scriitori o ruptură, care a dus la o polemică reinnoită vreme de cîteva zeci de ani. Focul deschis de Eliade prin unele aluzii cuprinse în prefața operelor lui Paris Mumuleanu e continuat printr-o critică făcută în *Curierul de ambe sexe* unei fabule — *Vulpea, calul și lupul* pe care Alexandrescu o publicase în ziarul *Romania*. Deși, la sfîrșit, Eliade, spre a oferi un model, refăcea fabula, articolul avea mai mult caracter de polemică decît de analiză critică. Prefăcîndu-se că nu deslușește numele autorului, sub inițialele transparente G. A-scu, cu care era semnată fabula *Vulpea, calul și lupul*, Eliade făcea diverse comentarii răutăcioase cu privire la alegerea pseudonimului.

Alexandrescu a răspuns cu o altă fabulă — *Privighitoarea și măgarul*, în care, asemănîndu-se cu pasărea cîntăreață, îi rezerva lui Eliade rolul celeilalte vietăți. A revenit apoi cu diferite înțepături referitoare la degenerarea părerilor despre limbă ale lui Eliade — (*Epistola către Voltaire*) — ori la valoarea traducerilor acestuia.

¹ I. Ghica, *Amintiri despre Grigorie Alexandrescu în Scrisori către Vasile Alecsandri*, București, 1887, p. 656.

² *Idem*, p. 659.

Polemica a urmat cu *Ingratul* — lung rechizitoriu în versuri făcut de Eliade. După mai bine de douăzeci de ani, când Alexandrescu a fost lovit de boala din care nu și-a mai revenit, Eliade, cu dușmănie nepotolită, a scris *Cîinele bolnav de ochie* căreia Alexandrescu i-a replicat prin *Confesiunea unui renegat* cu aluzii clare — schimbarea la față politică a lui Eliade.

Cauza rupturii a fost desigur și de ordin personal. Alături de acuzațiile de ingratură, Eliade pomenește și de „două inimi calde ce tu le-ai dezunit“, fără ca să putem ști la ce se referă concret și cât de întemeiate îi erau bănuielile. Acest aspect al polemicii explică nivelul supărător de coborît la care a ajuns uneori.¹ Dar este sigur că nu numai motive personale i-au despărțit pe cei doi scriitori, ci și deosebiri de atitudine politică. În *Ingratul* Eliade se plînge că a căzut „în cursa urzirii prea spurcate“ nimerind „în sfaturi blestemate“, într-un „loc de piericiune“, „al țării pandemoniu și cuibul de ispite“. Din versurile vehemente și obscure se poate înțelege că Eliade regretă a fi fost atras un timp într-o societate politică secretă.

Ne aflăm în acest al patrulea deceniu al secolului trecut, într-o perioadă cînd peste tot se face simțită frămîntarea generală, intensificarea contradicțiilor care prevesteau revoluția. „A lumii temelie se mișcă, se clătește“ va scrie peste cîțiva ani Alexandrescu. Sămînța ideilor înaintate încolțea cu repeziciune pe un teren prielnic. Burghesia mobiliza în jurul ei toate forțele antif feudale. Împotrivirea marii boierimii retrograde, teroarea exercitată de Alexandru Ghica, domn prefuit numai de reacționari înverșunați, cum a fost colonelul Lăcusteanu, surghiuni, rile și arestările nu puteau împiedica creșterea mișcării de pregătire politică și ideologică a revoluției. S-au creat societăți culturale, cum a fost Societatea Filara monică, printre cotizanții căreia se număra în 1835 și Alexandrescu. De asemenea societăți secrete. Așa a fost cea înjghebată în 1837 de o parte a membrilor Societății Filarmonice — între care Cîmpineanu, Eliade, Voinescu II.

Programul acestei a doua societăți era pur politic, cuprinzînd o serie de reforme democratice — egalitatea tuturor înaintea legii, emanciparea țiganilor etc. După desființarea societății, Ghica întemeiază la Paris o altă societate secretă, din care a făcut parte de asemeni Alexandrescu. [Această societate a speriat prin caracterul înaintat al progresului ei pe șovăitorul Eliade, care o acuză că împinge „libertatea țiparului pînă la calomnie, egalitatea cu cei mai mari pînă la impertinență“.²

Opoziția mai adîncă decît neînțelegerile personale explică și prelungita dușmănie dintre cei doi scriitori. Alexandrescu, care, după înfrîngerea revoluției și-a păstrat cu consecvență pozițiile, judeca sever, în 1851, felul cum prezenta Eliade evenimentele revoluționare. „Am găsit în sfîrșit cartea marelui patriot și mă ocup cu citirea ei. Niciodată n-am auzit așa mari minciuni, nici am văzut om să se laude mai fără rușine; și apoi abia sunt la început“³ — îi scria el lui Ghica la 5 noiembrie 1851. În același sens vorbește și în *Confesiunea unui renegat*.

Părăsind casa lui Eliade, Alexandrescu a locuit la Ghica, unde a rămas mai mulți ani. În acești ani, el îmbrățișează cariera militară, intrînd în armată ca

¹ Cf. Aricescu: *Satire politice care au circulat în public, manuscrise și anonime, între anii 1840—1866*.

² Eliade, *Equilibrul între antitesi sau spiritul și materia*, București, 1859.

³ Scrisoare publicată în *Grigore Alexandrescu*, monografie de Eugen Lovinescu, Casa Școalelor, București, 1928, p. 275.

„iuncher“. Alături de alți ofițeri progresiști ca frații Golescu, frații Crețulescu, Voinescu II, împreună cu care citea memorialul lui Napoleon ori poeziile lui Hugo, Lamartine, Béranger, Alexandrescu vedea în armata creată de Regulamentul Organic o nădejde pentru redeșteptarea națională și implicit pentru transformările politice dorite. Armatei acesteia, a cărei înființare Cîrlova o celebrase în *Marșul oștirii române*, Alexandrescu i-a consacrat de asemeni versurile din *O impresie* (1846) ori din *Cîntecul soldatului* (1853).

Slujba pe care a făcut-o însă noul iuncher la djurstvă nu era în măsură să-l mulțumească. După o perioadă cînd s-a ocupat mai mult cu scriptele, caligrafia sa pîrînd nesatisfăcătoare superiorilor, a fost trimis la Focșani, la frontiera dintre cele două principate, cu o însărcinare din cale-afară de prozaică. Avea misiunea „de a întreba de pașaport pe toți cîți voiau să treacă șanțul care despărțea partea orașului moldovenesc de cea muntească și să taie la răboj oile cari veneau, dintr-un mal în celălalt al Mîlcovalui“¹. A demisionat în 1837. Un an mai tîrziu și-a tipărit, la tipografia lui Carcalechi, al doilea volum², cuprinzînd douăzeci de noi poezii — versuri de dragoste, *Eliza*, *Așteptarea*, *Inima mea e tristă*, epistole — către I. Văcărescu și I. Cîmpineanu, meditații — *Candela*, *Fericirea*, *Peștera* — fabule, printre care faimoasa *Boul și vișelul*.

Ghica plecase în 1837 la studii la Paris. Alexandrescu urmează însă să rămînă în legături strînse cu familia acestuia și în anul următor se mută chiar la Tache Ghica, unde avea să locuiască șase ani.

Sînt ani de pîgărire revoluționară — mai ales cei dintre 1838 și 1840. Societățile secrete își întetesc activitatea. Împotriva domnitorului Alexandru Ghica, exponent al reacțiunii feudale, se înjgheabă acțiuni secrete de răsturnare. Pentru participarea la una din ele — la mișcarea lui Dimitrie Filipescu — avea să fie zvîrlit în închisoare Bălcescu.

În acești ani, Grigore Alexandrescu își întărește legăturile cu cercurile progresiste, ceea ce însuflă operei lui vigoare sporită și o încredere calmă în viitorul pe care-l pregătea acțiunea oamenilor. E sentimentul pe care-l respiră *Anul 1840*.

Întorcîndu-se în țară de la studii, Ghica îl găsește pe poet — după cum ne spune — „tot la djurstvă, în mahalaua Gorgani, unde îl lăsasem; dar de astă dată nu ca iuncher, nu ca copist, ci ca pensionar, sub cheie și cu pază de soldat cu pușcă la ușă“³. Alexandrescu era arestat din octombrie 1840. Cauza nu putea fi — cum crede Ghica — fabula *Lebăda și puii corbului*, căci această fabulă fusese scrisă cu doi ani înainte, în 1838. Mai probabil este ca arestarea să se fi datorat, în general, legăturilor poetului cu cercurile răzvrătiților și în special *Anului 1840*, care apăruse cu cîteva luni înainte în numărul din mai al *Daciei literare*.

În închisoare, Alexandrescu a rămas trei luni. În acest timp a tradus *Meropa* lui Voltaire, din opera căruia mai tradusese cu cîteva ani înainte *Alzira*⁴.

În această perioadă, scrisul lui ajunsese la deplină notorietate și prin intermediul unor antologii numele lui începuse a fi cunoscut peste hotare. Culegerea de poezii în romînește pe care Petru Lupulov o tipărește la Buda în 1841 cuprinde

¹ I. Ghica — *op cit.*, p. 662.

² *Poezii ale d. Gr. Alexandrescu*, București, 1838.

³ I. Ghica, *op cit.*, p. 663.

⁴ *Alzira sau Americanii*, București, 1835; *Meropa*, București, 1847.

„Poezii ale d. Gr. Alexandrescu, Văcărescu și Eliad“; mai tirziu versuri de-ale sale apar în franceză, în antologia publicată de Vaillant, în engleză, în *Rouman Anthology* a lui Stanley. În 1855, Canini traduce *Nu, a ta moarte în Il libro dell' Amore*.

În vara lui 1842, Alexandrescu și Ghica — care între timp fusese numit profesor la Academia Mihăileană din Iași — pornesc într-o călătorie de o lună și jumătate la mânăstirile de pe valea Oltului. E semnificativă alegerea acestor locuri bogate în amintiri istorice care vor răsuna curînd în versurile poetului. Semnificative sînt și condițiile plecării. Ceruseră lui Alecu Villara cîteva recomandări „neapărat trebuincioase ca să călătorească cineva în țară la noi... însă el ne răspunse că trebuie mai întîi să ceară voie de mai sus, căci sîntem cam bănuți și poate să nu fie plăcută întreprinderea noastră“.

Fără să mai aștepte dezlegarea „ce putea să nu vie“, cei doi scriitori au vizitat pe rînd Cozia și Tismana, ajungînd pînă la Turnu Roșu. În *Memorialul de călătorie*, scris — după cum ne arată — îndată după întoarcere, Alexandrescu avea să povestească momente din călătorie. Fragmente din *Memorial* au apărut în *Propășirea* din 1844, la solicitarea lui Alecsandri, care în martie al aceluiași an îi cerea lui Alexandrescu să colaboreze la revista ieșeană. Alte fragmente — *Mănăstirea dintr-un lemn, Bistrița, Polovracii* — s-au tipărit în *Vestitorul românesc* din anul următor. În volum, *Memorialul* a apărut în ediția 1863. Roadele poetice ale călătoriei sînt importante: *Umbra lui Mircea, Răsăritul lunei la Tismana, Mormintele la Drăgășani*.

Anii din jurul lui 1840 se caracterizează printr-o creație îmbogățită și matură. Nu se poate să nu punem în legătură aceste zile de deosebită fertilitate cu marea speranță, cu atmosfera de înfrigurată pregătire a schimbărilor politice și sociale. Alexandrescu scrie acum cîteva dintre fabulele sale cele mai populare — *Cîinele și cățelul, Toporul și pădurea, Oglînde*, epistolele către Donici și Voinescu, poemele filozofice citate mai sus. Într-un singur an — 1842 — creației lui i se adaugă un număr de poezii egal cu cel scris în cei doisprezece ani anteriori.

În aceeași perioadă, se intensifică legăturile poetului — ca și ale celorlalți scriitori munteni ai timpului — cu literații moldoveni și cu publicațiile lor. Sînt manifestări exprimînd și lupta pentru unitatea națională și comunitatea de ideologie și aspirații progresiste. Încă în 1839, Kogălniceanu, sosind la București, fusese recomandat lui Alexandrescu printr-o scrisoare a lui Costache Negruzzi. În răspunsul lui, poetul muntean se arăta foarte interesat de „întreprinderea jurnalului ce are de gînd să facă Kogălniceanu“ — e vorba de *Dacia literară*, care avea să apară peste un an — și făgăduia „că va avea în noi corespondenți statornici“¹. Ghica pleacă apoi la Iași pentru a oferi lui Mihail Sturdza să devină domn și în Muntenia, realizîndu-se printr-un mijloc ce avea să fie folosit în 1859, la alegerea lui Cuza, un început de unire. Măgulit, dar foarte prudent, Sturdza refuză. Nici nu putea fi omul potrivit pentru un asemenea act, viitorul sugrumător al mișcării revoluționare din Moldova. Ghica rămîne la Iași. În corespondența foarte interesantă a lui Alexandrescu cu Ghica vedem cît de strînse erau raporturile poetului, pe diferite căi, cu scriitorii Moldovei. El publică poezii în *Dacia literară* și apoi în *Propășirea*; strînge colaborări pentru publicațiile moldovenești

¹ Scrisoare publicată de Iacob Negruzzi în *Convorbiri literare* din 1886, nr. 10.

și le difuzează printre cunoscuți. La 10 iunie 1842 cere pentru Voinescu întreaga colecție a *Glanerului* (*Le glaneur moldo-roumain*). Când apare *Propășirea*, se plînge: „... *Din treizeci de eczamplare ale Propășirii ce zici că îmi trimiți, n-am primit decît unul și acela cel șters de țensură*“.¹ Se gîndește o vreme să se mute la Iași și refuzînd un loc la școală îl roagă pe Ghica să-i caute un post „*în slujba administrativă sau judecătorească*“.

Tot la Iași, la *Cantora foii sâtești* sub îngrijirea lui Donici apare și a treia culegere a lui Alexandrescu.²

În timpul domniei lui Gheorghe Bibescu, Alexandrescu își reia slujba de stat ca șef la „masa jălbilor“ și apoi ca șef de secție la secretariatul de stat. Bibescu îl apreciază. „*Dar — scrie Ghica despre prietenul său — nici intriga, nici lingușirea nu s-a putut apropia vreodată de dînsul*“ Alexandrescu refuză titlul de „*poet al curții*“ pe care i-l propusese peremptoriu soția lui Bibescu.³

În 1847 își publică o nouă ediție a poeziilor.⁴

Nu se cunosc multe fapte cu privire la participarea lui Alexandrescu la revoluție. Dar această participare e neîndoioasă. „*Fără să fie printre cei din fruntea mișcării revoluționare, convingerile lui nu l-au ținut departe de ea*“, scrie Ovid Densusianu.⁵ Se pare că a ocupat funcții de stat⁶ și a colaborat la *Popolul suveran*.

Apărînd într-un format mai mare, nr. 15 (din anul 1848) al publicației, al cărui redactor responsabil era Nicolae Bălcescu, cuprinde în fruntea primei pagini o înștiințare: „*Redactorii acestii foi, văzînd trebuința ce nația simte astăzi de o foaie care să dezvolteze principiile constituției noastre și să trateze mai cu înțîndere toate chestiunile atît dinlăuntru, cît și dinafară, au chibzuit a-i da formatul ce se vede*“.

Redactorii sunt: D. N. Bălcescu, C. Bolliac, Gr. Alexandrescu, D. Bolintineanu, P. Teulescu, A. Zane.“

Nu se întîlnesc în paginile revistei colaborări semnate de Gr. Alexandrescu. Dar printre cele care i-ar putea fi atribuite, o mare probabilitate prezintă o bucată în versuri, apărută în nr. 24: *Plîngerea deputatului*. I-au atribuit-o și G. Bogdan-Duică și Emil Gîrleanu, care a introdus-o în ediția lui din 1907, cu titlul de *Patriotul veacului*. Sub acest titlu o aflase într-un manuscris al Academiei.

În notă, Gîrleanu arată că se poate regăsi în această poezie, comparînd-o cu celelalte satire ale lui Alexandrescu, „*caracteristica versurilor lui din acestea*“. Înrudirile de concepție și stil sînt, într-adevăr, certe și *Plîngerea deputatului* (*Patriotul veacului*) prefigurează *O profesiune de credință*, scrisă cu nouă ani mai tîrziu. Același tip de autobiografie umoristică, aceeași persiflare a frazeologiei demagogice și a pseudopatriotismului solicitînd răsplată. Cu cîțiva ani înainte, Alecsandri exprimase o asemănătoare idee critică prin calamburul „*patrioți — patrihoți*“ din cupletele *Iașilor în Carnaval*.

¹ Cf. „*Correspondența [lui Gr. Alexandrescu] cu Ion Ghica*“ în monografia lui E. Lovinescu, ed. cit., p. 232.

² *Poezii a lui Gr. Alexandrescu*, Iași, 1842.

³ I. Ghica, op. cit., p. 668.

⁴ *Suvenire și impresii, epistole și fabule de Grigore Alexandrescu*, București, 1847, C. A. Rosetti și Vinterhalder.

⁵ *Literatura romînă modernă*, III, București, 1929, p. 104.

⁶ Cf. introducerea lui Gh. Adamescu la ediția operelor lui Alexandrescu, București, 1929.

Candidatul din *O profesiune de credință* se va adresa alegătorilor. *Patriotul veacului* își revendică meritele în fața „prea înaltei stăpîniri” și amintește domnitorului:

Ți-am slujit cu înfocare și la orce ai urmat,
Faptele mării tale, glasul meu le-a lăudat.

Indignat că elogiul prelungit al stăpînirii nu i-a adus vreo recompensă, personajul e gata să facă o întoarcere de o sută optzeci de grade:

Opoziția m-așteaptă, ea dorește al meu vot
Și-i vedea cînd s-o aprinde sîngele de patriot!

și să atace tot atît de zgomotos ceea ce lăudase:

C-un cuvînt numai eu singur o să strig cît strigă toți,
Ș-o să las patriotismul moștenire la nepoți!

Din cauza acestei participări la revoluție, Alexandrescu cu mare greutate a scăpat în timpul terorii contrarevoluționare. „*Abia scăpasem din ghiarele patrioților Cornescu și beizadea Scarlat*” — scrie el lui Ghica la 27 ianuarie 1849, făcînd aluzie la doi dintre cei mai îndrîjiți reprezentanți ai reacțiunii — la logofătul Constantin Cornescu și la Scarlat Ghica.

Corespondența din acești ani cu Ghica — aflător la Constantinopol și urmînd să devină *bei de Samos* — e deosebit de interesantă și pentru cunoașterea atmosferei timpului și pentru înțelegerea fermității și consecvenței pe care Alexandrescu a știut să le păstreze îndărătul măștii ironice.

În anii de după 1848, teama de revoluție a burgheziei, după ce trădase mișcarea și pregătea compromisul de clasă, se exprima printr-o infinită serie de lașități, meschinării și servilisme. Pe de altă parte, marea boierime și exponenții ei, ca și aristocrația franceză din timpul Restaurației, „*nu uitaseră și nu învățaseră nimic*”.

Alexandrescu va caracteriza cu aceeași ironică amărăciune înverșunarea stupidă a boierimii, ca și slugărnicia negustorimii. Fără a avea vigoarea de conducător a lui Bălcescu și nici înaripata lui înțelegere politică, rămînînd adeptul unui democratism mai vag conceput, Alexandrescu a ignorat marasmul moral și cotitura politică. În tot timpul existenței lui conștiente, curmate de boală în 1860, s-a păstrat pe pozițiile unui artist care voia să-și unească „*soarta cu a mulțimii*”.

De aceea îl vom vedea notînd în scrisori, cu aparent calm ironic sau cu neascunsă indignare, fapte caracteristice. Divanul modifică pînă la absurd condițiile pentru a fi alegători și aleși, pentru primii, moșie de 30 stînjeni, pentru ceilalți cel puțin 250 de stînjeni. Se votează în unanimitate pedeapsa cu moartea. Boierii se dispensează de plata datoriei statului, căci „*contribuția obștească este o perspectivă care îngrozește pe toți senatorii*”.¹ Pe de altă parte, la marea „*țerimonie*” ce se face la palat de ziua oștirii, în 1851, „*corpul neguțătorilor a ținut un cuvînt foarte lung în care zicea că guvernul de astăzi a împins civilizația noastră la gradul*

¹ Cf. „*Corespondența [lui Gr. Alexandrescu] cu Ion Ghica*” — E. Lovinescu, ed. cit., p. 264.

cel mai înalt, și că prin ajutorul șefului poliției despre care a făcut o laudă pompoasă, țara noastră are să fie curînd raiul pămîntului. Acestea sunt niște adevăruri așa netăgăduite — adaugă Alexandrescu — încît nu le-aș fi înșirat aici dacă nu s-ar fi găsit unii vrăjmași ai adevărului ca să le tăgăduiască.“¹

În asemenea împrejurări, scriitorul ne va mărturisi că se află în „niște zile de mizantropie, care de vor ținea mult, trebuie, după [cum] zice comedia: «să mor sau să mă însor»“.²

Atitudinea mizantropică se risipește în anii din preajma Unirii. Scriitorul participă la acțiunea unioniștilor. În creație, de asemeni, întrerupe tăcerea pe care Sion i-o reproșase într-o epigramă.

În *Concordia* din 30 martie 1857, închină viitorilor deputați ai României poezia *Unirea Principatelor* în care entuziasmul patriotic regăsește accente pline:

Cînd citim în vechea carte a istoriei străbune
Virtuți mari, ilustre fapte ale nației romîne,
Care inimă stă rece? care suflet nemișcat?
Cine n-are dor să vază țara sa în fericire,
Cu legi bune, cu legi drepte, în țările și-n unire,
Cultivînd artele păcii pe al său pămînt bogat?

Publică fabule, dintre care una — *Corbii și barza* — stîrnește furia marilor boieri și cereri de pedepsire. Scrie *Cometei anonsate pentru 13 iunie și Răspunsul cometei*, apoi, în dîrdora alegerilor pentru divanurile ad-hoc, *O profesiune de credință*.

În anii aceștia ocupă diferite funcții. În afară de cea onorifică, de membru în comitetul teatral, este director al Arhivelor Statului — prin care calitate Sion explică într-o epigramă tăcerea poetului: „*Șoarecii de la arhivă! Ți-au ros pana cea activă*“. Devine apoi director al Eforiei Spitalelor.

După Unire, refuză propunerea de a intra în minister, primind doar un loc în Comisia Centrală de la Focșani. Acolo se căsătorește la 29 mai 1860 cu Raluca Stamatiu.³

În timp ce funcționa la Comisia Centrală dă semne de alienație mintală. E internat la București la spitalul Pantelimon și foarte repede înlocuit din funcție la Comisia Centrală. Cu aceeași grabă, fratele lui, Ion, ceruse punerea sub interdicție a poetului,⁴ Revenindu-și, după cîteva luni, Alexandrescu cere ridicarea interdicției printr-o petiție către domnitor.

Boala din 1860 avea să-și lase urmele asupra inteligenței și creației lui Grigore Alexandrescu. „*Timp de 25 de ani* — scrie G. Călinescu în *Istoria literaturii romîne — poetul se clătină, ca și Hölderlin, între luciditate și eroare...*“⁵ Totuși, nu se poate vorbi de o totală absență și de istovirea bruscă a creației. Mai multe fapte arată că reaua-voință oficială a contribuit în mare măsură la pecetluirea

¹ Cf. „*Correspondența [lui Gr. Alexandrescu] cu Ion Ghica*“ — Lovinescu, ed. cit., p. 264.

² *Ibidem*, p. 234.

³ Vezi *Studii și cercetări de istorie literară și folclor*, nr. 1, p. 94.

⁴ În privința acestei ultime perioade din viața poetului, a se vedea monografia lui G. Călinescu, alcătuită în cadrul Institutului de istorie literară și folclor. Certificatul medical din 1862 e reprodus în introducerea ediției V. Ghiacoiu, pp. 49—51.

⁵ G. Călinescu, *op. cit.*, p. 149.

poetului ca dement. O hotărîre arbitrară îl scosese pe Alexandrescu din postul onorific de efor. Protestînd prin petiții adresate domnitorului și printr-unele versuri usturătoare pe care le puse în circulație, prin declarații în presă, poetul își atrage mînia lui Nicolae Crețulescu, președintele consiliului și ministru de Interne. Acesta trimite o comisie să-l examineze din nou. Din comisie făcea parte același medic — Protesî — care, cu un an înainte, atestase deplinătatea facultăților lui Alexandrescu și contribuise la ridicarea interdicției. Noul certificat din 7. IX. 1862, deși constată „cătătura firească și manierele cuviincioase ale celui cercetat“, consideră aluziile lui la faptul — riguros exact — că refuzase să intre în ministere, drept simptome de megalomanie. Poetul e declarat iar dement și decizia dobîndește publicitate prin poliție. În *Noaptea Sfîntului Botez*, publicată postum de Ghica, va pomeni de felul în care miniștrii se răzbunau prin comisii medicale „ce ne sînt ades fatale“.

Creația lui Alexandrescu a coborît treptat în acești ani, fără a înceta cu desăvîrșire. În vremea cînd se lupta împotriva pecetlurii ca dement, a publicat mai multe fabule: *Cătîrul cu clopoței*, *Mielul murind*, *Castorul și alte lighioni*, *Zugravul și portretul*, apărute toate în *Romînul* din 1861. În același an își continuă polemica veche cu Eliade, publicînd *Confesiunea unui renegat*. În 1863 își alcătuieste o ultimă ediție a poeziilor, introducînd nefericite modificări de înrînire latinistă.

Opera originală se fărîmițează apoi în cîteva versuri ocazionale, puțin semnificative. În proză, publică în 1869 cîteva nuvele, care, spre deosebire de fabulele din 1861, sînt de departe inferioare prozei spirițuale din *Memorial*. Ele poartă titlul comun: *Amintiri mărețe*, dar numai ultima — *Un episod din viața lui Mihai* — este semnată Gr. M. Alexandrescu.

În 1868, fostul traducător al lui Florian și Voltaire publică în *perioadicele* vremii mai multe basme după E. Laboulaye, adunîndu-le în 1872 în culegerea *Povești albastre*. Traducerile cuprind însă inadvertențe, flagrante galicisme — „un turc de vieille roche“ e redat printr-„un turc de veche stîncă“.

Apăsător de uitarea din ce în ce mai deasă în care e relegat, Alexandrescu se gîndește să intre în viața politică. În 1868 aspiră la un loc de senator și în *Trompeta Carpaților* apare apelul său către alegătorii colegiului II. În același an începe să publice — fără să indice însă sursa — mai multe articole de considerații politico-juridice, traduse după Etienne Jouy, literat francez de la începutul secolului trecut. În 1875, într-o scrisoare către Alecsandri, își exprimă dorința de a fi ales deputat.

Bonifaciu Florescu ne descrie, în 1874, întîlnirea pe străzile din Tîrgoviște cu Alexandrescu „slab și palid ca o umbră“¹.

În 1882, poetul septuagenar publică în *Cimpoiul* traducerea primelor cînturi din *Gerusalemme liberata*. Îl va fi izbit — cum presupune acad. G. Călinescu² — asemănarea dintre soarta lui și nebunia lui Tasso? Va fi fost o ultimă replică dată lui Eliade această traducere a epopeii din care cu cîteva decenii în urmă și Eliade publicase un cîntec în *Curierul de ambe sexe*? În orice caz acesta e ultimul semn ce ni l-a mai dat scrisul lui Alexandrescu. Poetul s-a stins în noaptea de 25—26 noiembrie 1885.

¹ *Columna lui Traian*, 1874, p. 116.

² G. Călinescu, *op. cit.*, p. 62.

În amintirile lui, Ghica vorbește indignat de contrastul între înmormintarea unui puternic al vremii, „*fost de zece ori ministru, acoperit de sus și pînă jos cu cruci, stele și cordoane*”¹ și poetul dus la groapă într-un dric sărac, însoțit de cîțiva cunoscuți. Deși s-a încercat a se spulbera „*legenda nepăsării publice, creată de Ghica*”², faptele justifică indignarea acestuia. O confirmă și scrisoarea publicată în presă de ginerele lui Alexandrescu, D. Georgian Meedințeanu și cea trimisă de Alecsandri de la Paris lui Al. Papadopol Calimachi: „*Moartea bietului Alexandrescu nu m-a mîhnit atît de mult, căci el era mort de mai mulți ani, cît m-a mîhnit nepăsarea generației actuale în privirea lui și uitarea în care căzuse numele lui, odinicare strălucit*”.

Opera lui Grigore Alexandrescu se întinde pe mai bine de trei decenii și cuprinde versuri satirice (fabule, epistole, satire), poezii erotice și meditații, iar în proză — *Memorialul de călătorie*.]

Fabula constituie specia poetică la care poetul se reîntoarce mereu. Dacă poeziile de dragoste, inspirate pe rînd de *Eliza* ori de Emilia, ori meditațiile se întîlnesc mai mult în opera de tinerețe și nu mai apar după 1850, fabule Alexandrescu a scris în toți acești treizeci de ani. Cu prelucrări încă apropiate de original, după La Fontaine ori Florian — *Cătrul ce-și laudă nobilitatea, Măgarul răsfățat* — a colaborat douăzeci de ani la *Curierul românesc*. Cu fabulele pomenite mai sus i se încheie de fapt opera, dacă nu mai ținem seamă de versurile răzlețe din anii următori.

Dincolo de diversitatea curentelor de care poetul a fost înriurit și de diversitatea problemelor ce le pune opera, realismul ei ferm îi asigură unitatea. Imaginea acestor vremi de mare nădejde și de prefaceri se regăsește atît în clasicizanta fabulă, cît și în meditația romantică, în satire ori epistole.

È un realism în concordanță cu felul cum a conceput poetul arta, cum i-a înțeles funcția de reflectare și de educare. Și în această privință, Alexandrescu e în deplinul înțeles al cuvîntului un om al vremii sale, un scriitor al generației luptătoare de la 1848. Poetul ignorează subiectivismul aproape solipsist, ca și estetismul izolării în care au alunecat reprezentanții romanticii reacționare, bunăoară romantici germani ca Tieck ori Novalis. În plin zbucium de dragoste, cînd „*inima mîhnită*” cheamă pacea, sentimentul civic, conștiința datoriei față de patrie, de lume, de tot ce pătîmește reamîntește poetului că dragostea lui nu e centrul universului, că ea trebuie să se subordoneze unor țeluri superioare.

Nu sînt patimi mai nobili, mai mari, mai lăudate,
Mai vrednici să s-aprînză în inimi bărbătești?
Nădejdi, viață, cinste, simțirile-nfocate
Femeii le jertfești!

Crezi tu că pentru tine răsare sau sfințește
Acel uriaș falnic, al ziii domnitor?
La patrie, la lume, la tot ce pătîmește
Nimic nu ești dator?

¹ I. Ghica, *op. cit.*, p. 654.

² Petre V. Haneș în *Preocupări literare*, 1936.

Poetul care, în freamătul pasiunii, știe s-o subordoneze datoriei către patrie și către umanitate are o clară înțelegere a rostului artei. Artă oferă oamenilor oglinda realității, îi ajută să distingă bunul de rău, să demaște uritul care se dă drept frumos. O face triumfând asupra prohibițiilor stabilite de despoți, de guvernanții interesați în ascunderea adevărului.

Acesta e titlul unei fabule din 1842 — *Oglindele*. Într-o țară în care și „plăcuta frumusețe trecea de uriciune”, oglinzile sînt prohibite. Printr-o întimplare — o corabie încărcată naufragiază la țărm — locuitorii descoperă oglinda și în ea își văd fețele, „mulți însă cu-ntristare”. Dregătorii dau poruncă să se sfărîme oglinzile. „Mulle se sfărîmară, dar ascunseră multe” — care serviră mai departe, fiind puse în fața uriciunii. Oglinda artei nu poate fi nici interzisă, nici sfărîmată.

În același sens vorbesc direct prefețele lui Alexandrescu la diferitele ediții ale poeziilor lui. În prefața din 1842, el ia apărarea criticii literare și face elogiul criticii în general, arătînd apoi: „că am avut datoria să fac aceea ce am putut; să pun și eu o piatră cît de mică la zidirea obștească”. Mai clar încă, în 1847, scriitorul leagă acest sentiment al datoriei împlinite de funcția socială a artei. După ce arată că în noua ediție a făcut îndreptări și adăugiri de poezii „între care unele *sujeturi istorice de un interes național, și prin urmare și mai puțin egoist*” — adaugă: „căci eu sînt din numărul acelor care cred că poezia, pe lângă neapărvata condiție de a plăcea, condiție a existenței sale, este datoare să exprime trebuințele societății și să deștepte simțimente frumoase și nobile care înalță sufletul prin idei morale și divine pînă în viitorul nemărginit și în anii cei vecinici”.

Opera lui Alexandrescu este, mai ales în prima ei parte, dominant *romantică*. Ca la toți ceilalți reprezentanți ai romantismului nostru în această jumătate a veacului trăsăturile romantice sînt caracterizate, dar nu și pure. Ele se împletesc cu note *realist-critice* și chiar — într-o măsură de neconceput pentru romantismul occidental — cu altele *clasice*. Vom regăsi această plurivalență la mulți dintre romanticii noștri. În proza lui Negruzzi, *Zoe* și *O alergare de cai* stau alături de scrisorile din *Negru pe alb*. În teatrul lui Alecsandri, *Despot-vodă* și comediile. Tot astfel la Alexandrescu coexistă *Te mai văzui o dată*, *Candela*, fabulele, epistolele.

Nu e vorba doar de o evoluție mai cotită, de trecerea unor scriitori prin curente literare deosebite, ci de *coexistența* acestor trăsături la principalii scriitori romantici. În opera lui Alecsandri, *Despot-vodă* e scris cam în aceeași vreme cu *Rusaliile* de pildă. De asemeni, *Satiră*. *Duhului meu* și *Cînd dar o să guști pacea* ori *Te mai văzui o dată* datează din același an — 1842.

Caracterele *clasice* sînt de asemenea incontestabile. Ele consistă în preocupări și mijloace stilistice înrudite cu ale moralistilor clasici, într-un anumit tip de ironie lucidă și măsurată, foarte deosebită de Witz-ul romantic, apoi în folosirea unor specii împrumutate clasicismului și caracteristice lui — (*fabula*) care în primele decenii are o enormă și, cum vom vedea, firească răspîndire — epistola. Ca și Boileau, Alexandrescu va închina o satiră „*duhului său*”. Boileau corespundea în versuri cu Horațiu; Alexandrescu o va face cu Voltaire. Dar cuprînsul celor două scrisori pe care poetul francez și cel român le adresau spiritului lor se deosebesc în *problematică și atmosferă*, cum se deosebea Franța din timpul lui Ludovic al XIV-lea de Țara Romînească din jurul lui 1840.

În lămurirea clasicism-romantism, diferențiază pe Alexandrescu și pe ceilalți romantici români ai vremii de romanticii occidentali. Si în Occident, dublul aspect romantic-realist critic se întâlnește chiar la exponenți atât de tipici ai celor două curente: la Byron sau la Balzac. Dar romantismul occidental s-a afirmat și dezvoltat în luptă împotriva clasicismului. I-a contestat estetica, i-a subliniat limitele, a persiflat chiar — în dogoarea luptei — pe marii lui reprezentanți. Combatanții zgomotoși de la premiera lui *Hernani* scandalizau pe respectabilii clasicizanți de la parter blasfemînd tragediile și pe autorii de tragedii.

Ca și ceilalți romantici, Alexandrescu își începe scrisul traducînd și prelucrînd din Lamartine și Byron, dar și din La Fontaine ori Florian. Împrumută de la Boileau tiparul epistolei și de la Lamartine — meditația.

Au fi însă eronat și stăruitor dezmințit de fapte să reducem opera lui Alexandrescu sau a altor scriitori contemporani la un eclectism lipsit de unitate și originalitate, la simpla adoptare de modele eteroclite. Găsim în istoria literară trecută aprecieri în care opera scriitorilor din prima jumătate a veacului se reduce la un fel de listă de izvoare, scrierile originale ajungînd aproape să fie asimilate cu traducerile.

Această reducere a operelor literare la o listă de izvoare se remarcă în special în lucrări cum e cea a lui N. I. Apostolescu: *L'influence des romantiques français sur la poésie roumaine*, în care *Mai am un singur dor* al lui Eminescu devine o compilație după Ronsard și Paul Bourget. Se resimte de această tendință și o ediție alcătuită cu multă seriozitate și minuțiozitate cum e cea a Vioricăi Ghiacoiu, unde izvoarele se reduc adesea la o vagă înrudire tematică, ori la imagini aproximativ apropiate.

Desigur, influențele sînt incontestabile. Musset, Lamartine, Voltaire, Byron au lăsat urme adînci în literatura primei jumătăți a secolului al XIX-lea. Dar tot atât de incontestabil e că aceste influențe au fost totdeauna selective. Contagiunea spirituală, influența exercitată, indiferent de condițiile istorice, există numai în mentalitatea idealistă. Faptele istorico-literare arată că influențele s-au exercitat doar cînd au fost cerute, selectate de condiții istorice locale. La sfîrșitul secolului al XVIII-lea și la începutul secolului următor tragediile făceau parte din bagajul indispensabil al unui om de cultură. Scriitorii noștri citeau, declamau, traduceau tragedii grecești, franceze. Știm că Alexandrescu l-a minunat pe Ghica, după ce s-au cunoscut, recitîndu-i scene întregi din *Andromaca* și *Fedra* lui Racine. Tragedia însă nu s-a dezvoltat la noi, iar fabula a căpătat o mare răspîndire. Tichindeal, Stamati, Eliade, Bălăcescu, Pann, Donici, Sion etc., chiar și Hrisoverghi și-a acordat instrumentul mai grav pentru a scrie *Măgarul îngîmfat*. „Socotesc că putem zice fără să ne îndoim/Că e prea bun pentru țabuli veacul în care trăim“, scrie Alexandrescu în epistola lui de tinerețe către Iancu Văcărescu. S-a răspîndit de asemeni și meditația lamartineană, dar vom vedea că în opera lui Alexandrescu ea și-a schimbat caracterul, trecînd de la tristețea contemplației la energia afirmării.

Un exemplu semnificativ de felul cum e selectat și transformat un model în condiții istorice noi ni-l oferă soarta operei lui Volney la noi. *Les ruines ou méditations sur les révolutions des empires*¹, opera principală a lui Constantin François

¹ Volney — *Ruinele sau meditații asupra revoluțiilor imperiilor*, ed. a II-a, Paris, 1792.

de Chasseboeuf de Volney, a fost cunoscută încă de la începutul secolului, circulând în două traduceri manuscrise datorate lui Ion Tăutu în Moldova și Stanciu Căpăținea în Muntenia.¹ Meditația asupra decadenței unor mari cetăți devine temă predilectă la mulți poeți ai noștri. O întâlnim la Eliade și la Cîrlova, la Alexandrescu și Hrisoverghi.

Înainte de a medita asupra monumentelor din Tîrgoviște sau asupra mănăstirilor stăpînite de umbra lui Mircea, Alexandrescu pomeneste de decăderea Romei și Palmirei:

Așa orice mărire nemicornicită pierе!
A noastră, a Palmirii și-a Romei a trecut.

Dar o poezie exprimînd ridicarea unor forțe sociale pline de vitalitate, pornite să sfarme întirziatele lanțuri feudale nu se putea mîrgini la filozofia lui *vanitas mundi*, la contemplarea melancolică și fără vlagă a marilor dărîmări ale istoriei. Tocmai acesta e sensul ecoului pe care-l aflăm scrierea declamatoare a lui Volney. Spre deosebire de alți preromantici, spre deosebire de Thomas Gray din Elegia scrisă într-un cîmîtir de țară Volney deputat în Constituanta din 1791, lega ideea decăderii cetăților de considerații rousseauiste asupra formării societății și de idei generoase și vagi despre o fraternitate a popoarelor, făurită împotriva tiranilor. Spaima și conspirația tiranilor se intitulează unul dintre capitolele Ruinelor. E vorba de spaima tiranilor în fața „strigătului solemn al libertății și egalității”.² Cîrlova și Alexandrescu pomenesc și ei de această spaimă și, reluînd asociația făcută de Volney între contemplarea ruinelor și lupta împotriva tiraniei, o aplică împrejurărilor din țara noastră. Pomenirea ruinelor trecutului devine un prilej de rememorare a unor pagini glorioase din istorie, care stimulează pe oamenii prezentului și-i înspăimîntă pe tirani. E ideea din Ruinurile Tîrgoviștei a lui Cîrlova. Astfel urmează și versurile amintite din Adio la Tîrgoviște de Alexandrescu:

Și pe țărîna-aceea, de care-odinioară
Se spăimîntau tiranii de frică tremurînd.

Mai tîrziu, abandonînd orice referință livrescă la Palmira și Roma, Alexandrescu se întoarce spre marile monumente ale trecutului național, îndepărtîndu-se de Volney și de tristele lui considerații asupra deșertăciunii a ceea ce clădește omul.

Aceeași coloratură o are și teismul poetului. După Cîrlova, după Eliade din Cîntarea dimineții, Alexandrescu a introdus în volumul din 1838 Rugăciunea. Ca și în poezia la fel intitulată a lui Cîrlova, Rugăciunea trece de la reculegerea gravă la preocuparea civică. „Voiesc dreptate, cer mîntuire, patriei mele, jalnic pămînt” — exclama Cîrlova. „Fă să doresc de obște al omenirii bine”, cere și Alexandrescu divinității. E caracteristică pentru romantismul nostru această unificare prin patosul patriotic a diverse linii și izvoare tematice.

În latura romantică a operei lui, Alexandrescu a străbătut drumul de la tonul elegiac de deznădejde și neputință, în care suferința e considerată ca un fel de lege a firii, la romantismul major al afirmării și acțiunii.

¹ G. Bogdan-Duică, *Istoria literaturii romîne moderne, Întîii poeți munteni*, Cluj, 1923, p. 156.

² Volney, *op. cit.*

Nimic nu ne permite însă să considerăm perioada de lamartinizare — termenul acesta, folosit în trecut, rămîne impropriu — ca simplu tribut plătit modei timpului. În primii ani ai scrisului său, Alexandrescu împrumută accentele, imaginile și uneori chiar metrul lamartinean pentru a da glas unor tristeți genuine. E dezolarea adolescentului despărțit de locurile natale, sint apoi suferințele dragostei.

În versurile publicate la optsprezece ani, se tînguie un adolescent orfan — „De cînd pierdui părinții-mi trei ierni întregi trecură/Trei ierni căci după ierne viața-mi socotesc“. Poetul care simte că „nici o legătură nu are pre pămînt“ nu mai poate gusta nici farmecul unui peisaj calm:

E limpede-orizonul și cerul luminos;
A rîurilor șoptă... Dar unda lor e lină,
Iar sufletu-mi e-n valuri, n-am soare seninos.¹

Încheierea acestor poezii cuprinde adesea apelul către dezlegarea morții: „Și a vieții taină în moarte voi afla“ (*Miezul nopții*), „Zic lumii un adio: iau lira și mă duc“ (*Adio la Tîrgoviște*).

Expresia e exagerată și chemările repetate ale morții dau oarecare impresie de retorism. Se simte printre aceste exclamații vehemente că dezgustul de viață, la un poet care n-a avut încă prilejul să o cunoască, nu poate fi nici durabil, nici profund. Pe de altă parte, exagerarea, retorismul trădează procesul de căutare a expresiei, într-o poezie aflată încă la început. Poetul recurge la calea mai ușoară a imaginii de un tragic exterior, adesea teatral. Căutarea expresiei, făurirea limbajului poetic se străvede și în revenirea aceleiași imagini în mai multe poezii din această perioadă. „Văzînd zilele mele de suferințe pline, Pui mina p-a mea frunte și caut un mormînt“ din *Miezul nopții* revine într-o formă foarte asemănătoare în *Adio la Tîrgoviște* din volumul *Eliezer și Neftali* (1832): „Văzînd că pentru mine s-au dus zilele line, Pui mina p-a mea frunte și caut un mormînt“. Alteori reapare cîte o comparație care prin expresivitate vestește pe marele poet de mai tîrziu.

Cînd tot doarme-n natură, cînd tot e liniștire,
Cînd nu mai e mișcare în lumea celor vii,
Deșteaptă priveghează a mea tristă gîndire
Precum o piramidă se-nalță în pustii.

Comparația aceasta din *Miezul nopții* se regăsește în *Prieteșugul* tot din 1832. Același romantism elegiac din meditații domină în poezia erotică.

Versurile de dragoste lipsesc din prima culegere — *Eliezer și Neftali* — dar sint abundent prezente în următoarele trei din 1838, 1842 și 1847. Din ele se desprind firele a două dragoste succesive.² Una pentru Eliza, cunoscută, probabil, la Focșani și reintîlnită apoi la București. Ei îi sint închinată poezii ca *Eliza*, *Așteptarea*, *Inima mea e tristă*, *Te mai văzui o dată*. Emilia, pe care G. Bogdan-

¹ *Miezul nopții*, în *Curierul românesc* din 6 martie 1832.

² G. Bogdan-Duică, *op. cit.*, pp. 272—274, vorbește de a treia dragoste pentru o necunoscută, care ar fi inspirat — între altele — *Nina*, *Un ceas e de cînd anul trecu*, *În ceasuri de mîhnire*.

Duică a identificat-o cu o femeie din familia Odobeștilor, iar Eugen Lovinescu cu o actriță, Elenca, frecvent menționată în corespondența lui Alexandrescu cu Ghica, i-a inspirat destul de multe versuri: *Mîngîierea*, *Prieteșugul și amorul* și mai ales, *Cînd dar o să guști pacea*.

Cu cîteva excepții fericite, lirica erotică a lui Alexandrescu este, ca și cea a lui Alecsandri, inferioară restului operei. Căutarea expresiei din primele poezii se face mai intens simțită în versurile de dragoste. Poetul nu-și mimează sentimentele. Fără a fi temperamental un pasionat, Alexandrescu și-a trăit cu intensitate iubirile, cum ne-o arată unele accente profunde. Dar el se zbuțuiește — necri fără succes — să dea expresie simțirilor. Ne-o spune singur, într-o strofă semnificativă din *Inima mea e tristă*:

Adio! N-am cuvinte
Să-ți arăt tot ce simte,
În astfel de minaturi, mîhnit sufletul meu.
E o durere mare,
Și suferinți, pe care
A le simți poci numai; a le descri mi-e greu.

De vină nu e numai lipsa de experiență artistică proprie, ci și lipsa de experiență a însăși literaturii. În poezia de dragoste din literatura cultă anterioară, Alexandrescu nu putea găsi decît rare exemple de exprimare a sentimentului cu adevăr și profunzime. În afară de prospețimea unor versuri inspirate din folclor — *Amărită turturea* a lui Ienăchiță Văcărescu — ori de cîte un madrigal gingaș ca *Ogînda* lui Alecu Văcărescu, în poezia erotică a primilor noștri poeți, Alexandrescu găsea mai mult deformarea lăutărească a folclorului, cu prisos de oftaturi și diminutive ori convenționalul rece al poeziei neoanacreontice.

Întîlnim la Alexandrescu reîntoarceri la limbajul poetic inadecvat al înaintașilor săi. Sentimentul e redus la duiosia ușoară a romanței — *Eliza*. Alteori e spulberat de o demonstrație rece, prolixă — *Prieteșugul și amorul*. În mai multe rînduri, poetul se reîntoarce la gravele accente lamartineene — *Barca*, *Suferința*. Ca și poetul francez, respinge peisajul în dezacord cu pasiunea ce-l mistuie și caută cadrul potrivit, frămîntatul peisaj romantic.

Îmi place a naturii sălbatecă minie,
Și negură, și viscol, și cer întăritat,
Și tot ce e de groază, ce e în armonie
Cu focul care arde în pieptu-mi sfișiat.

(*Suferința*)

În căutarea unui limbaj propriu pe care o mărturisește poezia erotică, Alexandrescu izbuteste în mai multe rînduri să alunge formele convenționale și să spună lucruri noi și adînci. Se întîmplă asta în amintita poezie *Inima mea e tristă*. De asemenea în *Un ceas e de cînd anul trecu...* Dar în special în *Așteptarea* din 1838 și în *Cînd dar o să guști pacea* din 1842, Alexandrescu descoperă acorduri care — păstrînd proporțiile — prevestesc imensa orgă eminesciană.

Așteptarea, din ciclul Elizei, e scăldată în lumina dragostei fericite. E în toată poezia un freamăt voios, exprimat de însuși mersul întrerupt al versului:

Se auzi un sunet... Să ascult... mi se pare!
Nu e nimic; o frunză din vale a căzut.

Noaptea dragostei împlinite e într-o permanentă mișcare.

Noaptea în aste locuri, n-are de loc tăcere;
Totul se mișcă, umblă, dar toate sînt părere.

Vîntul, umbra, luna par a se juca să-l înșele pe îndrăgostit, să-i dea iluzia prezenței așteptate. Cu aceeași grație e exprimată apariția iubitei — la început luată cu teamă drept o nouă iluzie — „*părerere-nșălătoare, ș-acum mă amăgești?*“ — apoi recunoscută drept, cu sfială ce se schimbă în bucurie:

Ea pășește, ia seama... o auz că șoptește.
Negreșit e femeie... Ce zice? Mă numește!
Pieptul, inima-mi bate: aceasta este ea.

În *Cînd dar o să guști pacea* cîteva versuri gongorice: „*Eu lanțurile mele le zgudui cu mînie... Ca leul ce izbește a temniții tîrie*“ se pierd în tonul plin, bărbătesc cu care e exprimată pasiunea.

Cînd dar o să guști pacea, o inimă mîhnită?
Cînd dar o să-nceteze amarul tău suspin?
Viața ta e luptă, grozavă, nemblînzită,
Iubirea vecinic chin.

Pasiunea e mistuitoare, exclusivă. Poetul simte că nu s-ar putea elibera decît cu prețul vieții, ca și rănitul care s-ar omori scoțîndu-și fierul din rană. Semnificativ e simțămîntul de culpă pentru o pasiune, care-l face să abandoneze țeluri, aspirații mai înalte.

Prezența sentimentului civic care cenzurează pasiunea caracterizează atitudinea poetului în anii de după 1840. E de asemeni caracteristică pentru trecerea lui la un romantism de tip foarte deosebit.

Isolarea egocentrică în suferință și pasiunea proprie, dezabuzarea, dezgustul de viață rămîn cantonate în primii ani ai creației lui Alexandrescu. Ele sînt accidente în dezvoltarea poetului și a romantismului nostru. În această etapă, romantismul românesc e aproape în totalitatea lui o artă a afirmării și a luptei. Eul baricadat de lume, obsesia morții, melancolia paralizantă contrazic violent o mișcare exprimînd ridicarea forțelor progresiste împotriva dublei opresiuni sociale și naționale. În afară de accentele lamartinizante din poezia pe care o scriu în jurul lui 1830 Alexandrescu sau Eliade, Boliac sau Hrisoverghi, tonul general al poeziei noastre romantice din prima jumătate a veacului este de chemare și nu de tînguire. Dezabuzarea e înlocuită cu încrederea răspicat afirmată, elogiul neîntîlnit cu elogiul vieții.

Anul 1840 e piatră de hotar în creația poetului. Ceea ce cuprindea ca zbu-cium încă nerezolvat *Cînd dar o să guști pacea* e spus aici cu o fermitate ce dă versurilor acea particulară liniște venită din adînc. Alexandrescu și-a așezat această poezie în fruntea versurilor din ediția 1863, după *Memorial*. La mai bine de un secol de la publicarea în *Dacia literară*, cititorul nu poate decît încuviința judecata artistului. *Anul 1840* luminează opera poetului și-i deschide înțelegerea nu numai prin valoarea în sine a poeziei — care e una dintre cele mai pline de noblețe chemări la lupta pentru libertate ce-o cunoaște literatura noastră — ci și prin caracterul ei reprezentativ, de veritabilă profesiune de credință.

Cu opt ani mai tîrziu, în anul revoluției, Alecsandri va scrie *Deșteptarea Romîniei*. Avînd, în mare, aceeași semnificație, cele două poezii diferă prin ton. Sînt momente istorice deosebite.

În poezia lui scrisă la începutul revoluției, Alecsandri cheamă direct la luptă, în versuri dogoritoare: „*Voi ce stați în adormire, voi ce stați în nemișcare*“... Alexandrescu, informat direct sau simțînd în jurul lui tensiunea mișcării care plănua să răstoarne o dată cu Alexandru Ghica și străvechi orînduieii, simțînd, de asemenea, frămîntarea generală a popoarelor Europei, nu poate decît exprima imensa nădejde care fremăta în jurul lui. În locul strigătului, marșului de luptă cu ritmul marcat al lui Alecsandri, avem desfășurarea largă a meditației.

Dialogul între speranță și experiență cu care începe *Anul 1840* abandonează de la început tonul mai vechi al elegiilor. Versul e ferm și nu se mai tînguiește. Nî se spune, ce-i drept, despre „*zile ce-n vecinicie și-iau repede zbor*“... că „*a fost numai-n durere varietatea lor*“. Durerea proprie este însă împinsă spre trecut și detașarea cu care o menționează poetul e datorită nădejzii care-l însuflețește și pe el, „*mică parte din trista omenire*“. O dată cu „*tot neamul omenesc*“, Alexandrescu slăvește anul așteptărilor. O strofă alegorică, singura de acest fel dintr-un poem care refuză exprimarea figurată și păstrează mereu tonul direct al confesiunii grave, pomenește de vorbele bătrînului la ivirea Mesiei: „*Sloboade-mă, stăpîne, fiindcă l-am văzut*“.

Anului „*prezis alîta, măreț reformator*“ Alexandrescu îi cere lucruri care, pe drept cuvînt, au înspăimîntat agia lui Alexandru Ghica:

Începi, prefă, răstoarnă și îmbunătățează...
Ado fără zăbavă o turmă ș-un păstor.

Versurile memorabile cu care începe partea a doua a poemului respiră înfrigurata atmosferă din preajma revoluției:

A lumii temelie se mișcă, se clătește,
Vechile-i instituții se șterg, s-au ruginit;
Un duh fierbe în lume, și omul ce gîndește
Aleargă către tine, căci vremea a sosit!

Versurile următoare amănunțesc descrierea stărilor care impun schimbarea revoluționară. Popoarele cîrmuite după legi călcate, siluite, sînt lăsate la bunul-plac al despotismului. Schimbarea așteptată trebuie să fie totală. Poemul amintește, introducînd o notă de sarcasm în desfășurarea lui gravă, de, „*mbunătățiri rele*“ de care „*cît vrei, sîntem sături*“.

Ultimele strofe reian ideea inițială, exprimând-o cu tot atita seninătate și întărind-o prin refuzul fericirii personale, dacă nu e legată de fericirea tuturor.

Eu nu îți cei în parte nimica pentru mine:
Soarta-mi cu a mulțimii aș vrea să o unesc.

Cu această renunțare la fericirea proprie, în schimbul zilei „pământului vestită” în care poetul va respira aerul libertății, se încheie *Anul 1840*.

Soarta ulterioară a poemului, felul cum a fost apreciat a oglindit însăși atitudinea față de ceea ce vestea *Anul 1840*. E interesant să comparăm două aprecieri ale lui Eugen Lovinescu.

În 1910, la 29 de ani, criticul a scris o monografie asupra lui Grigore Alexandrescu. Deși mărunțind didactic aspecte centrale și limitând concepția generală a operei la o subdiviziune intitulată destul de minimalizator „*Meliorismul*”, monografia, minuțios alcătuită, rămîne un material de bază pentru studiul poetului. Despre *Anul 1840* Lovinescu, polemizînd cu tendința lui Bogdan-Duică de a îngusta semnificația istorică a versurilor, spune cu dreptate că „*ele caracterizează în realitate vechea stare socială a Europei întregi înainte de prefacerile revoluției, pe care Alexandrescu o cheamă, o așteaptă, o cîntă*”. Lovinescu vorbește de „*pasionata chemare a anului nou, prefăcător a toate*”, de „*nobila încredere în puterea lui reformatoare*”¹... Poemul e asemuit cu egloga către Pollio a lui Virgiliu.²

După 16 ani, publicînd al doilea volum din *Istoria literaturii romîne contemporane* — în același an, de altfel, în care își retipărea fără modificări monografia — în capitolul consacrat lui Ion Trivale, Lovinescu dădea poemului lui Alexandrescu o apreciere total deosebită. Într-o cronică, Trivale își exprimase admirația pentru *Anul 1840*; considerînd că „*energia poetică [a lui Gr. Alexandrescu] e așa de uriașă, încît infiltrează acestor reci abstracții o vigoare neașteptată și realizează minunat, fără pereche în literatura noastră, o poezie nudă, care, disprețuind materialul extern al imaginilor plastice, creează, din ea însăși, imagini, suflînd asupra abstracției moarte duhul ei creator*”³ — opunea această „*poezie nudă*”, „*goanei nebune după imagini neobișnuite*”⁴ pe care o reproșa poeziei contemporane. Lovinescu ridică mînușa. Reproducea ironic aprecierile entuziaste ale lui Trivale — care coincideau, de altfel, cu cele scrise în monografia proprie — dînd apoi asupra *Anului 1840* o sentință ucigătoare: „*poezia lui Alexandrescu nu-i, în realitate, decît o ideologie exprimată aforistic și prozaic, în nici o legătură cu ceea ce sensibilitatea modernă cere unei poezii; că «politica e o fanfaronadă, că viața e un egoism cumplit, că «numai despotismul e bine întărit» sunt considerațiuni intelectuale vrednice de a fi dezvoltate în articole de ziar*”⁵.

În acest moment Lovinescu, care patrona cu reînnoit entuziasm diversele manifestări de ultimă oră ale formalismului, se arăta incapabil să înțeleagă ceea ce păruse a admira în lucrarea lui de tinerețe. Oroarea pentru o poezie a afirmării

¹ E. Lovinescu, *Grigore Alexandrescu*, București, ed. cit., p. 138.

² *Idem*, p. 137.

³ Ion Trivale, *Cronici literare*, București, 1915, p. 315.

⁴ Cf. Ion Trivale, *op. cit.*, p. 316.

⁵ E. Lovinescu, *Istoria literaturii romîne contemporane*, vol. II (*Evoluția criticii literare*), București, p. 209.

îngusta surprinzător însăși intuiția și sensibilitatea criticului. Pare de neprețuit cum, pornind de la două-trei versuri mai greoaie, criticul impresionist să fi devenit impermeabil la intensitatea lirică pe care o lăudase mai înainte, să nu-și dea seama că poezia lui Alexandrescu respingea ca nepotrivit artificiiul poetic. De fapt, se simte că ceea ce repugnă criticului sînt în primul rînd ideile, răsplat afirmate. Drumul parcurs de Lovinescu de la monografie la *Istoria literaturii romîne contemporane* configurează schimbarea în atitudinea burgheziei față de literatură de tipul *Anului 1840*.

Și în evocarea istorică — aceeași trecere de la romantismul contemplării solitare la cel al afirmării. Referirile la Palmira, împrumutate de la Volney, dispar din versurile lui Alexandrescu și ele încep a pomeni de ruine și urme istorice cu semnificație mai apropiată. L-am văzut reluînd în *Adio la Tîrgoviște* tema atinsă de Cîrlova. În *Meditație*, publicată întia oară în volumul din 1838, reflecțiile triste sugerate poetului de contemplarea Brăilei — „*O! cum vremea cu moartea cosesc fără-ncetare!*” — sînt întrerupte de amintirea celor căzuți acolo luptînd. Tonul de lamentare meditativă se schimbă o dată cu evocarea acelor „*veterani războinici*”, care au pierit strîngînd cu furie în mînă fierul: „*Toată dureră le este că nu și-au răzbunat*”.

Prilejul de a redeștepta imagini din trecut i l-a dat lui Alexandrescu, precum știm, călătoria făcută în 1842, împreună cu Ghica, la mănăstirile de peste Olt. Cele două feluri de scrieri de pe urma călătoriei — *Memorialul* și poeziile — se deosebesc mult prin ton. Față de gravitatea meditativă, de acordurile pline, solemne, din poezii, proza din *Memorial de călătorie* păstrează vivacitatea spirituală și tonul familiar din poezia satirică și din corespondență. Paginile acestea, care după un obicei al timpului, respectat și de Filimon în *Călătorii*, sînt întrerupte de o nuvelă — interesează mai mult prin aluziile și asocierile spirituale, decît prin descrierea propriu-zisă. Scriitorul introduce aluzii politice — pomenind de Șerban Cantacuzino — împunge pe avocații obscurantismului și amintește că „*luminile și învățătura*” sînt vrăjmași ai tiraniei; povestește întîmplări pitorești cum este cea a „*banului Nicolaie*”, căruia Ghica avea să-i consacre mai tîrziu o scrisoare. Îl persiflează în trecere pe Ghica pentru slabele-i daruri de pictor. Tonul vioi de conversație devine grav cînd scriitorul ne spune că „*numai spiritul libertății urmează un punct luminos prin mulțimea anevoințelor, numai el singur inspiră curajul a semăna fără a culege; și acei care mor pentru libertatea unei națiuni sînt demni de a trăi în memoria națiunilor*”.

Deosebindu-se prin ton pasajele din *Memorial* și poeziile scrise în urma călătoriei dovedesc același mod de a concepe istoria. Admirația pentru trecut se face frecvent și puternic simțită în opera lui Alexandrescu fără să devină vreodată paseism. Este de asemeni o trăsătură caracteristică romantismului nostru din această perioadă, în care trecutul considerat ca un refugiu apare la fel de rar ca și accentele de solipsism literar. Grigore Alexandrescu privește trecutul ca un om al timpului său și nu caută într-însul ceea ce-l desparte, ci ceea ce-l unește cu vremea sa. Evocă mîndru clipele glorioase din istoria poporului său, dar se întoarce la ele pentru a stimula prezentul. Nu vom întîlni la el nici urmă din medievalismul specific romanticii reacționare, care se întorcea fascinată spre ceea ce trecutul îi oferea mai crud, mai tulbure, mai obscur. Dimpotrivă, în confrun-

tarea dintre trecut și prezent, admirația nu-l împiedică pe poet să afirme existența progresului.

E ideea de căpetenie din monumentală Umbră lui Mircea.

Începutul poeziei creează un cadru de așteptare și solemnitate. Convergența spre aceasta mijloace diverse — și imaginea turnurilor culcate peste ape, și sunetul undelor, „generații spumegate“, care „zidul vechi al mănăstirii în cadență îl izbesc“ și desfășurarea largă ca o mantie a versurilor, cu numărul mare de silabe al vocabulelor. E unul dintre exemplele cele mai strălucite pe care le oferă poezia noastră de acordare expresivă a atîtor mijloace la idee și impresie. Dacă ne gîndim la cît de fragedă era, la începutul celui de al cincilea deceniu, experiența poeziei noastre și în limbă și în versificație se reliefează tot ce aducea nou Alexandrescu.

Ale turnurilor umbre peste unde stau culcate;
Către țărmlu dimpotrivă se întind, se prelungesc,
Ș-ale valurilor mîndre generații spumegate
Zidul vechi al mănăstirii în cadență îl izbesc.

Cu aceeași putere de plastică în mișcare e descrisă aparitia fantomei. Versurile se rup în subunități metrice, pentru a urma gradat apropierea umbrei, anunțate printr-o „sufflare, care trece ca prin vine un fior“:

Este ceasul nălucirii: un mormînt se desvălește
O fantomă-noronată din el iese... o zăresc...
Iese... vine către țărmluri... stă... în preajma ei privește...
Rîul înapoi se trage... munții virful își clătesc.

Impresia de măreție e intensificată prin imaginile de luptă biruitoare, asociate cu ivirea umbrei, trezite la un semn al ei:

Oștiri, taberi fără număr împrejurii-î înviez...
Glasul ei se-ntinde, crește, repetat din stîncă-n stîncă...

Cuvintele pe care poetul le adresează umbrei voievodale exprimă tocmai atitudinea față de trecut. Ele respiră admirația. „Întreprindea-ți fu dreaptă, a fost nobilă și mare, / De aceea al tău nume va fi scump și nepătat“, însoțită de regretul că domnitorul n-a putut lăsa al său nume „moștenire libertății“. Admirația pare a deveni covârșitoare. Faptele de glorie ale trecutului sînt asemuite unei armuri pe care contemporanii n-ar mai ști s-o poarte: „Greutatea ei ne-apasă, trece slabane măsură“. Dar după o întrerupere, care ca și în Anul 1840 parcă exprimă grafic mersul contradictoriu al gîndirii, poetul aduce în această dispută dintre trecut și prezent temeiurile pentru care crede în superioritatea prezentului. Își afirmă credința în îmbunătățirea moravurilor și a legilor, în menirea științelor și artelor de a ajuta la mersul înainte al omenirii, de a sprijini pacea:

Căci războiul e bici groaznic, care moartea îl iubește,
Și ai lui sîngerăți dafini, națiile fi plătesc...

Astfel, poetul unei generații care se pregătea să răstoarne vechile stări își exprimă din nou increderea în progres. Cu ele se încheie de fapt poezia. Strofele următoare se reîntorc la cadrul grandios în care „întunerecul domnește, ... tot e groază și tăcere“. Ultimele versuri reiau imaginea turnurilor și a valurilor ce lovesc zidurile, marcînd prin această revenire perenitatea cadrului marelui în care a pierit figura voievodului.

În acest spirit evocă Alexandrescu urmele trecutului, La Tismana, răsăritul lunii care luminează și mănăstirile și văile munților îi sugerează un elogiu al „scumpului azil de libertate“ pe care munții l-au constituit în trecut. Peste cîțiva ani, la Mănăstirea Dealului, revede „mărețul turn, trist martur l-al nostru trist apus“ pe care-l îndrăgește din copilărie. Imaginile trezite de vederea turnului și a cetății din preajma Tîrgoviștei culminează cu reflecția asupra învățămintelor pe care contemporanul le poate trage din contemplarea gloriei trecute.

A vitejilor umbră d-am ști se o cinstim,
Vrednici de libertate noi am putea să fim.
Am afla de la dînșii ce jărtfe trebuie
Prin cită energie nații se mîntuiesc.

Informația istorică a lui Alexandrescu e uneori defectuoasă, înfrîurită de prejudecăți. Pe Tudor Vladimirescu îl pomenește doar în *Memorial* și atunci vorbește ca despre un om mărginit și crud, deși menționează și rolul pe care l-a avut Tudor în „înaintarea libertății“. Se simt în această caracterizare aspră ecouri din temerile și ura boierilor fugiți la Brașov în timpul răscoalei. Dar, îndrăgostit de libertate, poetul o va elogia pretutindeni, confirmînd fraza citată din *Memorial*. De mormintele luptătorilor eteriști de la Drăgășani, Alexandrescu se apropie cu venerație:

Unde atîți războinici ai Greciei slăvite
Strigarea libertății întii au înălțat.

În Epistolă marelui logofăt I. Văcărescu, autorul *Primăverei amorului*, scrisă probabil în jurul vârstei de 20 de ani, după cunoștința cu Ghica, Alexandrescu se adresa înaintașului ale cărui versuri le știa pe de rost și-i cerea ajutor să se clarifice asupra propriilor lui drumuri în poezie. Nu se considera încă poet, pentru că „al lirei Dumnezeu“ nu-i arătase care era „felul său“. Se aseamua cu un călător neîndrumat, care, aflat pe o cîmpie, vede drumuri felurite și nu se poate hotări încotro să apuce, pierzînd vreme prețioasă cu reveniri și opriri. Ni se zugrăvea oscilînd între elegie și fabulă.

Creația lui ulterioară, ca și cea a multor contemporani, a dovedit îndestul că nu există incompatibilitate între cele două drumuri. Pînă la urmă, însă, drumul satirei s-a dovedit precumpănitor. După cele cîteva meditații și poezii de dragoste scrise în 1847, în afară de cîteva dedicații în versuri, creația lui ulterioară cuprinde, în majoritate covârșitoare, epistole și fabule.

Orientarea spre satiră e generală. Secolul nu era numai „prea bun pentru fabuli“, era bun pentru orice specie satirică. Literatura dezvăluia pe toate căile

ridicolul și tarele instituțiilor care se cereau schimbate. Înapoiața lume feudală era înfățișată în toate genurile, cu grotescul orînduieiilor tipurilor și prejudecăților ei. Cu puține și mai puțin izbutite excepții, începuturile teatrului original sînt toate menite satirei; tot astfel fabula, cu largă ei circulație, descrierea de călătorii ori „scrisoarea“ lui Negruzzi, prefigurînd schița.

Răspunzînd acestei chemări a veacului, Alexandrescu urma în același timp calea indicată și de inteligența și de temperamentul lui. Inteligența lui echilibrată și mobilă, puterea de observație care alege amănuntul comic îl îndreptau spre formularea ironică, de a cărei eficacitate și-a dat repede seama. Corespondența lui particulară folosește frecvent ironia. Scriitorul se deprinde s-o nuanțeze, s-o facă usturătoare sau binevoitoare. Cu rare excepții, cum s-a întîmplat în polemica dusă cu Eliade, Alexandrescu știe să păstreze calmul ironic. E mare deosebirea, dacă-l asemuim cu Eliade, care, prea pasionat pentru a simula măcar stăpînirea ironiei sau umorului, trecu de la rictusul sarcastic la imprecăția zgomotos profetică ori pur și simplu violentă.

Satira lui Grigore Alexandrescu e prin excelență și direct politică. A observat-o și Bogdan-Duică, deși, atribuind lui Alexandrescu propriile-i tendințe retrograde, îl transforma într-un reprezentant al naționalismului. „*Fabulele erau, așadar, politice, chiar în sens înalt al cuvîntului*“, scrie Bogdan-Duică¹. Observația se aplică însă operei întregi a lui Alexandrescu și nu numai fabulelor. Politice erau poeziile: acestea nu numai pentru că exprimau, cum face implicit sau explicit orice operă artistică, poziția unei clase, într-un anumit moment istoric, ci pentru că porneau și se adresau conștient epocii și oamenilor ei, cu dorința limpede de a-i influența. Poeziile lui sînt într-adevăr „*de circumstanță*“, nu în înțelesul meschin de dedicație, ci în sensul în care îl cerea Goethe într-o conversație cu Eckermann. Nutrite din preocupările și aspirațiile vremii lor, versurile se întorc mereu la această vreme. Am văzut-o în evocarea trecutului. Nepregătît, uneori saltul pare brusc. Astfel sînt ultimele strofe din *Răsăritul lunei la Tismana*. Lucrul e cu atît mai evident în poezia satirică. Adeseori aluzia ironică îl readuce direct pe poet în contemporaneitatea de care părăsise a se îndepărta. În *Viața cîmpenească*, descrierea locuinței de țară, cu înțepăturile antiidilice, duce, prin asociație, la pomenirea privilegiului boieresc de a nu plăti birurile și de a le lăsa pe seama norodului. Ferestrele casei sînt atît de puține și mici, încît s-ar putea crede că proprietarii aveau de plătit „*vro dajdie însemnată/Subt nume de ferestrit*“. Dar — adaugă poetul — n-a aflat de nicăieri ca nobilii să fi plătit vreodată dări:

Astfel de năravuri proaste,
Dacă vreodată au fost,
N-au putut fi ale noastre
Ci-ale norodului prost.
Numai el singur plătește
Fiind mai obicinuit.

Predilecția pentru **fabulă** a lui Alexandrescu și a atîtor alți scriitori ai vremii se explică tocmai prin posibilitățile superioare de satiră politică pe care le oferea specia. Sub deghizarea străvezie puteau fi spuse lucruri îndrăz-

¹ G. Bogdan-Duică, *op. cit.*, p. 269.

nețe, pe care cenzorii, care vîneau pînă și titlurile revistelor, nu le-ar fi lăsat astfel să apară, iar dac-ar fi apărut, le-ar fi răsplătit cel puțin cu surghiunul la mănăstire. În *Epistola către Văcărescu*, fabulistul debutant arăta clar această îngăduință de a vorbi fără sfială, pe care, mai generoasă decît cenzura, i-o acorda fabula:

Apoi cînd în elegie destul nu poci să vorbesc,
Și s-arăt fără sfială toate cite socotesc,
Vreun dobitoc îndată vine înaintea mea,
Și-mi ridică cu-nlesnire sarcină oricît de grea...

Mai apoi, cu diferite prilejuri, Alexandrescu se va preface că protestează împotriva tilcurilor atribuite fabulelor lui. Umorul cu care o face în *Epistola d-lui Maior Voinescu II* afirmă limpede ceea ce pare a nega:

A zis (ce urît vede a omului orbire!):
Că lupii, urșii, leii vorbesc de stăpînire.

Caracterul politic al fabulelor ajută să se elucideze problema — de fapt pseudoproblemă — originalității lor.

Primele fabule din *Eliezer și Neftali* sînt prelucrări, mai mult traduceri libere, după La Fontaine (*Măgarul răsfățat, Căitruț ce-și laudă nobilitatea*) și Florian (*Vulpoiul predicator, Privighitoarea și păunul, Papagalul și celelalte paseri*). Începînd cu volumul din 1838, contribuția originală covîrșește. Poetul se inspiră din motive de largă circulație, așa cum au făcut înaintașii ori urmașii lui în fabulă, așa cum a făcut și La Fontaine. De la Esop încoace, anecdotica fabulelor a circulat și se regăsește în diferite țări și epoci. Sursele lui Alexandrescu sînt variate. În afară de La Fontaine, se pot regăsi asemănări cu opera fabuliștilor francezi din secolul al XVIII-lea: Florian, La Motte-Houdar. O fabulă a lui Voltaire i-a inspirat fără îndoială *Lupul moralist*. Se pot remarca analogii cu unele fabule ale unui poet francez contemporan Lachambeaudie. Pe Krilov, a cărui operă se apropie de cea a lui Alexandrescu prin atitudine și prin condiții istorice, l-a cunoscut prin intermediul operei lui Donici, care se ținea aproape de modelul marelui fabulist rus și — posibil — prin traduceri franceze, cum e cea a lui A. Rigaud. Prin tradiție orală, sursele lui Alexandrescu merg mult mai departe. În ediția lui Gh. Adamescu se indică drept sursă a fabulei *Toporul și pădurea, La forêt et le bûcheron* a lui La Fontaine. Asemănarea există, dar compararea celor două fabule scoate la iveală mari deosebiri în tilcul moralei. Fabula lui La Fontaine se referă la ingratitude și nu la trădare. Pădurea care i-a împrumutat pădurarului o cracă e victima nerecunoștinței. Fabulei lui Alexandrescu G. Bogdan-Duică îi găsește sursa în Talmud. Deoarece Alexandrescu nu putea citi Talmudul, e probabil că o cunoștea printr-o asemenea tradiție orală:

Întîmplarea ce știu și voi s-o povestesc
Mi-a spus-o un bătrîn pe care îl cinstesc
Și care îmi zicea
Că și el o știa
De la strămoșii lui...

Dar *Toporul și pădurea* răspunde în primul rînd unei situații din epoca respectivă în Țara Romînească, într-o vreme cînd tendințele progresiste de eliberare socială și unitate națională se ciocneau de interesele marilor puteri din afară și de acțiunea „cozilor de topor“ care le serveau.

În fabule, ca și în evocările istorice, alegerea motivelor e selectivă. Alexandrescu alege sursele cele mai variate, pentru a răspunde unor preocupări ale timpului său și a-i reflecta tipurile. El scrie foarte rar și mai mult la început fabule de tipul apologului menit să sublinieze o trăsătură sau o învățătură morală. De fapt, nici asemenea fabule nu rămîn detașate de timpul care le-a generat, ci îl exprimă prin concepția etică ce le stă la bază. Dar ca și la Krilov ori La Fontaine, fabula lui Alexandrescu e menită în primul rînd să răspundă unei situații politice și să oglindească critic moravurile vremii. Motivul luat de la La Fontaine ori Florian va fi transformat și îmbogățit cu amănunte destinate să înfățișeze nu trăsături atemporale, ci un tip al vremii. Originalitatea fabulistului nu e de loc numai stilistică. Se întrecește din fabule imaginea realist-critică pe care o făgăduia *Oglînde* și se perindă în ele figuri din Țara Romînească în al doilea păttrar al veacului.

Transformarea pe care o suferă motivele și anecdotele împrumutate e esențială. Detalii de vorbire sau decor localizează fără insistență întîmplarea în Țara Romînească spre jumătatea veacului. Ceea ce la înaintași sau contemporani, la Asachi sau Stamati păstra caracterul mai abstract al apologului se individualizează. De asemenea printr-o schimbare a întîmplărilor sau prin deplasare de accente se schimbă uneori însăși ideea centrală.

Cîteva exemple pot fi lămuritoare. Modelul *Cîinelui și cățelului* a fost găsit¹ în *Le léopard et le renard* de Lachambeaudie, fabulist francez contemporan cu Alexandrescu — era născut în 1806. Asemănarea există. *Fabulele populare* ale saint-simonianului Lachambeaudie au apărut în 1839, adică cu puțini ani înaintea fabulei lui Alexandrescu, ceea ce dovedea o informație ținută la zi asupra aparițiilor literare din Franța.

Leopardul și vulpea cuprinde doar două personaje. Leopardul, pătruns de idei egalitare, i se adresează familiar vulpii. Cînd vulpea se miră de o atare cinste, leopardul îi face elogiul fraternității, anunță dispariția titlurilor de noblețe, citează exemplul leului care a poțtit jivine mai mărunte la o reuniune amicală. Vulpea se declară cu entuziasm de acord, strigă „*trăiască egalitatea*“ — dar cere să nu fie poțtit „*nici purcelul mînjit cu noroi, nici obraznica maimuță*“.

După cum se vede, lipsește din fabula lui Lachambeaudie tocmai ceea ce constituie esențialul fabulei lui Alexandrescu: dubla atitudine și alternarea de limbaje a lui Samson, „*dulău de curte ce latră foarte tare*“. Din atitudinile deosebite — amical deferentă față de bou și aspră față de cățel — din confruntarea frazelor sonore și înșirate cu ușurință cu cele cîteva vorbe repezite cu care e pus la locul lui cățelul, se desenează tipul. Ceea ce la Lachambeaudie era o poantă, devine la Alexandrescu o scenetă, cu două momente puse în contrast.

Schimbarea cadrului și a unei serii de amănunte transformă și semnificația *Lupului moralist*. În fabula lui Voltaire obiectul satirei e ipocrizia religioasă și

¹ Vezi Gr. Alexandrescu, *Poezii — Proză*, ed. V. Ghiacloiu, Scrisul românesc, Craiova, ed. a II-a, pp. 352—353.

lupul se comportă ca un predicator sătul și mios. Tirada lui moralizatoare se adresează doar odraslei proprii, căreia „*vrea să-i dea lecții*“. Îi vorbește de post și de sărbători, de nevinovăția mieilor, îl sfătuiește:

Fără hoții, viața s-o duci în nevinovăție.

Puiul de lup, văzînd pe botul predicatorului resturi de lînă din care mai picură sînge, începe să ridă și fîgăduiește că va face ce vede că face și tatăl său. Morala precizează semnificația, pomenind de predicatorii grași și gravi care vin și predică abstenența după un prînz copios. Fabula se încadrează în ofensiva dusă de Voltaire, prin mijloace nenumărate, împotriva bisericii și reprezentanților ei.

Alexandrescu reia ideea adaptînd-o la condițiile din Principate în 1842. Ipocrizia devine o trăsătură a conducătorului demagog. Lupul-împărat strînge Obșteasca adunare lîngă un copac mare. Ca și în alte fabule, localizarea se face prin folosirea termenilor caracteristici pentru instituții, funcții, uzuri.

Obșteasca adunare e convocată pentru că lupul a auzit că „*păroșii dregători*“ fac năpăstuiți multe, că „*pravila stă-n gheare*“, că prigonitorii cad „*jerțe*“. După cuvîntarea moralizatoare, lupul se adresează auditorilor: „*E! ce ați hotărît, jupîni amploiați?*“ Intervine vulpea, folosînd același limbaj de amploiat muntean care se adresează înaltei stăpîniri: „*Să trăiți la mulți ani, dobitocia voastră*“. Cu același aer complice cu care boierul din amintirile lui Ghica răspundea lui Caragea „*jur, juri, jură*“, vulpea smerită face aluzie la pielea de oaie pe care o poartă lupul drept manta.

Localizarea amănuntelor nu o întîlnim exclusiv la Alexandrescu. Se regăsește la cele mai izbutite dintre atît de numeroasele fabule pe care le cunoaște literatura primei jumătăți a veacului. Desigur, fabulele lui Țichindeal, rămase foarte tributare modelului lor sîrb — Dositei Obrenovici — păstrează pînă într-atît maniera apologului abstract, încît adesea „învățătura“ prolix didactică e mult mai întinsă decît fabula propriu-zisă. (Vezi *Vulturul săgetat, Leul și iepurele, Șarpele și pila*.) Greoi moralizatoare și păstrîndu-se în abstract sînt și cele cîteva fabule pe care le cuprinde volumul de poezii publicat în 1837 de Barbu Paris Mumuleanu. În schimb, verva cu care Anton Pann transpune etica populară implică o localizare plină de culoare.

Grădinarii duc la zapciu plocon de zarzavat. Vulpea îi spune lupului „*cumetre*“ și îi dă întîlnire la „*putina cu argăseală*“. La Eliade, iarăși, florile conversează în limbajul cumetrelor vorbărețe din sat: „— *Trandafir să fie, lele? — Nu e trandafir, surato.*“

În afară de plusul localizării și de transformarea mai temeinică a izvoarelor, e caracteristic pentru fabula lui Grigore Alexandrescu că accentul nu se pune în primul rînd pe întîmplarea cu tîlc, ci pe diversele reacții ale personajelor comediei animale.

Donici direct și Alexandrescu probabil prin intermediul aproximativei traduceri franceze a lui Rigaud au reluat aceeași fabulă a lui Krîlov. De comparăm *Elefantul în domnie* a lui Donici cu *Elefantul* lui Alexandrescu, se remarcă felul mai frust în care la Donici fabula e menită să illustreze morala primelor trei versuri: „*Cine-i tare și mare / Dar minte nu prea are / Nu-i bine «cît de bun la inimă să fie»*“. Cuprînsul fabulei, de altfel narat rapid și cu vivacitate, nu adaugă,

în ce privește elefantul, altceva peste trăsătura enunțată în primele versuri. Elefantul care „a înțelegerei n-avea îndemînare/blînd și plin de bunătate era cît nu se mai poate“. Alexandrescu îl arată pe elefant guvernînd. Îi pune în slujbă pe boi, iar pe lup ministru la oi. Cînd oile împovărate „*fac strigare*“, elefantul continuă să ia de bune cele spuse de lup. Scena judecării ne e descrisă în cadrul de curte și berbecule învățat își înșiră păsurile înaintea craiului înconjurat de „*un ștab vrednic de a fi privit*“. Hotărîrea craiului — „*decît pielea obișnuită/Să nu poți cere un păr mai mult*“ — e luată după reflecție și cu solemnitate. „*Mărețul elefant, după ce se gîndește, /Dă de trei ori din cap și lupului vorbește.*“

Detaliile care individualizează și localizează se grupează astfel după tipuri și semnificația politică se desprinde din felul cum tipurile reproduc ironic pe acelea contemporane.

Dar o astfel de constatare, confirmată de ansamblul operei fabuliste a lui Alexandrescu, nu trebuie interpretată simplist. Ar fi greșit să se vorbească de personajele și tipurile din fabule ca despre personaje de roman, cu individualitatea și complexitatea respectivă. Gradul de individualizare în fabulă, ca și în orice literatură cu caracter simbolic, e limitat de condițiile specifice genului. Personajele sînt alese dintre animalele pe care uzul și folclorul le leagă de anumite trăsături ori situații. Dar în fabulele de tipul celor ale lui Alexandrescu, accentul cade nu pe trăsăturile convenționale ale animalului descris, ci pe amănunte caracteristice tipului simbolizat. Leul se va mișca, va vorbi și va acționa ca un domnitor neținut în frîu de legi. În *Boul și vițelul*, boul are comportarea parvenitului. Tabietos, își face siesta de după-amiază, trece pe lîngă oameni fără să-i vadă și se leapădă cu indignare de rudele sărace. Sub masca rigidă, pe care o formează cele cîteva indicații despre animalul respectiv, vedem cîte un tip localizat istoric și geografic. „*Samson, dulău de curte ce latră foarte tare*“ e demagogul de pe la 1838 și programul lui politic e înrudit cu cel al proiectului de constituție „*cărvunărească*“: egalitatea celor mijlocii cu cei mari, dar în nici un caz cu cei mici.

În cadrul fabulei, amănuntele individualizatoare nu pot fi deci numeroase. Arta alegerii și îmbinării lor desenează tipul. Și felul cum tipul se desprinde din dărătul animalului care-l simbolizează, felul cum boul se identifică cu parvenitul, ori vulpea cu demagogul liberal creează un comic particular.

Cu acest mod specific de individualizare puterea lui Alexandrescu de a pune în scenă tipurile societății contemporane e remarcabilă. A subliniat-o Delavrancea: „*Într-o sută douăzeci de pagini vezi o lume întreagă, ascunsă sub pielea dobitoacelor sale... Un norod întreg, intabulat cu toate vîștile lui, cu toate vîștile noastre.*“¹

Societatea contemporană lui Alexandrescu se conturează deci din relațiile vietăților din fabule. În vîrfurile piramidei, domnitorul e desemnat prin simboluri variabile, după trăsătura ori situația pe care o accentuează fabulistul. Cînd e vorba de cruzimea și bunul-plac al monarhului, el va fi reprezentat prin leu, care-și face totdeauna dreptate pe măsură.

Într-o vreme cînd domniile, impuse de conflictul intereselor din afară, se dovedeau șubrede și se succedau pe neașteptate, domniile se vedeau adesea în situația ursului, care, adulat de lupul curtezan, pune în slujbe neamul lupesc: „*Cum că prieteni are, gîndește, /Care persoana lui o slăvesc*“. Cînd însă leul, fostul monarh,

¹ Delavrancea, *op. cit.*, p. 174.

se scoală și vine cu oaste să-și recucerească tronul, lupii, urmînd modelul boierimii, care a știut totdeauna să-și mute omagiile după monarhi, fug la leu. Taurii însă — simbol exprimînd fermitatea și fidelitatea norodului — vin în număr mare, scapă domnul și țara.

În jurul domnitorului animalelor variata faună boierească țese intrigă, aleargă după slujbe și se îmbogățește, îngrășîndu-se din nenorocirile țării, ca și corbii admonestați de barză. Cînd e vorba de eficacitatea lor administrativă, boierii consilierii tergiversează și lasă, ca și lișița, rața și gisca, să putrezească peștele pentru prepararea căruia lebăda-i chemase la sfat.

Presă oficială, trăind din pomenile leului și lupului, își găsește simbolul în zugravul care laudă clienților arta de a face portrete după dorința platnicului:

...nu e întiași dată

Cînd pe urîți făcînd frumoși luai o bună plată:

Ești negru, te voi face alb; ești slab, te îngraș bine,

Numai vezi de portret departe a te ține.

Două teme sînt accentuate în cîteva fabule: liberalismul și parvenitismul. Și e remarcabil că în fabule, ca și în epistole, Alexandrescu, scriitor prin excelență al 48-lui, a știut ca, lovînd în feudalism, să păstreze distanța critică față de burghezie și de „sinceritatea” profesiunilor ei de credință. I se pot aplica, într-o măsură sporită de alte condiții istorice, cuvintele prin care Taine caracteriza felul lucid și malițios al lui La Fontaine de a-l înfățișa pe burghez: „...*La Fontaine, care pare burghez cînd își bate joc de nobili, pare nobil cînd își bate joc de burghezi*”¹. Liberalismul zgomotos e privit de autorul *Anului 1840*, de partizanul schimbărilor efective cu ochi bănuitori. Cojocul oratorului liberal e cercetat cu atenție și aflat adesea a fi din piele de oaie. Vulpea liberală, care

...fără-ncetare

Striga în gura mare

Că de cînd elefantul peste păduri domnește

Trebile merg la vale și lumea pătîmește,

fiind numită șefă peste departamentul găinilor, se îmbolnăvește îndată înecîndu-se cu un os. Tipul va reapărea în preajma Unirii, în candidatul la Divanul ad-hoc din *O profesiune de credință*.

Parvenitismul era un fenomen caracteristic în țara aflată într-o perioadă de repezi schimbări economice și sociale. Teatrul consemnează și el fenomenul. Gargarisîndu-se cu fraze zgomotoase despre egalitate, noi clase și pături sociale aspiră să ajungă protipendadă. Mica burghezie, negustorii de la marginea orașului, „*boierii de mahala*” mimează rafinamentele moderne în maniere și costum. Iată-i în comedile lui Facca, Bălăcescu, Costache Caragiali ori ale tînărului Alecsandri. Marii negustori, boierinașii cer și ei egalitate „*dar nu pentru căței*” și în acest fel participă, pînă la un punct, la pregătirea revoluției din 1848.

¹ H. Taine, *La Fontaine et ses fables*, 31 édition, Hachette.

Alexandrescu prezintă parvenitismul în două stadii. În *Cîinele și cățelul* apare doar ca o aspirație spre parvenire și e însoțit, deci, de demagogie. După cum știm, Samson are două limbaje deosebite. Cu boul e afectuos și savant, pomenește de țările civilizate și de cioplirea lumii. Cu Samurache, care, luîndu-i în serios frazele, și-a permis familiarități, dulăul e repezit. „*Noi frații tăi, potaie, / O să-ți dăm o bătaie / Care s-o pomenești*“. În schimb, boul ajuns în cireadă la un post însemnat e trufaș și zgîrcit la vorbă.

Alexandrescu ironizează tendința demagogică de a propune „îmbunătățiri reale“, cum le numea în *Anul 1840*, și marile „schimbări“ folositoare numai celor care le fac. Ursul umblă să răstoarne pe împăratul tigrul, anunțînd vremuri fericite după ce va veni el la putere. Binele va sta „*mai ales în dreptate*“:

Abuzul, tilhăria, avem să le stîrpin
Și legea criminală s-o îmbunătățim,
Căci pe vinovați tigrul întii îi judeca
Și apoi îi sugruma...
...Noi o să-i sugrumăm
Și apoi să-i judecăm.

Dar dacă denunță demagogia, cu sau fără program de schimbări, fabulistul face elogiul marilor acte făcute spre folosul mulțimii, chiar dacă ele, cînd eșuează, sînt defăimate: „*Orice nobilă faptă, orice dreaptă-ncercare / Pentru a mulțimii bine și a țării apărare / Mișei o defăimă dacă nu izbutește*“. Refuzul progresului — ne spune scriitorul înfrîurit de ideile iluministe — e semn al ignoranței, care respinge ceea ce nu cunoaște. Ca și bufnița care fără a scoate capul din bezna nopții refuză contactul cu lumina soarelui, cei ce socotesc că învățătura și ideile înaintate sînt vătămătoare neamului nostru, aflat încă în copilărie, fac jocul despoților:

Numai lor le e bună a unui neam orbire
Căci nu-l lasă să-și vază a sa nenorocire.

Există în fabulele lui Alexandrescu o evoluție de la epic la dramatic. Primele fabule, adaptările, se mărginesc să povestească o întîmplare. Fabulele de după 1838 încep s-o pună în scenă (*Cîinele și cățelul, Boul și vițelul, Elefantul* etc.).

După exemplul lui La Fontaine, Alexandrescu transformă fabulele în mici scenete, nu numai intensificînd dialogul, ci urmărind pas cu pas acțiunea personajelor și reprezentîndu-le gesturile și mimica. Pășaniile vițelului venit să se căpătuiască la „*buna lui rudă*“ sînt astfel urmărite în momente succesive, prevăzute cu dialogul respectiv: bucuria vițelului cînd află că unchiul s-a făcut boier, schimbul de cuvinte dintre acesta și slugă, în sfîrșit ultimele versuri în care boul se leapadă de „*astfel de rude*“. Deși n-a scris piese originale și s-a mulțumit a traduce tragedii, orientarea spre dramatic caracterizează talentul lui Alexandrescu. O regăsim în epistole și în *O profesiune de credință*.

Cu puține excepții — între care și amintita *Boul și vițelul* — Alexandrescu păstrează structura uzuală a fabulei, cu morala explicită care, în general, urmează și, în cîteva rînduri, precede povestirea. Dar într-o fabulă politică și de morayuri, funcția moralei finale nu poate fi numai de a extrage norma etică din întîmplare. Generalizînd, morala accentuează semnificația politică, îndreaptă săgeata mai

spre țintă. Uneori aluzia e personală. Tîlcul fabulei *Zugravul și portretul* e aplicat gazetarilor de felul faimosului Carcalechi — „redactor care a trăit/Al cărui jurnal *fabulos*/Era destul de mincinos“. Alteori, morala devine o adevărată pledoarie, pe un număr de versuri egal cu acel care narează întîmplarea propriu-zisă. A doua jumătate a fabulei *Mierla și bufnița* cuprinde un elogiu al progresului. Adeseori însă Alexandrescu se mărginește să accentueze lapidar semnificația politică:

Cunosc mulți liberali, la vorbe ei se-ntrec,
Dar pînă la sfîrșit cu oase se inec.

Ceea ce fablele spuneau sub vălul alegoriei, celelalte scrieri satirice — epistolele, satirele—o spun mai direct. Obiectivele rămîn, în mare, aceleași: tot ce ținea de orînduirea feudală, instituțiile și prejudecățile ei, tipurile ce se cramponează de ea.

Ca și în ceea ce neagă, aceeași consecvență în ceea ce afirmă opera. Același optimism caracteristic, aceeași încredere motivată în progres.

Alexandrescu a împrumutat probabil de la Boileau — care, la rîndul lui, o luase de la Horațiu — forma epistolei satirice. De altfel specia a avut o mare răspîndire în poezia franceză a secolului al XVIII-lea. Voltaire însuși a scris mai bine de o sută douăzeci de epistole în versuri, în afară de cele, nenumărate, adresate contemporanilor. A conversat și cu Boileau și cu Horațiu. Ficțiunea conversației în scris permite nu numai tonul familiar, ci și abordarea unui număr mare de subiecte, prin treceri rapide și imperceptibile, permite deci o satiră mai cuprinzătoare. Ca și Boileau, Alexandrescu extinde ficțiunea conversației la scriitorii din veacuri trecute — epistole către Voltaire — ori se adresează propriu-lui său duh. Îndeobște, în epistole și satire vorbește scriitorul. În cîteva rînduri, el dă cuvîntul altor personaje, punîndu-l să monologheze pe candidatul din *O profesiune de credință* ori imaginînd chiar răspunsul cometei anunțate pentru 13 iunie.

E izbitoare spontaneitatea epistolelor. Versurile dau impresia convorbirii, cu asociațiile ei neprevăzute.

Dintre părerile pe care Alexandrescu ni le împărtășește conversînd, o bună parte se referă la literatură în general și la sarcinile literaturii vremii. Din acest punct de vedere, epistolele și satirele întregesc cele cîteva referiri la rosturile artei pe care le-am întîlnit în prefețe și fabule. Văcărescu e așezat în rîndul celor... „care înlii stătură începătorii romîneștei poezii“. Alexandrescu îl laudă pe poetul vîrstnic pentru merite ce țin de o concepție estetică clasică, pentru arta de „a fi-nalt cu deslușire, simplu fără a cădea“, pentru conciziunea poetului care știa „să nu zică niciodată cuvînt ce-ar fi de prisos“. Laude în acord cu propriul mod de lucru. Exigent cu opera lui, Alexandrescu „cînd scria avea mania de se citea și tot ștergea și îndrepta“¹.

Epistola către Voltaire, care în prima ei parte reproșează greoi și fără lărgime de gîndire scriitorului francez ateismul său, cuprinde în a doua parte considerații

¹ I. Ghica, *op. cit.*, p. 666.

pline de interes asupra literaturii românești a vremii. Alexandrescu are conștiința sarcinilor grele pe care le impunea un stadiu de început al literaturii:

Altfel e-n țară la noi: noi trebuie să formăm,
Să dăm un aer, un ton limbii în care lucrăm;
Pe nebătute cărări loc de trecut să găsim,
Și nelucrate cimpii de ghimpi să le curățim.

Printre împunsăturile din versurile următoare, îndreptate împotriva citorva dintre locuitorii „*Parnasului nostru*”, nefiind uitat nici Eliade, există și una consacrată latinștilor. În 1842 acțiunea acestora devenise destul de agresivă ca să justifice versurile lui Alexandrescu:

Altul strigînd furios că sintem neam latinesc
Ar vrea să nu mai avem nici un cuvînt creștinesc.

Protestul împotriva pernicioaselor confuzii lingvistice e accentuat de convingerea că materialul limbii oferă mari posibilități, fiind „*un dialect bun, ușor și înmlădios*”.

Două epistole din 1842 îi slujesc lui Alexandrescu pentru a spune păreri critice despre oamenii vremii lui, pornind de la felul cum îi erau întîmpinate versurile. Donici, fabulistul moldovean, îi dedicase fabula *Rîul și heleșteul*, precedată de „*versuri închinat* d-lui Grigore Alexandrescu la hărăzirea fabulei «*Rîul și heleșteul*»”. Fabula lui Donici pornea de la ideea că „*apele mișcînd păstrează prospețime*” și ajungea la morala: „*Așa talentele cînd lenea le cuprinde/Slăbind din zi în zi, se pierd fără a se întinde*”. Alexandrescu nu putea socoti că observația se aplică scrisului său în acea perioadă mai fertil. În *Epistola către Donici* el reia elogiul artei și al întinșelor ei posibilități. „*Tot ce e mai sfînt, mai nobil în duh, înimi omenești/Prin el ni se-nfălișează, și al binelui amor/Se aprinde la făclia unui geniu creator*” — scrie el despre talent. Restul epistolei stăruie însă asupra rezistențelor și ostilității pe care le stîrnesc versurile ce spun adevărul. Elogiul eroismului trecut a fost considerat de unii contemporani drept dispreț față de ei. Poetul încuviințează aprecierea din acest unghi a evocărilor lui trecute:

Căci dumnealor știu prea bine, ca oameni care citesc,
Că în lauda virtuței acei răi se osîndesc.

Se simte și aici, ca și în *Epistola d-lui Maior Voinescu II*, îndărătul nemulțumirii afectate, mîndria poetului că loviturile și-au atins ținta, că satira s-a dovedit eficace. Scepticismul pe care-l adoptă *Epistola d-lui Voinescu* se acordă cu stilul ei ironic. Poetul își apără cu un zîmbet puțin ascuns nevinovăția fabulelor, care „*nu se ating de nimeni, n-au personalitate*”; elogiază „*cenșura cea deșteaptă*”, își exprimă îndoiala îndreptățită că poezia ar putea face pe cei răi să se schimbe singuri — „*tiranilor să le insufl*e a patriei iubire... *Pe toți să-i îndemne cu cinste să trăiască/Și cîți judec poporul să nu-i năpăstuiască*.” Inițiind un atac pe care-l vor

relua Eminescu și Vlahuță, epistola pomenește de barzii oficiali. Alexandrescu, care refuzase a fi poet de curte, afectează invidia pentru traiul ușor al celor care „scriu de porunceală”... ode sugrumate. Laudele aduc mulțumiri, „. în vreme ce acum, / Vorbind cum mi se pare, îmi fac vrăjmași”.

Sensul ironic al scepticismului și al cuminenței simulate de poet e accentuat de ultimele versuri. Poetul își făgăduiește să atribuie „de astăzi înainte” alte cuvinte păsărilor și lighioanelor, cere amicului său un mijloc să se desfacă de muză și îi promite în schimb o satiră. Fără a avea, după cum ne-o spune singur, tăria unui Tasso, Alexandrescu n-a renunțat la satiră.

Un loc deosebit îl ocupă Satiră. Duhului meu publicată întâia oară în volumul din 1842. Comentariul satiric pornește de la un tablou foarte vii al saloanelor din 1840. Rafinamentul Apusului — jocul de cărți, contradansul, moda — se impuseră. Cel care nu le cunoaște e descalificat. Cuconițele joacă whist, conștiente fiind că „veacul înaintează”. Domnișorul elegant „căruiă vorbă, spirit îi stă în pălărie” poartă haine cusute la Paris, iar lornieta sa, pe care o rîvnise și prințul, „este și mai străină”. Birfeala și snobismul înfloresc. Cuconițele „umplute de pretenții”... cînd au avut cîntea să fie remarcate de prinț, „nu mai vorbesc cu nimeni cîte o săptămînă”. Critica ia forma autoreproșurilor făcute cu umor. Poetul nu știe să se poarte în lume: la whist, „cînd i se joacă riga, bate cu alta mai mare”; la dans, „rar să se afle damă de mijloc așa tare, care să nu fac să cadă la cea dintîi mișcare”. În schimb, nu se poate stăpîni să nu remarce ridicolul peste tot unde-l întîlnește, supărînd „...din greșeală persoane însemnate, / ba încă cîteodată și dame delicate”. Satira se transformă astfel într-o serie de scenete: jocul de cărți, tînărul care lorniază damele, dansul, conversația, avînd toate același decor — saloanele vremii.

În salonul acesta „rafinamentul” a biruit pe deplin. În satira lui Alexandrescu nu se mai notează vreun conflict între franțuși și tombatere ca în *Comodia vremii* ori în *Iorgu de la Sadagura*. Ca și Alecsandri, acceptînd entuziasmat și popularizînd tot ce-i oferea cultura progresistă a Apusului, batjocorînd „bufnițele” care se opuneau luminii ideilor înaintate, Alexandrescu respinge procesul de cosmopolitizare. Critica lui e acerbă pentru cucoanele și domnișorii care din Occident n-au știut să reție decît admirația beată de lornietele, jocurile de cărți și moda pariziană.

Caracterul scenic e tot atît de accentuat în monologul O profesiune de credință. Candidatul la Divan, care se înfățișează înaintea publicului, are truculența demagogului. Își povestește pe scurt viața și își împărtășește părerile politice. A luptat pentru țară pînă în acest minut. De pe urma micilor slujbe și lefușoară „a îmbogățit statul” cumpărîndu-și moșioară. Aprovizionînd armatele de ocupație, a încărcat socotelile pentru a se deprinde cu regula înmulțirii. Programul politic e pe măsura autobiografiei. Candidatul apreciază programul unionist după criterii strict personale. Aprobă unirea „căci mărîndu-se pămîntul, lefîle poate vor crește”. De asemeni e de acord cu autonomia și o cere pe cont propriu: să i se permită a proceda cum vrea, fără să dea socoteală guvernului. Privește însă cu neîncredere ideea guvernului constituțional, căci „după cum mi-a spus un dascăl cu destulă pricopsală / Un guvern în constituție e supus la socoteală!”

Fișa personajului pe care-l schițase dulăul Samson se îmbogățește astfel simțitor în *O profesiune de credință* prin aceste mărturisiri surprinzătoare și surprinză-

tor motivate. Alexandrescu n-a mai avut putința să-și verifice în viață personajul printre figurile politice de după 1860. Istoria acelor ani ne oferă însă destule exemple de politicieni care, fără a o declara atît de fățiș, au adaptat cele mai democratice programe la interesul personal și de clasă.

Dintre puținele satire ale lui Alexandrescu care nu folosesc mijloacele comicului, ci denunțul vehement, *Confesiunea unui renegat* merită o mențiune specială. După cum știm, poezia este un moment al polemicii cu Eliade, după ce acesta comentase boala lui Alexandrescu în *Cîinele bolnav de ochi*, într-un mod care-i făcea prea puțină cinste autorului. Că e un răspuns o spune nota care a însoțit *Confesiunea unui renegat* la prima ei publicare în *Independența* din 1 mai 1863. Nota, extrem de violentă, recunoaște în X-ul cu care apăruse semnat *Cîinele bolnav de ochi*, „vreun farmazon, vreun renegat, sau vreun infernal cavaz”.

Deși epistola lui Alexandrescu e incomparabil superioară lamentabilelor epigrame pe care ni le-a conservat Aricescu, originea ei personal polemică se face simțită într-unele exagerări retorice: „*Vinzări, satanești planuri, de lume neștiute/ În inima-mi pun Iadul, ca iesme îmi scrișnesc*”. Dar deasupra înverșunării polemice se detașează, ca și în fabula *Dervișul și fata*, oroarea poetului de abjurare și renegare. Omul care se spovedește ni se înfățișează scormonit de remușcări pentru trădările lui succesive:

Am cunoscut bărbați lucrînd l-al țarei bine.
Cu-nalte simțiminte la ei m-am arătat;
Tîrîndu-mă la dîșii, s-au încrezut în mine,
Ieri le-am jurat credință, și astăzi i-am trădat.

Sfîrșitul poeziei privește cu neîncredere remușcările unui renegat. Retrăindu-se, renegatul afirmă orgolios „*este o slăbiciune orice pocănișă, Gîde am fost în viață și gîde voi să mor*”.

Aportul pe care-l aduce Alexandrescu în evoluția mijloacelor artistice este însemnat și inegal. De această inegalitate s-au lovit mulți comentatori trecuți, care au subliniat mai ales împesărirea și scăderile de limbă ori de versificație, fără să-și dea seama îndeajuns că incertitudinile de limbă și împiedicările prozodice constituiau prețul pentru un proces de căutare și înnoire. Aceste inegalități, deosebirile calitative dintre *Umbra lui Mircea* și *Eliza* sau *În ore de mîhnire* nu se pot pricepe dacă nu le raportăm la poziția unuia dintre primii, poate chiar primul nostru poet modern cu operă mai vastă. Avînd de spus lucruri noi, poetul se trudea să-și creeze un nou limbaj artistic și ar fi inadmisibil ca evidentele scorii să marcheze tot ceea ce ne-a adus.

Căutării acesteia i se datorește și împesărirea vocabularului. Mai mult decît la alți contemporani sau decît la scriitorii imediat înaintași, mai mult decît la Cîrlova și Iancu Văcărescu, vom întîlni la Alexandrescu neologisme împrumutate aproape direct din franceză, forme incerte. Alexandrescu scrie: *apuină, jaluse, jaluzie, sujeturi, devinăm*. Folosește adjective pe care dezvoltarea ulterioară a limbii nu le-a validat: *rubinos, sătănesc*. Asemenea incertitudini aparțin epocii, le vom întîlni la Alecsandri și la Kogălniceanu. Însă, după cum am spus, la Alexandrescu ele izbesc prin frecvență.

Și totuși, cititorul atent nu poate să nu subscrie la aprecierea lui Delavrancea — „Alexandrescu s-a proptit curentului (latinist n.n.) — și a invins, căci sosise mare și puternic, gânditor adânc, minte limpede și simț drept. Opera sa este originală și românească. Limba în care se încheagă gândirea este limba nepieritoare a poporului, este limba cea adevărată; ca și Alecsandri a socotit că nu poți să fii poet adevărat decât în limba vie, înțeleasă și grăită peste toată întinderea pământului românesc.“¹ Elogiul acesta nu e valabil numai pentru rezistența la influențele latiniste, de care, cu excepția ediției din 1863, a dat dovadă autorul *Epistolei către Voltaire*. Versurile lui Alexandrescu sînt scrise într-o limbă cu posibilități înnoite de nuanțare și flexibilitate. Cu foarte rare excepții, cite un vers ca „Adio! de ale mele nu-ți mai vorbesc rătăciri“ — din *Epistola către Cîmpineanu* — topica e ferită de inversiunile și contorsiunile care stînjenesc în poezia lui Conachi de pildă. Îmbogățirea lexicului începe a se realiza, ca la toți contributorii de seamă ai limbii literare, prin alăturările neprevăzute de termeni, care, sprijinindu-se unul pe altul, reînnoiesc sensul. Încep să apară la Alexandrescu semne de maturitate poetică de felul dublului epitet, a celor două adjective îngemănate pentru a nuanța mai delicat. Prevestind eminescianul „ușor — mărunțul mers“, vom întîlni în *Răsăritul lunei la Tismana* „plăpînda-lina vază“ a lunei.

Noile mijloace sînt în special de ordin stilistic. Flexibilitatea intelectuală, vioiciunea inteligenței lui Alexandrescu ies la iveală în capacitatea de a alterna fără efort stilul solemn din evocarea istorică cu cel familiar din epistole, gravul cu ironicul. Există la Alexandrescu o preferință pentru tonul aforistic, pe care știe să-l ferească de didacticismul greoi, pentru că-i imprimă autenticitatea unei experiențe personale. Cîteva dintre cele mai frumoase versuri ale *Anului 1840* și ale operei lui Alexandrescu în genere au acest caracter de mărturisiri intime, exprimate aforistic:

După suferiri multe, inima se-mpietrește;
Lanțul ce-n veci ne apasă uităm cît e de greu;
Răul se face fire, simțirea amorțește,
Și trăiesc în durere ca-n elementul meu.

Dar aportul cel mai masiv pe care l-a adus Alexandrescu la dezvoltarea stilistică este, fără îndoială, legat de mijloacele comicului stilistic, de mînuirea ironiei și umorului.

Am văzut-o în corespondență, în proza din *Memorial* și în versuri. Expri-
marea ironică devine obișnuită la Alexandrescu:

Lumea mă crede vesel, dar astă veselie
Nu spune-a mea gândire, nu m-arată cum sînt!
E haină de podoabă, mască de bucurie,
Și mîhnirea mi-e numai al inimei veșmînt.²

Ar fi nedrept să vedem în aceste mărturisiri doar postura convențional-romantică a neînțeleșului. Felul cum ironia se extinde în operă și pătrunde în corespon-

¹ Delavrancea, op. cit., p. 174.

² *Mîngîierea, Poezii*, 1842.

dența particulară dovedește tendința de a-i da funcții multiple, de a o face să fie nu numai zeflemitoare, ci și amară sau indignată. Caracterizarea răsturnată ori voit inadecvată a ironiei, aprobarea care reprobă, indignarea prefăcută, calificările vădit disproporționate devin un instrument potrivit și cu firea poetului și cu caracterul luptei pe care o duce. În corespondență, Alexandrescu preferă să-și deghizeze cu discreție ironia, dezgustul și amărăciunea pe care i le inspiră renegările și concesiile morale de după 1848. În operă, de asemeni, ironia oferă o deghizare transparentă tot atât de folositoare pentru condițiile vremii ca și alegoria fabulei. „*Cenzura cea deșteaptă*“ de care pomenește în *Epistola d-lui Voinescu* nu se putea îndrituit supăra de o asemenea calificare.

Alături de nuanțele ironiei, opera unuia dintre primii noștri mari satirici folosește, rafinându-le treptat, alte mijloace ale comicului. Cele mai multe sînt de ordin stilistic, dat fiind locul pe care-l ocupă în opera satirică a lui Alexandrescu versurile scrise la persoana întâia. Comicul ține astfel de modalitatea povestirii și aprecierii. Dă naștere comicului și folosirea neprevăzută a tonului familiar, bagatelizator. În *Sativă. Duhului meu*, depănîndu-și amintirile, poetul îl desemnează pe Arghir, eroul poemei populare reluate de I. Barac, drept „... un crai cuminte, / Care lăasă pe dracu fără încălțăminte“.

Alexandrescu folosește cu falsă gravitate raționamentul absurd:

Și caii lui Ahil care prorociau
Greșit că au fost, de vreme ce-l trăgeau.

Mijloacele acestea noi nu sînt utilizate numai pentru a înviora epistola sau fabula, pentru a-i da un caracter de conversație spirituală, ci subordonate scopului satiric. Iată-l pe demagogul din *O profesiune de credință*. Pe lângă făgăduieli, pe lângă fraze răsunătoare, el folosește și sofismele, menite să dea auditorului iluzia argumentării, a stringenței logice. Pentru candidatul care-și face profesiunea de credință, sensul termenului „general“ e un produs de acumulare. Fericirea generală se compune din fericirile particulare. Chivernisîndu-se, avînd grijă de fericirea proprie, el a slujit deci binelui obșteșc:

Cunoscînd că într-o țară fericirea generală
Se compune totdeauna din acea particulară,
Ca un iconom politic, prin mici slujbe, mici leșoare
Am îmbogățit eu statul, cumpărîndu-mi moșioare.

Raționamentul e anunțat solemn, axiomatic. Cu aceeași desăvîrșită gravitate sînt folosite mijloacele umorului. Poetul împrumută o perspectivă străină pentru a o ridiculiza. În epistola către Voinescu, poetul se preface a accepta ideea unei influențe directe și imediate a artei asupra oamenilor. Constată cu mirare că n-a putut scăpa de datorii cu ajutorul unei poezii. Deși poezia dovedea „că aurul, argintul, metaluri păcătoase, / La omul ce-o să moară nu sînt trebuincioase“, deși i-a făgăduit creditorului „...o elegie mare / Care pe larg să-i spuie, curat să-i dovedească / Cum trebuie averea să o despruiască...“

...A fost peste putință
Puterea armoniei să-l fac s-o înțeleagă.

Toată *Satira. Duhului meu* e construită pe această pseudoadoptare a unei perspective ce-și dovedește neantul. Satirizarea saloanelor vremii e făcută indirect, prin imputările pe care și le face poetul, prefăcându-se a-și însuși verdictul dat asupra sa de jucătoarele de whist și de amicul prințului.

Ca și pentru limbă și stil, în măsură mai mare chiar, versificația și celelalte mijloace de expresie prezintă inegalități izbitoare.

Erori în versificația lui Alexandrescu au fost adeseori semnalate în trecut. În articolul său, deși entuziast, Delavrancea dădea numeroase exemple în care „*accentul tonic al cuvintelor schimbat, multa intonație a particulelor netonice, eliziună nepotrivite și citeodată greșeala în plus sau minus de silabe, toate acestea strică armonia versului*“.¹ Accentuarea greșită e într-adevăr frecventă: „*ăcei ce doresc*“ (*Meditație*); cele trei versuri succesive din *Eliza*: („*Am cătat-o-n pustiu*“... „*Am căta-o pe dealuri*“... „*Am cătat-o-n deșertul*“ etc.). De asemeni, sînt accentuate ultimele silabe ale substantivelor la genitiv sau dativ. Impuse de forțarea metrică se ivesc — ca și la Bolintineanu — unele dezacorduri:

Ne putem oare mărgini, așa cum a făcut Aron Densusianu, în timpul vieții poetului, să constatăm aceste erori cu severitatea unui pedagog care nu face decît să numere greșelile elevului? Nu se poate reduce versificația lui Alexandrescu la aceste neglijențe. Nici nu e justificat să se vorbească despre o incapacitate, cum a făcut-o Delavrancea. Poetul care forța adesea accentul tonic e același care în primele strofe din *Umbra lui Mircea* reușește neuitata armonie imitativă. Neglijențele de versificație sînt numeroase, dar însăși frecvența lor — ca și a impurității lexicale — trebuie pusă în legătură cu căutarea ce se resimte mereu la Alexandrescu.

În reușitele și chiar în eșecurile versificației se simte același efort de a face versul mai suplu, de a-l transforma într-un instrument mai docil pentru idee. În fabule, lucrul e evident. Aici Alexandrescu avea exemplul marilor fabuliști înaintași, care adoptaseră versul liber, în stare să dea mai curînd povestirii mișcarea caracteristică. Alternările de metru din *Toporul și pădurea* ori din *Elefantul*, de la versul de 6 și 7 silabe la cel de 14, contribuie la fluența povestirii și la transformarea ei în scenetă. Pentru a face ca versul să urmărească expresiv mișcarea imaginii, Alexandrescu introduce mai multe cezuri care îl separă în unități ritmice. El dă valoare expresivă pauzelor (*Așteptarea, Umbra lui Mircea*).

În ce privește epitetul, comparația, tropii — aceeași evoluție de la convențional la expresiv. Discutînd poezia erotică am văzut cît se simte într-însa starea de început în care se afla, din acest punct de vedere, literatura noastră. Aceeași greutate lasă urme în primele meditații. La început, Alexandrescu se folosește de limbajul neoanacreontic ori de cel, nu mai puțin convențional, al poezilor minori francezi din secolul al XVIII-lea, destul de citiți la noi la începutul veacului trecut. Ca și ei, Alexandrescu folosește imaginea convențională, locurile comune ale poeziei timpului. Fericirea chemată mereu și ascunsă e aflată în ochii iubitei (*Eliza*). Poetul își dorește să moară de plăcere la picioarele ființei iubite (*Suferință*). Versurile se mărginesc uneori la madrigalul facil; nu lipsește nici floarea — nu-mă

---

¹ Delavrancea, op. cit., p. 175.

uita — „Atunci, atunci gîndește/De mine că-ți vorbește“. Alteori poetul împrumută de la același limbaj literar al timpului facticele, teatralul. Împins de pasiune, vizitează „pustiuri de groază pline“ și șoimul îl vede pe-nalta stîncă „A cărei virfuri s-ascund în nori/Și al lui țipăt în vale adîncă/S-a-ntîns departe plin de fiori!“ Împrumuturile din atmosfera literară a vremii apar chiar în termenii de comparație. Alexandrescu ne vorbește de „ossianice palate“, după numele legendarului bard scoțian, căruia Macpherson îi atribuia la jumătatea secolului al XVIII-lea niște poeme proprii.

Dar această aparatură de imagini convenționale și fără forță emotivă e dezmințită de cite o comparație avînd adevăr și prospețime. Asemenea descoperiri poetice nu se limitează doar la cele cîteva poezii de dragoste mai puternice de care s-a vorbit. Ele se ivesc din ce în ce mai des în versurile erotice. Comparația izbutită a gîndului veghind în noapte, cu o piramidă în pustiu, e încă tributară imagisticii romantice franceze. Comparația cu stejarul trăsmit, și încă în picioare, se leagă mai curînd — chiar dacă indirect — de limbajul poetic al cîntecului popular:

Stejarul de pe munte, ce trăsnetu-l izbește
Stă încă în picioare, semeț și neclintit
Dar inima-i e arsă și oricît mai trăiește
De nici o primăvară nu poate fi-nverzit.

Imaginea grațioasă a stelei cu care e asemuită iubirea trecută apare mai întîi la Alexandrescu:

Întorc acum asupra-ți privirea-mi dureroasă,
Ca cel din urmă-adio la tot ce am pierdut.
Din ceața vecinicii, stea blîndă, luminoasă,
Te văz lucînd departe, departe în trecut.

(Încă o zi, în volumul din 1847)

În contrast cu patetismul gongoric, poetul descoperă forța tonului autentic grav. „Din cupa desfătării, amărăciunea crește.“ De asemeni, calificarea expresivă. Îndrăgostitului nefericit viitorul îi apare „bogat de chinuri, deșert de bucurii/Pustiu, fără nădejde, sălbatec și tăcut“.

Trebuie remarcat că încă de la primele volume Alexandrescu nu consideră exprimarea figurată ca ornament poetic obligator, ci o utilizează sau nu, adaptînd-o după idee și după tonul general al poeziei. Chiar în timpul cînd din motivele pomenite poezia erotică folosește unele inexpressive formule convenționale, epistolele păstrează tonul firesc și direct al conversației. Cînd apar comparația, forma figurată de expresie au menire comică. O dată cu maturitatea artistică se accentuează acest refuz al ornamentului gratuit, distonînd cu ideea.

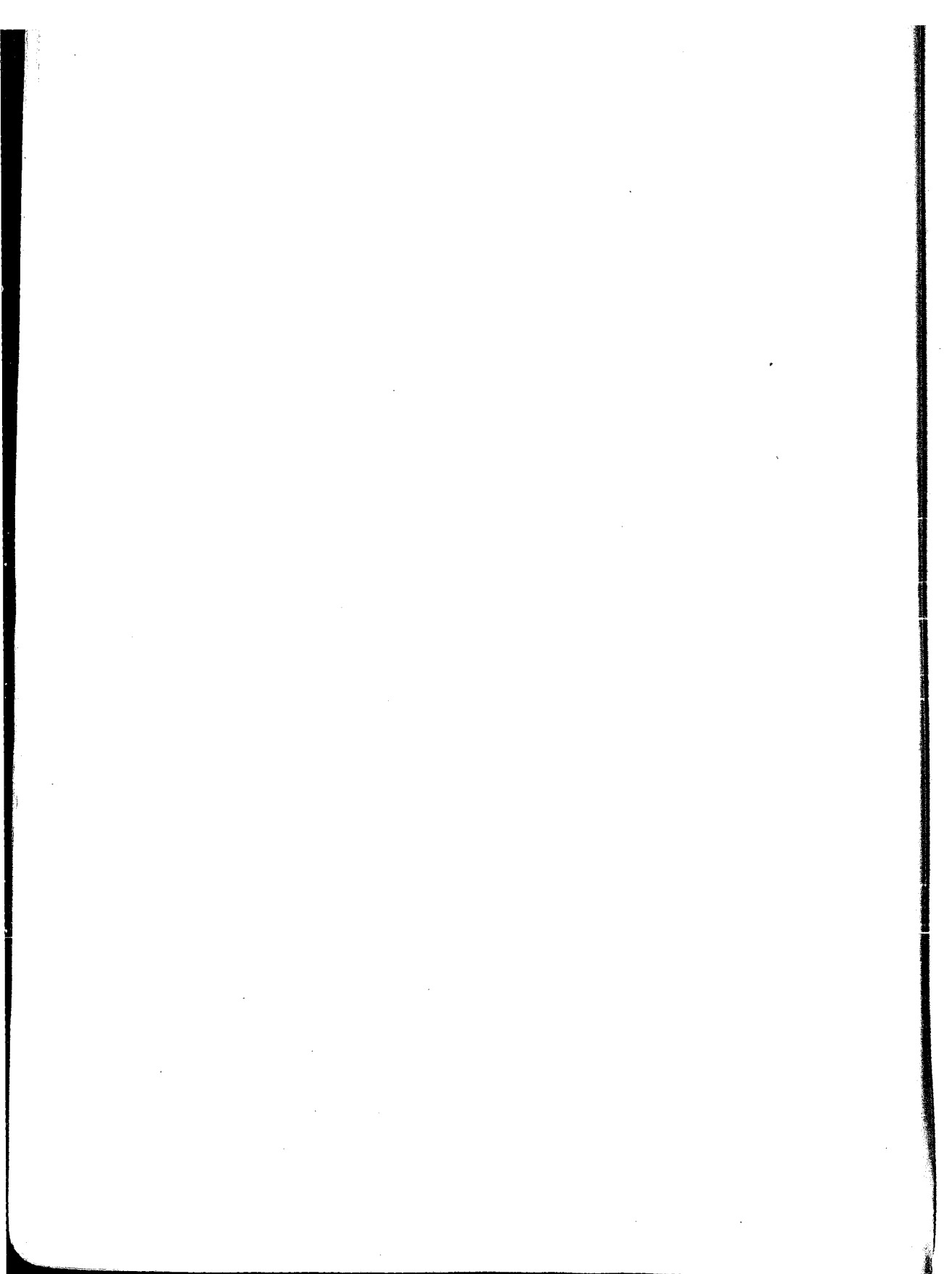
Ediția de față adaugă o nouă retipărire la cele cîteva — mai largi sau parțiale — apărute în ultimii ani. Audiența pe care o întîlnește azi opera lui Grigore

Alexandrescu se lărgește progresiv. Cititorii noștri se familiarizează cu opera poetului, pe care boierii îl reclamau la caimacam pentru fabulele lui răzvrăitoare. Iar istoria a confirmat — corectându-l în ceea ce avea liniar și simplificat optimismul poetului, care credea profund în progres și scria acum un veac *Cometei anonsate pentru 13 iunie*:

Căci noi avem de lucru în Țara Românească:
Legi vechi și ruginite avem să le-nnoim...

SILVIAN IOSIFESCU

NOTA EDITORULUI

Cuprinsul ediției. Ediția defață, în două volume, a operelor lui Grigore Alexandrescu, urmează să cuprindă, în măsura posibilului, întreaga creație originală a poetului: poezii, proză literară, articole, corespondență. În ceea ce privește traducurile, am fost nevoiți să recurgem la o selecție: publicăm în primul rând cele câteva poezii incluse în volumele tipărite de Alexandrescu și care fac, astfel, parte integrantă din opera autorului; dintre celelalte traduceri, am ales pe acelea care prezintă un interes istoric literar și estetic: lucrarea de debut *Eliezer și Neftali* de Florian, tragiile *Alzira* și *Meropa* de Voltaire; nu vom publica nici volumul *Povești albastre* (1872) de Laboulaye, unde stângăcia traducătorului se îmbină cu obscuritatea originalului, nici traducerea fragmentară din epopeea lui Tasso, și cu atât mai puțin numeroasele articole politice traduse.

Primul volum este consacrat operei poetice și conține, pe lângă poemele incluse în cele două ediții definitive¹, o anexă în care publicăm pe de o parte diversele poezii scrise înainte de 1863, data apariției ultimului volum de versuri, și omise din edițiile definitive, iar pe de altă parte, producția poetică, inferioară atât din punct de vedere cantitativ, cât și calitativ, a anilor 1863—1881; un loc aparte a fost acordat poeziilor pe care Alexandrescu nu și le-a publicat niciodată și pe care am ezitat să le intitulăm „postume“, deoarece nepublicarea lor nu se datorează vreunui scrupul estetic sau lipsei de definitivare a elaborării, cum e cazul în genere la această categorie de creații, ci caracterului ocazional și difuzării lor pe alte căi decât cele obișnuite (erau trimise direct unui personaj vizat sau circulau în public sub formă manuscrisă). În sfârșit, am acordat locul cuvenit poeziilor populare culese de Alexandrescu în Oltenia și publicate în ziare și, prin intermediul lui V. Alecsandri, în revista *Convorbiri literare* din anul 1876.

---

¹ 1847 și 1863.

Volumul al II-lea va cuprinde proza literară (*Memorialul de călătorie* și schițele publicate prin ziare), articole alese, corespondența generală (în măsura în care am putut-o cunoaște¹), precum și volumele de traduceri menționate mai sus.

Socotim necesar să dăm unele precizări cu privire la sistemul de note și comentarii care însoțesc poeziile.

Notele din subsol se reduc numai la explicațiile strict necesare înțelegerii textului, din punctul de vedere al sensului, al diverselor aluzii, al limbii și al versificației. Nu am dat un număr prea mare de note de metrică și prozodie, unele fapte fiind general cunoscute cititorilor familiarizați într-o oarecare măsură cu literatura secolului al XIX-lea (citirea lui *vreo,caut* etc. în două silabe, a lui *viață* în trei silabe etc.), iar altele putând fi ușor deduse din citirea textului (accentuarea lui *murmur* și *murmură* pe a doua silabă etc.). Am acordat o oarecare importanță notelor privind accentuarea cuvintelor, pentru a spulbera legenda incapacității ritmice a lui Alexandrescu; această impresie greșită provine din citirea modernă a unor cuvinte care pe vremea poetului se accentuau diferit. Prezenta ediție adresându-se unui public întrucâtva mai restrâns, n-am socotit nimerit să dăm explicații lingvistice elementare (*trăgea* e formă corectă, *trăgeau* fiind mai nouă, la fel *sor* pentru *soră* etc.).

Notele de istorie literară și variantele au fost grupate, din necesități impuse de tehnica editorială și tipografică, la sfârșitul volumului. Notele cuprind, în linii mari, mai multe diviziuni. O primă parte este consacrată expunerii datelor genezei poeziei: prima publicare², condițiile istorice sau biografice care au determinat compunerea poeziei, eventualele influențe străine. Asupra acestui din urmă punct sînt de adus unele precizări și sînt de stabilit unele limite impuse de o anumită stringență de ordin metodic: ar fi fost desigur interesant să putem semnala atenției cercetătorilor toate reminiscențele pe care memoria — devenită celebră — și cultura bogată a lui Alexandrescu le-a putut transmite poeziilor sale. Un inventar complet al pasajelor similare din Alexandrescu și alți poeți romîni sau străini ne-ar da posibilitatea de a stabili cu precizie întinderea lecturilor poetului și gradul de intensitate a influențelor suferite de el, contribuind în același timp la elucidarea atmosferei literare a epocii. Din păcate, o asemenea cercetare s-a lovit de dificultăți provenite în parte din răstimpul relativ scurt în care a fost alcătuită prezenta ediție, dar mai ales din penuria de lucrări pregătitoare și din lipsa materialului bibliografic.³

Studiul influențelor străine exercitate asupra operei lui Grigore Alexandrescu a format obiectul unor cercetări meritorii prin materialul adus în discuție, dar care au diminuat personalitatea literară a poetului, atît prin faptul că l-au redus la rolul de discipol al unor literați străini, cît și prin circumscrierea influențelor la un număr de trei-patru autori francezi. Seria studiilor de acest fel este deschisă

¹ Am fi recunoscători celor care ne-ar putea comunica în termen util scrisori ale poetului în afara celor din colecția Academiei sau a celor publicate în diverse reviste.

² În notele unde prima publicare nu este semnalată în mod explicit, trebuie să se înțeleagă că ediția de bază (1847 pentru prima parte a volumului, 1863 pentru cea de a doua) publică pentru prima oară poezia respectivă.

³ Din bibliotecile noastre lipsesc foarte multe din operele literare care au putut constitui bagajul de lecturi al lui Alexandrescu; lipsesc de asemenea lucrări fundamentale ca, de pildă, *Élégie en France* a lui Potez și *Les petits romantiques* de Assé.

de articolul lui Pompiliu Eliade, intitulat semnificativ *Grégoire Alexandresco et ses maîtres français* (în *Revue des deux mondes*, 1904): poetul român este prezentat ca un elev al lui Lamartine, La Fontaine și Boileau. Teza lui N. I. Apostolescu, *L'influence des romantiques français sur la poésie roumaine* (Paris, 1909), lărgeste numai aparent orizontul: goana după surse și după pasaje paralele îl duce pe autor la apropieri cu totul neconvingătoare sau îl face să treacă pe lângă fapte importante fără să le observe: în *Miezul nopții* găsește urme din A. Chénier și Sainte-Beuve, în alte poeme recunoaște influențe imaginare din Musset și Th. Gautier, în timp ce influența lui Volney este redusă la câteva pasaje paralele, fără să ia în considerare caracterul de filozof raționalist al lui Volney și rolul ideilor autorului francez în formația lui Alexandrescu. O completare prețioasă, deși propunându-și un domeniu de cercetare limitat, la portretul intelectual al poetului român aduce articolul lui Ch. Drouhet, *Grigore Alexandresco și Voltaire*, în care se stabilesc nu atât influențele directe ale filozofului luminilor, puține la număr, cât, mai ales, înrudirea spirituală dintre cei doi scriitori; studiul lui Ch. Drouhet ni-l prezintă pe Alexandrescu ca pe un cunoscător nu numai al operei lui Voltaire, ci și a altor scriitori din secolul al XVIII-lea.

În ediția poeziilor lui Alexandrescu alcătuită de V. Ghiacoiu sînt adunate informațiile puse la dispoziție de cercetători precedenți¹ și se încearcă o extindere a investigațiilor: rezultatul nu compensează în întreaga sa măsură efortul depus, și aceasta datorită unei concepții greșite și unor metode prea puțin riguroase. Sîtuindu-se pe aceeași linie cu N. I. Apostolescu, V. Ghiacoiu vede peste tot imitații, împrumuturi, ba chiar traduceri ale unor versuri izolate sau numai ale unor titluri. Privită prin prisma editoarei menționate, opera lui Alexandrescu apare ca o alăturare de fragmente din alți poeți, adaptate necesităților subiectului. De altfel investigațiile n-au depășit, în fapt, pe Lamartine pentru poezia lirică și pe Boileau pentru cea satirică, iar apropierea propuse, rezumîndu-se uneori la câteva cuvinte, nu sînt cîtuși de puțin convingătoare: astfel, de exemplu, la p. 220, versul lui Alexandrescu:

Tăcerea e adîncă și noaptea-ntunecoasă

(*Candela*, v. 1)

este apropiat de expresia: „Dans le calme des nuits“ a lui Lamartine! Aceeași valoare o au și prelinsele reminiscențe din Boileau găsite în *Epistola către Voinescu II*, din care cităm (p. 298): „Oricum îmi e cam frică“ (v. 107) este considerat că provine din „Je sais qu'un juste effroi“ (Satira I a lui Boileau, v. 71). Apropieri de acest tip abundă și de aceea nici nu am considerat necesar să le discutăm pe toate în notele noastre.

Din ansamblul surselor propuse pentru poeziile lui Alexandrescu, am reținut pe cele care ni s-au părut convingătoare și am adăugat un număr relativ redus de pasaje paralele nesemnificate pînă acum. Cercetarea surselor și a reminiscențelor nu a fost considerată de noi ca un scop în sine și nu a fost în intenția noastră de a diminua prin aceasta originalitatea lui Alexandrescu. Urmărirea influențelor străine care s-au exercitat asupra poetului român ne permite să determinăm întin-

¹ Lucrările de amănunt (V. D. Păun, R. Ortiz, Al. Ciorănescu etc.) sînt discutate de noi în notele la diversele poezii la care se referă.

derea lecturilor poetului și gradul de profunzime a culturii lui literare. Rezultatele la care ajungem ni-l înfățișează pe Alexandrescu ca un cunoscător temeinic al literaturii franceze¹ din secolul al XVII-lea, al XVIII-lea și începutul celui de al XIX-lea; coroborate cu informațiile pe care ni le dau scrisorile, ele confirmă pe deplin cunoscutul pasaj din amintirile lui Ghica: „Decopil, Alexandrescu cunoștea poezii greci vechi și moderni; la vârsta de șaptesprezece ani citise pe toți clasicii francezi și știa pe dinafară tot ce era măreț și frumos în literatură. [...] În podul casei la Mitropolie stau aruncate vreo mie de volume, clăie peste grămadă, necatalogate². Acolo se închidea Alexandrescu de citea. Multe ore plăcute am petrecut noi împreună, în mijlocul acelor in-folio, citind când viețile oamenilor iluștri de Plutarch, când viețile sfinților din Cazanie³, când pe Tucidid sau pe Xenofon“ (p. 671).

Pe de altă parte, însă, nu poate fi negat rolul literaturilor străine, în primul rând al celei franceze, în creația poetică românească, mai ales în această perioadă de început, de căutare a unor drumuri și formule noi; părăsirea liricii frivole și dulcele de origine neogreacă, cu banalitatea stilului și versificației ei, și tendința de integrare în curentul poeziei franceze contemporane, continuatoare a unor tradiții strălucite și asimilind în vremea aceea atmosfera și tematica poetică engleză, germană și chiar italiană, reprezintă un progres de netăgăduit. Tematica se lărgeste, genurile se dezvoltă, versificația devine mai variată, stilul se îmbogățește cu imagini noi, limba adoptă cuvinte noi; nu trebuie să uităm apoi că literatura franceză exprima o ideologie progresistă și asimilarea ei a contribuit la formarea spiritului revoluționar în rândurile tineretului român.

Recunoașterea datoriei lui Alexandrescu față de literatura franceză nu înseamnă o negare sau o diminuare a originalității și a meritelor lui. Nimeni nu contestă originalitatea lui Lamartine, de exemplu, și totuși, dacă aruncăm o privire în subsolul ediției Lanson a *Meditațiilor* sale, constatăm un număr impresionant de reminiscențe din poezii anteriori. În general, materia poetică, imaginile, limba sînt rezultatul strădaniei multor generații. Dar în momentul când Alexandrescu începe să scrie, literatura română nu avea tradiții suficiente de bogate și de natură să constituie o bază solidă pentru o poezie nouă, originală. Dintre înaintași, poetul avea o admirație sinceră pentru Iancu Văcărescu. Dar opera poetică a acestuia, în care poeziile ocazionale și improvizările ocupau un loc atât de însemnat, nu-i puteau satisface realmente cerințele estetice. Nu este deci de mirare că Văcărescu nu a exercitat nici o influență asupra

¹ În afară de greaca veche și modernă, Alexandrescu nu știa altă limbă străină decît franceza; el a luat cunoștință de alte literaturi prin intermediul traducerilor franceze. De altfel cunoștințele lui de greacă nu par să fi fost deosebit de profunde: în scrisoarea trimisă lui Ghica în 2 noiembrie (1843), ms. 801, f° 28, Euripide este citat într-o traducere franceză în versuri; chiar și greaca modernă îi era mai puțin familiară ca franceza; în scrisoarea din 29 iulie 1855, exprimîndu-și admirația pentru discursul rostit de Ghica în Adunarea din Samos, îi cere acestuia un exemplar francez: „De ai cuvîntul tău în franțozește, fă bine și mi-l trimite, căci mărturisesc că greceasca de acolo nu prea îmi place“.

² Catalogul a fost alcătuit în 1836 de P. Poienaru și se găsește printre manuscrisele Academiei R.P.R. Studierea acestui document ar putea lărgi orizonturile cercetării literaturii noastre din prima jumătate a secolului trecut.

³ Alexandrescu pare să fi cunoscut destul de temeinic și literatura noastră veche, populară și bisericească: o dovedesc citatele din psalmi, evanghelii; cf. de asemenea *Satiră Duhului meu*, v. 25 și urm.

tinărului său admirator, dacă exceptăm cele câteva expresii și cuvinte semnalate de noi în cuprinsul notelor. Nici modestele încercări de inovare ale lui Mureșanu nu puteau constitui un model pentru Alexandrescu, care le socotea „ca din topor lucrate“ (*Epistola D. V. II*, v. 108). Eliade însuși se manifestase în primul rând ca traducător, de mare talent, e drept, dar poezia originală ocupa un loc deocamdată restrâns în creația sa.¹ Nu putem să-i reproșăm lui Alexandrescu că nu și-a dat seama de valoarea poeziei populare ca izvor de inspirație; spirit clasic în esență, el considera folclorul ca un produs „necultivat“ al suferinței poporului. Este deci aproape natural ca Alexandrescu să se fi adresat poeziei franceze contemporane și mai vechi; în felul acesta, el creează o poezie originală, în timp ce predecesorii săi se mărgineau la traduceri, o poezie a cărei valoare estetică a rezistat timpului: opera sa poate fi citită și azi nu ca document de istorie literară, ci cu sentimentul de prospețime pe care îl oferă lectura unei creații realizate, am putea spune clasice.

S-ar putea obiecta că înregistrarea, în prima parte a notelor noastre, a surselor și reminiscențelor poate lăsa impresia că aceste elemente din poezia lui Alexandrescu au o importanță mai mare în geneza poemelor decât o au în realitate și că în felul acesta se umbrește originalitatea poetului. Credem însă că nici unui cititor nu-i va fi deformată imaginea despre poet dacă va ști că într-o poezie de zece strofe, de exemplu, două imagini sau câteva idei sînt tradiționale sau împrumutate. Nu am socotit, de aceea, necesar să insistăm de fiecare dată asupra originalității poetului pentru a compensa indicarea surselor: scopul nostru nu este de a analiza poeziile lui Alexandrescu, ci de a pune la îndemîna cercetătorilor material pentru o asemenea analiză; am evitat tot ce ar putea fi considerat analiză sau apreciere de valoare, domeniul de muncă al editorului fiind diferit de al istoricului literar sau al esteticianului.

Am lăsat intenționat la sfîrșit problema surselor la fabule. Este aproape o lege a genului ca intriga, afabulația propriu-zisă, să fie tradițională, un bun comun tuturor popoarelor. Florian, unul din preferații lui Alexandrescu, exprimă plastic această situație, în *Avant-propos sur la Fable*: „En poésie comme à la guerre, ce qu'on prend à ses frères est vol, mais ce qu'on enlève aux étrangers est conquête“².

La Fontaine și Florian sînt aproape traduși în fabulele din ediția 1832; mai tirziu poetul se emancipează și transformă datele intrigii, adaptîndu-le situației locale și contemporane; sursele de inspirație se extind: Krilov, Voltaire, Esop chiar, desigur și alții.³ Reproducem în întregime fabulele traduse sau prelucrate fără schimbări radicale, dăm în rezumat sursele mai depărtate; nici în ceea ce

¹ Cele citeva reminiscențe din Eliade au fost menționate în note.

² „În poezie, ca la război, ceea ce iei de la frații tăi e furt, dar ceea ce iei de la străini e cucerire.“

³ V. Ghiacoiu introduce în rîndul surselor fabulele fastidioase ale lui Houdard de La Motte, fără să ne poată convinge; citeva apropieri cu Lachambeaudie sînt destul de indoielnice. Lipsa materialului bibliografic ne-a făcut aproape imposibilă extinderea cercetărilor: n-am putut răsii fabulele lui A. V. Arnault, Th. Foudras, François de Neufchateau, P. L. Ginguéné, U. Guttinguer, X. Marmier, L. Ph. de Ségur, P. F. Tissot, Viennet etc. etc., care au putut fi, desigur, cunoscute de Alexandrescu. Este posibil ca unele fabule să fie în întregime creația lui Alexandrescu, dar nu se poate afirma cu toată siguranța că aceasta este situația tuturor fabulelor pentru care nu cunoaștem nici o sursă.

privește fabulele, nu am socotit necesar să insistăm asupra originalității crea-
toare a lui Alexandrescu, care este evidentă.

A doua parte a notelor este consacrată urmării istorice a temelor lirice sau a ideilor din poeziile lui Alexandrescu. Am dat o trecere în revistă sumară istoricului temei respective în literatura universală, oprindu-ne asupra situației din literatura noastră pînă la generația imediat următoare lui Alexandrescu. În felul acesta am căutat să situăm opera poetului în ambianța literară a timpului, ceea ce oferă material pentru o interpretare științifică a acestei opere. Nu trebuie să surprindă faptul că, în vederea operației menționate, am despuiat autori de mult și pe drept uitați: atmosfera generală a unei perioade literare nu este dată numai de vîrfuri, ci, pentru istoricul literar, și de masă pigmeilor literaturii, a căror receptivitate la locurile comune și la curentul general este mărită de lipsa puterii de creație originală.

Am urmărit de asemenea evoluția și permanența unor idei în interiorul operei lui Alexandrescu.

A treia parte este consacrată ecoului în epocă a poeziilor: aprecieri, traduceri în limbi străine, reminiscențe la alți autori etc.¹

Ultima parte a notelor este constituită de aparatul critic propriu-zis, de lista variantelor. Fără a fi complet (cititorul nu va putea, bazat numai pe notele noastre, reconstitui exact grafia celor cinci ediții), aparatul critic este totuși amplu, înregistrînd toate variantele despre care nu avem siguranță absolută că sînt simple grafii sau erori tipografice. Am socotit necesar să acordăm o atenție deosebită nu numai variantelor care pot interesa pe istoricul literar sau pe stilist în urmărirea elaborării poeziilor, ci și pe acelea care oferă cercetătorilor limbii literare un material extrem de prețios: epoca lui Alexandrescu fiind epoca de formare a limbii literare, orice amănunt este semnificativ și ajută la înțelegerea procesului de fixare a normelor fonetice, morfologice și lexicale ale limbii. Cînd a fost cazul, nu ne-am limitat numai la semnalarea variantei, ci am însoțit-o de un succint comentariu.²

Pentru a facilita înțelegerea textului am socotit necesar să dăm cite un glosar la fiecare volum și un indice general (nume proprii, teme, cuvinte etc.) care va încheia volumul al II-lea.

Sursele textului. Epoca în care scrie Alexandrescu se caracterizează prin efortul conștient al majorității intelectualilor romîni de a fixa normele unei limbi literare unice pentru toți cei care vorbeau romînește, indiferent de granițele politice, socotite pe drept cuvînt efemere. Dacă în secolul al XVII-lea și al XVIII-lea se poate vorbi de o unitate a limbii literare numai în sensul că scriitorii evită, în unele cazuri, formele cu o culoare dialectală prea pronunțată și tind să se apropie de graiul muntenesc, secolul al XIX-lea (după 1821) marchează un adevărat salt calitativ în această direcție: problema unității este dezbătută și susținută de cercuri largi, scriitorii din toate provinciile discută între ei, își adap-

¹ Tabloul va fi completat în volumul al II-lea al prezentei ediții; bibliografia critică va arăta frecvența retipărilor diferitelor poezii și va reuni aprecierile contemporanilor.

² Indicele general de la sfîrșitul celui de al II-lea volum va înlesni consultarea acestor comentarii, grupîndu-le după fenomenele lingvistice sau cuvintele discutate.

tează scrierile normelor pe cale de elaborare; în câteva decenii numai, limba se fixează la tiparele pe care le are și astăzi.

Alexandrescu nu rămâne nici el departe de aceste frământări:

noi trebuie să formăm,
Să dăm un aer, un ton limbii în care lucrăm;
Pe nebătute cărări loc de trecut să găsim,
Și nelucrate cîmpii de ghimpi să le curățim.
(*Epistola către Voltaire*, v. 65—68)

Prin această prismă, a permanentei adaptări la ceea ce se considera la un moment dat drept norma limbii literare, trebuie să studiem transformările lexicale, morfologice, fonetice și ortografice pe care Alexandrescu le aduce poeziilor sale în edițiile succesive pe care le-a publicat. Împrejurarea specială că una din ediții, aceea din 1842, a fost tipărită la Iași, deși complică mult munca editorului, face totuși ca limba textelor lui Alexandrescu să fie imaginea clară a limbii noastre literare, formată pe baza graiului muntenesc, dar cu importante aporturi ale celorlalte graiuri, în special ale celui moldovenesc.

Vom descrie în cele ce urmează sursele textului lui Alexandrescu¹ și vom arăta apoi criteriile după care am ales ediția de bază.

Pentru cunoașterea textului lui Alexandrescu ne stau la dispoziție: cele cinci ediții din timpul vieții autorului, publicațiile în ziare și reviste ale unora din poezii, câteva manuscrise (cele mai multe în colecția de scrisori primite de Ghica).

În 1832, la sfîrșitul traducerii poemului *Eliezer și Neftali* de Florian, Alexandrescu publică și câteva poezii proprii. Textul este îngrijit și nu este exclus să fi fost revizuit de Eliade, în tipografia căruia apăruse: unele muntenisme, care se mențin pînă tîrziu în scrisul lui Alexandrescu, sînt evitate: *pă* apare foarte rar (*Întoarcerea*, v. 2, 9), *dă* nu apare niciodată, tot așa lipsesc și pluralele neutre articulate, terminate în *-ur'le* (= *urile*); se observă și unele forme arhaizante și etimologice: *perdut*, *rescîntătoare*, *rescoală* etc. Forme și fonetisme regionale, deși nu toate specific muntenesti, există totuși: *aștii* (genitiv), *daca*, *deșărt*, *împrăștie*, *sfîrși*, *razile*, *urletile* etc.²

După cearta cu Eliade, în 1838, Alexandrescu tipărește la Zaharia Carcalechi un nou volum de poezii. De data aceasta, textul n-a fost supus nici unei revizuri, așa că ediția din 1838 reproduce cel mai fidel felul de a scrie al lui Alexandrescu (așa cum îl găsim și în scrisorile sale către prieteni). Elementele regionale abundă: *pă* apare aproape exclusiv, uneori e atestat și *dă*, pluralele neutre articulate sînt de multe ori terminate în *-ur'le* (scris fără apostrof) *mărunțișur'le*, *minutur'le* etc., forme și fonetisme ca *daca*, *întii*, *pîșaste* sînt obișnuite. Fidelitatea față de pronunțare ne oferă grafii ca *spunem* (= *spune-mi*)³ și chiar *oichiul* (*Meditație*, v. 13) și *veiche* (*Epistola către I. Văcărescu*, v. 8).

¹ Descrierea amănunțită a edițiilor și publicațiilor din ziare și reviste va fi făcută în bibliografia anexată volumului al II-lea al prezentei ediții.

² În linii mari se poate observa o concordantă între aspectul lingvistic al ediției din 1832 și al traducerii tragediei *Alzira* de Voltaire, tipărită tot la Eliade în 1835.

³ Scrierea pronunțelor (*i*)mi și (*i*)și fără *-i* se găsește, mai rar, și în edițiile următoare. Astfel, de exemplu: în ediția 1847: *Epistola D. I. C.*, v. 2, *Mierla și bufnița*, v. 17, 31; în ediția 1863: *Eliza*, v. 37, *O profesiune de credință*, v. 78 etc.

În 1842 apare la Iași o „ediție completă“ a poeziilor lui Alexandrescu, îngrijită de Al. Donici și M. Kogălniceanu. Această ediție cuprinde, pe lângă un număr important de poezii noi, reproducerea celor publicate în edițiile precedente.¹ Tipărit în condiții tehnice și estetice am putea spune excepționale, volumul este precedat de o prefață, iar cuprinsul riguros împărțit după genuri: epistole, meditații, elegii, traducții, fabule, epigrame. Caracteristic pentru această ediție este „literarizarea“ limbii, înlăturarea majorității particularităților regionale munte-nești: *pă* devine *pe* (*pîn* devine câteodată *pe'n!*), *daca* devine *dacă*, *veșnica* este înlocuit cu *vecinica* (socotit mai literar, *Meditație*, v. 73), chiar și formele iotacizate ale verbelor sînt înlăturate uneori (*văd* pentru *văz*, *Anul 1840*, v. 44), pluralele în *-ur'le* sînt în general evitate (*felurile-s* pentru *felur'le sînt*, *Epistolă către I. Văcărescu*, v. 23, *cîmpiile* înlocuiește *cîmpur'le*, *Eliza*, v. 44). Ortografia a fost de asemenea schimbată: *î* este notat deseori cu semnul lui *ă* (ъ), *ie* este notat *e*: *pept*, *fer*, *pere*, *perde*; *z* urmat de consoană este scris *s*, la fel și *z* intervocalic, uneori; *î* este scris *i* cînd este precedat de o consoană continuă: *riz*, *osindit*, *sin*, *zimbire*, *ațița* etc. Dar modificările nu s-au redus numai la atît: o limbă literară unică nefiind încă pe deplin constituită, au putut fi luate drept forme literare unele particularități ale graiului moldovenesc. Astfel apare forma invariabilă a articolului genitival *a*: *a lui lăcuitoari* (*Anul 1840*, v. 53), viitorul perifrastic cu *a să* (față de *o să*) la persoana a treia: *a să aducă* (*ibid.*, v. 4); pronumele *ista* și *cela*; sufixul *-eță* (*frumuseță*); *-ea* este înlocuit cu *-e* în pronume și adverbe de tipul *acele*, *aceste*, *adese*, *aice*, *nimene*; de asemenea se pot citi forme ca: *cătră*, *ceriul*, *cucoși*, *feliurite*, *îmblă*, *împle*, *împregiur*, *răpide*, *sjară* etc.²

O problemă mai dificilă o constituie, după cum vom vedea mai jos, acele forme sau grafii moldovenești care au fost consacrate în limba literară de mai tîrziu sau care au o răspîndire geografică mai largă: astfel, pe lângă *mîne*, *cîne*, *mîni* (scris cu semnul chirilic ъ), se pot găsi *străin* (pentru muntenescul *strein*), *pășește* (pentru *pîșaste*), *mănăstire* (față de *mînăstire*, cum scrie Alexandrescu totdeauna în corespondența particulară), *rădică* (în loc de *ridică*), *sărman* (pentru *sîrman*) etc.

Forma sub care se prezintă ediția din 1842 a influențat și edițiile pe care Alexandrescu le-a dat ulterior poeziilor sale. Aceasta, nu numai datorită faptului că, după cum am arătat mai sus, poetul trimitea la tipar un text tipărit și nu un manuscris, dar și din cauză că limba literară și ortografia tindeau să se apropie într-o măsură destul de largă de formele atestate în ediția amintită.

În 1847 apare, în tipografia lui C. A. Rosetti și Winterhalter, o nouă ediție a poeziilor lui Alexandrescu, alcătuită de astă dată după un criteriu selectiv: poetul a menținut din edițiile precedente numai ceea ce credea că merită să rămîină și a adus modificări însemnate redactării poeziilor mai vechi. Întreaga ediție din 1832 a fost sacrificată, cu excepția *Miezului nopței*, reproducus într-o

¹ Alexandrescu nu și-a transcris poeziile, în vederea acestor reproduceri, ci a trimis exemplare tipărite. Dovada o avem în preluarea de către ediția din 1842 a unor evidente greșeli de tipar din edițiile anterioare: la versul 15 al fabulei *Măgarul răsfățat*, cuvîntul *astă* este scris de două ori atît în ediția 1832 cît și în 1842.

² Schimbările de acest fel nu au o consecvență absolută: subsistă adesea forme ca *daca*, grafii ca *piere* (*Adio la Tîrgoviște*, v. 11) etc.

versiune adînc modificată, folosindu-se strofe din alte poezii la care Alexandrescu renunțase. Ediția din 1838, precum și bucățile noi din ediția din 1842 au fost incluse în ediția din 1847; la aceasta se adaugă un număr destul de redus de poezii noi (14), unele din ele fiind inspirate din impresiile lăsate de călătoria întreprinsă la mănăstiri împreună cu I. Ghica (*Umbra lui Mircea, Răsăritul lunii la Tismana, Mormintele la Drăgășani* etc.); de aici titlul *Suvenire și Impresii*. Nu apare nici o epistolă și nici o fabulă nouă; volumul este precedat de o prefață, diferită de cea din 1842, în care poetul își expune și mai clar ideile cu privire la scopul artei sale.

Deși scrise foarte puțin în ultimii ani, fiind din ce în ce mai puternic angrenat în frământările revoluționare ale vremii, Alexandrescu se afla în această epocă în deplina maturitate a talentului său. Modificările pe care le aduce poeziilor mai vechi, selecționarea materialului nou dovedesc siguranța gustului său și ascuțimea inteligenței: lirica este eliberată de un balast inutil (au fost suprimate cite 2 strofe în *Candela* și *Cimitiriul*, 3 strofe în *Barca* și *Așteptarea*, 4 în *Cînd dar ai să guști pacea?* și *Te mai văzui o dată*, 8 în *Meditație*, 12 în *Miezul nopții*).

Grija lui Alexandrescu a fost însă mult mai mică în legătură cu aspectul lingvistic și ortografic al poeziilor sale. Trimițînd la tipar paginile ediției din 1842, poetul n-a procedat decît sporadic la înlăturarea elementelor moldovenești. De aceea se mai găsesc forme ca *împregiurare* (*Epistola către Donici*, v. 4), *împregiuru-i* (*Privighitoarea și măgarul*, v. 4), *ursu cela* (*Ursul și lupul*, v. 14), *îmflată* (*Mierla și bufnița*, v. 2). Particularitățile grafice ale ediției de la Iași sînt reproduse în noua ediție: scrierea lui *î* cu semnul lui *ă*, mai rar decît în ediția precedentă și mai puțin consecvent, scrierea lui *ie* prin *e*, a lui *z* prin *s* etc. Nu este lipsit de interes să semnalăm că aceste particularități grafice pătrund, într-un grad mult mai mic, ce-i drept, și în poeziile care apăreau prima dată în volum.

Probabil că un rol în acest sens au jucat și tipografii, dar acest rol este destul de greu de determinat, deoarece scrisorile lui Alexandrescu din această epocă, pe de o parte, iar, pe de alta, traducerea *Meropei* lui Voltaire, tipărită la aceeași tipografie, în același an, nu prezintă aproape nici una dintre particularitățile grafice pe care le-am semnalat. Menționăm, în sfîrșit, rare reproduceri ale unor simple greșeli de tipar din ediția 1842, ceea ce dovedește și mai clar neglijența lui Alexandrescu: *Chir Pisicovici* (*Șoarecele și pisica*, v. 5) devine în 1842 *Chiar Pisicovici* și este menținut astfel în edițiile următoare; tot așa, *ș-aș zice* (*Barca*, v. 32), devenit, printr-o banală confuzie de litere, *m-aș zice* în ediția din 1842, este „corectat” în *mi-aș zice* în ediția din 1847. De altfel, corectări parțiale se mai pot întîlni: *împregiurul* (*Prieteșugul și amorul*, v. 34) devine *împregiurul*; alături de *pășește* reprodus din ediția 1842, găsim *pășaste*, muntенizat numai parțial etc.

Vom trece în revistă acum faptele de ordin lingvistic și grafic prin care ediția de care ne ocupăm se deosebește de edițiile precedente.

Din punct de vedere ortografic și fonetic se observă menținerea și chiar extinderea scrierii sunetului *z* cu ajutorul semnului *s*; apare grafia *s* pentru *z* (chiar numele autorului apare scris astfel pe pagina de titlu); se menține și se

extinde scrierea grupului *ie* prin semnul *e*¹; vocala *ă*, mai ales în prefixele *răs-* și *ră-*, este transcrisă cu *e*: *repus*, *resuflare*, *resună* și chiar *predat* pentru *prădat* (grafie care apare și în traducerea *Meropei*); nici aceste caracteristici nu se regăsesc în corespondența particulară a poetului din acea epocă. Apar apoi fonetisme mai apropiate de limba actuală: *ridica* (alternând cu *ridica*, scris și *rădica*), *locui*, *locuință*, *locaș* (față de *lăcui* etc.). Din punct de vedere morfologic e de remarcat apariția și extinderea genitivului în *-ei* (*candelei*, *naturei*, *toamnei*, *noștei*), concomitent cu menținerea a numeroase forme în *-ii*; se remarcă de asemenea o *părăsire*, deocamdată timidă, a desinenței de neutru *-uri* în favoarea lui *-e* (*torente*, *Viața cîmpenească*, v. 174, față de *torenturi* din ediția 1842); pronumele compuse cu particula *și* sint evitate: *fiecare* înlocuiește pe *fieșcare* (*Prieteșugul și amorul*, v. 38). În flexiunea verbală e de remarcat apariția, la imperfect, a citorva forme cu *-u* la persoana a III-a plural (*treceau*, față de *trecea*, *Cimitiriu*, v. 27). În vocabular se observă înlocuirii de cuvinte: unele, bazate pe criterii estetice, depășesc cadrul discuției noastre; altele însă atestă o tendință foarte clară în evoluția limbii noastre literare: abandonarea unor termeni arhaici sau a unor calcuri semantice și adoptarea din ce în ce mai mare a împrumuturilor lexicale. Alexandrescu nu abuzează însă în folosirea împrumuturilor și, în linii mari, termenii acceptați de el sint cei care s-au menținut pînă azi. Astfel a *scorni* este înlocuit cu a *inventă*, în sensul pe care îl are astăzi acest din urmă cuvînt, *cusur* cu *defect*, *crăiesc* cu *domnesc*, *fire* cu *natură*, *neam* cu *nație* etc.

În 1863, Alexandrescu publică ultima ediție a poeziilor sale, care urma să îmbrățișeze întreaga creație a poetului, inclusiv proza literară. Titlul este, ca și la ediția precedentă, lamartinian²: *Meditații, elegii, epistole, satire și fabule*. Față de ediția din 1847, aceasta cuprinde, în afară de *Memorialul de călătorie* (inclus în volum cu paginație deosebită), majoritatea poeziilor publicate în ediția din 1832, cele scrise după 1847 (Alexandrescu avusese o ultimă perioadă de activitate bogată între 1855 și 1857, epocă din care datează *Răzbunarea șoarecilor*, *O profesiune de credință*, cele două poezii scrise în legătură cu cometa din 1857 și câteva fabule), și, în sfîrșit, poezii scrise înainte de 1847, dar nepublicate în volum. În alcătuirea ediției, în distribuirea materialului, în modificările aduse redactării, se resimte diminuarea forțelor intelectuale ale poetului. Nu numai că, urmărind să fie complet, Alexandrescu a inclus în volum poeme inferioare din punctul de vedere al calității, dar s-au ivit și unele repetări supărătoare: poezia *Miezul nopții*, în redactarea din 1847, reprodușă în 1863, cuprinde trei strofe din *Adio la Tîrgoviște*, omisă în 1847, dar introdusă în ediția ultimă; tot astfel fabula *Vulpea liberală*, care este o reluare a temei tratate în *Vulpoiul predicator*, se găsește alături de aceasta în ediția din 1863.

În ceea ce privește structura poeziilor, nu se găsesc schimbări esențiale față de edițiile precedente, modificările reducîndu-se la detalii de redactare și de limbă. În puținele cazuri cînd Alexandrescu a adus modificări mai ample,

¹ Fără prea mare consecvență, ca și scrierea lui *z* prin *s*: forme cu *ie* la verbul *a pierde* se găsesc sporadic (de exemplu: *Buchetul*, v. 11, *Viața cîmpenească*, v. 152, *Nina*, v. 52, 76); *fierbînte* (*Un ceas de cînd anul trecu*, v. 3); *piele* (*Epistolă D. V. II*, v. 70) etc.

² *Souvenirs et impressions* ale lui Lamartine apăruseră în 1845, numai cu doi ani înaintea volumului cu titlu identic, deși cu conținut total diferit, al lui Alexandrescu.

ele nu sînt prea reușite. Astfel, în ediția 1847, fabula *Șoarecele și pisica* se încheia printr-o scurtă concluzie, frumoasă prin însăși scurtimea ei:

Cotoiul cel smerit
E omul ipocrit.

În ediția din 1863, la aceste versuri se adaugă alte două, extrase din încheierea aceleiași fabule într-o redactare anterioară:

Eu prin cotoiul acesta să vă arăt m-am silit
Icoana adevărată a omului ipocrit.

Aceste versuri nu fac decît să repete, în chip destul de prozaic, cele spuse în primele două.

Altă dată, o formulă prozaică este înlocuită cu alta la fel de prozaică: în istorioara *Șarlatanul și bolnavul*, prima redactare (1855) are următoarea încheiere:

Sînt șarlatani de tot felul: unii astfel lecuiesc
Relele societății; eu îi zic, dar nu-i numesc.

În 1863 citim:

Cunosc patrioți politici, care-așa exploatez
Simplitatea populară și ei singuri profitez.

Nici disponerea poeziilor nu este totdeauna fericită. Deși împărțit pe grupe (Poezii, epistole și satire, fabule, epigrame), volumul prezintă numeroase inconsecvențe: *O profesiune de credință* și poeziile inspirate de vilva făcută de cometa din 1857 sînt clasate printre poeziile lirice, deși locul lor ar fi fost printre satire. Poezia ocazională închinată Zinchii Donici este trecută la sfîrșitul epigramelor, locul ei legitim fiind alături de celelalte cinci poezii ocazionale dedicate unor femei (Angelina Bălăceanu, Maria Cantacuzino, Alexandrina Ghica etc.).

Dar ceea ce izbește cel mai mult pe cititorul ediției din 1863 este aspectul ei ortografic și lingvistic. Curentul latinist, care începuse să se afirme cu putere pe la 1850, ajunge la apogeu între anii 1860 și 1880. Alexandrescu, atent la toate curentele literare și lingvistice ale timpului, nu putea rămîne neinfluențat de latinisți. De altfel, rolul acestora în formarea limbii literare contemporane n-a fost suficient scos în evidență și cercetat, în parte din cauza ridicolului de care s-au acoperit extremiștii curentului. În ortografie, influența curentului latinist se manifestă prin grafii ca *țerra, mănăstire, sînt*¹, *sciu, astăzi, rondurele*. cît și prin abuzul de *s* în locul lui *z* (*civilizași, resonabil, viteas, învies, rase, jalus* etc.)², de *e* pentru *ie*³, de *e* pentru *ă*, nu numai în prefixe, ci și în alte împrejurări

¹ Scrise deseori cu omiterea accentelor; scrierea *sunt* (*suntem, sunteți*) este cea mai obișnuită în ediția în discuție; *sînt* apare sub următoarele aspecte grafice: *sînt: Meditație*, v. 30, *Eliza*, v. 29, *Epistolă D. I. V.*, v. 70, *Epistolă D.I.C.*, v. 35 (de două ori); *sânt: Epistolă Domnului Alexandru Donici*, v. 48; *sînt: Frumoasă e natura*, v. 7, *Răzbunarea șoarecilor*, v. 53, *Epistola către Voltaire*, v. 19, 22, *Epistolă Domnului Alexandru Donici*, v. 3, 4, *Epistolă D. I. V.*, v. 43, 51, 58, *Epistolă D. V. II*, v. 24, *Epistolă D. I. C.*, v. 64, 82, 86, 97, 109, 117, 120.

² Totuși poezii (*Epistolă D. I. V.*, v. 98).

³ Grafii cu *-ie* persistă și aici: *piept (Miezul nopței)*, v. 38; forme ale verbelor *a pierde* și *a pieri*: *Nina*, v. 52, 76, *O profesiune de credință*, v. 51, 70, *Adio la Tîrgoviște*, v. 11; *a fierbe*: *O profesiune de credință*, v. 49.

(*septămini, numer, teu*, acestea cu mai multă sau mai puțină „justificare” etimologică, dar și *zerește* etc.).

În vocabular, Alexandrescu a procedat la o latinizare aproape sistematică. Unele cuvinte capătă forme schimbate (*inger* devine *angel*, *război* — *resbel*), altele sînt înlocuite. Trebuie să remarcăm însă că nici în această epocă Alexandrescu n-a depășit limitele impuse de bunul-simț; dovada ne-o oferă faptul că mare parte din înlocuirile operate de poet sînt consacrate de uzul limbii actuale. Iată cîteva exemple de înlocuiri mai frecvente :

<i>comun</i>	înlocuiește pe	<i>obștesc</i>
<i>creator</i>	„	„ <i>ziditor</i>
<i>fruct</i>	„	„ <i>rod</i>
<i>geniu</i>	„	„ <i>duh</i>
<i>glorie</i>	„	„ <i>slavă, cinste</i>
<i>însufla</i>	„	„ <i>însufla</i>
<i>june</i>	„	„ <i>tînăr</i>
<i>liber</i>	„	„ <i>slobod</i>
<i>natură</i>	„	„ <i>fire</i>
<i>nutri</i>	„	„ <i>hrăni</i>
<i>onor (onoare)</i>	„	„ <i>cinste</i>
<i>oră</i>	„	„ <i>ceas</i>
<i>recompensă</i>	„	„ <i>răsplătire</i>
<i>secol</i>	„	„ <i>veac</i>
<i>sînt</i>	„	„ <i>sfînt</i>
<i>speranță</i>	„	„ <i>nădejde</i>
<i>spirit</i>	„	„ <i>duh</i>
<i>suvenire</i>	„	„ <i>pomenire</i>
<i> timp</i>	„	„ <i>vreme</i> .

Dar schimbările introduse în ediția 1863 nu se datorează exclusiv influenței curentului latinist. Unele sînt produsul „remuntenizării” unei părți din moldovenismele strecurate din ediția 1842 în cea din 1847: *adesea, sîrman, rădică, zimbi* în loc de *adese, sârman, rădică, zimbi*. Altele consemnează evoluția limbii literare: *șoptă* este înlocuit prin *șoaptă*, *demizeu* prin *semizeu*, *nuansă* prin *nuanță*, *object* prin *obiect*, *termîn* prin *termen* etc.; se observă desigur și promovarea unor forme condamnate de evoluția ulterioară a limbii: *influență* a fost înlocuit (*Cîteva cuvinte în loc de prefață*, p. 66, r. 17) prin *influință* etc. În morfologie, modernizarea este și mai clară: genul unor substantive se precizează: *moralul* devine *morală* (*Epistolă D. V. II*, v. 54); continuă întărirea pluralului neutru în *-e* față de cel în *-uri*: *exemple* în loc de *exempluri*, *defecte* pentru *defecturi*, *monumente* pentru *monumenturi*, *tribunale* pentru *tribunaluri*; se extind formele de persoana a III-a plural în *-u* la imperfect: *erau, poșoseau, prooroceau, trăgeau, trăiau*.

Un factor important în aprecierea justă a valorii ediției din 1863 este neglijența cu care a fost lucrată, atît de autor cît și de tipografi. În modificările pe care le-a adus textului, Alexandrescu n-a ținut totdeauna seamă nici de ritm, nici de măsură, nici de rimă. Astfel, înlocuind *veacul* cu *secolul* (*Epistola către Voltaire*, v. 64), numărul silabelor crește în vers; prin înlocuirea fragmentului și *pădurile ce-l* (*Umbra lui Mircea*, v. 56) cu *păduri care-l*, se pierde o silabă; preferînd participiul *smuls* mai vechiului *smulti*, se ajunge la rima *smuls/multi* (*D-la S. La.*, v. 2,4); rima *renaște/veștejaște* (*În ore de mîhnire*, v. 14, 16) este sacrificată prin schimbarea lui *veștejaște* în *vestezește*. Tot neglijenței trebuie să-i atribuim propoziția: *Acesta*

este ora (*Așteptarea*, v. 1), provenit din *Acesta este ceasul*, prin înlocuirea cuvîntului *ceasul*, fără rectificarea acordului. Este probabil că poetului i se datorează și numeroase greșeli de ritm și de măsură, care provin din omiterea unor eliziuni sau din eliziuni inutile.

Greșelile de tipar abundă: versuri și cuvinte omise, versuri contopite în mod eronat, inversarea ordinii cuvintelor etc. La acestea se adaugă deformarea unor cuvinte: *neosebită* pentru *neobosită* (*Umbra lui Mircea*, v. 33), *apucă* pentru *apasă* (*ibid.*, v. 47), *eroism* pentru *egoism* (*Anul 1840*, v. 34), *măxnite soșete* pentru *mîhnit sosește* (*Fericirea*, v. 54) etc. etc.

Publicările din ziare și reviste ale poeziilor nu pun probleme speciale. Trebuie numai să ținem seamă de faptul că unele periodice aveau sisteme ortografice proprii, după care modificau textul primit de la autor; în alte cazuri, și acest lucru este valabil mai ales pentru ziare, erorile tipografice pot deforma textul. În orice caz, nu rareori mărturia acestor surse ale textului ne ajută la descoperirea și înlăturarea unor greșeli strecurate în volume.

Cele câteva manuscrise (ale unor poezii de importanță secundară, din păcate) sînt extrem de valoroase prin faptul că reflectă în modul cel mai fidel chipul de a scrie al poetului. E de remarcă că Alexandrescu nu se supune nici unei mode ortografice (cel puțin înainte de 1860), ci redă întocmai pronunțarea reală. Singura particularitate care ne interesează în stabilirea textului este confuzia între conjuncția *să* și pronumele reflexiv omonim. Deseori putem găsi în manuscrise forma *se* extinsă și la conjuncție.¹

Alegerea ediției de bază. În general, ediția de bază este ultima publicată în timpul vieții autorului, sub supravegherea lui. În cazul lui Alexandrescu ar urma să luăm ca ediție de bază volumul publicat în 1863. Am arătat însă că, în acea epocă, poetul se afla într-o perioadă de grav declin, de diminuarea forțelor sale intelectuale, ceea ce nu este lipsit de importante consecințe pentru conținutul și forma ediției. S-a putut constata însă că o parte, cel puțin, din modificările aduse textului în 1863, sînt valabile, că cele mai multe schimbări sînt în spiritul vremii. Simple criterii estetice, subiective, nu ne pot îndreptăți singure la înlăturarea ediției din 1863. Latinizarea textului poate fi un argument, dar nu cel hotărîtor, deși și pentru alți scriitori contemporani a trebuit să se renunțe la ediția publicată în epoca înfloririi curentului latinist; exemplul lui Eliade este clar: nimeni nu poate lua ca bază textul latinizat din *Cursul întreg de poezie generală*, publicat în 1868—1870, ci trebuie să recurgă la ediții mai vechi sau la forma primitivă a poeziilor din *Curs*. Însă totalitatea scăderilor, enumerate mai sus, de care suferă ediția din 1863, ne pot determina să nu o considerăm ca ediție de bază. Într-adevăr, dacă am porni de la textul oferit de această ediție, ar trebui să aducem corectări la fiecare vers, corectări provenite din alte surse: ediția ultimă nu poate fi folosită independent, fără o permanentă comparație cu celelalte, fără să-i modificăm grafia, să corectăm formele aritmice, să completăm cuvintele omise, să refacem acordul gramatical etc.

¹ Aspectul lingvistic al manuscriselor concordă întocmai cu acela al scrisorilor particulare. Despre acestea vom avea ocazie să ne ocupăm în treacăt mai jos, dar mai pe larg în volumul al II-lea.

Se pune atunci problema: care ediție trebuie urmată? Primele două (1832 și mai ales 1838) au avantajul că redau fidel limba autorului. Dar nu putem da ca definitiv un text pe care autorul, în apogeul maturității sale creatoare, l-a considerat depășit. Ediția din 1842, care înglobează primele două fără modificări de redactare, prezintă și dezavantajul că textul ei, moldovenizat de editorii de la Iași, nu poate fi considerat ca autentic pentru poetul muntean. Va trebui așadar să considerăm ca bază a textului nostru ediția din 1847, ale cărei merite au fost expuse în descrierea făcută mai sus: această ediție ne oferă un text relativ corect al poeziilor pe care Alexandrescu le-a socotit cele mai demne să-l reprezinte, redactate într-o formă îmbunătățită față de primele publicări.¹ Desigur că și această ediție are numeroase scăderi, provenite din neatenția cu care Alexandrescu își edita opera, dar nu avem o alternativă avantajoasă. În ceea ce privește poemele care lipsesc în această ediție, sintem nevoiți să recurgem la cea din 1863, uneori sursă unică a textului.²

Cît despre poeziile publicate în anexă, vom arăta în notele critice textul pe care l-am luat ca bază.

Stabilirea textului. În stabilirea textului lui Alexandrescu nu am recurs la copierea mecanică a ediției de bază. Un asemenea procedeu ar fi dat cititorului de astăzi o impresie greșită asupra limbii secolului trecut, ar fi sacrificat, cu alte cuvinte, redarea realității lingvistice în favoarea reproducerii exacte a unor grafii sau inconsecvențe provenite din mode ortografice, straturi redacționale succesive etc. Textul nostru este bazat pe interpretarea fonetică a materialului oferit de surse și urmărește să redea realitatea lingvistică, deseori ascunsă de grafie. Pentru a ajunge la aceasta, nu ne-am folosit numai de sursele textului publicat (ediții, periodice etc.), ci am ținut seama și de materialul oferit de corespondența poetului, pe care o cunoaștem pe o perioadă de aproape patruzeci de ani (1839—1878): corespondența ne dă imaginea cea mai fidelă a felului de a scrie al lui Alexandrescu, înregistrează etapele evoluției limbii folosite de el. Se pune acum o întrebare: dacă cunoaștem cu precizie toate formele în care Alexandrescu folosea cuvintele românești, dacă avem în vedere puțina atenție pe care poetul a dat-o lucrărilor de tipărire a operei sale, dacă, în sfîrșit, putem urmări geneza formelor tipărite care se abat de la textul primitiv dedus din comparația surselor, sintem oare îndreptățiți să unificăm textul, introducînd peste tot formele despre care știm că sînt folosite de Alexandrescu? Cu toate că înclinăm în favoarea răspunsului afirmativ, n-am socotit că, într-o ediție ca cea de față, putem să ne luăm o asemenea libertate: metoda comportă riscuri, atît de a greși, cît și de a fi inconsecvent (unele cuvinte pot să nu fie atestate în scrisori sau în edițiile din 1832 și 1838). Pe de altă parte ar putea exista diferențe între felul în care poetul a scris unui prieten și felul în care a pregătit un text pentru tipar.

De aceea am limitat unificările numai la cazurile în care avem siguranța că este vorba de o simplă modă ortografică sau cînd avem a face cu forme fără rea-

¹ Am arătat că, în ceea ce privește structura poeziilor și liniile mari ale redacției, ediția din 1863 nu aduce nimic nou față de cea din 1847.

² Acest fapt explică și diviziunile volumului nostru: prima parte reproduce întocmai ediția din 1847 iar apoi, sub titlul de *Meditații, Elegii, Epistole și Fabule*, sînt trecute poeziile din ediția 1863 care nu figurează în ediția de bază, în ordinea din volumul de *Meditații*.

litate lingvistică sau necunoscute graiului muntenesc și limbii literare.¹ În mare măsură unificarea constă în înlăturarea formelor provenite din ediția publicată în 1842 și neconsacrate de uzul limbii literare. În toate celelalte cazuri am păstrat textul ediției de bază, chiar dacă acesta oferă mai multe forme pentru același cuvânt. Dăm mai jos soluțiile la care ne-am oprit pentru o serie de fapte.²

Grafia *ă* pentru *î*: am restabilit peste tot formele cu *î* cu excepția cuvintelor *sărman* și *păși* pentru care forma cu *ă* a fost consacrată ulterior. (Alexandrescu scrie peste tot cu *î*.) Vom scrie deci *cînd*, *cît*, *încă* etc., dar și *rîdica*, singura formă folosită de poet.

Grafia *e* pentru *ă*: am restabilit forma *ă*, cu excepția conjuncției *să*, în care scrierea cu *e* este folosită des de Alexandrescu (vezi mai sus, p. 55). Deci scriem peste tot cu *ă* prefixul *răs-* (*răz-*) și nu *res-*, cum apare adesea în textul tipărit al ediției 1847 și mai ales 1863. De asemenea restabilim în cuvintele vechi prefixul *ră-* (*rămînea*, *răpune*, *răsări*, *răsufla*, *răsuna*). Restabilim pe *ă* și în forme ca *reu*, *teu*, *seu*, *ferm*, *desevîrși*, *prăda* (pentru *prăda*).

Grafia *e* pentru *ie*, după consoane labiale; restabilim formele cu *ie*: scriem deci: *fier*, *fierbe*, *fierbinte*, *miel*, *mierlă*, *miez*, *piele*, *piept*, *pietre*³, *pierde*, *pier* (și celelalte forme ale acestui verb, accentuate pe *ie*), *pieziș*. Restabilim forma cu *ie* și în timpurile accentuate pe sufix ale verbului *pierde* (*pierdui*, *pierdut*), deoarece atât Alexandrescu cît și contemporanii săi foloseau curent această formă. Am păstrat însă pe *e* în formele *peri*, *perit*, (*ne*)*peritor*, atestate numai în această formă. La început de silabă scriem peste tot *ie*: *trebuie*, *șuiera*, *vuiet* etc. N-am respectat însă grafiile tradiționale de tipul *chiamare* (*Ciinele izgonit*, v. 8).

Am înlăturat grafiile moldovenești cu *i* în loc de *î*: *ațița*, *osindi*, *vide*, *sin*, *zimbi* etc.

Grupul *-iă* final a fost transcris *i* (*grajdi*, *coragi*).

Grafia *s* pentru *z*: deși în corespondența sa și în primele ediții Alexandrescu scrie peste tot *z*, nu am făcut unificările decît în cazurile în care certitudinea ne-a fost dată de realitățile fonetice cunoscute din alte surse și de etimologie. Astfel, am scris peste tot *z* cînd urma o oclisivă sonoră (prefixul *des-*, înainte de vocală, *b*, *g* sau *d*, a fost scris *dez-*, înainte de celelalte consoane a fost păstrat sub forma *des-*); am unificat în *z* formele duble, cînd *s* este intervocalic: *azil*, *cauză*, *civiliza*, *deviză*, *iluzie*, *muzicant*, *poezie*, *prezida*, *proză*, *rezultat*, *vizita*, *Vezuv* etc.; tot așa în cuvîntul *abuz*. Am păstrat însă grafia *entusiasm*, cuvîntul putînd proveni direct din greaca modernă. L-am păstrat pe *s* cînd preceda pe *v*: *asvirli*, *svicni*. Am scris însă peste tot *izvor*, deși grafia *isvor* este extrem de frecventă chiar în edițiile din 1832 și 1838⁴; etimologia însă ne arată că este vorba de o simplă obișnuință grafică. Cînd *s* era urmat de *m* sau *n*, am unificat numai atunci cînd etimologia o cerea: am scris peste tot *groaznic*, *îndrăzni*, *obraznic*, *pizmă*,

¹ Ne-am folosit, pentru stabilirea acestor fapte, și de atestările lor la alți autori, în afară de sursele citate ale textului lui Alexandrescu.

² Alte amănunte vor putea fi găsite în aparatul critic. În ceea ce privește aplicarea normelor ortografice din 1954, am urmat principiile pe care le-am expus în articolul publicat în revista *Limba română*, 1955, nr. 3, p. 75 și urm.

³ Cu singularul *piatră*, nu *peatră*.

⁴ Forme cu *z* se găsesc totuși în edițiile 1847 și 1863: *Epistolă D. V. II*, v. 41.

pizmui etc. Am păstrat pe *s* în *iasmă*, *smulge*, cu toate că Alexandrescu în izvoarele autografe scria numai cu *z*. Păstrăm în text forma *censură*, bazați pe forma franceză de la care provine.

Grafia *s* pentru *z* o considerăm ca o modă ortografică. Manuscrisele și scrisorile lui Alexandrescu confirmă această interpretare. Deci scriem peste tot *x*.

Am păstrat, ori de câte ori le-am întâlnit, formele *albaștri*, *foști*, *ministri*, *noștri*, *vostri*, frecvente în acea epocă. Am înlocuit totuși pe *s* prin *ș*, acolo unde nu există alternanță morfologică sau forme duble reale: *înștiințează* (*Umbra lui Mircea*, v. 27).

Pronumele (*î*)*mi* și (*î*)*și* au fost scrise cu *i* final, indiferent de lecțiunea ediției de bază; când *și*- este urmat de un cuvânt care începe cu o vocală, respectăm grafia originală.

Am păstrat formele duble *daca* și *dacă*, *întii* și *întii*, deși Alexandrescu scria exclusiv *daca* și *întii*.¹

Moldovenismele au fost înlăturate (cu excepțiile discutate mai sus): *asemine*, *acele*, *adese*, *aice* etc. au fost transformate în *asemenea*, *acelea* etc.; *domnișorul* *cela* a fost înlocuit cu *domnișorul-acelea*² etc., *judica* cu *judeca*.

Am introdus sau am suprîmat liniuța de unire, când ritmul o cerea. Asemenea intervenții au fost necesare mai ales în poeziile pentru care ediția de bază este aceea din 1863.

Cuvîntul *mănăstire* prezintă dificultatea că apare numai în forma *mănăstire* (în ediția din 1863 scris și *mönăstire*, *monăstire*, *monastire*), în timp ce în corespondență este scris în mod constant *mînăstire*. Am păstrat totuși forma *mănăstire*, formă literară consecvent atestată de tipărituri, înlăturînd variantele grafice de tipul *monăstire*, *monastire*.

Am scris peste tot *sînt*, înlăturînd forma *sunt* care apare deseori în ediția din 1863.³

Numele proprii franceze (și cele străine pe care Alexandrescu le transcrie în fonetismul francez) au fost redată în ortografia actuală și nu în transcrierea fonetică caracteristică alfabetului chirilic (am scris așadar *Boileau* nu *Boalo*, *Racine* nu *Rasin*, *Rousseau* nu *Ruso*, *Voltaire* nu *Volter*, *Horace* nu *Oraș*); am exceptat de la acest principiu numele *Omer* pe care l-am lăsat neschimbat, deoarece circula adesea și azi sub această formă (grafia *Homère* ar fi fost, de altfel, rebarbativă).

În ceea ce privește punctuația, ne-am permis o modernizare relativă, dar am respectat originalul ori de câte ori nu era în contradicție flagrantă cu normele moderne.

* * *

Deoarece în note apar mai multe citate din aceeași operă literară sau din același studiu, dăm mai jos lista abrevierilor pe care le-am folosit spre a nu încărcă textul. Nu este vorba de o bibliografie completă: lucrările citate o singură dată au indicația bibliografică completă la locul respectiv.

¹ Această din urmă formă, chiar dacă nu este atestată în scris, este cerută de rimă: *Nina*, v. 15—18 (rimează cu *vii*), *Epistolă D. I. V.*, v. 97—98, (poezii), *Satiră duhului meu*, v. 53—54 (*jucării*), *Lebăda și puii Corbului*, v. 51—54 (*fii*), *Adio lui Lord Byron*, v. 37—40 (*vii*).

² *Satiră duhului meu*, v. 55; cf. *Ursul și lupul*, v. 14.

³ Vezi mai sus, p. 53, nota 1.

- Alecsandri = V. Alecsandri, *Poezii*. Ediție îngrijită, adnotată și comentată de G. C. Nicolescu. I (II), București, 1954 (1955).
- N. I. Apostolescu, *Infl.* = *L'influence des romantiques français sur la poésie roumaine* par N. I. Apostolescu, Paris, 1909.
- Aricescu, *Arpa* = *Arpa română* de C. D. Aricescu, București, 1852.
- Aricescu, *Cîteva ore de colegiu* = C. D. Aricescu, *Cîteva ore de colegiu*, București, 1846.
- Baronzi, *Nopturne* = *Nopturnele* de G. A. Baronzi, București, 1853.
- Bianu-Ghica = Grigorie Alexandrescu, *Scrieri în versuri și în proză*, București, 1893.
- G. Bogdan-Duică = G. Bogdan-Duică, *Despre Grigorie Alexandrescu*, București, 1900. (Extras din *Convorbiri literare*).
- G. Bogdan-Duică, *Ist. lit.* = *Istoria literaturii române moderne. Întîii poeți munteni*. Lecțiuni de G. Bogdan-Duică, Cluj, 1923.
- Bolintineanu, *Poezii* = Dimitrie Bolintineanu. *Poesii*. Culegere ordinară de chiar autorul, cu o prefață de G. Sion, București, 1877.
- Bolliac, *Colecțiune* = Cesar Bolliac. *Collectionne de poesii vechi și noi*, București (1857).
- Candrea — Densusianu — Sperantia, *Graiul nostru* = *Graiul nostru. Texte din toate părțile locuite de români*, publicate de I. A. Candrea, Ov. Densusianu, Th. D. Sperantia, București, 1906—1908.
- G. Călinescu = Acad. G. Călinescu, *Gv. M. Alecsandrescu*, în *Studii și Cercetări de Istorie literară și Folclor*, IV, 1955, p. 355 — 511.
- G. Călinescu, *Ist. lit.* = *Istoria literaturii române de la origini pînă în prezent*, de G. Călinescu, București, 1941.
- Ciașanu—Fira—Popescu = G. F. Ciașanu, G. Fira, C. M. Popescu, *Culegere de folclor din județul Vâlcea și împrejurimi*, București, 1928.
- Cîrlova = N. Nicolescu, *Poezii și proză*. Vasile Cîrlova, *Poezii*. C. Stamati, *Poezii și proză*. Publicație îngrijită de G. Bogdan-Duică, București, 1906. (Cîrlova la p. 133 — 153.)
- Crețeanu, *Melodii intime* = *Melodii intime* de George Crețeanu. București, 1854.
- Cuciuran, *Poetice cercări* = *Poetice cercări* a lui Mihail Cuciuran, Iași, 1838.
- Cuciuran, *Poezii* = *Poezii* a lui Mich. Kuciuran, Iași, 1840.
- Donici, I = *Fabule* de A. Donici, *Cartea I*, Ediția a doua, Iași, 1842.
- Donici, II = *Fabule* de A. Donici, *Cartea II*, Iași, 1842.
- Ch. Drouhet = Ch. Drouhet, *Grigore Alexandrescu și Voltaire în Omagiu lui I. Bianu*, București, 1927, p. 175—192.

- Eliade, *Meditații* = *Meditații poetice dintr-ale lui A. De La Martine, traduse și alăturate cu alte bucăți originale* prin D. I. Eliad, 1830.
- Pompiliu Eliade = Pompiliu Eliade, *Grégoire Alexandresco et ses maîtres français* în *Revue des deux mondes*, dec. 1904, p. 871 și urm.
- Fundescu, *Flori* = C. I. Fundescu, *Flori de câmp*, București, 1864.
- V. Ghiacoiu = Gr. Alexandrescu, *Poezii comentate de V. Ghiacoiu. Proză. Memorial de călătorie*. Ediția a II-a, Craiova (1946).
- Em. Gîrleanu = Grigorie M. Alecsandrescu, *Opere complete, I, Poezii, epistole, satire, fabule, epigrame, traduceri*. Cu o culegere asupra vieții și operei poetului și însemnări de Em. Gîrleanu. București (1907).
- Grandeia, *Preludele* = *Preludele* lui Haralamb Grandeia, cu o prefață de G. Sion, București, 1862.
- Hrisoverghi, *Poezii* = *Poezii a lui A. Hrisoverghi*. Ediție completă, Iașii, 1843.
- R. Ionescu, *Cînturi* = *Cînturi intime. Poesii* de R. Ionescu, București, 1854.
- G. Lanson, *Lamartine* = Lamartine, *Méditations poétiques*. Nouvelle édition publiée d'après les manuscrits et les éditions originales, avec des variantes, une introduction, des notices et des notes par Gustave Lanson. I (II). Deuxième tirage, Paris, 1922.
- E. Lovinescu = E. Lovinescu, *Grigore Alexandrescu. Viața și opera lui și corespondența lui cu Ion Ghica*, București, 1928.
- Mumuleanu, *Poezii* = *Poezii* ale lui Paris Mumuleanu, București, în tipografia lui Eliad, 1837.
- A. Pelimon, *Poezii* = *Poezii* de Alexandru Pelimon, Iași, 1847.
- A. Pelimon, *Poezii fugitive* = *Poesii fugitive. Partea I*. Dintr-ale lui A. Pelimon, București, 1846.
- D. Popovici, *Heliade* = I. Heliade Rădulescu, *Opere*, Tomul I (II), ediție critică, cu introducere, note și variante de D. Popovici, București, 1939 (1943).
- D. Popovici, *Ideologia* = D. Popovici, *Ideologia literară a lui I. Heliade Rădulescu*, București, 1935.
- D. Popovici, *Littérature* = D. Popovici, *La littérature roumaine à l'époque des lumières*, Sibiu, 1945.
- C. A. Rosetti, *Ceasurile de mulțumire* = *Ceasurile de mulțumire* ale lui C. A. Rosetti, București, 1843.
- I. I. Sacellariu, *Ehoul inimii* = I. I. Sacellariu, *Ehoul inimii. Poesii*, București, 1861.
- Sihleanu, *Arm.* = *Armonii intime* de Alessandru Z. Sihleanu. A doua edițiune, București, 1871.

- J. K. Schuller, *Romänische Gedichte* = J. K. Schuller, *Aus der Walachei. Romänische Gedichte und Sprichwörter...* Zweite Auflage, Hermannstadt, 1852.
- Sion, *Ceasurile de mulțemie* = *Ciasurile de mulțemie* a lui Gheorghe Sion, Iași, 1844.
- Stamati, *Muza* = Cavaler C. Stamati, *Musa românească*, vol. I (II), Iași, f. a.
- H. Stanley, *Rouman Anthology* = *Rouman Anthology or Selections of rouman poetry ancient and modern...* by the hon. Henry Stanley, Hertford, 1856.
- G. Dem. Teodorescu = *Poesii populare române...* Culegere de G. Dem. Teodorescu, București, 1885.
- Gr. Tocilescu, *Materialuri folcloristice* = *Materialuri folcloristice* culese și publicate sub auspiciile Ministerului Cultelor și Învățămîntului Public prin îngrijirea lui Gr. G. Tocilescu, București, 1900.
- Van Tieghem, *Prérom.* = Paul van Tieghem, *Le préromantisme. Études d'histoire littéraire européenne*, Paris, 1924, 1930.
- I. Văcărescu, *Colecție* = *Colecție din poeziile D-lui marelui logofăt I. Văcărescu*. Tipărite cu fondurile Asociației literare, București, 1848.

Indicăm mai jos edițiile folosite pentru citarea autorilor străini; faptul că nu toate aceste ediții sînt la același nivel al corectitudinii filologice se datorează atît unor considerente de ordin practic (edițiile citate au fost mai ușor accesibile), cît și lacunelor din bibliotecile noastre. Pentru autorii citați o singură dată, indicațiile bibliografice figurează la pasajul respectiv.

- Boileau = *Oeuvres poétiques de N. Boileau suivies d'Oeuvres en prose*, publiées avec notes et variantes par P. Chéron (2 vol.), Paris, Flammarion, f.a.
- Chateaubriand = *Oeuvres de Chateaubriand. Atala, René, Aventure du dernier Abencérage*. Notices par A. France, Paris, Lemerre, 1879.
- Florian = *Fables de J. P. Claris de Florian* publiées avec un *Avant-propos sur la fable* et une table alphabétique, Paris, Flammarion, f.a.
- Krilov = I. A. Krilov, *Basni*, Moskva, Ogiz, 1946. (Numero-tarea fabulelor din această ediție nu corespunde cu aceea din culegerea franceză citată la p. 487).
- La Fontaine = *Fables choisies mises en vers* par M. De La Fontaine. Introduction, index, glossaire, par Pierre Clarac, Paris, Association pour la diffusion de la pensée française (1946).

- Lamartine = Pentru Meditații vezi mai sus Lanson, *Lamartine. Les chefs d'oeuvre* de Lamartine. *Nouvelles Méditations poétiques*, Paris, Hachette (1924). (Cuprinde și *Le dernier chant du pèlerinage d'Harold.*)
Les chefs-d'oeuvre de Lamartine. *Harmonies poétiques et religieuses*, Paris, Hachette (1924).
- Volney = *Oeuvres choisies* de C. F. Volney, pair de France, membre de l'Institut, *Les ruines*, Paris, Chez les libraires du Palais-Royal, 1828. (Imprimerie de H. Balzac.)
- Voltaire = *Oeuvres complètes* de Voltaire avec des notes et une notice sur la vie de Voltaire, Paris, Firmin Didot, 1855.

* * *

Nu putem încheia înainte de a mulțumi tuturor acelor care, citind volumul în manuscris, punându-ne la dispoziție texte greu accesibile, dându-ne prilejul să ne verificăm unele păreri, ne-au înlesnit munca și au contribuit la îmbunătățirea lucrării. În primul rând grațitudinea ni se îndreaptă către tovarășul Liviu Călin, redactorul responsabil al ediției, a cărui competență, înțelegere și pasiune ne-au fost un sprijin constant și încurajator, și către tovarășul profesor Al. Rosetti, referentul volumului, a cărui vastă experiență filologică și lingvistică ne-a fost pusă la dispoziție cu amabilitatea și atenția care-i sint cunoscute.

Dacă ediția aceasta constituie un oarecare progres în cercetarea operei lui Gr. Alexandrescu, meritul le revine în mare măsură. Erorile însă nu pot fi imputate decît editorului.

I. FISCHER

Martie 1956

SUVENIRE ȘI IMPRESII
EPISTOLE ȘI FABULE

(1847)

I. 702057
~~A. 9077~~

SUVENIRE CHI IMPRESII

EPISTOLE CHI FABULE

DE

GRIGORIE ALEXANDRESCU.

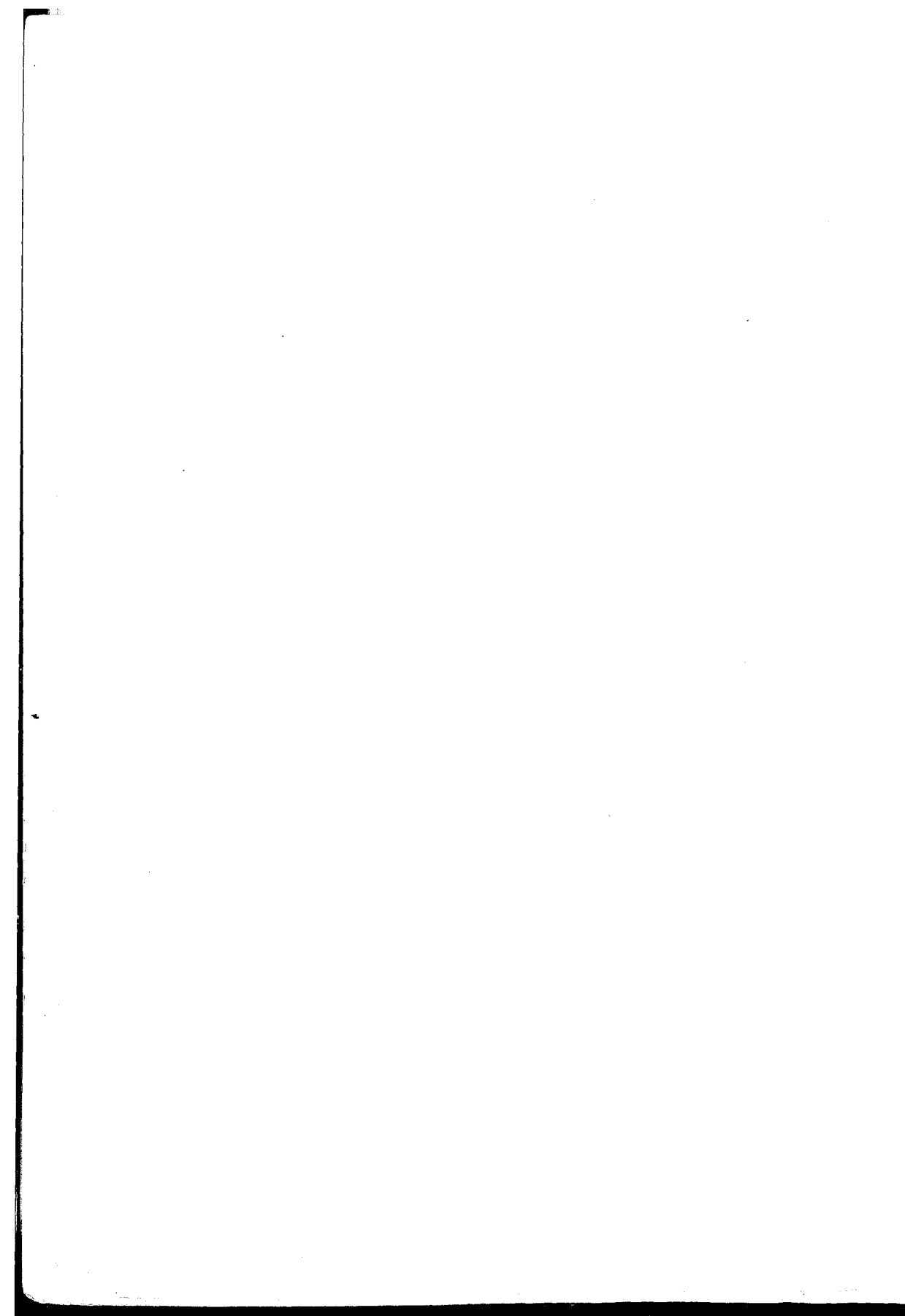
БЪКЪРЕНІІ.

ТИПОГРАФІА СЪТЪ К. А. РОСЕТТИ ДЪИ БИСТЪРЪЦА. ДЪР.

1847.

Pagina de titlu a ediției din 1847

CÎTEVA CUVINTE ÎN LOC DE PREFAȚĂ

„Pentru ce nu publici scrierile dumitale?” întrebai mai deunăzi pe un bărbat de spirit și de gust care ține ascunse în portofoliul său mai multe manuscrise de poezii. „M-am speriat, îmi răspunse, de cînd am văzut atîția poeți”... Negreșit, niciodată nu am avut mai multă
5 îndestulare, nu zic de poezie, ci de versuri. De unde vine aceasta? Poate în parte din greșita idee că arta poetului ar fi mai ușoară decît a prozatorului, dupe cum socotim cei mai mulți, atunci cînd intrăm în cariera literilor cu toată încrederea juneței și neexperienței; poate
10 însă asemenea dintr-o lege înaltă care va ca poeții să fie cele dintîi instrumente ale geniului noroadelor, cînd geniul acesta începe să se deștepte. În adevăr, armonia avînd o atracție naturală pentru cei mai mulți oameni și versurile frumoase întipărindu-se cu lesnire în memorie, toți aceia care la începutul civilizațiilor simt, sau cred a
15 simți, în sufletul lor o scînteie divină aleg instrumentul acesta ca cel mai sigur, spre a-și răspîndi ideile lor. De aceea poezia e cea mai antică artă a spiritului omenesc; de aceea legile popoarelor celor antice erau scrise în versuri; de aceea în ierarșia literilor poezia are un loc așa de înalt. Ea face cea mai mare parte a gloriei națiilor; și cele
20 mai însemnate fapte, cele mai înalte descoperiri au trebuință de ajutorul ei ca să poată trăi. Dar cu cît arta e mai frumoasă, atît este mai anevoie; cu cît sînt mai rari poeții care au lăsat numele lor la veacuri, atît mai numeroși aceia care s-au pierdut în adîncul uitării.

Faimosul Béranger, puternicul liric al timpilor moderni, poet popular cu aristocratice forme și unul din capetele cele mai rezonabile ale Franței, zice că multe din cîntecile sale cele mici l-a costat două și trei săptămîni de lucru; mărturisire ce dovedește cîtă strășnicie trebuie să aducă un autor la compunerea scrierilor sale; căci arta este așa de întinsă și variată, frumosul are atîtea nuanse delicate și fugitive, lucrările imaginației atîta trebuință de ale rezonului ca să poată ajunge ținta lor, care este frumosul ideal sau strălucirea adevărului, după cum zice Platon¹, încît nu este de mirare dacă desăvîrșirea lipsește la mulți, cărora însă nu le lipsește talentul, și dacă literatura noastră mai ales, a căria parte poetică nu se compunea pînă în anii din urmă decît de niște balade tradiționale, inspirații necultivate ale suferinței și ale naturei sălbateci, nu este, zic, de mirare dacă literatura noastră n-a produs încă nici un cap d-operă care să poată sluji de model netăgăduit: acelea nu ies decît în literaturile formate și în limbile statornicite, după cum o știu mai cu osebire toți aceia care scriu, și prin urmare cunosc influența ce are limba asupra stilului.²

Ce poci zice acum de poeziile mele? O parte din ele s-au mai tipărit la Iași, în anul 1842, și defavorul de care mă bucuram atunci³ a contribuit negreșit la priimirea ce li s-a făcut, dupe cum se întîmplă cu tot ce este poprit. Retipărindu-le acum, am șters pe unele, am vrut să îndreptez pe altele și am adăogat cîteva, între care unele sujeruri istorice de un interes național, și prin urmare și mai puțin egoist; căci eu sînt din numărul acelor care cred că poezia, pe lîngă neapărata condiție de a plăcea, condiție a existenței sale, este datoare să exprime trebuințele soțietății și să deștepte simtimente frumoase și nobile care înalță sufletul prin idei morale și divine pînă în viitorul nemărginit și în anii cei vecinici.

Sînt departe de a crede că am tratat aceste sujerete cu tot interesul de care sînt priimitoare. Dar *o scriere este totdeauna un mijloc de a face alta mai desăvîrșită*, și eu voi fi cel dintîi a aplauda pe acela ce va face mai bine.

¹ Nu este vorba de o citare reală din Platon, ci o vagă reminiscență literară. În *Republica* lui Platon se compară ideea binelui cu strălucirea soarelui.

² Cf. *Epistola către Voltaire*, v. 61 și urm.

³ Alexandrescu fusese implicat, pe cît se pare, în complotul care urmărea răsturnarea lui A. Ghica și fusese chiar arestat în 1840. Vezi Studiul introductiv, p. 8.

TRECUTUL

LA MĂNĂSTIREA DEALULUI

Dedicat mării sale prințului nostru¹

Precum o sentinelă, pe dealul depărtat
Domnește mănăstirea; și zidu-i cel înalt
Se-ntinde împrejur-i, pustiu și învechit,
De iedera bătrână, de mușchi acoperit.²
5 Acolo au odihna, locaș adânc, tăcut,
Eroi ce mai-nainte mult zgomot au făcut.
Un cap îi prezidează³ și, dacă s-o-ntîmpla,
Cu vreme, Romînia s-ardice fruntea sa,
P-a *Dimboviței* vale oștiri de s-or ivi,
10 Ai luptelor cumplite părtași ei vor mai fi.

Eu în copilărie iubeam să mă opresc
Pe dealul mănăstirei, și-n vale se privesc
Mărețul turn, trist martur l-al nostru trist apus,
Ș-a cărui origină⁴ în veacuri s-a răpus,

¹ Bibescu.

² Pe cînd scriam aceste versuri, reînnoirea monumentelor nu începuse încă (n.a.). Renovarea începe în 1845. „Orice biserică de țară, începînd de la elegia lui Gray, era în mod obligatoriu acoperită de mușchi” (Lanson, *Lamartine*, vol. I, p. 196).

³ Capul lui Mihai Viteazul (n.a.).

⁴ Accentuat *origină* (după fr. *origine*).

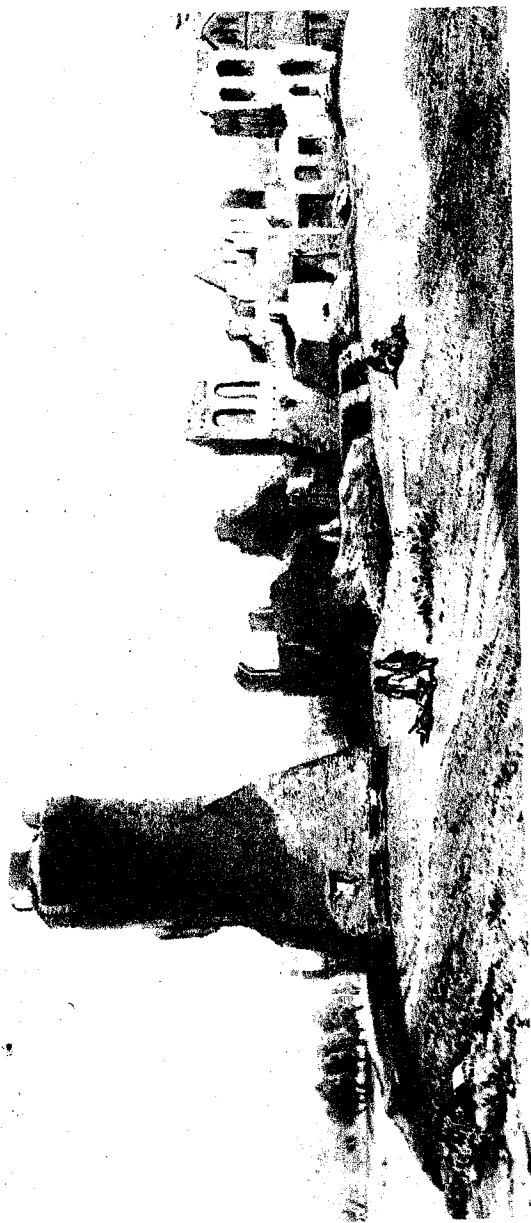
- 15 Turnul din care-odată bărbații renumiți
Vedeau romîne taberi pe cîmpi nemărginiți¹.
În preajmă-i e cetatea! ai ei locuitori
Ruina-i azi cu fală arăt la călători,
Precum atîți nevrednici, trăind în moliciuni,
20 Se laud cu mari fapte făcute de străbuni.

- Dar pentru ce orașul atît de strălucit
Acum între orașe e cel mai umilit?
Ce voie prea înaltă, ce lege porunci
Căderea dopotrivă cu înălțarea-a fi?
25 E o fatală soartă? sau pe acest pămînt
Lăsă urmele sale blestemul unui sfînt²?
Daca însă o țară, un neam ar fi dator,
Cînd au greșit despoții, nelegiuirea lor
A o plăti, atuncea orașul osîndit
30 Și numele-i din lume de mult ar fi perit.
Căci mii de glasuri stinse d-al tiraniei fier,
În strigări dureroase s-au înălțat la cer;
Căci ploii ce în torente de-veacuri s-au vărsat
Sîngele dupe pietre încă nu l-au spălat.

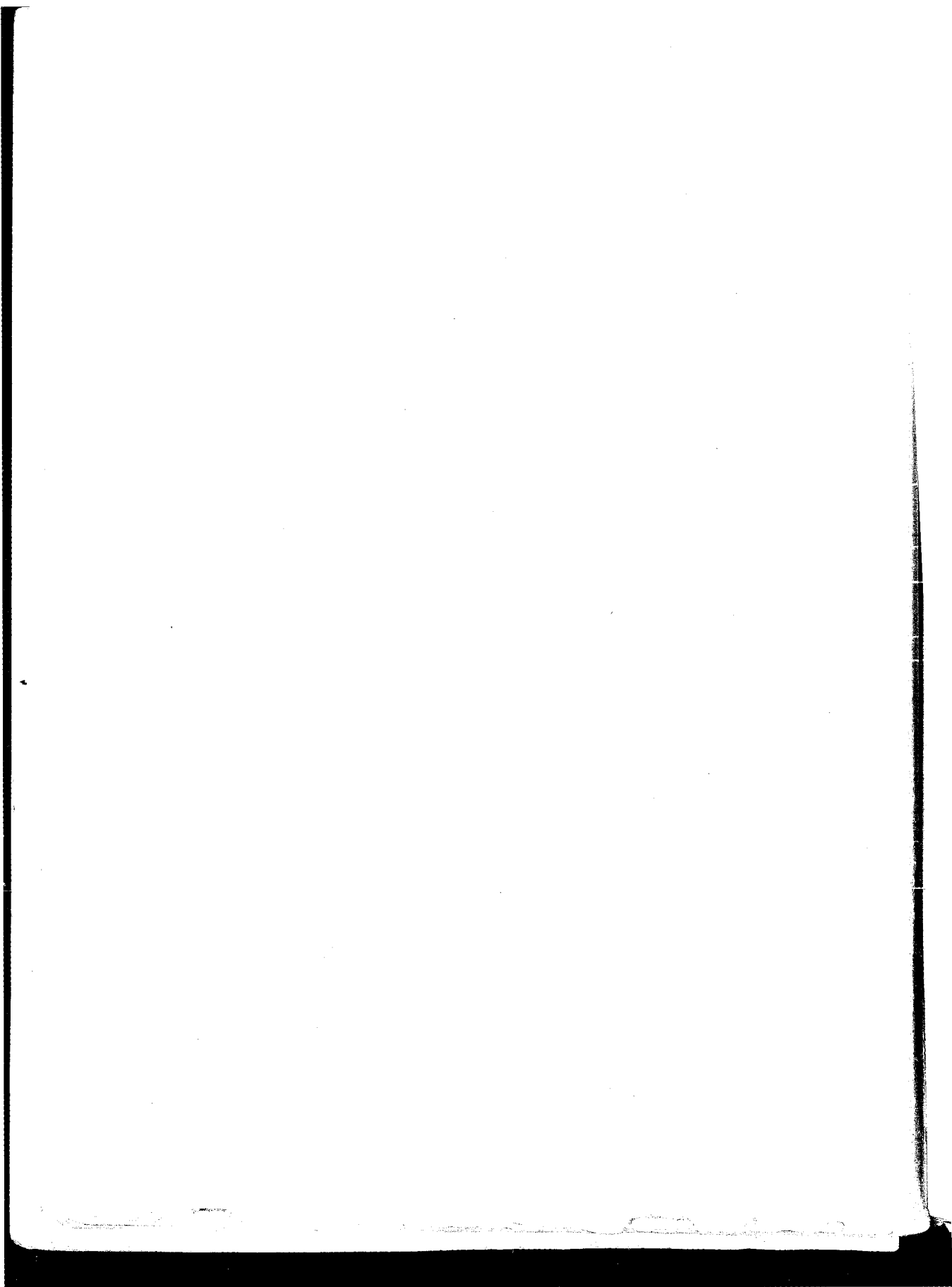
- 35 Orcum va fi, mi-e scumpă cetatea ce-a domnit,
O iubesc căci e tristă și căci a suferit:
Și precum anticarul, la patima-i supus,
Culege vechea-aramă ce nu mai are curs,
Așa în a mea rîvnă, pe locul părintesc,
40 Fiu al astor ruine, țărîna lor slăvesc.
Încă mi-aduc aminte de groaza ce simțeam,
Cînd la apusul zilei scheletul lor priveam.

¹ Turnul curței domnești (n.a.).

² Sfîntul Nifon, care se zice că a blestemat pe Radu IV (n. a.). Patriarhul Nifon al Constantinoplei este exilat de turci și primit de Radu al IV-lea al Munteniei (1494-1507), unde ocupă scaunul metropolitan. După un timp izbucnesc certuri între voievod și mitropolit și acesta din urmă este nevoit să se retragă la muntele Atos, unde moare în 1508. La plecarea din Tîrgoviște, Nifon îl afurisește pe Radu al IV-lea.

Ruinele Tîrgoviștei în jurul anului 1840. Desen de M. Bouquet.
(Biblioteca Academiei R.P.R., Colecția stampe)

„P-aici, ziceau bătrînii, o boltă arătînd,
Intră tînăra doamnă, frumoasă și fugînd
45 De cetele tartare, cînd ele-acest palat,
Lipsind oștirea noastră, în treacăt au prădat.¹
Peștera, ce se-ntinde departe subt pămînt,
Prin drumuri rătăcite în loc necunoscut²
Își are răsufierea: în sînul ei găsești
50 Averi nenumerate, comorile domnești;
În preajmă-le ard focuri, căci ele se păzesc
De iesme, tauri negri, ce iadul locuiesc;
Și cînd vrun om aproape a merge-a cutezat,
El la lumina zilei nu s-a mai arătat.“

55 Astfel ziceau, și vremea un pas a mai făcut,
Și chiar acele iesme azilul ș-au pierdut!
Tot e tăcut și jalnic: însă așa cum ești
Sîngură porți povara mării romînești,
Tîrgovește căzută! poetul întristat
60 Colore variate în sînu-ți a aflat,
Războinicul modeluri; și, dac-am asculta
Ceea ce în favoru-ți reclamă slava ta,
A vitejilor umbră d-am ști se o cinstim,
Vrednici de libertate noi am putea să fim.
65 Am afla de la dînșii ce jărtfe trebuiesc,
Prin cîtă energie nații se mîntuiesc.

A! facă prevedința ca-naltul simțiment,
Ce-nchină vitejiei mărețul monument,

¹ Tradiție (n.a.). Despre subteranele palatului, vezi G. Călinescu, p. 362.

² Asonanța atit de vagă este extrem de rară la Alexandrescu; în vechea poezie romînească, o silabă conținînd vocala *i* poate rima cu una conținînd vocala *u*; de asemenea este admisă rima în care un vers se termină în sonantă (*l, r, n*) + consoană și al doilea numai în consoană (vezi mai sus versurile 37 — 38). În cazul de față ambele licențe sînt cumulate. Cf. Eliade, *Despre decăderea literaturii romîne*: „nici o rimă decentă, nici o vorbă omenită; toate stroplate, toate străvestite, toate scrise ca de netoți: *spart* rimă cu *armat* și cu toate cele în *at* și viceversa; *cuvînt* rimă fără rușine cu *avut* și cu *urît*, *faștă* rimă cu *gloată*.” (ed. Popovici, II, p.410)

Ce-alege pe-nălțime al nemurirei loc,
70 Să fie nouă cîrma, coloana cea de foc,
Coloana ce odată din țara de exil
Pe calea mîntuirii ducea pe Istrail!¹

---

¹ Cf. cartea Exodului din Biblie, cap. 13, versetele 21-22.

UMBRA LUI MIRCEA

LA COZIA

Ale turnurilor umbre peste unde stau culcate;
Către țărml dimpotrivă se întind, se prelungesc,
Ș-ale valurilor mîndre generații spumegate
Zidul vechi al mănăstirei în cadență îl izbesc.

5 Dintr-o peșteră, din rîpă, noaptea iese, mă-mpresoară:
De pe muche, de pe stîncă, chipuri negre se cobor;
Mușchiul zidului se mișcă... pîntre iarbă să strecoară
O suflare, care trece ca prin vine un fior.

10 Este ceasul nălucirei: un mormînt se desvălește,
O fantomă-ncoronată din el iese... o zăresc...
Iese... vine către țărmluri... stă... în preajma ei privește...
Rîul înapoi se trage... munții vîrfurile își clătesc.

15 Ascultați...! marea fantomă face semn... dă o poruncă...
Oștiri, taberi fără număr împrejuru-i înviez...
Glasul ei se-ntinde, crește, repetat din stîncă-n stîncă,
Transilvania-1 aude, ungerii se înarmează.

Oltule, care-ai fost martur vitejiilor trecute,
Și puternici legioane p-a ta margine-ai privit,
Virtuți mari, fapte cumplite îți sînt ție cunoscute,
20 Cine oar' poate se fie omul care te-a ngrozit?

Este el, cum îl arată sabia lui și armura¹,
Cavaler de ai credinței, sau al Tibrului stăpîn,
Traian, cinste a Romei ce se luptă cu Natura²,
Uriaș e al Daciei, sau e Mircea cel Bătrîn?

25 Mircea! îmi răspunde dealul; Mircea! Oltul repetează.
Acest sunet, acest nume valurile-l priimesc;
Unul altuia îl spune; Dunărea se-nștiințează,
Și-ale ei spumate unde către mare îl pornesc.

Sărutare, umbră veche! priimește-nchinăciune
30 De la fiii Romîniei care tu o ai cinstit:
Noi venim mirarea noastră la mormîntu-ți a depune;
Veacurile ce-nghit neamuri al tău nume l-au hrănit.

Rîvna-ți fu neobosită, îndelung-a ta silință:
Pînă l-adînci bătrînețe pe romîni îmbărbătași;
35 Însă, vai! n-a iertat soarta să-ncununi a ta dorință,
Și-al tău nume moștenire libertății să îl lași.

Dar cu slabele-ți mijloace faptele-ți sînt de mirare:
Pricina, nu rezultatul, laude ți-a cîștigat:
Întreprinderea-ți fu dreaptă, a fost nobilă și mare,
40 De aceea al tău nume va fi scump și nepătat.

---

¹ În biserica de la Cozia, Mircea este zugrăvit în costum de cruciat (n.a.).

² Pe malul drept al Oltului se vede drumul făcut de Traian (n.a.). Drumul despre care vorbește poetul pornea de la Islaz, urma linia Oltului și trecea pe la Turnu-Roșu în Transilvania.

În acel locaş de piatră, drum ce duce la vecie,
Unde tu te gîndeşti poate la norodul ce-ai iubit,
Cîtă ai simţit plăcere cînd a lui Mihai soţie¹
A venit să-ţi povestească fapte ce l-a strălucit!

45 Noi citim luptele voastre, cum privim vechea armură
Ce un uriaş odată în războaie a purtat;
Greutatea ei ne-apasă, trece slaba-ne măsură,
Ne-ndoim dac-aşa oameni întru adevăr au stat.

.....
50 Au trecut vremile-acelea, vremi de fapte strălucite,
Înşă triste şi amare; legi, năravuri se-ndulcesc:
Prin ştiinţe şi prin arte naţiile înfrăţite
În gîndire şi în pace drumul slavei îl găesc.

Căci războiul e bici groaznec, care moartea îl iubeşte,
Şi ai lui sîngerăţi dafini² naţiile îi plătesc;
55 E a cerului urgie, este foc care topeşte
Crîngurile înflorite, şi pădurile³ ce-l hrănesc.

.....
.....
60 Dar a nopţii neagră mantă peste dealuri se lăţeşte,
La apus se adun norii, se întind ca un veşmînt;
Peste unde şi-n tărie întunerecul domneşte;
Tot e groază şi tăcere... umbra intră în mormînt.

Lumea e în aşteptare... turnurile cele-nalte
Ca fantome de mari veacuri pe eroii lor jălesc;
Şi-ale valurilor mîndre generaţii spunegate
Zidul vechi al mănăstirei în cadenţă îl izbesc.

---

¹ Doamna Florica, soţia lui Mihai, este îngropată în acelaşi mormînt cu Mircea, dupe cum arată inscripţia de pe piatră (n.a.). În realitate, Teodora, mama lui Mihai, este îngropată la Cozia. Florica nu e soţia voievodului, ci fiica lui.

² Este vorba de cununile de dafin (=laur), simboluri ale victoriei.

³ Scris *pădurile*. Trebuie citit în trei silabe. De cele mai multe ori, în cazuri similare, Alexandrescu nu scrie de loc sunetul *i*. Sincoparea vocalei nu este o licenţă poetică, ci reproducerea fidelă a unei pronunţări munteneşti.

RĂSĂRITUL, LUNEI

LA TISMANA

De cît în frumoasa noapte cînd plăpînda-i lină rază
A iubitei mele frunte cu vii umbre colora,
O privește c-aceea ochii-mi n-au putut se vază,
Lun-așa încîntătoare n-am avut a ammira.

5   Și întii, ca o steluță, ca făclie depărtată,
Ce drumețul o aprinde în pustiuri rătăcind,
În a brazilor desime, în pădurea-ntunecată,
Pîntre frunzele clătite, am zărit-o licurind.

10   Apoi tainecile-i raze dînd pieziș pe o zidire,
Ce pe muche se rîdică, locaș trist nelocuit,
Mîngîie a ei ruină cu o palidă zîmbire,
Ca un vis ce se strecoară într-un suflet pustiit.

15   Apoi, glob rubinos, nopței dînd mișcare și viață
Se-nălță și, dimprejuru-i dese umbre depărtînd,
P-ale ștejarilor vîrfuri, piramide de verdeață,
Se opri; apoi privirea-i peste lume aruncînd,

Lumină adînci prăpăstii, mănăstirea învechită,
Feodală cetățuie, ce de turnuri ocolită,
Ce de lună colorată și privită de departe,
20 Părea unul din acele osianice palate,
Unde geniuri, fantome cu urgie se izbesc;
Și pustiul fără margini, și cărarea rătăcită,
Stîncă, peștera adîncă, în vechime locuită
De al muntelui sfînt pusnic ce sîrmanii îl iubesc.¹

25 → Erau dulci acele ceasuri de extaz și de gîndire:
Șoptele, adînci murmure² ce iau viața în pustii,
A mormintelor tăcere ce domnea în mănăstire,
Loc de zgomot altădată, de politici vijălii.

Noaptea, totul astei scene colosală da mărire³,
30 Duouă nobile instincte cu putere deștepta;
Unu-,a cerului credință, altu-,a patriei iubire,
Ce odată-n aste locuri pe strămoși îi însufla.

Munții noștri-au fost adesea scump azil de libertate,
Și din vîrfurile lor romîinii, torent iute furios,
35 S-aruncau: mulțimi barbare pentru pradă adunate,
Lei sosînd, era la fugă ca un cerb rănit, fricos.

.....
.....

---

¹ „Tot în aceeași stîncă, deasupra peșterii, la o înălțime ca de 30 picioare, este o vizuină adîncă, chilie nemuritoare a sfîntului Nicodim, care se afla egumen al Tismanii.“ (*Memorial*, p. LVII.) Este vorba de întemeietorul Tismanei, călugărul sîrb Nicodim, care ar fi clădit între 1364 și 1372 o biserică de lemn pe aceste locuri. (Cf. P. Drăghici, *Monastirea Tismana*, în *Arhivele Olteniei*, II, p. 11.)

² Accentuat, ca peste tot în poeziile lui Gr. Alexandrescu, *murmure*.

³ Construcția: „totul da astei scene (o) colosală mărire“. O inversiune similară se găsește la Cîrlova, *Ruinurile Tîrgoviștii* (ed. Bogdan-Duică, p. 144):
La voi spre ușurință cu triste viu păreri.

Cu trufie craiul ungur către țară-naintează:¹
Sînt plini munții de oștire, sună zalele de fier;
Pintenii lucesc; la lună săbiile scînteiază;
40 Basarab încheie pacea cum vrăjmașii lui o cer.²

Dar românii nu vor pacea, nu vor trista umilință
Ce asupră-le aduce un necinstitor tractat;
Ura lor e nempăcată; în a lor crudă dorință,
Coprind munții, închid drumul ungurului spăimîntat.

45 Astfel e atunci omorul, cît ostașul încetează
Obosit, și riga singur cu puțini scapă fugînd;
Strălucitele-i veșminte le aruncă el de groază,
Plînge și în a sa țară se întoarce blestemînd.

Niciodată astă lună ce înoată în tărie,
50 Ca fanal purtat de valuri pe a mărilor cîmpie,
Mai mult număr de cadavre de atunci n-a luminat.
Niciodată mîndru vultur ce-n văzduh se cumpănește,
Acel domn al atmosferei, ce un veac întreg trăiește,
De o prad-așa bogată încă nu s-a-ndestulat.

55 Se găsesc ș-acum pe rîpe bucăți de armuri zdrobite;
Am văzut înșine pinteni de rugină putreziți,
Și p-al războiului munte monstruoasele morminte
Unde șefii ungurimei zac cu toții grămădiți.

Dar românii, fii ai celor ce-n vechime se luptară,
60 Cu sudori adăp pămîntul, cîștig hrana în dureri;
Sînt plugari; și alte nume, oameni noi se înălțară,
Oameni nensemnați și mîndri de vechimea lor de ieri.

---

¹ Carol I, riga Ungariii, la anul 1330 (n.a.).

² Ion Basarab (n.a.).

Streini prinți ce ne-apăsară au dat lor drept mîngiere
Averi, cinsti, care odată se-mpărțeau drept răsplătiri;
65 Monopol fac azi de drepturi; în a lor scurtă vedere
Propășirei neînvinse pun ei dese-mprotiviri.

Nu e-așa legea naturei, nu e-așa a țării lege;
Ca tot ce nu e la locu-i va cădea trufia lor:
Al sudorilor streine rod ei nu-l vor mai culege;
70 Va fi mare tot românul țării lui folositor.

Cugetări adînc ascunse, idei drepte și înalte,
Ce în inimile-alese ura lor le apăsa,
Vor vedea lumina zilei; și în formă de mari fapte,
Subt privirea prevedinței, lumii se vor arăta.

MORMINTELE

LA DRĂGĂȘANI

Cînd vizitam odată locașurile sfinte,
Mărețe suvenire din vremi ce-au încetat,
Eu mă oprii pe valea bogată în morminte,
Unde atîți războinici ai Greciei slăvite
5 Strigarea libertății întîi au înălțat.

Ziua de mult trecuse; natura obosită...
Se odihnea: nici zgomot, nici cel mai ușor vînt;
Nimic viu: eram singur în lumea adormită,
Și stelele dasupra pe lunca părăsită
10 Luceau ca niște candeli aprinse p-un mormînt.

Din vreme-n vreme numai de dincolo de dealuri
Părea c-auz un sunet, un uiet depărtat,
Ca glasul unei ape ce-neacă-ale ei maluri,
Sau ca ale mulțimei întăritate valuri,
15 Cînd din robie scapă un neam împovărat.

Și ochii-mi s-așintară pe semnul mîntuîței
Ce singur se înalță în locul de suspin,
Protector al durerei, nădejde-a suferinței,
Labarum vechi al luptei, simbol al biruinței,
20 Prin care-a-nvins barbarii creștinul Constantin.

Și mă gîndeam l-aceia ce umbra-i învălește,
La Grecia modernă ce ei au sprijinit;
Căci jertfa pentru nații la cer se primește,
Căci sîngele de martiri¹ e plantă ce rodește
25 Curînd, tîrziu, odată, dar însă nelipsit.

Precum cei dintii preoți ce crucea o purtară,
Din peșteri, din pustiuri, săraci, desprețuiți,
În circ, amfiteatruri, puterea înfruntară,
Pe purpura romană credința așăzară,
30 Și-nvinseră pe idoli în Capitol slăviți,

Așa sîngele-acelor ce-aicea se jertfiră
Născu p-ai libertății vestiți răzbunători;
Parnasul și Olimpul cu fală se priviră,
Cînd flotele barbare² zdrobite le zăriră,
35 Și flacăra din ele suindu-se la nori.

Sînt vrednici de vechimea din veacuri fabuloase,
Sînt mari cum fu robia subt limpedele-i cer,
Și lupta și izbînda a Greciei frumoase,
Iar Boțari³, Miauli⁴, colosuri fioroase,
40 Se par ca demizeii eroi ai lui Omer.

¹ Accentuat *mărtiri* (gr. μάρτυρος).

² Aluzie la luptele navale de la Tenedos (insulă situată în fața Troiei), în care flota turcă a fost incendiată de răsculații greci.

³ Markos Botzaris, erou al luptei pentru libertatea Greciei (1788—1823), se distinge în luptele din Epir (1820), apără orașul Missolonghi; moare în luptele de la Harpeia (1823).

⁴ Andreas Vokos Miaulis, amiral grec (1768—1835), luptă cu succes, începînd din 1821, împotriva turcilor, deținînd comanda supremă a flotei.

Voi veți trăi; căci vouă Grecia e datoare,
Căci voi ați dat semnalul la libertatea sa;
Și-n vremi de suferință, în vremi de apăsare,
Nădejde și credință, virtuți mântuitoare,
70 A voastră pomenire ades va deștepta.

O IMPRESIE

Dedicată oștirii române

22 aprilie 1846

Puțini erau la număr ostașii României,
Dar cînd ale lor cete pe luciul cîmpiei
Semeț înaintară cu pas răsunător,
Din sulite, din coifuri, din armele albite,
5 Cînd soarele în unde, în raze aurite,
Lumina își răsfrînse pe steagul tricolor,

Cînd caii, repezi, ageri, cu coame răsfirate,
Cu nările aprinse, cu gurile spumate,
Mușcînd de neastîmpăr zăbala ce-i ținea,
10 Izbînd subt ei pămîntul și răsufliînd omorul,
La sunete de luptă pe cîmp își lua zborul,
Ca vulturi ce în aer o pradă ar vedea,

Și cînd auzii glasul aramei tunătoare,
Și cînd văzui silitra de fulger purtătoare
15 Cîmpia, atmosfera de fum întunecînd,
Iar pîntre fum, pîn ceață, egretele-albicioase
Mișcîndu-se departe, ca umbre fioroase
Ce ies din întunec o crimă-ameriîînd,

Electrică schinteie simții... și bucuria,
20 Din inimă pe chipu-mi suită ca mînia,
Pe fruntea-mi se aprinse, în ochii-mi străluci;
Subt pasurile mele simții arzînd pămîntul,
Și vechea strălucire, cu zgomotul, cu vîntul,
Iluziile-mi bogate cu fală se ivi.

25 A! unde e acuma puternica mîrire
Din vremea cînd a țării eroică oștire
În lupte uriașe Buzeștii¹ comanda,
Cînd vulturul Daciei cu fruntea-ncoronată,
Și duhul răzbunării cu manta-i sîngerată
30 Da semnul biruinței și calea ne-arăta!

Călugărenii încă păstrează pomenirea
Vitejilor ce-n valea-i aflară nemurirea,
Al faptelor de cinste preț vecinic meritat;
Iar praful ce acolo de vînturi viscoloase
35 În aer se ridică e pulbere de oase,
Ce tabere dușmane în treacăt au lăsat.

.....
.....

Spun² că în urma luptei, în Asia bogată,
Daca maometanii vedeau cîteodată
Un armăsar ce-n preajmă-i căta el sforăind,
40 Coprinși d-adîncă spaimă ziceau cu-nfiorare,
Că el a văzut umbra acea îngrozitoare
A lui Mihai Viteazul asupră-le viind.³

.....

---

¹ Familie boierească din Muntenia. Preda, Radu și Stroe Buzescu au ocupat demnități politice și militare în timpul lui Mihai Viteazul.

² = se spune.

³ N. I. Apostolescu, *Infl.*, p. 117, semnalează o legendă asemănătoare, avînd ca erou pe Richard Inimă-de-leu, în *Itinerariul* lui Chateaubriand: „longtemps après la mort de ce prince, quand un cheval tressaillait sans cause, les Sarrasins disaient qu'il avait vu l'ombre de Richard“ (multă vreme după moartea acestui principe, cînd un cal tresătea fără cauză, sarazinii spuneau că văzuse umbra lui Richard).

Așa era odată romîinii, dar unirea
Ce le hrănea corajul, ce le-nsufla mărirea,
45 Cu vechea simplitate din inimi a lipsit.
A patriei iubire, obiect de ironie,
În veci este pe buza aceluia care știe
Cu numele-i se tragă norodul amăgit.

Așa în proaste capiști care treceau de sfinte,
50 Al idolilor preot cu magice cuvinte
Mulțimei adunate oracole-mpărțea:
Oracole viclene de interes dictate,
De înțeles lipsite, de patimi explicate,
Și-n care neștiința neîncetat credea.

55 Dar tot se află încă virtuți, și viitorul
În ele se încrede, așteaptă ajutorul
Ce îl aduc la nații bărbați mîntuitori:
Însuși domnul naturei zisese altădată
Că pentru-un drept el iartă Gomora¹ vinovată:
60 Dreptatea și virtutea în ceruri sînt surori.

Iar voi, războinici tineri, drage batalioane,
Fiice ale acelor vestite legioane,
Care între noroade un nume ne-au lăsat,
Voi, căror acest nume e dat el în păstrare,
65 Cu cinste veți răspunde l-a patriei chemare,
Cînd vechiul nostru sînge nu poate fi schimbat.

---

¹ În cartea Genezei din Biblie (cap. 18, versetele 20—33) se povestește că Dumnezeu hotărîse distrugerea Gomorei pentru fărădelegile săvîrșite acolo; la rugămîntea lui Avraam, Dumnezeu a promis cruțarea cetății, dacă se vor găsi zece (și nu unul singur, cum afirmă Alexandrescu) drepti în ea.

ANUL 1840

Să stăpînim durerea care pe om supune;
Să aşteptăm în pace al soartei ajutor:
Căci cine ştie oare, şi cine îmi va spune
Ce-o să aducă ziua şi anul viitor?

5 Mîine, poimîine, poate, soarele fericirii
Se va arăta vesel pe orizon senin:
Binele ades vine pe urmele mîhnirii
Şi o zîmbire dulce dup-un amar suspin.

Aşa zice tot omul ce-n viitor trăieşte,
10 Aşa zicea odată copilăria mea;
Şi un an vine, trece, ş-alt an îl moşteneste,
Şi ce nădejdi dă unul, acelalalt le ia.

Puţine-aş vrea, iubite, din zilele-mi pierdute,
Zile ce-n vecinicie şi-iau repedele zbor;
15 Puţine suvenire din ele am plăcute:
A fost numai-n durere varietatea lor!

Dar pe tine, an tînăr, te văz cu mulțămire!
Pe tine te dorește tot neamul omenesc!
Și eu sînt mică parte din trista omenire,
20 Și eu a ta sosire cu lumea o slăvesc!

Cînd se născu copilul ce s-aștepta să vie,
Ca să ridice iarăși pe omul cel căzut,
Un bătrîn îl luă¹ în brațe, strigînd cu bucurie:
„Sloboade-mă, stăpîne, fiindcă l-am văzut.”²

25 Astfel dreptii ar zice, de ar vedea-mplinite
Cîte într-al tău nume ne sînt făgăduite.
O an, prezis atîta, măreț reformator!
Începi, prefă, răstoarnă și îmbunătățează,
Arată semn acelor ce nu voiesc să crează;
30 Ado fără zăbavă o turmă ș-un păstor.

A lumii temelie se mișcă, se clătește,
Vechile-i instituții se șterg, s-au ruginit;
Un duh fierbe în lume, și omul ce gîndește
Aleargă către tine, căci vremea a sosit!

35 Ici umbre de noroade le vezi ocîrmuite
De umbra unor pravili călcate, siluite
De alte mai mici umbre, neînsemnați pitici.
Oricare simtimente înalte, generoase,
Ne par ca niște basne de povestit frumoase,
40 Și tot entuziasmul izvor de idei mici.

¹ *luă*, într-o singură silabă (Alexandrescu scrie *lăă*).

² În Evanghelia lui Luca, capitolul 2, versetele 25—32, relatîndu-se prezentarea lui Isus la templu, se vorbește de Simeon, un bătrîn căruia i se prezisese că nu va muri pînă a nu vedea pe unsul lui Dumnezeu. Acesta, zărindu-l pe Isus, exclamă:

„Acum slobozește pe robul tău, stăpîne, după cuvîntul tău, în pace;
Că ochii mei văzură mîntuirea ta.” (Traducerea Gala Galaction, p. 1158.)

Politica adîncă stă în fanfaronadă,
Și știința vieții în egoism cumplit;
D-a omului mărire nimic nu dă dovadă,
Și numai despotismul e bine întărit.

45 An nou! Aștept minunea-ți ca o cerească lege;
Dacă însă păstorul ce tu ni l-ai alege
Va fi tot ca păstorii de care-avem destui,
Atunci... lasă în starea-i bătrîna tiranie.
La darurile tale eu nu simț bucurie,
50 De-mbunătățiri rele cît vrei sîntem sătui.

Ce bine va aduce o astfel de schimbare?
Și ce mai rău ar face o stea, un comet mare,
Care să arză globul ș-ai lui locuitori!
Ce pasă bieteii turme, în veci nenorocită,
55 Să știe de ce mîină va fi măcelărită
Și dacă are unul sau mulți apăsători?

Eu nu îți cei în parte nimica pentru mine:
Soarta-mi cu a mulțimii aș vrea să o unesc:
Dacă numai asupra-mi nu poți s-aduci vrun bine,
60 Eu rîz d-a mea durere și o desprețuiesc.

După suferiri multe inima se-mpietrește;
Lanțul ce-n veci ne-apasă uităm cît e de greu;
Răul se face fire, simțirea amorțește,
Și trăiesc în durere ca-n elementul meu.

65 Dar aș vrea să văz ziua pămîntului vestită,
Să răsufli un aer mai slobod, mai curat,
Să pierz ideea tristă, de veacuri întărită,
Că lumea moștenire-ntîmplărilor s-a dat!

Atunci dac-a mea frunte galbenă, obosită,
70 Dacă a mea privire s-o-ntoarce spre mormînt,
Dac-a vieții-mi triste făclie osîndită
S-o-ntuneca, s-ar stinge d-al patimilor vînt,

Pe aripele morții celei mîntuitoare,
Voi părăsi locașul unde-am nădejduit;
75 Voi lăsa fericirea aceluia ce-o are,
Și a mea pomenire acelor ce-am iubit.

UCIGAȘUL FĂRĂ VOIE

O temniță-adîncă îmi e locuința¹:
Prin dese, prin negre zăbrele de fier
O rază pierdută îmi spune ființa
Cerescului soare, seninului cer.

5   Și frigul mă-ngheață; e umed pămîntul;
De ziduri, de lanțuri eu sînt ocolit:
Aici suferința așteaptă mormîntul,
Căci legile lumii așa au voit.

Adus ca o crudă, sălbatecă hiară,
10 L-a temniții poartă nădejdea-am lăsat,
Și simț chinuire atît mai amară
Cu cît a mea soartă eu n-am meritat.

---

¹ Subiectul acestei poezii este o întimplare adevărată. Osînditul socotesc că trăiește încă, și nu e mai mult de patru ani de cînd s-a judecat pricina la tribunaluri, unde el, mărturisind fapta, căuta a se desvinovăți prin povestirea nenorocosului vis. Dar judecătorii, temîndu-se ca nu cumva îndurarea către acesta să însuflească și altora dorința de a visa, au aplicat pravila care nu coprinde nimic despre vise. Căci pravila criminală, după cum știm, e încă nedesăvîrșită (n. a.).

O noapte fatală! o noapte cumplită!
Pe patu-mi de trudă dormeam obosit:
15 Era despre ziuă: soția-mi iubită
Ședea lângă mine... un vis, vis cumplit!

Văzui: în bătrîne păduri depărtate
Părea că mă aflu; eram călător;
Dar calea pierdusem; pe rămuri uscate
20 Cînta cucuveaua cu glas cobitor.

Copacii în preajmă-mi părea că-nviază:
Din toată tulpina un gemet ieșa:
Flămîndă, cumplită, vedeam că-mi urmează
O ceată turbată de lupi, ce urla.

25 Și eu fugeam iute, fugeam cu grăbire,
Dar locul sub mine de sînge-nchegat
Silințe-mi zadarnici puneam-mprotivire;
D-o rece sudoare eram înundat.

Sufla un vînt iute, și luna-ngrozită
30 În spațieri vecinici trecea alergînd,
Cu stinsele-i raze, cu fața-i pălită,
Întinse pustiuri abia luminînd.

Apoi deodată în nori se ascunse,
Și lipsa ei dete cumplitul semnal:
35 În spaima nespusă ce-atunci mă pătrunse,
Văzui trecînd moartea pe palidu-i cal.

Schelet d-altă lume, cu forme cumplite,
Rînjînd, către mine privea neclintit:
În mîna-i uscată, în unghi ascuțite
40 Ținea o femeie... din capu-i zdrobit,

Muşca câteodată, muşca cu turbare,
Şi creieri şi oase din gura-i cădea:
Uimit rămăsesem: la orce mişcare
Părea că ea rupe din inima mea.

45 Dar ceata de hiare o văz... mă soseşte...
Fierbintea-i suflare acum o simţii...
Mă plec, cat, şi mâna-mi grea piatră-ntâlneşte,
Coragi desnădejdea îmi dă, şi... izbii...

50 Un ţipet s-aude... eu sai în picioare,
Din somnu-mi de groază atunci deşteptat.
Soţia-mi lipsită d-a vieţii suflare
Zăcea... capu-i tînăr era sfărîmat!

55 D-atunci zile multe şi nopţi osîndite
Pe fruntea-mi trecură! eu nici am simţit
A lor osebite; vedenii cumplite
Şi ţipetu-acela în veci m-a-nsoţit.

60 Răsună el seara, l-auz dimineaţa,
Precum în minutul prin crimă-nsemnat;
Şi eu trăiesc încă! trăiesc, căci viaţa,
Amară pedeapsă, în dar mi s-a dat.

Aici aştept vremea şi ziua dorită,
Să văz daca dreptul ceresc împărat
Priveşte la fapta-mi, ce este cumplită,
Sau numai la cuget, ce este curat.

CANDELA

Tăcerea e adîncă și noaptea-ntunecoasă;
Norii ascund vederea înaltelor tării,
Ș-a stelelor de aur mulțime luminoasă
Ce smăltuiau seninul cereștilor cîmpii.

- 5 Numai religioasa a candelii lumină
Aprinsă de credință, și limpede și lină,
Lucește înaintea icoanei ce slăvesc.
Emblemă-a bunătăței, mîngîitoare rază,
Ea parcă priimește și parcă-nfățișază,
10 Rugăciunile noastre stăpînului obștesc!

În minutele-acelea cînd sufletul gîndește,
Cînd omul se coboară în conștiința lui,
Ca unei inimi care cu noi compătimizește
Frățeștei ei lumine durerea mea supui.

15 Cîte chinuri ascunse, cîte lacrimi vărsate
Au avut-o de martur, și i-am încredințat!
Cîte dorinți smerite și neînființate
Am tănuir de lume și ei am arătat!

Dumnezeu ce de față pe cruce se arată,
20 El care-a nedreptății e pildă de-ngrozit,
Îmi spune că-naainte-i se va vedea odată
Cel ce nedreptățește cu cel nedreptățit.

Atunci creștinu-acela, cu fruntea în țărînă,
Dar cu otrava-n buze, și cu fierul în mînă,
25 Umilit ca se-nșale și blînd ucigător,
Tronul dumnezeirei cum va putea să-l vază,
Cînd la un semn puternic se vor clăti cu groază
Cerurile-așezate pe polurile lor?

. . . . .
. . . . .

Dar adînce odihnă în lume încetează:
30 Religiosul clopot se leagănă în vînt,
Chemînd pe credincioșii ce somnu-mpovărează,
Din ale lor locașuri în locașul cel sfînt.

Întunecimea nopții care încă domnește,
Ca un om ce cu viața se mai luptă murind,
35 Se-mpraștie cu-necetul, treptat se risipește
Și-n umbra dimineții se pierde-ngălbînd.

Se desfășur în ochii-mi minunile zidirei;
Credința se deșteaptă în omul rătăcit;
Și-nalță a ei rugă cu imnul mulțumirei,
40 La cel ce după noapte și zi ne-a dăruit.

Iar tu, candelă sfântă, a căria vedere
Îmi aduce aminte atîtea năluciri,
Îmi vei fi totdeauna rază de mîngîiere,
Vei ști deopotrivă și fapte și gîndiri.

45   Voi alerga la tine în dureri și necazuri,
De oameni și de soartă cînd voi fi apăsător:
Astfel corăbierul, cînd marea e-n talazuri,
Aleargă la limanul ce-adeșea l-a scăpat.

FRUMUSEȚEA

D-ei **

Adesea pe cîmpie
Auz o armonie,
Un ce melodios:
Un glas care se pare
5 Ascuns în depărtare,
Un imn misterios.

De unde oare vine?
Din sferele senine?
Din zefirii ce zbor?
10 Din iarba ce șoptește?
Din planta ce trăiește?
Din floare? din izvor?

Din nici una în parte,
Din multe-mpreunate,
15 Din toate e-ntocmit;
E glas al suferinței,
Al lumii ș-al ființei
Suspîn nemărginit.

Aşa e frumuseţea:

20 Dulceaţa, tinereţea,
Blîndeţea, eleganţa, o-ncing, o încunun:
Chipu-i e crin, porfiră,
Inima ei o liră,
Cuvintele ei şopte, ce-n inimă răsun.

25 Şi flacăra privirei
Şi graţia zîmbirei
În ochii ei se joacă, pe buze-i locuiesc.
Din preajmă-i ea goneşte
Durerea ce munceşte,
30 Icoană-a fericirei, iluzii o-nsoţesc.

Un dar, ce nume n-are
În limbă muritoare,
Mişcările-i însuflă, în umbletu-i îl vezi;
Şi toate, în unire,
35 Cîştig acea numire,
Ce rar e meritată, ce tu o meritezi.

PRIETEȘUGUL ȘI AMORUL

Emiliei

- Zici c-ai vrea prietenește
Să iubești, să fii iubită;
Zici c-amorul te-ngrozește,
Că e patimă cumplită;
5 Zici că este trecătoare
Flacăra-i cea arzătoare!
Și ce nu e trecător?
După vara cea bogată
Vine iarna-ntăritată,
10 Bate vînt îngrozitor.
Trandafirul din grădină,
Înflorit de dimineață,
Zace veșted pe tulpină,
După ziua de viață.
15 Dar căci iarna și durerea
Sînt condiția vieții,
Trebuie să las plăcerea,
Bunurile tinereții?
Căci zîmbirea-ți grațioasă
20 Vremea o să ți-o răpească,
Trebuie, cît ești frumoasă,
Nimeni să nu te iubească?

Aşa cum miroşi o floare,
Care trece, care moare,
25 Care miine n-o găseşti?
Primăvara,-a ei zîmbire,
De ce-nvie-a ta simţire,
Iarna nu ţi-o-nchipuieşti?
O, ascultă-mă, dorită,
30 Scumpă, dragă Emilie!
O zi bună, fericită,
E o parte din vecie.
Vezi, plăcerile uşoare,
Împrejurul tău unite,
35 Dănţuiesc fără-ncetare,
De amor povăţuite:
Te-mpresor cu mulţumire,
Fiecare ţi se-nchină,
Şi amorul cu mîhnire
40 Te priveşte, şi suspină.
Dă-le, dă-le ascultare;
Pentru tine adunate,
Subt colore de mirare
Vor şti lumea să-ţi arate.
45 Pînă n-ajungi timpul rece,
Bucură-te de natură:
Apoi cînd vremea va trece
Peste-a inimii căldură,
Cînd din hora încîntată,
50 Ce viaţa ta coprinde,
Cu o faţă întristată
Graţiile s-ar desprinde,
Cînd odată şi-or lua zborul
Tinereţe, bucurie,
55 De-i pofti atunci amorul,
L-om numi o nebunic:
Îţi voi fi prieten, frate,
Îţi voi fi orce îţi place,
Şi de lume şi de toate
60 Împreună ne-om desface.

SUFERINȚA

Îmi place a naturei sălbatecă mînie,
Și negură, și viscol, și cer întăritat,
Și tot ce e de groază, ce e în armonie
Cu focul care arde în pieptu-mi sfișiat.

5   La umbră,-n întunec, gîndirea-mi se arată
Ca tigrul în pustiuri, o jertfă așteptînd,
Și prada îi e gata... De fulger luminată,
Ca valea chinuiei se vede sîngerînd.

Încerce acum soarta să-mi crească suferirea;
10   Adaoge chiar iadul șarpi, furii ce muncesc;
Durerea mea e mută ca desnădejduirea,
E neagră ca și ziua cînd nu te întîlnesc.

Căci astfel e acuma viața-mi osîndită,
O lungă agonie în care tu domnești;
15   La glasu-ți, la privirea-ți simț inima-mi izbită,
Luptîndu-se-n convulsii cum nu-ți închipuiești.

Și ochii mei în lacrimi înoată în tăcere,
Și pizmuiesc adesea pe cei ce nu mai sînt;
Zadarnică dorință cînd sufletul nu pierе!
20 Nu o să-mi turburi oare și pacea din mormînt?

N-o să se-ntoarcă umbra-mi, cumplită, feroasă,
Pe pasurile tale orunde locuiești?
E lume, e vecie atîta de frumoasă,
Încît să uit pămîntul ce tu împodobești?

25 Să mor dar la picioare-ți; să mor dar de plăcere;
În ceasul cel din urmă s-auz că m-ai iubit,
Să strîng draga ta mînă, să simț a ta durere
Vărsîndu-se asupra-mi ca balsam fericit.

30 Și sufletu-mi atuncea pe buzele-ți să zboare,
Să ia un lung, un dulce, un vecinic sărutat;
Din brațele-ți, din sînu-ți să treacă el în soare,
Să ducă la vecie plăcerea ce-a gustat.

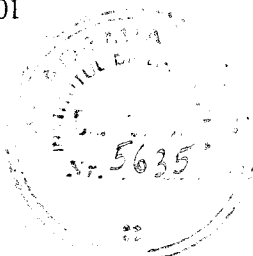
NU, A TA MOARTE...

Nu, a ta moarte nu-mi folosește;
Nu, astă jertfă eu n-am dorit;
Dă-mi numai pacea care-mi lipsește,
Pacea adîncă ce mi-ai răpit.

5   Ia-mi suferințe aspre, turbate,
De adînci chinuri vecinic izvor,
Zile amare, nopți turburate,
Pline de tine, d-al meu amor.

10   În zadar ochii-ți arăt iubirea
Ce ești departe d-a o simți;
În zadar chipu-ți poartă mîhnirea,
Umbra durerii, ce m-amăgi.

15   Subt astă mască văz bucurie,
Văz mulțumirea-ți să pătimesc,
Și orce-ai zice, vei ca-n vecie
Ceas de odihnă să nu găsec.

Cunosc prea bine a mea greșală,
Dar cunoștința nu m-a-ndreptat,
Căci a mea soartă, tristă, fatală,
20 Zîmbirei tale pradă m-a dat.

Astfel în crînguri o păsărică
Aude-aproape un ciripit,
Zboară îndată, și fără frică
Lîngă colibă ea s-a oprit.

25 Privește,-ascultă, dar fără veste
Tainica cursă ce i s-a-ntins
Se-nchide... roabă ea se găsește;
Un glas s-aude zicînd „te-am prins“.

30 Și vînătorul ce imitează
Pe frunzuliță un glas strein,
De vicleșugu-i se îngîmfează,
De bucurie el este plin.

O! cîte lupte, cîte suspine,
Tăcuta noapte n-a ascultat;
35 Cîte pustiuri de groază pline
A mea durere n-a vizitat!

M-a văzut șoimul pe-nalta stîncă,
A cării vîrfuri s-ascund în nori,
Și al lui țipet în valea-adîncă
40 S-a-ntins departe plin de fiori.

Dar nici pustiul, nici depărtarea,
Gîndiri cumplite n-au biruit:
Molifții, brazii, ce port răcoarea,
Ei suferința-mi n-au răcorit.

45 Te iubesc astăzi ca mai-nainte,
Ca în minutul cel încântat,
Cînd eu de pieptu-ți tînăr, fierbinte,
Tremurînd, fruntea-mi am rezimat.

Minutu-acela-n veci mă muncește,
50 Ca o sentință e-n mintea mea;
De ating fruntea-mi, simț că svîcnește,
Focul din sînu-ți arde în ea.

Fierul cel roșu, care-l¹ apasă
Mîna cruzimei p-un osîndit,
55 Mai adînci urme nici el nu lasă,
Decît minutul acel dorit.

A mea durere trecut nu are;
Ea nici va crește, nici va scădea;
Și fericita, dulce uitare
60 Ce crezi că cearcă inima mea

E c-acea tristă, vie tăcere,
Care domnește dupe război
P-un cîmp de groază și de durere,
De morți, de chinuri și de nevoi:

65 Unde un tată pe un fiu plînge,
Unde nădejdea toată-a-ncetat,
Unde se-nalță un fum de sînge,
Ca blestem jalnic și necurmat.

Mai mult d-atîta nu poți a face:
70 Asta e soarta ce mi-ai gătit,
Singurul bine, singura-mi pace,
Dupe amorul ce-am suferit.

---

¹ = pe care.

CÎND DAR O SĂ GUȘTI PACEA

Cînd dar o să guști pacea, o inimă mîhnită?
Cînd dar o să-nceteze amarul tău suspin?
Viața ta e luptă, grozavă, nemblînzită,
Iubirea vecinic chin.

5   Din cupa desfătării amărăciunea naște;
Din ochi frumoși durerea își ia al ei izvor;
O singură privire viața vestejaște
Cu lanțuri de amor!

Amor care adoarme și legi și datorie,
10 Ce slava umilește, ce n-are nimic sfînt:
Antonie-i jertfește a lumii-mpărăție,
Și află un mormînt.¹

---

¹ Marcus Antonius, om politic roman (83—30 î. e. n.); partizan al lui Caesar, devine, după uciderea acestuia, stăpîn al Romei, împreună cu Octavian. Revenindu-i conducerea Orientului, intră în legături de dragoste cu Cleopatra, regina Egiptului, sub influența căreia comite un număr de greșeli politice, care-l fac să-și piardă popularitatea. Octavian pornește o campanie militară împotriva Cleopatrei și lui Antonius și îi înfrînge în bătălia navală de la Actium (31 î. e. n.). Urmărit și pe teritoriul Egiptului, Antonius se sinucide (30 î. e. n.).

Nu sînt patimi mai nobili, mai mari, mai lăudate,
Mai vrednici să s-aprinză în inimi bărbătești?
15 Nădejdi, viață, cinste, simțirile-nfocate,
Femeii le jertfești!

Crezi tu că pentru tine răsare sau sfințește
Acel uriaș falnic, al zilei domnitor?
La patrie, la lume, la tot ce pătimește,
20 Nimic nu ești dator?

Eu lanțurile mele le zgudui cu mînie,
Ca robul ce se luptă c-un jug neomenos,
Ca leul ce izbește a temniții tărie,
Și geme furios.

25 Dar rana e adîncă și patima cumplită,
Și lacrăma de sînge, obrajii mei arzînd,
Răsfrînge frumusețea, icoana osîndită,
Ce o blestem plîngînd!

O văz ziua și noaptea, seara și dimineața;
30 Ca un rănit de moarte simț în piept un fier greu;
Voi să-l trag: fierul iese, dar însă cu viața,
Și cu sufletul meu!

ÎNCĂ O ZI

Încă o zi cu tine, o zi de fericire,
În dulcele extazuri ce simț când te privesc:
Încă un ceas..., un zîmbet... Adîncă mea iubire
Izvoarele nădejdei mai mult nu o hrănesc.

5   Și soarele mai palid din zi în zi, îmi pare,
Și coardele vieții în pieptu-mi obosit
Se rup! nici tinerețea, nici scumpa-ți sărutare,
Nu pot ele să schimbe ce soarta a voit.

10   Întorc acum asupra-ți privirea-mi dureroasă,
Ca cel din urmă-adio la tot ce am pierdut:
Din ceața vecinicii, stea blîndă, luminoasă,
Te văz lucind departe, departe în trecut:

15   Și tot ce e-n natură, obiecte și ființe,
Panorama¹ de umbre, se-ntunec, se strecor;
Iluzia mă lasă: ...și artă și silințe
Sînt stavile zadarnici l-al sufletului zbor?

¹ Accentuat *panórama* (gr. πανόραμα).

Aș vrea numai, blînd înger, ca numele-mi să fie
Scump, drag inimei tale, ades să-l repezezi,
Precum un dulce sunet, precum o melodie
20 În inimă-ți rămasă din ani ce regretezi.

Căci toată-a mea viață îți fu ea închinată,
Căci alt decît iubirea-ți ea nu avu mai sfînt,
Căci tu ești încă astăzi dorința-mi neschimbată
Și visu-mi cel din urmă aicea pe pămînt.

25 Eu știu că la povara-mi și tu ai luat parte,
Eu știu că-n suferința-mi și tu ai suferit,
C-aceeași ne-a fost calea: a unuia în moarte
S-a săvîrșit; ce strică? n-am vrut a fi iubit?

30 N-a fost aceasta ținta, sfîrșitul pentru care
Gîndirea-mi fără preget în munci am frămîntat?
Nu dobîndesc răsplata dorită cu-nfocare?
Nu e acesta rodul ce eu am semănat?

Apoi dac-al tău suflet l-am bănuit vrodată,
Daca nemulțumirea-mi adesea te-a mîhnit,
35 E vremea de iertare:... vecia nempăcată
Mă cheamă... cerul iartă acelor ce-au iubit.

De ce să plîng viața? în trista-i prelungire
Ar fi văzut ea poate amoru-ți apuind;
Minciuna, calomnia, dau tainică izbire,
40 Lumina, adevărul în inimi înnegrind.

Dar cînd ia însuși moartea a noastră apărare,
Cînd neagra ei pecete pe groapă s-a-nsemnat,
Ca martur de credință, chezaș de neuitare,
Păstrează suvenirul acelu depărtat.

Valea răsunătoare, a râului murmură,
Veșteda toamnei frunză ce flutură în vînt,
Palida lunei rază, puternica natură,
Îți vor șopti adesea cuvinte din mormînt.

UN CEAS E DE CÎND ANUL TRECUT

Un ceas e de cînd anul trecut... Mi-aduc aminte
Cu ce nădejdi zîmbinde, ce dulce a-nceput:
Ce vie salutare din inimă fierbinte
L-a priimit! ce seară! De anu-atunci trecut

5   Ziceam: „S-a dus ș-acesta c-o parte din viață;
Dar ziua lui din urmă cu drag o pomenesc;
Frumos apus vestește frumoasă dimineață,
Și anul ce începe tot astfel îl doresc“.

Așa-l doream! în lungă, în oarbă-ncredințare
10   Eu nu vedeam că soarta zîmbește cu amar,
Că vremei și durerei gătește răzbunare,
La vechile lor drepturi uitate în zadar.

Schimbat nimic nu pare: alesele ființe,
Prietenii d-altădată, strîng astăzi mîna mea:
15   De voia întîmplărei mai multe din dorințe
Cu grabă împlinite putui a le vedea.

Apoi, unde e răul? de ce și cum... cuvîntul,
Om nu poate să-l știe afară decît eu;
Ascuns e în adîncuri, tăcut e ca mormîntul,
20 Iar martur suferinții-mi e numai Dumnezeu.

A! dacă-n astă lume ceva putea fi-n stare
Ș-aline, să adoarmă un chin sfișitor,
O știu, ar fi frăția-ți acea mîngîitoare
Acel simțiment tînăr ce eu îți sînt dator.

25 E scump prieteșugul ce-nsuflă o femeie
Deprinsă a-l cunoaște, născută a-l simți;
Și dulcele ei suflet, electrică scînteie,
Mîngîie orce suflet la care s-o ivi.

Ades, cînd sînt în luptă cu gîndurile mele,
30 Muncit d-al suferinței demon neîmblînzit,
Îmi pari un silf ce vine pe raza unei stele,
Din sfere luminoase, din aer bălsămit.

Apoi, negură deasă lumina-ntunecează;
Fantome d-altă lume șoptesc, mă încunjoară;
35 În fiecare șoptă o muncă înviază,
În ochii-mi se confundă trecut și viitor.

Căci știu eu viitorul... el nu poate să fie
Decît ca anu-acesta, ca anul cel trecut;
Bogat de chinuire, deșert de bucurie,
40 Pustiu, fără nădejde, sălbatec și tăcut.

Ștejarul de pe munte ce trăsnetu-l izbește,
Stă încă în picioare, semeț și neclintit;
Dar inima-i e arsă, și orcît mai trăiește
De nici o primăvară nu poate fi-nverzît.

BUCHETUL

Dorită odată era a lui soartă,
Pe cînd altă mîină de el îngrijea;
Dar astăzi se stinge, zîmbirea-i e moartă
Și pierde colora ce ochii-ncînta.

5 Sfirșitu-i cel jalnic îl văz cu-ntristare,
Căci eu pe viața-i puneam un preț mare.

O singură frunză acum mai plutește;
Ea plînge atîția tovarăși de flori:
Streină, uitată, de ce mai trăiește,
10 De ce, dragă frunză, tu nu poți să mori?
Cînd pierzi o ființă, obiect de iubire,
O lungă viață e nenorocire.

Cînd florile-acelea în mîina-mi căzură,
Favor ce-n credință eu n-am meritat,
15 Trei tinere nimfe¹ pe rînd mi-l cerură,
Și mult se rugară... iar eu... nu l-am dat.
Îmi pare că încă le văz, cîte trele,
Jaluze, privindu-l în mîinele mele.

---

¹ Alexandrescu folosește adesea, în scrisori, termenul *nimfă* pentru „fată tinăra”, de obicei cu nuanță ironică.

Să vedeți acuma d-a fost cu puțință
20 Acea prețioasă dorință s-ascult:
Că lor li se cade, a mea conștiință
Îndată mi-o spuse, eu nu gândii mult.
Ca Paris cu poama acea fabuloasă,
Hotărîi buchetul la cea mai frumoasă.

25 Dar atunci nevoie, atunci greutate.
Să fac osebite în zadar am vrut:
Așa din trei fluturi cu greu ochiul poate
S-alegă p-acela ce e mai plăcut;
Așa trei garoafe p-aceeași tulpină,
30 Rumene și-nalte domnesc în grădină.

Văzînd eu aceasta, îl luai cu mine;
Cu multă-ngrijire acasă l-am dus,
Și limpede apă și tot ce e bine
I-am dat, și silința cu dînsul mi-am pus,
35 Făcînd orce poate un om să gîndească,
Orcîte o mumă ar ști să găsească.

Zadarnici dorințe, nimic n-ajutară!
Din ceasul acela nădejdea-am pierdut:
Viața la mine îi părea amară,
40 Știînd cine-l dete, cine l-a cerut.
Și galben și veșted trecu fără veste,
Și astăzi cenușă în mîna mea este.

Așadar sfîrșitu-i veni din dorință;
Buket ca acela eu nu mai găsesc!
45 Cenușa lui scumpă o țiiu cu credință,
Ce-a fost și ce este adesea gîndesc.
Eu sufer de moartea-i, d-a lui pătimire,
Și-a floarei trecute păstrez pomenire.

REVERIA

De zgomot departe, în vesela vale,
A cărui verdeață ades am călcat,
În liniștea nopții, privirile tale
Se-nalț, se ațintă pe cer luminat.

5 De unde oar' vine a ta reverie?
Ce visuri plăcute în preajmă-ți se joc?
Admiri tu natura, a ei armonie?
Citești viitorul în literi de foc?

Sau cauți departe o stea favorită,
10 Ce crezi că asupra-ți privește zîmbind?
Dar nu, e instinctul d-o viață dorită,
Ce n-o află omul aicea trăind.

Căci sufletul nostru, ca raza de soare,
Ce-și are-nceputul mai sus de pămînt,
15 Deși luminează a sa închisoare,
Își află în ceruri izvorul cel sfînt.

D-acolo adîncea acea aspirare
Spre bunuri ascunse ce noi devinăm,
D-acolo deșărtul, dorinți, întristare,
20 Ce chiar în plăcere ades le aflăm.

Un clopot ce seara s-aude la turme,
Ce stă, reîncepe, abia răsunînd,
Ca glas care moartea e-aproape să-l curme,
Cînd viața-ncetează treptat înghețînd;

25 Un greier ce cîntă, o iarbă, răsura,
Stufoasa pădure, pierdute cărări,
Adîncea murmură ce-nvie natura,
Ca geniuri tainici ascunse pîn flori;

Tot mișcă, încîntă a noastră gîndire;
30 Tot are un fermec, tot este mister;
Nădejtile noastre, suspin, suferire,
Dorinți fără nume, se-ndrept către cer.

Acolo în stele ca-n lumi de lumină,
Sînt suflete, îngeri, ce cînt și ador;
35 Ființi grațioase ce blînd se înclină,
Cătîndu-și în lume tovarășii lor.

Și cînd, stăpînită d-a vieței mîhnire,
Te plimbi tu pe cîmpul tăcerii-nchinat,
De simți o suflare, d-auzi o șoptire,
40 E glasul-unui înger de tine-ncîntat.

.....
.....

De ce însă gîndirea-mi se-ntoarce cu durere
Spre zilele acelea? timpi ce v-ați depărtat,
Cînd pe urmele voastre tot intră în tăcere,
Cînd ștergeți plăceri, chinuri, ce omul a cercat,

45 Cînd inima sătulă de ură, de iubire,
N-o mișcă nici un bine, n-o trage nici un dor,
De ce singure numai a voastre suvenire
Trăiesc ele în sînu-mi ca un nestîns amor?

Sînteți voi acel sunet, a stîncelor viață,
50 *Eco*, care trăiește în loc nelocuit?
Sau sînteți *aurora* care știa să scoață
Din statua lui *Memnon*¹ suspin nemărginit?

---

¹ Memnon, erou legendar, ajută Troia împotriva grecilor, în fruntea unei armate de etiopieni și este ucis de Ahile. Alte legende, mai recente, îi fixează domnia în Egipt; de aceea se considera, în epoca romană, că una din statuile lui Amenophis al III-lea, regele Egiptului, îl reprezintă. Această statuie vibra sonor în zorii zilei, sub influența picăturilor de rouă și a razelor soarelui.

MEDITAȚIE

Vara și-apucă zborul spre țărături depărtate,
Al toamnei dulce soare se pleacă la apus,
Și galbenele frunze, pe dealuri semădate,
Simțiri deosebite în suflet mi-au adus.

5 O! cum vremea cu moartea cosesc fără-ncetare!
Cum schimbătoarea lume fugind o rennoiesc!
Cită nemărginită pun ele depărtare
Între cei din morminte și acei ce doresc!

10 Unde atîți prietini plăcuți de tinerețe?
Unde-acele ființe cu care am crescut?
Abia ajunși în vîrsta frumoasei diminețe,
Ca ea fără-a se-ntoarce, ca dînsa au trecut!

.....
.....

Ce netedă cîmpie! Cum ochiul se uimește!¹
Ce deșărt se arată, oriîncotro privești!
15 Întinsa depărtare se pare că unește,
Cu ale lumii mărgini, hotarele cerești.

Cît sînge aste locuri setoase înghițiră!
Cîte oase războiul aici a semănat!
Cîți veterani războinici, moartea purtînd, muriră
20 Pentru izbînzi de care ei nu s-au bucurat!

Îmi pare că-i văz încă, răsturnați în țărînă,
Pe-ncreșita lor frunte sfîrșitul arătînd,
Dar mai clătindu-și capul, și c-o murindă mină
Fierul care le scapă cu furie strîngînd.

25 Ei nu gîndesc la moarte, nu gîndesc la viață,
Ei nu gîndesc la fapte ce-n viață au urmat,
Ci cînd sufletul zboară, cînd sîngele îngheață,
Toată durerea le-este că nu și-au răzbunat!

.....
.....

Puțin mai înainte un monument s-arată;
30 Să-l privim... Dar ce semne de cinste pe el sînt?
Negreșit cei dintr-însul slăviți au fost odată:
Azi slava stă dasupra, și omul în pămînt!

Iată, fără-ndoială, o mare mîngîiere,
O voi, care un titlu ș-un nume pizmuiți!
35 Cînd tot ce e-nalt cade și cînd mărirea piere,
Mărirea, înălțarea, la ce le mai doriți?

---

¹ Cîmpia Brăilei (n.a.).

Din vremile trecute, în veacuri viitoare,
Un nume să răsunе, cu slavă-mpodobit,
Să treacă peste vârste și peste ani să zboare,
40 Acela ce îl poartă cu ce s-a folosit?

Cînd marea-ntăritată corabia-ți zdrobește,
Cînd loc de mîntuire nu este, nici liman,
Cînd cu grozave furii asupra ta pornește
Spumoasele lui valuri bătrînul Ocean,

45 Spune-mi, îți pas-atuncea să știi de mai plutește
Catartul fără pînze ce nu-ți e d-ajutor,
Să vezi dacă pe unde se ține, se clătește,
Și dac-ai fost odată în barcă sau vapor?

Viața e o luptă, o dramă variată
50 Și actu-i cel din urmă în veci e sîngerat:
Moartea-l încoronează, moartea neîmpăcată,
Care în a sa cale pe nimini n-a uitat.

A, întorcînd privirea spre veacur'le trecute,
Și nencetat pămîntul văzîndu-l pustiit,
55 Văzînd tot aste rele, *tot zile neplăcute*,
De soarta omenirei din suflet m-am mîhnit!

Cîte feluri de chinuri asupra-i se adună!
Însă vezi cum nădejdea o-nșală nencetat?
Cu o dulce zîmbire vine, țîind de mîină
60 Icoana fericirei. Dai s-o prinzi... A scăpat.

Astfel un vis ți-arată o iubită ființă;
Astfel cu bucurie voiești s-o-mbrățișezi,
Dar astfel umbra-nșală zadarnica-ți silință;
Acum din mîini îți scapă, acum iarăși o vezi.

65   Daca în cartea soartei omu-ar ști să citească,
Să-și afle fieșcare grozavul viitor,
Cin-ar mai vrea, stăpîne, aicea să trăiască,
Cînd lumea e de chinuri nedeșărtat izvor?

70   Vremea d-acum, trecutul, a-l ști avem putere,
Numai ce-o să se-ntîmple noi nu putem vedea;
Dar cînd ceasul sosește, cînd nălucirea pierе,
Se trage deodată și vecinica perdea.

CIMITIRIUL

Peșteră-ntunecată, azil al pocăinței,
Unde omenеști fumuri ca fumurile pier,
Unde eroii credinței
Au murit pentru lume ca să trăiască-n cer!

5 Tu care ai fost martur l-atіtea rugăminte
Ce se șoptea în umbra și în răcoarea ta,
Cînd inima fierbinte
Viața de vecie în lacrimi o căta,

Daca bolțile tale, ce nu pot fi pătrunse
10 De omenеști suspinuri, d-al patimilor vînt¹,
Duc sufletul prin locuri și prin cărări ascunse,
Departe de pămînt,

Iartă cumplita spaimă, ce în sînu-mi aprinse
Uricioasa privire a fostilor părinți²,
15 Și altarul de piatră, pe care stau întinse
Mădulare de sfinți.

¹ Cf. *Anul 1840*, v. 72.

² *părinți* = călugări; este vorba de subteranele mănăstirii, unde erau așezate scheletele călugărilor morți.

Fioroasa răceală ce-nsufl-a ta vedere,
Vecinicul întunec aicea domnitor,
Și grozava tăcere
20 Arăt umbrele morții ce pîntre oase zbor!

Îmi pare că mă aflu în locuinț-adîncă
A unei groazneci iesme, ce sîngiuri¹ o hrănesc;
Și care de o stîncă,
Pe călător sfăramă c-un zbieret sătănesc,

25 Sau în pădurea-aceea, în care mai-nainte,
Druizii² cei sălbatici jertfeau pe osîndiți,
Cînd, setoși de omoruri, treceau de puteri sfinte
Stejarii-mbătrîniți!

Aici cu toate-acestea religia vorbește
30 Celor ce vor s-asculte cuvîntul lui *Hristos*:
Groaza cu-ncetul piere, și omul întîlnește
Povețe de folos.

Vicleanul își dezbracă aici ipocrisia;
Acel căit se-mpacă cu ceru-ntăritat;
35 Aici fapta cea bună visează vecinicia
Ș-așteaptă nencetat.

Și omul care crede, și omul ce așteaptă
D-o sfîntă mîngîiere în veci e însoțit;
Pacea va fi cu dînsul; el va lua răsplată,
40 Căci a nădejduit.

---

¹ *sîngiuri*, pluralul lui *sînge*.

² *druizii* — casta preoților din Galia antică; slujbele religioase aveau loc de obicei în crînguri de stejar și comportau uneori jertfe omenești.

BARCA

Pășește lin, o barcă, pe unda adormită!
Respectează-al naturei răpaos trecător;
Inima mea de zgomot cu totul obosită
Ca la un scump tovarăș se-ncrede l-al tău zbor.

5 Poartă-mă-n sus, în laturi, orunde vrei și-ți place,
Unde te-mpinge vîntul, sau unde tu dorești;
Toate-mi sînt dopotrivă, dacă mă duci în pace,
Dacă cu mulțumire vederea-mi rătăcești.

Voi cunoașteți, o unde, cu cîtă bucurie,
10 De ce sfîrșit pornită, cu ce cuget curat,
Barca mea totdeauna p-a voastră-mpărăție,
Ca-ntr-ale ei coprinsuri jucînd s-a preumblat.

Înghițiți pe tilharii a căror îndrăzneală,
Cu trupuri sîngerate, cu morți vă otrăvesc,
15 Ce întocmesc comploturi, și fără de sfială,
Aproape de pierzare, ucideri chibzuiesc.

Însă melancolia, amorul și plăcerea,
Priimiți-le vesel ca pe ai vostri fii;
Eu vă cunosc mărirea, eu vă slăvesc puterea,
20 Când alerg p-ale voastre mult umede cîmpii.

Din rătăcita-mi barcă, ce-o las la întîmplare,
Ochii mei către ceruri uimit îi ațintez;
Seninul lor însuflă sfială și mirare;
Eu mă rog în tăcere, vărs lacrimi și mă-ncrez.

25 Cerul o să ne-ajute, zicea a mea iubită,
El pînă acum tace! *Să n-o fi ascultat?*
Și poate frumusețea a o vedea mihnită,
Aducîndu-i drept jertfă suspin neîncetat?

30 Dacă într-aste ceasuri de vie desfătare
S-ar afla lîngă mine... minut dumnezeit!¹
Viața nu stă-n zile, și eu cu-ncredințare,
Cîntă-mi rămîne-aș da-o ș-aș zice: am trăit.

Mergi, mergi, ușoară barcă, în dreptu-acelei stele,
Căria i-am dat nume... un nume ce slăvesc,
35 Nume ce-n înfocarea închipuirei mele
Pe strălucita-i frunte îl văz și îl citesc.

Acolo te oprește, acolo priveghează,
Cît raza ei asupra-ți ș-asupra-mi va zîmbi;
Cînd va peri cu noaptea, atunci te depărtează,
40 Și iar cu noaptea vino la dînsa a privi.

---

¹ Expresie a lui Iancu Văcărescu. Titlul unei poezii a acestuia este *Minutul îndumnezeit* (Colecție, p. 99).

Pînă cînd fericirea, atîta așteptată,
Îmi va răsplăti veacuri trecute cu amar;
Dacă ș-astă nădejde, ca altele-nșelată,
N-o trece ca nădejdea și n-o fi în zadar!

RUGĂCIUNEA

Al totului părinte, tu, a cărui voință
La lumi nenființate ai dăruit ființă,
Stăpîne creator!
Putere fără margini, izvor de vecinicie,
5 Al căruia sfînt nume pămîntul nu îl știe,
Nici omul muritor!

Daca la cer s-aude glasul făpturei tale,
Fă ca întotdeauna pe a virtuței cale
Să merg nestrămutat.
10 Cînd soarta mă apasă, cum și cînd îmi zîmbește,
Cînd veselă m-ajută, cînd aspră mă gonește,
Să poci fi neschimbat.

Mîndria-n fericire să nu mă stăpînească,
Mîhnirea în restriște să nu mă umilească,
15 Dreptatea să o știu.
Conștiința să-mi fie cereasca ta povață,
Prin ea tu mă-ndreptează, și cînd greșesc mă-nvață
Cum trebuie să fiu.

Fă să doresc de obște al omenirii bine,
20 Să mă cunosc pe însumi, și altul decît tine
Să nu am dumnezeu.
La oameni adevărul să-l spui fără sfială,
De cel ce rău îmi face, de cela ce mă-nșală
Să nu îmi răzbun eu.

25 Și fă ca totdeauna al meu suflet să vadă
Lumina așteptată, a nemuririi rază,
Dincolo de mormînt,
Acolo unde viața cea vecinică zîmbește
Sîrmanului acela ce-n viață pătimeste,
30 Gonit p-acest pămînt.

Știu cum că lumea noastră între globur'le multe,
Ce sînt pentru mărirea-ți cu un cuvînt făcute
Dupe un vecinic plan,
Nimica înainte-ți nu poate să se crează,
35 C-așa de puțin este ș-atîta însemnează
Un val în ocean.

Cunosc cu toate-acestea și văz cu-ncredințare
Că-n fapta cea mai mică și-n lucru cel mai mare
Deopotrivă ești,
40 Că la a ta dreptate nu este părtinire,
Că îngrijești de toate, că fără osebite
Ș-asupra mea privești.

Cu tunetul din ceruri tu ocolești pămîntu,
Înflorești cu natura și răcorești cu vîntu,
45 Ești viața ce ne-ai dat.
Ascultă dar, stăpîne, supusa rugăciune
Ce sufletul o-nalță, ce inima depune
La tronu-ți nencetat.

Pînă-n ceasul din urmă amorul tău să-mi fie
50 Comoară de nădejde, de dulce bucurie,
Izvor de fericiri;
El singur să-mi stea față în acele minute,
Cînd planuri viitoare și amăgiri trecute
Se șterg ca năluciri.

VIAȚA CÎMPENEASCA

D. V. G. C.¹

Așa, simpla viețuire
Eu știu să o prețuiesc
Și de acea fericire
Voi bucuros să-ți vorbesc.
5 Dar florile și verdeața,
Apusul și dimineața,
Și fluierul cîmpenesc,
Cu patimi, cu chinuri grele,
Cu starea inimei mele,
10 Nici cum nu se potrivesc.

Departe d-acele locuri,
Ce poate m-ar fi-nsuflat,
De țărăneștile jocuri,
Ce-adesea m-au încîntat,
15 Coprins de nemulțumire,
De grijă și de mîhnire,
De soarta mea ocolit,
În rele ce mă-mpresoară,
Ce gînduri, idei omoară,

---

¹ Vornicului Gr. Cantacuzino.

20 Duhul își pierde puterea ;
E greu să descrii plăcerea,
Cînd sufletul e mîhnit.

Însă a mea mulțumire
Pentru a ta găzduire
25 Eu tot nu o poci uita,
Și cît va sta prin puțință
Voi pune a mea silință
Adevăru-a imita ;
Măcar în vorbele mele,
30 Să poci să găsești văpșele,
Să știi să-ntrebuințez
Colorele osebite,
Tonurile felurite,
Care stilu-nsuflețez ;
35 S-arăt atîta simțire,
Cîtă simțeam mulțumire,
Cînd dulcea serei răcoare
În preajmă-mi se întindea
Și patimi sfîșuitoare,
40 Ca aburi din lac, din mare,
Deșertul mi le-absorbea.

Coprinsul, unde odată
Împreună-am viețuit,
Și plăcerea-adevărată
45 Zilele mi-a îndulcit,
Este un cîmp lat, ce are
De vechi și firești hotare
Un mal către răsărit,
Iar către apus o apă,
50 Ce saduri, grădini adapă,
Ce udă țărnu setos,
Și-n ramuri multe-mpărțită,
Curge mîndră, liniștită,
Pe patu-i cel nășipos.

55 Casa p-o multe clădită,
Singură cîmpul domnind,
De umbră neocolită,
O vezi în aer albind.
Să zic că a ei zidire
60 E lucru cu osebite,
Că e d-o arhitectură
Cap d-operă în natură,
De loc nu mi-ar părea greu ;
Însă această minciună,
65 Deși îndestul de bună,
Apasă cugetul meu.
Așadar, iau îndrăzneală
Și spui că adevărat
N-are nimic de mirat,
70 Dar are fără-ndoială,
Tot ce e neapărat.

Spre patru părți ale lumii
Patru ferestre privesc,
Și dacă pe tonul glumei
75 Slobod îmi e să vorbesc,
Al lor număr, micșorime,
Cu a casei înălțime,
Atît nu se învoiesc,
Încît ochiul ce le vede
80 Cu lesnire poate crede
Că se plătea altădată
Vro dajdie însemnată
Subt nume de ferestrit ;
Măcar că nu mi se pare
85 Nici undeva am citit,
Că la vreo întîmplare
Nobilii să fi plătit.
Astfel de năravuri proaste,
Dacă vreodată au fost,
90 N-au putut fi ale noastre
Ci-ale norodului prost.

Numai el singur plătește,
Fiind mai obicinuit;
Iar de ce, nici se vorbește;
95 Păcatul ar fi cumplit.
Pricina e delicată,
Și prea puțin câștigăm,
La mulțimea nensemnată,
Adevăruri s-aruncăm.

100 Dar în vorbă neplăcută
Ca să nu ne încurcăm,
Și ca nu, din întâmplare,
S-aduc la mulți supărare,
Descrierea începută,
105 Mai bine să o urmăm.

Aproape de casă-ndată,
Spre miazănoapte s-arată
O biserică smerită,
Un templu dumnezeiesc,
110 Unde muncitorul vine
Prinoasele să-și închine,
Unde ruga umilită,
Ca tămâia cea sfințită,
Este la cer priimită
115 De părintele obștesc.
Tot către această parte,
Un sat puțin însemnat,
În două rînduri se-mparte,
Pe linie aşăzat.

120 În vale se văd desișuri,
Saduri, livezi, alunșuri,
Pe urmă ochiul zărește
Un deal ce se prelungește
Verde și împestrițat.

125 Coastele-i sînt învălite
De vii, de semănături,
De țarine felurite,
De crînguri și de păduri.
Munții mai în depărtare
130 Se văd ca turbure nor;
Vara le e la picioare
Și iarna pe fruntea lor.

Iată, dup-a mea părere,
Locul atîta dorit,
135 Unde zile de plăcere,
Zile scumpe am trăit.
Frumoasă singurătate,
Bunurile-adevărate
În sînul tău le-am simțit;
140 Pace, liniște, viață,
Toate-acolo mă-nsoțea,
Și din orce dimineață,
Mulțumirea se năștea.
Dacă vreo cugetare
145 C-o umbră de întristare
Fruntea mea acoperea,
Ușoara-i întipărire,
Ca cercul acel suflare,
Ce-ațiță din întîmplare
150 P-o undă nemișcătoare
Un vînt cu lină suflare,
Trecea, se pierdea de sine
Ș-al firei glas simțitor,
Și ideile senine
155 Lua iarăși cursul lor.

Adeseaori pe cîmpie
Departa mă rătăceam,
Adesea cu bucurie
În dulci gîndiri mă pierdeam.

160 Simboluri de tinerețe,
Fluturi cu vesele fețe
Privirea mea o trăgea:
Pe iarbă în depărtare
Fluturile părea floare;
165 Dar când umbletu-mi simțea
Insectele-amăgitoare
Se-nălța, găsea scăpare
Aripele-și scuturînd,
Și eu c-o dulce mirare
170 Vedeam florile zburînd.

Nori deși, negri, câteodată
Cerul îl întuneca,
Și ploaia-n ei adunată
Pe câmpia-nsetoșată
175 În torente se vărsa;
Apoi razele-i robite
Soarele-ncet desfăcînd,
Și-n munți, valuri aurite
Norii umezi prefăcînd,
180 C-o privire-nflăcărată
Lumea el o coprindea,
Și o mreață purpurată
Peste dealuri întindea.

Cînd acea stea arzătoare,
185 Aproape d-al ei sfințit,
Părea a da sărutare
Pămîntului ce-a-ncălzit,
Și mai întorcînd o rază
Ca zîmbet prietenesc,
190 Sta un minut să o vază
Ochii care o doresc;
Ochii acei pentru care
Este cel din urmă soare
Ce ei poate mai privesc;

- 195 Supus la acea uimire,
L-acea adîncă simțire,
Care subt ceruri senine
Seara aduce cu sine,
Slobod de griji, de dorințe,
200 În cugetu-mi mulțumit,
Slăvind o-naltă putere,
Eu ascultam în tăcere
Al multor mii de ființe
Concertul nemărginit.
- 205 Și cînd lun-argintuită,
Albind iarba de pe vale,
Ieșă lină, ocolită
De stelele curții sale,
Pe dealurile rîpoase,
210 Stam, mă opream să privesc
Cerurile sămănate
De globuri nenumărate,
Care, făclii luminoase,
În umbra nopții lucesc.
- 215 Pîn aluniș sufla vîntul,
Frunza ușor clătina,
Nucii bătrîni ca pămîntul
D-a lungul se desina;
Unda cea armonioasă
220 A unui ascuns izvor
Ca o șoptă amoroasă
S-auzea în preajma lor.
Curmînd adînce tăcere
A cîmpului liniștit,
225 Un glas cînta cu plăcere
Un cîntec obicinuit.
Ast glas, această cîmpie,
Noaptea care mă-nvălea

Gîndiri de melancolie
 230 În inimă-mi învia.
 Și florile tinereței,
 Visuri, nădejdi, amăgiri,
 Acea ghirland-a vieții
 235 Țesută de năluciri,
 Care, cîte una-una,
 Treptat s-au desființat,
 Ca frunzele ce furtuna
 De verzi le-a smuls, le-a uscat,
 Mi s-arăta înainte;
 240 Cu gîndul mă întorceam
 La locurile dorite,
 În valea ce-atît iubeam.
 Vedeam livada, grădina,
 Poteca ce des călcam,
 245 Părul înalt și tulpina
 Unde copil mă jucam.
 Astfel în țări depărtate,
 Unde strein te numești,
 D-auzi pe neașteptate
 250 Limba care o dorești,
 Limba acea părintească,
 În care tu te gîndeai,
 Ce-n vîrsta copilărească
 Cu maică-ta o vorbeai,
 255 Orcît de urîtă fie,
 Aspră, grea la auzit,
 Se naște o bucurie
 Un ce neobicinuit,
 O simțire vie-adîncă
 260 În sufletu-ți rătăcit,
 Și crezi că te afli încă,
 În țara ce-ai părăsit.

A! dacă o provedință
 Asupra mea ar privi,

265 Dacă smerita-mi dorință
Soarta o ar împlini,
Departa d-ai tiraniei
Tovarăși nelegiuți,
De cursele vicleniei,
270 De oameni neomeniți,
De tot ce se crede mare
În fapte ce necinstesc,
De zîmbete protectoare,
Care le nesocotesc,
275 Uitînd acea zeitate
Care-n zgomotosu-i zbor
Staturilor înălțate
Le suflă căderea lor,
La cîmp, locaș de plăcere,
280 Eu mulțumit aș trăi,
Liniștit și în tăcere,
Ziua mea aș împlini.
La binele ce îmi place,
Și neamului meu doresc,
285 Pe voi cîți puteți a-l face
Aș cerca să vă pornesc:
Aș pune mica mea parte,
Silința-vă laudînd,
Isprava nu prea departe,
290 Bună, dreaptă arătînd,
V-aș arăta răsplătirea,
Ș-un înger ajutător,
Și cinstea, și mulțumirea
Ce inimile aprinde,
295 Iar celuia ce se vinde,
Un trăsnet răzbunător.

MIEZUL NOPȚEI

Aici p-aste ruine cu mîndre suvenire
Privesc cum orizontul se umple de făclii,
Cum luna în tăcere s-arată să inspire
Gîndiri religioase l-ai lui Apolon fii.

Cînd tot doarme-n natură, cînd tot e liniștire,
Cînd nu mai e mișcare în lumea celor vii,
Deșteaptă priveghează a mea tristă gîndire,
Precum o piramidă se-nalță în pustii.

Ai mei ochi se preumblă pe dealuri, pe cîmpie,
Al meu suflet se-nalță pe aripi d-un foc sfînt,
În zboru-i se rîdică la poarta de vecie,
Căci nici o legătură nu are pre pămînt.

Nădejdea mea din lume de moarte se precurmă;
Trecu ea precum trece un fulger pîntre nor;
S-a șters precum se șterge a vulturului urmă
Cînd spintecă văzduhul în falnecul său zbor.

De cînd pierdui părinții-mi trei ierni întregi trecură,
Trei ierni, căci după ierne viața-mi socotesc,
Căci zilele-mi ca iarna de viscoloase-mi fură,
20 Copaci din miezul iernii ce vînturi îi clătesc.

Frumoasa primăvară acuma se grăbește
La caru-i să înhame pe zefirii ușori;
Pășăște, și pe urmă-i verdeața se ivește
Și cerul se dezbracă de viforoșii nori.

25 Zefirul printre frunze misterios suspină,
E limpede-orizonul și cerul luminos;
A rîurilor șoptă... Dar unda lor e lină,
Iar sufletu-mi e-n valuri, n-am soare seninos.

Căci închinat durerei, amara mea viață
30 D-atunci e pentru mine nisip neroditor,
Ce vara îl usucă, ce iarna îl îngheață,
Pe care flori nu află sărmanul călător.

Lăsat strein în lume, lipsit de orice bine,
Văzînd că nu-mi rămîne plăcere pe pămînt,
35 Văzînd zilele mele de suferințe pline,
Pui mîna p-a mea frunte și caut un mormînt.

Puțină vreme încă și glasu-mi se va stinge,
Și inima d-a bate în pieptu-mi va-nceta!
Atunci fără-ndoială eu soarta voi învinge,
40 Și a vieții taină în moarte voi afla.

ELIZA

Spune-mi, scumpă Elizo, ce este fericirea?
Pe ce țărături răsare, ce loc îi e plăcut?
E veche ca pământul, împodobeste firea,
De mult, sau deodată cu tine s-a născut?

5 Am cătat-o-n *pustiuri*, am *cătat-o* în lume,
Am cătat-o pe dealuri, pe munți și pe câmpii;
Am cătat-o-n deșertul eho al unui nume,
Pe valurile mării, în titluri, bogății.

Zadarnică silință! Fericirea s-ascunde;
10 Fără folos pe urmă-i vedeam că ostenesc;
O chemam cu-nfocare, dar nu vrea a-mi răspunde:
Te întâlnești, iubită, și-n ochii-ți o găsești!

Vedeți aceste locuri, aceste stînci rîpoase?
Vedeți pământu-acesta de tot nelocuit?
15 Ei bine, aici toate mie îmi par frumoase!
Mai mult decît oriunde aici sînt fericiți.

Eliza e viața ce toate-nsuflețește;
Zimbirea-i e cerească, privirea ei Amor;
A ei dulce suflare ast aer bălsămește,
20 Și grațiile-ntr-însa văd o tînără sor.

Daca ar fi pămîntul în vechea simplitate,
Cînd cea dintii femeie în rai s-a pomenit,
Frumoasă,-mpodobită cu darurile toate,
Și nobila-i icoană în unde și-a privit:

25 Negreșit că Eliza de sine încîntată,
Văzîndu-și în fîntînă atîtea frumuseți,
Tovarășelor sale: „Veniți, le-ar zice-ndată,
În cristalul¹ acesta minune să vedeți.

Voi sînteți prea plăcute, și dulcea-vă privire
30 Inima mea o trage, mi-e drag să vă ascult;
Dar văz colo în apă un lucru peste fire,
Un chip care vă-ntrece, și-mi place și mai mult!“

Pînă nu o văzusem, pîn-a nu o cunoaște,
Eram de nopți, de zile, de toate dezgustat.
35 Vremea ce-acuma zboară părea că se tîraște,
Anii, ca o povară grozavă de purtat!

Vîntu-mi părea suflare zadarnică și rece,
Cerul ca o cîmpie de care sînt sătul,
Eho numai un sunet ce fără folos trece,
40 Aurora o rază privită îndestul.

Ziceam: O zi ca alta, și tot același soare!
În lume vedeam chinuri, pe ceruri vedeam nori.
Le privesc cu Eliza; totul schimbat îmi pare,
Cerul este cu stele, cîmpiile cu flori.

---

¹ Accentuat *cristalul* (gr. κρύσταλλος).

45   Aurora, o nimfă de soare prea iubită,
Se deșteaptă ș-în aer alunecă zîmbind,
De cele dintîi ceasuri, d-ai săi fii ocolită,
La soare, ce-o urmează, cu dragoste privind.

50   Zefirul o ființă de bine făcătoare,
Care către cer duce suspinuri omenesti;
Eho o zeitate la chinuri simțitoare,
Ce repetează glasul acelei ce slăvești.

55   Cînd tăcerea Elizii îmi spune-a ei iubire,
Cînd mîna ei mă strînge, cînd ochii-i îmi vorbesc;
Cînd lîngă ea uit lumea și nu mai am simțire,
Decît pentru minutul în care o privesc,

60   Zic: „Viața este scurtă și fericirea trece:
Spun că plăcerea stinge făclia lui Amor:
Daca iubirea noastră e s-aibă sfîrșit rece,
De ce-n minutu-acesta, de ce acum nu mor?“

AȘTEPTAREA

Acesta este ceasul... sau cel puțin sosește,
Dar ea unde să fie? De ce nu se ivește?
Minuturi fericite sînt oare de pierdut?
Foarte puține omul în viața lui are!
5 Se auzi un sunet... Să ascult... mi se pare...
Nu e nimic; o frunză în vale a căzut.

Noaptea în aste locuri n-are de loc tăcere;
Totul se mișcă, umblă, dar toate sînt părere;
Vîntul, umbra mă-nșală, cînd crez a o vedea.
10 Luna aci s-arată, aci iar se ascunde:
Abia cîteodată întunecul pătrunde,
Și norii înainte-i se pun ca o perdea.

Poate că și ea are o tainică-nțîlnire,
Poate că stăpînită d-asemenea simțire
15 Pășește-nvăluită în umbra unui nor.
Chiar în acele sfere care au ceresc nume,
Poate-amorul domnește ca aerul în lume:
Cu ce drept omul singur să fie simțitor?

Nu știi, dar la atâtea rele nesuferite,
20 Ce asupră-mi adesea se par a fi unite,
Singur amorul este izvorul fericit,
Ce fără încetare m-adapă cu uitare,
Ca undele vestite fîntînei de mirare,
Prin care morții uită că-n lume au trăit.¹

25 Zile neprețuite ale copilăriei,
Tovarăși ai vieții și fii ai bucuriei!
De mi-ar fi iertat astăzi a-ncepe să trăiesc,
Cîte mi-a dat amorul minaturi, ceasuri bune,
La un loc adunate, cu voi să se-mpreune,
30 Și din toate o scurtă viață să-ntocmesc!

M-aș duce unde zboară atâtea rîndurile,
Cînd viscolul începe, cînd vin vremile rele;
Pe pasur'le verdeței ca ele m-aș ivi.
Din loc în loc aș trece în climate streine,
35 Unde sînt alte stele, și ceruri mai senine,
Dar iarăși m-aș întoarce cînd firea ar zîmbi.

Sătul de mari nimicuri ce nu dau fericirea,
Cătînd în viață pacea, și-n pace mulțumirea,
Ca rîul fără nume, aș trece neștiut.
40 Orcît de mic e templu, dar tot îl locuiește
Acela ce pămîntul și cerul stăpînește:
Numai pentru-a lui slavă și omul s-a născut!

Nădejduiesc într-însul; el poate să-mi arate
Un drum fără primejdii, cărări nesemănate
45 De asupriri nedrepte, de curse viclenești.

.....
.....

---

¹ Este vorba de Lethe, riu al Infernului greco-roman, din care sufletele morților beau uitarea existenței lor pămîntene.

Din frunza-ntunecată a pădurii vecine,
Se întinde o umbră... cineva parcă vine...
Părerere-nșălătoare, ș-acum mă amăgești?

Dar nu, văz o ființă... spre mine-naintează...
50 Să m-arăt... de vederea-mi ea nu se spăimîntează;
Un strein pe aicea sfială ar avea.
Ea pășește, ia seama... o auz că șoptește.
Negreșit e femeie... Ce zice? Mă numește!
Pieptul, inima-mi bate: aceasta este ea.

INIMA MEA E TRISTĂ

Inima-mi e-ntristată,
Și-n lacrimi înecată,
La fericiri trecute gîndește în zadar!
Plăcere, mulțumire,
5 Viață, fericire,
Le-am gustat. A lor lipsă acum o simț amar.

Acele dulci suspinuri
Cum se schimbă-n chinuri,
Și bucuria noastră în otrăvit venin!
10 Cît rău dup-atît bine!
Așa furtuna vine,
Cînd soarele zîmbește, cînd cerul e senin.

Adio! N-am cuvinte
Să-ți arăt tot ce simte,
15 În astfel de minaturi, mîhnit sufletul meu.
E o durere mare,
Și suferinți, pe care
A le simți poci numai; a le descri mi-e greu.

A! cît de mult amară
20 Viața o să-mi pară!
Minuturile veacuri o să le socotesc.
A orcărei zi rază,
Nuoii lacrimi o să vază,
Cînd pe streine țărniuri strein o să trăiesc!

25 Spune-mi însă, iubită,
Cînd inima-ți lipsită
D-un credincios prieten cu el nu va mai fi,
Vei putea uita toate
Plăcerile gustate?
30 Simțirea se va stinge, și nu-l vei mai dori?

Astă lege obștească
Se cade să-ngrozească
Amorul, care vremea atîta l-a-ntărit?
În ce loc, pe ce cale,
35 Călcînd pasur'le tale,
Vei avea drept a zice: aici nu m-a iubit?
.....

Durerea cea mai mare
Nu poate să omoare:
P-a mea care-a-ntrecut-o? Dar tot nu poci să mor!
40 A! de-i mai ținea mînte
Atîtea jurăminte,
Îmi vei mai păstra, poate, o urmă de amor!
.....

Cînd scara tu vei merge
Pe cîmpuri, a culege
45 Flori tinere ca tine, s-acoperi fruntea ta,
Daca din întîmplare,
Vei nemeri o floare,
Ce poartă un scump nume, ce-i zic *nu-mă-uita*,

Atunci, atunci gîndește
50 De mine că-ți vorbește:
Asta-mi este nădejdea și d-asta mai trăiesc;
Eu tot crez că e-n fire,
Acea compătimire,
Ce inimile leagă cu lanțul sufletesc.

TE MAI VĂZUI O DATA

Te mai văzui o dată, ființă de iubire,
O înger ce slăvesc!
Și ceasurile repezi, și scumpa ta zîmbire,
Cu suflet, cu viața sînt gata să plătesc.

5 În valurile-acelea de lume încîntată,
În care ne-am găsit,
În vesele cadrile, în sala luminată,
Stam singur și mîhnit.

Plăcerea, frumusețea, podoabe felurite,
10 Tot era în zadar;
Ele nu pot să-nvie simțirile-amorțite
D-al patimei amar.

Bucuria ce-n preajmă-mi trecea cu repejune,
Trist, rece mă găsea,
15 Și mă gîndeam la vremea care în veci n-apune
În pomenirea mea.

Atunci intrași! Dodată, de pe a mea vedere
Se ridică un nor:
Te presimții; îmi spuse a ta apropiere
20 Un aer de amor.

Zambila primăverii așa ea ne împarte
Desfătător miros,
Așa dulcele-i suflet se simte de departe,
În aer răcoros.

25 Și inimile noastre, și ochii se-ntîlniră;
Simții ce pătimești;
Un zîmbet trist mi-o spuse; cu tine îmi zîmbiră
Puterile cerești!

Văzui pieptul tău tînăr bătînd de turburare,
30 Subt vâlul ce sălta;
Te privii în tăcere; cunoscusi a mea stare,
Văzuși puterea ta.

Dar cum se strecurară delirul, fericirea!
Ce iute au trecut!
35 Jaluză d-al meu bine, făcu nenorocirea
Un semn, și te-am pierdut!

Multe rele d-atuncea am suferit, iubită!
Multe am pătimit!
Soarta mea credincioasă la ura-i nemblînzită,
40 Din zboru-i s-a oprit.

Viitorul în ochii-mi își pierde nălucirea,
Toate mă obosesc;
Tu îmi erai nădejdea, tu însuflai gîndirea,
Tu făceai să trăiesc.

45 Roua buzelor tale sufletul răcorește,
Dă viață și plăceri:
Subt umedele-ți gene, e un foc ce topește
Tot felul de dureri.

Dar depărtat de tine, ce pot să-mi folosească
50 Lumea ș-ale ei bunuri, și orice aș avea?
Pustiul unui suflet știu ele să-mplinească?
Pot s-aducă trecutul, pot face-a te vedea?

Pot să întoarcă vremea și ceasurile sfinte
Care sînt al tău dar,
55 Ca să mai vărs o dată o lacrimă fierbinte
P-al inimii-ți oltar?

DE CE SUSPIN

Și cum poci a-ți răspunde?
De ce m-ai întrebat?
Eu știu c-am suspinat,
Dar taina mea e tristă și va a se ascunde.

5   Să zic că ești frumoasă
Ca visul de amor,
Că pasul tău ușor
Abia se însemnează
Pe iarba mlădioasă,

10   Că chiar privighetoarea
Te crede trandafir,
Că dulcele zefir
Sărută cu plăcere o frunte grațioasă,

15   Că florile grădinii
Cu pizmă te privesc,
Și-n chipu-ți se unesc,
Cu grație cerească, garoafele și crinii;

Să zic c-acestea toate
Mă fac să pățimesc,
20 Să-ți spui că te slăvesc,
Că ochii-ți îmi însuflă suspinuri înfocate,

C-adînca mea iubire...
Dar nu voi să-ți descriu
Amorul meu cel viu;
25 Las inima să-ți spuie a mea nenorocire.

MÎNGÎIEREA

Unei tinere femei

De ce urăști viața, tu fiica Armoniei?
De ce dintr-al tău suflet nădejdea ai gonit?
Care dureri ascunse, vrăjmașe bucuriei,
A vârstei nălucire și visuri ți-au răpit?

5 Tu n-ai deșărtat cupa ce încă este plină;
Tu nu știi de-ți păstrează otravă sau nectar;
Dar plîngi! Zefirul astfel fără cuvînt suspină;
Toată lacrima-n ochii-ți e un mărgăritar.

Eu nu voi să adaog a ta melancolie,
10 Să-ți zugrăvesc icoana durerii omenеști,
Să desfășur în ochii-ți a mea copilărie,
Ca osîndă de moarte în care să citești;

Să-ți arăt împrejuru-mi un larg cerc de morminte,
În care dorm frați, rude, părinți ce m-au iubit;
15 Să vezi ce e durerea, să vezi d-aveam cuvinte,
Cînd chiar de provedință nevrînd m-am îndoit.

Să vezi apoi în lume cumplita răutate
Otrăvindu-mi ani, zile, chiar umbre de plăceri;
Să vezi... Ah! atunci numai, atunci ai vedea poate
20 Cîte un singur suflet coprinde-n el dureri!

Lumea mă crede vesel, dar astă veselie
Nu spune-a mea gîndire, nu m-arată cum sînt!
E haină de podoabă, mască de bucurie,
Și mîhnirea mi-e numai al inimei veșmînt.

25 Dacă nu după zile, ci după suferințe
Ni s-ar socoti vîrsta, știi, mare Dumnezeu, —
Pentru care ani, veacuri, și lume și ființe
Nu sînt nimic — știi singur cîți ani aș avea eu!

A mea credință însă nu este încă moartă;
30 Mîngîitor tovarăș ea nu m-a părăsit:
În umbră îmi deschide a vecinicieii poartă,
Și negura mîhnirei ades mi-a răsipit.

Dar tu, cărui nădejdea s-arată aurită,
Tu, cărui viitorul păstrează năluciri,
35 Cînd tînăra ta vîrstă zîmbește înflorită,
Cînd nu ai nici o coardă a inimii izbită
De viscolile lumii și de nenorociri,
Mîngîi-te, copilă, și simte mulțumirea
Care o-nsuflă daruri ce firea ți le-a dat.
40 Eu cînd te-ascult uit toate, uit chiar nenorocirea,
Mă aflu-n altă lume uimit și încîntat.

Subt degetele tale, în sunete-argintoase
Clavirul cînd răsună, cînd dulce preludezi,
Deștepți în al meu suflet acorduri fioroase,
45 A patimilor stinse cenușă înviezi.

Talentul, frumusețea adesea pătinește;
De soarta cea obștească și tu poate să ții;
Dar vezi dreapta natură cum te despăgubește:
Glasu-ți este esența cereștii melodii.

50 Desăvârșitul bine nu-l poate-avea pământul:
Ce mări fără talazuri, ce inimi fără chin?
Omul este o taină care-o știe mormîntul,
Femeia e un înger, viața-i un suspin.

MULȚUMIREA

Z... în vîrstă de un an

Așa! Îmi trimiți daruri, iubită copilă;
Abia ești de o palmă și vrei să te slăvesc!
De ochii tăi albaștri, de mica ta guriță,
În limba armoniei îți place să vorbesc?

5   Eu nu știu ce aș face d-ai fi mai măricică,
Eu nu știu ce aș zice, nici cum te-aș fi cîntat,
Dar știu cu-ncredințare c-aș cere fără frică,
Drept plata ostenelei, un dulce sărutat.

10   Acum însă, adio dorinți amăgitoare!
Cu astfel de monedă eu n-o să fiu plătit:
Cînd tu pe scena lumii vei fi veselă floare,
De ani, dureri, de patimi mă vei găsi slăbit.

15   Parcă te văz, frumoasă, de fluturi ocolită.
Zburdalnicei lor trupe cu grație zîmbind,
Cununa modestiei pe fruntea-ți împletită,
A inimilor tineri slăvire priimind.

Știu bine c-al meu suflet e sfânt, nu-mbătrânește,
Că aș putea ș-atuncea să-ți spui că te iubesc;
Dar tristă rolă joacă un sfânt care trăiește
20 În niște vechi ruine ce-abia se sprijinesc.

A! cel puțin, copilă, atunci adu-ți aminte
Că-n leagănu-ți adesea te-am binecuvîntat;
Ascultă cu răbdare trezitele-mi cuvinte,
Zîmbește-mi cîteodată, ș-oi fi îndestulat.

25 Iar dacă vreun tînăr, în dreapta-i jaluzie,
Se va mira d-atîta nemeritat favor,
Zi-i: ăsta mă cunoaște din mica mea pruncie,
La tot ce simț, ce-mi place, s-arată simțitor.

A fost în casa noastră la orice întîmplare,
30 Mă mîngîia adesea, îl știu de cînd trăiesc;
Cu tată-meu odată el deșerta pahare,
De mult au fost prieteni și încă se iubesc.

NINA

După atîta cochetărie
Și necredință și viclenie,
În sfîrșit, Nino, simț că trăiesc.
Inima-mi astăzi e izbăvită
5 D-acea robie nesuferită ;
Mai mult asupra-mi nu m-amăgesc.

S-a stîns în mine flacăra toată:
Subt o mînie neadevărată¹
Mai mult amorul nu e ascuns.
10 Dacă în lipsă-ți ești pomenită,
Sau înainte-mi de ești slăvită,
De turburare nu sînt pătruns.

Eu dorm în pace fără de tine;
Cînd deschiz ochii, cînd ziua vine,
15 Nu ești dorința-mi cea mai dintîi.
Nu-mi mai însufli nici o gîndire;
Fără plăcere, fără mîhnire
Te las, te-ntimpin, mă duc cînd vii.

---

¹ *neadevărată* în cinci silabe.

Nici ale mele lacrimi trecute,
20 Nici suvenire dulci și plăcute
Nu pot a face să te doresc.
Cît mi-ești de scumpă poți vedea bine:
Fără de pizmă, acum de tine
Chiar cu rivalu-mi poci să vorbesc.

25 Fii cît de mîndră, fii nempăcată,
A ta mîndrie e nensemnată
Ca și blîndețea ce ai avea.
Nu-mi zic nimica vorbele tale,
Și nici chiar ochii-ți nu mai au cale
30 Ca să pătrună-n inima mea.

La al tău zîmbet, l-a ta mînie,
A mea mîhnire sau bucurie
Nu pot nici crește, nici a slăbi.
Crînguri stufoase, peșteri tăcute,
35 Fără de tine îmi sînt plăcute
Și iar cu tine pot a nu-mi fi.

Tu-mi pari frumoasă ca ș-altădată,
Dar mai mult nu ești Nina ce-odată
Desăvîrșită eu o vedeam.
40 Dreapta gîndire, ce tîrziu vine,
Azi mă învață și văz în tine
Greșeli ce grații atunci numeam.

Cînd zdrobii lanțul robiei mele,
Doamne! ce luptă, ce chinuri grele!
45 În mîna morței credeam a fi.
Dar în nevoie, cînd omul are
Coraj statornic, pentru scăpare
Ce rău nu poate a suferi?

Aşa din cursa primejdioasă
50 O păsărică simplă, fricoasă,
Prilej să scape când a găsit,
Pierzîndu-şi pene, ia măsuri bune
Şi-nvăţătură de-nțelepciune
Să se ferească de ce-a păţit.

55 Tu crezi că poate tot te slăveşte
Acela care încă vorbeşte
De nişte chinuri ce a cercat;
Dar însă astfel scăpînd din mare
Corăbierul fără-ncetare
60 Spune-n ce valuri el s-a aflat.

Acel războinic ce biruieşte
După izbîndă ne povesteşte
Prin ce primejdii el a trecut;
Şi robul slobod, după robie,
65 La toţi arată cu bucurie
Lanţul în care ani a zăcut.

Îţi arăt starea-mi fără sfială;
Vorbele mele n-au îndoială,
Că sînt zadarnici să nu gîndeşti;
70 Şi orice-ai zice, făr-osebire,
De loc nu-mi pasă, n-am mulţumire
Să ştiu de mine ce fel vorbeşti.

Nici frumuseţea-ţi prea lăudată
Nici viclenia-ţi n-or găsi-ndată
75 Amorez astfel cum mă fălesc.
Te pierz, dar soarta-mi rea nu îmi pare,
Căci eu o altă înşelătoare
Mai cu lesnire poci să găşesc.

(Imitaţie)

CÎNELE SOLDATULUI

Rănit în războaie, soldatul căzuse,
Și-n puține zile chinuit muri,
De parte d-o mumă care îl crescuse,
Și care-l iubi!

5 Sîrman, fără rude, pe țarmuri streine,
N-avea nici prieteni, nici un ajutor;
Nu era ființă care să suspine
Pentr-un trecător!

Singurul tovarăș de nenorocire,
10 Singura-i avere, un cîine iubit,
Ședea lîngă dînsul, și-n mare mîhnire
Părea adîncit.

Acum tot e gata pentru îngropare,
Acum rîdic trupul pe mîini de soldați,
15 Cinste hotărîtă acelora care
Mor pentru-mpărați.

În fruntea paradei cîinele pornește,
Din ochii lui pică lacrimi pe pămînt,
Ca un iubit frate el îl însoțește
20 Pînă la mormînt.

Aci se oprește, aci se așază,
Nimic nu îl face a se depărta:
Așteaptă să-l strige, crede c-o să-l vază
Cînd s-o deștepta!

25 Cîteodată cearcă piatra s-o rîdice,
Cîteodată latră dup-un călător;
Coprins de durere: Vîno, parc-ar zice,
Să-mi dai ajutor.

Apoi cînd streinul de milă voiește
30 A-l trage doparte și hrană a-i da,
El își pleacă capul, în pămînt privește,
Și nimic nu va!

De două ori noaptea cu umbrele sale
Emisferul nostru l-a învăluit,
35 Și sîrmanul cîine din locul de jale
A fost nelipsit!

Dar în dimineața acea viitoare,
Pe cînd se deșteaptă omul muncitor,
Zăcea lîngă groapă, mort de întristare,
40 Cîinele Azor!

(Imitație)

FERICIREA

O vedeți colo, colo în vale,
Unde natura vesel zîmbește,
Unde păstorul zilele sale
În paza turmei le mărginește?
5 Inimă simplă, nevinovată,
Orice dorință lesne-implinită.
La cîmp simțirea e-adevărată,
La cîmp viața e fericită:
La cîmp, nădejdea zice, veniți,
10 În fericire de vreți să fiți.

O vedeți colo, în palat mare,
Înconjurată de bogăție,
Vedeți ce cinste, ce drepturi are,
Vedeți pe fruntea-i ce bucurie?
15 Relele-i fapte se schimb în bune,
Orice dorință-și are-implinirea,
Numai mărirea toate supune,
Numa-n palaturi e fericirea.
Măriri, nădejdea zice, goniți,
20 În fericire de vreți să fiți.

O vedeți colo, colo-n războaie,
De steagul slavei falnic umbrită?
Ochii sînt groazneci, plini de văpaie,
De morți, de sîngiuri stă ocolită;
25 Apără dreptul, legea, credința,
Și răsplătirea-i e nemurire.
A! ce plăcută e biruința!
Ce fericire e la oștire!
Nădejdea zice: războinici fiți,
30 De fericire dacă doriți.

O vedeți colo, colo pe mare,
Cum își încrede soarta la vînturi,
Cum se preumblă fără-ncetare,
Și ce departe e de pămînturi?
35 Busola drumul la pol i-arată,
Află lumi nouă, crește simțirea,
Măsoar-adîncul, lățimea toată:
Numai pe mare e fericirea.
Nădejdea zice: pe mări trăiți,
40 În fericire de vreți să fiți.

O vedeți colo,-n țara grecească,
Azil al slavei ș-al libertății,
Fantomă mîndră, urieșască,
Unde-a scris Solon cartea dreptății?
45 Frumoasă climă, ceruri senine,
Care însuflă-n veci bucuria!
În aste locuri cît e de bine!
Ce fericire e în Grecia!
Nădejdea,-acolo, zice, trăiți,
50 În fericire de vreți să fiți.

O vedeți colo, colo departe,
În noru-acela ce se zărește?

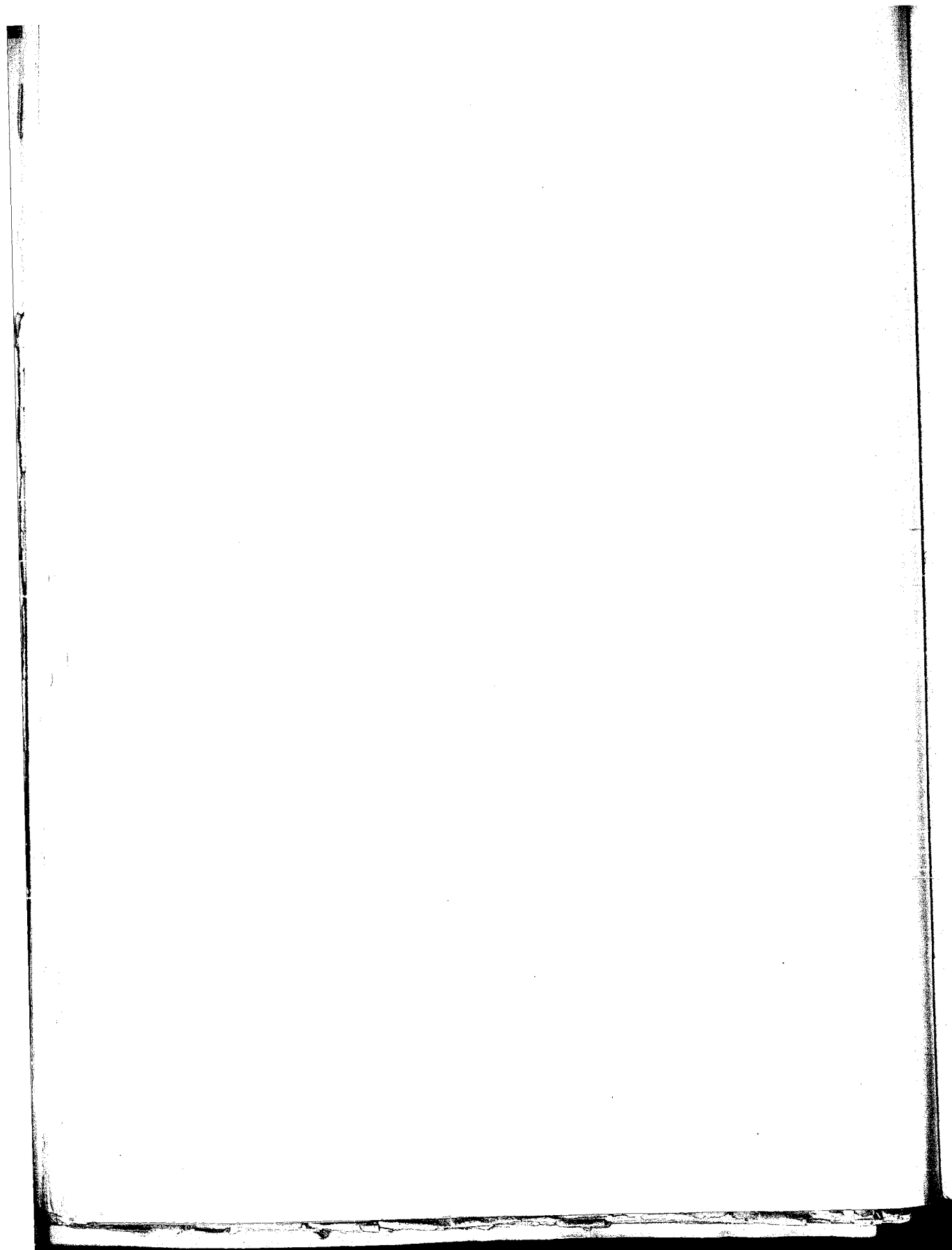
A! zice omul care la moarte,
Albit de zile, mîhnit sosește:
55 Ca voi odată aveam greșală,
Dar al meu sînge astăzi e rece,
Astăzi nădejdea nu mai mă-nșală:
Veți vedea singuri norul cum trece!
Pîn-atunci însă, mergeți, goniți,
60 Norul acela unde-o¹ zăriți.

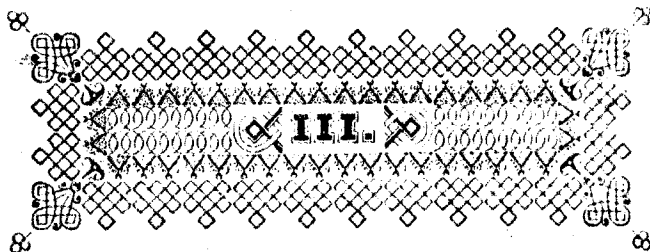
(Imitație)

---

¹ Se referă la fericire.

КЪТРЕ

КЪТРЕ

VOLTAIRE.

UIN ziua când am citit scrisoarea către Oрас,
Doriam, de с'ар фї пѣтѣт, тоатѣ сфїала сѣ лас,
Сѣ'цї скрїѣ не зн топ шѣреѣ, кѣт маї шѣреѣ с-а пѣтеа.
Шї сѣ'цї пореск зн вїлет лѣкрат дн фабрїка шеа.
Дар азїсесн кѣ вої, поецї, скрїторї вестїцї,
Дандатѣ че азї пѣрїт нѣ фачецї кам нецїонлїцї,
Кам грошї нецївїлїзациї; нї дрент сѣ епїѣѣ, нѣ темсам.
Сѣ нѣ'мї жаторчї зн рѣснзне маї аспрѣ де кѣт дорїам:
Рѣснзне ка ачел че зїчї кѣ'н анѣл трекут цїаѣ даг,
Дн партеа лѣї Боало зн секретар не'вїздат.

EPISTOLE

EPISTOLĂ CĂTRE VOLTAIRE

- Din ziua cînd am citit scrisoarea către Horace ¹,
Doream, de s-ar fi putut, toată sfiala să las,
Să-ți scriu pe un ton măreț, cît mai măreț s-ar putea,
Și să-ți pornesc un bilet lucrat în fabrica mea.
- 5 Dar auzisem că voi, poeți, scriitori vestiți,
Îndată ce ați murit, vă faceți cam neciopliți,
Cam groși, necivilizați; și, drept să spui, mă temeam
Să nu-mi întorci un răspuns mai aspru decît doream:
Răspuns ca acel ce zici că-n anul trecut ți-a dat,
- 10 Din partea lui *Boileau*² un secretar nenvățat³.
Aicea, ca și la voi, se află mulți nătărăi,

¹ *Horace* (citit, și scris de Alexandrescu, *Ovas*), numele francez al lui Horațiu.

² În trei silabe (*Bo-a-lo*); limba romină nu avea, pe vremea lui Alexandrescu, diftongul *oa* neaccentuat. Cf. *Epistolă D. I. V.*, v. 65.

³ Începutul epistolei lui Voltaire către Horațiu face aluzie la *Epistola lui Boileau către Voltaire* scrisă de J. M. B. Clément (din Dijon), un adversar al lui Voltaire, ca răspuns la epistola acestuia către Boileau:

Toujours ami des vers et du diable poussé,
Au rigoureux Boileau j'écrivis l'an passé.
Je ne sais si ma lettre aurait pu lui déplaire;
Mais il me répondit par un plat secrétaire.

(Dintotdeauna prieten al versurilor și împins de diavol, i-am scris anul trecut severului Boileau. Nu știu dacă scrisoarea mea ar fi putut să-i displică, dar mi-a răspuns printr-un secretar lipsit de duh.)

- Care s-ar da bucuros că sînt secretari ai tăi.
 Cu toate-acestea acum dorința mea o ascult;
 Respectul numelui tău nu mă oprește mai mult,
 15 Și paie-ți bine sau rău, slobod din partea mea ești.
 Nu cercetez dacă-n rai, dacă în iad locuiești,
 La ce fel de munci, pedepsi, păcatele-ți te-au supus
 Și dacă în lungi frigări dracii acolo te-au pus.
 Sînt sigur că sfinții toți asupra-ți au reclamat,
 20 Și chiar de nu-i fi prăjit, ești negreșit afumat.
 Trebile acolo-n iad nu merg c-aici pe pămînt,
 Unde păgîni sau creștini cu toții la un loc sînt,
 Unde vedem fericiți pe cei mai mari păcătoși,
 Și soarele luminînd pe răi ca pe credincioși;¹
 25 Faptele-acolo ne pun la locul drept meritat.

- Dar spune-mi, te rog, Voltaire, tu ce folos ai aflat,
 Deși al legei vrăjmaș, să critici, să osîndești
 Acele nalte cîntări, acele gîndiri cerești,
 Care-al naturei stăpîn el însuși le-a însuflat,
 30 Spre slava numelui său, poetului împărat?²
 De nu ca om, ca creștin, dar însă ca autor³,
 Vrednic erai, socotesc, să simți înălțimea lor,
 Și geniul tău frumos, pînă acolo să-l sui.
 Cerul, tăria vestind faptele mîinilor lui,
 35 Din pavilonu-i de nori, acel prea înalt tunînd,
 Cu fulgerele-i de foc vrăjmașii lui răsturnînd,
 Pămîntul din temelii clătît, desrădăcinat,
 Suflarea-acelei mîinii ce mările-a-ntărîtat⁴,
 Aste mărețe trăsuri tu cum le desprețuiești?

¹ Ideea revine la Alexandrescu:

zefirii răcoroși

Sufla cu aceeași măsură

La dreپți sau necredincioși;

(*Răzbunarea șoarecilor*, v. 63—65.)

² *Poetul-impărat* — David, autorul presupus al majorității psalmilor.

³ În trei silabă.

⁴ V. 34—38 sînt parafrazări ale psalmilor (cf. Ch. Drouhet, p. 283): „Cerurile povestesc slăva lui Dumnezeu și firmamentul destăinuiește lucrul mîinilor sale”. (Ps. 19, versetul 2, traducerea Gala Galaction; în epoca lui Alexandrescu circula o versiune mai apropiată de aceea a versului 34; o găsim la C. I. Fundescu,

EPISTOLA

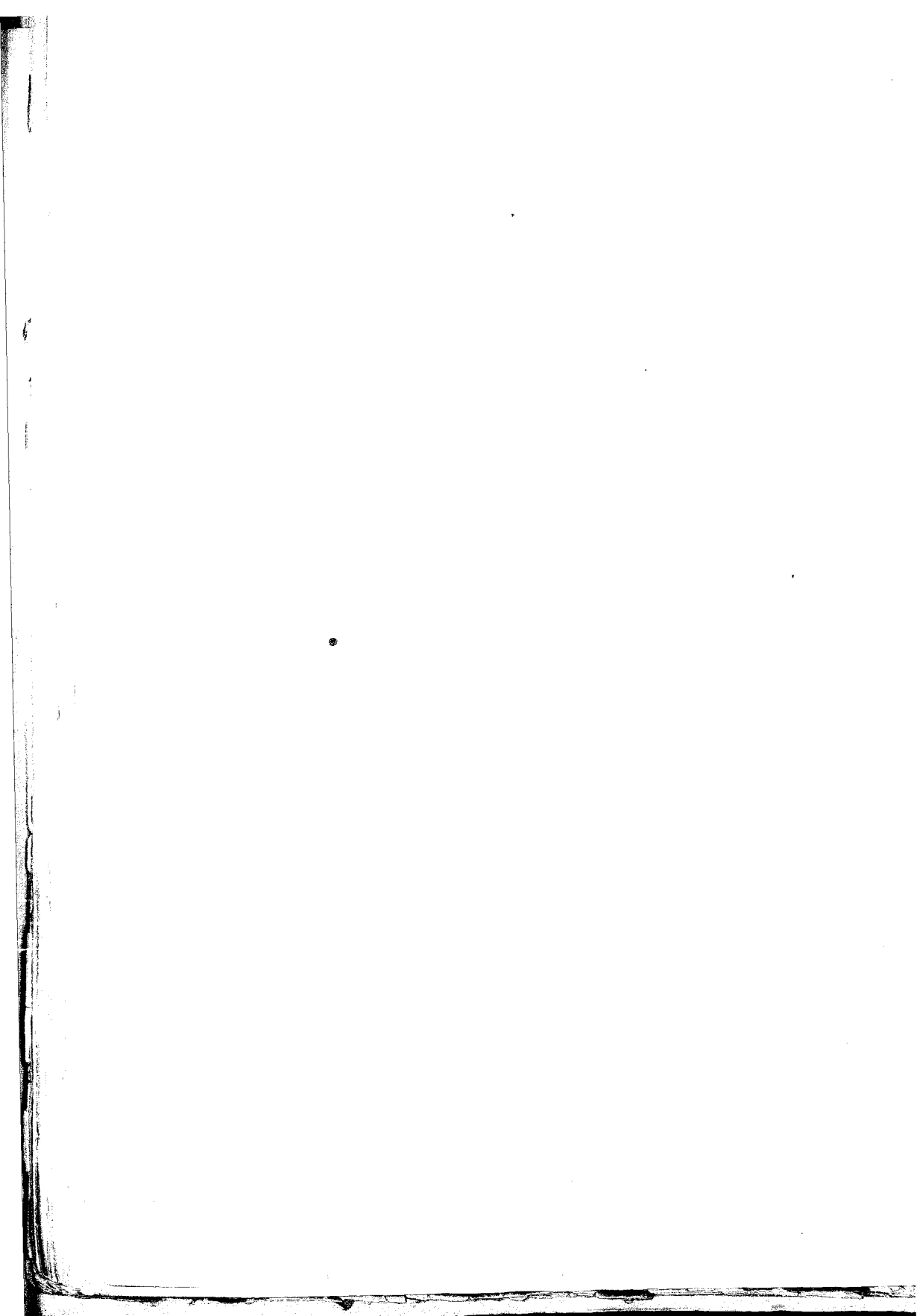
către

VOLTAIRE.

Din zioa când am citit scrisoarea către Oras,
Doream, de s'ar fi putut, toată sfiala să las,
Sb'uz scriș pe un ton mbruc, cât mai mbruc s'ar putea,
Uii sb'uz pornesc un bilet lukrat în fabrica mea.
Dar arziseam că boi, poezi, scriitorî bestiuî,
Îndată ce auî murit bî facheuî kam neçionliuî,
Kam grouî, neçibilizaçi; uii drent sî snviș, mî temeam,
Sî nu'mî întorçi un rîsnuns mai aspru de cât doream:
Rîsnuns ka açeî ce zichi că 'n' anyî trekyt uîa dat,
Din partea lui Boa.îo un sekretar ne'nbrucat.

11

40 Idei, icoane, figuri, toate în ele găsești.
Racine¹, pe care-l iubeai, din ele s-a adăpat;
Rousseau², pe care-l urai, adesea le-a imitat:
Toate acestea le știi, dar furia-ți te-a orbit.

Tu, ca odată Satan, pe om din rai l-ai gonit,
45 Nădejdea, rodul ceresc, în inimi o ai călcat,

Flori de câmp, p. 91: „Cerurile spun mărirea lui Dumnezeu și faptele miinilor sale vestesc tăria“); „Drept aceea, nu ne temem, chiar dacă s-ar răsturna pământul și munții s-ar zgudui în fundul mării, și valurile ei s-ar frământa și ar spumega și munții ar fi să-i clatine din loc cu răzvrătirea lor“ (Ps. 46, versetele 3—4, traducerea Gala Galaction). Este evident că Alexandrescu nu s-a adresat unor traduceri franceze a psalmilor, cum afirmă Drouhet, p. 183.

¹ Este vorba de Louis Racine ale cărui *Odes sacrées* sînt inspirate din psalmi. Voltaire pare să fi fost în relații de prietenie cu Racine (o mică poezie pe care i-o dedică începe cu cuvintele:

Cher Racine, j'ai lu dans tes vers didactiques...

„Dragă Racine, am citit în versurile tale didactice“), dar îi prețuia destul de moderat lucrările. (Cf. nota care-i este dedicată în *Secolul lui Ludovic al XIV-lea* și opusculul *Conseils à Mr. Racine sur son poème de la religion* — Sfaturi d-lui Racine privind poemul său despre religie.)

² Alexandrescu se referă la J. B. Rousseau, ale cărui ode cuprind, în cartea I, parafrazări ale psalmilor. Voltaire nu era în bune raporturi cu Rousseau și nici nu-i aprecia operele. În caracterizarea pe care i-o face în *Secolul lui Ludovic al XIV-lea*, spune: „Rousseau eut rarement dans ses ouvrages de l'aménité, des grâces, du sentiment, de l'invention[...] Ses épîtres sont écrites avec une plume de fer trempée dans le fiel le plus dégoûtant.“ (Rousseau a avut rareori în operele sale blîndețe, grații, sentiment, imaginație[...]) Epistolele sale sînt scrise cu o pană de fier muiată în fierea cea mai dezgustătoare.) De asemenea Voltaire îi consacră pamfletul *Utile examen sur les trois dernières épîtres du sieur Rousseau* (Examinare folositoare a ultimelor trei epistole ale domnului Rousseau). „Ura“ lui Voltaire împotriva lui Rousseau este atestată chiar de acesta din urmă în epitaful pe care și l-a compus și în care îl socotește pe Voltaire printre dușmanii săi:

De cet auteur, noirci d'un crayon si malin,
Passant, veux-tu savoir quel fut le caractère?
Il avait pour amis d'Ussé, Brumoy, Rollin;
Pour ennemis, Gacon, Lenglet, Saurin, Voltaire.

(Acestui autor, înnegrit de un creion atît de răutăcios, vrei să-i cunoști, trecătorule, caracterul? Avea ca prieteni pe d'Ussé, Brumoy, Rollin; ca dușmani pe Gacon, Lenglet, Saurin, Voltaire.)

Despre istoricul conflictului dintre Rousseau și Voltaire, vezi Paul Bonnefon, *Une inimitié littéraire au XVIIIe siècle, d'après des documents inédits. Voltaire et Jean-Baptiste Rousseau*, în *Revue d'Histoire littéraire de la France*, 1902, p. 543 și urm.

Și care despăgubiri în locul ei ne-ai lăsat?
Ucideri și desfrînări, iată ce-ți sîntem datori!
Viața-ai făcut-o grea sărmanilor muritori,
Iar pe șclerați i-ai scos din jugul lor neplăcut.
50 Vor în zadar a-ți găsi un cuget ce n-ai avut,
A zice că te-ai luptat abuzul să războiești;
Nu, temelia-ai surpat în dogmele creștinești.

A! dacă talentul tău, mai bine-ntrebuințat,
Cu soarta-i a se lupta pe om l-ar fi înarmat!
55 Dacă pe drepți întărind, pe răi ai fi îngrozit,
Îngerii numele tău cu drag l-ar fi pomenit.

Ani ai trăit îndestui, rolă măreață-ai jucat,
Ai lumii stăpînitori adesea te-au vizitat¹:
Acum acestea pe noi nimic nu ne folosesc,
60 Iar duhu-ți nemărginit e singur ce pizmuiesc.

La toate-ai fost norocit: nu crez c-atît izbuteai,
D-ai fi avut să formezi limba în care sciai;
Dar veacul te-a ajutat; în vremea cînd te-ai născut,
Stilul era curățit și drumul era făcut.

65 Altfel e-n țară la noi: noi trebuie să formăm,
Să dăm un aer, un ton limbii în care lucrăm;
Pe nebătute cărări loc de trecut să găsim,
Și nelucrate cîmpii de ghimpi să le curățim.

---

¹ Cf. Voltaire, *Épître à Boileau*, v. 56—59:

mon ermitage
Voyait dans son enceinte arriver à grands flots
De cent divers pays les belles, les héros,
Des rimeurs, des savants, des têtes couronnées.

(Locul meu de sihăstrie vedea sosind în valuri mari dintr-o sută de țări diferite frumoasele, eroii, versificatori, savanți, capete încoronate.) „Capetele încoronate“ nu erau chiar *ai lumii stăpînitori*, ci prinți germani și ruși mai mult sau mai puțin obscuri.

- Aș vrea să poți să-nviezi, o zi numai să trăiești,
- 70 Parnasul nostru să-l vezi, apoi să ne mai vorbești.
Unul, iscoditor trist de termini încornorați,
Lipsiți de duh creator numește pe toți ceilalți,
Se plînge că nu-nțelege acei care îl ascult,
În vreme ce însuși el nu se-nțelege mai mult.¹
- 75 Altul, strigînd furios că sîntem neam latinesc,
Ar vrea să nu mai avem nici un cuvînt creștinesc,
Și lumii să arătăm că nu am degenerat²;
Altul, ce scrie pe șleau ca preotul de la sat,
Zice că e deslușit, se crede simplu³; iar eu
- 80 Mă trag doparte, privesc, și scriu cum dă Dumnezeu.
Cu toate-acestea luăm titluri de mari autori,
Dăm sfaturi și osîndim, ne facem legiuitori,
Ne credem pe cît putem ai lui Apolon nepoți,
Rîdem de unii cîțiva, și publicul de noi toți.
- 85 Amestecul întîmplat în limbile omenești,
Cînd s-a zidit acel turn, în vremile păgînești⁴,
N-a fost atît de pestriț, n-a putut fi mai ciudat,
Decît acel ce aici urmează neîncetat.
Uniți am face ceva, am fi de vreun folos:
- 90 Avem un dialect bun, ușor și îmmlădios;
În-el fieșce cuvînt nu e ca la voi legat,
Cu un articol semeț, cu un pronume ciudat⁵,
Pronume,-articole lungi care sufletul ți-l scot,
Și seamănă cînd pîșesc suita unui despot⁶.
- 95 Dar ce mai mult să vorbesc? Cîte am avut de zis,
Cîte de tine gîndesc, mă vezi că slobod le-am scris:

¹ Ch. Drouhet (p. 188) presupune că este vorba de Gh. Asachi, lăsînd însă loc și ipotezei că n-ar fi vizată nici o persoană anume.

² Probabil Eliade.

³ Drouhet (*ibid.*) crede că este vorba de A. Pann sau de Mumuleanu. Prima presupunere este destul de hazardată, deoarece înainte de 1841 Pann nu scrisese nimic care ar fi putut atrage atenția contemporanilor și ar fi putut corespunde caracterizărilor lui Alexandrescu.

⁴ Aluzie la legenda biblică a Turnului Babel (Geneza, cap. 11, v. 1-9).

⁵ Este vorba de pronumele subiect al verbelor.

⁶ *Suita* este trisilab. Construcția tranzitivă a verbului *semăna* nu e fără exemplu: cf. *Calul vîndut și diamantul cumpărat*, v. 14.

Cît pentru noi lucruri mari nu e să nădejduiești;
Numai acel Dumnezeu, subț mîna căruia ești,
Duhul unirei de sus spre noi de îl va porni,
100 Părerile ce se bat, el numai le va-nvoi.
Altfel, decît să gîndesc că noi ne-am alătura,
Mai lesne-aș putea să crez că tu te vei boteza.

EPISTOLĂ
DOMNULUI ALEXANDRU DONICI

FABULIST MOLDOVEAN

„Cum măsoari ți se măsoară“ este un proverb știut:
Aste versuri, de lungimea celor ce tu mi-ai făcut,
Sînt pornite să-ți aducă ale mele mulțumiri,
Sînt răspuns la ale tale vrednici de cinste gîndiri.

- 5 Nu știu bine dacă cerul, precum zici, m-a înzestrat
C-un talent ce mi se pare puțin, slab, neînsemnat,
Dar iubesc talentu-acesta care tu îl prețuiești;
Tot ce e mai sfînt, mai nobil, în duh, inimi omenești
Prin el ni se-nfățișază, și al binelui amor
- 10 Se aprinde la făclia unui geniu creator.
Pe acei ce mi-i dai pildă eu adesea i-am citit;
La o slavă meritată cu mîndrie m-am smerit;
Să-i urmez este alt lucru; cinstea poate o doresc,
Dar a lui Torquato soartă nicidecum n-o pizmuiesc;
- 15 Am temeinice cuvinte: mă cunosc, mă simț prea mic,
Și nevrednic să iau urma unui mare mucenic.

Crez cu tine că talentul ne e din cer dăruit,
Că e foc care se stinge dacă nu va fi hrănit,

- Și de am o zi mai lină, un ceas bun de întâlnesc,
20 Cu plăcere a-l aprinde, a-i da hrană mă silesc.
Dar pe om ș-a lui natură destul nu ai cercetat,
De voiești să fii ca râul care curge nencetat.
Acel râu trece p-o vale, pe cîmpie, pîntre flori;
Iar prin relile vieții e mai greu să te streкори:
25 Prozaice umilințe nu poci a le înfrunta.

- Tu vezi vremile de astăzi. Te-ntreb dacă muza ta,
Poftită la tribunaluri¹, ar merge să dea cuvînt,
Să spuie în bună proză de ce umblă după vînt:
De ți-ar zice judecata: „Fiindc-am aflat că scrii,
30 Fiindcă vorbești cu norii și pui slove pe hîrtii,
Ado versurile tale, avem poftă să citim,
Și de n-ai atins pe nimeni noi osînda-ți mărginim“.
Dacă, zic, plăceri d-acestea de l-ai tăi ai fi cercat,
La atîtea dobitoace suflet oare ai fi dat?
35 Ai fi zis cu îndrăzneală d-un vulpoi judecător
Că îl vezi cîteodată *cu puș alb pe botișor*²,
Că în cumpăna dreptății cașul el l-a cumpănit,
Pînă ce prigonitorii cu nimic s-au pomenit?

- La voi sînt mai domoli oameni, ei nu s-ating de nimic;
40 Aicea dau de nevoie, orce mă încerc să zic.
De voi să cînt eroismul bunilor nostri strămoși,
Auz o sută de glasuri: „Ce? noi sîntem ticăloși?

¹ Posibilă aluzie la acuzația care i s-a adus lui Alexandrescu în jurul anului 1840 (vezi *Studiul introductiv*, p. 8). Vezi și *Memorial*, p. III.

² Expresia apare în fabula lui Donici *Vulpea și bursucul* (I, p. 12): Vulpea se întâlnește cu bursucul și i se plînge că a fost surghiunită din slujba pe care o avea la o găinărie, pentru niște „pîri nedovedite“, în timp ce ea își ruinașe sănătatea din excesul de muncă. Luîndu-l de martor pe bursuc pentru nevinovăția ei, vulpea îl întreabă dacă a văzut-o vreodată „măcar cu vreun pui“. Bursucul răspunde:

Nu, dragă cumătră; dar cînd ne întilnem
Eu cam ades vedem
Că tu pe botișor
Avei și pufușor.

Numai cei vechi îți plac ție? Prilejul s-a-nfășoșat,
Și noi dovezi de virtute, curaj nu am arătat?"
45 De laud vrun om de merit, vreun amploaiat cinstit,
„A! îmi zic de pe de lături, pe noi acum te-ai pornit?
Lăudînd faptele bune, arăți, și învederat,
Că nu sîntem de aceia! Pe noi tu ne-ai satirat!"
Căci dumnealor știu prea bine, ca oameni care citesc,
50 Că în lauda virtuței acei răi se osîndesc.

De ar fi o mulțumire să te vezi în tipar dat,
Și pe uliți cîteodată cu degetul arătat,
S-auzi: asta e cutare! apoi eu te-aș ferici
Pentru scrierile tale, ce iubesc a le citi,
55 Ale cărora sujeturi, stil ușor și lămurit,
Au a fabulei plăcute merit netăgăduit.

Suțul¹ zice într-o carte că în Grecia, de vrei,
Poți să scrii orce îți place, fără vorbe și idei;
Mulți din autorii nostri au acest talent dorit,
60 Cu locul, cu-mprejurarea, cu vremile potrivit.
Văz că o duc foarte bine, și eu o să-i imitez;
O să-i întrec de se poate, nimic n-o să mai lucrez;
Numai din vreme în vreme, ai să afli că trăiesc
Și muzele din Moldova că știu să le prețuiesc.

---

¹ Al. Soutsos, om politic și scriitor grec (1802—1863), ia parte la războiul independenței, scrie în 1829 o istorie a revoluției grecești. Publică apoi poezii lirice și satirice îndreptate împotriva lui Capo d'Istria și a penetrației germane în Grecia.

EPISTOLĂ

D. I. V.¹

AUTORUL „PRIMĂVEREI AMORULUI“

Tu care-ai fost din pruncie al muzelor favorit,
Și ca strămoșască-avere geniul l-ai moștenit²,
Cîntător al primăverii, ce ai darul a plăcea,
A fi-nalt cu deslușire, simplu fără a cădea,
5 Care lucruri mici de sine știi să le mărești frumos,
Și să nu zici niciodată cuvînt ce-ar fi de prisos,
Dacă mai gîndești și astăzi cum atuncea socoteai,
Cînd hotărît de natură să fii poet mă credeai,
Făr-a-ți vorbi de folosul bunelor tale povești,
10 La a mea nedeslușire, alerg încă să mă-nvești.

Cînd nențeleasa natură, din sînu-i cel roditor,
Cu talentul poeziei naște pe un muritor,
(Fără să mergem departe, atît aș dori să-mi spui)
Hotărăște deodată și felul scrierii lui?

---

¹ I. Văcărescu.

² Aluzie la cunoscutul „testament“ al lui Ienăchiță Văcărescu, bunicul lui Iancu Văcărescu:

Urmașilor mei Văcărești,
Las vouă moștenire
Creșterea limbii romînești
Ș-a patriei cinstire.

- 15 Mulți îmi zic cum că aceasta nu e de tăgăduit,
Și că tot omul s-ableacă la ce este mai pornit;
Că acela ce-n tragedii¹ face patimi a vorbi
Nu poate și-n elegie chinurile a descri.
Dacă iar în cea din urmă știi frumos să zugrăvești
- 20 Plăcerea, melancolia, amor, chinuri sufletești,
Al odei cei înfocate ton înalt nu poți să-l ții,
Nici să alergi p-ale slavei pline de sânge câmpii.
Felurile-s osebite, și voiesc osebit dar:
Cine-n mai multe se cearcă, osteneala-i e-n zadar.
- 25 Eu dar, ce din cruda-mi vîrstă, de cînd ochii am deschis,
Cînd a-nceput pentru mine al vieței amar vis,
Am iubit deopotrivă tot ce mi-a părut frumos,
Tot ce sufletul înalță și e minții de folos;
Poet cum poci a mă crede, cînd al lirei dumnezeu
- 30 Încă nu vrea să-mi arate care este felul meu?
Tot ce-mi place mă aprinde, și-n minutul ce citesc,
A putea lucra întocmai docamdată socotesc.
Apoi vine cugetarea. P-al meu duh îl întreb: Știi
Dacă tu în felu-acesta ești născut sau nu să scrii?
- 35 Cîte planuri astă aspră idee mi-a stînjinit!
Și din ce cărări plăcute cu putere m-a oprit!
Eu aseamăn a mea stare cu a unui călător
Care neștiindu-și calea, fără povățuitor,
Se oprește p-o cîmpie, și cu totul întristat
- 40 Drumuri vede, dar nu știe care e adevărat.
Pleacă, se întoarce-ndată, se pornește iar pe loc,
Pierde vremea prețioasă și aleargă-ntr-un noroc.
Astfel sînt și eu; ca dînsul totdeauna rătăcit,
Ca să nu-l pierz, lăsînd drumul, poate cînd l-am nemerit.
- 45 Apoi nu ajunge-atîta, ci și chiar cînd mă pornesc,
A lucra cu hotărîre, pe un plan ce îmi croiesc,
Nu poci păzi cuviința, nici c-un umblet măsurat,
La sfîrșit s-ajung d-a dreptul, fără să mă mai abat.
Dacă descriu o pădure, suma de copaci îi las,
- 50 Și la un stejar mai mare trec cu un repede pas.

---

¹ Accentuat *tragedii*.

- Dacă sînt într-o grădină, pe la flori de rînd nu merg,
 Ci la trandafir îndată și apoi la crin alerg.
 Depărtarea cea mai mare, și ocolu cel mai lung,
 Un ceas nu mă zăbovește, fac trei pasuri și ajung.
- 55 Mărunțișurile-mi scapă, și ideile ce-mi vin,
 Dacă-ncep cu o zîmbire, se sfîrșesc cu un suspin.
 Aplicarea îmi lipsește, și n-am darul însemnat,
 A strica și a preface cîte sînt de îndreptat.
 Fără astă slăbiciune ceva tot aș izbuti;
- 60 Osteneala și răbdarea pot orce a dobîndi.
 Însă eu, ca să mă apăr, las un lucru început,
 Și-ntr-un sfert¹ stric cîteodată ce-ntr-o lună am făcut.
 De pămînt trîntesc condeiul, meseria o urăsc,
 Și să nu-l mai iau în viață, eu mă jur și hotărăsc.
- 65 Dar precum Boileau² zise³: un astîmpăr⁴ nențeles
 Nencetat se-mprotivește hotărîrei ce-am ales;
 De urechi parcă mă trage, din somn noaptea mă deștept,
 Și cu multă plecăciune rima mîndră o aștept.
 Patima inimei mele, chiar și streine nevoi,
- 70 A le pune pe hîrtie sînt silit fără să voi.
 Apoi cînd în elegie destul nu poci să vorbesc,
 Și s-arăt fără sfială toate cîte socotesc,

¹ Probabil „sfert de oră“.

² În trei silabe: *Bo-a-lo*. (Cf. *Epistola către Voltaire*, v. 10 și nota.)

³ Pasajul la care se referă Alexandrescu este probabil următorul din Satira a II-a dedicată lui Molière (cf. I. M. Rașcu, *Alte opere din literatura romînă*, p. 62):

Et, maudissant vingt fois le démon qui m'inspire,
 Je fais mille serments de ne jamais écrire.
 Mais quand j'ai bien maudit et Muses et Phébus,
 Je la vois qui paraît quand je n'y pense plus.
 Aussitôt, malgré moi, tout mon feu se rallume;
 Je reprends sur-le-champ le papier et la plume,
 Et, de mes vains serments perdant le souvenir,
 J'attends de vers en vers qu'elle daigne venir.

(Și, blestemînd de douăzeci de ori demonul care mă inspiră, cu o mie de jurăminte mă hotărăsc să nu mai scriu niciodată. Dar după ce am blestemat bine și muzele și pe Phoebus, cînd nu mă mai gîndesc la ea[*-rima*], o văd că apare. Pe dată, împotriva voinței mele, focul din mine se aprinde din nou; într-o clipă iau iarăși hîrtia și pana și, uitînd zadarnicele mele jurăminte, o aștept la fiecă vers să binevoiască a veni.)

⁴ *astîmpăr*, cu sensul posibil de „neastîmpăr“, exemplu unic, poate o scăpare a lui Alexandrescu, păstrată în toate edițiile. (Cf. Ch. Drouhet, p. 176.)

Vreun dobitoc îndată vine înaintea mea
 Și-mi ridică cu lesnire sarcină orcît de grea.
 75 Lupii, urșii îmi fac slujbă, leii chiar mi se supun,
 Adevăruri d-un preț mare, cînd le poruncesc, ei spun.
 Socotesc că putem zice, fără să ne îndoim,
 Că e prea bun pentru fabuli veacul în care trăim;
 Măcar că se află oameni care nu pricep de loc
 80 Cum a putut să vorbească un sălbatec dobitoc,
 Și care vin să te-ntrebe dacă e adevărat
 Că în vremea veche cîinii au vorbit așa curat.
 Însă, cum știi foarte bine, adevărul desvălit,
 Fără mască, între oameni lesne nu e priimit:
 85 Și subt feluri de podoabe dacă nu îl tăinuiești,
 Nențeleapta lui ivire poate scump să o plătești.

Tu dar, care-ai zis odată cum că neamurile-ncep
 Prin poezie ființa ș-a lor stare de-și pricep¹,
 Slăbiciunea muzei mele vino a o îndrepta;
 90 Căci de scriu astăzi în versuri, asta este vina ta.
 Tu amorul poeziei mie mi l-ai însuflat,
 Și exempluri îndestule de ce e frumos ai dat.

Așa, cînd viitorimea, al nostru judecător,
 Care fără de sfială, aspru, nepărtinitor,
 95 L-al său tribunal supune pe războinicii vestiți,
 Pe despoți și pe miniștri, scriitorii străluciți,
 Va voi să cerceteze pe acei care întii,
 Stătură începătorii romîneștei poezii,
 În rîndul celor de frunte numele tău vom găsi,
 100 Și a-ntemeierei cinste de la ea vei dobîndi.
 Sînt mult mai vrednici de slavă acei care au făcut,
 În științi sau meșteșuguri, fericitul început,
 Decît cei ce după dînșii, și de dînșii îndreptați,
 Au ajuns desăvîrșirea de exempluri ajutați.

¹ În *Cununa Cîrlovii* (n. a. în ediția 1842). Iată cuvintele lui Văcărescu:

Orice neam începe

Întii prin poezie

Ființa de-și pricepe.

(*Colecție*, p. 112.)

EPISTOLĂ
D. V. II¹

Ziceai că în viață cea mai plăcută stare
E a omului slobod de orce-nsărcinare,
Care grijile lumii departe le aruncă,
Și-n pace, în tăcere, în liniște adâncă,
5 Lungit frumos pe spate, cu un ciubuc în gură,
Avîndu-și întru toate plăcerea de măsură,
La fumul ce se-nalță se uită, se gîndește,
Și slava drept nimica, drept fum o socotește.

Tu dar, apostol vrednic al acestei doctrine,
10 Care ne izbăvește de grijele streine,
Spune-mi prin ce mijloace natura-mi poci preface
Și zilele ca alții să le petrec în pace.
Cum să mă scap de muze, de vechea tiranie,
De ale lor capriții, d-a lor cochetărie,
15 Care întotdeauna mi-au fost supărătoare,
Și pricini felurite de lungă întristare?
În ce muzele noastre pot să ne folosească?
Nici chiar de un datornic nu știu să ne plătească!
În zadar mai dăunăzi, am vrut, prin poezie,
20 Să scap d-o bagatelă, d-o mică datorie;

---

¹ Voinescu II.

Ş-am arătat acelu care cerea parale
Că viaţa e scurtă şi vrednică de jale,
Că aurul, argintul, metali pătătoase,
La omul ce-o să moară nu sînt trebuincioase,
25 Că averea n-o ducem în lumea viitoare;
I-am făgăduit încă o elegie mare,
Care pe larg să-i spuie, curat să-i dovedească,
Cum trebuie averea să o despreţuiască,
Şi versuri din gramadă i-am dat ca să-şi aleagă.
30 Dar toat-a mea silinţă
A fost peste putinţă
Puterea armoniei să-l fac s-o înţeleagă.

M-aş mîngîia d-aceasta, cînd aş vedea că, poate,
Prin scrieri vom preface năravuri desfrînate;
35 Atunci, lăsînd odihna, pentru al multor bine,
Aş zice şi aş face cît spînzură de mine.
Acum însă ce iese, d-oî alerga pînă casă,
De m-oî lovi d-un scaun, de sobă şi de masă,
Ca să arăt în versuri, în rînduri măsurate,
40 Că cinstea şi virtutea sînt lucruri lăudate,
Că numai fapta bună este izvor de bine,
Iar cea rea îşi aduce pedeapsa ei cu sine?
Astea sînt prea frumoase şi bune pe hîrtie,
Cine însă le-ascultă sau va ca să le ştie?
45 De cînd lumea e lume, ce carte omenească
Putu de fapte rele pe oameni să oprească,
Tiranilor să-nsufle a patriei iubire,
Pe cei fără de suflet să-i facă cu simţire,
Pe hoţi să-i îndemneze cu cinste să trăiască,
50 Şi cîţi judec norodul să nu-l năpăstuiască?
Cînte lupii şi urşii în pilde cît le place,
Omu-şi caută treaba şi tot ce-a-nvăţat face.
Poveţele sînt vorbe, dar fapta e departe;
Şi prea puţini urmează moralul dintr-o carte.
55 De aş avea-ncai darul să scriu de porunceală,
Şi cînd cercă pămîntul vro mică zguduială,
Să fac cîte-o duzină de ode sugrumate,

Să laud rău sau bine, aş fi mulţumit poate,
În vreme ce acuma vorbind cum mi se pare,
60 Îmi fac vrăjmaşi. Sînt oameni ce nu iau îndreptare,
Iar mai vîrtos aceia ce vor să ne muncească,
Cîntîndu-ne cu iadul cîntarea cea *drăcească*¹.

Tu ştii că am păţit-o, cînd am cercat a spune
Că versuri schilogite nu crez să fie bune,
65 Şi că deocamdată noi nu ştim latineşte².
Ura neîmpăcată, ce-n furia-i scrişneşte,
A zis³ (ce urît vede a omului orbire!):
Că lupii, urşii, leii⁴ vorbesc de stăpînire,
Că lupul e cutare, ce judecă, despoaie,
70 Şi ia după om pielea ca lupul de pe oaie,
Că lebăda⁵ e omul ce dă povăţuire
Acelor care umblă pe calea de peire,
Că bou⁶ e cutare ajuns în treaptă mare,
Dator de orce bine la oarba întîmplare,
75 Şi-n sfîrşit că măgarul⁷ ce zbiară şi răcneşte
E un autor jalnic ce prost ne sfătuieşte.
Iată ce înţelesuri şi ce cugete rele
Vrăjmaşii fără lege dau scrierilor mele.
Apoi pas de lucrează în aste vremi de jale,
80 Cînd vor să-ncurce statul în pricini literare.
În zadar şi censura de mine-ncredinţată,
Şi alţi cîţiva prieteni cu bună judecată

¹ Aluzie la Eliade şi la unele poezii ale sale: *Cutremurul*, *Odă asupra aniversării lui 2 septembrie 1829*, *Căderea dracilor* etc.

² Alexandrescu atacase curentul latinist şi pe poezii vremii în *Epistola către Voltaire*, v. 71—80. Pasajul pare a dovedi că poeziile lui Alexandrescu circulau în manuscris înainte de a fi tipărite. „Păţania“ poate fi arestarea lui Alexandrescu, implicat în complotul împotriva lui Al. Ghica, sau numai reţinut ca suspect, nu pentru o poezie anume, ci pentru întreaga sa activitate literară (cf. Bogdan-Duică, *Ist. lit.*, p. 253; G. Călinescu, p. 369).

³ În ediţia din 1842 figurau înaintea acestui vers două versuri care făceau legătura între ideile din frază (vezi aparatul critic).

⁴ Se referă la mai multe fabule: *Dreptatea leului*, *Lupul moralist*, *Ursul şi lupul* etc.

⁵ Cf. *Lebăda şi puii corbului*.

⁶ Cf. *Boul şi vişelul*.

⁷ Cf. *Privighitoarea şi măgarul*. „Autorul jalnic“ e Eliade.

Mă apără în lume, le spun că au greșală,
 Căci ei o țin tot una și zic că nu se-nșală.
 85 Mulțumesc astă dată și stăpînirii noastre,
 Care nici vru s-asculte la vorbe așa proaste.
 Altfel zău îmi e teamă că-n loc de mulțumire
 M-ar fi făcut prietin cu vreo mănăstire,
 Unde spălîndu-mi vina, prin post și nemîncare,
 90 Mergeam în rai d-a dreptul și fără cercetare.
 De ce, domnilor critici, atîta urîciune?
 Dobitoacele mele au cugete prea bune;
 Și numai ton de cîrciumi, poezii monstruoase,
 Censura cea deșteaptă e drept să nu le lase;
 95 Ele ne strică gustul, și trista lor manie
 Parnasul îl preface în proastă băcănie.
 Dar fabulile mele de tot nevinovate
 Nu se ating de nimeni, n-au personalitate.
 De vă găsiți în ele, îmi pare foarte bine;
 100 Însă de vă e teamă ca nu cumva, prin mine
 Să se-ndrepteze lumea, greșala vă e proastă;
 Puteți să luați pildă chiar de la dumneavoastră,
 Care nu vă prefaceți, și fără încetare
 Acelor ce v-ascultă aduceți supărare.

105 Oricum, îmi e cam frică; de astăzi înaintea,
 La păsări, lighioane, voi da alte cuvinte.
 Deși mai aveam încă, mărturisesc păcatul,
 Să zic cîteva vorbe de Paris¹ răposatul,
 Care, bărbat de cinste, om plin de bunătate,
 110 Făcea versuri d-acelea ca din topor lucrate,
 Cum faceți dumneavoastră. Dar iar v-auzeam gura,
 Și iar mînjeați hîrtie, iar v-arătați căldura;
 Furioși de mînie, iar strigați după mine:
 „Auzi, nelegiuitul, că morții nu scriu bine!
 115 Auzi ale cui versuri le socotește glume,
 Și cu ce chip vorbește de dușii de pe lume!
 Aceasta este vină grozavă, criminală,
 Și merită osîndă, pedeapsă capitală.“

¹ Barbu Paris Mumuleanu.

Aşa ca să nu sufer strigări, nemulţumire,
120 Ca să nu trag asupra-mi vreo nenorocire,
Gîndeşte-te şi-mi spune un mijloc de-ndreptare,
Tu, care petreci vremea în sfîntă nelucrare,
Care ai scri prea bine, de ai avea dorinţa,
Dar care în odihnă îţi mărgineşti silinţa,
125 Spune-mi cum poci de rimă, de muz-a mă desface,
Şi eu, drept răsplătire, o satiră ţi-oi face.

EPISTOLĂ

D. I. C.¹

Prietene, mai ții minte acele povățuiri
Care-mi dai la ale mele trecute nemulțumiri?
C-aveai cuvînt, o vază bine; eu prea înșelat eram,
Cînd socoteam de cumplite relile ce-atunci cercam.
5 Într-o zi (de atunci însă multă vreme a trecut),
Povestindu-ți eu o nouă neplăcere ce-am avut,
Te-ai întors, și c-o zîmbire: „Văz adevărat, mi-ai zis,
Și cunosc că ai dreptate, dar arată-o în scris,
Și în versuri iar nu-n proză, căci orcîți sînteți poeți,
10 Voie a vă plînge-n proză de l-Apolon nu aveți“.

Uitasem această glumă. Acum fără să gîndesc,
Cea dintre noi depărtare, locul unde locuiesc,
Nengrijirea, nelucrarea poet mă silesc să fiu
Și în versuri de un stînjin lucruri de nimic să-ți scriu.

---

¹ Ion Cîmpineanu.

15 Sînt încredințat c-ai rîde, cînd vrodată ai putea
Să mă vezi umblînd pe cîmpuri, rătăcit cu muza mea,
Și vîînd cîte-o idee, cîte-o rimă, un cuvînt,
Cînd pîn lună și pîn stele, cînd pe cer și pe pămînt.
Iar de gropi nici că e vorbă, căci în cîte-am căzut eu,
20 Căutînd cîte-un fraz nobil, știe numai Dumnezeu!

Nu gîndi cu toate-acestea cum că mă gătesc să cînt
Slava vremilor trecute, veacuri care nu mai sînt,
Sau să laud pe vitejii fii ai vechii libertăți,
Care cu fierul în mînă, pe zidul sfintei cetăți,
25 Pentru a unei cruci umbră în războaie au perit,
Și ghirlanda vecinicii cu-a lor moarte-au dobîndit.¹
Asfel de nalte sujeti pentru muza mea nu sînt;
Pîn-a nu zbura în ceruri, ea se cearcă pe pămînt,
Precum soldatul ce este pentru război pregătit,
30 Pîn-a nu pleca, și-ncearcă al sabiei ascuțit.

Vino dar, de ai răbdare, și ascultă să-ți descriu
Un coprins unde-ntîmplarea astăzi voiește să fiu.
Ca să n-ai cuvînt a zice c-a mea muză n-a făcut,
Pentru buna ta plăcere, orce-n mînă-i a stătut.

35 Aici nu sînt văi sau dealuri, nu sînt crînguri sau păduri,
Care-mpodobesc cu fală sînul veselii naturi,
Și de unde își înalță cîntărețul zburător
Imnurile-armonioase l-al naturei ziditor.
Nu e locul însuflărei ș-al înaltei cuetări,
40 Ce umple duhul de gînduri, inima de desfătări,
Ci cîmpie fără margini, ce arată nencetat
O vedere monotonă ochiului cel întristat.

---

¹ Este vorba în special de Cruciade (cetatea sfîntă = Ierusalimul).

- Spre amiazăzi se vede niște pomi și niște vii,
Niște salcii semădate ici și colea pe cîmpii.
- 45 Iar la răsărit departe a lor frunte își ivesc
Niște munți care cu slava cea pierdută se fălesc.
Spre apus curge o apă, între două țări hotar¹:
Frați a căror neunire a avut sfîrșit amar.
Pe o margine e zimbrul, iar pe alta un vultur,
- 50 Care nici nu mai visează de al Tibrului murmur,
Care subt o nouă formă și numire ce-a luat,
Ca mulți, cîntecul, purtarea și năravul și-a schimbat.
Alt oriîncotro-ntorci ochii și oriîncotro privești,
Nimic nu se mai arată, deșărtul îl întîlnești.
- 55 Se preumblă peste cîmpuri milioane de țînțari,
Care după răutate seamănă a oameni mari;
Mușcă cît îi iartă gura și cu cîte au puteri,
Prin cîntări mă desfătează, parc-ar fi paracliseri.
Turme de oi sînt mulțime, însă încă n-am găsit
- 60 Un păstor ca în idile, un cioban de pizmuit.
Și nu știu cum în vechime atîți mari biruitori
Părăsea avere, slavă, și trăia între păstori.
Dar adeseaori poezii lucrurile zugrăvesc,
Nu precum sînt în ființă, ci cum și le-nchipuiesc.
- 65 Și acei ce fericita neavere-au lăudat
Ale ei dulțeți și bunuri nu crez să le fi gustat.
Nimfele le văz desculțe; îmbrăcate-n piei de oi,
Păstorițele, pe viscol, pe furtune și pe ploii,
De a lor ticăloșie ocolite ca d-un lanț,
- 70 Îți rîdică toată pofta de a face vrun romanț.
Mie-mi pare rău din suflet, căci de aș fi nemerit
Ciobăncuțe cum văzusem într-o carte ce-am citit,
Ca un om care din fire nu am fost aristocrat,
Fără pierdere de vreme m-aș fi și amoretat.
- 75 Acum însă ce poci face, cu ce mijloc să suspin,
Cînd nimica nu mă doare și cînd nu simț nici un chin?
Bine-ar fi dacă vederea aș putea s-o amăgesc,
Ș-un object ce urît este frumos să-l închipuiesc;

---

¹ Situația „spre apus“ a Milcovului e destul de aproximativă.

Dar măcar deși-nchiz ochii, nu poci imita de tot
 80 Pe modelul rătăcirei, pe viteazul *Don Quichotte*¹.
 Așa mărginit în sine-mi, trăiesc aici ca un sfânt,
 Și-mpărat al neființei mi se pare cum că sînt;
 Fericit cînd se întîmplă, gonit de vrun viscol greu,
 Un călător să s-abată puțin în locașul meu!
 85 Nu că e deșărt pămîntul de tot de locuitori;
 Pîmprejur sînt cîțiva nobili, de moșii stăpînitori,
 Care din copilărie aici s-au obicinuit,
 Ș-ale lui Avraam bunuri din strămoși au moștenit.
 Dar vorbesc numai de vreme, n-a-nvățat a se gîndi,
 90 Și decît zilele luni, alta nu doresc a ști.
 Poate vrei să-i afli-anume, însă alt nu poci să-ți spui,
 Decît că fieștecare e copil al mumei lui.
 Nu de mult, unul dintr-înșii părăsise-al său locaș,
 Cu cuvînt că-l locuiește al cerurilor vrăjmaș;
 95 Dar în zilele trecute, după cum am auzit,
 Cu tămîie și o cruce pe toți dracii i-a gonit.
 Despre altele, buni oameni; ei sînt gata-a arăta
 Că după sfînta scriptură cred tot făr-a cerceta.
 Pentru ce? ast cuvînt aspru, la auz supărător,
 100 Și de turburări grozave lumei pricinuitor,
 Cuvînt vrednic de osîndă, care totdeauna-a fost
 Ca un termin de himie la norodul acest prost,
 Nu se zice p-aste țarmuri, unde omul liniștit
 Se-ngrașă în neștiință, ca în veacul aurit.

105 Dar destul, iubită muză, stăi să te mai odihnești,
 Că puterea-ți este slabă, și cam lesne ostenești.
 Și tu, înțelept prieten, care-adeseaori mi-ai dat
 Povește folositoare ce eu nu prea le-am urmat,
 Ale cărui fapte bune sînt vrednice-a se cinsti,
 110 Și o dreaptă răsplătire merită a dobîndi,

---

¹ Citit (și scris de Alexandrescu) *Chișot*, în conformitate cu pronunțarea franceză. Pasajul se referă în special la dragostea eroului lui Cervantes pentru Dulcinea din Toboso.

De se vor pune vrodată în cumpenile cerești,
La porțile vecinicii, purtările omenеști,
Adio! de ale mele nu-ți mai vorbesc rătăcirii,
Singur pricină adesea mi-am fost de nenorociri,
115 Măcar că și a mea soartă, care nu prea mi-a zîmbit,
Nencetat ca o fantomă pretutindeni m-a gonit.
Dar ce sînt relile mele? Nimicuri le socotesc,
Cînd cu ale soartei tale nedreptăți le-asemuiesc.¹
Astfel cînd de pe un munte mă uit în jos pe pămînt,
120 Dealurile celelalte foarte mici îmi par că sînt,
Ochiul abia se oprește p-al lor vîrf neînsemnat,
Și mare îmi pare numai muntele cel înălțat.

---

¹ Aluzie probabilă la agitațiile în jurul problemei revizuirii Regulamentului Organic și la conflictele din ce în ce mai aprinse dintre Cîmpineanu și Al. Ghica. Firmanul imperial din 8/20 mai 1838 se referă direct la acțiunile lui Cîmpineanu; în noiembrie 1838, acesta este exilat, iar în februarie 1841 arestat.

SATIRĂ

DUHULUI MEU

Trageți toți câte-o carte: domnule, ești cu mine.
Șezi mă rog împotriva, și vezi de joacă bine.

— Dar ți-am spus, coconiță, că eu din întâmplare,
Nici bine, nici nebine nu poci să fac cercare:

5 Am cuvintele mele: aste jocuri plăcute,
Cu voia dumitale, îmi sînt necunoscute.

— Nebun cine te-o crede; vrei să te rugăm poate;
Astăzi chiar și copiii știu jocurile toate,

Veacul înaintează; Caro; vezi că ți-e rîndul;

10 Dar ce făcuși acolo! unde îți este gîndul?
Cînd eu am dat pe riga, bați cu alta mai mare?
Astfel de neștiință e lucru de mirare!

Așa-mi zicea deunăzi, cu totul supărată,
O damă ce la jocuri e foarte învățată,

15 Apoi șoptind pe taină cu cîteva vecine:

Vedeți, zise, ce soartă, și ce păcat pe mine?

Duouă greșeli ca asta, zău, sufletul mi-l scot,

A! ce nenorocire! *ma chère*, ce idiot!

Vino acum de față și stăi la judecată,
20 Tu care le faci astea, duh, ființă ciudată,
Ce vrei să joci o rolă în lumea trecătoare:
De ce treabă mi-ești bună, putere gânditoare,
Cînd nu poci la nimica să mă ajut cu tine,
Cînd nu te-ai deprins încă nici vistu să-l joci bine?

25 Nu mai ești tu acela care-n copilărie
Știai pe dinafară vestit-Alexăndrie,
Și viața ciudată a unui crai cuminte
Care lăsă pe dracu fără încălțăminte?¹
Tu care mai în urmă, rîzînd d-acestea toate,
30 De rost puteai a spune tragedii² însemnate,
Meropa³, Atalia⁴ și altele mai multe,
Declamîndu-le toate cui vrea să te asculte?

Negreșit, îmi vei zice, țiu minte ce îmi place,
Dar cărțile cu mine e greu să se împace.
35 Mai lesne poci a spune hoștiile urmate
La zece tribunaluri subt nume de dreptate,
Mai lesne poci să număr pe degetele mele,
Cîți sfinți avem pe lună și cîte versuri rele,
Decît să bag de seamă ce carte nu e dată,
40 A cui este mai mică și cine o să bată.
Cînd sînt în adunare, n-am altă mulțumire,
Decît să se deschiză sujeturi de vorbire:
Atunci sînt gata, slobod, ascult, și cu plăcere
Tușesc, zîmbesc, mă leagăn și-mi dau a mea părere.
45 — Frumos răspuns! Ascultă: pe cît mie îmi pare,
De lume, de năravuri ai slabă încercare.
Trebuie să știi jocul și danțul ce-ți lipsește,
Și niște mici petreceri, ce se zic romînește

¹ Arghîr, eroul poemei ce poartă numele lui, a furat de la dracu o pereche de papuci care slujeau drept aripi aceluia ce se încălța cu dinșii (n.a.). Poemul este al lui Ion Barac. Episodul citat se deosebește, întrucîtva, de relatarea lui Alexandrescu: Arghîr păcălește pe trei fii ai diavolului care se certau pentru o manta și niște papuci înzestrați cu însușiri miraculoase.

² Accentuat *tragédii*.

³ Tragedie a lui Voltaire, tradusă în versuri de Alexandrescu (1847).

⁴ Tragedie a lui J. Racine.

Jocuri nevinovate¹. Nevinovate fie,
50 Măcar că vini destule din ele pot să vie;
Trebuie să faci pasuri și complimente bune;
La vorbe serioase când alții se vor pune,
Să n-ascuți, să spui glume, să scoți la jucării,
Și pîn-a rîde alții, să rîzi tu mai întii.

55 Vezi domnișoru-acela care toate le știe,
Căruia vorbă, duhul, îi stă în pălărie,
În chipul d-a o scoate cu grații prefăcute?
Hainele după dînsul sînt la Paris cusute:
Singular ne-ncredințează. Lorneta atîrnată
60 Este și mai streină, d-o formă minunată;
Vrea s-o cumpere prințul, dar ca un om cu minte
Dumnealui o tocmise ceva mai înainte.
Cînd le-a spus astea toate, o ia la ochi, privește
Chiar pe dama aceea cu care-atunci vorbește;
65 I-o dă în nas, se pleacă, și în sfîrșit o lasă,
Zicîndu-i: Ce lornetă! te-arată mai frumoasă.

Fieșcine cunoaște ce cap tînărul are;
Dar pentru că dă bine din mîini și din picioare,
Și trîntește la vorbe fără să se gîndească,
70 Am văzut multă lume cu duh să-l socotească;
Iată de ce talente avem noi trebuință.

Dar tu care uiți lesne, duh fără de știință,
Socotești că poți oare, prin altfel de mijloace,
Arătîndu-te-n lume vreo figură-a face ?
75 Pretenția aceasta mi s-ar părea ciudată.

---

¹ = fr. *jeux innocents*, jocuri de societate cu un pronunțat substrat erotic.
Cf. C. Facca, *Comodia vremii*, în *Primii noștri dramaturgi*, ediție îngrijită de
Al. Niculescu, București, 1956, p. 107:

Pohtiți să jucăm pă urmă de peti je inosan?

Cînd pe la nunte, baluri, ne ducem vreodată
 (Căci din nenorocire puternica natură
 Ne-a unit împreună c-o strînsă legătură),
 Rîz văzîndu-te singur, și într-un colț doparte,
 80 Parc-ai fi mers acolo ca să compui o carte,
 Iar nu ca să te bucuri cu lumea dimpreună.
 Dacă vro coconiță, frumoasă, dulce, bună,
 Crezînd că ne prefacem, ne-ndeamnă, ne poștește,
 Ne ia la joc, greșala-i îndată și-o plătește:
 85 Rar să se afle damă de mijloc așa tare,
 Ca să n-o fac să cază la cea dintîi mișcare.¹
 Asta îți e talentul și darurile toate.

Cît pentru darul vorbei, ce crezi că îl ai poate,
 E numai o părere: îți cei și iertăciune,
 90 Că nici pentru prieteni minciuni nu voi a spune.
 Adevărat se-ntîmplă să zici pe la sorooace
 Cîte o vorbă-duouă, care la unii place;
 În cîte rînduri însă distracțiunile tale
 Te fac să scoți cuvinte ce nu ar fi cu cale,
 95 Să superi din greșală persoane însemnate,
 Ba încă cîteodată și dame delicate,
 Rîzînd d-acele duouă, statornică pereche,
 Care își petrec seara șoptindu-și la ureche,
 De celelalte patru contese ideale,
 100 Umflata de pretenții și vrednice de jale,
 Pe care dacă prințul le ia la bal de mîină,
 Nu mai vorbesc cu nimeni cîte o săptămîină.
 Astăzi rîzi d-o pedantă, mîine d-o prețioasă;
 Zici de una ajunsă în vîrstă cuvioasă
 105 Că atestatul vremîi nu va să-l priimească;
 Și d-alta ce iubește de cinste să vorbească,
 Ce laudă virtutea și-n veci țî-o pomenește,
 Zici că e virtuoasă cît știm noi evreiește.

¹ Nepriceperea la dans a lui Gr. Alexandrescu pare să fie mai mult decît o afectare literară. O mărturisește într-o scrisoare către C. Negruzzi, din 12 ianuarie 1839, deci cam în epoca în care a scris satira: „[soarta] nu mi-a înzestrat picioarele cu nici un talent“.

Greșelile acestea îți fac un urît nume.
110 Tu știi ce se întâmplă cînd se aude-n lume
Că cinevași s-apucă defecturi să arate:
Mulți scot subt al lui nume minciuni nenumărate.
S-a vorbit într-o casă de un fanfaron mare,
Declamînd simtimente ce sigur nu le are,
115 Care la lot ar pune suflarea omenească,
Cînd cineva cu dînsul ar vrea să o tocmească;
S-a zis ceva de Iancu, de Stan, de Lăurescu;
Cine le-a scos acestea? — Le-a scos Alexandrescu.
Făr-a zice nimica, singura ta zîmbire,
120 De t-ei afla de față, e o-nvinovățire.
În zadar te porți bine și lauzi cîteodată,
Chiar lauda în gură-ți de satiră e luată¹.

Așa, în loc să critici greșalele streine,
În loc să rîzi de alții, mai bine rîzi de tine;
125 Învață danțul, vistul și multe d-alde alea;
Iar de vrei să faci versuri, ia pildă de la Pralea².

---

¹ În două silabe.

² Pralea, traducătorul Psaltiriei în versuri (n. a.).

FABULE

TOPORUL ȘI PĂDUREA

Minuni în vremea noastră nu văz a se mai face,
Dar că vorbea odată lemne și dobitoace,
Nu rămîne-ndoială; pentru că de n-ar fi,
Nici nu s-ar povesti.

5 Și caii lui Ahil, care proorocea¹,
Negreșit că au fost, de vreme ce-l trăgea.
Întîmplarea ce știu și voi s-o povestesc
Mi-a spus-o un bătrîn pe care îl cinstesc
Și care îmi zicea
10 Că și el o știa
De la strămoșii lui,
Care strămoși ai lui zicea și ei c-o știu
De la un alt strămoș, ce nu mai este viu
Și p-ai cărui strămoși, zău, nu poci să vi-i spui.

15 Într-o pădure veche, în ce loc nu ne pasă,
Un țăran se dusese să-și ia lemne de casă.
Trebuie să știți însă, și poci să dau dovadă,
Că pe vremea aceea toporul n-avea coadă.

---

¹ În *Iliada* lui Homer (XIX, 404 și urm.), Xanthos, calul lui Ahile, îi prevestește acestuia moartea.

Astfel se încep toate: vremea desăvîrșește
20 Orice inventă omul și orice duhul naște.
Așa țăranul nostru, numai cu fieru-n mîină,
Începu să slutească pădurea cea bătrînă.
Tufani, palteni, ghindarii se îngroziră foarte:
„Tristă veste, prieteni, să ne gătim de moarte,
25 Începură să zică, toporul e aproape!
În fundul unei sobe țăranu-o să ne-ngroape!“
— „E vreunul d-ai noștri cu ei să le ajute?“
Zise un stejar mare, ce avea ani trei sute
Și care era singur ceva mai la o parte.
30 — „Nu.“ — „Așa fiți în pace: astă dată-avem parte;
Toporul și țăranul alt n-o să izbutească,
Decît să ostenească.“
Stejaru-avu dreptate:
După multă silință, cercări îndelungate,
35 Dînd în dreapta și-n stînga, cu puțină sporire,
Țăranul se întoarse fără de izbutire.
Dar cînd avu toporul o coadă de lemn tare,
Puteți judeca singuri ce tristă întîmplare.

Istoria aceasta, d-o fi adevărată,
40 Îmi pare că arată
Că în fieșce țară
Cele mai multe rele nu vin de pe afară,
Nu le aduc streinii, ci ni le face toate
Un pămîntean d-ai noștri, o rudă sau un frate.

ELEFANTUL

În vremea de demult, dobitoacele toate,
De împăratul Leu sătule, dezgustate,
    Își aleseră lor
    Un alt stăpînitor,
5 Pe domnul Elefant, cu nasul învîrtit,
Puternic îndestul, dar însă necioplit,
Și de cap tare, gros, cît vreți să socotiți.
Însă ca să puteți să vi-l închipuiți,
    Mă grăbesc să vă spui
10 O judecată-a lui.
Noul stăpînitor,
Cît s-a orînduit,
Puse-n slujbă pe boi,
Iar lupu mîncător
15 Se făcu favorit
Și ministru la oi.
Vă las să judecați,
Cîți miei fură mîncăți,
Și cîte oi slutite
20 De fiarele cumplite!
În zadar fac strigare
Oile-mpovărate,

Chip nu e de scăpare,
Și plîngeri necurmate
25 Ce vin de pe la turme
Răul nu pot să-l curme.
Lupul dar își urmează
A sa nelegiuire,
Căci de ce se lucrează
30 Craiul n-are de știre;
Ba cîte lupul spune
Le ia toate de bune.
A! cînd o să ne vie
O zi de bucurie,
35 Zi foarte așteptată,
Și scumpă în nevoi,
Ca să vedem odată
Pe lupi mîncăți de oi?
„O! asta nu se poate“,
40 Zic unii-alți în lume.
Domnii mei, se pot toate,
Deși le spui drept glume.
Apoi, știți dumneavoastră
Că oaia este proastă,
45 Și că nădejduiește
Aceea ce dorește.
Eu cu încredințare
Am auzit odată,
La o turmă cam mare,
50 O vorb-așa ciudată.
Dar cum poci ști ce spune
Oile între ele?
Pentru astă minune
Am cuvintele mele.

55 Acum, să venim iar la vorba începută:
Văzînd bieteles oi că toate o să piară,
După lungi chibzuiiri s-aleseră o sută
Și merseră la crai izbăvire să ceară.

Craiul sta ocolit d-o număroasă curte:
60 Cerbii cu coarne lungi, urșii cu coade scurte
Alcătuia un ștab vrednic a fi privit.
Un berbece-nvățat, ce știa să citească,
Se-nfățișă smerit, și-ncepu să vorbească:
„Ne rugăm să ne-ascuți, craiule strălucit!
65 Și să întorci spre noi mila măriei tale.
Starea-n care ne-aflăm e vrednică de jale,
Pentru că domnu lup, ministru ce ne-ai dat,
În loc a ne păzi, de tot ne-a-mpuținat.“

Domnul lup, întreat,
70 Răspunse cu glas mare:
„Stăpîne luminat!
Nici un cuvînt nu are:
Cînd le-am năpăstuit?
Cînd am scos biruri grele?
75 Eu iau obicinuit
De oaie cîte-o piele.
Dar prostimea ciudată
Așa e învățată,
Și făr-a ști ce cere
80 Va nencetat să zbiere.“

Mărețul elefant, după ce se gîndește,
Dă de trei ori din cap și lupului vorbește:
„Ascultă, zice, și ia aminte
La ale noastre crăiești cuvinte.
85 Cît pentr-o piele, treacă și meargă,
Fiindcă singur spui c-ai dreptate.
Dar pentru c-astăzi oaia aleargă
La mila noastră, care mult poate,
O iert: de dajdii fie scutită;
90 Ale ei plîngeri voi să le-ascult;
Și decît pielea obicinuită
Să nu poți cere un păr mai mult.“

OGLINDELE

Am citit altădată, nu mai știu în ce carte,
Că într-o țară mare, de aici nu departe,
Plăcuta frumusețe trecea de urâciune:
Cîți se-ntîmpla s-o aibă se socotea slutiți;
5 Iar frumoși de minune
Se socotea aceia ce era mai pociți.
Oglinzi ca să se vază nu se afla în țară,
Și era poprit lucru să s-aducă d-afară.
Așa fieștecine
10 Socotea despre sine
Ceea ce auzea,
Căci chiar undele gîrlei ce curgea prin cetate
Era atît de negre ș-atît de-ntunecate,
Încît nu putea omul nici umbra a-și vedea.
15 Dar după multe zile și vreme-ndelungată,
O corabie mare, cu oglinzi încărcată,
Trecînd pe lîngă țara de care vă vorbesc,
O apucă furtuna, o furtună cumplită,
Sau ca să zic mai bine, furtună norocită,
20 Pricină de prefaceri, de un folos obștesc;
Și pentru-al obștei bine, o pagubă oricare
Nu mi se pare mare;

Mai virtos cînd aceasta nu s-atinge de mine.
Împinsă de talazuri, corabia slăbită
25 Se sfărîmă, dar marfă puțină s-a-necat;
Și în a ei pornire, unda neîmblînzită
Oglindele mai toate le scoase la uscat.
Locuitorii țării,
Cîți se afla atuncea pe țărmurile mării,
30 Cu toții alergară,
Și-n grab le adunară.
Se priviră în ele, și coprinși de mirare
Văzură adevărul, mulți însă cu-ntristare.
Dar aflînd dregătorii minunea întîmplată,
35 Porunciră îndată
A se sparge cu pietre ș-a se desființa
Oglindele acelea oriunde s-ar afla.
Multe se sfărîmară, dar ascunseră multe
Acei care porunca nu vrură s-o asculte.
40 Și din vremea aceea toți oamenii frumoși
Arăt cîte-o oglindă acelor urîcioși.

CÎINELE IZGONIT

Lupul cu toată prostia
Cîrmuia împărăția;
Și ca un stăpînitor,
Unora le da avere,
5 Altora, pe o părere,
Le lua chiar starea lor.

Favor, ură schimbătoare,
Izgonire sau chemare,
Al domniei era plan.
10 Cîinele gonit de soartă
S-auzise cum că poartă
Simțimenturi de dușman;

C-ar fi zis, nu știu la cine,
Cum că nu este prea bine
15 A mînca atîția miei,
Și că dacă le adună
Lîna lor pe orice lună,
Să-i lase măcar cu piei.

Asemenea mari cuvinte,
20 Pe cum fieșcine simte,
Nu sînt prea de suferit.
Pe loc vrură să-l gonească;
Dar politica domnească
Alte pricini i-a găsit.

25 A zis că nimic nu știe,
Că nu este bun să ție
Un rang între curtezani;
Că la orice-l rînduiește,
Nici o slujbă nu-mplinește,
30 Că nu face nici doi bani.

Atunci vulpe, șarpe, broască,
Fără măcar să-l cunoască,
De prostia lui vorbea.
Unul zicea că glas n-are,
35 Altu, că nu este-n stare
O piatră de jos să ia.

Se mira cum de răbdase
Domnul, și nu depărtase
Pe un cîine ticălos,
40 A căruia toată treaba,
E să mănînce degeaba,
Făr-a face vrun folos.

Dar după o lungă vreme,
Sătul în zadar a geme,
45 Jalbă cîinele a dat,
Zicînd că d-acu-naainte
Toate îi vor părea sfinte,
Numai să fie iertat.

Adesea nenorocirea
50 Schimbă gândul și simțirea:
Pe loc fu și slobozit.
Cinsti, averi nu se mai spune:
Ce zicea el era bune,
Duhul lui era vestit.

55 Într-o zi neavînd treabă,
Domnul pe ai săi întreabă:
„Voi de cîine ce gîndiți?“
Șerpi, șopîrle, deodată
Toți răspunseră îndată:
60 „Înălțime, să trăiți!

Tutulor este plăcută
Cinstea cea cu drept făcută
Astui vrednic dobitoc.
Al lui cap, a lui știință,
65 Glas, putere, iscusință,
Pentru noi sînt un noroc.

De trup este prea puternic,
De slujbi multe este vrednic,
Și în lupte e vestit.“
70 — „Astea le știam prea bine,
Știam ce i se cuvine,
Dar atunci era gonit.“

ȘOARECELE ȘI PISICA

Un șoarece de neam, și anume Raton,
Ce fusese crescut su'pat la pension,
Și care în sfârșit, după un nobil plan,
Petrecea retras într-un vechi parmazan,
5 Întîlni într-o zi pe chir Pisticovici,
Cotoi care avea bun nume-ntre pisici.
Cum că domnul Raton îndată s-a gătit
Se o ia la picior, nu e de îndoit.
Dar smeritul cotoi, cu ochii în pămînt,
10 Cu capu-ntre urechi, cu un aer de sfînt,
Începî a striga: „De ce fugi, domnul meu?
Nu cumva îți fac rău? Nu cumva te gonesc?
Binele șoricesc cît de mult îl doresc
Și cît îmi ești de scump, o știe Dumnezeu!
15 Cunosce ce răutăți v-au făcut frații mei,
Și că aveți cuvînt să vă plîngeți de ei;
Dar eu nu sînt cum crezi; căci chiar asupra lor
Veneam să vă slujesc, de vreți un ajutor.
Eu carne nu mănînc; ba încă socotesc,
20 De va vrea Dumnezeu, să mă călugăresc.“
La ast frumos cuvînt, Raton înduplecat,
Văzînd că Dumnezeu de martur e luat,

Își ceru iertăciuni și-l pofti a veni,
Cu neamul șoricesc a se-mprietenii.
25 Îl duse pe la toți, și îl înfățișă
Ca un prieten bun ce norocu le dă.
Să fi văzut la ei jocuri și veselii!
Căci șoarecii cred mult la fisionomii,
Ș-a acestui străin atîta de cinstit
30 Nu le înfățișa nimic de bănuit.
Dar într-o zi, cînd toți îi deteră un bal,
După ce refuză și limbi și cașcaval,
Zicînd că e în post și nu poate mînca,
Pe prietenii săi ceru a-mbrățișa.
35 Ce fel de-mbrățișări! Ce fel de sărutat!
Pe cîți gura punea,
Îndată îi jertfea;
Încît abia doi-trei cu fuga au scăpat.

40 Cotoiul cel smerit
E omul ipocrit.

PRIVIGHITOAREA ȘI MĂGARUL

Nenorocita privighitoare
Cînta-n pădure a ei durere,
Natura-ntreagă da ascultare,
Tot împrejur-i era tăcere.

5 Alții în locu-mi ar descri poate
Acele tonuri neimitate,
Glasul acela-nmlădiitor,
Ce c-o-ntorsură lină, ușoară
Treptat se urcă și se coboară,
10 Plin de simțire, plin de amor.

Eu vă spui numai că despărțirea
Și suvenire pline de jale,
Că nedreptatea, nelegiuirea,
Era sujetul cîntării sale.

15 Un măgar mare ce-o ascultase,
Și ca un aspru judecător
Capul pleoștise, sau rîdicase
Cîte-o ureche,-n semn de favor,

Ieși-nainte să-i dea povață,
20 Și c-o neroadă încredințare:
„Am fost, îi zise, aci de față,
Dar zău nu-mi place a ta cîntare.

Cu toate-acestea, am nădejdi bune,
De nu îți pare lucru prea greu
25 La niște reguli a te supune,
Luînd de pildă cîntecul meu.“

Atunci începe cu bucurie
Un cîntec jalnic și necioplît,
Încît de aspra lui armonie
30 Toată pădurea s-a îngrozit.

Privighitoarea, fără sfială,
Zise: „Povața e în zadar;
Căci d-aș urma-o, nu e-ndoială
Că eu în locu-ți n-aș fi măgar.“

CÎINELE ȘI CĂȚELUL

„Cît îmi sînt de urîte unele dobitoace,
Cum lupii, urșii, leii și alte cîteva,
Care cred despre sine că prețuiesc ceva!
De se trag din neam mare,
5 Asta e o-ntîmplare:
Și eu poate sînt nobil, dar s-o arăt nu-mi place.
Oamenii spun adesea că-n țări civilizate
Este egalitate.
Toate iau o schimbare și lumea se cioplește,
10 Numai pe noi mîndria nu ne mai părăsește.
Cît pentru mine unul, fieștecine știe
C-o am de bucurie
Cînd toată lighioana, măcar și cea mai proastă,
Cîine sadea îmi zice, iar nu *domnia voastră*.”
15 Așa vorbea deunăzi cu un bou oarecare
Samson, dulău de curte ce lătra foarte tare,
Cățelu Samurache, ce ședea la o parte
Ca simplu privitor,
Auzind vorba lor,
20 Și că nu au mîndrie, nici capriții deșarte,
S-apropie îndată
Să-și arate iubirea ce are pentru ei:

- „Gîndirea *voastră*, zise, îmi pare minunată,
Și simțimentul *vostru* îl cinstesc, frații mei.”
- 25 „Noi, frații tăi, răspunse Samson plin de mînie,
Noi, frații tăi, potaie!
O să-ți dăm o bătaie
Care s-o pomenești.
- Cunoști tu cine sîntem, și ți se cade ție,
30 Lichea nerușinată, astfel să ne vorbești?”
— „Dar ziceați...” — „Și ce-ți pasă? Te-ntreb eu ce ziceam?
Adevărat vorbeam
Că nu iubesc mîndria și că uresc pe lei,
Că voi egalitate, dar nu pentru căței.”
- 35 Aceasta între noi adesea o vedem,
Și numai cu cei mari egalitate vrem.

PISICA SĂLBATICĂ ȘI TIGRUL

Un cotoi sau pisică,
Din două nu știu care,
Nici mare nici prea mică,
Dar foarte mîncătoare,
5 Și din soiul acela ce-n păduri locuiește
Și pe copaci trăiește,
Văzu un tigru mare
Trecînd pe o cărare.
De sus de pe ghindaru unde era urcată,
10 Pisica socoti
Că poate-a-l îngrozi;
Și făr-a pierde vreme se adresă îndată
La tigru ce trecea,
Fără a o vedea:
15 „Ia stăi, mă rog, pușin, jupîne de pe jos,
Care te socotești
Că nu știu cine ești;
Mîndria ce arăți cu noi e de prisos:
Știi din ce neam mă trag și că strămoșii mei
20 Sînt fii de dumnezei?
Nemuritorii toți, din cer cînd au fugit,
Subt nume de pisici în lume au trăit.

Preoții eipteni în templuri îi slăvesc¹,
Și niște tigri mici cu noi se potrivesc!“
25 — „Dacă strămoșii tăi cu tine semăna,
Negreșit era proști cîți lor se închina,
Răspunse tigrul meu; iar dacă au avut
Vrun merit cunoscut,
Ceva dumnezeieșe,
30 Atunci eu te căiesc,
Și pentru starea ta de milă sînt pătruns,
Căci d-or fi cîte spui, zău, prea rău ai ajuns.“

Deși mulți au zis-o, eu tot o mai zic:
Slava strămoșească pe strămoși cinstește:
35 În zadar nepotul cu ea se fălește,
Cînd e, cum se-ntîmplă, un om de nimic.

---

¹ Zeița cerului era reprezentată, în unele localități ale vechiului Egipt, sub forma unei pisici. Cf. J. H. Breasted, *Geschichte Aegyptens*, Viena, 1936, p. 50.

DERVIȘUL ȘI FATA

- Se povestește cum că odată
Un derviș pusnic, om cuvios,
S-amorezase, văzînd o fată
Cu trup supțire, cu chip frumos.
- 5 Dintr-una-ntr-alta vorba aduse,
Și în stil neted patima-și spuse,
Zicînd: „Ascultă, eu te iubesc,
Și pentru tine mult pătinesc“.
Stilul acesta, adevărat,
- 10 Nu mi se pare prea minunat;
Dar pentr-un pusnic trăit departe
De ale lumii valuri deșarte,
Putem să zicem că nu e prost.
Fata răspunse: „Poate-aș fi fost
- 15 Destul de bună ca să te crez,
Dar aste haine bisericesti
Nici n-au a face cu ce-mi vorbești;
Ș-apoi de barbă mă-nfiorez“.
Pusnicul nostru pe loc se duse,
- 20 Își rase barba, se pieptănă,
Nemțește bine se îmbracă,
Ș-o pălărie în cap își puse.

Veni la fată: „Cum ți se pare?
O-ntreabă. Spune-mi, mai te-ndoiști?
25 Vezi ce putere amorul are?
Mi-am lăsat legea; alt mai voiești?“
„Nu voi nimica, atunci ea zise;
Credincios mie cum o să-mi fii,
Cînd jurăminte în ceruri scrise
30 Și a ta lege nu poți s-o ții?“

Fata avea dreptate de nu vrea să-l asculte.
Cine-a făcut o crimă poate face mai multe.

DREPTATEA LEULUI

Leul, de multă vreme, ridicase oștire,
Să se bată cu riga ce se numea Pardos;
Căci era între dînșii o veche prigonire,
Și gilcevere mare, pentru un mic folos.

5   Vrea, adică, să știe
          Cui mai mult se cuvine
          Să ție pentru sine
          Un petec de cîmpie
Și un colț de pădure, de tot nensemnător,
10   Ce despărțea ținutul și staturile lor.
Acum sînge mult curse, și multe luni trecură,
          Făr-a se putea ști
          Cine va birui.
          Elefantul năsos,
15   Și bivolul pieptos,
          Cu lupul coadă-lungă,
          Multe izbînzi făcură.

Fieșcare tulpină era plină de sînge.
Ici se vedea un taur jumătate mîncat;
20   Lîngă el un tovarăș ce zbiară și îl plînge;
          Colo, un porc sălbatec fără două picioare;
          Și mai la vale, vulpea se tăvălește, moare,
          Oftînd după curcanii ce încă i-au scăpat!

- Iar mai vrednic de jale era viteazul urs,
 25 De două coarne groase în inimă pătruns.
 Leul, văzînd că lupta nu se mai isprăvește,
 Trimise la maimuță, vestită vrăjitoare,
 Ce spun că știa multe, și că proorocea
 Întîmplările toate, după ce se trecea;
 30 Trimise, zic, la dînsa să-i facă întrebare
 Cum poate să ajungă sfîrșitul ce dorește.
 Ea se puse pe gînduri, tuși, apoi răspunse,
 Rozînd cu mulțumire darurile aduse:
 „Ca să poată-mpăratul lesne să biruiască,
 35 Trebuie să jertfească
 Pe acel ce în oaste e decît toți mai tare,
 Mai vestit în războaie, mai vrednic și mai mare.“
 Auzînd aștea leul strînse a sa oștire:
 „Lighioanelor! zise, viu să vă dau de știre
 40 Că astăzi din noi unul trebuie să murim:
 Așa va proorocul. Rămîne-acum să știm.
 Cine este mai tare.
 Cît pentru mine unul, cum vreți... dar mi se pare
 Că nu prea sînt puternic, căci pătimesc de tuse.“
 45 Vulpea era aproape: „Ce-are a face! răspunse,
 Înălțimea ta ești
 Oricît de slab poștești.“
 — „Dar și puterea noastră
 E îndestul de proastă“,
 50 Strigară tigrii, urșii, și cu un cuvînt toate
 Lighioanele-acelea ce erau mai colțate.
 „Nu rămîne-ndoială“, le răspunse-mpăratul.
 Iepurile, sărmanu, — crez că-l trăgea păcatul,
 Sau păcate mai multe
 55 De moșii lui făcute —
 Veni să-și dea părerea. Dar toți cît îl zăriră
 Asupra-i năvăliră.
 „Ia vedeți-l! strigară. Cu bună-ncredințare
 El este cel mai tare!
 60 S-ascundea urecheatul, și nu-i plăcea să moară
 Ca să ne facă nouă biruința ușoară!

Pe el, copii! Luați-l: el are să-mplinească
Ce ne-a zis proorocul din porunca cerească!"

Cîinii atunci săriră

65

Și-n grab ți-l jupuiră.

Se află vreo țară, unde l-așa-ntîmplare
Să se jertfească leul? Nici una, mi se pare.
Nu știu cum se urmează, nu pricep cum se poate,
Dar văz că cei puternici oriunde au dreptate.

LUPUL MORALIST

- V-am spus, cum mi se pare, de nu îți fi uitat,
Că lupul se-ntîmplase s-ajungă împărat.
Dar fiindcă v-am spus-o, voi încă să vă spui
Ceea ce s-a urmat subț stăpînirea lui.
- 5   Auzind împăratul că-n staturile sale
Fac năpăstuiți multe păroșii dregători,
Că pravila stă-n gheare, că nu e deal sau vale
Unde să nu vezi jertfe mai mulți prigonitori,
Porunci să se strîngă obșteasca adunare,
- 10   Lîngă un copaci mare;
Căci vrea pe unii-alții să îi cam dojenească,
Și-n puține cuvinte,
Să le-aducă aminte
Datoriile lor.
- 15   Toți se înfățișară: și-nălțimea lupească
Începu să vorbească
C-un glas dojenitor:
„Domnilor de tot felu! Bune sînt astea toate?
Datoriile slujbei astfel le împliniți?
- 20   Nu aveți nici sfială, nici frică de păcate,
Să faceți nedreptate și să năpăstuiți?
Toate slujbele voastre țara vi le plătește:

Încă, pe la soroace,
Cîte un dar vă face.
25 Dar reaua nărvire,
Ce o aveți din fire,
Nu se tămăduiește.
Vedeți cu ce morți grele
Se isprăvesc din lume,
30 Și cum lasă rău nume
Acei care fac rele.
Gîndiți-vă că poate veți da cuvînt odată,
La-nalta judecată.
Gîndiți-vă la suflet, și luați de la mine
35 Pildă a face bine.“
Ast cuvînt minunat,
Pe care domnul lup auz că l-a-nvățat,
Trecînd pe lîngă sat,
La ziua unui sfînt, cînd preotul citea
40 Și propoveduia,
Pe mulți din dregători să plîngă i-a-ndemnat.
„E! ce ați hotărît, jupîni amploiați?
Oare-o să vă-ndreptați?
Îi întrebă atunci înălțimea-mblănită,
45 Ce purta o manta de oaie jupuită.
Spuneți, o să schimbați purtarea-vă cea proastă?“
— „Să trăiți la mulți ani, dobitocia voastră,
Răspunse un vulpoi, în slujbe lăudat;
Ne poate fi iertat
50 Să vă-ntrebăm smerit, de vreți a ne-arăta,
De unde-ați cumpărat postavul de manta?“

Cînd mantaua domnească este de piei de oaie,
Atunci judecătorii fiți siguri că despoaie.

NEBUNIA ȘI AMORUL

În niște fabuli un poet scrie
Că Nebunia și pruncu-Amor
Se juca singuri pe o câmpie,
În primăvara vieții lor.

- 5 Știți că copiii cu înlesnire
Găsesc sujeturi de neunire;
Ei dar odată se gilceviră
Pentru o floare ce întâlneală.

- 10 Striga Amorul în gura mare;
Cealaltă însă, minut cumplit!
Îl izbi-ndată atât de tare,
Cît de lumină ea l-a lipsit.
Adînc copilul simți durere,
Rămîind astfel fără vedere.

- 15 Trista lui mumă¹ jalbă pornește
L-al său părinte, stăpîn ceresc:
Va răzbunare, se tînguiește;
Cu ea toți zeii compătinesc.
Mars și Apolon, mai c-osebire,
20 Arăta mumei a lor mîhnire.

S-adună sfatul cel fără moarte,
Și hotărîră în obștea lor
Ca Nebunia în veci să poarte,
Să cîrmuiască pe orbu-Amor.

- 25 Această dreaptă, grea osîndire,
Din ziua aceea luă²-mplinire;
Din ziua aceea sînt împreună,
Și Nebunia-l ține de mîină.

---

¹ Mitologia antică nu este unitară în ce privește genealogia zeului Amor: după unele legende, el ar fi fiul zeiței Venus (aceasta fiind socotită în poemele homerice fiica lui Jupiter), după altele, fiul Dianei (de asemenea fiică a lui Jupiter).

² *luă* într-o singură silabă; s-ar putea totuși citi și *ziua-aceea*, în acest caz *luă* rămînînd bisilab. În versul următor ar trebui de asemenea citit *ziua-aceea*, pentru a menține totalul de zece silabe al versului.

LEBĂDA ȘI PUII CORBULUI

Lebăda odată-aflase
(Însă cum se întîmplase,
Nu poci să vă dau cuvînt)
Cum că într-un colț de lume,
5 Într-un loc cu mare nume,
Și pe un frumos pămînt,

Niște păsări osîndite,
Corbi de cîțiva ani numite,
În primejdie trăiesc.
10 Lebedele au din fire
O ciudată presimțire,
Care este dar ceresc.

Așa, să le izbăvească,
Cu o rîvnă părintească,
15 Ea plecă pînă în ziori.
Ajungînd într-o livede,
În culcuș de vulpe vede
Pui de corb nezburători,

Care într-o vizuină
20 Petrecea ca în grădină,
D-a lor soartă mulțumiți.
Pasărea cea albă-ndată
Către dînșii se arată,
Zice: „Puilor iubiți!

25 Soarta voastră e de milă:
Spuneți cum pe voi în silă
Aici vulpea v-a adus?“
Corbuleții în mirare
Răspund iute, rîzînd tare:
30 „Noi de voie ne-am supus.

Vulpe ce e, nu știm spune,
Decît că năravuri bune
Acea damă arăta:
Că avea coadă pe spate,
35 C-al ei păr în galben bate,
Și că ochi lucioși purta.

Ea cînd ne-a luat d-acasă,
Ne-a spus că la a sa masă
Are feluri de mîncări,
40 Că e prinț de dobitoace,
Că pe noi va a ne face
Să ajungem la mari stări.

Ne-a mai spus că ne e rudă,
Că din vîrsta cea mai crudă
45 Neamul nostru l-a iubit.
Ea, ca și al nostru tată,
Că ne tragem ne arată
Din vulturul cel slăvit.

Și adesea ne vorbește
50 Că din suflet se silește
A ne da slava dintîi."
Lebăda strigă cu jale:
„Sînteți pe a morții cale,
O voi ai corbului fii!

55 Dar al vostru sec părinte
Cum nu și-a adus aminte
Ceea ce i s-a-ntîmplat,
Cînd își părăsi locașul,
Și din gură lăsă cașul,
60 Iar de vulpe înșelat?"

Puii nebăgînd-o-n seamă:
„Cale bună,-i zic, madamă,
Noi nu știm ce ne vorbești.
Și prin astfel de cuvinte,
65 Să ne scoți acum din minte
Cam degeaba te silești."

„Eu mă duc, lebăda zise,
Însă vouă vă sînt scrise
Multe rele să răbdați;
70 Căci prostia-vă cea mare,
Ca ș-a penii-ntunecare,
Nu se poate s-o spălați."

PRIVIGHITOAREA ÎN COLIVIE

O cîntăreață privighitoare,
De mică prinsă, sta la-nchisoare,
Și colivia i-era locaș.
Vreme la mijloc multă trecuse,
5 Dar ea se uite tot nu putuse
De unde-a luat-o¹ omul vrăjmaș.

Nencetat tristă, gîndea cu jale
L-a tinereței veselă vale,
L-acele crînguri, l-acele izvor,
10 Unde l-a nopții lină tăcere,
Ea a vieței cînta plăcere,
Razele zilei, dulcele-amor.

La cîte păsări sînt zburătoare,
Sloboda viață e lucru mare;
15 Natura este patria lor.
Așa și mica paserea noastră,
Care de minte era cam proastă,
Căta mijloace să scape-n zbor.

---

¹ *luat* monosilab (scris *lăat*).

Astă dorință e lăudată,
20 Când e-ntărită pe judecată
Și când folosul e prevăzut;
Dar ea uitase că mai-nainte
O-nștiințase un pui cuminte
Că vrînd să zboare mulți au căzut.

25 Ea n-avea aripi. Fără mijloace,
O păsărică ce poate face,
Decît supusă soartei a fi,
Sau să aștepte pînă să-i crească
Smulsele aripi, și să găsească
30 Nuouă mijloace de a fugi?

Asfel pe dînsa o sfătuieste
O rîndurică ce o iubește
Și care gîndul ei îl știa.
Exempluri multe des îi tot spune
35 Și îi arată cu dovezi bune
C-acum să scape nu va putea.

Dar tinerețea neînțeleaptă
Poveți n-ascultă, vremi nu așteaptă;
Toate-nainte-i jucării sînt.
40 Pîntre zăbrele ea se strecoară,
Puțin se-nalță, d-o palmă zboară,
Și cade-ndată jos pe pămînt.

URSUL ȘI LUPUL

Împărăția dobitocească,
Ca și a noastră cea omenească,
Statornicie vecinică n-are:
Toate supuse sînt la schimbare!

5   Din mîină-n mîină sceptrul se plimbă
Cel de ieri mare astăzi e mic;
Leu pe urs bate, urs pe leu schimbă,
Dintr-o-ntîmplare prea de nimic.

10   De curînd ursu pe leu schimbase,
Și pe domnescul tron înălțat,
Cîrma în labe tare-o luase,
Și cu verzi tufe sta-ncoronat.

15   Dator eu însă sînt a vă spune
Că ursu-acela, măcar că urs,
Dar simtimente avea prea bune;
D-al obștei bine erea pătruns.

Fiarele toate-ndată ce-aflară
Că le-a dat cerul un stăpîn nuou,
Să se închine lui alergară,
20 Una c-o vacă, alta c-un bou.

Lupul în urmă spre tron se duce,
Și după vechiul bun obicei
Mării sale plocon îi duce
Și înainte-i pune doi miei.

25 Într-o frumoasă precuvîntare,
Îi dovedește c-ar fi avînd
Niște hrisoave arătătoare
Ce-au făcut urșii, zău nu știu cînd.

C-aste hrisoave, pe piei de oaie
30 Scrise cu apă, spun lămurit
Cum au mers urșii la o bătaie,
Și cîte mure ei au jertfit.

Cu plecăciune apoi i-arată
Cum că din suflet s-a bucurat
35 De întîmplarea cea minunată,
De-ncoronare cînd a aflat,

Cum că dorește supus să-i fie,
Că totdauna el l-a iubit,
Că pentru dînsul vieți o mie
40 Să le jertfească e mulțumit.

Asfel de vorbe se zic în lume,
Însă drept formă se socotesc;
Căci fieșcine le ia de glume,
Care se uită cît se vorbesc.

45 Dar ursul crede, se amăgește,
În slujbe pune neamul lupesc:
Cum că prieteni are, gîndește,
Care persoana lui o slăvesc.

După o vreme leul se scoală,
50 Tocmai cînd urșii mort îl credea,
După o mare și lungă boală,
Vine să-și ceară tronul ce-avea.

Locuitorii se îngroziră;
Vestea se duse pîn' la palat;
55 Lupii îndată la lei fugiră;
P-al lor prieten toți l-au lăsat.

Taurii numai, ce niciodată
A-i fi prieteni nu s-au jurat,
Peste cinci sute veniră-ndată,
60 Pe crai și țară ei au scăpat.

Prea cu lesnire omul se-nșală!
Dar foarte mare face greșală,
Cine la vorbe dă crezămînt.
Faptele numai ne dovedește
65 Fieștecine cît prețuiește,
D-avem prieteni și care sînt.

BOUL ȘI VIȚELUL

Un bou ca toți boii, puțin la simțire,
În zilele noastre de soartă-ajutat,
Și decît toți frații mai cu osebite,
Dobîndi-n cireadă un post însemnat.

5 — Un bou în post mare? — Drept cam ciudat vine,
Dar asta se-ntîmplă în oricare loc:
Decît multă minte, știu că e mai bine
Să ai totdauna un dram de noroc.

Așa d-a vieței veselă schimbare
10 Cum și de mîndrie boul stăpînit
Se credea că este decît toți mai mare,
Că cu dînsul nimeni nu e potrivit.

Vițelul atuncea plin de bucurie,
Auzind că unchiul s-a făcut boier,
15 Că are clăi sumă și livezi o mie:
„Mă duc, zise-ndată, nițel fin să-i cer.“

БОУЛ ШІ ВІЦЕЛУА.

Ун воў ва тоці воі, нудін ла сімдіре,
Дн зілеме ноастре де соартг' ажутат,
Ші декят тоці фраці маіку осевіре,
Довжнді 'н чіреадъ, ун пост н'земнат.

— Ун воў ин пост маре?— Дрепт кам ч'удат віне,
Дар аста съ 'нтмплъ ин ор каре лок;
Де кят мулатъ мінте ціі къ е маі віне,
Съ айві тот д'ауна, ун драм де порок.

Аша д'а віці весель скімваре,
Кум ші де мандріе боуа ст'имніт,
Съ кредеа къ есте декят тоці маі маре,
Къ ку д'неса німені ну е потривіт.

Віцелуа атунчеа п'аін де вукуріе,
Аузінд къ 'нкіуа са ф'вут воер;
Къ аре казі сумъ ші лівезі оміе,
Мъ дух, зісе 'ндатъ, ніцел ф'жн съі чер.

Фър а п'ердсвреме, віцелуа порнеце;
Ажунце ла унк'у, чеаркъ а інтра;
Дар п' лок о слугъ віне н'ма опреце:
Акум доарме, зіче: нуа поч'у суп'ра.

— Акум доарме? че фел! пентру 'нтіан датъ,
Дунъ пр'анз съ доармъ, обіче'уа луі,
Ера съ ну шазъ зіоа нічі одатъ;
Аст сомн ну преа 'м плаче ші о съ'ю сп'уі.

Ба съді кауді треава къ м'ялнчі тр'антесалъ;
С'а скімбат воеруа, ну е кум та ціі;
Треухе н'аінтеі съ мерці ку с'фіалъ,
Прііміт ин касъ дака вреі съ ф'і.

Făr-a pierde vreme, vițelul pornește.
Ajunge la unchiu, cearcă a intra;
Dar pe loc o slugă vine și-l oprește:
20 „Acum doarme, zice, nu-l poci supăra.“

— „Acum doarme? ce fel! pentru-ntia dată
După prînz să doarmă! Obiceiul lui
Era să nu șază ziua niciodată;
Ast somn nu prea-mi place, și o să i-o spui.“

25 — „Ba să-ți cauți treaba, că mănînci trînteală;
S-a schimbat boierul, nu e cum îl știi;
Trebuie-nainte-i să mergi cu sfială,
Priimit în casă daca vrei să fii.“

La o mojie atîta de mare,
30 Vițelul răspunde că va aștepta;
Dar unchiu se scoală, pleacă la plimbare,
Pe lîngă el trece făr-a se uita.

Cu mîhnire toate băiatul le vede,
Însă socotește că unchiu-a orbit;
35 Căci fără-ndoială nu putea a crede
Că buna sa rudă să-l fi ocolit.

A doua zi iarăși prea de dimineață,
Să-i găsească vreme la dînsul veni:
O slugă, ce-afară îl vedea că-ngheață,
40 Ca să-i facă bine, de el pomeni.

„Boierule, zise, așteaptă afară
Ruda dumitale, al doamnei vaci fiu.“
— „Cine? a mea rudă? mergi de-l dă pe scară.
N-am astfel de rude, și nici voi să-l știu.“

VULPEA LIBERALĂ

Vulpea fără-ncetare
Striga în gura mare
Că de cînd elefantul peste păduri domnește
Trebile merg la vale și lumea pătimește.
5   Că este nedreptate
          Să va să cheltuiască
          Veniturile toate
          Pentru masa crăiască.
D-acestea elefantul, cît a luat de știre,
10   Temîndu-se, cu dreptul, de vreo răsvrătire,
Pe iepure la vulpe cu un bilet trimise,
O invită la curte, o-mbrățișe și-i zise:
„Am aflat, Jupîneasă, că ai mare talent.
15   Voi să te pui în pîine;
          Și începînd de mîine
          Îți dăm cu mulțumire,
          Ca un semn de cinstire,
Al găinelor noastre întins departament:
          Caută-ți bine treaba.“
20   — „Pe seama mea te lasă“,
Răspunse oratorul și, sărutîndu-i laba,

Se întoarse acasă.

În ziua viitoare,

Vulpea ca totdeauna veni la adunare;

25 Dar însă oblojită, pe subt barbă legată,

Și cu un lipan mare la cap înfășurată.

„Ce ai, de ești astfel?“ o întrebare toate.

— „Îmi e rău de aseară, îmi e rău cât se poate,

Și cu trebile țării să mă lăsați în pace.

30 Craiul știe ce face;

El nencetat gîndește la al obștii folos.

Adio! sînt bolnavă: m-am înecat c-un os.“

Cunosc mulți liberali, la vorbă ei se-ntrec,

Dar pînă în sfîrșit cu oase se înec.

MIERLA ȘI BUFNIȚA

- Într-o pădure deasă, de cetăți depărtată,
Mierla se-ntîlni seara cu bufnița umflată.
„Prietenă, îi zise, ți-aș face o-ntrebare,
Daca a mea-ndrăzneală n-duce supărare.
- 5 Spune-mi, mă rog, lumina de ce nu-ți e plăcută,
De ce stai toată ziua ascunsă, nevăzută?
Nu cunoști, cum se vede, razele dimineții,
Dulceața primăverei, plăcerile vieții.
Poate ești rușinoasă, și crezi că nu cînți bine:
- 10 Dar eu și alte păsări mai vrednici decît mine
Îți vom da-nvățătură, și vom pune silință
Să-ți mai suptiem glasul cît va fi prin putință.
Vino mîine la mine să mergem la plimbare,
Ca să faci cunoștință cu o privighitoare.“
- 15 Bufnița îi răspuse: „Îți mulțumesc, iubită.
Eu cu soarele vostru nu sînt obicinuită;
Îmi supără vederea. Lumea o să mă vază,
Însă cînd m-oi deprinde cu a luminei rază.“
- Mulți zic că neamul nostru nu este încă-n stare,
- 20 Ca altele, să facă cercări de-naintare,
Că-nvățătur-adîncă, idei, filosofie,
Sînt prea vătămătoare l-a lui copilărie.

Declamația-aceasta, pompoasă, îngîmfată,
De vreți, poate să fie despoților iertată:
25 Numai lor le e bună a unui neam orbire,
Căci nu-l lasă să-și vază a sa nenorocire;
Dar în gura acelor ce-o zic pe dinafară,
Sau e o nerozie, sau este o ocară.
Noi le-am putea răspunde puținele cuvinte
30 Bufniței adresate de mierla cea cuminte:
„Ai vorbit de minune! Dar ia spune-mi, vecină,
Daca măcar cercare tu nu faci vreodată,
Să scoți cel puțin capu din noaptea-ntunecată,
Apoi cum t-ei deprinde cu soare, cu lumină?“

CUCUL

Cucul, pasere proastă dar plină de mândrie,
Socotind c-al său nume
Este vestit în lume,
Hotărî să mai facă vreo călătorie,
5 Ca s-adune respecturi, și însuși să privească
Cu ce chip îl slăvește nația păserească.
Plecă; dar abia merse pînă-n vecinătate,
Și găsi felurimi de păsări adunate,
Care din întîmplare,
10 Se-ntrecea la cîntare.
Stătu să le asculte: toate pe rînd cîntară,
Care prost, care bine, talentul și-arătară.
Iar bieteii coșofene îi cerură iertare
Că nu-i dau ascultare;
15 Îi ziseră: „Taci, soro, te roagă obștea noastră:
Despre cîntec, ne iartă, ești ca un cuc de proastă.“
Astfel păți și cioara; în rîs ea fu luată,
Și cu un cuc nemernic de toate comparată.
De asemenea cinste cucul supărat foarte
20 Se duse mai departe;
Dar oriunde mergea,
Nimic alt n-auzea.

- 25 În sfârșit obosit,
Și desnădăjduit,
La cuibul său veni,
Făr-a se mai opri.
Puii cît îl zăriră
Pe loc îl ocoliră;
Apoi îl întrebă:
30 „Ce mai veste p-afară?”
„Urîtă, le răspunse, și vrednică de jale:
Am umblat multe locuri, dar nu m-am mulțumit.
Toate îmi par schimbate și toate merg la vale,
Păsările sînt bete și lumea-a nebunit.”
- 35 Tot omul despre sine lesne se amăgește.
Nimenea nu își este aspru judecător,
Dar judecata obștii e o învățătură.
Mulți ce se cred pe sine un ce rar în natură
Mai lesne zic că lumea nu știe ce vorbește,
40 Decît să va să-și simță nimicnicia lor.

ULEUL ȘI GĂINILE

- Ion prinse un uleu și, ducîndu-l acasă,
    Îl legă cu o sfoară,
    Lîngă coteș afară.
- De o vecinătate așa primejdioasă,
5 Găini, cocoși și găște întii se îngroziră,
Dar cu-ncetul, cu-ncetul se mai obicinuiră.
Începură să vie cît coala să-l privească,
    Încă și să-i vorbească.
- Uleul cu blîndețe le priimi pe toate;
10 Le spuse că se crede din suflet norocit,
Pentru vizita-aceasta cu care l-au cinstit.
Dar îi pare rău foarte, căci el însuși nu poate
    La dumnealor să vie,
Vizita să le-ntoarcă dup-a sa datorie.
- 15 Mai adăogă însă că dacă dumnealor
    Îi vor da ajutor
    Ca să poată scăpa,
    El le făgăduiește,
- Și Dumnezeu cunoaște cum vorba și-o păzește —
20 Că la orice primejdii va ști a le-ajuta:
    Încă din înălțime el le va da de știre,
    Cînd asupră-le vulpea va face năvălire.

Astă făgăduială
Nu mai lăsă-ndoială;

25 Și găinele proaste, ce dorea să găsească
Pe cineva destoinic să va să le păzească,
S-apucară de lucru; azi, mîine, se-ncercară,
Și cu ciocuri, cu unghii, abia îl deslegară.
Uleu-și luă zborul. Dar se întoarse-ndată,

30 Și răpi o găină, pe urmă două, trei,
Pe urmă cîte vrei.

„Ce pază este asta? strigă una cu jale.

Vorba mării tale

Era să ne păzești,

35 Iar nu să ne jertfești.“

— „O! eu știu foarte bine cuvîntul ce v-am dat,
Și ce fel m-am jurat.

Dar cînd mă juram astfel, eram legat, supus,
Acum însă sînt slobod și vă vorbesc de sus. “

40 Eu d-aș fi fost găină nu l-aș fi slobozit:
Dumnealor au făcut-o și văz că s-au căit.

Uleii sînt cinstiți,

Cînd sînt nenorociți.

CÎINELE ȘI MĂGARUL

- Cu urechea pleoștită, cu coada-ntre picioare,
Cîinele, trist și jalnic, mergea pe o cărare.
După îndestul umblet, iată că-l întâlnește
Un măgar, și-l oprește:
5 „Unde te duci? îi zise,
Ce rău ți s-a-ntîmplat? Știi, parcă te-a plouat,
Așa stai de mîhnit.“
— „Dar, sînt nemulțumit.
La împăratul leu în slujbă m-am aflat:
10 Însă purtarea lui,
De e slobod s-o spui,
M-a silit în sfîrșit să fug, să-l părăsesc,
Acum cat alt stăpîn; bun unde să-l găsec?“
„Numai d-atît te plîngi? măgarul întrebă;
15 Stăpînul l-ai găsit, îl vezi, de față stă.
Vino numaidecît la mine să te bagi:
Eu îți făgăduiesc,
Nu rău să te hrănesc;
Nimic n-o să lucrezi, nici grijă n-o să tragi.“
20 La propunerea sa, cîinele i-a răspuns:
„Ascultă-mă să-ți spui: e rău a fi supus
La oricare tiran; dar slugă la măgar
E mai umilitor, și încă mai amar.“

EPIGRAME

I

Un osîndit la moarte pentru o vină mare
Ruga pe un prieten să facă încercare,
Ca unul ce la curte avea multă putere,
De la prinț sau ministri iertarea lui a cere.
5 „A! răspunse acela, nu te poci ajuta,
Pentru că de aş face-o, eu te-aş compromita.“

II

CELUI CE SCRIA

că poezia este o boală nelecuită

Dar, boala poeziei este nelecuită:
Ai zis și tu-n viața-ți un singur adevăr;
Dovadă la aceasta e muza-ți cea pocită,
Și versurile tale, care se trag de păr.
5 D-atîta vreme lumea își bate joc de tine,
Și-n loc să pui silință a scri ceva mai bine,
Din zi în zi mai tare te văz că schiopătezi.
Ce doctor așa mare poate să se găsească,
De a ta nebunie să te tămăduiască,
10 Sau cel puțin să facă în proză să visezi!

¹ Aluzie la *Visul* lui Eliade?

III

D. ****

M-am silit totdeauna să-mi dobîndesc bun nume,
Și prin purtări cinstite să mă cinstesc în lume,
Fără să am mîndria să zic c-am izbutit.
Dar de cînd luai știre că tu, ș-alții ca tine,
5 Mă defăimați în obște și vorbiți rău de mine,
Încep să mă crez singur de ceea ce-am dorit.

IV

Un preot cuvios,
Odată spovedea
Un crai religios,
Și astfel îi vorbea:
5 „Ajută, domnul meu,
Pe cîți săraci găsești,
Căci chiar pe Dumnezeu
Într-înșii îl cinstești.
Știi ceea ce-a grăit
10 Al lumii ziditor,
Că cerul e gătit
De moștenire lor.“
„O! daca e așa, răspunse mulțumit
Acel spoveduit,
15 Nici o grijă să n-ai, cuvioșia ta;
Căci bunul Dumnezeu de mă va ajuta,
Eu îți făgăduiesc,
Pe toți supușii mei de rai să-i pregătesc.“

- În iad, mai deunăzi, cîțiva răposăți,
 Care în viață trecea de-nvățați,
 Dideseră jalbă, arătînd că cer
 Să se pedepsească jupînul Voltaire,
 5 Pentru cîte rele de dînșii vorbea,
     Atunci cînd trăia.
 „Domnilor, strigă Voltaire mînios,
 Jalba ce ați dat este de prisos;
 Ce pedeapsă-mi vreți? ce rău îmi doriți?
 10 Eu vă socoteam destul mulțumîți,
 Cînd în București, după cum v-am spus,
 Doi vrăjmași ai mei știți cum m-au tradus¹.”

---

¹ Comentatorii sînt de acord să recunoască în cei doi traducători pe Eliade, care tradusese tragedia *Fanatismul sau Mahomet Proorocul* (1831), și pe V. Pogor, traducătorul *Henriadei* (1838).

244

MEDITAȚII,
ELEGII, EPISTOLE,
SATIRE ȘI FABULE

(1863)

246

MEDITATII,
ELEGII,
EPISTOLE, SATIRE si FABULE

DE

GRIGORE MIHAIL ALEXANDRESCU.

BUCURESCI.

TIPOGRAFIA NATIONALĂ A LUÎ STEFAN RASSIDESCU.

Căileș Nemțucei, Otetul Gherman Nr. 27.

1863.

DOMNULUI ION GHICA

5

Ca unui bun și statornic amic, cu care am petrecut o mare parte a vieții mele, cu care am vizitat — juri amândoi și plini de iluzii pentru viitorul țării noastre — mănăstirile de dincolo de Olt, acele multe suvenire ale mării trecute și ale decadenței actuale a României, ce mi-au inspirat poeziile eroice coprinse în cartea mea — îți dedic această carte, ca dovadă de amicitia și stima ce îți păstrez; — amicie pentru amicitia ce mi-ai arătat totdeauna, și stima pentru necontestatele tale merite și capacități.

248

POEZII

ADIO

LA TÎRGOVIȘTE

Culcat p-aste ruine, sub care adîncită
E gloria străbună și umbra de eroi,
În liniște, tăcere, văz lumea adormită
Ce uită-n timpul nopții neazuri și nevoi.

- 5 Dar cine se aude și ce este ast sunet?
Ce oameni sau ce armii și ce repede pas?
Pămîntul îl clătește războinicescul tunet,
Zgomot de taberi, șopte, trece, vijie-un glas...
.....

- Dar unde sînt acestea? s-au dus! au fost părere,
10 Căci armele, vitejii și toate au tăcut.
Așa orce mărire nemicnicită piere!
A noastră, a Palmirii¹ și-a Romei a trecut.

---

¹ Palmira, oraș din Siria, așezat într-o oază la jumătatea drumului dintre Damasc și Eufrat, la încrucișarea a numeroase drumuri de caravane. Cucerită de romani în secolul I al erei noastre, și-a păstrat o autonomie locală și o formă de guvernămînt proprie. Ajutorul pe care Palmira l-a dat romanilor împotriva parților și a goților, precum și amestecul regilor Palmirei în luptele interne din imperiu, conferă cetății o strălucire deosebită sub regele Odenathus (258—

Și pe țărîna-aceea, de care-odinioară
Se spăimîntau tiranii de frică tremurînd,
15 Al nopții tîlhar vine și pasări cobe zboară,
Pe monumente trece păstorul șuierînd.

. . . . .
. . . . .

Mă scol, mă mut d-aicea; duc pasurile mele,
Ce pipăiesc cărarea, în fundul unui crîng.
Și las aste morminte cu suvenire grele,
20 Pe care nu am lacrimi destule ca se plîng.

Aicea am speranță se aflu mulțumire;
Eu voi să auz unda și cerul să-l privesc,
Să văz a aurorii mult veselă zîmbire,
Razele dimineții ce norii auresc;

25 Aci stejari cu fală se-nalț, se îndreptează,
Urcînd ale lor ramuri spre-azurele cîmpii,
Aci plopii cu frunza o vale-ncoronează;
Acolo se văd dealuri, ș-aici sălbatici vii.

Din coasta-acestor stînce, din vîrfurile astui munte,
30 De unde își apucă vulturul al său zbor,
A nopții stea răvarsă lumină p-a mea frunte
Și raza-i se reflectă pe limpede izvor;

---

266). În timpul domniei Zenobie și a fiului ei, Vaballathus, regatul Palmirei se întinde de la Nil la Bosfor și încearcă să scuture jugul roman. Împăratul Aurelian restabilește situația (272) și, la a doua tentativă de răscoală, distruge orașul (273).

Înflorirea efemeră a Palmirei a lăsat ca urme vizibile ruinele unor monumente mărețe, temple, palate, morminte, teatre, băi etc. (în parte datînd dinaintea cuceririi romane). Ruinele au devenit cunoscute europenilor începînd de la sfîrșitul secolului al XVII-lea. Informațiile lui Alexandrescu provin din lectura operelor lui Volney (este mai puțin probabil să fi cunoscut *Voyage pittoresque de la Syrie* al lui L. F. Cassas, Paris, 1799).

* Aci zefirul vesel prin frunze-ncet suspină;
Aicea orizonul e dulce, luminos;

35 Aici aceste rîuri... Dar unda lor e lină,
Iar sufletu-mi e-n valuri, n-am soare seninos.

Din sînul maicii mele, născut în griji, necazuri,
Restrîștea mi-a fost leagăn, cu lacrămi m-am hrănit,
Ca ale mării repezi și groaznece talazuri,

40 De vîntul relei soarte spre stînci am fost gonit.

Acuma pretutindeni întorc a mea vedere,
Dar ochii-mi mulțumire de loc nu întîlnesc.
Căci nimenea nu simte cumplita mea durere,
Și oamenii pe mine trecînd mă ocolesc.

45 Așa! așa! iubite, s-a dus scumpul meu bine;
Văzînd că nu-mi rămîne plăcere pe pămînt,
Văzînd că pentru mine s-au dus zilele line,
Pui mîna p-a mea frunte și caut un mormînt.

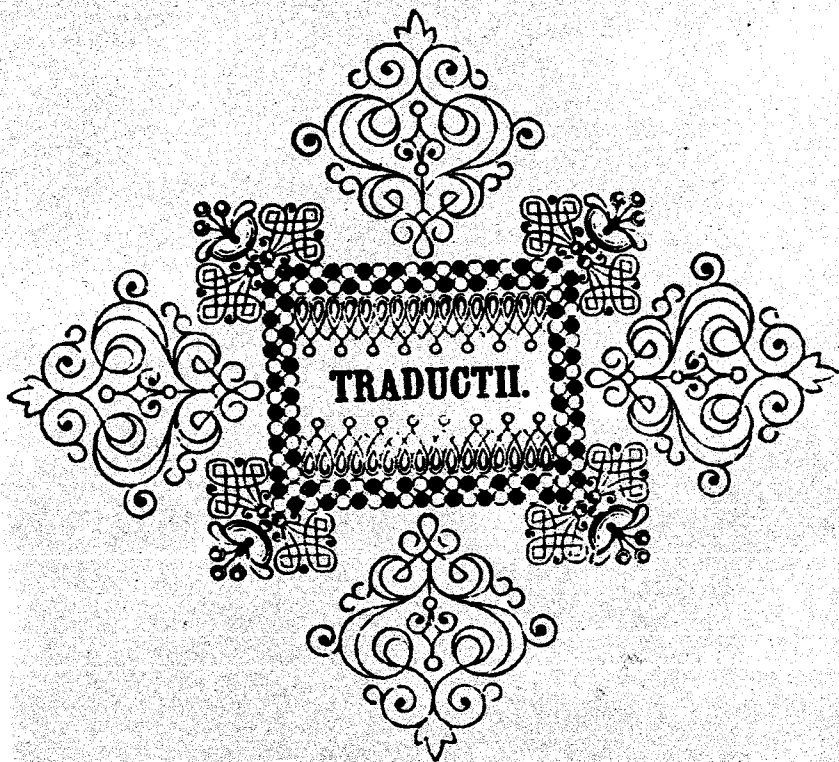
Din zilele trecute, din vechea fericire,
50 Din vîrsta mea de aur, din sîntul lor amor,
Idei au rămas numai, precum o nălucire
Rămîne dimineața din visuri care zbor;

Așa, fără-ndoială, amara mea viață
D-acum e pentru mine nesip neroditor,
55 Ce vara îl usucă și iarna îl îngheață
Și nici o floare n-află sîrmanul călător.

Dar însă suvenirul ființelor iubite
Va fi la al meu suflet etern înfățișat,
Ca frunzele aduse de vijălii pornite
60 La vechea lor tulpină ce-odată le-a purtat.

De visurile voastre, speranțe-amăgitoare,
Acum peste măsură mă văz îndestulat;
Fugiți, zadarnici zile, ce griji omoritoare
Pe tînăra mea vîrstă curînd ați adunat.

65 Cînd toamna să arată al iernii rece soare,
Copacii plini de jale pierd frunza, se usuc:
Așa nenorocirea uscînd a vîrstii-mi floare,
Zic lumii un adio: iau lira și mă duc.

Titlu interior in editia 1842

ADIO
LUI
LORD BYRON LA SOȚIA SA

Și în sfârșit adio! Și dacă relii soarte
Îi place a fi vecinic... adio iarăși zic!
Zadarnică ți-e ura, că-n pieptu-mi fără moarte
Dragostea mea viază; nici secolu nu o stric.
5 De ce nu poci în ochii-ți inima-mi a desface,
Pe care-adesea capu-ți îl rezemai cu pace,
Cînd somnul cu dulceață pe gene-ți odihnea!
Și astfel să-ți arate ascunsa ei gîndire!
Căci poate vei cunoaște c-ai fost în amăgire,
10 Ș-a ta desprețuire nedreaptă vei vedea.

Lovirea ce-mi dai mie de oameni se slăvește,
Cînd rana-mi sîngerează, plăceri ei afl-atunci!
Dar vezi că astă lume amar te necinstește,
Întemeindu-ți slava pe ale mele munci.
15 Cu toate că-n credință greșala-mi este mare,
Cu toate că în faptă, după a mea purtare,
Destule am eu singur asupra-mi a-mputa;
Dar cruzii! nu putură un alt braț să găsească,
Atît să mă sfișie ș-adînc să mă rănească,
20 Decît brațul ce-odată cu drag mă-mbrățișa?

Să nu te-nșeli atîta: amorul cu-ncet piere,
Dar iarăși nu mai crede că inimile pot
Prin orice depărtare, prin oricare tăcere,
Prin orice sîlnicie schimbate-a fi de tot.
25 A ta încă păstrează amorul către mine,
A mea e sîngerîndă, dar însă pentru tine
Bate, s-asvîrle, arde, și arde nencetat.
O cugetare groaznic pe amîndoi pătrunde:
Voi fi pe alte țărături, și cine știe unde?
30 Vecinic în despărțire, de tine depărtat!

Sînt jalnici aste vorbe ca gemătul de moarte,
Ca piatra mormîntală pe noi ne-a-nfiorat;
Tristele diminețe cînd voi trăi departe
Ne vor afla cu jale p-un văduv pustiu pat!
35 Cînd vei vrea să te mîngîi cu fiica ta iubită
Și cînd va fi vrodată urechea ta izbită
De glasul ei cel tînăr, de vorbele-i dîntii,
Vei învăța-o oare să zică: al meu tată?
Măcar că n-o să poată să-l vază vreodată,
40 Să-i dea îmbrățișare în lumea celor vii.

Cînd mîinele-i prea frageți te-or strînge cu dulceață,
Cînd mica ei guriță va cere pe a ta,
Gîndește la acela ce nu va mai fi față,
Ce-n veci de fericirea-ți el cerul va ruga,
45 L-acela ce amoru-ți putea să-l fericească:
Și dacă acest martur d-o dragoste cerească
V-avea într-al său aer ceva d-al tată-său,
A ta inim-atuncea va bate pentru mine;
Fior rece va trece prin ale tale vine;
50 Repede se va strînge, va bate pulsul tău.

Cumplita-mi rătăcire ți-e cunoscută poate:
Dar niminea să știe smintirea mea nu crez.
Pe urmă-ți în tot locul a mele nădejdi toate
Se vestejăsc, și iarăși pe urmă-ți înviez.

55 A inimii-mi simțire cu totul șovăiește;
Trufia-mi, ce la nimeni ea nu se umilește,
La tine se închină, la tine s-a supus,
Dar!... părăsit de tine și sufletul mă lasă,
Viața mi-e povară, o simț cum mă apasă
60 Și orice fericire o văz că mi-a apus.

Destul, în zadar este oricare rugăciune,
Ș-a mea nu se ascultă; să nu vorbim mai mult,
Căci sînt cugetări triste ce-n silă ne supune,
Ce făr' de voie scapă, de lege nu ascult.
65 O dată înc-adio! Lipsit acum de toate
De cîte-mi erau scumpe, simțirea-mi nu mai poate,
Inima-mi ostenește de a mai suferi;
Sînt jalnic, singuratic, coprins de întristare,
Și desnădăjduirea-mi se face tot mai mare,
70 Și sila-i mă îneacă, căci nu poci a muri.

LORD BYRON

ÎNTRISTARE

Duceți-mă acolo pe țârmuri fericite,
Ziceam, unde Neapol p-al mării sin prea lin
Răsfrînge dealuri, stele de nori neînvelite
Și unde cresc oranzii subt cerul cel senin.
5 Ce-ntîrziem? Să mergem; din unda cea albită
Să văz ieșind Vezuvul în flacări care zbor;
Să văz eu Aurora pe dealuri strălucită.
Și voi, fiind de mîna ușor p-a mea iubită,
Din aste nălțimi veseli visînd să mă cobor.
10 Urmează-mi în ocolul acestor golfuri line;
Să-ntoarcem pașii nostri pe țârmul cunoscut,
L-a lui Virgil cenușă¹, l-a Cîntiei² grădine,
L-al Venerii vechi templu țârîn-acum făcut:
Acolo subt oranze, subt via înflorită
15 A căria mlădițe cu mirșii se mărită
Și fruntea și-o-mpletește c-o boltă de lungi flori,
L-al apii dulce zgomot, l-a vîntului murmură,
Noi singuri cu amorul, cu vesela natură,
Gustînd viață dulce, plăcuți vom avea sori.

---

¹ Vergilius a fost înmormîntat lîngă Neapole; mormîntul care i se atribuie (dar a cărui autenticitate este cel puțin îndoielnică) a devenit un loc de pelerinaj pentru poeți.

² *Cynthia*, iubita poetului latin Propertius.

- 20 A galbenelor zile făclia se topește,
Se stinge cu încetul de al restriștii vînt,
Ori dacă cîteodată pușin mai filfîiește,
Scînteiele-i aprinse de suveniru-ți sînt.
Eu nu știu dacă cerul în marea-i îndurare
- 25 Voiește al meu suflet în ast loc a ieși;
Viața-mi e aproape de recele-i hotare,
Și-abia pe un an poate că încă va păși.
Dar dac-o veni moartea în primăvara vieții,
De trebuie în locul la bine închinat
- 30 Să scap din a mea mîină o cup-a tinereții
Pe care cu flori soarta părea c-a-ncoronat,
Eu nu rog dumnezeii decît să merg o dată
Pe țărături ce păstrează iubit-u-ți suvenir,
Să zic un lung adio la clima cea curată,
- 35 Și unde-am gustat viața să pierz al vieții fir.

LAMARTINE

FLUTURELE

Cu primăvar-a naște, cu roza ei să moară,
În unde de lumină cu zefiri a-nota,
Pe flori a se da-n leagăn c-o aripă ușoară,
De aer, de miroase, senin a se-mbăta,
5 De praf a sale aripi de june să clătească,
Să zboare ca suflarea la bolta cea cerească:
A fluturelui astfel e soarta de iubit.
El este ca dorința ce-n veci nu se așază,
Nemuțumit de toate, din toate vrînd să vază,
10 Se duce s-afle-n ceruri plăcerea ce-a dorit.

LAMARTINE

UNIREA PRINCIPATELOR

Dedicată fiitorilor deputați ai României

I

Pe antice monumente am văzut ades sculptate
Acvila ce poartă crucea, zimbru țării-nvecinate,
Subt o mîină, o coroană, întrunite figurînd;
Și în vechea capitală, o măreață mănăstire ¹,
5 După lupte sîngeroase monument de înfrățire,
D-al Moldovei *Domn* clădită, stă trecutul atestînd.

II

Ce spun aste suvenire? ele-arăt că altădată,
Înainte-acelor lupte, în vechimea depărtată,
Fii ai Romei cei eterne, acești popoli au fost frați;
10 C-ale lor restriști cumplite au izvor în despărțire,
Că la răul ce-i apasă nu pot s-află lecuire,
Decît numai în unirea către care sînt chemați.

---

¹ Biserica Stelii din Tîrgoviște (n.a.). Este vorba (vezi și nota lui Alexandrescu din *Concordia*, la aparatul critic) de tratatul de pace încheiat în 1639 între Matei Basarab și Vasile Lupu, concretizat prin clădirea bisericii Stelea de către domnul Moldovei și a mănăstirii Soveja de către domnul Munteniei.

III

Căci de urele interne mult a profitat streinul;
Căci în suflete și-n inimi el a infiltrat veninul,
15 Ce corumpe, ce îneacă tot instinctul generos;
Căci slăbiți prin moliciune, umiliți prin apăsare,
În furtune și în intrigi balotați fără-ncetare,
Am uitat noi vechea cale și trecutul glorios.

IV

Astăzi nu ni se cer lupte, sacrificiuri de sînge,
20 Virtuți mari de altădată; astăzi ținta vom ajunge
Prin credință în unire, prin unire în dorinți.
Mari puteri acum iau parte la destinul ce ne-așteaptă,
Orizonul se-nsenină, calea noastră este dreaptă,
Și asupra-ne se-ntinde mîna bunei prevedinți.

V

25 Romîni! Dulce e unirea! Ascultați... glasu-i răsună...
De la fiii Romîniei cere patrie comună...
*Steaua*¹ merge înainte-i, simbol sacru pe pămînt;
Cum în Vitileem odată stea din cer mîntuitoare
Conducea pe-ncoronații cavaleri, din depărtare,
30 De la marginile lumii, către leagănul cel sfînt.

VI

Cînd citim în vechea carte a istoriei străbune
Virtuți mari, ilustre fapte ale nației romîne,
Care inimă stă rece? care suflet nemișcat?
Cine n-are dor să vază țara sa în fericire,
35 Cu legi bune, cu legi drepte, în tărie și-n unire,
Cultivînd artele păcei pe al său pămînt bogat?

---

¹ Este vorba de ziarul *Steaua Dunării* a lui M. Kogălniceanu, la care Gr. Alexandrescu a și colaborat.

VII

În tăcutele morminte, Bogdan, Mircea se-ntîlniră ¹,
Și-ntr-o lungă-mbrățișare pe romîni îi înfrățiră;
Împrejurule stau dese umbre de măreți eroi...
40 Ele astăzi zbor în aer, inimile-nflăcărează...
Deputați! asupra voastră ei privirea și-așintează;
Fala sau rușinea țării se așteaptă de la voi.

VIII

Fiii vostri vor ascunde a lor frunte în țărîină,
Daca voi acum veți pierde marea cauză romîină,
45 Prin meschine interese ce-n mici inimi locuiesc:
Timpul trece, omul piere, dar a patriei iubire
E averea cea mai rară, cea mai scumpă moștenire,
Ce de la părinți de merit nobili fii o priimesc.

---

¹ „Cei dintîi domni, cari încheiară tractate cu Înalta Poartă, unul pentru Moldova și altul pentru Țara Romînească.“ (Nota lui Alexandrescu în *Concordia*.) Printre revendicările care apar în mod constant în presa politică a timpului se află și aceea a respectării de către Poartă a autonomiei interne a Principatelor, prevăzută de tratatele pomenite de Alexandrescu. Vezi mai jos, p. 513, nota 1.

MĂRII SALE DOMNULUI
ALEXANDRU IOAN I

Anul 1859

Pentru ziua intrării sale în București

I

Timp dorit, zi de speranțe,
Fiu al țării, salutare!
România investită
În vesminte de serbare,
5 Îți dorește, îți urează
De mari fapte viață plină,
Și se-nclină stelei tale
Ce străluce de lumină.

II

Cînd de glasul omenirei
10 Inspirată și condusă,
Pleiada europeană,
De puternici regi compusă,
Reda nației gemînde
Antici drepturi și tărie¹,
15 Soarta-ți se-nscria în cerur
Cu lumina cea mai vie.

---

¹ Aluzie la tratatul de la Paris din 1856.

III

Fă dar numele-ți să treacă
Între numele divine,
Celor ce au fost ai lumii
20 Nobili făcători de bine.
Secolul să te admire,
Și cu noi să se fălească
Franța, nația cea mare,
Nația cavaleriească.

IV

25 Căci e aspră datorie
Ce o nație impune,
Căci e grea, mult grea, coroana
Ce pe capul tău se pune.
Țara te salută, prințe,
30 Cu plăcere și iubire,
Și-ți încrede viitoru-i
Zîmbitor de fericire.

O PROFESIUNE DE CREDINȚĂ

Domnilor alegători, mă rog să fiu ascultat,
Și după ce m-ați citi mă rog să fiu deputat.
Căci am cuvinte să crez că la Divanul Ad-hoc
Bine lunei o să fac, și rol nobil o se joc,
5   După cum puteți vedea
                  Din mărturisirea mea.
Încă pînă-a nu mă naște, eu am fost patriot mare,
                  Și după ce m-am născut
Pentru ale noastre drepturi m-am luptat fără-ncetare
10   Pînă într-acest minut.
Cunoscînd că într-o țară fericirea generală
Se compune totdeauna din acea particulară,
Ca un iconom politic, prin mici slujbe, mici lefșoare
Am îmbogățit eu statul, cumpărîndu-mi moșioare;
15   Iar guvernul, ce văzuse vrednicia și talentul,
Îmi da ranguri pe tot anul, siluind regulamentul¹,
Pe cînd mulți păcătoși alții, lipsiți de capacitate,
Servind țării din pruncie stau cu buzele umflate.
Apoi cînd streine armii țara noastră ocupară²,
20   De la cine înlesnire întru toate ele-aflară?

¹ Regulamentul Organic.

² Este vorba probabil de ocupația austriacă din timpul Războiului Crimeei.

- Cine pentru zece care a făcut ades cinci sute,
Numai ca să nu se-ntîmple s-auz vorbe neplăcute?
Cînd era în lipsă țara, subt a mea isprăvnicie,
Am ținut-o eu cu grîne precum fiecine știe.
- 25 Apoi daca neplătite au rămas prin multe sate,
Daca eu la socoteală le-am trecut ceva-ncărcate,
Am făcut-o-n conștiință, de iubirea omenirei,
Numai spre a mă deprinde cu regula înmulțirei.
Las doparte ale mele osteneli și cheltuială,
- 30 Căci îmi place a le crede nepuse la îndoială,
Căci aceasta mai cu seamă fu rezonul cel mai mare
Pentru care azi Europa, foarte recunoscătoare,
După lupte sîngeroase încheind tractat de pace,
Hotărî pe România fericită a o face.¹
- 35 Pe aceste dar temeiuri, frați romîni, eu vă cer votul,
Și la cauza cea sacră azi mă devotez cu totul.
Apoi daca dup-acestea mai aveți cumva dorință
Să v-arăt printr-o programă care e a mea credință,
La *Divan* ce voi susține, vă poci da încredințare
- 40 Că unirea o crez sîntă, c-o voi cere cu-nfocare;
Căci mărindu-se pămîntul, lefile poate vor crește;
Însă prinț strein nu-mi place căci nu știe romînește;
Și cînd slujbe îi vom cere el de loc n-o să privească
De sîntem boieri sau ținem de vro casă boierească,
- 45 Ci d-avem talent, virtute, merite sau probitate,
Calități din altă lume, foarte grele și ciudate;
Pentru cea mai mică vină, ce o va numi hoție,
Ne vom vedea prin gazete, poate și la pușcărie.
Protejați ca și protectori, toți vom fierbe într-o oală,
- 50 Ș-a streinului domnire Țării îi va fi fatală;
Și religia vom pierde și vom uita romînește,
Ca în Grecia modernă unde azi vorbesc nemțește.²
Pe cînd unul dintr-ai noștri, domn de viță romînească,
Tot mai lesne o să ierte slăbiciunea omenească.
- 55 Nu-l voi însă ereditar, căci a țării veche lege
Pe domn chiar și din opincă ne dă voie a-l alege;

¹ Aluzie la Tratatul de la Paris din 1856.

² În 1832, doi ani după recunoașterea independenței Greciei, este adus pe tron principele german Otto de Bavaria.

- Și așa cu chipu-acesta de loc nu e de mirare
Daca chiar și nouă rîndul ne-o veni din întîmplare.
Autonomia-mi place, o voi cum e scrisă-n carte,
60 O cer pentru țara-ntreagă, dar și pentru mine-n parte.
Adică în orice cazuri să urmez eu cum îmi place,
Fără a putea guvernul observație a-mi face.
Cît pentru guvern și forma-i cea constituțională,
Vrînd să mă declar d-acuma, simț o mare îndoială:
65 Căci vorbind drept, nu știu bine ast cuvînt ce va se zică,
Și în loc de bine țării să nu-i fac mai rău mi-e frică.
Daca, cum mi-a spus un dascăl cu destulă *pricopsală*,
Un guvern în constituții e supus la socoteală,
Daca adunări sau cameri pot vorbi făr-a se teme,
70 Astea n-or să ne aducă decît pierdere de vreme,
Decît lupte fără margini și dezbateri încurcate,
Care plac junimei noastre cei cu capete stricate.
Trebile cu vechea formă nu cerc nici o-mpiedicare,
Ș-un ofis redijat bine e o lege-n prescurtare.
75 Dup-aceste dar cuvinte, frați romîni ce mă-nțelegeți,
Puteți fără de sfială la Divan să mă alegeți,
Căci să nu fiți la-ndoială, vă voi face treabă bună,
Și-mi veți mulțumi odată daca-mi veți cădea pe mînă;
Iar pînă să vie vremea să vedeți astă minune
80 Sînt supusul dumneavoastră și mă-nchin cu plecăciune.

12 august 1857

CÎNTECUL SOLDATULUI

I

Pe cîmpul Romîniei
Trompeta cînd răsună,
La glasul datoriei
Ostirea se adună.

Și steagul o umbrește
Și arma-le lucește
Și inimile-n piepturi
Bat repede voios.

De nici un fel de vreme
10 Soldatul nu se teme,
Deviza-i e credința
Și suflet curajos.

II

Cînd bolta din tărie
De nori se încunună,
15 Pe munți și pe cîmpie
Cînd fulgeră și tună,

Soldatu-naaintează,
Și marșul său urmează,
De misia sa mîndru,
22 Nu cată înapoi.

El legea împlinește,
Și țara-și ocrotește,
E totdeauna gata
În pace și-n război.

25 În astă lume mare
Oriunde soarta-l duce,
Viața-i schimbătoare
Plăceri cu ea aduce.

III

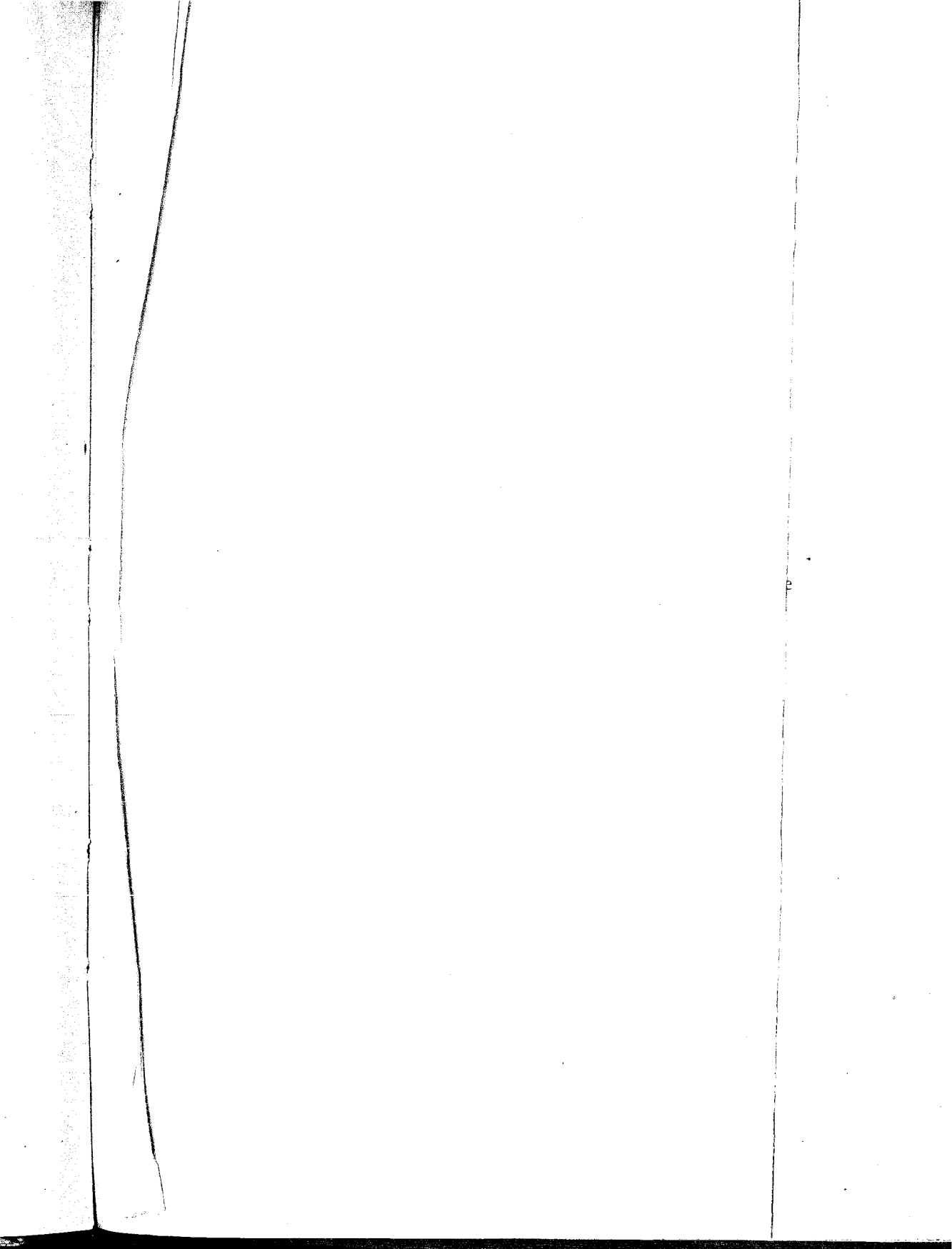
Apoi cînd totul trece,
30 Cînd bate ceasul rece,
De frații săi de arme
Măreț e-nmormîntat¹;

El vesel viețuiește
Și moare bărbătește,
35 Căci astfel este traiul
Și moartea de soldat.

1853, septembrie 18

---

¹ Pentru o atitudine diferită față de același fapt, vezi *Cîinele soldatului*, v. 13—16.

Cometelor anonsate pentru
13 iunie

Cometelor anonsate pentru
13 iunie
Se re-
ce
de
tot
ce
ce

Se re-
ce
de
tot
ce
ce

Manuscrisul poeziei „Cometelor anonsate pentru 13 iunie”
(Biblioteca Academiei R.P.R., ms. 801, f.º 140=141)

Tropi mac' exalintose, 3i
camoni mat' sprage.

Ab, us, asis, De caama u u
gari' e' op' tal v.
kenape mac' in yma' unop
is te arege.
na snus, in tal' uate, 3i acapt
conctab
open arnsit' u' pinte ad puel
oureneg.

Witi' noi' alim De drups in
yapa jomsrealer,
kezi' e' d' 3i p' pinte uomi
in te' noim;
P' o' stament' u' m' st' u' p' e
is ar' t' mealer,
d' u' a' ne' e' q' ta' u' ale, u' 3a' p' p' a
u' p' u' m' d' op' im.

Sege' u' p' u' t' e' g' s' t' e' i' n' a' b' t' e' -
lof' T' u' p' e' t' e' t' s' .

and' D' u' e' u' m' m' e' t' y' m' e' n' .
De p' u' m' i' t' t' e' u' n' t' .
u' m' e' i' n' t' y' u' t' u' m' u' p' t' a' p' e' a' .
c' o' n' c' i' u' t' u' m' t' e' u' e' t' e' .
c' o' m' m' u' n' i' t' a' t' e' i' n' t' e' r' i' o' r' i' s' .
p' e' t' e' d' a' t' u' s' s' e' .

Ab' n' i' e' n' , t' o' u' s' e' s' t' i' t' u' t' i' o' n' e' .
m' y' s' t' e' r' i' a' l' i' a' .
u' n' i' t' a' t' e' p' r' i' n' c' i' p' i' u' m' .
u' n' i' t' a' t' e' i' n' t' e' r' i' o' r' i' s' .
d' e' p' a' r' t' i' s' , t' e' r' r' e' s' u' m' m' a' t' a' .
i' n' u' m' e' r' a' t' i' o' n' e' .
d' e' p' a' r' t' i' s' u' n' i' t' a' t' i' s' .
i' n' t' e' r' i' o' r' i' s' .

---

1 Pe
v. 13—16

COMETEI

ANONSATE PENTRU 13 IUNIE

Cometă cu lungi coade, însă cu scurtă minte,
De ce vrei să arzi globul ce noi îl locuim?
El, drept, mult nu plătește, dar tot avem cuvinte
Viața-i păcătoasă cîtva să prelungim.

5 De ne vei arde-acuma, să știi că or să nască
În locu-ne ființe mai rele decît noi,
Ce-n grab or să-ntărite mînia ta stelească,
Prin fapte mai cumplite, prin crime și război.

Ce! ai uitat tu oare potopul d-altădată,
10 La care cum s-aude destul ai conlucrat,
Atunci cînd tata Noe în luntrea-i deșălată,
Plutea pe universul subt unde înecat?

Ei bine! omenirea ce moșteni pămîntul,
Ființe, lighioane ce-n urmă s-au ivit,
15 Întrec ele p-acelea ce-ș-au găsit mormîntul
În marea adîncime și monstri au nutrit?

Cîmpiile de astăzi sînt ele mai mănoase
Decît cele antice? măgarii mai deștepți?
Broasca mai muzicantă în bălțile stufoase?
20 Tigrii mai cu blîndețe, și oamenii mai drepti?

Nu, nu! bagă de seamă să nu faci o greșală,
De care mai în urmă amar să te căiești;
Ba încă să dai, poate, o aspră socoteală
Prea bunului părinte al rasei omenеști.

25 Căci noi avem de lucru în Țara Romînească;
Legi vechi și ruginite avem să le-nnoim,
Regulamentul multe are să pătimească ¹,
De ne-or lăsa în pace așa precum dorim.

De ești tu executor înaltelor decrete,
30 Mai dă-ne un mic termen de zece mii de ani,
Să ne-ndreptăm purtarea, să ne spălăm de pete,
Să nu cădem în iaduri pe gheare de satani.

Atuncea, dacă globul n-o merita viață,
Poți să-l prăjești în voie-ți, eu nu mă-mprotivesc,
35 Dar azi, topește numai a inimilor gheață,
Și arde astrologii ce lumea îngrozesc.

12 februarie 1857

---

¹ Revendicarea unui regim constituțional implica revizuirea Regulamentului Organic.

RĂSPUNSUL COMETEI

Iubit muritor,

Astăzi am priimit,
Prin poștia cerească,
Biletul tău pornit
Din Țara Românească.

- 5 Odată cunoșteam
Subt nume de roman
Un prea puternic neam,
Al lumii crud tiran;
Neam ce-l credeam perit,
10 Căci nu l-am mai zărit;
Și pînă-ntr-ast minut
(Mă jur pe al meu nume),
Eu nici aș fi crezut
Că existați pe lume;
15 Dar de vreme ce scriși
Voi trebuie să fiți.
Numai nu înțeleg cine v-a putut spune
Că aveam pentru glob intenții așa bune.
E netăgăduit
20 C-a lui desființare

De timp nepomenit
Mi-era în cugetare,
În cerc tot vișios
Văzînd că se-nvîrtește,
25 Și omul păcătos
În rele mult sporește,
Văzînd că jos la voi mulți oameni mari și buni,
Lumei folositori, au trecut de nebuni,
Au fost persecutați
30 În vreme ce-au trăit,
Și foarte lăudați
După ce au murit.
Eu prea rău am urmat,
Cînd am lăsat odată
35 Pe Noe d-a scăpat
Cu luntrea-i deșălată,
Căci știi ce a făcut
Cît liber s-a văzut?
El a sădit o vie
40 Ș-a căzut pe beție!
Iar cu fetele lui
Ce-a mai făcut, nu spui.
Iar de atunci încoaci din el cîți s-au prășit,
Acei ce au fost tari pe cei slabi au robit;
45 Soarele-au spăimîntat prin lupte și omor,
Pentru globul pămînt, ce nu era al lor.
Căci socotesc că știi, nevoie n-am să-ți spui,
Că nu e-al vostru el, ci voi sînteți ai lui.
Apoi v-ați apucat
50 Cerul d-ați spionat,
Prin sticle cercetînd
Ce avem noi de gînd,
Ce fîl ne preumblăm,
Pînă și ce mîncăm.
55 Ba încă ați scornit
Feluri de secături,
Și pe voi v-ați numit
Alese creaturi!

60 Acestea, drept să spui, eu nu le sufeream,
Și răzbunarea mea în taină pregăteam.
Dar fiindcă îmi scrii că sînteți ocupați
Proastelor voastre legi spoială să le dați,
Fiindcă ai cerut sorocul mărginit
De zece mii de ani, fiindcă mijlocit
65 Ș-o grațioasă stea dintr-ale curții mele,
Pentru cîțiva poeți ce casc gura la stele,
Mă-nduplec în sfîrșit, astîmpăr al meu foc,
Îmi pui caii la grajdi și coadele la toc.
Numai luați măsuri, gîndiți și căutați
70 De indulgența mea acum să profitați.
Căci dacă spre pămînt vrodată m-oi porni,
Vă poci încredința că bine nu oți fi.

(Scris în palatul nostru de vară)
14 mai 1857

DOAMNEI P. S. G.¹

Și veselă și jună te-am cunoscut odată;
Cu aceleași defecte acum iar te gălesc;
Pe soțul ce te-așteaptă în țară depărtată,
Deși strein de țara-i, eu tot îl fericesc.

5 Căci spiritul ce-ncântă și grația dorită
Viața-i viscoloasă ades a îndulcit;
Pe calea însemnată d-a omului ursită,
Nemuțumiri, plăcere cu el ai împărțit.

10 A unui vechi prieten amabilă soție,
În insula streină în care lăcuiți,
Cînd veți vorbi-mpreună d-a țării poezie,
Vă rog cîteodată la mine să gîndiți.

---

¹ Princesei Sașa Ghica (sora lui I. Ghica).

D-NEI A. B.¹...

Angelii port al tău nume,
Ca ei blîndă, dulce ești,
Tot ce e plăcut în lume
În persoana ta unești,

5 Eleganță și junete,
Grație și frumusețe
Te-ncunior, te încunun,
Florile cu vii coloare
Trimet ție salutare,
10 Zefirii numele-ți spun.

Cînd dai nume fiicii mele,
Atunci una dintre stele
De lumină strălucind
Luă misie cerească
15 În viață s-o-nsoțească
De la ea răul gonind.

---

¹ Angelina Bălăceanu, nașa fiicei lui Alexandrescu.

Și cînd astă copilîță
Va fi-n vîrstă să vorbească,
Voi deprinde-a ei guriță
20 Cu amor să te numească
Și să aibă pentru tine
Tot acea simțire vie
Cîtă inima-mi conține
Pentru Iancu¹ amicie.

---

¹ Ion Bălăceanu.

D-NEI M. C.¹

În albumul dumitale,
Doamna mea, dorind a scri,
Nu putui găsi culoare
Nici omagiuri a descri
5 Frumusețea-ncântătoare,
Grațiile zîmbitoare,
Acel spirit cultivat,
Ce adesea-n convorbire
M-a pătruns de mulțumire
10 Și-n *Edem*² m-a transportat.
P-al tău nobil, bun consoarte³
Îl iubesc ca pe un frate,
Căci amic bun l-am aflat:
Și la amîndoi unire
15 Vă urez și fericire,
Trai plăcut și-ndelungat.

---

¹ Maria Cantacuzino.

² Numele biblic al raiului. Forma *edem* (față de obișnuitul *eden*) provine din traducerea grecească a Bibliei și este cea mai frecventă în cărțile noastre bisericesti, slavone și romine. Atestări literare contemporane cu Alexandrescu găsim, de exemplu, la I. Văcărescu, *Colecție*, p. 495, și Al. Pelimon, *Poezii*, p. 71.

³ Ion Cantacuzino.

D-LA¹ S. LA.

Îmi place micșuneaua, zambila, dulce floare,
Simboluri de iluzii ce nu viețuiesc mult.
Îmi place trandafirul, dar mai frumoasă-mi pare
Privirea ce le-alese și mâna ce le-a smult.

5 Căci spiritul ce-ncintă și grația dorită
Și daruri ce unite prea rar se întâlnesc,
De flori neperitoare ghirlandă fericită,
Sînt scumpele podoabe ce nu te părăsesc.

A! fie-ți viața dulce și zilele senine
10 Și numai pentru floare se ai gândiri, dorinți;
A inimii-ți odihnă nimic să n-o-nvenine.
Amarul fericirii în veci se nu îl simți.

---

¹ *Demoazela.*

UNEI NECUNOSCUTE MOLDOVENCE

Care mi-a cerut versuri

De vreme ce îți place a țării poezie,
Prin calități alese crez că te osibești;
Crez că ai eleganță și-n suflet armonie,
Misterioasă limbă a silfilor cerești.

- 5 Să zice însă, doamnă, că ești și mult frumoasă,
Nobilă-n sentimente, în spirit grațioasă,
Dar vai! nu sînt perfecte ființe omenești;
Căci se mai zice încă (și foarte rău îmi pare)
Căci lîngă toate-acestea ai și un defect mare,
10 Că, sclavă datoriei, numai un om iubești.

10 iunie 1857

FRUMOASĂ E NATURA

Frumoasă e natura, frumoasă dimineața,
Plăcut este al undei murmur melodios:
Și roua și zefirul, și floarea și verdeța,
Dar lumea nimic n-are ca tine de frumos.
5 A mea inimă, suflet pe pasurile-ți zbor,
Și vântul îți șoptește misteruri de amor.

Sînt dulci ale prunciei dorite suvenire
Și visuri fericite, iluzii îngerești,
Dar nu e nimic dulce ca dulcea ta zîmbire,
10 Dar nici un vis nu-mi place, de nu-l pricinuiești.

Cînd soarta nemblînzită m-adapă cu durere,
Cînd lumea ș-orce bunuri aș vrea a le uita,
Nimic nu cei vieții, mărire, nici putere,
Nimic nu mă mîngîie decît iubirea ta.
15 A mea inimă, suflet pe pasurile-ți zbor,
Și vântul îți șoptește misteruri de amor.

ÎN ORE DE MÎHNIRE

În ore de mîhnire
Să-ntîmplă cîteodată
S-alin a ta privire
Și fruntea-ți cea curată,
5 Pe care umbra tristă în veci n-o învește,
Pe care liniștirea și pacea lăcuiește.

Atuncea în mirare
Întreb, e cu puțință
Un suflet ce nu are
10 Nici patimi, nici dorință,
Sau care adînc știe simțirea a-și ascunde
Ca negrele-i impresii să nu le poți pătrunde?

Viața-i ca visul
Ce vesel se renaște?
15 Gîndirea-i chiparisul
Ce nu se vestezește,
Ce iarna cînd în preajmă-i e viscol, întristare,
El verde primăverei trimite sărutare,

Sau este ca vulcanul ce arde în tăcere,
20 Ce-n față și în preajmă-i s-arată liniștit,
Cînd sînul lui coprinde și muncă și durere,
Ca orșice trăiește, ca orșice-a trăit?

Orcum va fi, copilă, senină ți-e privirea,
Blîndețea, bunătatea de soră te-au luat;
25 Ca ele în tot locul însufli mulțumirea,
La nașterea-ți natura zîmbind te-a-mbrățișat.

Daruri ce vin din suflet sînt negreșit dorite,
Sînt vrednici de iubire orunde le-ntîlnești;
Eu le ador, dar ele îmi par mai prețuite
30 Cînd le găsesc unite
Cu daruri mai zadarnici, cu grații mai trupești.
Inima mea de fire așa este făcută,
Și trista omenire așa este născută.

Voi, fiicele Aurorei, dulci tinere *pansele*,
35 Flori care o cunoașteți, flori care o iubiți,
Frumoase ca icoana din visurile mele,
Nu puteți cîteodată de mine să-i vorbiți?

IMN

DESTINAT A SE CÎNTA
LA INAUGURAȚIA TEATRULUI

I

Veniți, romîni, se consacram
O zi însemnătoare,
Și artelor ce cultivăm
S-aducem salutare.

II

5 În sfîrșit iată-l rîdicat,
Templul la muze dedicat,
Templul măreț împodobit, de unde-n viitor
Se va-nălța în zbor
Vestea răsunătoare,
10 Ca să arate-n lume
Că ș-ale noastre nume
Pot fi neperitoare.

III

Artiști, poeți care simțiți
Scînteia inspirărei,
15 Acum deschisă voi priviți
Arena-naintărei.

IV

Nobile nații se fălesc
Cu scrieri laudate,
Prin simțimente ce trăiesc,
20 Și prin idei bogate.

V

Veniți, vă-ntreceți, triumfați,
Cum triumfa odată
Eschil, Sofoclu-aplaudați
În Grecia încântată.

VI

25 Talentele își vor găsi
Aicea răsplătire,
Idei mărețe vor rodi
În inimi cu simțire.

VII

Aici se va încorona
30 Virtutea laudată,
Și vițiul se va-nfrunța
Prin fapta-i imitată.

VIII

Plăceri și plînsuri,
Dureri și risuri,
35 Ce fac viața p-acest pămînt,
Toate-mpreună
Scena le-adună,
Folositoare toate ne sînt.

IX

Veniți dar în ast templu,
40 În solemnă seară,
Să onorăm bărbații
Acei ce îl fondară.

X

Un cuget, o gândire,
Pe toți să ne-nfrățească,
45 Și-n dreaptă mulțumire
Să zicem în unire:
Trăiască țara noastră
Și arta românească.

1853, ianuarie 1

EPISTOLE ȘI SATIRE

RĂZBUNAREA ȘOARECILOR

SAU

MOARTEA LUI SION

Pe dealul Mitropoliei,
În arhiva Romîniei,
Unde statul grămădește
Tot ce nu-i mai trebuiește,
5 Unde s-află aruncate
Secături nenumărate,
Hîrtii, condici osîndite,
Judecăți nenorocite,
Are cuiburi din vechime
10 Numeroasă șoricime,
Semiție roditoare,
Și de literi rozătoare;
Șeful ei, un ghiscan mare,
În dosare locuiește,
15 Nume de Rozon el are
Și pe polițe domnește:
El e strănepot de frate
Lui Raton, care odată
Trăia de zgomot departe,
20 Într-o cameră privată.¹

---

¹ Cf. *Șoarecele și pisica*, v. 4:

Petrecea retras într-un vechi parmazan.

Într-o zi — nu, era seară —
Dup-a lui Rozon poruncă
Șoarecii toți s-adunară
Și într-o tăcere-adîncă
25 Aste vorbe ascultară:

„De cînd subț aceste bolte ne aflăm adăpostiți,
fraților! voi știți prea bine cît am fost de fericiți;
Șeful de azi al arhivei, om de pace iubitor,
Ne-a fost chiar ca un părinte, un zelos ocrotitor.
30 Nimeni din voi nu se plînge că din cuib a fost gonit,
Sau că într-aceste ziduri vro pisică a-nțilnit,
Sau că n-a putut să roază de frica vrunii dușman
Pergamentele antice, condicile de divan;
Soarta ne era prosperă, șeful trecea zîmbitor,
35 Generațiile noastre aveau falnic viitor.
Dar azi, vai! totul se schimbă, azi sîntem amerințați
Să ne pierdem locuința și să fim dizgrațiați,
Căci un moldovean obraznic, *Sion*, care a cîntat
Paradisul¹ (deși iadul el cu drept l-a meritat),
40 A scris nu de multă vreme, într-un stil neomenos,
Că a șefului arhivei pana noi o am fi ros.
Apoi suferi-vom oare ca acel cutezător,
Vrednic a purta mai bine nume de defăimător,
Să vie, precum venise, chiar într-al nostru pămînt
45 Să ne strice fericirea? Nu, cît eu în viață sînt
Nu va fi: acum e timpul să ne răzbunăm și noi,
S-arătăm că-n șoareci curge nobil sînge de eroi
Și că păgînul acela, ce ura a meritat,
Nume de moldovean vrednic cu nedrept a cîștigat:
50 Mergeți dar și-n astă noapte picerele vă gătiți,
Și cînd s-o ivi de ziuă cu toții pe drum să fiți.
Ca prin marș repede, grabnic, la Moldova să-l călcăm,
Cine sînt șoarecii noștri și Rozon să-i arătăm.
De veți găsi-mprotivire, să nu vă descurțați,
55 Și la orice întîmplare, totdeauna s-alerțați

¹ Sion tradusese fragmente din *Paradisul pierdut* al lui Milton (1851).

Unde-ți zări că se mișcă vârful de la coada mea,
Ce pe a gloriei cale pururea o veți vedea.“

Zise, și¹ auzitorii așa mult au aplaudat,
Cît dulapurile toate în arhivă s-au mișcat.
60 A doua zi șoricimea cu mare grabă porni,
Făcu la *Focșani* gustare, și seara în Iași sosî.

II

Noaptea domnea în natură,
Și zefirii răcoroși
Sufla cu-aceeași măsură
65 La drepți sau necredincioși;
De a zilei osteneală
Sion dormea obosit:
Dormea! fără îndoială,
În somnul lui fericit,
70 Visele, taineci ființe,
Din loc în leș îl purta
Și toate-ale lui dorințe
Împlinite-i arăta.

C-o grațioasă munteancă i se părea că vorbea
75 Și inima ei și mâna c-o bună zestre cerea.
Cînd deodată el dete un țipăt îngrozitor:
Țircovnicii cu lungi plete alerg întru ajutor;
Departamentul credinței, la care fu mădular,
Cu toți darabanii vine... însă tîrziu, și-n zadar:
80 Pe patul lui de odihnă *Sion* zăcea sîngerat,
Ca un cașcaval de Parma pe jumătate mîncat:
Urechile lui și nasul, chiar dacă le-o fi avut,
Atuncea să se găsească de loc nu s-a mai putut.
Numai l-a doua-nviere eu crez că se vor găsi,
85 Cînd șoarecii le-or aduce, dacă or mai trebui.

---

¹ *Zise, și...* formulă caracteristică poemelor epice. Parodia tonului epic este aproape dominantă în această poezie.

Cu toate acestea lupta, d-o fi cum am auzit,
Mortului face onoare, căci mult s-a împotivit:
Și s-au găsit împrejurii, de mîna lui sugrumați,
Un mare număr de șoareci, tot din cei mai însemnați.

90 Ba încă spun (Dar aceasta eu nu v-o asigur,ez,
Căci fapta e de mirare, și nu îmi vine s-o crez.),
Spun că și chiar comandirul, faimosul acel Rozon,
Lăsă o labă în mîna eroicului *Sion*.
Ce s-a întîmplat în urmă eu nici am mai cercetat,

95 Căci de pierderea aceasta foarte mult m-am întristat.
Sion amic îmi fusese, talent și inimă-avea,
Și crez c-ar fi trăit încă dacă atunci nu murea ;
Literaturii romîne el ar fi fost de folos,
Dacă din nenorocire șoarecii nu l-ar fi ros.

ADIO

Pocit, faimos proconsol, model de tiranie,
Cumplită fie calea pe care ai plecat,
Cu apa consacrată prin somnul de vecie
Vom curăți pământul ce tu ai întinat.

5 Schelet fantasmagoric, ființă infernală,
Geroasa, trista-ți climă ea încă n-a produs
Jiganie mai crudă, o iazmă mai fatală,
De când soarele seara să pleacă la apus.

Dator este românul a sa recunoștință
10 Monarhului ce țara cu tine înzestra,
Căci zelul tău sălbatic, fanateca-ți silință,
De grația robiei pe robi chiar dezgusta.

Căci mulți care-mprejuru-ți cerșau a ta rînjire,
Vrăjmași ai libertății, ce binele nu-l vor,
15 Născuți erau să fie cu tine în unire,
De nu umileai, crude, și chiar bazețea lor.

Tiran omiopatic, cum nu des se găsește,
Otrava prin otravă în noi ai vindicat.
O nație întreagă prin mine-ți mulțumește
20 Și te proclam din parte-i al țării Ipocrat.

A! Daca vom ajunge la ținta mult visată,
De voi trăi atuncea (și-mi place să o crez),
Tu vei avea, fii sigur, o statuă bogată,
Al cărui bust cu lanțuri eu am să-l decorez.

25 În jocul lor, copiii o vor scuipa în față;
Și când vreunii gîde vom da numele tău,
Acel om se va crede nevrednic de viață,
Pierdut din omenire, bătut de Dumnezeu.

Așa când toamna rodul s-a copt în vii, grădină,
30 Țăranul ce se teme de hoții zburători,
Pe ramură înaltă expune la lumină
Scheletul coțofenei, cadavrul unei ciori.

Spectacolul gonește jivine răpitoare
De lacoma lor ceată ogorul e ferit.
35 Țăranu-atunci profită d-a feței lui sudoare,
E veselă natura și omul mulțumit.

Adio! lung adio! și fără revedere,
Departate, mult departate te du din țara mea,
Pustiul Siberiei te-așteaptă cu plăcere,
40 Pămîntul să te-nghiță și dracul să te ia.

CONFESIUNEA UNUI RENEGAT

Ascultă-mă, sfînt preot, ascultă-mă, părinte,
Ajută un nevrednic, lipsit de ajutor;
Consolă un trist suflet ce soarta își presimte,
Cînd sună ceasul groaznic, veciei vestitor.

5 Viața-mi de necinste și crimile-mi trecute,
Ca furii nempăcate asupra-mi năvălesc;
Vînzări, satanești planuri, de lume neștiute,
În inima-mi pun iadul, ca iesme îmi scrișnesc.

Noapțile-mi sînt grozave, tăcerea îmi șoptește,
10 Mă înconjur prăpastii la fiecare pas;
Părul meu c-al lui *Cain* pe frunte-mi se zbîrlește;
Gura mi se-nclăștează și nu poci scoate glas.

Mă rătăcesc pe cîmpuri, dar iarba înviază,
Dar arborul pădurei ia formă, mi-e vrăjmaș;
15 Vulturul mă privește și ochiu-i scînteiază,
Ș-a sfîșia e gata un leș de ucigaș.

Vezi ceasornicu-acesta care la pieptu-mi bate?
E vechea recompensă unui păcat cumplit.
Cîte cu a mea faptă am drepturi cîştigate?
20 Vînzarea fu plăcută, dar eu despreţuit.

Am cunoscut bărbaţi lucrînd l-al ţarei bine.
Cu-nalte simţimente la ei m-am arătat;
Tîrîndu-mă la dînşii, s-au încrezut în mine,
Ieri le-am jurat credinţă, şi astăzi i-am trădat.

25 Urînd orice virtute ce n-o puteam ajunge,
Pe orice om de merit în veci am defăimat;
Proteu¹ cu feţe multe, strigoi setos de sînge,
La umbră, la-ntunec, pe mulţi am sugrumat.

30 Subt aer de blîndeţe, urmam a mea turbare,
Şi gheara-mi veninată în inimi înfigeam.
Avînd nepedepsirea de preţ l-a mea vînzare,
Minciuni neruşinate eu liber tipăream.

Angel de întunec pentru-ale lor păcate,
Ieşind din adîncirea noptosului Tartar,
35 Am auzit cu spaimă cuvîntul de dreptate,
M-am pîfăcut că-mi place, şi am zîmbit amar.

Am zis: iată speranţă, prilej de bucurie!
Şi bogăţii şi titluri acum să dobîndesc;
E timpul să se-nalţe smerita mea trufie,
40 Am imitat virtutea, dar o s-o prîgonesc.

---

¹ *Proteu*, personaj din mitologia greacă; era considerat ca un zeu al mării şi i se atribuia proprietatea de a lua înfăţişări diferite (leu, dragon, panteră mistreţ, arbore, apă, foc).

Poci să sugrum p-asti oameni, și să le iau vesmîntul,
Căci eu sînt cel mai tare, avînd tainele lor,
Multe fiare ca mine le suferă pămîntul
Și cerul cu zăbavă trimite ajutor.

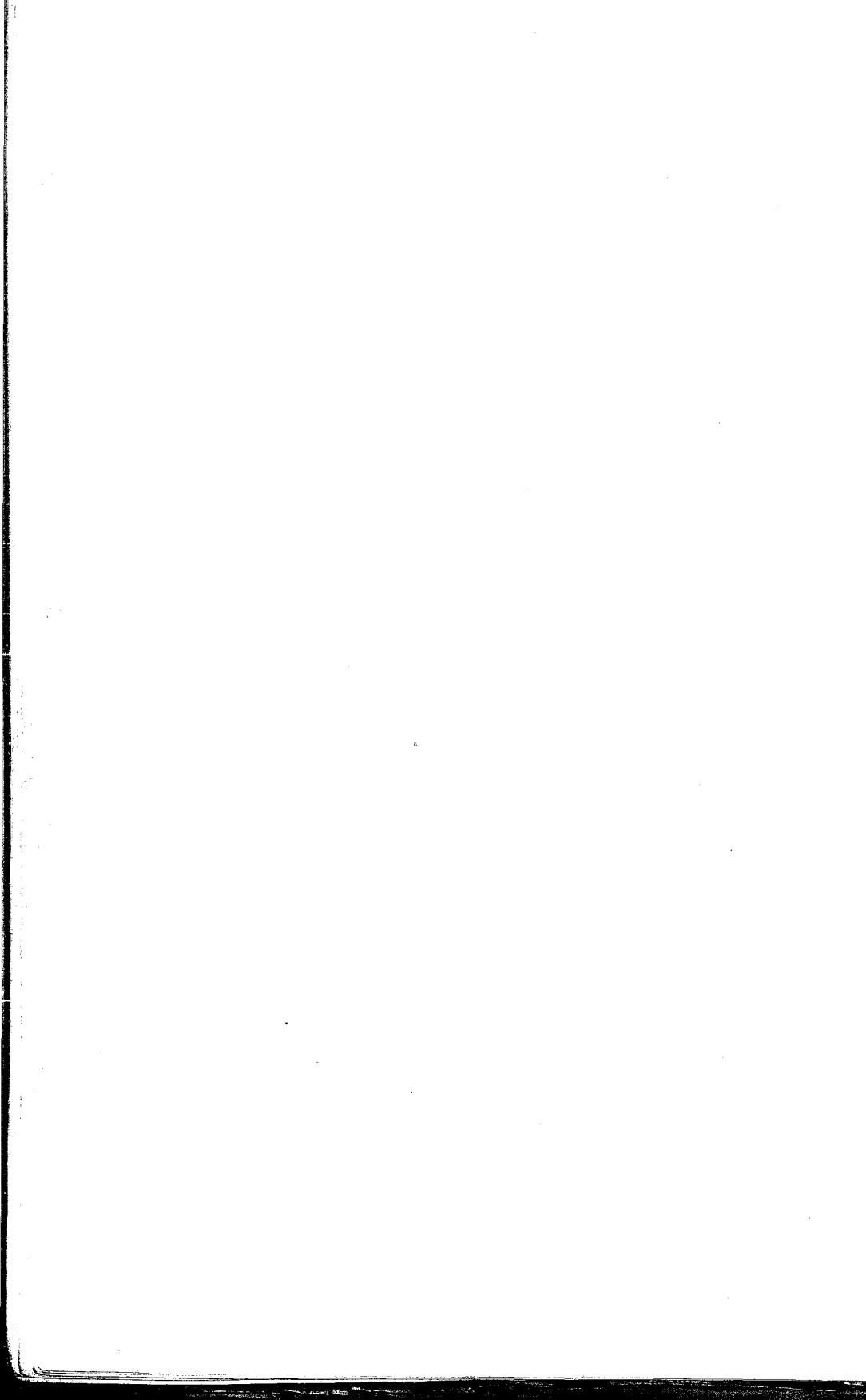
45 De ură nici nu-mi pasă, cînd e fără putere,
Desprețul e o vorbă deșartă de-nșeles;
Mai sînt poate și alții cu mine d-o părere,
Și cînd fac al meu bine, drum sigur mi-am ales.

Iată puține, taică, din multele-mi păcate,
50 Iată crime ce astăzi nu poci să mai lucrez,
Într-al lui Hristos nume drăcește-au fost lucrate;
Rîdeam de semnul crucei, dar lîngă moarte crez.

Asta e adevărul ce pocăința-1 naște;
De frica judecării în sînu-ți îl depui,
55 Amăgitorul șarpe abia se mai tîraște;
La glasul vecinicii cu groază mă supui.

Dar ce-am zis? Nu voi ruga, nu voi a ta credință;
Urăsc a voastră lege ș-al vostru ajutor.
Este o slăbiciune oricare pocăință;
60 Gîde am fost în viață, și gîde voi să mor.

FABULE

VULPOIUL PREDICATOR

Un vulpoi coprins de boală,
La putere foarte prost,
Însă învățat în școală,
Logica știind de rost,
5 Făcu plan ca să vorbească
Și să predice-n pustii;
Se silea să dovedească,
C-un stil dulce, vorbă mii,
Că cu o simplitate
10 Și cu traiul cel cinstit,
Cu năravuri laudate,
E oricine fericit;
C-astă lume desfrînată
Totdauna ne-amăgește,
15 Fără a ne da vrodată
Cîte ne făgăduiește.
Dar la buna-i predicare
Nimini nu da ascultare.
Cîțiva șoarici, cerbi de munte
20 Veneau rar să o asculte;
Însă ei în depărtare,
Neavînd nicidecum stare,

Fără cinste sau favor,
 Nu putea da-ncredințare,
 25 Slavă astui orator.
 Așa el schimbă vorbirea,
 Defăimă năpăstuirea,
 Pe urși, tigri, lei, pardoși,
 Arătînd a lor turbare
 30 Și a singelui vărsare,
 Și că sînt nesățioși.
 Atunci cerbi, ciutele toate
 Ascultau întru mirare,
 Și în lacrimi cufundate
 35 Plecau de la adunare.
 Vulpea-și făcu mare nume;
 Un leu foarte cu credință,
 Domn p-acea parte de lume,
 Să o vază-avu dorință:
 40 Deci și ea cu bucurie
 La palat grăbi să vie,
 Unde ajungînd vorbește;
 Tonul ei înmărmurește
 P-ai pădurilor tirani:
 45 Cu putere ea descrie
 Slaba nevinovăție,
 Pradă acestor dușmani,
 Cufundată în durere
 Cerînd la-nalta putere
 50 Asupră-le ajutor.
 Curtezanii în mirare
 Ascultau cu supărare,
 Căci așa vrea prințul lor,
 Care plin de bucurie
 55 La palat¹ pofti să vie
 Vulpea în acel minut.
 „Ce-ai vorbit, îi zise,-mi place,
 Căci prin tine mi se face
 Adevărul cunoscut:

¹ Vulpea se afla la palat; repetarea amănuntului provine dintr-o înțelegere greșită a textului francez.

60 Însă pentru osteneală,
Spune fără de sfială,
Ce vrei? slujbă, rang sau bani?“
Oratorul zise-ndată:
„Prințule, în loc de plată,
65 Aș pofti câțiva curcani.“

PRIVIGHITOAREA ȘI PĂUNUL

Filomela drăgăstoasă
Văzînd vremea cea frumoasă,
Zile dulci de fericiri,
Povestea cu întristare
5 La eho răscîntătoare¹
Tristele-i nenorociri.
Atunci însă deodată
Un păun i se arată
(Domn era într-acel loc).
10 Veni plin de supărare;
Mînios și c-un ton mare
Astfel îi vorbi pe loc:
„Nu vezi că nu-ți șade bine,
Că nici nu ți se cuvine,

---

¹ Adjectivul *răscîntătoare*, cu sensul „care răspunde (cîntînd)” se acordă, cu *eho*, de genul feminin (vezi *Eliza*, v. 7), traducînd originalul *écho fidèle*; *răscîntătoare* este, poate, o creație a lui Alexandrescu, avînd ca precedent pe I. Văcărescu:

Ecco prea cu îngrijire
Al lor cîntec rescîntînd...

(*Colecție*, p. 19)

15 Cu acel cioc uricios,
Cu a ochilor grosime,
Cu a penii-ntunecime
Să cînți în ast crîng frumos?
Frumusețea cu dreptate

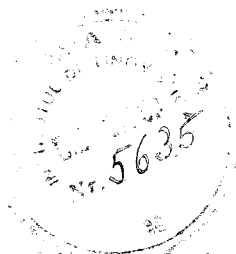
20 Cît va vrea a cînta poate,
Pe ea cîntece n-o stric:
Dar tu cum n-ai stîmpărare?
Eu sînt frumos de mirare,
Și tot nu vorbesc nimic.“

25 Filomela îi răspunde:
„Iartă-mă, nu poci ascunde,
Frumoasă de loc nu sînt;
Și de cînt citeodată
În pădurea adîncată,

30 Soarta mea este de cînt.
Tu însă, ce cu mîndrie
Astfel îmi poruncești mie
Și atîta zgomot faci,
Tu nu cînți căci n-ai putere,

35 Și singura-ți mîngîiere
Este căci gîndești că placi.
Trupul tău frumos s-arată,
Și cu coada-ți lăudată
Poate mult să strălucești:

40 Dar amorul vederi n-are¹;
La auz s-aduci mirare,
Asta vezi să dobîndești.“

¹ Relativ la amorul orb, vezi fabula *Nebunia și Amorul*.

MĂGARUL RĂSFĂȚAT

Un măgar văzu odată
P-al său stăpîn că dormea,
Și s-apropie îndată
Binișor a-l mîngîia.
5 Dar să știți că dinainte
Era trist și supărat,
Căci vedea cu ce cuvinte
Mîngîia învederat
Un cățeluș mic din casă,
10 Glume, jocuri ce-i făcea,
Și cu dînsul tot la masă
Ziua, noaptea petrecea ;
„O! ce rea nenorocire!
Își zicea bietul măgar,
15 De ce astă osebire?
Are potaia vrun dar?
Eu că alerg pînă seara,
Că muncesc neconținut,
Ar cu boii toată vara,
20 Și de fin chiar sînt lipsit,
Ba adesea și ciomege
Pe spinare cam cîștig:

Asta este a mea lege,
Să mă ierte, surda strig.
25 Blestematului de cîine,
Căci îi joacă împrejur,
Îi dau cea mai bună pîine
Și pe mine toți mă-njur.
Daca lingușirea este
30 Mijlocul d-ă-nainta,
Să mă duc dar fără veste
Ca și dînsul a-i sălta.“
Cugetînd astfel în sine,
Vine, calcă-ncetișor,
35 Și cînd s-apropie bine,
Îl lovește c-un picior
Atît de greu în spîinare
(Ba încă alăturînd
Drăgăstosul glas ce are,
40 Ca mai mult să-i placă vrînd),
Încît omul de mirare,
De durere stăpînit,
Strigă, se vaită tare:
„Săriți, că m-a prăpădit!“
45 Slugele alerg îndată,
Pe jupîn îl ciomăgesc,
Că e *măgar* îi arată,
Cu tufele-i mulțămesc.

Nu siliți natura ;
50 Veți fi neplăcuți
Cu talentul care
Nu sînteți născuți.

PAPAGALUL ȘI CELELALTE PASERI

- Lăsînd a sa colivie,
În pădure vru să vie
Papagalu-a se plimba ;
Și îndată ce ajunse
5 Să judece el se puse
Păserile ce cînta.
Că de loc nu suie bine,
Că glasul ei prea lung ține,
Filomelii tot zicea.
10 Și așa pe orișicare,
Pasăre mică sau mare,
El să tacă le făcea.
Dar odată supărate,
Păsările adunate,
15 Împrotiva lui strigînd,
Merseră ca să vorbească
Cu dînsul, și să-l silească
Să cînte ceva, zicînd:
„Cîntă dar tu, împărate¹;
20 Fă această bunătate,

---

¹ Papagalul nu poate fi socotit „împărat“. Alexandrescu, traducînd pe Florian, n-a înțeles expresia franceză *beau sire*, care nu presupune un titlu de noblețe, ci este o interpelare familiară.

Un exemplu să ne dai:
Căci din a ta şuierare,
Socotim cu-ncredinţare
Că prea minunat glas ai.“
25 El atunci stă la-ndoială,
Şi prea cu multă sfială
Le răspunde c-un cuvînt:
„Domnilor! eu rîz prea bine
D-alţii; iar cît pentru mine,
30 De loc cîntăreţ nu sînt.“

CATÎRUL
CE-ȘI LAUDĂ NOBILITATEA

Catîrul unui părinte
Cu proastele lui cuvinte
Noblețea își lauda,
Zicînd fără încetare
5 Că de o virtute mare
Exempluri mumă-sa da,
Că ea a fost la războaie,
Că la cutare bătaie
Singură a biruit,
10 Și că l-a ei privire,
Oricare om cu simțire
De tot rămînea uimit;
De aceea se cuvine
Oamenii să i se-nchine
15 Domnul catîr socotea;
Și uitînd a sa rea stare,
Părinteasca naintare,
La lumină tot scotea.
Dar cum se sfîrși noblețea?
20 Cînd îi veni bătrînețea,
La rîșniță el fu pus,
Unde, prost, în scăpătare,
De tatăl său, măgar mare,
El aminte și-a adus.

BURSUCUL ȘI VULPEA

Bursucului îi venise rîndul și el să domnească
Peste un pîgon de tufe, în pădurea părintească,
Pe marginea unei ape. Rigatul îi era mic

Și acei ce îl văzură

5

Toți într-o unire zic,

Se învoiesc a spune că nu era alt nimic

Decît o miniatură.

Dar riga voiajase,

Și-n streinătate-afllase

10

Că un bursuc domnitor,

Ce va să-și facă un nume

Mare și faimos în lume,

E neapărat dator

Să ia un ton de mărire,

15

Să dea porunci pe ostire,

Chiar de n-ar avea soldați,

Căci astfel obișnuiesc

Toți acei care domnesc,

Duci sau regi sau împărați.

20

Așa el și slobozi

Patru ordine de zi

Într-acest chip redijate:

„Către armile noastre de linie și de mare,
 Cavalerii, infanterii¹ și-artileriei ușoare,
 25 Poruncim... și celelalte.“
 O poruncă din acestea, nu știu cum s-a întâmplat,
 De vînt a fost aruncată
 În țara învecinată,
 Unde domnea leopardul; acest domn s-a îngrijat,
 30 Văzînd că bursucul are
 Armie așa de mare;
 Spre a fi încă mai sigur, el într-acolo porni
 Pe ministru din afară², pe vulpe, și-i porunci
 Să saluteze pe prințul, dar în taină-a spiona
 35 Și a trage cu urechea, iar mai ales a afla
 Cum merg trebile p-acolo, cît e de primejdios,
 Și cîtă armie ține vecinul său cel păros.
 Sfîrșindu-se ambasada, vulpea înapoi veni,
 Se înfățișă la curte, se închină și vorbe:
 40 „Porunca am împlinit;
 Cu ochii-mi le-am văzut toate,
 Și poți dormi liniștit,
 Fără să ai griji deșarte,
 Căci toate acele armii de linie și de mare,
 45 Cavalerii, infanterii și artilerii ușoare
 Nu sînt alt, poți fi prea sigur, pestrițule împărat,
 Decît un soldat pe apă și o luntre pe uscat.“

Vanitatea e mic vițiu, dar cu bună-ncredințare,
 Ea adesea ne expune la ridicol foarte mare.

---

¹ Dative singulare de la *cavalerie*, *infanterie*, obișnuite în pronunțarea curentă și deseori redată în scris de scriitorii din prima jumătate a secolului al XIX-lea.

² *Din afară* = de Externe.

ȘARLATANUL ȘI BOLNAVUL

- La un neguțător mare
Cărui vederea-i slăbise
Fără nici o invitare
Un doctor vestit venise.
- 5 Cînd zic vestit, se-nțelege că nimeni nu-l cunoștea,
Însă avea atestate
Numai în aur legate,
Diplome ce-n Academii¹ luase, cum el zicea,
Prin țări care niciodată
- 10 Nu au figurat pe hartă,
Dar care cu bună seamă el nici le-ar fi părăsit,
D-ar fi mai avut acolo vrun bolnav de lecuit.
Bunul pătimaș îl crede,
Doctorul vreme nu pierde,
- 15 Ci-l unge c-o alifie, apoi la ochi l-a legat,
Apoi după ce îi spune din partea lui Ipocrat
Că are să șază astfel o săptămînă deplin
Întinde mîna... pe masă era un frumos rubin,
Inel de formă antică, vechi suvenir părintesc;
- 20 Doctorul îl ia, se duce, și ca să vă povestesc
Mai pe scurt, el vine iară a duoua ș-a treia zi,

---

¹ Accentuat *Academi*.

Și nencetat, totdeauna, la orice vizită nouă

Luă cîte unul-duouă

Din lucrurile mai scumpe cîte în casă găsi.

25 Cînd se-mpline săptămîna, pe bolnav îl deslegă:

— „Uite-te, cum ți se pare, și cum vezi?“ îl întrebă.

„Cum văz? răspuse bolnavul, împrejurul său privind

Și din averile sale nimica nemaizărind;

Cum văz? nu știu, frate, atît numai poci să zic

30 Că din ce vedeam odată acum nu mai văz nimic.“

Cunosc patrioți politici, care-așa exploatez ¹

Simplitatea populară, și ei singuri profitez.

---

¹ În patru silabe (*ex-plo-a-tez*); cf. p. 167, nota 2.

ATELAJUL ETEROGEN

Un om avînd un armăsar
Îl înhamă la jug
C-o vită de măgar
Și cu un bou de plug.
5 Boul fiind sacat,
La un picior rănit,
Măgarul nenvățat
Și prea rău nărăvit,
Stăpînul lor, din car,
10 Striga, plesnea-n zadar:
Calul se asvîrlea,
Dar boul îl oprea,
Măgarul îl lovea,
Și carul nu mergea.
15 „Prea rău i-ai potrivit“,
Zice un trecător.
„Ești foarte amăgit,
Domnule privitor,
Răspunse omul; eu
20 Lumea am vizitat,
Și, dacă vrei să știi,
Într-însa am aflat
Multe dregătorii

Tot astfel întocmite ca atelajul meu.“

IEPURELE, OGARUL ȘI COPOIUL

Calitățile noastre cele mai laudate
Ne sînt ades în lume drept crime reproșate;
Aceasta se întîmplă de cîte ori prin ele
Oprim executarea intențiilor rele.
5 Iepurile odată
Fu tras la judecată
De un ogar. În tufe atuncea prezida
Copoiul, și sentințe fără apel el dă.
Ogarul către el așa se adresă
10 Și-n limba lui strigă:
„O, tu ce prezidezi senatul cel cînesc,
Te rog să mă ascuți: eu viu să jeluiesc
De acest ticălos,
Ce sufletul mi-a scos.
15 Căci vrînd a-l întîlni, pe deal sau pe cîmpii,
El fuge parc-ar fi gonit de vijelii;
Ș-apoi n-aleargă drept,
Cu el să poți da piept,
Ci merge tot cotiș
20 Și sare curmeziș:
C-un cuvînt, n-are pas, nici umblet creștinesc.
Dar ce să mai vorbesc,

Cînd chiar măria ta, d-o fi cum am aflat,
Ai fost adeseaori de dînsul înșelat?"

25 — „Destul, lătră atunci copoiul cafeniu;
Pe el nici îl ascult, purtările-i le știu,
Orice pentru el crez, și iată-l osîndit
Să fie jupuit.

30 Carnea va rămînea pentru judecător,
Iar labele vor fi pentru jeluitor.“

URSUL ȘI VULPEA

„Ce bine au să meargă trebile în pădure,
Pe împăratul tigru cînd îl vom răsturna
Și noi vom governa,
Zicea unei vulpi ursul, c-oricine o să jure
5 Că nu s-a pomenit
Un timp mai fericit.“
— „Și-n ce o să stea oare
Binele acest mare?“
Îl întrebă.
10 — „În toate,
Mai ales în dreptate:
Abuzul, tîlhăria avem să le stîrpin,
Și legea criminală s-o îmbunătățim;
Căci pe vinovați tigrul întîi îi judeca
15 Ș-apoi îi sugruma.“
— „Dar voi ce-o să le faceți?“
— „Noi o să-i sugrumăm
Ș-apoi să-i judecăm.“

Cutare sau cutare,
20 Care se cred în stare

Lumea a governa,
Daca din întâmplare
Ar face încercare,
Tot astfel ar urma.

CORBII ȘI BARZA

Pe o cîmpie
Mare, bogată,
Urmă odată
O bătălie
5 Aspră, cumplită, neasemănată¹,
Încît cadavre nenumărate.
Zăceau grămadă neîngropate.
Corbii îndată luară știre;
Lacomi de pradă, ei năvăliră,
10 Și cu grăbire
Aci sosiră.
Și după ce mîncară, și după ce băură
Mult sînge, începură
C-un glas îngrozitor
15 Să cînte cina lor.

Barza cea simțitoare,
Care pe om iubeste
Și-n preajmă-i se nutrește,
Văzîndu-i, de departe
20 Le strigă: „Cum se poate
Așa nerușinare:

---

¹ În cinci silabe.

E locul pentru cină? e ora de plăcere,
Pe un pământ de doliu, în ziua de durere?
Mumele își plîng fiii;
25 Izvorul bogăției,
Cîmpul, e ruinat,
Iar voi vă îndopați,
Și cîntați!“
—„D-aceasta ne iertați,
30 Răspunse deodată,
Ceata întunecată,
Omului cît îi place
Poate fi ruinat,
Dar noi sîntem în pace
35 Și mult ne-am îngrășat.“

Acei ce de a țării grea soartă profitară,
Ce de streini în posturi, în ranguri se-nălțară,
Ce prin trădări, basețe, sînt astăzi mari, bogați,
Poate și decorați,
40 După a mea părere, sînt corbi nerușinați.

Dar aș dori să-mi spuneți, domnilor cititori,
(Căci eu vorbesc d-o țară
De tot imaginară)
La noi să află oare astfel de muritori?
45 Dacă aveți de oameni idee așa proastă,
Las răspunderea toată asupra dumneavoastră.

CALUL VÎNDUT
ȘI
DIAMANTUL CUMPĂRAT

5 Plin de bucurie mare,
Oarecine îmi spunea
C-a vîndut din întîmplare
Și cu un preț de mirare
Un cal prost ce el avea ;
„Căci bietul cumpărător,
Zicea el, s-a înșelat
Și puțin cunoscător
Orice i-am cerut mi-a dat.“
10 La acestea ce să-i zic?
Atunci n-am răspuns nimic ;
Dar peste puține zile îl văz, însă furios,
Și-mi strigă: „Nu știi, frate, un mișel, un ticălos,
Ce semăna om de treabă, fără milă m-a-nșelat.
15 Mi-a vîndut o sticlă proastă drept un diamant curat ;
Cum ți se pare aceasta?“ — „Zău, așa cum mi-a părut
Întîmplarea dă deunăzi cu calul ce ai vîndut.“

20 Strigăm și protestăm tare
Cînd nedreptatea cercăm,
Dar mulți urmăm la-ntîmplare
Fapta ce o defăimăm.

PORCUL LIBERAT

- Cînd s-au liberat țiganii, în anul de la Hristos
O mie și... nu știu cîte, unul din ei, omenos,
Vru și el să libereze pe un porc ce el avea,
Și în jug de multă vreme lîngă șatră îl ținea.
- 5 Îl chemă dar și îi zise: „Porcule, purcelul meu,
Cunosc însumi, din cercare, jugul cît este de greu.
De aceea te fac liber; d-acum poți a viețui
Orcum ți-o plăcea, și hrana singur a ți-o dobîndi.
— „Să trăiești! însă, stăpîne, în grădini poci eu intra,
- 10 Pepeni, dovlecei și verze fără grijă a mânca?“
— „Ba nu, astea sînt oprite.“ — „Așadar îți mulțumesc,
Cu un sfert de libertate, drept să spui, nu mă-nvoiesc.
Ba crez chiar că e rușine, cînd toți porcii au trăit
La coșare în robie, să ies eu mai osebit,
- 15 Să-mi rîdic mai pe sus botul și de treapta lor să fug,
Ș-apoi ce ar zice boii văzîndu-mă fără jug?“

Unii-nțeleg libertatea ca porcul cel țigănesc;
Alții, deprinși cu robia, de ea greu se despărțesc.

CASTORUL ȘI ALTE LIGHIONI

Mai multe lighioane, locuind într-o vale,
Erau des vătămate d-un iute rîu vecin,
Care, ieșind cu zgomot din malurile sale,
Strica vizunii, cuiburi, și traiul lor cel lin.

5   Ele dar s-adunară
          Și mult se consultară,
          Ce fel ar putea face,
          Și prin care mijloace
          Stavilă ar opune
10   L-acea înecăciune.
          „Frați, zise un castor¹,
          Zidar de soiul lui,
          Eu asta socotesc,
          De mi-eți da ajutor,
15   Să m-apuc să clădesc
          Zid tare de pămînt și apei să-l opui.“
          — „ Bravo! bine-ai gîndit,
          Strigară toți pe loc;
          Ești patriot vestit
20   Și mare dobitoc.“
          Castorul încîntat
          Făr-a mai zăbovi

---

¹ Accentuat *castór*, după pronunțarea franceză.

25 S-apucă de lucrat,
Dar nu fu ajutat,
Și prea rău izbuti,
Căci riul furios,
De multe ploi umflat,
Izbi ș-asvîrli jos
Pămîntul înălțat.
30 Atunci ceilalți fugînd
Pe meșter blestemau
Și toți îl defăimau,
Zicînd: „Ce ticălos,
El a pricinuit
35 Răul ce s-a-ntîmplat
Pentru că a cercat,
În neroada-i dorință,
Lucru peste putință;
Eu l-am povățuit
40 Dar nu m-a ascultat,
Și de aceea noi
Tragem aste nevoi.“

Adeseaori virtutea așa se prețuiește:
Orice nobilă faptă, orice dreaptă-ncercare,
45 Pentru-al mulțimei bine ș-a țării apărare,
Mișei o defaimă, dacă nu izbutește.

MIELUI, MURIND

Fiu al unui berbece care de mult murise,
Un miel se bolnăvise,
Mușcînd din întîmplare
O-nveninată floare
5 Sau iarbă, nu să știe;
Destul că a lui moarte
Nu mai era departe.
Acum el își făcuse datoriile toate
Cîte și le fac mieii în ceasul cel cumplit.
10 Mumă-sa cu durere
Începuse să zbiere;
Îl săruta, sîrmana, plîngînd neconținut,
Și-i zicea: „Ce mi-e bună viața fără tine?
Cui mă lași, fătul meu?”
15 Spune tată-tău¹, dragă, că viu curînd și eu,
Căci pe această lume nu mai aștept vrun bine!”
— „Dar ce să-i răspunz, mamă, întrebă micul miel,
De-mi va face-ntrebare
Despre a turmei stare?

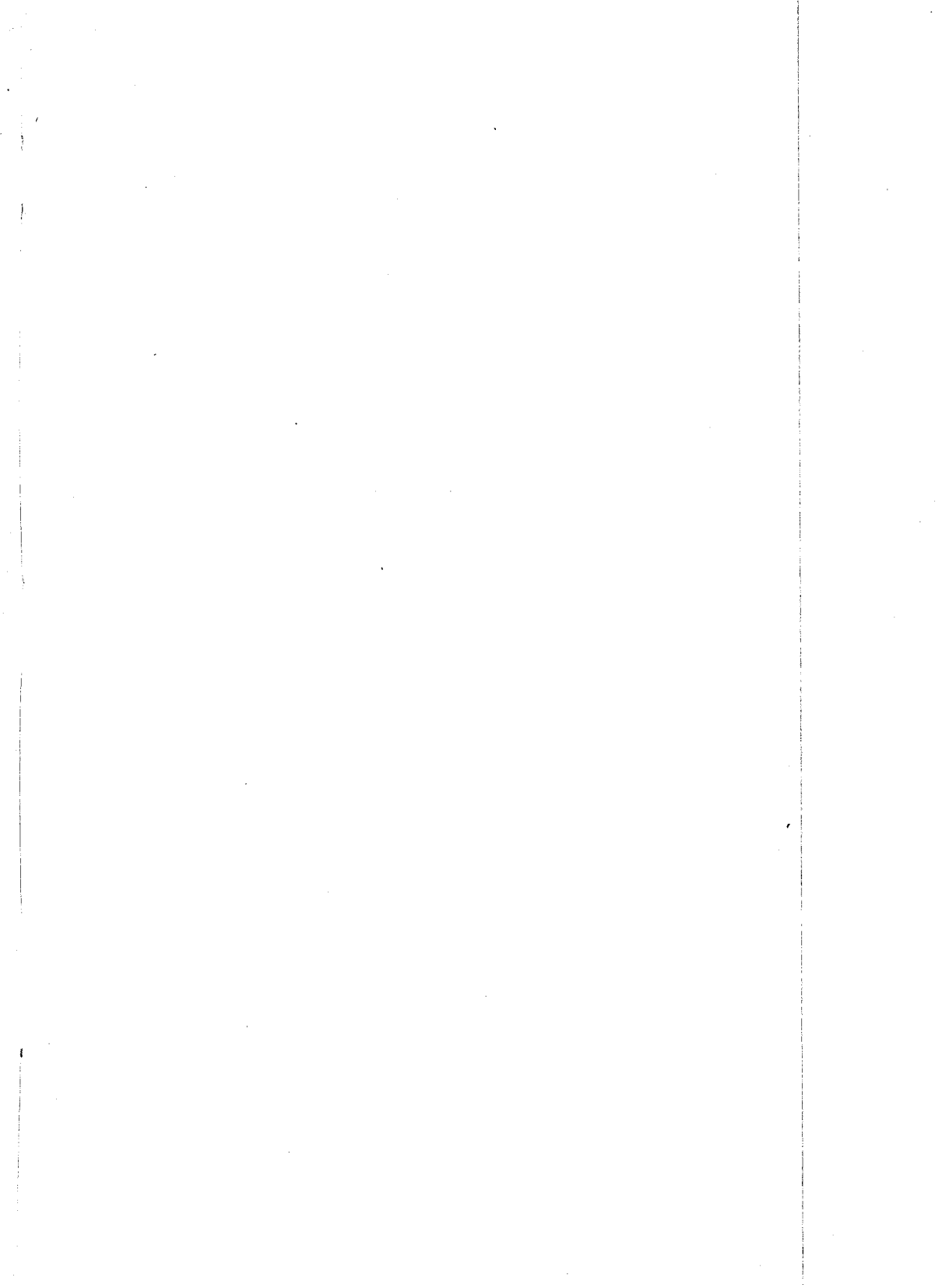
¹ = tatălui tău.

20 Tu știi bine că el
Iubea mult să vorbească
De dulăii din turmă și de ceata lupească.“
— „Spune-i că turma toată zace de rea gălbează;
Că are șapte doctori ce prea rău o tratează.
25 Mai spune-i că ciobanul a pus pe un nepot,
Ce tată-tău-l cunoaște, îngrijitor la turme,
Ca să stîrpeasc-abuzul și relele să curme;
Atîta spune-i numai și-nțelege el tot.“

După acei din preajmă care îi ocolesc,
30 Poți judeca prea lesne pe cei ce cîrmuiesc.

ZUGRAVUL ȘI PORTRETUL

La un zugrav foarte vestit mergînd din întîmplare,
Portretul meu îi comandai; întîi însă-ntrebare
Artistului îi adresai, de poate să mi-l facă
Așa cum orcu-i l-o vedea portretul meu să placă;
5 Căci am un mare interes, voi ca-n streinătate,
Ș-anume-n Franța mai ales, la ochi să poci eu bate,
Fiind acum de măritat o fată foarte rară,
Ș-ai ei epitropi căutînd bărbat în astă țară.
„Prea lesne, îmi răspunse el, nu e întîiași dată
10 Cînd pe urîți făcînd frumoși luai o bună plată:
Ești negru, te voi face alb; ești slab, te îngraș bine,
Numai vezi de portret departe a te ține.“
Vorbînd așa, mă zugrăvi, și dacă al meu nume
Jos la portret n-ar figura, nici un creștin pe lume
15 N-ar putea crede că sînt eu, atît sînt de schimbate
Trăsurile-mi, ochi, gură, nas, și înfrumusețate.
Ai noștri rîd cîți mă cunosc, dar prea puțin îmi pasă,
De voi putea să dobîndesc pe nobila mireasă,
Și dacă vreun venetic, ieșit din țări streine,
20 Sau vrun romîn mai îndrăzneț n-o izbuti mai bine.

Grădăria de noaptea

În un grădărie multă se vor găsi, începând din întâmplare
 noaptea mea în uimă, dar, întâi înser în țara mea
 ne tinerii exasperați. De noaptea exasperați
 a ba unu opusit hăcșea noaptea mea exasperați
 uși am un mare întreg, ba și ea în țara mea
 De noaptea în țara mea abea, ba și ea în țara mea
 fiindt am un de noaptea o dată, papa în țara
 De noaptea exasperați uși am un mare întreg
 — unu pe lume, începând din întâmplare
 uși am un mare întreg, ba și ea în țara mea
 exasperați te exasperați, exasperați te în țara mea,
 uși am un mare întreg, ba și ea în țara mea
 — începând a ba în țara mea, ba și ea în țara mea
 zăc la noaptea în țara mea, ba și ea în țara mea
 uși am un mare întreg, ba și ea în țara mea
 începând din întâmplare, ba și ea în țara mea
 uși am un mare întreg, ba și ea în țara mea
 începând din întâmplare, ba și ea în țara mea
 uși am un mare întreg, ba și ea în țara mea
 începând din întâmplare, ba și ea în țara mea

Manuscrisul fabulei „Zugravul și portretul”

(Biblioteca Academiei R.P.R., ms. 801, f° 186)

petentibus usque hactenus
Dac ino dno tpe mandata
re ~~prohibet~~ ^{prohibet} se dno usque hactenus
de claustris rebus usque hactenus
re usque hactenus ^{prohibet} ~~prohibet~~ ^{prohibet}
de nativitate usque hactenus
usque hactenus ^{prohibet} ~~prohibet~~ ^{prohibet}
usque hactenus ^{prohibet} ~~prohibet~~ ^{prohibet}
petentibus usque hactenus
at usque hactenus ^{prohibet} ~~prohibet~~ ^{prohibet}
epa dno de minime
de usque hactenus ^{prohibet} ~~prohibet~~ ^{prohibet}
archepo re usque hactenus
usque hactenus ^{prohibet} ~~prohibet~~ ^{prohibet}
ante usque hactenus ^{prohibet} ~~prohibet~~ ^{prohibet}
usque hactenus ^{prohibet} ~~prohibet~~ ^{prohibet}
ante usque hactenus ^{prohibet} ~~prohibet~~ ^{prohibet}
usque hactenus ^{prohibet} ~~prohibet~~ ^{prohibet}
usque hactenus ^{prohibet} ~~prohibet~~ ^{prohibet}

Redactori care lăudați
Pe unii dintre candidați,
Ce proștilor le dați virtuți,
Și elocuență celor muți,
25 Ce pe răi faceți virtuoși
Și patrioți pe ticăloși,
Crez că nu rău vă potriviți cu omul ce m-a zugrăvit,
Sau cu vestitul Carcalechi¹, redactor care a trăit,
30 Al cărui jurnal fabulos
Era destul de mincinos,
Dar care cel puțin spunea
Acelor care nu-l credea
Că *adevăru-adevărat*
Este prea lesne de aflat;
35 Că n-au decît să ia pe dos
Cîte a scris el de prisos,
Ș-atunci pot fi încredințați
Că n-au să fie înșelați.

---

¹ În trei silabe, scris de Alexandrescu *Carcalechi*.

CATÎRUL CU CLOPOŢEI

Deunăzi un văcar de sat
Catîrului i-a atîrnat
Salbă de clopoŢei,
Numindu-l el îngrijitor
5 Şi înainte mergător
Ciredei de viŢei.
Însă curînd s-a-ncredinŢat
Că ş-a făcut mare păcat
Cu bietul dobitoc,
10 Care, cît s-a simŢit
Aşa împodobit,
Strigă: „O ce noroc!
În sfîrşit iată-mă chemat
La gradul ce am meritat.
15 Meritul meu recunoscut
De lumea toată e văzut.
Acum de sus am să tratez
Soiul dobitocesc;
Pe nimeni nu mai salutez
20 Căci prea mă umilesc.“
Aşa zicînd, aşa făcu,
Şi plin de îngîmfare

El clopoșei începu
Să-i sune foarte tare;
25 Așa de tare îi sună,
Cît mintea i să răsturnă;
Și el, care june fiind
Trecea de cam smintit,
Acum mai mult îmbătrînind,
30 De tot a-nnebunit.

Cum socotiți și dumneavoastră,
Dar eu gîndesc că-n țara noastră
Se află așa dregător,
Numit chiar eșelență¹,
35 Ce cu catîrul sunător
Poate da concurență,
Care să crede om de stat,
Chiar și politic însemnat,
Și care netăgăduit
40 De clopoșei este smintit.

---

¹ Scris în conformitate cu pronunțarea franceză a cuvîntului *excellence*.

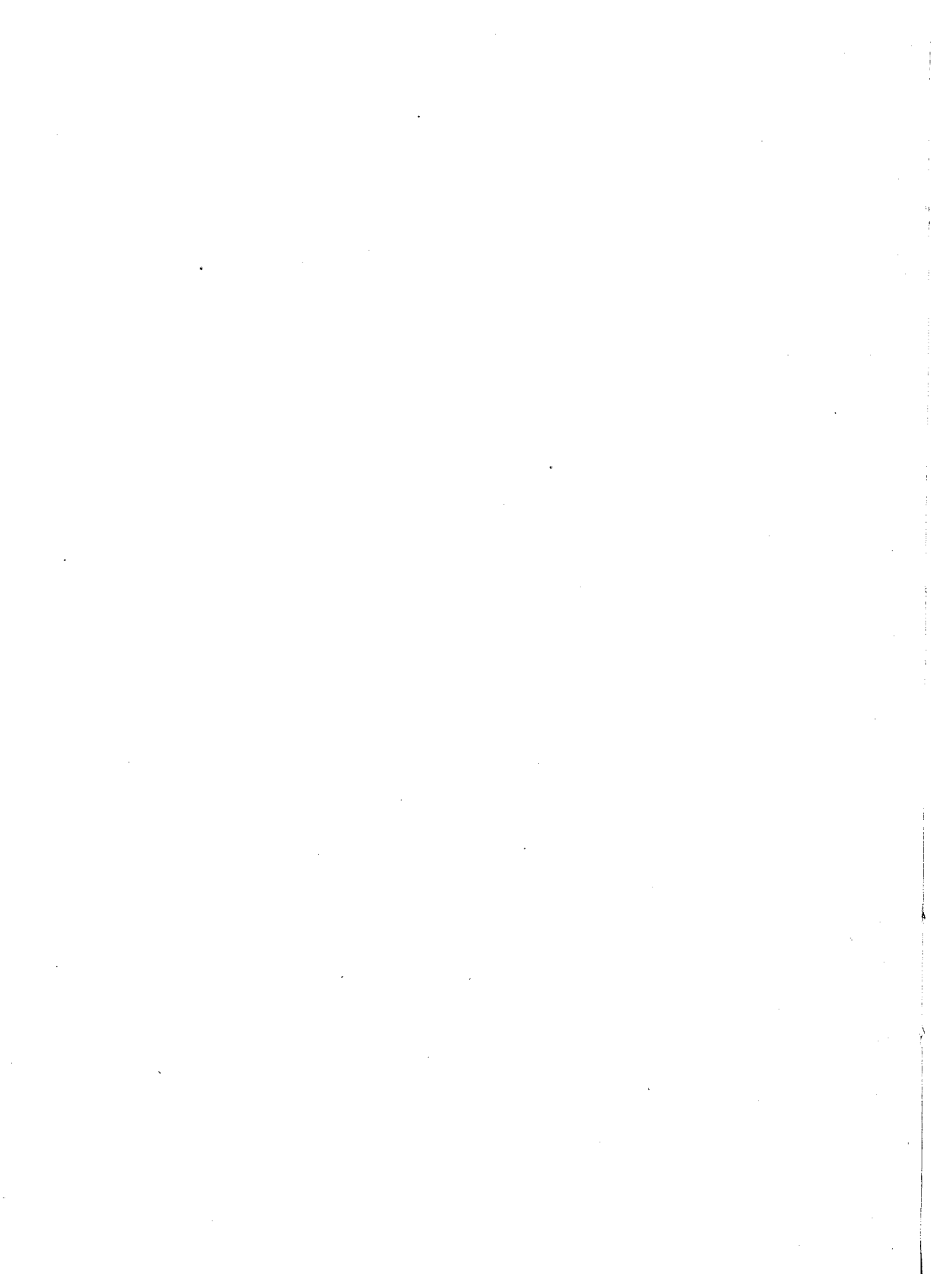
LIȘEȚA, RAȚA ȘI GÎSCA

Spun că-n vara trecută o lișeță ș-o rață,
Ai lebedei de baltă consilieri privați,
Supt președința gîștei s-au strîns de dimineață
Pe lac la Cișmegiu; acolo invitați
5 Erau din înalt ordin, a hotărî în sfat
O pricină de stat,
Adică prin dezbateri adînc să chibzuiască
Pentru un pește mare, cu ce sos să-l gătească.
Căci lebăda gîtoasă
10 Voia să dea o masă:
Mare le fu gîlceava și lungă convorbirea;
Prezidentul le zise: „Fraților senatori!
Să lăsăm chibzuirea,
Pricina, cum să vede, e foarte delicată,
15 Și dup-a mea părere trebuie amînată;
Veniți mîine în zori.“
Propunerea aceasta cu toți o aplaudară
Și pentru-ntîia oară
Pe gîscă lăudară
20 Pentru a ei ideie, apoi se risipiră
Și a doua zi iară l-aceiași loc veniră.

Pînă-a doua zi însă știți ce s-a întîmplat?
Fiind vară și soare și o căldură mare,
Peștele s-a stricat
Și racii l-a mîncat.

25

Cuvintele-aci scrise să nu vă pară glume;
Consiliuri d-acestea vedem destule-n lume
Și la noi mai ales
Se-ntîmplă foarte des.

EPIGRAME

D-NEI ZINCHEI DONICI

          Numele-ți este viață¹,
          Zîmbetu-ți plin de dulceață,
          Chipu-ți e încântător.
          Ochii-ți vii, raze de soare,
5   Atrag inimi simțitoare
          Ce se-nclin și te ador.

          Porți la piept o cruciuliță
          Mică și strălucitoare,
          Ca simbol sînt de credință,
10   Dulce și mîngîitoare.

          Ajutor dar ea să-ți fie,
          Precum și mie îmi este
          Crucea care din pruncie
          De mari rele mă ferește.

---

¹ *Zoe* înseamnă „viață“ în grecește. *Zinca* este, în cazul acesta, hipocristicul numelui *Zoe*.

15 Să-ți aducă ea aminte,
Cînd vei fi în depărtare,
Un amic care fierbinte
Îți aduce salutare.

ANEXA

POEZII TIPĂRITE NUMAI ÎN EDIȚIILE
1832 ȘI 1842

PRIETEȘUGUL

Picați, lacrimi, șiroaie pe coarda lirii mele,
Picați! însă plăcute ca roua după flori,
Ca raza aurorii, ce noaptea fără stele
Gonind-o ne arată văzduhul fără nori;

- 5 Ca glasul de prieten, ce-adînc el bălsămește,
Ca visuri de nădejde la dreptii care mor,
Ca plînsul desfătării, ce-n ochi ni se ivește,
Cînd pieptul gemînd scoate suspinuri de amor.

- 10 Suflați, răcoroși zefiri, iubită primăvară,
Împrăstie-mi mîhnirea ca iarna ce-o gonești,
Și fă în al meu suflet nădejdea să răsară,
Precum răsare floarea în valea ce-nverzești.

- 15 Veniți, cugetări veseli. Fugiți, suspinuri, jale,
Eu știu ce este omul!... Dar nu hulesc, eu cînt!
Și toate la durere supuse aici sînt.

Urechea mea ascultă torentul ce plesnește,
Talazu ce se sparge de malul său plîngînd,
Și glasul meu le-ntreabă ca noi de pătimește
20 Și tot are un cuget, o vorbă și un gînd.

Și eu adesea, singur, cînd noaptea domnea-n fire,
Lipsit de mîngîiere, departe de cei vii,
Vedeam că se ivește a mea tristă gîndire
Precum o piramidă se-nalță în pustii.

25 În mîna mea cea slabă plecam galbena-mi frunte,
Și trista-mi tînguire în vînt să răspîndea.
Simțirea mi-o-mpietrise necazul ca un munte;
La gemetele mele, Eho îmi răspundea.

Acuma litargie era a mea durere,
30 Și mă aflam de chinuri cu totul amorțit;
De toate-ndestulată era a mea vedere;
De toate eram gata să fiu eu despărțit.

Dar însă, deodată, un duh de mîngîiere,
Un sunet cu dulceață, un glas pătrunzător
35 În sufletu-mi răsună; amărăciunea piere,
Căci aflu la necazuri un suflet simțitor.

Acel-al cărui nume e scris pe cer, pe lună,
Pe soare, pe planete, pe răsărit, p-apus,
În cupa vieții noastre cu vecinica sa mînă
40 Nectar de îndulcire peste otrav-a pus.

Ne-a dat Prieteșugul a fi spre mîngîiere
La ceasuri de mîhnire cu cel de foc amor...
Amorul este dulce, dar el ne lasă, piere,
Pe aripile vremii plăcerile lui zbor.

45 Și ce rămîne-n suflet după a lui lipsire?
Acea ce rămîne din ziua ce-am pierdut:
Deșărt fără de margini! o grea nemulțumire!
Noaptea urmează zilei, gerul pe foc trecut!

Prieteșugul singur e nesupus el moartei!
50 El e fără stricare c-al său începător
Și el ne întărește spre înfruntarea soartei,
Ne face-amarul vieții ceva suferitor.

La glasul său cel dulce, ca noaptea care cade,
Cînd soarele cel falnic s-arată sus pe cer,
55 A mea nenorocire se curăță și scade,
Simțirile durerii să-mpraștie și pier.

Acum prin el nădejdea în mine văz răsare
Și sufletu-mi s-alină cu-ncetul și ușor,
Ca pruncul ce-l adoarme a mumiî lui cîntare,
60 Ca pasărea ce-o trage murmurul de izvor.

Slăvesc cu umilință pe vecinicul părinte,
Pe calea cea ghimpoasă eu merg neîmputînd,
Și orice fel de chinuri le sufer eu ca sfinte,
La moarte mă voi duce ca lebăda, cîntînd.

ÎNTRISTAREA

Al nopții cer prea dulce,
A sa răcoare lină
În inimă-mi aduce
O rază... Dar se duce!
5 Ca vîntul ce suspină!

Scîrbit peste măsură
De zgomotul cetății,
Eu caut în natură
Un loc făr' de murmură,
10 Supus singurătății.

Ca Fenix făr' de moarte
Se naște-a mea durere
Și pieptul meu să poarte
Lovirea aștii soarte
15 E prea fără putere.

Fandomă ¹ plîngătoare,
Eu trec această lume
Ca frunza plutitoare
Ce saltă pînă moare
20 Pe țărniță fără de nume.

Cînd somnul se arată
La oameni, să aline
Strigarea turburată,
Ce e asemănată
25 C-un uiet de albine,

Tovaroș de-ntristare,
Un cîine lîngă mine,
Prin urletile sale
Natura să răscoale,
30 În aste locuri vine.

Ființă fără de nume!
Ce pasării dai zbor,
Ce mărilor dai spume,
Ce omului dai lume
35 Și apelor izvor!

Ce pui copaci pe munte,
Pe ceruri curcubeu,
Necazuri p-a mea frunte
Ca furiile crunte,
40 Slăvite *Dumnezeu!*

---

¹ Pronunțare neogreacă.

Din bolta de mărire
Coboară-te p-un nor,
Alin-a mea simțire
De rele peste fire,
45 Ori voie dă-mi să mor!

ÎNTOARCEREA

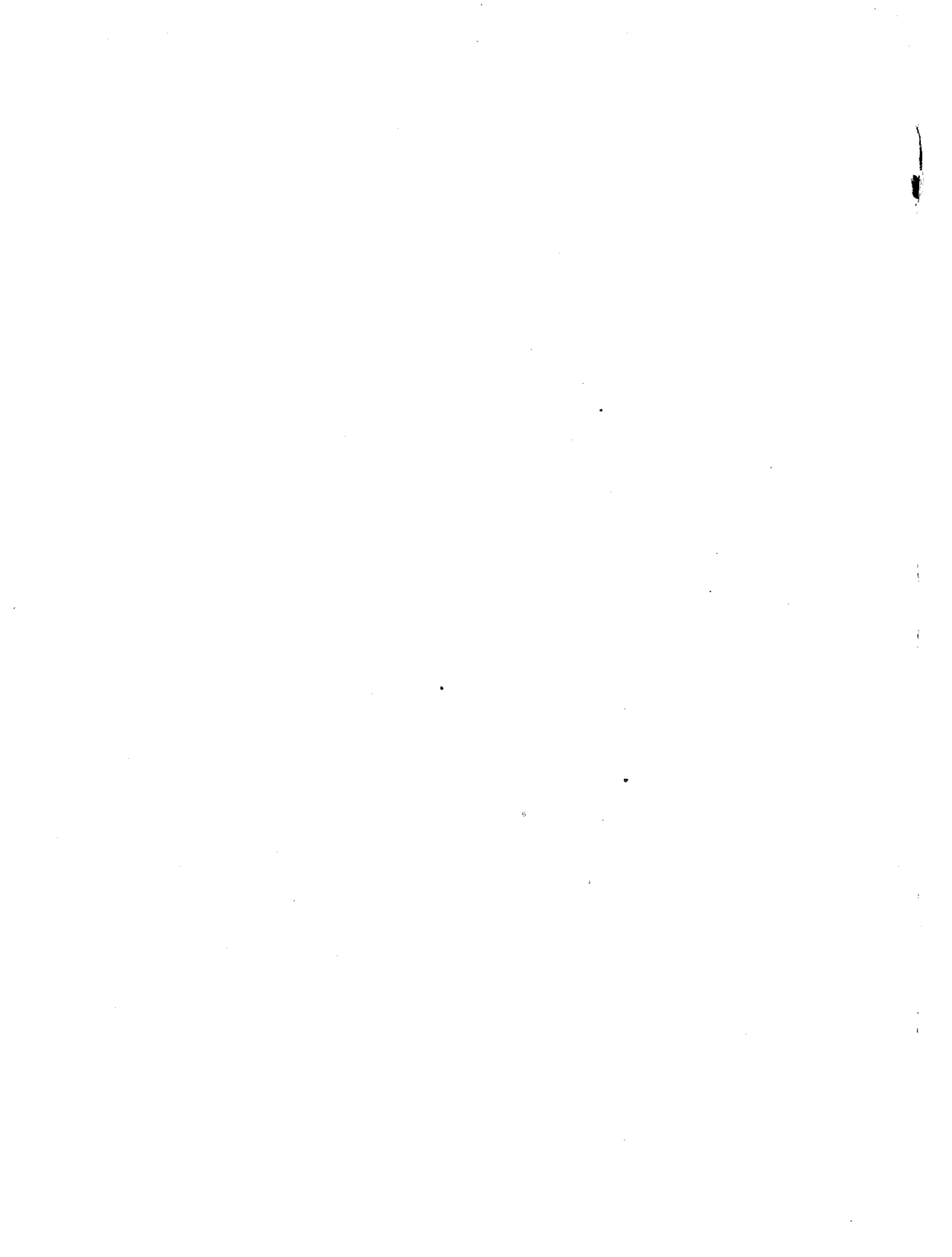
Sărutare!¹ locuri triste, ce plîngînd am părăsit,
Și pă care cu plăcere acum iarăși v-am găsit;
Sărutare, copaci tineri, ce prin grija mea creșteți,
Ce în vîrsta mea de aur cu verzi frunze mă umbreți!

5 La a mea tristă plecare v-am lăsat îngălbeniți,
Și acum vă aflu iarăși frageți, tineri, înfloriți.
Tînăr eram c-aurora, ca zefirul de ușor,
Cînd subț voi cu mielușăii mă jucam încetișor.
Pă voi încă vă-nnoiește primăvara ș-un izvor,

10 Iar a mea viață trece! ale mele zile zbor!
Acum grijele, mîhnirea îmi gătesc al meu mormînt,
Eu voi pierde fără vreme minte, viață și cuvînt;
Eu voi însoți țărîna trupului meu trecător
Cu țărîna unui tată cărui viață sînt dator.

---

¹ *Sărutare!* traduce fr. *Salut!* foarte frecvent în poezia franceză a secolului al XVIII-lea, ca exclamație adresată unor obiecte apropiate sensibilității poetului. Cf. și *Umbra lui Mîrcea*, v. 29.

POEZII TIPĂRITE ÎN PERIODICE

VULPEA, CALUL ȘI LUPUL

- O vulpe de ani mică, însă de minte mare,
Și care meseria abia ș-o începuse,
Pentru întâiași dată văzu din întâmplare
Un cal, dobitoc falnic, ce ea nu mai văzuse.
- 5 Așa, după ce vreme destulă îl privește,
Plină de mulțumire
D-acea descoperire,
Pe cumătrul lup caută, și-i zice: „Te gătește
Să mergem împreună acilea la un loc,
- 10 Să-ți arăt un frumos și mare dobitoc:
Ce știi cum se întâmplă? poate să-ți iasă bine.“
Lupul rînjînd răspunse: „Să se lupte cu mine,
Și să vezi jucărie! Însă ia-ncepi să-mi spui,
Ce fel de gură are, cum e făptura lui?“
- 15 „O! Pentru astă dată să fiu iertată,
Îi zise doamna vulpe, eu îți spui ce-am văzut,
Dar ca să fac portreturi, zugrav nu m-am născut;
Și, după cum știi singur, sînt foarte nenvățată.“
- 20 Vorbînd așa-ntre ele
Dobitoacele mele
Îndată au sosit
La locul cel dorit.

- Calul cît le zărește
De fugă se gătește,
25 Căci vizita lupească
Nu vrea s-o priimească
Și nici n-avea dorință
Să facă cunoștință.
- Dar vulpea cu iuțeală îi iese înaintea
30 Și cearcă să-l încurce prin aceste cuvinte:
„Stăpîne! D-avem voie și de găsești cu cale,
Noi, cele prea plecate slugi ale dumitale,
Am avea-o de cinste să-ntrebăm cine ești,
Care îți este neamul și ce fel te numești.”
- 35 Calul, ce cu lesnire gîndul lor îl pătrunde,
Fără a pierde vreme, să-ntoarce și răspunde:
„Domnilor, de doriți numele meu să-l știți,
Îl am scris pe potcoavă și puteți să-l citiți.”
Vulpea, la aste vorbe, se trage la o parte:
- 40 „Cît pentru mine, zise, vă spui că nu știu carte;
Căci familia noastră, fiind cam scăpătată
Și neavînd mijloace, la școală nu m-a dat;
Dar a domnului lup, și mare, și bogată,
Mai mult decît o carte nescrisă l-a-nvățat.”
- 45 Lupul, umflat în sine de lauda vulpească,
Veni pînă aproape, numele să-l citească.
Calul, care sta gata, cu un picior în vînt,
Îi dă o lovitură și-l culcă la pămînt.
- 50 Deslușit ne dovedește
Fabula ce am văzut
Că-nțeleptul se ferește
De orice necunoscut.

ÎNĂLȚIMII SALE DOAMNII MARIȚII BIBESCU

Pentru 9 septembrie

I

Vreme multă, ziua aceasta
Va trăi în pomenire,
Și al tău îngeresc nume
Veacurile îl vor ști,
5 Între două țări vecine
Objet pacinic de unire,
A nădejdei stea plăcută
Rumîniei tu vei fi.

II

Daca dulcea-nfățișare
10 Dulce inimă arată,
Osîndiților de soartă
Le vei fi de ajutor:
C-un zîmbet de bucurie
Chiarurgia meritată
15 Foarte des o vei preface
În senin mîngîitor.

III

Și precum ești răsplătirea
Unui prinț ce te slăvește,
Ș-ale cărui gândiri nobili
20 Noi credem c-ai insuflat,
Vom vedea încintătorul
Sentiment ce vă unește,
Zile, ani de fericire
Aducînd neîncetat.

VÎNĂTORUL

„De n-oi împuşca ursul, să nu-mi ziceţi pe nume,
Striga şezînd la masă faimosul vînător,
Eu ştiu ce spui, şi credeţi că nu vă vorbesc glume,
Eu nu zgîrii cu glonţul, şi unde trag omor...”
5 Atunci mulţimi de „bravo!” în aer se-nălţară,
Şi veseli vînătorii cu grab încălecară.

Era o zi frumoasă, p-aici cam de mirare;
Lătrau de bucurie copoi nemîncaţi,
Şi caii, gloabe mîndre de şeaua din spinare,
10 Gemeau sub grele sarcini slăbiţi şi deşelaţi;
Sîrmanul urs, ce singur în verdea-i locuinţă
De astă pregătire n-avea nici o ştiinţă,
Dormea atunci; şi visuri, de mure-mpodobite,
Îi arătau o turmă de vite jupuite,
15 La care el cu poftă în grabă alerga.
Dar ce să vorbesc multe: sosiră vînătorii
P-un vîrf unde se zice că sînt aproape nuorii,
La pîndă s-aşezară... eroul meu strigă:
„Aşază-te tu colo, Dumitru mai departe,
20 Ion pe aceea piatră, şi Stancu d-altă parte,

Iar eu stau după stîncă, d-aicea îl pîndesc,
Și dacă cătră mine îl va împinge dracul,
De n-o lua foc pușca, el o să-și spargă capul
Lovindu-se de piatră, și tot îl biruiesc.“

- 25 Abia sfîrși, cînd iute ursoaica-ngrozitoare
C-un pui de vîrstă jună, ursei născut din flori,
Frumos cum puteși crede, venea pe o cărare,
Dorind să asisteze pe bunii vînători;
Mai multe puști trăsniță: eroul de sub stîncă
- 30 Din sigura-i cetate privește pe dușman;
Îi saltă-n cap căciula, și-n valea cea adîncă
Ursoaica se coboară: dar un mișel țaran,
C-o armă ruginită sloboade... și îndată
Cu puiul său ursoaica pe coaste e culcată.
- 35 Eu i-am văzut *gibeana* și jalnica sa soartă;
Dar vînătorii nostri se cert ei nencetat,
Strigînd iarăși la masă că, dacă n-ar fi moartă,
Ei negreșit atuncea de ea n-ar fi scăpat.¹

---

¹ Sensul pare să ceară: *Ea... de ei...*

ZIUA DE 11 FEBRUARIU 1866

Dedicată armatei și poporului

Sus pe deal la Catedrală
Văz mulțimea alergînd;
Văz armata,-a țării fală,
Steagul tricolor purtînd,
5 Căci în sfîrșit a sosit
Ziua care am dorit.

Fiii lui Stefan cel Mare
Și ai lui Mihai cel Brav
Întruniți în cugetare
10 Au zdrobit lanțul de sclav!
Căci în sfîrșit a sosit
Ziua care am dorit.

Tot ce ei au fost odată
Noi d-acum a fi putem,
15 Dacă inimă-nfocată
Pentru patrie avem.
Căci în sfîrșit a sosit
Ora care am dorit.

La braț arma și-nainte,
20 Cerul noi să-l invocăm,
Făcînd semnul crucei sfinte,
Pe dușmani să-i alungăm,
După cum ați alungat
Pe tiranul desfrînat.
25 Căci în sfîrșit a sosit
Timpul care am dorit.

Trăiască contele Filip¹,
Suveranul cel dorit,
Trăiască Locotenința²
30 Și ministerul iubit³.

---

¹ Filip, conte de Flandra, fiul lui Leopold I, regele Belgiei. Proclamat la 11 februarie 1866 domn al Romîniei, refuză după cîtva timp tronul.

² Locotenența domnească compusă din N. Golescu, Lascăr Catargiu și N. Haralambie.

³ Ministerul prezidat de I. Ghica.

NOAPTEA SFÎNTULUI BOTEZ

Este ora miez de noapte,
Ora tainicelor șoapte,
Ora tainicului vis;
Voi, romîni, ce-aveți credință
5 Exprimați orice dorință,
Acum cerul e deschis.¹
Creatoru-acum veghează:
Isus mîine se botează.

Eu, din parte-mi, rog fierbinte
10 Pe acel atotputinte,
Eu îl rog și îl implor
Să ferească astă țară
De intriga dinafară,
De-umilință, de ocară
15 Și de orice-apăsător.

---

¹ Credință populară înregistrată și de Sim. Fl. Marian, *Sărbătorile la romîni*, București, 1898, vol. I, p. 168: „Precum spre Anul Nou, așa și spre Bobotează, cerul e deschis. Deci, cine stă în ziua aceasta de priveghi toată noaptea vede cerurile deschizîndu-se și orice ar cere i se dă de Dumnezeu.“

" rogu pe cel ce se totada
 si credinta si totada
 in tot neamul ameresu
 sa faca se de un mai bine
 si avem de la un mai bine
 in anul are si mare
 si in ce si ameresu
 si avem de la un mai bine
 tara se nu mai suspine
 in ani ce ameresu
 gr. M. Alecsandru

---

rogu pe cel ce se totada
 si credinta si totada
 in tot neamul ameresu
 se faca se de un mai bine;
 si avem de la un mai bine
 tara se nu mai suspine
 in ani ce ameresu
 gr. M. Alecsandru

Variante ale ultimei strofe din *Noaptea Sfantului Botez*.

Ms. 801, f° 184

Să nu mai vedem trădare,
 Nedreptate, apăsare,
 Răii pe cei buni călcînd,
 Și trîndava moliciune
 20 Și plăcerile nebune,
 Care ne aduc rușine,
 Orice merit insultînd,

Să piară iezuitismul,
 Să se schimbe egoismul

25 În sentiment blînd, divin;
S-avem o dreaptă balanță,
Care inimele-nalță
La orice popor creștin.

Voi ca țara romînească
30 Să poată să se fălească
Cu acei ce-o cîrmuiesc,
Și ca legile votate,
Și legile confirmate
Să nu mai fie călcate
35 De chiar cei ce legiuiesc.

Voi ca nația romîină
Orcînd ia stindardu-n mîină,
Pentru drepturile ei,
Să aibă ajutătoare
40 Crucea cea strălucitoare;
Crucea cea biruitoare
Să ajute frații mei!

Rog pe cel ce se botează
Și credința înviază
45 În tot neamul omenesc
Să facă să fim toți bine,
S-avem toți zile senine,
Fără nori, fără suspine:
Asta voi, asta doresc!

MAJESTĂȚII SALE VICTOR EMANUEL
REGELE ITALIEI

Italia de secolii gema supt apăsare,
Abandonat de soartă părea al său popor;
Dar cel atotputinte, pentru a lui salvare,
Dintre toți te alese, eroice Victor.

5 Demn d-a ta origină și de ilustru-ți nume
O nouă Italie în juru-ți se formă;
Orice inteligență din orice colț de lume
Izbîndele-ți mărețe citi și admiră.

Pămîntul libertății izbindu-l cu piciorul
10 Dintr-însul legioane scoseși de bravi soldați;
Te-ncunjurau vitejii, te adoră poporul,
Romîinii tresăriră simpatizînd ca frați.

Turinul, ce atuncea l-aveai de capitală,
A fost, ca Roma-antică, a vitejiei școală;
15 Ofițeri, soldați din juna noastră armată
Au dobîndit acolo protecția-vă-naltă.

+ Căci astăzi e Turinul a vestra capitală
 // ce era Roma Antică a vetezii scaune,
 soldat și ofiterii din gunna noastră armată
 mi sâbindit acole protecțiunea multă.
 .. Când pala ta cea lungă, pe cîmpi de bătălie
 Făcea cărări prin dușmani, trecînd ca vijelie,
 Cînd învingător vesel intrai în vro cetate
 ne socotind viața pentru-a ei libertate
 + Turinul e atîrnarea Carcator de la capitală
 a fost
 // ce era Roma Antică etc.

Majestății sale Victor Emanuel, versurile 13—20; se observă transformările aduse redactării.

Ms. 2.253, f° 95.

Cînd pala ta cea lungă pe cîmpi de bătălie
 Făcea cărări prin dușmani, trecînd ca vijelie,
 Cînd învingător vesel intrai în vro cetate
 20 Nesocotind viața pentru-a ei libertate,

Eroii Romîniei cu sabiele goale
 Din vechile morminte credeam c-or să se scoale
 Și-alătura cu tine prin fapte de renume
 Se facă Romînia faimoasă iar în lume.

25 Bogat de măreți fapte și-nțelepciune-adîncă,
 Mult bine-ai făcut lumii și vei mai face încă;
 Aspirări legitime în popoli se deșteaptă,
 Roma spre tine cată, te cheamă, te așteaptă.

30 Primește, mare rege, profunda-mi salutare,
 Urări de fericire, respectul cel mai mare;
 Urări, respect, omagiu ce eu mă cred dator
 Regelui ce ne este de bine făcător.

BIBESCU-VODĂ

Pe cîmpul țării mele
Văzut-am între stele
A ta stea strălucind
Cîțiva ani. Dar dodată
5 Cu inima-ntristată
Eu o văzui perind.

Ai fost domnitor mare,
Lucrări neperitoare
În urmă-ți ai lăsat.
10 Privim și azi cu fală
Cazarma colosală
Ce tu o ai fondat.¹

---

¹ Cf. *Vestitorul românesc* din 29 octombrie 1846: „Din multele întreprinderi colosale ce s-au început spre folosul și lauda țării, cazarma de cavalerie și artilerie s-a săvîrșit pe deplin“. (Citat după G. Călinescu, p. 382.) Al. Pelimon consacră evenimentului un *Imn la armia romîndă cu ocazia sfințirii nouăi cazermi din București* (*Poezii*, p. 70).

Vechi monastiri ruinate
De tine reînălțate
15 C-un zel stăruitor ¹;
Ți-ai dobândit renume
Nemuritor în lume
Și al țării amor.

Prin orașe, județe,
20 Unde mergeam cu tine,
Întîlneam veseli fețe,
Te vorbeau toți de bine,
Erai de toți iubit.
Căci doreai s-afli toate,
25 Te opreai, dai dreptate
Celui năpăstuit.

Ca Frederic cel Mare
Iubeai tu poezia,
Ziceai că-nainte-ți n-are
30 Cel mai mic preț trufia,
Nobleța cîștigată
Prin merit și talent
Fiind mai însemnată
Și dînd mai mare drept.

35 Ai fost tu pentru mine
Fără de încetare
În toată-a ta domnie,
Precum de toți se știe,
Nu mă sfiesc s-o zic:
40 Nu numai un *domn mare*,
Dar și un bun amic.

---

¹ Sub Bibescu s-a început renovarea monumentelor istorice.

POEZII NETIPĂRITE DE AUTOR

ÎNĂLȚIMII SALE PRINȚULUI STĂPÎNITOR AL MOLDOVIEI MIHAIL STURZEA

pentru anul 1832¹

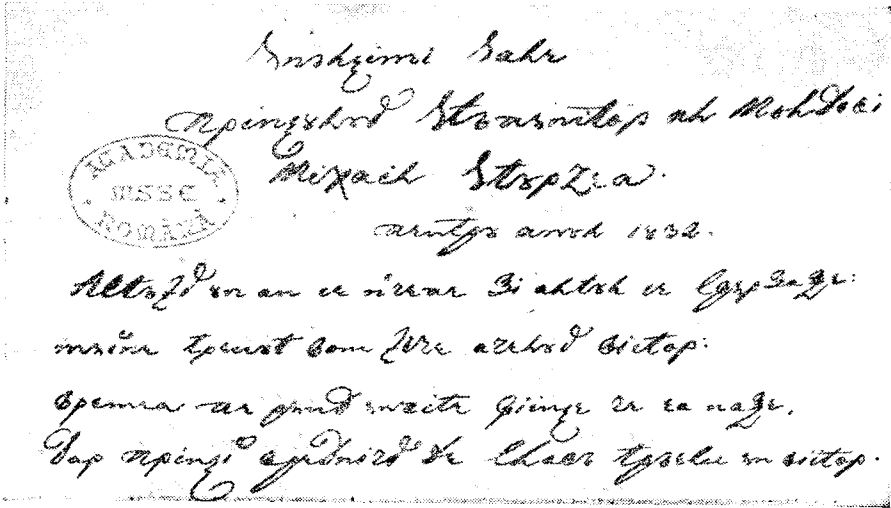
Astăzi un an se-ncepe și altul se sfârșește:
Mîine trecut vom zice aceluî viitor:
Vremea pe rînd înghite ființe ce ea naște,
Dar prinți vrednici de slavă trăiesc în viitor.

5   Orcine nu iubește talentu,-nvățătura
Este vrăjmaș al lumii și al lui Dumnezeu,
Pe om îl necinstește, întunecă Natura,
Pămîntului ce-l poartă cu dînsul îi e greu.

10   Eu nu-ți sînt supus, prințe! însă a mea-nchinare
Se-nfățișez la tronuri mă socotesc dator:
Talentele în preajmă-ți iau nouă desvoltare,
Cu mine te slăvește rumînul gînditor.

---

¹ Data greșită. Trebuie citit 1842.

Titlul și prima strofă a poeziei dedicate lui Sturza.

Ms. 8or, f° 210.

- „Cînd beau stăpînitorii, norodul se îmbată“
 Zicea un prinț războinic, poet încoronat.¹
- 15 Tu cultivezi știința, pilda de tine dată
 Electrică scînteie în noi a deșteptat.

- Asfel, citeodată, rîul ce ne desparte,
 Ce curge în tăcere măreț și lineștit,
 Izbește stînci streine și maluri depărtate
- 20 C-un val care din malul Moldovii s-a pornit.

Trăiește ani mulți, prințe! pentru al nostru bine;
 Dă, lasă al tău nume la veacuri a-l purta,
 Și fă ca omenirea ce-n urma noastră vine
 Să laude trecutul și pomenirea ta.

¹ Cuvinte rostite de Frederic al II-lea al Prusiei despre August al II-lea, regele Poloniei.

SATIRA CONTRA LUI ELIADE

1

Cine e-acela care visează
Atâtea proaste, mici secături,
Și vrea de înger lumea să-l crează
Că ne vorbește ca din scripturi?

2

5 Acesta este nea Ionică,
Care se crede și satiric;
O mică iasmă, un nas de pică¹,
Văpsele multe nu voi să stric.

3

10 Eu în credință zîmbesc de milă,
Cînd văz atîția oameni cinstiți
Cum că de dînsul nu le e silă
Și că de vorba-i sînt amăgiți.

---

¹ N-am putut determina sensul acestei expresii. Să fie o greșeală pentru *as de pică*? Cf. *as de ghindă*, mai jos, p. 544.

Din vreme-n vreme la ceruri cată,
 În sus trimite cîte-un suspin¹;
 15 Inima-i însă cea necurată
 Al vicleniei poartă venin.

Parcă cu sfinții el se rudește,
 De conștiință-l auzi vorbind²;
 De porunceală lacrimi găsește,
 20 Nimicnicia lumii jelind.

Fanfaronada i-e sentimentul,
 Om de nimica și ticălos;
 Crede că singur are talentul,
 Și că e lumii prea de folos.

25 La pavilionul de la cîmpie,
 Unde azi este al său Parnas,
 Să-ți povestească o poezie,
 Din drum te-ntoarce cu mare glas.

---

¹ Aluzie la scrierile cu caracter religios ale lui Eliade.

² *Serafimul și heruvimul sau mîngîierea conștiinței și mustrarea cugetului.*, titlul unei poezii a lui Eliade.

Și precum zice un poet mare,
 30 Ce într-o vreme eu am citit,
 D-ale lui vorbe n-află scăpare,
 Nici în altarul cel mai sfințit.

Amorezata-i muză-nsuflată
 Îi dete cheile frumuseți
 35 Și la tot pasu-n silă-ți arată
 Dup-a lui voie mii de tandreți.

Dar vai d-aceia care-ndrăznește
 Să ia patentă de autor,
 Când sîrmănușul n-o iscălește
 40 Bietul Apollon de la Obor.¹

Defăimări multe are s-auză,
 Are să treacă de nenvățat,
 Căci din greșală smerita-i muză
 La cea bătrînă nu s-a-nchinat.

---

¹ Eliade avea proprietăți în cartierul Oborului. Amintirea este păstrată pînă azi de numele unor străzi: *Eliade între vii* etc.

- 45 Apoi e încă viteaz din gură,
 Dueluri spune cum c-a avut,
 Însă rivalii, cum el se jură,
 Să-i dea-mprotivă nu au putut.

- 50 Deschizînd ochii, viteazul spune
 Că heruvimii fug d-a lui frică,
 C-au stătut zile de aur bune¹,
 Și alte lucruri chiar de nimică.

- După aceasta parcă să-nsoară,
 Parcă e tată și norocit²;
 55 Pe urmă viața-i pare amară,
 Parcă defaimă tot ce-a iubit.

---

¹ Eu nu știam necazul, nu cunoșteam mîhnire,
 Lipsa-mi era streină și-orice nenorocire;
 În brațul îngrijirei răul nu îndrăznea.

(*Visul*, v. 26—28)

² Pare că mă-nsurasem; și-amara mea viață
 Cu o ființă dragă părtași o indulceam.

(*Visul*, v. 45—46)

Ba chiar ființe nevinovate,
 Care de dînsul nici nu gîndesc,
 Cu văpseli negre și-ntunecate
 60 Încondeiete să pomenesc.¹

Apoi vicleanul, vrînd să ne-nșele,
 Zice că visul care-a visat
 Este din scrieri orientale,
 Ce un prieten lui i-a narat.²

65 Parcă sînt lucruri așa-nsemnate
 Care la alții s-a mai întîmplat;
 Sînt chiar vedenii pe ceas schimbate
 Ce n-au în ele nimic sărat.

Patriot este plin de-nfocare,
 70 D-al omenirii arde amor,
 Cînd chiar pe tată cu-ncredințare
 În tîrg l-ar vinde p-un mic favor.

¹ „Alusiune la *Ingratul*“ (nota lui Aricescu). Este vorba, mai degrabă, [de v. 216—244 din *Visul*, referitoare la Alexandrescu. *Ingratul* a fost, de altfel, scris ceva mai tîrziu.

² Poemul *Visul* era însoțit în *Culegere din scrierile lui I. Eliad...*, București, 1836, de o „însemnare“: „Acest vis mi s-a întîmplat în copilăria mea a-l auzi povestindu-l tatălui meu un prieten al său, care spunea că îl are în manuscris în limba arăpească...“ (Citat după ediția Popovici, vol. I, p. 568.)

Zice că lira el nu și-o-ntină,
Nici că tămîie el la palat,
75 Și-apoi lui Dobre acum să-nchină,
Cît puțin vremea s-a mai schimbat.

Laudă astăzi, mîine defaimă;
N-are nici cinste, nici caracter,
Și heruvimii, coprinși de spaimă,
80 Cînd el îi cheamă, s-ascund în cer.

Dar pe morți oameni cînd îi înjură,
De el în contra sînt lăudați,
Și a lui pană cu o trăsură
În rai îi bagă necercetați.

85 Acesta este, să-i dăm dreptate;
La ce se cade, îl veți cinsti;
Căci eu pe dînsul, să mă crezi, frate,
Și d-ar fi-n groapă, nu l-aș iubi.

[PAMFLET]

Prea bine a zis
Cel ce te-a descris
Purtînd în spinare
Cruci de la hotare.
5 Căci sufletul tău
E negru și rău.
Rude și amici
Ai persecutat
Și de eretici
10 Te-ai înconjurat,
Doctor șarlatan
Ministru dușman.¹

La mulți dumnezei
Tu te-ai închinat,
15 Pe prințul Știrbei
Tu l-ai defăimat,
Cînd el în nevoi
Mult te-a ajutat,
Cînd el din gunoi
20 Te-a scos, te-a spălat.

---

¹ N. Crețulescu, despre care este vorba aici, își luase doctoratul în medicină la Paris.

Prin tine a. Lis
zel re tea veses
martiri in spenare
cruci de la hotare
cari sufletul tãu
e negru si rãu
vãde se amirã
si persecutat
si de creatiã
teã incunjurat
doctor barbatan
ministriu Tãrman.

Versurile 1-12 din pamfletul contra lui Crețulescu.

(Arhiva Kogălniceanu a Academiei R.P.R. ms. ro, f° 227.)

Tot astfel vorbeai
De Domnu-actual,
Pe care-l numeai
Un geniu fatal,
25 Care ți-ar fi scris
Și te-ar fi chemat
Tocma din Paris;
Iar când ai sosit
Aici, ai găsit
30 Minister format;

Acum îți formași
Unul chiar al tău
Ș-îl împetecași
Cum vru Dumnezeu.¹

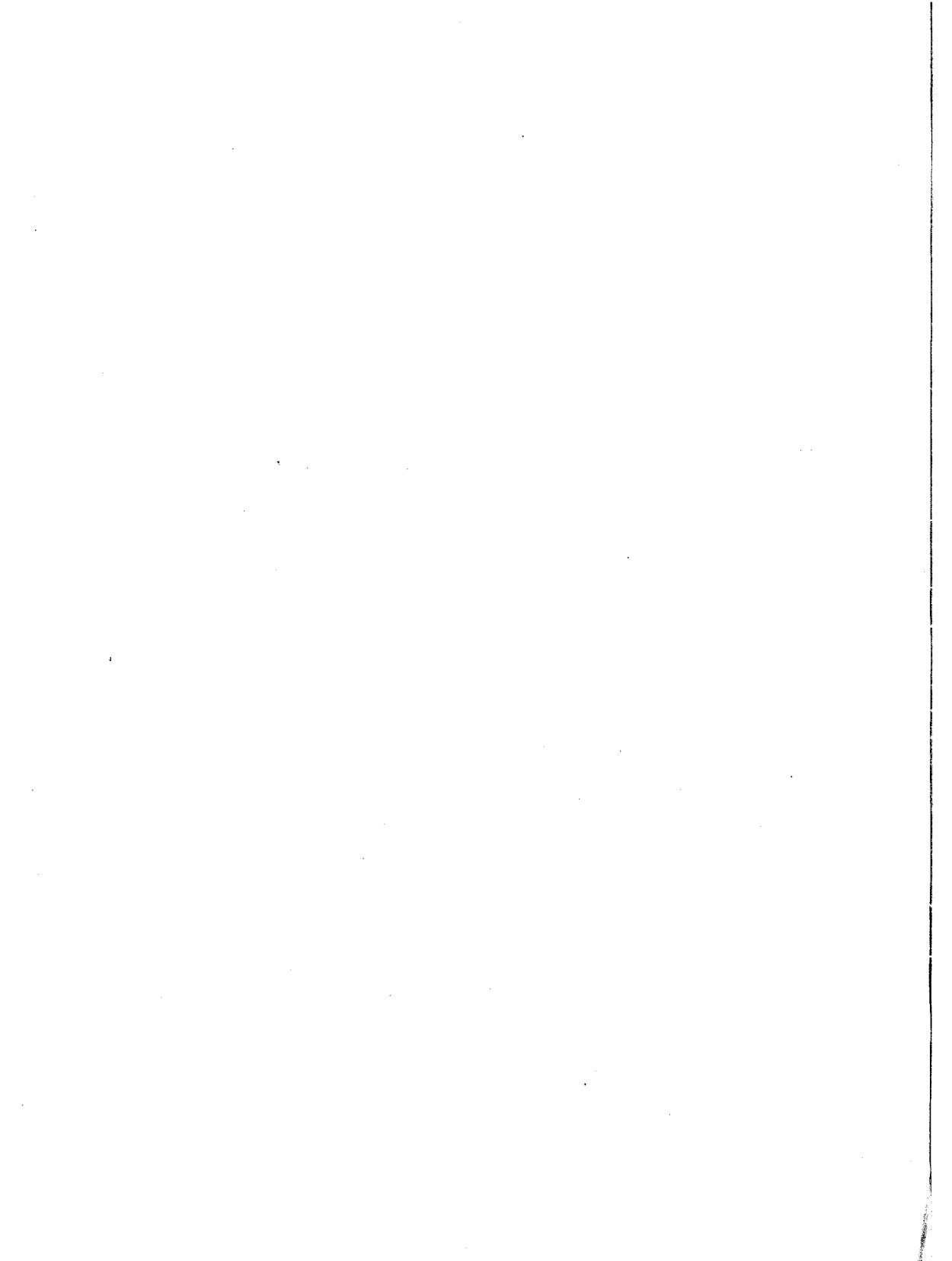
35 Dar însă tu știi,
Dacă minte ții,
Ce fel s-a sfârșit
Al tău cel trecut,
Ce groază aveai,
40 Fiind rău privit
Și cum tu trăiai
De soldați păzit.

Apoi la oraș
Văzuși mai ales
45 Că îi ești vrăjmaș,
Că nu te-a ales,
Deși ai făcut
Tot ce ai putut,
Deși te crezi tare
50 Puternic și mare.

Ne consolăm dar
Căci sperăm curînd
Să te vedem bînd
Un amar pahar
55 Ce ți-e destinat,
Ce l-ai meritat.

---

¹ Guvernul N. Crețulescu, format după asasinarea lui B. Catargiu, în iunie
1862.

POEZII CU AUTENTICITATE NESIGURĂ

PLÎNGEREA DEPUTATULUI

- Prea înaltă stăpînire, este vreme, socotesc,
Cu adîncă plecăciune, două vorbe să-ți șoptesc:
Ți-am slujit cu înfocare, și la orce ai urmat,
Faptele mării tale glasul meu le-a lăudat.
- 5 Și în versuri și în proză, tutulor am dovedit
C-așa bună stăpînire de mult nu s-a pomenit.
Cînd asprimea, nedreptatea (vorba fie între noi)
Apăsa sărmana lume cu necazuri și nevoi,
Eu povățuiam norodul a-mpleți cununi de flori,
- 10 Și strigam că se pogoară fericirile din nori.
Pîn-acum, cu toate-acestea, pentru cîte am făcut,
Vreo dreaptă răsplătire de la nimeni n-am văzut!
Doamna mea, să ne-nțelegem, căci de nu mi-i răsplăți,
Veacul fericirii noastre veac de fier îl voi numi!
- 15 Voi lua cu înlesnire virtuți mari ce am răpit
Din America vestită și ușor ți-am dăruit.
Opoziția m-așteaptă, ea dorește al meu vot
Și-i vedea cînd s-o aprinde sîngele de patriot!
Drepturile țării mele care nu prea să păzesc
- 20 Sînt materie destulă ca să strig și să vorbesc!
D-or voi apoi să-ntrebe cum defaim ce-am lăudat,
Atunci... atunci voi răspunde că vremile s-au schimbat,

Că era odată bine, cel puțin de suferit,
Dar acum românul jalnic a ajuns nenorocit,
25 Că țăranul pătimește, că se află-mpovărat,
Că la judecată pierde tot acel nevinovat,
Că dreptatea este surdă, că pravila a căzut,
Că intriga e cinstită, și meritul nevăzut.
C-un cuvânt numai eu singur o să strig cât strigă toți,
30 Ș-o să las patriotismul moștenire la nepoți!

POEZII

1. Că era odată bine, cel puțin de suferit,
Dar acum românul jalnic a ajuns nenorocit,
Că țăranul pătimește, că se află-mpovărat,
Că la judecată pierde tot acel nevinovat,
Că dreptatea este surdă, că pravila a căzut,
Că intriga e cinstită, și meritul nevăzut.
C-un cuvânt numai eu singur o să strig cât strigă toți,
Ș-o să las patriotismul moștenire la nepoți!

[ISTORIOARĂ]

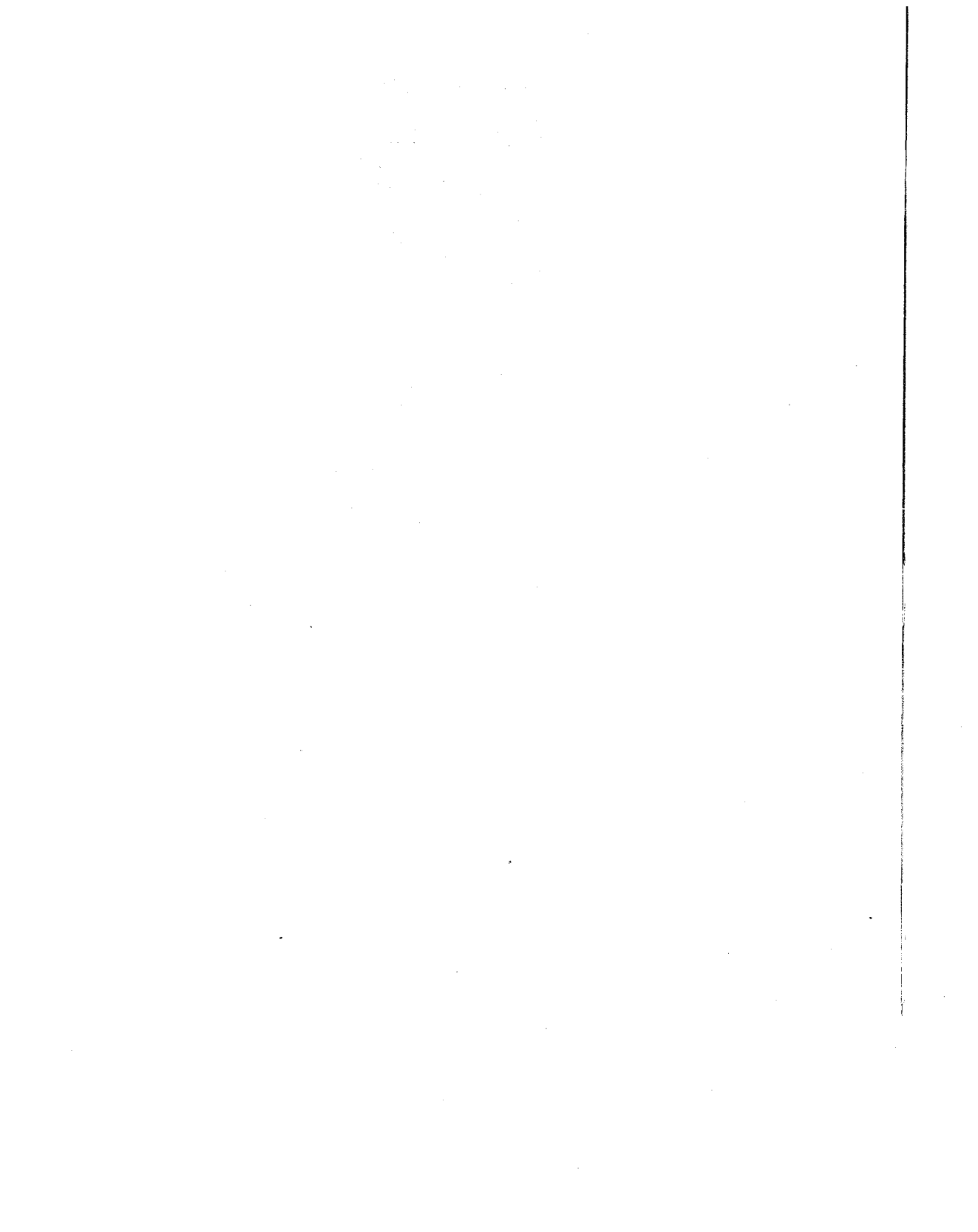
Ieri, la târgul cel mare
Nea Dumitru Ciobanu
Dusese spre vânzare
O oaie de la care
5 Lua lînă în tot anul.
Și, măcar că jurase
Că bîta păstorească
Cîstit să o păzească,
Acum gîndu-și schimbase
10 Și alte măsuri luase,
Căci zicea el în sine:
„Îmi va fi mult mai bine
Să o dau pe parale,
Să-mi cumpăr căciuli două,
15 Opinci, sarică nouă
Și să-mi caut de cale,
Decît să bat cîmpia
Și să mă înghețe vîntul
Ca să-mi păzesc cuvîntul
20 Și să-mi fac datoria.“
Astă a lui urmare,
Zău, nu e de mirare.

Căci sînt mulți oameni, poate,
 Ce vînd cîte-o cetate
 25 Și chiar patria lor
 Pentru un mic favor.¹
 Așa, fără sfială,
 Dumitru socoteală
 Pă unghii își făcea,
 30 De prețul ce-o să ia.
 Cînd, în sfîrșit, sosește
 La tîrg, unde găsește
 Pă urs lîngă obor
 Făcut neguțător,
 35 Și oaia o tocmește.
 Dar, spre a lui ocară,
 Dodată s-arătară
 Niște ciobani cinstiți
 Care era uniți,
 40 Oaia să o păzească
 De laba cea ursească:
 „Ei, ia spune, măi vere,
 De unde ai putere
 Să vinzi străină oaie?
 45 O să-ți dăm o bătaie
 Care s-o pomenești!²
 Astfel se port ciobanii!
 Întoarce curînd banii,
 Că apoi te căiești!“
 50 — „Dar vouă ce vă pasă,
 Le răspunde îndată.
 De tată-meu mi-e dată
 Această oaie grasă!
 El ani întregi a muls-o
 55 Și pîn' la piele-a tuns-o.“
 — „O! te credem prea bine,
 Tată-tău a fost ca tine
 Și tu ești ca și el.

¹ Cf. *Satira contra lui Eliade*, v. 72—73.

² Cf. *Cîinele și cățelul*, v. 27—28.

Dar ce făceați odată
60 Acum n-o să se poată,
Că oaia are miel,
Și cel urs o păzește;
Ea destul îi plătește
Cu lapte hrănitor.
65 Oaia este obștească
Și pentru fieșcare
Și nimenea nu are,
Jupîne vînzător,
Putere s-o tocmească!“
70 La o așa vorbire
Dumitru, cu mîhnire,
Îi dă drumu de frică,
Neavînd ce să zică.
Ea pe toți ne iubește,
75 Ne-mbracă, ne hrănește,
Și cînd e în nevoi
Fieșcare din noi
Să cunoaște dator
Să-i fie de-ajutor.

FRAGMENTE

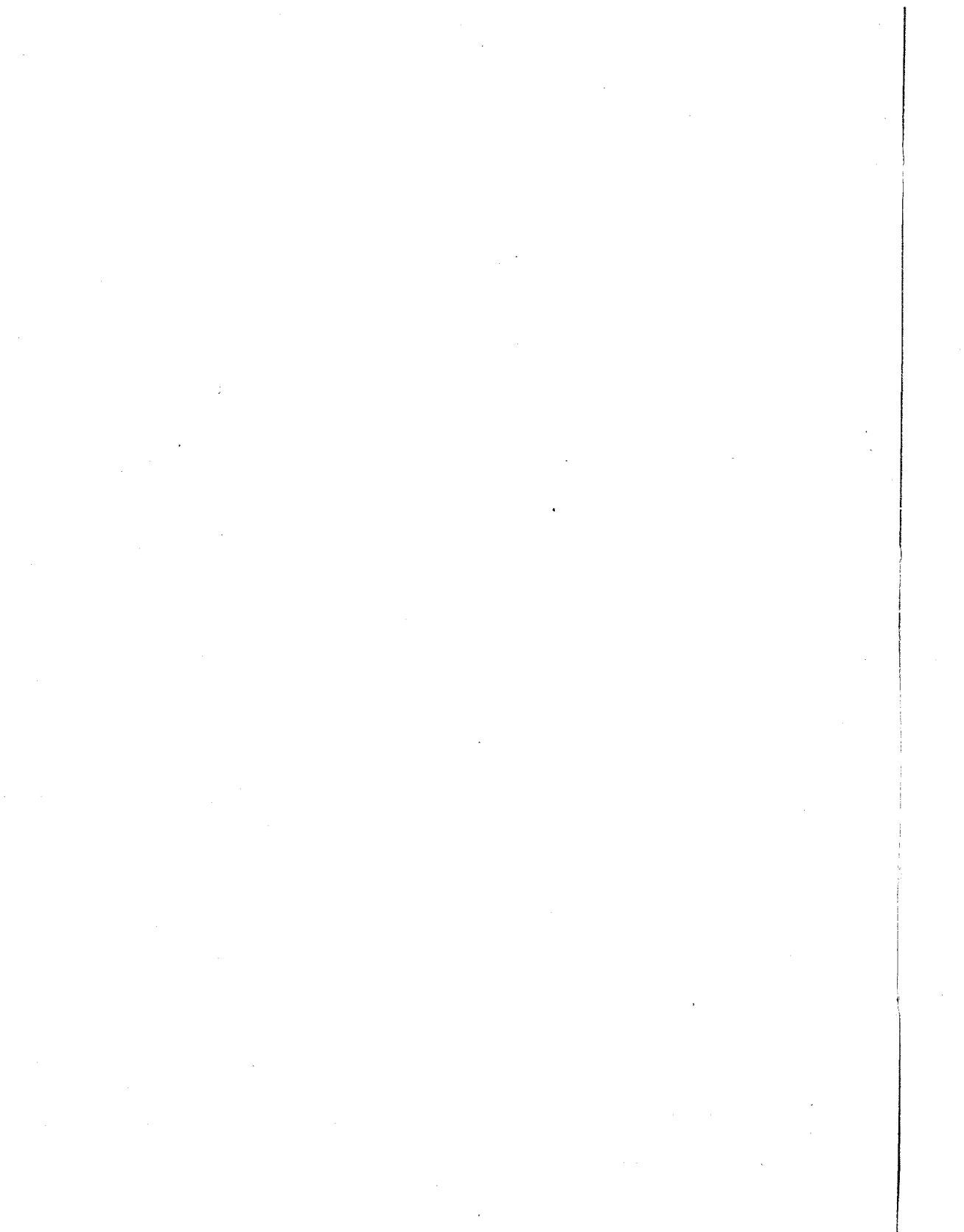
I

[SATIRĂ]

Ia-ți nădragii de atlas,
De-ți fă steagul la Parnas.

II

Dacă acei ce fac bine
Merită recunoștință,
Cînd puternica lor mîină
Neamurile-au apărat,
5 Deșteptați-vă în mine,
Veniți, plini de credință,
Să cinstim vechea țărîină
A viteazului soldat.

POEZII POPULARE

CÎNTEC VECHI

La curte la Stefan-Vodă
S-au strîns boierii la vorbă;
Stau închiși, să sfătuiesc:
Ostașii la uși păzesc.
5 Crez, vrun bine nu gătesc,
Ce știi ce mai născocesc!

— „Beți, boieri și ospătați,
Și în urmă vă culcați,
Și vă sculați în prînz mare
10 Să plecați la vînătoare
După *pasări gălbioare*,
Ce sînt lesne la vînare
Și ușoare la purtare,
Cînd ăți avea vrun zor mare.
15 Noi le vînam asudînd
Iar voi pe saltea șezînd,
Căci ne jupuți pe noi
Și vă-mbogățiți pe voi!

Da-va Dumnezeu cel mare
20 Să facem noi vînătoare,
Cu flintulița-n spinare
După corbi cu barba mare!“

CÎNTECE DE PESTE OLT

I

Foaie verde aluniță,
Aolică fa, leliță!
Fire-a-ți pieptu-o grădiniță
Și țitele lubeniță
5 Și gura o fintiniță,
Măselele pietricele,
Și buzele ghizdurele,
Și limba o ciuturea,
S-adăpi pe neica din ea,
10 Seara și dimineața,
Peste zi, totdeauna.

II

Între Olt și-ntre Olteț
Răsărit-au nuculeț,
Nucu-i mare, frunza rară;
Strînși-s toți cucii din țară
5 Și cîntă de se omoară.
Iar mai sus, pe rămurele,
Cîntă două turturele,

Ce sînt mîndruțele mele.
Dar în vîrful nucului
10 Cîntă puiul cucului
Răschirîndu-și penele,
Ca mîndra sprincenele,
Și tot mișcă din codiță
Ca mîndruța din rochiță.

III

Cîntă cucul, se rotește;
Neica se călătorește.
Foaie verde sălcioară,
Călător ești, frățioare,
5 Nu mă pune la uitare,
Nici la plîns amar de jale,
Cît ai fi și-i fi pe cale.
Foaie verde usturoi!
A plecat neica de joi...
10 Parcă mi-e de-un an, de doi.

IV

De nu ț-ar fi leleo, dor,
N-ai veni după obor,
Tremurînd cu capul gol.
De nu ț-ar fi, leleo, milă,
5 N-ai veni după grădină,
Tremurînd, cu furca-n mîină.
De-aș muri de dor, de drag,
Tîrg cu fete nu mai fac,
C-am făcut eu tîrg cu tine
10 Ș-am pierdut firea din mine.

V

Foaie verde arțăraș,
Te iubii de copilaș
Ș-acum te duci și mă lași!
Aoleo! ce foc mă calcă!
5 Neica mă lasă și pleacă
Și mi-și trece prin dumbravă
Și pe mine nu mă-ntreabă,
Parc-aș fi de nici o treabă.

VI

Lele, ce păgînă ești,
Pe la biserică treci,
Și nu faci o sfîntă cruce,
Cînd pe mine mort mă duce.

VII

Dacă-ți este, neică, dor,
Dă-mi basmaua ta odor
Și-n basma un leușor,
Să-mi botez un finișor,
5 Și să-i pun numele tău,
Nume dulce ca și-al meu,
Cînd m-o prinde dor de tine
Mi-oi striga finul cu bine,
Zi și noapte l-oi striga
10 Și pe ochi l-oi săruta.

VIII

Nu știi, vecină, ceva?

M-a-mbolnăvit nevasta.

— Ba eu știu, vecine, bine,

Leacul tău e-n sîn la mine.

5 — Nu știi, cumătre, ceva?

S-a-mbolnăvit nevasta.

— Ia porumb și fă la moară,

Că nevasta ți se scoală.

De-ar da Dumnezeu o sloată

10 Se găsești la moară gloată,

Să șezi o lună-ncheiată,

Și porumbul să se moaie

Să nu treacă prin piscoaie.

IX

Cuculeț, unde-ai iernat?

Peste Jiu, la Vadul lat,

Într-un cătun afumat.

Cît e Cladova de mare,

5 Haz ca Siberelul n-are!

Siberelu-i mititel

Ș-a-mpuiat dragostea-n el.

Dragostea ce-aveam odată,

Gîndeam moartea ne-o desparte

10 Ș-o grădină cu bucate,

Să nu mai avem păcate,

Ș-o leasă de mărăcini,

Ca să nu mai fim vecini.

X

Foaie verde măr mușcat,
 De când neica mi-a plecat,
 Furca-n pod am aruncat.
 De când neica mi s-a dus,
 5 Trei fire pe fus n-am pus.

XI

Bată-te crucea de cuc!
 Cîntă-mi bine că te-mpușc.
 Și te-mpușc și te mănînc,
 Nici fript bine, nici sărat,
 5 Numai prin cenușă dat.

XII

Bălă, cărtogelele
 Fi-le-ar bătut stelele,
 Gardul cu nuielele!
 Bălă, cărtogelul tău
 5 Fi-l-ar bătut Dumnezeu,
 Că l-ai fost pus la loc rău,
 Pe-o margine de pîrau.
 Rîul mare mi-a venit,
 Cărtogel mi-a nămolit.
 10 Bălă, cărtogele noastre,
 Cum stau pustie pe coaste,
 Să le văd nu le-aș cunoaște.
 În cărtogul de la vale,

Răsărit-a iarbă mare,
15 În cărtogul din mijloc
Mi-a răsărit busuioc
Și-mi vine ca să-i dau foc.
Am pus fir de trandafir
Și n-au ieșit nici un fir,
20 Parc-a fost mîna de sare,
Că ce pun nu mai răsare!

XIII

Frunză verde otrățel,
Pe deal, pe la Corlățel
Fuge dorul mărunțel
Cu dragostea după el.
5 Unde te duci , dorule?
La voi, puiușorule,
Să-mpărțim dragostele,
Cît la mine, și la tine,
Să trăim amîndoi bine.

XIV

Frunză verde mărăcine,
N-a lăsat Dumnezeu bine.
Frumosul fuge de mine
Și urîțul calea-mi ține!

XV

Frunză verde mărăcine,
S-a dus neica, nu mai vine,
Tuturor le pare bine,
Numai mie-mi pare rău
5 C-a fost puiușorul meu.

XVI

Frunză verde de sipică,
Bine-a fost cu nevestică
Și prin sat cu ibovnică.
Nevasta te priminește,
5 Ibovnica te-ncălzește
Ș-inimioara voios crește.

XVII

Frunză verde de sacară,
Ibovnico d-astă-vară,
Vină să ne iubim iară.
De iubit să ne iubim
5 Numai amîndoi să fim
Și de dragi să ne fim dragi,
Dar nădejde să nu tragi,
Că nădejdea de la mine
E ca sîrma de suptire.
10 Cînd o-ntinzi pe mărăcine
Și mi-o bate vînt cu rouă
Se despică sîrma-n două.

XVIII

Foaie verde calomfir,
Am ibovnicel copil
Și mi-l cheamă Constandin.
Dușmanii mi-l pun la bir
5 Și nu-l pun ca pe-un copil,
Ci mi-l pun ca pe-un mazil.
El de frica birului,
De groaza zapciului,
Trecu vadul Jiului.

XIX

Foaie verde de areu,
Ibovnică ce-aveam eu
Nu se găsea-n sat la Leu,
Nici la Leu, nici la Ghindeni,
5 Numa-n sat la Coșoveni.
Leică, de dragostea noastră
A răsărit pom pe coastă
Cu tot felul de odraslă.
O să-l sap, să-l bag în casă,
10 Ramurile nu mă lasă.
O să-l sap, să-l bag în tindă,
Ramurile dau de grindă.

XX

Mîndro, cînd eram iubiți,
Toți pomii era-nfloriți
Și dafinii-mbobociți.
De iubit cît ne-am lăsat,
5 Toți pomii s-au scuturat
Și dafinii s-au uscat.

XXI

Colo-n luncă la privită,
Găsii pupăza-nflorită
Și mîndruța mea mîhnită.
Nu știu pupăza s-o rup
5 Ori pe mîndra să mi-o pup.
Foaie verde mărgărit,
Păcat c-am îmbătrînit
Ș-încă bine n-am trăit!¹

¹ Ultimele trei versuri par să provină din alt ciutec.

XXII

Foaie verde usturoi,
De ți-e dor, neico, de noi,
Fă-te negustor de boi
Și vino-n gazdă la noi,
5 C-are taica șase boi
Și din șase vinde doi,
Doi îi vinde, doi oprește,
Doi mi-i dă mie de zestre,
Pe roșul și pe plăviț,
10 Cumpărați din Mehedinți.
Pînă boii veți tocmi,
Amîndoi ne-om logodi.

XXIII

Foaie verde mărăcine,
Cît te ții, mîndro, de mine,
Poartă-te pușin și bine,
Că nu știi moartea cînd vine
5 Și te ia de lîngă mine,
Iar mie nu-mi pare bine
Și plec și eu după tine.

XXIV

Luna-afară-mi luminează,
Puica-n casă mi-și oftează.
Oftează, puică, oftează,
Toată lumea să te crează.
5 Oftează și pentru mine,
Că eu m-am topit de tine
Și văz că nu-mi vine bine,
Că nu sînt pe-un loc cu tine.

- Aideți, puică, să fugim,
10 Amîndoi să pribăgim,
C-acum e vremea de fugă,
Pînă-mi este iarba crudă,
Unde calci,
Urmă nu faci,
15 Unde șezi,
Nu te mai vezi.

XXV

- Bată-te crucea de vale,
Cum oi să rămîi de jale,
Făr'de glas de fată mare,
Fără voinicel calare.
5 Cîți în tine se-ntîlniră
Doi cu doi nu se uniră.
Cîți în tine se jucară
Doi cu doi nu se luară.
Vale lungă, vale-adîncă,
10 Aici lupii mă mănîncă.
Stăi, lupe, nu mă mînca,
Pîn' să-mi văd ibovnica.

XXVI

- De te duci, neică, cu bine,
Să iei și dorul cu tine,
Și dorul și dragostea,
La mine n-ai ce lăsa.
5 Du-te, neică, și să vîi
Colea-ntre Sîntă-Mării,

Cînd se coace boaba-n vii
Și-i bine de veselii.
De-i zăbovi peste-o lună,
10 Mă găsești pe cîmp nebună,
Dar de-i zăbovi un an,
Mă găsești neagră buștean.

XXVII

Du-te, neico, să te duci
Pînă-i cădea rob la turci,
Să te duci la Marea Albă,
Să tragi ziua la catargă,
5 Și s-o tragi tot pe uscat,
Să șezi noaptea-n lanț băgat,
Să știi că te-am blăstemat,
Și să-ți faci inimă rea
Cum ai făcut-o pe-a mea.

XXVIII

Frunză verde mărăcine,
Oliolio, neică Marine,
Nu ți-e păcat și rușine,
Noaptea fugi de lîngă mine
5 Și te duci l-alte străine.
Dusu-te-ai și la surata,
Și te-a priimit, șirata!
Surata mi-e ca o sor,
Nu poci să dau s-o omor.
10 De mi-ar fi ca o străină,
I-ar plînge mă-sa de milă.

XXIX

Trage, bălă, bobii bine,
De-mi spune, neica cînd vine?
De-ar da bobii pînă-n nouă,
Neica taie Oltu-n două.
5 De-ar ieși bobii la cinci,
Nu mai văz pe neica ici,
Și plec și eu să-l gălesc
Macar să mă prăpădesc;
Trage, bălă, boabele,
10 De-mi gîcește zilele,
De la Paști pîn' la Ispas
Cîte necazuri am tras.

XXX

Cîntă cucul să mă duc
Și mierlița să mă-ntorc,
Să pun dușmanilor foc.
Spune-mi, cuce, de-unde vii?
5 De la noi, de peste Jii?
Dar de bălă ce să-mi spui?
— Băla ta e sănătoasă,
Șede la umbră și coasă,
Și lucrează tot plîngînd,
10 Ziua, noaptea așteptînd.

XXXI

Spune-mi, bălă, și-mi gîcește,
Voinic de ce-mbătrînește
Ș-așa curînd se topește?
De umbletul drumului,
5 De bataia vîntului,

De arsura soarelui,
De grija argintului,
De-nverzirea codrului,
De cîntarea cucilor,
10 Sau de dragul mîndrelor?
Că mîndrele pot mai mult,
Ele te bagă-n pămînt!

XXXII

Decît neica-n cale dus,
Mai bine la cruce pus,
Să mă duc duminica,
Să tămîi pe neicuța,
5 Să mă uit pe cruce sus,
Să văz chipul neicăi scris,
Să mă mai mîngîi de plîns.
De cînd te-ai dus, băiețele,
N-am mai pus la gît măргеle,
10 Nici la coadă panglicele,
Vai de păcatele mele!
Toată ziua cînt și plîng
Și tot neica mi-este-n gînd.

XXXIII

De n-ar fi ochi și sprincene,
N-ar mai fi păcate grele.
Ochii și sprincenele
Fac toate pricinele;
5 Pentru ochi negri din cap
Trecui Jiul fără vad,
Pentru sprincene din frunte
Trecui Jiul fără punte,
Ș-ajunsei la puica mea,
10 De-mi răcori inima.

XXXIV

Nu blăstema cucul, lele,
 Că să jumule de pene
 Și se trîntește de lemne.
 Și cucul nu-i vinovat
 5 Că mai la mulți a cîntat,
 Mai pe toți i-a mîngîiat.

XXXV

Cucule, drăguțule,
 Surule, mîndruțule,
 Vara vii, vara te duci;
 Spune-mi, iarna ce mănînci?
 5 — Mănînc putregai de fag
 Și viu să vă cînt cu drag.
 — Cuculeț, pasere sură,
 Mînca-ți-aș limba din gură,
 Ca să poci și eu cînta
 10 Să fiu drag la puica mea.

XXXVI

Ierte-i Dumnezeu păcatul
 Celui ce-a lăsat oftatul,
 Că omul dacă oftează
 Parcă se mai ușurează.
 5 De oftat ce oftai tare,
 Și soarele zare n-are,
 Parcă eu l-am blăstemat
 Și de tot s-a-ntunecat.
 Du-te dor pînă e nor
 10 La puica pe delișor
 Și-i spune că stau să mor.

XXXVII

Puico, pentru Dumnezeu
Și pentru binele tău,
Nu mă tot ținea de rău
De la sînișorul tău,
5 Că m-ai mai ținut o dată
Ș-am zăcut o vară toată,
De mi-au plîns atunci de jale
Chiar și iarba de pe vale
Și norii oprîți din cale.

XXXVIII

Auzi, lele, cucul cîntă;
Ieși afară de-l ascultă,
Ș-ascultă cum popa toacă,
Ieși afară de te roagă,
5 Te roagă lui Dumnezeu
Să moară bărbatul tău,
Să mă-nsor și să te ieu.

XXXIX

Lată-i, lată-i Dunărea!
Las-o la pîrdalnica,
Că pe ea s-a dus neica.
Nu mai plînge, Mărioară,
5 Că iubitu-ți vine iară.
El s-a dus cu șaică vechie,
Cînd bătea vîntul de strechie,
Ș-acum vine-n alta nouă,
De taie Dunărea-n două
10 Și trage la opt lopeți.
Ieși, Mărioară, de mi-l vezi.

XI

Foaie verde de malure,
 Ța cîrciuma din pădure
 Băui astăzi, băui mîine,
 Băui patruzeci de zile.
 5 Băui prețul a trei cai,
 De vin nu mă săturai.
 Băui prețul murgului
 Și cioltarul negrului,
 10 Aflai sațul vinului,
 Vinului, hainului.

XLI

Luniță, luniță,
 Fă-mi o luminiță,
 Că am înserat
 La umbră de gard,
 5 Cu doi călușei
 Negri, mititei,
 Și nu-s de furat
 Ci-s de cumpărat
 De la noi din sat,
 10 De la popa Vlad.
 Mărturie-am dat
 Iesla cailor,
 Ușa grajdiului,
 Drumul codrului.

XLII

Codri, codri, frate codri,
 Nu mă da, codri, legat,
 Că nimic nu ți-am stricat;

- Numai o cracă-am tăiat
5 Și de arme-am atârnat,
Că le bătea ploile,
Ruginea oțelele
În care-mi stau zilele.
Cît codrul frunza mi-și ține,
10 Toți voinicii trăiesc bine;
Dacă codrul frunza-și lasă,
Toți voinicii pleacă-acasă
La copii și la nevestă.
Cît mi-e codrul de frumos,
15 Iarna putrezește jos
Și voinicii stau culcați
Ca stejarii răsturnați.
Codri, codri, loc iubit,
Nu te-oi mai vedea-nverzit,
20 Să zic c-am întinerit?

XLIII

- Topitu-s-au ghețile!
Oi să-mi caut armele,
Armele și căișorii
Ș-oi să-mi adun și feciorii.
5 Croiește-mi, maică, croiește,
Și de lupte mă gătește;
Croiește-mi de-un comănac
Verde ca foaia de fag,
Să-l port în codru cu drag.
10 Croiește-mi, maică, cămașă,
Că mă cheamă harambașă
Să mă puie bulucbașă
Peste cincizeci de voinici,
Toți încălțați cu opinci,
15 Opince de săftian,
Nojițe de găitan;

Găitanul de mătăasă,
Împletit în cîte șase,
Cu poturii roșiori...
20 Unde-i vezi, te iau fiori.

XLIV

Cine e voinic, voinic,
Nu șază ca vulpea-n crîng,
Ci să iasă la colnic,
Făr' de-arme, făr' de nimic.
5 Fie potira aleasă,
O lovesc unde mi-i pasă.
Aibă flintă și pistoale,
O lovesc unde mi-o doare.

XLV

Cînd mă primblam pe culare,
Aveam în pungă parale.
Scoborînd de pe culare,
Mă-ntîlnii cu frați în cale,
5 Golii punga de parale
Și strigai din gura mare:
Nu vedeți voi, fraților,
Nu vedeți, voinicilor,
Că se iau banii la crîng
10 Și se cheltuiesc la cîmp?

XLVI

Rău, maică, m-ai blăstămat
Să stau în pușcă răzemat
Și prin codru înfundat,
Să mănînc tot de furat,
5 Să fiu groaza satelor
Și spaima potirelor.
M-a făcut maica pe mine,
Nu-și aude nici un bine!
M-a făcut taica fecior,
10 Ca să-i dau vrun ajutor.
Ajutorul ce i-am dat,
Șapte sate c-am prădat,
Șapte sate de pe Olt
Și Mehedințul mai tot!

XLVII

De cînd maica m-a făcut,
Soarele nu m-a văzut!
Daleu! soro căprioară,
Căprioară, sorioară,
5 Roade poala codrului,
Să văd raza soarelui
Pe muchea cușitului,
Pe coiful pistolului,
Și pe coama murgului.

CÎNTECUL JIANULUI.

- Frunză verde măr creșesc,
Stau în loc și mă gîndesc
Cu ce să mă arănesc?
Cu arana moșului,
5 De coarnele plugului;
Plugul este-o goangă rea,
Umblă de-a dărătelea,
Cu niște coarne-ndărăt,
Mă lovește tot în piept;
10 Niște lemne învrăjbite,
Niște vite prăpădite;
Niște lemne-ncruciate,
Niște bucate stricate.
Au s-o face,-au nu s-o face,
15 Au de vară n-avem pace.
Mă gîndii ca s-o brodesc,
Mai bine să mă hrănesc,
Să pun plugul, să brăzdesc,
Unde-o fi crîngul mai des;
20 Să trag brazda dracului
Pîn ușa bogatului,

Să-i dau măciuci după cap,
 Să-l aduc la plug legat,
 Să-i iau ce a câștigat.
 25 Arde-vă focul, ciocoi!
 Pune-voi mâna pe voi,
 Cu măciuca să vă moi,
 Că voi ne beliți pe noi.
 Bate vîntul, viscolește,
 30 Eu de gazdă n-am nădejde,
 Căci mi-e gazda-n valea rea,
 Mi-o pîndește potira,
 Potira din Slatina,
 Bat-o Maica Precista
 35 Și sfînta Duminica!
 Ține, gazdă, nu mă da,
 Că ți-oi face-o malotea
 Cu florile cît palma,
 Să se mire și doamna,
 40 Și doamna lui Caragea.
 Ține-mă cum ai ținut
 Să mă văz Oltul trecut.
 Măi bădiță, măi podar,
 Greu de mine, greu ș-amar!
 45 Trage podul să trec Oltul,
 Că ne-am prăpădit cu totul;
 Trage podul mai la vale
 Că-ți arunc un glonț în șale,
 Trage podul mai de-a drept
 50 Că-ți arunc un glonț în piept,
 Mi-e degrab, nu poci s-aștept,
 Și mi-e murgul cam nebun,
 Trece prin Olt ca pe drum,
 Și mi-e murgul cam nerod,
 55 Trece Oltul ca pe pod.
 Dă-te, murgule, pe lat
 Și mă trece neudat.
 Frunză verde de lipan,
 N-ați auzit de-un Jian,
 60 De un hoț de căpitan?

5635
 BIBLIOTECA
 MUSEULUI
 NATIONAL
 ROMAN
 BUCUREȘTI

- Bea vin de la cîrciumari,
 Ia miei de pe la ciobani
 Și nu le dă nici un ban.
 Măi bădiță cîrciumar,
 65 Scoate o oca de vin,
 Și-încă una de pelin,
 Scoate una, scoate două,
 Scoate patruzeci și nouă.
 Scoate vin de ne cinstiți,
 70 Că-s feciorii osteniți.
 Scoate, mări, vin să beau
 Că bune parale-ți dau.
 Dar de-oi sta să tot plătesc...
 La ce foc mai haiducesc?
 75 Ți-oi da, mări, niște palme,
 Ți-ar părea că sînt parale,
 Și ți-oi da niște măciuci,
 Ți-ar părea că-s lei bătuți.
 Ardă-te focul de prun!
 80 Ce-ai făcut rachiul bun,
 De-a adormit Iancu-n drum?
 Iancule, ciocoi turcit,
 Ce te porți numa-n argint,
 Din creștet pînă-n pămînt,
 85 Căci mintea nu ți-a venit?
 — Iancule, Jianule,
 Lasă-ți nebuniile;
 Lasă-te de nebunii
 C-am să-ți dau și boierii.
 90 — Nu-mi trebuie boierii,
 Nu mă las de nebunii,
 Că ce cîștigi tu-ntr-o vară,
 Eu cîștig numa-ntr-o seară,
 Și geaba, mări, umblați
 95 Pe mine să mă-nșelați.
 De-oi pune mîna pe voi,
 De piele-o să vă despoi
 Și din pielea după cap
 Să-mi fac un toc de băltag,

100 Iar pielea de la picioare
Să-mi fac tocure la pistoale.
Oltu-i mic, Oltețu-i mare,
Trece-un căpitan călare
Cu cinci sute de catane,
105 Tot catane spătărești,
Unde dă nu nimereste
Și pe Jianul gonește.
Dar Jianul e voinic,
Șade la tulpină-n crîng,
110 La brîu cu două pistoale,
Strălucesc ca sfîntul soare,
Și cu flinta la cătare,
Fuge potera să moară.

APENDICE

I

NOTE ȘI VARIANTE

Dăm mai jos cîteva indicații în legătură cu alcătuirea aparatului critic.

Notele critice cuprind variantele textului poeziilor lui Alexandrescu, cu excepția celor grafice și a punctuației. În textul variantelor am urmat principiile de transcriere care au stat și la baza stabilirii textului poeziilor din cuprinsul volumului. N-au fost înregistrate, așadar, ca variante grafiile de tipul *zili*, *nopti* față de *ziliî* și *noptiî* (ambele fiind transcrise *ziliî*, *noptiî*), n-au fost înregistrate, decît în cazurile în care acest lucru ni s-a părut semnificativ, grafiile *s* pentru *z*, *e* pentru *ă* (în ediția 1863), *ă* pentru *i*, *e* pentru *ie* la început de silabă (cu excepția onomatopeelor), omiterea lui *i* final la pronumele *(i)mi* și *(i)și* etc., precum și grafii de felul *jerția*, *știea*, *feare*, *țerra*, *șepte* etc. (pentru acestea, vezi nota editorului, p. 53); am notat numai în anumite cazuri speciale restabilirile de ritm obținute prin simple adăugiri de trăsuri de unire. De asemenea, n-am notat cele mai multe dintre particularitățile moldovenești ale ediției din 1842; în transcrierea variantelor din periodice n-am semnalat particularitățile ortografice specifice periodicului respectiv (este cazul, în primul rînd, pentru ziarele și revistele moldovenești); am omis, tot astfel, să semnalăm transcrierea numeroaselor particularități ortografice ale ediției din 1863. N-au fost menționate nici greșelile de tipar cu totul evidente și lipsite de semnificație.

Au fost însă înregistrate în aparatul critic anumite variante pe care noi le socotim ortografice, fără însă ca această părere să fie împărtășită de unanimitatea cercetătorilor; înregistrînd aceste forme (*es-* pentru *ex-*, *e* pentru *ie*, după labiale, *res-* pentru *răs-* etc.) am lăsat cititorului posibilitatea de a-și face singur o părere asupra problemei.

Înainte de variantelor dăm, pentru fiecare poezie, sursele textului și sigla pe care o folosim în cursul notei. Pentru ediții, siglele sînt cifrele care marchează anul apariției: 1832, 1838, 1842, 1847, 1863. Lecțiunile provenind din reproducerea făcute fără intervenția directă a poetului (în ziare, reviste, antologii, manuale didactice etc.) nu au fost înregistrate în aparatul critic.

Pentru ușurința consultării, am trecut în aparatul critic nu numai lecțiunile care se abat de la cea acceptată în text, ci și lecțiunea adoptată; pe aceasta am trecut-o înainte de semnul : (două puncte). Ordinea siglelor este următoarea: în textul adoptat, prima siglă este a ediției de bază, celelalte urmînd în ordine cronologică; variantele neadoptate în text sînt înregistrate în ordine cronologică. Ordinea aceasta ne-a fost impusă de necesitatea de a se putea urmări originea unei variante și de a se putea observa ușor cazul cînd ne abatem de la ediția de bază. Lecțiunile înregistrate fără siglă sînt conjecturi ale editorului.

În comentariile anumitor lecțiuni semnalate în aparatul critic am folosit, pentru comoditate, termenul *aritmîc* și pentru lecțiunile care se abat de la măsura versului.

SUVENIRE ȘI IMPRESII EPISTOLE ȘI FABULE

(1847)

CITEVA CUVINTE ÎN LOC DE PREFAȚĂ

Prima prefață a poeziilor lui Alexandrescu, cea din fruntea ediției de la Iași, 1842, pune mai puține probleme de concepție ca aceasta, publicată în 1847 și reprodusă, fără schimbări esențiale, în 1863. În 1842 predomina tonul glumeț și aluzia transparentă la diverse conflicte personale (polemica cu Eliade, cu alți poeți); iată textul:

„Precuvîntarea în fruntea unei cărți este cîteodată foarte trebuincioasă; întîi, pentru că adaogă la numărul foilor (lucru nu puțin folositor pentru mulțămirea ochilor și pentru speculație), iar al doilea pentru că autorul are aci cîmp deschis să vorbească cît va pofti de meritul său și de nedestoinicia vrăjmașilor săi. Oricum va fi, îmi venise dorința să fac și eu o precuvîntare; vrînd să dau cititorilor o înaltă idee de învățătura mea, hotărîsem să înșir ca într-un pomelnic numele tuturilor autorilor morți sau vii, creștini sau păgîni, pe care i-am citit sau voi să-i citesc, să pui cîteva *epigrafe* latinești, cîteva termeni de himie, și cu ast chip să spariu pe acei care ar îndrăzni să mă judece. Dar o idee rîpide mă făcu să-mi schimb hotărîrea: mă gîndii că o asemenea colecție nu poate sluji decît să dovedească bogăția neștiinții mele; că aș vorbi în zădar de regulile lui Aristot, cînd nu le păzesc; cînd el a scris bine și eu cum vedeți. Așa înfățișez fără formalități un amestec de poezii; o parte din ele au fost încă o dată tipărite și criticate; cu a doua ediție aștept o a doua critică.

În zădar strigă unii că critica e primejdioasă, că omoară talentele: dumneaci nu face atîta rău cît vor să arăte, și nu văz ce nenorocire ar fi de ar putea să zugrume cîteva din acele duhuri lunatice care, plîngîndu-se de puțina înțelegere a veacului lor, se închid în viitorie ca într-o cetățuie nepătrunsă, și așteaptă acolo slava, care îi privește cu milă și rîde de dînșii.

Dar critica trebuie să fie iertată: însă nu numai unora, ci deobște; nu acea care defaimă pe om, dar acea care arată greșelele scrierii. O asemenea critică poate să îndrepteze pe mulți, poate să formeze gustul. Geniul e ca toate puterile lumești, care adorm într-o oarbă încredințare, cînd nimeni nu le arată adevărul. Să nu credem însă că meritul unui autor se poate cerceta și hotărî numai de acci

de o meserie cu dînsul: adeseori pana lor este povătuîtă de patimă și interesul ce au a înșala îi face nedrepti. E destul să aibă cinevași un duh firesc ceva cultivat și niște organe simțitoare, ca să prețuiască talentul. Meritul unui poet stă în plăcuta întipărire ce ne lasă citirea poeziilor sale, și cititorul, chiar de nu va ști regulile, tot poate spune de a simțit mulțămire sau neplăcere, dacă versurile sînt melodioase sau aspre, deslușite sau încurcate, felurite sau monotone. Autorul a împlinit toate condițiile, de va izbuti să-mi mulțamească duhul, inima și urechea, potrivit cu felul la care se apleacă.

Eu niciodată n-am criticat pe nimeni, pentru că mi-a plăcut să fiu în pace cu toată lumea, și pentru că prea puțini oameni suferă cu mulțămire să le arăți greșelele: iar de n-am răspuns la personalitățile adresate asupra-mi, meritul acesta nu e al meu, ci al cenzurii, de bine voitoare, care nu m-a îngăduit¹; altfel, poate că n-aș fi avut filosofia a le privi cu desprețuirea ce merita; a lăsa în pedeapsa cugetului lor pe acei oameni care nu se rușinează de nimic, care și-au mințit lor și obștii, care mi-au făcut tot răul ce le-a fost prin putință, și au dat scrierilor mele un duh vinovat ce nu l-au avut. Rousseau zice că nu trebuie să omorîm un om, ca să-i dovedim prin aceasta că n-are dreptate la răul ce vorbește de noi; dar povăța e lesne și fapta anevoie; eu aș urma-o bucuros cu acei care ar critica poeziile mele, căci fără să fiu ca acei ipocriți, carii se zic ei însuși cei mai păcătoși înaintea lui Dumnezeu, ca să se mire lumea de modestia lor, tot cunosc ce-mi lipsește, deși nu poci face mai bine.

Dar văz că fără să voi era aproape să vă dau o precuvîntare după toate formele: norocire pentru cititori că am prins de veste la vreme: altfel le-aș fi făcut apologia fieșcării bucăți, i-aș fi plimbat pe așternutul văilor și pe virful munților, le-aș fi vorbit de soare și de lună, de zefir și de flori; i-aș fi dus să facă cunoștință cu dobitoacele mele ca să vază cît sînt de nevinovate, și i-aș fi lăsat să scape din vizunii cu orice mijloc vor ști. Acum însă îi iert; dar sfîrșind mulțamesc prietinelor mei care, orbiți negreșit de prieteșug, îmi fac o vină că scriu așa de puțin. Ei ar avea cuvîntul să mă întrebe cum lucrez și atît, după toate nemulțămirile ce am suferit din pricina aplecării mele. Cît pentru duhurile satirice, și pentru toți acei care judecă cu asprime și privesc greșelele noastre cu telescopul, de îmi vor zice că și cît am scris este prea mult, le voi răspunde că chiar de aș fi vrut să-i mulțamesc și să nu scriu nimica, aceasta mi-ar fi fost peste putință: că am avut datoria să fac aceea ce am putut, să pui și eu o piatră cît de mică la zidirea obștească; și în sfîrșit că poate pilda mea nu va fi de tot nefolositoare pentru alți tineri mai cu talent decît mine, care își țin scrierile lor ascunse ca niște crime de stat, și socotesc viața petrecută în moli-ciune, ca cea mai bună recomandație pentru ei, în ziua de astăzi.“

Spre deosebire de aceasta, în 1847 avem de-a face cu o expunere de principii mai amplă.

Ideea că poezia este cea dintîi formă de manifestare literară a unui popor era larg răspîndită în epocă: o afirmase Iancu Văcărescu în *Cununa lui Cîrlova* (v. mai sus, p. 179), Eliade în traducerea intitulată *Regulile sau gramatica poeziei* (cf. D. Popovici, *Ideologia*, p. 46). Spontaneitatea nașterii poeziei („scînteie divină“,

1 Vezi scrisoarea lui G. Bariț citată la p. 553.

p. 65, r. 14) nu-i asigură însă, spune mai departe Alexandrescu, valoarea și trăinicia: munca asiduă și rațiunea sînt condiții tot atît de esențiale. În economia prefeței, insistența asupra acestor două elemente ocupă un loc deosebit de însemnat, fapt care corespunde cu formația clasică a poetului și cu mentalitatea lui raționalistă. Autoritatea lui Béranger, poet extrem de popular la noi în epoca din preajma anului 1848¹, nu face decît să confirme doctrina lui Boileau, a cărei influență asupra lui Alexandrescu este și adîncă și durabilă:

Aimez donc la raison. Que toujours vos écrits
Empruntent d'elle seule et leur lustre et leur prix.²

(*Art poétique*, I, 37—38.)

Vingt fois sur le métier remettez votre ouvrage.³

(*ibid.*, I, 172)

Alexandrescu este în primul rînd un om al epocii sale. Pentru el, poezia, „pe lîngă neapărata condiție de a plăcea, condiție a existenței sale“, trebuie să contribuie la progresul societății, la educarea ei⁴: această idee nu-și găsește încă loc în prefața din 1842, unde poezia este considerată că își atinge scopul dacă poate oferi cititorului satisfacții de ordin estetic, provenite din melodia versurilor, claritatea expresiei și varietatea tematicii. Mai tîrziu, zece ani după această a doua prefață, în discuție aici, se va putea constata o nouă etapă a evoluției concepțiilor lui Alexandrescu: în necrologul lui Béranger (*Concordia*, 25 iulie 1857) el vorbește de rolul de luptător politic activ al poetului, idee în germene încă din poeziile mai vechi⁵: „Ne pare rău numai că o asemenea laudă [este vorba de elogiul făcut de un scriitor francez rolului de „consilier intim al libertății“ pe care l-a avut Béranger] nu poate veni la socoteala acelor care cred, sau cel puțin zic, că geniul literar este incompatibil cu capacitatea politică.“

Trebuie să remarcăm, în sfîrșit, faptul că Alexandrescu socotește de datoria sa să participe la efortul literar al vremii sale, opera sa urmînd să constituie o etapă necesară în drumul ascendent al literaturii.

¹ N-am putut identifica pasajul din Béranger la care se referă Alexandrescu.

² „Iubiți deci rațiunea. Totdeauna scrierile voastre
Să-și ia numai de la aceasta și strălucirea și valoarea lor.“

³ „De douăzeci de ori aşază-ți lucrul pe războiul de țesut.“

⁴ Vezi mai jos notele la epistolele literare.

⁵ Cf. P. van Tieghem, capitolul *La notion de vraie poésie dans le préromantisme européen*, în *Prérom.*, I, p. 19—71 (pentru rolul social al poeziei, cf. în special p. 65—69). Idei similare cu ale lui Alexandrescu sînt semnalate de D. Popovici, *Ideologia*, p. 207: „Articolul *Pentru poezie* [al lui Eliade], apărut în *Curierul românesc* din 1832, are, în forma lui romînească, aerul unei predicățiuni saint-simoniene. La începutul civilizațiilor, poetul îndeplinea și funcțiunea de legislator și de preot. El conducea popoarele pe calea civilizației și opera lui, ecou al preocupărilor contemporanilor săi, este imaginea cea mai pură a stării de lucruri din epoca sa. În zilele noastre, ca și în trecut, arta trebuie să se inspire din prezent și să pregătească viitorul.“ Cf. și comentariul la *Anul 1840*, mai jos p. 432 și urm.

⁶ Identificarea soartei poetului cu a omenirii, a mulțimii, în *Rugăciunea, Anul 1840*.

1847 și, cu adaptări, 1863. **65**, 2 portofoliul 1847: portofoliul 1863; **8** juneței și neesperienței 1847: juneței 1863; **9** dintii 1847: dintii 1863; **10** noroadelor 1847: popoarelor 1863; **17** ierarșia 1847: erarhia 1863; **22** veacuri 1847: secolii 1863; **66**, **3** Franței 1847: Franciei 1863; **6** nuanse 1847: nuanțe 1863; **17** influența 1847: influința 1863; **21** Retipărindu-le acum 1847: Retipărind acum prefața de la cartea publicată în 1847 1863¹; **25** existenței... exprime: scris existenței... exprime 1847, 1863; **26** soțietății 1847: societății 1863²; **27** înalță 1847: înalt 1863; **28** anii cei vecinici 1847: anii eterni 1863; **31** dintii 1847: dintii 1863; aplauda 1863: aplauda greșeală de tipar 1847.

TRECUTUL

LA MĂNĂSTIREA DEALULUI

Data compunerii nu se poate stabili cu certitudine. G. Bogdan-Duică (*Ist. lit.*, p. 263) propune toamna anului 1844, când Bibescu vizitase mănăstirea. Cu toate că lipsesc indicii precise, nu este exclusă ipoteza ca Alexandrescu să-l fi însoțit pe domnitor în vizita oficială pe care acesta o făcuse în 22 august 1844.³ Dedicăția adresată lui Bibescu și așezarea poeziei în fruntea ediției fac verosimilă această datare.

Trecutul la Mănăstirea Dealului se poate încadra în poezia ruinelor, temă preromantică și romantică destul de frecventă. Apărută sporadic încă din Renaștere, când ruinele Romei și ale celorlalte orașe romane intraseră în centrul atenției generale⁴, tema aceasta a cunoscut o dezvoltare deosebită în secolul al XVIII-lea și la începutul celui de al XIX-lea. Înflorirea arheologiei clasice a redeșteptat interesul pentru antichitatea greco-latină atât în arta plastică⁵ cât și în literatură. Hotărâtoare par însă să fi fost numeroasele călătorii în Orient, care au dezvăluit europenilor ruine mai impresionante prin dimensiunile lor și prin natura peisajului înconjurător decât cele cunoscute pînă atunci: Palmira, cu monumentele ei relativ bine conservate, situate în mijlocul unui pustiu, vestigiile imperiilor asiro-babiloniene, ale vechiului Egipt etc. Unul din acești călători, Volney, publică — pe lângă *Voyage en Syrie et en Egypte, pendant les années 1783, 1784 et 1785*⁶ (Paris, 1787), lucrare cu caracter științific, dar care a exercitat și o oarecare influență asupra literaturii, — opera sa capitală, *Les ruines ou Méditations sur les révolutions des empires*⁷ (Geneva, 1791), în care intenționa să explice rațional

¹ Adaosul strică sensul frazei, dovadă a neglijenței cu care a lucrat autorul.

² Ar putea fi vorba de o simplă variantă grafică, ci servind și la transcrierea lui f; cf. mai sus, 66,3 unde Franciei 1863 trebuie citit, după cum pare să o dovedească lecțiunea ediției 1847, Franței.

³ G. Călinescu, p. 378.

⁴ Cf. G. Călinescu, p. 427 și urm., care face un scurt istoric al temei. Vezi, de asemenea, același subiect la D. Popovici, *Heliade*, I, p. 573 și urm. (cu bibliografia românească a problemei). Alte informații la G. Călinescu, *Ist. lit.*, p. 126 și urm.; G. Lanson, *Lamartine*, I, p. 36—37, 184, 190.

⁵ Gravurile lui Giambattista Piranesi, picturile lui Hubert Robert.

⁶ „Călătorie în Siria și în Egipt în anii 1783, 1784 și 1785.”

⁷ „Ruinele sau Meditații asupra revoluțiilor imperiilor.”

decăderea și dispariția unor civilizații din trecut, dar care a constituit punctul de plecare pentru meditațiile filozofico-poetice lângă ruine. Tema ia o mare amploare în Franța și, cum spune G. Călinescu (*Ist. lit.*, p. 126), „aproape fiecare poet din preajma lui 1800 își are «ruina sa»”.

La noi tema a luat o dezvoltare am putea spune excepțională. *Ruinele* lui Volney circulau, atît în original cît și în traduceri manuscrise¹; circulau de asemenea și operele celorlalți cîntăreți ai ruinelor. Dar simplul impuls livresc nu poate explica pletora meditațiilor pe ruine din literatura noastră. Atenția acordată vechilor monumente istorice, romane sau romînești, coincide cu trezirea conștiinței naționale, cu începuturile luptei pentru independență, și se împletește cu ea: ruinele sînt mărturiile gloriei trecute, ale originii romane, ale faptelor de arme din vremea voievozilor; ele sînt un model și un îndemn în lupta actuală:

așa cum ești,
Singură porți povara mării romînești,
Tîrgovește căzut! poetul întristat
Colore variate în sînu-ți a aflat,
Războinicul modeluri; și, dac-am asculta
Ceea ce în favoru-ți reclamă slava ta,
A vitejilor umbră d-am ști se o cinstim,
Vrednici de libertate noi am putea să fim.
Am afla de la dînșii ce jărtfe trebuie,sc,
Prin cită energie nații se mîntuiesc.

(v. 57—66)

Această coincidență explică două caracteristici esențiale ale poeziei romînești a ruinelor: pe de o parte, poeții noștri nu cîntă, ca cei francezi, Palmira², Teba, Ninive sau chiar Roma, ci mai ales urmele trecutului național, Tîrgoviște, Suceava, Cetatea Neamțului, Turnul-Severin etc.; pe de altă parte, dintre cele două sentimente pe care le inspiră ruinele, melancolia în fața deșertăciunii eforturilor omenești și admirația față de trecut, asociată cu speranța pentru viitor, predomină la noi cel de al doilea, mai puțin reprezentat în literatura franceză.

Poezia ruinelor începe în literatura romînă, pe cît se pare, cu Iancu Văcărescu, care tratează tema, în treacăt, în *Primăvara amorului*:

Surpături sînt de o parte,
D-un oraș ce a domnit

(Colecție, p. 7).

mai amplu în *Roma cum este* (*ibid.*, p. 133) și *Roma cum era* (*ibid.*, p. 135). Dar cel socotit pe drept cuvînt inițiatorul genului este V. Cîrlova, *Ruinurile Tîrgoviștii* (în *Curierul românesc* din 20 martie 1830). Îi urmează Gr. Alexandrescu, care, înaintea poeziei pe care o discutăm, publicase *Miezul nopței*, *Adio la Tîrgoviște*

¹ *Sfîrșimările sau procetire asupra revoluțiilor împăraților de la Volney*, de Ionică Tăutu. Cf. N. Cartoian, *Alăuta romînească*, în *Omagiu lui Ion Bianu*, București, 1927, p. 121.

² Vezi totuși, la Alexandrescu, *Adio la Tîrgoviște*, v.7.

(1832) și *Meditație* (1838). În 1834 Al. Hrisoverghi închină o odă *Ruinelor Cetății Neamțu* în care dă alarma în privința pericolului de distrugere a monumentelor istorice.¹ Eliade publică în *Culegera* sa din 1836 *O noapte pe ruinele Tîrgoviștii*. În 1853, G. A. Baronzi consacră acelorași ruine cea de a 25-a dintre *Nopturnele* sale: *Turris Vestae* (!) (p. 85). P. Grădișteanu publică în 1857 *O noapte pe ruinele Tîrgoviștei*. În același an citim o *Meditație pe ruinele Tîrgoviștei* — în proză — de C. Z. Crețeanu (în *Concordia* din 12 martie 1857). Tema este tratată de asemenea, cu alt decor, de D. Bolintineanu, *Ruinele cetății lui Țepeș*², I. Catina, *Pe ruinele cetății lui Țepeș* (*Poezii*, 1846, p. 5)², C. Bolliac, *Cugetare* (*Colecțiune*, p. 37), C. D. Aricescu, *Miezul nopții*, *Visia* (*Cîteva ore de colegiu*, p. 36, 72), *Meditație* (*Arpa*, p. 24), G. H. Grandea, *Ruinelor* (*Preludele*, p. 185) și mulți alții.³

Cu toată varietatea gândurilor și sentimentelor pe care ruinele Tîrgoviștei le inspiră lui Alexandrescu, *Trecutul la Mănăstirea Dealului* se axează în linia marii pe tendința optimistă a poeziei ruinelor, cum o dovedesc în special ultimele versuri. Precedente nu lipsesc. Volney însuși nu se rezumă la meditațiile asupra zădărniceii lumii. În *Invocația* operei amintite, scriitorul francez scoate „lecții utile“ din contemplarea ruinelor; egalitatea (e drept, în fața morții), ideea de libertate, ilustrată de pieirea inevitabilă a tiranilor, dragostea pentru oameni.⁴

Cîrlova are și el accente similare, de glorie a trecutului în comparație cu decadența prezentă, menținîndu-se destul de aproape de invocația lui Volney:

O ziduri întristate! O monoment slăvit!
 În ce mărimenaltă și voi ați strălucit,
 Pă cînd un soare dulce și mult mai fericit
 Își răvărsa lumina p-acest pămînt robit!
 [.....]
 La voi, la voi nădejde eu am de ajutor;
 Voi sînteți de cuvinte și de idei izvor.
 [.....]
 Deci priimiți, ruinuri, cît voi vedea pămînt,
 Să viu spre mîngiere, să plîng p-acest mormînt,
 Unde tiranul încă un pas n-a cutezat,
 Căci la vederea voastră se simte spăimîntat!

(*Ruinurile Tîrgoviștii*, p. 143—145.)

¹ *Poezii*, p. 7. Hrisoverghi a izbutit, pare-se, să creeze un curent de opinie: Cetatea a fost salvată, renovarea monumentelor începe cam la aceeași epocă.

² Trimiterea din D. Popovici, *Heliade*, I, p. 574, 578.

³ Vezi discutarea poezilor minori în D. Popovici, *Heliade*, I, p. 574 și urm. Vom avea ocazia să revenim asupra lui M. Cucuraru, *O zi și o noapte de primăvară pe ruinele Cetății Neamț* (*Poetice cercări*, p. 25 și *Poezii*, p. 42), Romulus Scriban (*O noapte la ruinele Sucevei* publicată în *Steaua Dunării* din 18 aprilie 1860) și asupra lui C. I. Fundescu, care, în poezia *Pe munte* (*Flori*, p. 94), nu face decît să schimbe decorul, înlocuind ruinele cu stîncile. Cf., de asemenea, *Ruinele din Orlea* de M. Cetățeanu în *Lepturariul* lui Ar. Pumnul, II₂, p. 5.

⁴ Vezi, de asemenea, pasajul din *l'Imagination* a lui Delille, citat de G. Călinescu, *Ist. lit.*, p. 127, destul de apropiat de Alexandrescu. Și Lamartine evocă libertatea în ruinele Italiei antice (*Le golfe de Baya*, în *Méditations poétiques*, XV, *La liberté ou une nuit à Rome*, în *Nouvelles méditations poétiques*, XX).

Idei asemănătoare găsim și la Hrisoverghi:

Vă iubesc, răsipuri sfinte, sămn mării strămoșești,
Zid vechi ce de p-al tău munte, încă patria-mi slăvești
[.....]

O singure monument, ce te avem drept dovadă
Slavei acei strămoșești!

(*Ruinelor Cetății Neamțu*, în *Poezii*, p. 155.)

La fel Eliade:

Eu cînt în miezul nopții a voastre biruințe,
Eu pe mormîntul vostru laure împletesc;
Izbînzi, fapte viteze, războinice dorințe
Recomandez eu lumii, l-ai voștri fii vestesc.

Cîmpia îmi arată slăvitele războaie
Și cite biruințe pe dealuri s-au sărbat;
[.....]

Aci îmi stau de față eroii Ruminiei.

[.....]

O ziduri! Rămășiță din slava strămoșească,
O turn! de unde ochiul de mii de ori văzu
Biruînța să zboare p-oștirea rumînească,
În muta voastră șoptă cite-mi vorbiți acu!

(*O noapte pe ruinile Tîrgoviștii*, v. 53—58,
61, 109—112, ed. D. Popovici, I, p. 180, 182.)

După cum vedem, în poezia lui Alexandrescu elementele optimiste sînt mai puternice decît la predecesorii săi; totul converge la el spre viziunea unui viitor în care libertatea va învinge din nou. Meditația filozofică atît de obișnuită în poezia ruinelor e abia schițată (v. 21—25) și se încheie cu o invectivă la adresa tiraniei.

Trebuie semnalată și referirea lui Alexandrescu la o viitoare armată națională. Problema frămînta în permanență pe patrioții romîni din vremea aceea, care socoteau armata ca o necesitate imperioasă în lupta pentru independență. Aceasta explică și numărul relativ ridicat de marșuri și ode militare, scrise pe un ton poate disproporționat cu importanța primelor înjghebări militare (I. Văcărescu, *Marșul românesc, jăcui la reînființarea miliției naționale, în anul 1829*, în *Colecție*, p. 77, *Marșul lui Cîrlova* etc.). Alexandrescu însuși, care se înrolase o bucată de vreme în noua armată, îi consacră *O impresie* (1846) și *Cîntecul soldatului* (1853).

În articolul *Poezia romînă în diverse epoce din Albina Pindului*, 1868, p. 137, D. Bolintineanu face următoarea apreciere asupra poeziei:

„Trecutul la Monastirea Dealului este o plângere pentru ruinele Tîrgoviștei; dar dupe oda sublimă, înflăcărată, vie, a marelui poet Cîrlova, această poezie este palidă, repetă chiar ce a zis Cîrlova. Spre exemplu:

Tot e tăcut și jalnic; însă așa cum ești
Singular poți povara mării strămoșești.“

1847, 1863. **Titlu scris** Monastirea 1847¹, 1863; **dedicația lipsește în** 1863; **4n** rein(n)oirea 1847: re'noirea 1863; **9** Dimboviței 1847: Dimboviții 1863; **12** dealul 1847: murii 1863²; se 1847: să 1863; **14** veacuri 1847: secolii 1863; răpus: **scris** repus 1847, 1863; **26** sfînt 1847: sint 1863; **26n** sfîntul 1847: sintul 1863; **44** tînăra 1847: o jună 1863; **46** prădat: **scris** predat 1847, 1863; **47** subț 1847: sub 1863; **55** vremea 1847: timpul 1863; **56** ș-au 1847: și-au 1863; pierdut: **scris** perdut 1847, 1863; **59** Tîrgovește 1847: Tîrgoviște 1863; **63** se 1847: să 1863; **65** jărtfie 1847: jertfe 1863; **71** exil: **scris** esil 1847, 1863; **72** Istrail 1847: Isdrail 1863.

UMBRA LUI MIRCEA

LA COZIA

Alexandresciii ne informează el însuși asupra împrejurărilor în care și-a compus poezia. În *Memorial* (ed. 1863, p. XXIII) citim:

„Ziua începuse a se ascunde dupe munții de la apus, mai luminînd încă puțin culmele cele din față. Apropierea serei da obiectelor colore fantastice și deștepta nenumeratele voci ale singurătății. Otărîți a pleca a doua zi de la Cozia a ne mai suirăm o dată în foisorul ce dă asupra Oltului: de acolo preumblăram căutătura noastră pe deșterele țarmuri, și îndeplinind lipsa talentului cu entuziasmul pentru gloria națională, plătirăm un tribut de laude meritate valorosului Mircea, prin poezia intitulată: Umbra lui Mircea sau o seară la Cozia.“

Așadar, poezia pare să fi fost scrisă chiar în timpul călătoriei făcute împreună cu Ghica în vara anului 1842. A fost publicată, cu titlul indicat în *Memorial*, în revista ieșeană *Propășirea* din 7 mai 1844.

Încadrată într-o anumită sferă de inspirație, *Umbra lui Mircea* poate fi considerată ca o derivată a poeziei nopții și a mormintelor, de origine preromantică.³ Ca și la Young, noaptea nu e luminată de lună sau de stele și nu constituie un moment oarecare în desfășurarea normală a vieții universului, ci o întrerupere

¹ Titlurile fiind scrise cu caractere latine, predomină grafiile etimologizante.

² Eminescu pare să fi cunoscut ediția din 1863 a operelor lui Alexandrescu. În poezia postumă *Miron și frumoasa fără corp*, se citește:

Lincezind în gînd și-n fire,
În muri triști de mănăstire
Și-a închis chipu-i pierit.

(Ed. E.S.P.L.A., 1952, p. 226.)

Cf. nota la *Anul 1840*, v. 69, în aparatul critic.

³ Vom reveni asupra acestei teme în nota la *Cimitiriul și Miezul nopței*.

în mersul obișnuit al lucrurilor, o clipă gravă în care natura este dominată de supranatural („Este ceasul nălucirei“, v. 9), în care tăcerea însăși e neliniștitoare prin mișcările și glasurile din natură.¹

Reînvierea fantomelor este de inspirație ossianică², dar îi dă poetului posibilitatea de a glorifica trecutul național, atât prin evocarea voievodului și a taberei de luptă, cât și prin apostrofa pe care i-o adresează lui Mircea. Se poate observa că, întocmai ca în poezia ruinelor (v. mai sus, p. 416), tema nopții este încadrată de Alexandrescu în lupta pentru independență, glorificarea faptelor de arme ale trecutului fiind un impuls pentru activitatea politică din secolul al XIX-lea. Războiul nu este însă soluția propusă contemporanilor: știința, arta, rațiunea vor rezolva problemele pe care în trecut le arbitrau armele (v. 4—52). În versurile 53—56 se evocă, de altfel, nenorocirile războiului, suportate de popoare: ai lui singerați dafini națiile îi plătesc (sau, mai curînd „împletesc“).

Umbra lui Mircea s-a bucurat de un succes și de o popularitate pe care n-au izbutit s-o întunece anii. Reminiscențe și imitații nu lipsesc. Bolintineanu³ își amintea desigur de Alexandrescu în versurile:

¹ Noaptea este înfățișată și sub alte aspecte la Alexandrescu. Cf. G. Călinescu, p. 421 și urm.

² O fantomă îi apăruse și lui Volney în capitolul al III-lea al *Ruinelor*; cf., la noi, Mihail Cuciuran în *O zi și o noapte de primăvară pe ruinile Cetății Neamț*:

Eu obosit de trudă vrem să mă odihnesc,
M-am suit sus pe-o piatră ca s-adorm un minut,
Și cînd să închid ochii, atunci din nou zăresc.
O umbră ce s-înalță din acel loc tăcut
Și vine drept la mine...

(*Poetice cercări*, p. 19.)

³ În articolul din *Albina Pindului*, 1868, p. 136—137, Bolintineanu analizează *Umbra lui Mircea*:

„Versuri lungi de șasesprezece și cincisprezece silabe, împrumutate de la grecii moderni, dar mai regulate decît a *Anului 1840*, sînt poema intitulată *Umbra lui Mircea*. În această poemă sînt imagini pe ici pe colo. Pare umbra lui Mircea cel Bătrîn, privește apa riului ce se trage, munții își clătesc frunțele. Dar Mircea tace, nu se mișcă, ba în fine *face semn, dă o poruncă*; atîta a fost tot. Poetul salută pe erou și între mai multe versuri ce fac mai multe strofe răsună numai acest vers care este bine:

Veacurile ce sorb neamuri al tău nume l-au răpit.

Ce zice în urmă, pare un discurs la morți, precum:

Dar cu slabele-ți mijloace faptele sînt de mirare.
Rîvna-ți fu neobosită, îndestul a ta silință etc., etc.

În cea din urmă strofă este o imagine frumoasă:

Lumea e în așteptare... turnurile cele-nalte
Ca fantasme de mari secolii pe eroii lor jălesc,
Ale valurilor mîndre generații spumegate
Zidul vechi al mănăstirei în cadență îl izbesc.

Rima este foarte săracă în această poezie. De douăsprezece ori termină versul masculin cu *esc*, și de opt ori termină versul feminin cu *este*. Douăzeci de *esc* pentru șasesprezece strofe!“

Dar soarele se culcă... tăcere!... o femeie

Apare-n acest loc!

(*Poezii*, vol. II, p. 273.)

și în *La Piramide* (*ibid.*, vol. II, p. 247):

Tăcere! iată noaptea!... o umbră se arată

Răsare din pământ.

Șa face semn cu mâna-i plăpîndă și uscată

Și mii de alte umbre se-nalță din mormînt.

C. I. Fundescu, ale cărui poezii sînt adevărate colecții de reminiscențe, mergînd pînă foarte aproape de plagiat, din Alexandrescu și Bolintineanu, se adresează astfel căpitanului N. Dunca:

Salutare, umbră sacră!

(*Flori*, p. 26.)

Mai importantă este poezia lui G. Crețeanu, *Cîntarea barzilor la mormîntul bătrînului Mircea* (*Melodii intime*, p. 10) scrisă în 1847, în care elementul ossianic este mai accentuat, cadrul rămînînd similar celui din poezia lui Alexandrescu.

Umbra lui Mircea a fost reprodusă în *Antologia* lui Stanley (p. 86 — 90).

Propășirea din 7 mai 1844 (P), 1847, 1863. Titlu în P: Umbra lui Mircea sau o seară la Cozia; 2 potrivă 1847: protivă P, 1863; 8 care 1847, 1863: carea P; 9 ceasul 1847, P: ora 1863; desvălește 1847: disvălește P, desvelește 1863; 10 -ncoronată 1847, 1863: inarmată P; 11 către 1847, 1863: între P; 15 repetat 1847: repetă greșeală de tipar 1863; 18 puternici legioane 1847, 1863: ai taberilor vulturi P; 20 oar' 1847, P: oare 1863; se 1847, P: să 1863; 21 sabia lui și armura 1847, 1863: sabia și armatura P; 23 cinste a Romei 1847: fala, cinstea Romii P, gloria Romei 1863; 25 răspunde 1847, P: scris răspunde 1863; 26 -l priimesc cerut de ritm și de forma obișnuită a verbului: -l primesc 1847, 1863, îl primesc P; 27 se-nștiințează 1863: să-nștiințează P, se-nștiințează 1847; 28 spumate unde 1847, 1863: talazuri repezi P; 29 priimește 1847, P: priimește 1863; 30 fiii Romîniei care 1847: fii ai romîniei carea P, fii ai Romîniei care 1863; 33 hrănit P: hrăpit împotriva sensului, greșeală de tipar 1847, 1863; 34 neobosită 1847, P: neosebită 1863; 38 nu rezultatul 1847, 1863: iar nu mijlocu P; laude 1847, 1863: laudă P; 41 locaș 1847, 1863: lăcaș P; 42 unde tu te gîndești 1847, 1863: unde-adesse gîndești P; 44 l-a 1847: l-au P, 1863; 49 vremile-acelea, vremi 1847, P: timpii acei, timpî 1863; 51 și prin arte națiile 1847, 1863: meșteșuguri, neamurile P; 52 siavei îl 1847, P: gloriei 1863; 53 groasneac 1847: groaznic P, 1863; 54 națiile 1847, 1863: neamurile P; îi plătesc posibilă greșeală de tipar¹ 1847, 1863: împletesc P; 55 care topește 1847, 1863: ce mistuiește P;

¹ O păstrăm totuși în text, fiindcă are sens și ar fi putut să fie aprobată de Alexandrescu, ca o exprimare mai puternică a ideii. Se citează cazul similar al lui Malherbe care și-ar fi realizat cel mai frumos vers din opera sa:

Et rose elle a vécu ce que vivent les roses

L'espace d'un matin

(*Consolations à M. du Périer*, v. 15—16),

adoptînd „deformarea” *rose elle a numelui fetei cîntate, Rosette.*

56 și pădurile ce-l 1847: păduri care îl P, păduri care-l 1863; 59 întunerecul 1847, 1863: întunericul P; 61 Lumea 1847, 1863: Firea P; cele-nalte 1847, 1863: înălțate P; 62 veacuri 1847, P: secolii 1863; jălesc 1847, P: jelesc 1863.

RĂSĂRITUL, LUNEI

LA TISMANA

Punctul de plecare al poeziei este impresia pe care i-a făcut-o poetului un răsărit de lună, pe cînd vizita, împreună cu I. Ghica, mănăstirile Olteniei, în vara anului 1842. Pasajul din *Memorial* (p. LIX și urm.) prezintă asemănări izbitoare cu prima parte a poemului; e probabil ca redactarea memorialului să fi fost ulterioară compunerii poeziei (cum a fost cazul și pentru *Umbra lui Mircea*), iar aceasta din urmă să dateze chiar din timpul călătoriei, cînd impresiile erau încă proaspete:

„Seara începuse a da obiectelor o culoare fantastică, dar în fața noastră, spre răsărit, o lumină roșatică vestea apropierea lunii; peste puțin o văzurăm licurind ca o stea depărtată, ca o făclie care se aprinse în deasa întunecime a copacilor ce acoper muntele. Apoi un glob ruvinos se văzu legănîndu-se printre frunzele desfăcute de vînt, și înălțîndu-se puțin, aruncă o rază piezișe pe rămășițele unei zidiri ce se vede pe coastă, apoi dodată arătîndu-se dasupra stejarurilor celor mai înalți, ca pe un pedestal de verdeață, lumină peștera sfîntului, turnurile mănăstirii, potecile tainice și stîncele din față, în vreme ce o parte a pădurii, rămasă în umbră, făcea să se auză un uiet fioros, asemenea cu zbieretul depărtat al hiarilor sălbatece.

Am văzut de multe ori răsărînd și apuînd luna, dar niciodată acea privește nu mi-a făcut atîta impresie. Tăcerea acestei cetăți unde răsuna odată zgomotul armelor, întinderea pustiului ce se înălța melancolică pe cîmpiile cerului mi se părea a înota în atmosferă, ca un fanal aruncat pe nemărginirea oceanului, toate umplea inima de melancolie și deștepta ideea unei vieți petrecute în singurătate în sinul naturei.“

Luna a inspirat din cele mai vechi timpuri pe poeți, dar niciodată astrul nocturn n-a fost mai des cîntat decît începînd de la poezia romantică. S-a afirmat că originea trebuie găsită la Young și în poezia ossianică¹, dar lumina incremenită și misterioasă a lunii este în perfectă concordanță cu atmosfera și peisajul romantic, astfel încît valoarea ei poetică nu ar fi putut rămîne străină sensibilității romanticilor. Oricare i-ar fi predecesorii², „în general, ca poet liric, Gr. Alexandrescu vede universul *sub luna*“³.

¹ P. van Tieghem, *Prérom.*, I, p. 280, II, p. 28—30. Alexandrescu a avut în minte peisajul ossianic, după cum arată versul 20, în care Tismana e comparată cu un palat ossianic.

² P. Mumuleanu îi consacră lunii o poezie, în altă tonalitate decît Alexandrescu (*Poezii*, p. 61 și urm.).

³ G. Călinescu, p. 421.

O scurtă meditație amintește de Volney:

A mormintelor tăcere ce domnea în mănăstire,
Loc de zgomot altădată, de politici vijălii

(v. 27—28)¹.

În ultimă instanță, tăcerea și solemnitatea nopții îi inspiră poetului „duoă nobile instincte”: „unu, - a cerului credință², altu, - a patriei iubire”. În ansamblul poemului, așadar, peisajul nocturn apare doar ca un punct de plecare pentru asociații de idei care-l duc pe Alexandrescu la unul din genurile lui favorite, poezia politică, națională și socială, îmbinarea aspirațiilor naționale cu protestul social fiind caracteristică ideologiei generației de la 1848.

Poemul se încheie optimist: tot ce se opune legilor naturii va cădea și progresul își va deschide calea.

În articolul din *Albina Pindului* (p. 137), Bolintineanu scrie: „Într-o poezie, *Răsăritul lunei*, găsim strofe energice (energia este marele caracter al poeziei), descrie lupta românilor în contra ungarilor: [urmează citarea versurilor 41—43].

Dar dupe victoria românilor asupra ungarilor poetul revine la idei generoase și democratice. [Urmează versurile 59—62, cu nota:] Scria, dacă nu ne încelăm, sub regimul Bibescului sau al lui A. Ghica. Este o lovitură energetică dată familiilor protipendadei ce pretindeau că sînt din nobilii vechi ai țerei.“

1847, 1863. **2** iubitei mele 1847: copilei dulce 1863; **3** privește 1847: privește 1863; **4** ammira 1847: admira 1863; **5** întii 1847: întii 1863; **9** tainicele 1847: tainicele 1863; pe 1847: pre 1863; **10** ridică 1847: ridică 1863; **15** ștejarilor 1847: stejarilor 1863; **17** mănăstirea 1847: monastirea 1863; **23** stînca, peștera 1847: stîncă, peșteră 1863; **24** sînt 1847: sînt 1863; **25** ceasuri 1847: ore 1863; extaz: estaz 1847, estas 1863; **26** șoptele 1847: șoaptele 1863; viața 1847: viață 1863; **27** mănăstire 1847: monastire 1863; **28** vijălii 1847: vijelii 1863; **36** era 1847: erau 1863; **37** craiul 1847: riga 1863; **37n** riga Ungarii 1847: regele Ungariei 1863; **47** el 1863: ei 1847; **66** Propășirei 1847: Propășirei 1863.

MORMINTELE

LA DRĂGĂȘANI

Și această poezie își are izvorul de inspirație în impresiile culese cu prilejul călătoriei din vara anului 1842. Compunerea ei pare însă mai târzie: în primul vers:

Cînd vizitam odată locașurile sfinte,

¹ Cf. *Meditația* lui Volney din *Ruine* (cap. II).

² Ca la Yeung. Vezi mai jos, nota la *Miezul nopței*.

o dată trebuie interpretat ca o referire la un trecut mai mult sau mai puțin depărtat¹; deci poezia a fost scrisă nu în timpul călătoriei, ci după o oarecare perioadă de timp. Lipsesc indicii pentru o datare mai precisă.

În *Memorial* se pot citi idei asemănătoare cu cele din poem:

„Dupe puțin umblet sosirăm la locul numit Drăgășani, loc cunoscut de iubitorii petrecerilor pentru dealurile lui și calitatea vinurilor, iar de amicii omenirei nefericite pentru moartea atîtor atleți ai libertății grecilor.

Noaptea ne ascundea vederea obiectelor, dar cerul era limpede și stelele scinteitoare păreau a-și aținta căutătura spre cîmpul de rezel. Din cînd în cînd, cite unul din acele focuri care călătoresc în spațiu se desfăcea din tărie, lăsînd dupe dînsul o urmă luminoasă și se cobora a vizita batalionul sacru prefăcut în țărîină.

A doua zi cercetarăm cu de-amăruntul locul acela: nici o urmă nu arăta că aici au fost începutul luptei pentru Libertate; plugul a trecut peste oasele grecilor, și singele lor nutrește semănăturile; o singură cruce înnegrită de timp e monumentul ce îl arăt locuitorii carii au fost martori întîmplărilor de atunci. Simbol al păcei, ea unește subt umbra sa pe turci și pe creștini, care se odihnesc împreună în liniștea morții, marele împăciuitoar al patimilor și sfîrșit al luptelor omenești.

Am auzit pe mulți condamnînd entuziasmul unui istoric care pune batalionul de la Drăgășani în aceeași linie cu batalionul tebenilor, spartiaților de la Termopile și garda împărătească de la Waterloo. Cu toate acestea sînt de părerea lui, trebuie să facă cineva o comparație relativă; trebuie să judece că o mică oștire rău armată, streină de tot felul de tactică, și avînd a se lupta în contra unei mulțimi de zece ori mai mare, e tot atît demnă de laudă ca și acele faimoase batalioane, care în fine n-au făcut alt, decît a muri pînă la unu ca și cei de la Drăgășani. Grecia le este datoare onoarea întreprinderii; cele din urmă strigări ale lor au mișcat munții Epirului și inima lui Boțari și au făcut să nască soldați din fiecare stîncă. — Dar oamenii înțeleg anevoie și rid bucuros de întreprinderi al cărora sfîrșit li se pare himeric: numai spiritul Libertății urmează un punct luminos prin mulțimea anevoințelor; numai el singur inspiră curajul a semăna fără a culege; și acei care mor pentru libertatea unei națiuni sînt demni a trăi în memoria națiunilor“ (p. X—XI).

Este vorba de episodul final al luptelor Eteriei în Muntenia. După ce armatele turcești ocupaseră cea mai mare parte a Munteniei și a Olteniei, trupele Eteriei, sub comanda lui Ipsilanti, trec în Oltenia, unde cetele de eteriști izbutiseră să opună o rezistență destul de activă turcilor veniți de la Vidin. În drumul lor spre nord, turcii se instalează în mănăstirile din valea Oltului, în poziții ușor de apărat. Lîngă Drăgășani se stabiliseră trupele lui Derviș-pașa cu care urmau să se unească trupele lui Chehaia-bey. Pentru a împiedica jonc-

---

¹ V. Ghiacoiu, p. 414, afirmă că în ediția 1863 se citește mențiunea „iulie 1842“. N-am găsit această mențiune în nici unul din cele patru exemplare ale ediției 1863 pe care le-am putut consulta. Chiar dacă ar fi existat mai multe tiraje, dintre care unul cu datarea citată, faptul acesta nu dovedește prea mult, dat fiind răstimpul scurs între compunerea poeziei și ediția din 1863.

țiunea, Ipsilanti hotărăște să atace. El trimite înainte pe Iordache Olimpiotul și pe Vasile Caravia, iar pe niște înalțimi în dreapta și în stînga așază alte trupe, pentru un atac din flancuri, centrul fiind ocupat de „batalionul sacru”, compus din vreo 300 tineri intelectuali, fără pregătire militară. Turcii, cazați în mănăstirea Șerbănești, urmau să fie atacați în zorii zilei, în timp ce pandurii din fosta armată a lui Tudor, care trecuseră și ei Oltul, trebuiau să le taie retragerea spre Craiova. Aflînd de pregătirile eteriștilor, turcii atacă unul din flancuri, dar sînt respinși și dau foc Drăgășanilor. Vasile Caravia crede că se retrag și îi atacă înainte de vreme, fără nici un plan, în fruntea batalionului sacru; armatele eteriste sînt înconjurate și distruse în ziua de 7/19 iunie 1821. Trupele de rezervă nu intervin și, înspăimîntate, se retrag în dezordine. Grație lui Iordache Olimpiotul și a pandurilor lui Ioan Oarcă, turcii sînt împiedicați să-i urmărească și sînt siliți să se întoarcă în mănăstirile pe care le ocupaseră.¹ La ajutorul dat de panduri face aluzie Alexandrescu în versurile 51—55:

Pămîntul țării noastre e azi adăpostire
L-a grecilor țărîină; iar agonia lor
Cu jale a văzut-o a Oltului oștire,
Și semne de frăție, dovadă de iubire
Le-a dat ea îndestulă în ziua de omor.

Atitudinea lui Alexandrescu față de luptele Eteriei trebuie discutată în raport cu poziția intelectualilor din prima jumătate a secolului trecut față de această mișcare; problema este complexă, deoarece implică și relațiile dintre mișcarea grecească de eliberare și mișcarea lui Tudor Vladimirescu. Faptul că în urma răzcoalelor de la 1821 domniile fanariote încetează a dat naștere ideii că Tudor Vladimirescu ar fi fost un adversar al Eteriei și un luptător împotriva grecilor, în acord cu turcii. Aceasta este întrucitva și părerea lui N. Bălcescu: „El [= Tudor] a început prin a arăta devotamentul țării față de Poartă, dar a cerut ca Poarta să restituie țării vechile sale drepturi, să alunge pe fanarioți și să ia puterea din miinile hrăpărețe ale ciocoilor și să stabilească o constituție în armonie cu tradițiile democratice ale instituțiilor primitive”.² Înțelegerea dintre Tudor și turci a intervenit însă tîrziu, cu foarte puțin timp înainte de uciderea lui. Mișcarea lui Tudor Vladimirescu, cu tot caracterul social al revendicărilor ei, nu poate fi separată de Eterie, de lupta pentru libertate a grecilor împotriva asupririi otomane. Vladimirescu însuși, cum a dovedit în mod convingător A. Oțetea în lucrarea citată, a fost membru al Eteriei și a pornit răzcoala în acord cu planurile Eteriei. Acest lucru explică și faptul că atitudinea scriitorilor din prima jumătate a secolului al XIX-lea este comună față de ambele mișcări, fie că un scriitor le este favorabil amîndurora, fie că le este dușman. Boierii reacționari și cei care le împărtășeau vederile erau adversarii celor două

¹ Cf. A. Oțetea, *Tudor Vladimirescu și mișcarea eteristă în țările românești 1821—1822*, București, 1945, p. 306 și urm.

² Citat după A. Oțetea, *op. cit.*, p. 12.

mişcări: ei doreau plecarea fanarioşilor pentru a rămâne singurii exploataatori ai ţării şi în acelaşi timp nu puteau vedea cu ochi buni revendicările sociale ale ţărănimii conduse de Tudor. Nu vom cita decît două nume¹, situate aproape la polii opuşi ai ierarhiei sociale, dar apropiate în păreri: vornicul Al. Beldiman, pentru care mişcarea din 1821 este o *Jalnică Tragodie*² şi Anton Pann, care, refugiat la Braşov în 1821, se face ecoul aceloraşi tendinţe, publicînd, la sfîrşitul broşurii *Poezii populare*³, *Povestea unui gîngav despre Zavera de la 1821*. Pe de altă parte, intelectualitatea progresistă vedea lucrurile cu totul altfel. Lupta grecilor pentru libertate, îmbinată cu răscoala ţăranilor olteni, era de natură să suscite entuziasmul generaţiei de la 1848, şi *Mormintele la Drăgăşani* se integrează într-un curent mai larg.⁴ Faptul că Tudor Vladimirescu a fost uneori disociat de Eterie de către scriitorii şi istoricii de la 1848⁵ nu schimbă situaţia: chiar şi cei care le consideră separate sau opuse apreciază pozitiv ambele mişcări.

Lucrul acesta implică însă şi discutarea altui aspect: relaţiile intelectuale greco-romîne, comunitatea spirituală a celor două popoare şi identitatea, în numeroase împrejurări, a aspiraţiilor lor. Şcolile greceşti din Principate s-au bucurat de o faimă care a trecut graniţele ţării şi au fost un focar de răspîndire a ideilor înaintate ale Occidentului în epoca luminilor: Montesquieu, Rousseau, Voltaire, Helvétius şi mulţi alţii erau traduşi şi constituiau intrucîtva fundamentul ideologic al acestor centre culturale. Nu este deci de mirare dacă scriitorii romîni, educaţi de profesorii greci, cunoscînd limba şi cultura greacă, au păstrat un ataşament îndelungat pentru cauza Greciei şi au ştiut să distingă corupţia voievozilor fanarioşi de tradiţiile şi aspiraţiile poporului grec.⁶ Cîteva mărturii sînt concludente pentru curentul în care se integrează poezia lui Alexandrescu. Eliade dedică o odă pavilionului grecesc:

Pavilion ferice, arbure al credinţii,
 Simbol al libertăţii, care este Hristos!
 Frumos eşti tu în ochii-mi, falnic fâlfii în vînturi
 Şi cît cinstesc norodul care astăzi te-nalţă!
 Şi sfînt mi-e acel sînge cu care te-au udat
 Şi astfel către ceruri de verde ai crescut.⁷

Tot Eliade, în calitatea lui de membru al locotenenţei domneşti din 1848, se adresează astfel agentului diplomatic grec: „Aceste două naţii [grecii şi romîni] au drept una asupra alteia de a fi surori pe drumul progresului. Dum-

¹ Alte exemple la A. Oţetea, *op. cit.*, p. 10 şi urm.

² În ediţia de la Iaşi, 1861, poemul poartă titlul *Eterie sau jalnicile scene prilejite în Moldavia din răsărîtirile grecilor prin Ipsilanti la anul 1821*.

³ Bucureşti, 1846, p. 84 şi urm.

⁴ Cf. I. Ghica, p. 90 şi urm., scrisoarea intitulată *Din timpul Zaverii*, în care este elogiată atît mişcarea lui Tudor cît şi Eteria şi eroismul trupelor de la Drăgăşani. Ghica este informat de afilierea la Eterie a lui Tudor Vladimirescu.

⁵ Cf. A. Oţetea, *op. cit.*, p. 11—12.

⁶ Cf., pentru această problemă, D. Popovici, *Littérature*, p. 69 şi urm.; *id.*, *Heliade*, I, p. 3—12.

⁷ Citat după D. Popovici, *Heliade*, I, p. 7.

neavoastră ați început înainte și noi ne ferim a vă urma¹. Asemănător se exprimă și Cezar Bolliac, în finalul *Epistolei la Alexandru Sutu*:

În veci aste două neamuri paralele au ținut,
Voi ați mers mai înainte, însă nu ne-ați întrecut.
În atâtea catastrofe care-asupră-ne-au plouat,
Noi a noastră amicie în veci nu ne-o am stricat:
Aste țări, azil al vostru, știi prea bine c-a-nlesnit
Și cu brațul și cu mintea l-acel plan ce v-ați croit!
(*Colecțiune*, p. 235.)

Al. Pelimon consacră aceluiași subiect volumul de poezii *Suliutul. Grecia liberă* (București, 1847), cuprinzând numeroase poeme dedicate eroismului grecilor, pe care îl cîntă și C. I. Fundescu în poemul *La Grecia* (*Flori*, p. 11 și urm.).

Atitudinea progresistă a lui Alexandrescu se poate vedea și din felul cum a preluat, în *Mormintele la Drăgășani*, tema preromantică a meditațiilor nocturne pe morminte, înrudită cu aceea a ruinelor. Tema apare întâi la preromanticii englezi începînd cu Thomas Parnell, a cărui elegie nocturnă² este publicată în 1722, și cu Richard Blair, al cărui *Mormint*³ apare în 1743. J. Hervey (*Meditații printre morminte*⁴, 1748) și Th. Gray (*Elegie scrisă într-un cimitir de țară*⁵, 1751) pot fi considerați drept clasici ai genului și au exercitat o puternică influență asupra literaturii europene. Poezia engleză a mormintelor are un caracter în mare măsură religios: considerațiile asupra zădărniceii lumii, asupra egalității oamenilor în fața morții, asupra inutilității fastului funerar, asupra nemuririi sufletului se acordă cu dogmele creștine. Chiar dacă elegia lui Gray nu are un caracter religios explicit și aduce o notă poetică nouă prin cadrul în care își situează meditațiile, nu poate fi vorba totuși de o direcție cu totul diferită de a predecesorilor săi. O schimbare de ton pornește din Franța și mai ales din Italia, la începutul secolului al XIX-lea. În 1797, Legouvé citește la Institutul Franței poemul său *La sépulture*⁶, în care arată că rolul mormintelor este să perpetueze amintirea cetățenilor virtuoși și să dea exemple de merite cetățenești. Aceleași idei sînt exprimate de Delille în cîntul al VII-lea al poemului său *l'Imagination* (1806). Mai importante sînt însă poemele italiene: în 1806, ca protest împotriva măsurii luate de francezi de a interzice ridicarea de monumente particulare pentru morți, Ugo Foscolo scrie poemul *Dei Sepolcri* (publicat în 1807): monumentele marilor dispăruți sînt lecții de patriotism și modele de imitat, Italia întreagă trebuie să venereze mormintele lui Michelangelo, Galilei, Dante, Petrarca, iar cultul morților nu trebuie să inspire reflecții pesimiste asupra deșertăciunii eforturilor omenești. După cum se poate observa, începu-

¹ *Ib.*, p. 8.

² *Night-Piece on Death*.

³ *The Grave*.

⁴ *Meditations among the Tombs*.

⁵ *Elegy written in a country church-yard*. La noi, a fost tradusă liber de Gh. Asachi (*Poezii a lui Aga G. Asachi*, Iași, 1836, p. 89).

⁶ Publicat în 1801.

turile luptei pentru libertatea și unitatea Italiei se reflectă în poemul lui Foscolo. Începînd din al doilea deceniu al secolului al XIX-lea, poezia mormintelor nu se mai dezvoltă ca gen independent, tema intră însă ca element component în recuzita romantică.¹

Și la noi poezia sepulcrală a cunoscut oarecare eflorescență. Iancu Văcărescu consideră mormintele ca un sfîrșit al tuturor chinurilor vieții:

La voi viu, semeți mormînturi,
Care toate biruiți,
Sfîrșind ale vieții vînturi,
Un pumn de pămînt popriți.

(*Către mormînturi*, în *Colecție*, p. 128.)

P. Mumuleanu dă însă un poem sepulcral clasic: atmosfera macabră, egalitatea în fața morții, deșertăciunea măririlor lumești, resemnarea în fața inevitabilității morții, toate acestea se regăsesc, destul de prozaic și de prolix exprimate, în poemul *Mormîntul* (*Poezii*, p. 89 și urm.).

D. Bolintineanu cultivă și el acest gen: *O noapte la morminte* (*Poezii*, I, p. 400) îmbină atmosfera macabră și fantastică cu ideea deșertăciunii gloriei.

În volumul *Poezii fugitive* de Al. Pelimon (p. 13 și urm.) o elegie se întitulează *O noapte între morminte*. După crearea atmosferei nocturne (lumina lunii, păsări cobitoare), autorul contemplă o cruce de pe mormîntul unei fete:

Cu mii de mii de gînduri, profundă cugetare
Mă-ntreb întii pe mine, ca cine m-a creat?
Și-n toate o murmură, o tainică-ntristare;
Dar nimeni nu-mi răspunde, rămiî neîmpăcat.

Sau cînd s-o-ntoarce oară aceia ciți periră?...
Și unde se strămută d-acilea unde trec?

(p. 15)

Ca temă independentă, poezia mormintelor dispăre începînd din a doua jumătate a secolului.² Cele cîteva exemple care s-ar putea cita³ se află pe cea mai joasă treaptă a valorii artistice.

Gr. Alexandrescu a consacrat acestei teme, în forma ei clasică, poezia *Cimitiriu* și, într-o oarecare măsură, *Meditația. Mormintele la Drăgășani* se

¹ Cf., pentru întreaga problemă, studiul lui P. van Tieghem, *La poésie de la nuit et des tombeaux*, publicat în volumul al II-lea din *Prérom.*, p. 1—203.

² Se menține ca parte componentă a unor poezii cu tema principală diferită. Vezi, de exemplu, Radu Ionescu, *Cînturi*, p. 14; C. Negri, *Versuri, proză, scrieri*, București, 1905, p. 95. *Pre un mormînt* a lui Al. Sihleanu (*Arm.*, p. 73) nu este o meditație filozofică.

³ D. Papazoglu, *Vocea mormintelor elene din cîmpia Drăgășanilor către frații lor eleni* (în proză) și *O noapte prin mormintele romanilor de la vechea cetate Atina astăzi satul Recica din distr. Romanăși, Plasa Oltului* (în versuri, cu date arheologice și cu note în subsol) publicate în *Reforma* din 25 octombrie 1864. G. Tăutu, *Cugetări în fînterim* (*Brîndușe romîne*, Iași, 1868, p. 175 și urm.); cf. id., *La mormînt* (*ibid.*, p. 177).

situează însă pe alt plan, întrucîtva înrudit cu formula italiană a temei, dar cu un pronunțat caracter original.¹ Strofele 2—3 ne introduc în atmosfera obișnuită a meditațiilor nocturne: liniștea nopții, tulburată numai de zgomote depărtate și neprecise; crucile mormintelor adaugă acestei atmosfere o vagă notă religioasă. De la strofa a 4-a însă, caracterul meditațiilor diferă fundamental de ceea ce au dat predecesorii lui Alexandrescu. Nu mai este vorba de deșertăciunea lumii și de alte reflecții melancolice și pesimiste, dimpotrivă: cei care au suferit martiriul pentru libertate vor trăi veșnic în amintirea generațiilor iar lupta lor nu va putea rămîne fără izbîndă:

Căci jertfa pentru nații la cer se primește,
Căci sîngele de martiri e plantă ce rodește
Curînd, tîrziu, odată, dar însă nelipsit.

(v. 23—25)

Destul de asemănătoare cu ale lui Alexandrescu sînt și gîndurile lui Pelimon, deși la acesta din urmă persistă lamentațiile, absente la Alexandrescu:

Însă bravii aici muriră... aici sîngele lor curse;
Consfînțiră libertatea, drepturile strămoșești.
Templuri înălțară-n secol: faptele lor vor fi spuse
Și cîntate de toți barzii seminției romînești.

Lira mea mult plîngerioasă lăcrămează pe morminte,
Lăcrămează pe movile ce-n trofee s-au-nălțat,
Unde zac de eroi oase, spre aducere aminte,
Pentru-a plînge, plîns ce-l simte tot romînu-adevărat!...

(*Suliotul*, p. 47.)

1847, 1863. **26** dintii 1847: dintii 1863; **29** așazără 1847: așezară 1863; **40** demizeii 1847: semizeii 1863; **45** Arold, al desnădejdei: Arold al desnădejdei, 1847, 1863; **70** pomenire 1847: suvenir 1863.

O IMPRESIE

Dedicată oștirii romine

În luna aprilie 1846, Mihail Sturza, domnul Moldovei, însoțit de beizadelele Dimitrie și Grigorie, face o vizită oficială la București. Este primit cu mare fast și, cu acest prilej, se organizează parada militară și manevrele de infanterie, cavalerie și artilerie care-l inspiră pe Alexandrescu. Poezia a fost publicată mai întîi într-o foaie volantă și reprodușă, peste cîteva zile, în ziare.

Reînființarea armatei romine a stîrnit entuziasmul tinerilor generației de la 1848, fiind considerată ca un simbol al renașterii romînești pe toate planurile și ca o premisă necesară pentru dobîndirea independenței. De aceea

¹ Este puțin probabil ca Alexandrescu să fi cunoscut *Mormintele* lui Foscolo, deoarece nu cunoștea limba italiană, iar traduceri franceze nu sînt semnalate în epocă.

până și modesta manevră de pe cîmpul Colentinei¹ aduce în mintea poetului luptele victorioase din trecut.

În contrast cu gloria trecută, poetul pomenește de demagogii contemporani, dar își exprimă în același timp și speranțele pentru viitor, poezia încheindu-se într-o tonalitate optimistă.

Vizita lui Mihai Sturza îl inspiră și pe Al. Pelimon în poezia *Concordia* (*Poezii fugitive*, p. 19); mulți contemporani vedeau în această vizită un preludiu la unirea Principatelor.

*Foaie volantă*² reproducă în Foaie pentru minte, inimă și literatură din 27 mai 1846 (F) și în Vestitorul românesc din 4 mai 1846 (V), 1847, 1863. **1** erau 1847, 1863: era V, F; Romîniei 1847, F³, 1863: Rumîniei V; **3** Semeț 1847, 1863: Măreț V, F; răsunător V, F: scris resunător 1847, 1863; **10** subt 1847, 1863: supt V, F; răsuflînd 1847, V, 1863: scris resuflînd F; **11** de luptă 1847, 1863: războinici V, F; lua 1847, V, F: luau 1863; **16** pîn 1847, 1863: prin V, F; **19** schinteie 1847, V, F: scînteie 1863; **21** străluci 1847, V, 1863: streluci F; **22** subt 1847, 1863: supt V, F; **23** vechea strălucire 1847, 1863: slava strămoșască V, F; **24** cu fală 1847, 1863: măreață V, F; **25** puternica mărire 1847, 1863: frumoasa strălucire V, F; **28** cu fruntea-ncoronată 1847, 1863: și ura-i nempăcată V, F; **30** Da semnul biruinței 1847, 1863: Mergea în fruntea noastră V, F; **38** maometanii 1847, F, 1863: moametanii V; vedeau 1847, 1863: vedea V, F; **39** ce-n preajmă-i căta el 1847, 1863: în preajmă-i să cate V, F; **40** d-adîncă 1847, 1863: de vechea V, F; ziceau 1847, 1863: zicea V, F; **43** era 1847, V, F: erau 1863; romîinii 1847, F, 1863: rumîinii V; **44** corajul 1847, 1863: curajul V, F; **45** din 1847, V, F: din 1863; **46** patriei 1847, 1863: patriii V, F; obiect 1847, 1863: objet V, F; **49—54** lipsesc în V, F; **53** explicate: scris explicate 1847, 1863; **55** se află încă 1847, 1863: mai sînt puține V, F; **57** nații 1847, 1863: neamuri V, F; domnul naturei 1847, 1863: stăpînul lumii V, F; **61** drage 1847, 1863: voi dragi V, F; **62** fiice 1847, 1863: voi, fii V, F; **63** care între noroade 1847: ce nouă între neamuri V, F, care între popoare 1863; **64** acest nume e dat el 1847: slava noastră e dată V, F, acest nume a dat el 1863; **65** patriei 1847, 1863: patriii V, F; **66** cînd 1847, 1863: căci lecțiune potrivită cu sensul frazei V, F; în V și F urmează versurile:

Așa metaluri scumpe, amor al omenirii,
Cînd încă nelucrate s-(i-F) ascund în sînul firii
De pete înnegrite, cu greu le osibești;
Dar cînd mîna deprinsă l-(le-F) alege, lămurește,
Metalu-aruncă raze, măreț împodobeste
Și sînul frumuseții și capete crăiești.

¹ Cf. *Vestitorul românesc* din 23 aprilie 1846, p. 122.

² Nu am găsit nici un exemplar din această publicație; textul poate fi dedus din compararea celor două reproduceri.

³ Nu vom nota ca lecțiune diferită varianta grafică *România*, care apare în numeroase publicații. Pentru explicarea faptului, cf. G. Sion în *Romînul* din 19/31 octombrie 1857, p. 3.

Geneza acestui poem filozofico-politic trebuie pusă în legătură, după toate probabilitățile, cu speranțele pe care tinerii democrați, întruniți în societățile secrete din jurul Societății Filarmonice¹, și le puseseră în izbînda naționalului îndreptat împotriva tiraniei lui Alexandru Ghica.² Contemporanii socoteau anul 1840 ca un moment important în mișcarea revoluționară; în acest sens este prețioasă mărturia lui Bălcescu, unul dintre conducătorii complotului. În articolul *Mersul revoluției în istoria romînilor* citim: „O jună partidă națională se întocmește și își ia de misie d-a continua programa revoluției de la 1821 și d-a realiza întru tot dorințele și trebuințele poporului, surpînd ciocoismul și fanariotismul și înălțînd romînimul la putere. Ca la 1821, partida națională voiește a mîntui poporul prin popor, adecă este o partidă revoluționară. Ea nu era numeroasă, dar era jună și înfocată și știa că adevărul și viitorul e cu dînsa, că mulți în fundul inimei lor simt și gîndesc ca dînsa și că stindardul ei va fi împregiurat de o mulțime de prozelîți în ziua ce îl va înălța. Nerăbdătoare de lucrare, ea se ispitește la 1840 a preluda o mișcare; dar timpul nu sosise și ea nu izbutește alt fără numai a înscri vro cîteva nume mai mult în șirul martirilor libertății romîne.“³

Nu poate fi însă trecută cu vederea altă mărturie contemporană, aceea a lui D. Bolintineanu, care contrazice oarecum sau completează explicația de mai sus. Într-un articol publicat în *Albina Pîndului*, nr. 6 din 1868, p. 136 și urm., Bolintineanu afirmă, vorbind de Alexandrescu: „Una din cele mai cunoscute poezii ale acestui poet îi fusese recomandată de Voinescu, *Anul 1840*, un fatal anunțat de adoratorii lui *Agatanghel*, ca anul în care a să fie o turmă și un păstor“.

Fraza stîngace și neclară⁴ a lui Bolintineanu ne îndreaptă către o interpretare mistică⁵ a poemului, pe care nu o putem respinge de plano, deoarece valoarea informației furnizate de un contemporan cu preocupări similare cu ale lui Alexandrescu este coroborată de datele provenite din însuși textul *Anului*

¹ Cf. I. C. Filitti, *Domniile romîne sub Regulamentul Organic, 1834—1848*, București, 1915, p. 112 și urm., 248 și urm.

² Informații asupra complotului la G. Călinescu, p. 369—370. Cf. și I. C. Filitti, *op. cit.*, p. 124 și urm.; id., *Turburări revoluționare în Țara Romînească între anii 1840—1843*, București, 1912, p. 15 și urm.

³ N. Bălcescu, *Scrieri alese*, București, E.S.P.L.A., 1955, p. 135.

⁴ Nu știm la ce recomandare a lui Voinescu face aluzie.

⁵ O ediție a prorocirilor lui Agatanghel apăruse în 1838 (*Hrismos, adecă proorocia a fericitului ieromonah Agatanghel*); nu am găsit nici o referire la anul 1840. Cu toate acestea, prevestirile la care se referă Bolintineanu circulau în public. În *Albina romînească* din 2 ianuarie 1841, p. 2, se poate citi un dialog anonim cu titlul *Anul 1840 în cîmpiile elisee*, din care extragem: „Fratele 39 [vorbește anul 1840] și aici mai mici își aduc aminte cîte înfricoșate meniri au propășit a me venire. Precizarea lui Agatanghel și a lui Nostradamus făcură pe oameni a crede că în cursul trecerii mele se vor răsturna toate pe pămînt, și după aceasta va urma o vecinică statornicire și liniștire:

Sub un păstör o turmă ave să fie
Și fericire cu monotonie.“

Nu știm la ce se referă comedia lui Mélesville, Brazier și Poirson, *L'an 1840 ou qui vivra verra*, apărută în 1818. Pentru probleme intrucitva similare, cf. A. Viatte, *Les sources occultes du romantisme*, Paris, 1929.

1840: tonul profetic al unor pasaje, referirea la formula evanghelică „o turmă și un păstor“ (v. 30). Este însă clar că aspectul politic și social predomină, aluziile la răsturnări politice, la schimbarea instituțiilor, la valul revoluționar care cuprinsese întreaga Europă sînt evidente. E, de aceea, de crezut că prezicerile referitoare la schimbările care urmau să se întîmple în 1840 au fost luate de poet ca punct de plecare sau chiar ca pretext și interpretate în sens politic. De altfel, atitudinea revoluționară nu era, în vremea aceea, ireconciliabilă cu misticismul. Societățile secrete care abundau în epocă aveau de multe ori un pronunțat caracter mistic, pe lingă cel revoluționar.

Datorită condițiilor politice, publicarea în Muntenia a poeziei n-a fost posibilă și Alexandrescu o trimite revistei lui Kogălniceanu (pe care îl cunoscuse cu un an în urmă), *Dacia literară*, unde apare, în numărul din ianuarie-iunie 1840, p. 444, sub iscălitura ****u din B.....

Ideea centrală a poemului, destul de sinuos exprimată, este subordonarea durerii și descurajării poetului, ca individ, față de speranțele de transformare revoluționară și de îmbunătățire a soartei mulțimii.

Desperarea și durerea vagă, „boala secolului“, devine o temă literară caracteristică romanticilor: în plină tinerețe, poetul este cuprins de un dezgust total, orice speranță și orice bucurie îi sînt interzise.¹ Alexandrescu se integrează în atmosfera romantică: la douăzeci și opt de ani, nu-și mai poate permite speranțele copilăriei („Așa zicea odată copilăria mea“, v. 10), toată viața lui n-a fost decît o durere, sub variate și numeroase forme („A fost numai-n durere varietatea lor“, v. 16). Suferința îndelungată i-a împietrit inima:

Răul se face fire, simțirea amorțește,
Și trăieșc în durere ca-n elementul meu.

(v. 63—64)

„Obosit“ de „viața tristă“ el consideră moartea ca o mîntuire (v. 69—74)².

În *Anul 1840* însă, atmosfera sumbră nu este esențială, dimpotrivă, chiar din primele strofe poemul este închinat speranței în mai bine legată de îmbunătățirea soartei generale a omenirii.

¹ Starea aceasta de spirit este definită de Ch. Nodier într-o scrisoare din 1799: „Nu sînt în stare să încerc nici o senzație vie. Izvorul emoțiilor a secat... La douăzeci de ani am văzut totul, am cunoscut totul, am uitat totul. La douăzeci de ani am sorbit drojdia tuturor durerilor și, după ce m-am încununat cu speranțe zadarnice, mi-am dat seama, la douăzeci de ani, că fericirea nu era făcută pentru mine.“ (Citat după Lanson, *Lamartine*, I, 75.) Apărută în literatura franceză prin operele lui Chateaubriand (*René*, 1802) și Sénancour (*Obermann*, 1804), tristețea romanticilor a fost caracterizată astfel de un adversar al romantismului, Auger, secretarul perpetuu al Academiei Franceze (1824): „La vîrsta cînd totul te îndeamnă spre plăcere, ce mare nenorocire i-a decepționat de visul vieții și de zădărnicia fericirilor noastre? Să fim liniștiți: tristețea aceasta sistematică din scrierile lor nu-i împiedică ca dispoziția să le fie veselă și existența lor plină de bucurii; tot așa și geniul, pe care-l numesc o boală, nu aduce din fericire nici o vătămare sănătății lor strălucitoare.“ (Citat după Edm. Estève, *Byron et le romantisme français*, Paris, 1929, p. 129.) Cf. și articolul *Nos doctrines* al lui A. Guiraud, publicat în *La Muse française* din ianuarie 1824 (reeditația critică de J. Marsan, Paris, 1909, vol. II, p. 26): „Le malheur est de toutes les inspirations poétiques la plus féconde“.

² Sentimentul acesta apare și în alte poezii mai vechi, deci cînd poetul era și mai tînăr (*Miezul nopței*, *Adio la Țîrgoviște* etc.). De altfel Alexandrescu nu e singurul cîntăreț

Ideea confundării soartei poetului cu a poporului, a mulțimii, convingerea că problemele și neplăcerile individuale trebuie să rămână pe planul al doilea revin adesea în opera lui Alexandrescu (*Rugăciunea*, v. 19, *Oglindele*, v. 21—22, *Cînd dar o să guști pacea*, v. 13—14, 19—20). Rolul de militant social al poetului este exprimat la sfîrșitul *Vieții cîmpenești* (v. 283—296).¹

Concepția aceasta, curentă în romantismul francez de după 1830 și ilustrată și de poeți dinafara curentului romantic, Béranger în special, se regăsește și la alți poeți romini contemporani cu Alexandrescu.

La Cezar Bolliac:

O! daca se mai ține ființă-n omenire
Ce prețuiește firea ș-a Domnului mărire,
A Omului icoană abia mai stă-n poet:
D-a sclavului durere el singur se atinge;
A sceptorului trufie prin el se mai învinge;
Pe Om la libertate el numai îl împinge;
El singur e-avocatul a orice drept călcat.

(*Colecțiune*, p. 230.)

În *Destinarea poetului*, Al. Pelimon arată că obiectul poeziei e suferința, dar și lupta pentru dreptate și morală:

Virtutea pentru dînsul e-o nimfă adorată.
Dreptatea, adevărul sînt singuru-i amor,
Iar vițiul e o idră, fatală, nempăcată,
Ce-n urmă îl gonește c-un steag triumfător.

(*Coliba indienească și poezii diverse*, București, 1850, p. 83.)

al durerii romantice. Eliade tradusese în 1836 imnul către durere al lui Lamartine (*Harmonies*, II, 8) și-i adăugase o strofă personală. Cezar Bolliac, după ce afirmă că:

Egalitate-aicea e numai în dureri

(*Colecțiune*, p. 124),

mărturisește, în martie 1837, că:

Viața-mi se strecoară, ca riul se grăbește
S-ajungă la izvorul de unde a plecat,
De june încă veșted, nimic nu mă oprește
Ca să ating eu moartea ce tu mi-ai însemnat.

(*ibid.*, p. 327)

La douăzeci și trei de ani, G. Sion exclamă:

Durerea mi-e un inger, al vieții păzitor.

(*Ceasurile de mulțemire*, p. 85.)

Durerii romantice îi sînt închinată aproape toate *Cinturile intime* ale lui Radu Ionescu:

Așa de june încă ș-atîtea suferințe!
Așa de june încă ș-un suflet consumat!

(p. 165)

Alte texte caracteristice în M. Porfiriu, *Scrieri*, Iași, 1852, p. 145, 155 (acesta din urmă cu ceazia unui nou an — Alexandrescu făcuse școală —); Barozzi, *Nopturne*, p. 6; Ionescu, *Cinturi*, p. 17; Granda, *Preludele*, p. 103.

¹ Cf. nota la *Cîteva cuvinte în loc de prefață*.

Radu Ionescu (*Cînturi*, p. 67 și urm.) consacră rolului poetului un poem dialogat, *Poetul și femeia*:

O sacră misiune poetu-n lume are
Cînd oamenii cu suflet din cîntu-i se inspir.
Poetu-aci pe teră e farul de lumină,
Poetul duce lumea cu dînsu-n viitor;
Arată veritatea sub forma-i cea divină
Ș-în inime inspiră al patriei amor.

(p. 65)

C. D. Aricescu profesează o concepție asemănătoare:

Poeții odinioară cîntau pe împărați,
Azi luptă pentru popul sau împilați;
Poeții odinioară erau vili curtezani,
Azi sînt tribuni ai plebei și bici pentru tirani.¹

Anul 1840 și-a cîștigat repede celebritatea. Pentru mulți contemporani, Alexandrescu este „poetul anului 1840”. În *Steaua Dunării* din 3 noiembrie 1855, reproducerea fabulei *Lupul și vulpea* (ulterior intitulată *Ursul și vulpea*) este precedată de o notă a redacției care începe cu cuvintele: „Nu, autorul anului 1840, ... nu, G. Alexandrescu, vechiul nostru amic și colaborator al *Daciei literare* n-au adormit; talentul său este tot așa de viu, tot așa de puternic ca în anul 1840, cînd zicea:

An nou!...“ [urmează citarea versurilor 46—50.]

În continuarea articolului citat mai sus, p. 428, D. Bolidineanu face o analiză nu tocmai favorabilă a poemului: „Această poezie șchioapătă prin formă, este însă în mai bune condițiuni în privința cugetărilor și simțimentelor. În cea din urmă retipărire, autorul o puse în capul operelor sale.

Anul 1840 începe posomorît, un parfum de descurajare plutește pe primele strofe. Școala byroniană se aminte:

Așa zice tot omul ce-n viitor trăiește
Așa zicea odată copilăria mea;
Un an vine și trece ș-alt an îl moștenește
Și ce nădejdi dă unul acellalt le ia.

Aceasta venea din posomorîrea situațiunei țerei atunci; poetul spune suferințele ce popoli au de la tirani:

Ici umbre de popoare le vezi ocîrmuite
De umbra unor pravili călcate, siluite.

---

¹ Citat după [G. Călinescu], *Istoria literaturii romîne în monografii. Gr. Pleșoianu, G. Săulescu...* (litografiat), p. 36.

Umbrele de popoare și umbrele de legi este o figură nouă și frumoasă:

Oricare sentimente înalte, generoase,
Ne par ca niște basme de povestit frumoase.

Poetul însă revine la speranță un moment; crede că anul va face minuni și pronunță niște cugetări ce par stinse, dar puternice de desperare.

An nou! Aștept minunea-ți ca o cerească lege.
Dacă însă păstorul ce tu ni-l vei alege
Va fi tot ca păstorii de cari-avem destui,
Atunci lasă în stare-i bătrina tiranie,
La darurile tele eu nu simț bucurie
De-mbunătățiri rele cât vrei sîntem sătui.

Cititorii cată să știe că atunci era o censură severă.

Ce pasă bieteii turme în veci nenorocită
Să știe de ce mină va fi măcelărită
Sau daca are unul sau mulți apăsători!

Poetului nu-i plăcea democrația?

În o altă strofă posomorîrea se face mai simțită:

După suferinți multe inima-mi se împietrește
Lanțul ce ne apasă cît e de greu
Răul se face fire, simțirea amorțește
Și trăiesc în durere ca-n elementul meu.

Păcat că forma ce a dat acestor cugetări nu este la înălțimea cugetărei, nu este corectă!

Aceste versuri de patrusprezece și treisprezece silabe încep cu o silabă scurtă și cealaltă lungă. Aici nu se observă regula, începe cu scurte și apoi lungi, cu lungi și apoi scurte. Iacă măsura ◡—◡—◡—◡ adică: *Eu nu îți cer în parte*, Dar ce vedem. Iacă: *După suferiri multe*, sau: —◡◡◡—◡. Aceasta ucide armonia.

Versurile șchioapătă ca un cal lînced, rămîn în gît; astfel sînt mai toate strofele, mai toate versurile acestui poet.

Forma nu trebuie neîngrijită. Cînd nu este formă, nu este nici cugetare; partea plastică este necesară în poezie.

Poetul revine însă din scepticismul său și zice:

Aș vrea să văz ziua pămîntului vestită
Să respir un aer mai liber, mai curat

(aici lipsește încă o silabă).

Să pierz ideia tristă de veacuri întărită
Că lumea moștenire despoților s-a dat.

Aceste cugetări sînt în adevăr frumoase.“

Și pentru Eminescu, Alexandrescu este caracterizat prin *Anul 1840*, cum o dovedesc cunoscutele versuri din *Epigonii*.¹

În antologia românească alcătuită și tradusă de Vaillant², Alexandrescu este reprezentat prin acest poem. Altă traducere franceză se găsește printre hîrțile lui Kogălniceanu.³

Mulți contemporani știau pe dinafară versuri din poezia aceasta, citindu-le, folosindu-le în diferite ocazii. Astfel, de exemplu, în articolul *Mîna de fier*, publicat în *Romînul* din 7 și 14 august 1858, C. A. Rosetti spune: „... noi sîntem de părerea prietenului nostru Alexandrescu:

Ce pasă...“ [urmează citarea versurilor 54—56.]

Într-o scrisoare către Al. Papadopol-Calimach, Alecsandri, în așteptarea primăverii, își amintește de versul al 2-lea al poemului, spunînd:

Să așteptăm în pace al timpurilor zbor.⁴

Reminiscențe se găsesc, destul de numeroase, și la poeziile epocii. D. Bolintineanu scrie în *La un orb*:

Orb este cel ce cată lumea s-o oprească
În cursu-i regulat;
Ce crede această viață ironie cerească,
Că lumea moștenire la cei vicleni s-a dat.⁵

(*Poezii*, II, p. 231.)

Melancolicul Radu Ionescu dedică un *Sonet la anul 1853*:

Se duse, ș-altu-n spațiu în urma lui s-aruncă,
Se duse, aitul vine și trec neconținut;
Durerea noastră numai ca neguroasa stîncă
Perpetuu se apasă pe pieptu-ne zdrobit.

(*Cînturi*, p. 19.)

D. Dăscălescu⁶ își amintește de versurile 51—53, scriind:

Aș avea mare dorință
Să privesc vrun comet mare, că se lasă pe pămînt
Și-l răstoarnă.

(*Ziorile*, Iași, 1854, p. 49.)

¹ Eminescu n-a reținut decît nota pesimistă a poemului. Cf. E. Lovinescu, p. 100 și urm.

² *Poésies de la langue d'or*, Paris, 1851, p. 24 și urm.

³ Ms. 10 al Arhivei Kogălniceanu din Biblioteca Academiei R.P.R., f° 243.

⁴ V. Alecsandri, *Scrisori*, I... publicație îngrijită de Il. Chendi și E. Carcalachi, București, 1904, p. 251. O folosire glumeată a aceluiași vers, *ibid.*, p. 241.

⁵ Cf. versul 68. (Am subliniat versul în care se află reminiscența.)

⁶ Prieten cu Gr. Alexandrescu. Cf. G. Călinescu, p. 399.

Și Alecsandri suferă influența poemului pe care îl discutăm, în *Anul 1855* (I, p. 258). Numeroase reminiscențe (versuri ca:

Dar cine știe oare și cine poate spune)

se găsesc la Ioan Ianov, *Anul 1855* (în *Calendar pentru poporul românesc*, 1855, p. 163).

Dacia literară, I, p. 444 (D)¹, 1842, 1847, 1863. 4 Ce-o 1847, 1863: Ce-a D, 1842; și 1847, 1863: sau D, 1842; 5 miine, poimîine 1847, 1863: mîne, poimîne (scris -mă-) D, 1842²; fericirei 1847, D, 1863: fericirii 1842; 8 zimbire 1847, 1863: zimbire D, 1842³; 12 acelalalt 1847, D, 1842: acelălalt 1863; 13 pierdute: scris perdute D, 1842, 1847, 1863; 14 repedele 1847, 1863: răpedele D, răpedele 1842; 16 numai-n 1847, 1863: numa-n D, 1842; 17 pe 1847, 1863: pre D, 1842; 18 Pe 1847, 1863: Pre D, 1842; 22 ridice 1847, 1863: ridice (scris ră-) D, 1842; pe 1847, 1863: pre D, 1842; lăă în 1847: luă-n D, 1842, 1863; 25 astfel 1847, D, 1863: asfel 1842; 28 răstoarnă D, 1842: scris restoarnă 1847, 1863; 33 fierbe: scris ferbe D, 1842, 1847, 1863; 34 către 1847, 1863: cătră D, 1842⁴; 45 nuou 1847, 1863: nou D, 1842; 46 ni 1847, 1863: ne D, 1842; 52 rău 1847: reu D, 1842, 1863; 53 ai 1847, D, 1863: a 1842; locuitori 1847, 1863: lăcuitori D, 1842; 56 daca 1847, 1863: dacă D, 1842; 60 rîz 1847, 1863: riz D, 1842⁴; 61 După 1847, 1863: Dupe D, 1842; -mpietrește: scris -mpetrește D, 1842, 1847, 1863; 63 Răul 1847, 1863: Reul D, 1842; 65 văz 1847, D, 1863: vād 1842; 66 răsufu 1847, D, 1842: respir 1863; slobod 1847, D, 1842: liber 1863; 67 pierz: scris perz D, 1842, 1847, 1863; 68 -ntimplărilor 1847, 1842: thr... (= tîlharilor?⁵) D, despoților 1863; 69 galbenă 1847, D, 1842: palidă 1863⁶; 70 Dacă 1847, D, 1842: Dac- 1863: s-o-ntoarce 1847, 1863: s-a-ntoarce D, (cu omiterea lui n) 1842; 71 osîndită 1847, 1863: osîndită D, 1842; 72 S-o-ntuneca, s-ar 1847, 1863: S-a-ntuneca, s-a D, 1842; 74 locașul 1847, 1863: lăcașul D, 1842; 76 pomenire 1847, D, 1842: suvenire 1863.

UCIGAȘUL FĂRĂ VOIE

După mărturisirea autorului, în nota la primul vers, punctul de plecare al acestei unice balade romantice din creația sa este un fapt real. Întîmplarea trebuie să fi avut loc prin anul 1842 („nu e mai mult de patru ani de cînd s-a

¹ Nu notăm particularitățile grafice și moldovenismele nesemnificative din această publicație. E de remarcă faptul că *Dacia literară* scrie consecvent *sunt* în loc de *sînt*.

² Singura formă atestată în ediția 1842. Vezi mai sus nota editorului, p. 50.

³ Formă obișnuită în ediția 1842.

⁴ Formă obișnuită în ediția 1842; nu o vom consemna decît în cazuri speciale.

⁵ Poate greșeală de tipar. *Tîlharilor* ar fi înfruntat și neprescurtat rigorile cenzurii. Nu este exclus ca Alexandrescu să fi scris *tiranilor*, ceea ce ar corespunde, ca idee, variantei din 1863.

⁶ Versurile din *Epigonii*:

Palid stinge-Alexandrescu sfînta candelă-a sperării
Descifrînd eternitatea din ruina unui an

arată că Eminescu a folosit ediția 1863. Cf. și p. 416 nota 2.

judecat pricina la tribunaluri“), iar data compunerii ar putea fi situată în jurul anului 1846. Evenimentul a fost relatat, fără nici o referire la Alexandrescu, și de către Eliade, într-o notă la *Moartea sau frații* publicată în anexa celui de al doilea volum al *Cursului întreg de poezie generală*, București, 1870. Socotim interesantă reproducerea ei:

„Înainte de 1848 vizitînd ocnele și pe cei arestați acolo pentru crime și delikte, cercetînd cauzele pentru care era deținuți și studînd fisionomiile și caracterele lor, îmi atrase mult atențiunea un june ce mai mult suferea de durerea sufletului decît de încatenarea și privațiunile corpului.

Vrînd a mă informa de soarta sau de cauza ce îl precipitase a-și pătorece viața în ocnă, aflai că și-ar fi ucis juna sa soție după trei luni de la a lui căsătorie, în prima lună de miere.

Vrui a me informa de la dînsul însuși despre această necalificabilă împregiurare și a-i studia în șirul narațiunii toate expresiunile.

— M-am însurat, îmi zise, luîndu-mi femeia din dragoste; trăiam nedespărțiți; mi se părea c-o pierd din ochi la orice mișcare, o urmam la tot pasul; și ea mă urmărea tot asemenea. Amîndoi ieșeam la munca cîmpului, amîndoi lucram împreună, amîndoi ne odihneam la umbră; amîndoi ne întorceam acasă.

Într-o zi și după o asemenea viață de trei luni, ieșirăm ca totdeauna la munca cîmpului; după o sapă bună ce amîndoi deterăm porumbului, ne traserăm la umbra copaciului unde ne făceam totdeauna prînzul.

După ce ospătarăm și băurăm împreună, după mai multe glume și întrebări obicinuite despre ce am face unul fără altul, mă apucă un somn greu, simții cîtva o greutate pe piept pînă mă fură somnul în gînduri triste despre o întîmplare de mi-aș pierde nevasta.

Nu știu cît am dormit; ci visai că unde stam împreună cu nevasta, iată un lup că vine asupra ei să o rupă; mă luptam cu dînsul disperat, țipam, mugeam, ce mai știu eu, mă bălăbăneam poate în vis; și poate că nevasta vrînd să mă deștepte, mă mișca, mă zguduia să mă scoale și mie mi se părea că m-apucă lupul, că mă luptam cu dînsul.

Deșteptat în spaimă, cu ochii întunecați de zăpăceală și de furoare, pusei mîna pe secure; și crezînd că dau în lup, plesnii în cap cu toată puterea și tăria pe biata mea femeie ce muri pe loc scoțînd, vai de mine! un țipăt ce și acum îmi răsună în suflet.

Nu mai știu ce-au făcut și ce-au mai zis părinții și socrii mei. Femeia mea a murit de securea ce i-am dat eu; cum? ce fel? n-am nici un martur; eu singur nu pot mărturi cum a căzut păcatul pe mine. Săracul Cain! domnule. Îl blestemă lumea, l-am blestemat și eu și m-a ajuns păcatul.

Pentru pedeapsa mea, m-au osîndit aci la ocnă; or fi vro trei ani de cînd mă chinuiesc; însă ce este ocna asta, ce sunt chinurile și fiarele astea pe lîngă ocna, sau mai bine iadul ce este în sufletul meu?

Nu pot spune impresiunea ce mi-a făcut acest interesant disgrățiat. Drep-tatea umană l-a condamnat la ocnă pe viață; ce va face dreptatea divină cu sufletul lui?“

Este evident, pe de o parte, că Eliade a cunoscut poezia lui Alexandrescu: o atestă finalul notei, reminiscență din ultimele două versuri ale baladei; pe de

altă parte, Eliade, deși a șlefuit întrucitva povestirea, s-a menținut mult mai aproape de realitate: eroul lui e un țăran care și-a omorât nevasta cu securea; visul e simplu: țăranul e atacat de un lup, împlinire destul de frecventă în realitatea rurală. La Alexandrescu transformarea artistică e mult mai profundă. Decorul e caracteristic romantismului: o pădure adincă străbătută de fiorul unei vieți supranaturale, luna palidă, vântul, haita de lupi în goană, apariția apocaliptică a morții „pe palidu-i cal”¹, mușcînd din capul zdrobit al unei femei. Nu lipsește nici „cucuveaua cu glas cobitor”, unul din elementele cele mai frecvente ale recuzitei romantice în poezia noastră.²

S-a arătat³, pe drept cuvînt, pe cît se pare, că unul din elementele tabloului provine de la Dante. (*Infernul*, Cîntul XXXII, v. 124—132, XXXIII, 1—3.)

1847, 1863. **In** aceștii 1847: acestei 1863; nenorocosului 1847: norocosului 1863; **2** fier: *scris fer* 1847, 1863; **3** pierdută: *scris pierdută* 1847, 1863; **15** ziuă: *scris zio* 1847, zioă 1863; **19** pierdusem: *scris perdusem* 1847, 1863; **28** inundat 1847: inundat 1863; **42** gura 1847: gură 1863; **43** orce 1847: orice 1863; **46** fierbinte: *scris ferbinte* 1847, 1863; **57** Răsună 1847: *scris Resună* 1863.

CANDELA

Poemul a fost publicat mai întii în ediția din 1838.

Factura lamartiniană a *Candelei* a făcut pe diverși cercetători să propună surse de inspirație din opera lui Lamartine: Pompiliu Eliade (p. 885) apropie *Candela de L'Isolément (Méditations poétiques, I)* și *La lampe du temple (Harmonies poétiques et religieuses, I, 4)*; V. Ghiacoiu (p. 219 și urm.) aduce în discuție un pasaj din *Jocelyn (II-ème époque, 18 février 1793)*⁴, *Le Crucifix (Nouvelles méditations poétiques, XXII)*, *Les Préludes (ib., XV)*, *Les Étoiles (ib., VIII)*. Nu poate fi însă

¹ Cf. *Apocalipsul sf. Ioan Teologul*, cap. 6, versetul 8 (traducerea Gala Galaction, p. 1361): „Și m-am uitat și iată un cal galben-vînat, și numele celui ce călărea pe el era Moartea”.

² Socotim util pentru un viitor istoric al romantismului românesc să dăm mai jos câteva din pasajele unde apare, în noapte, pasărea cobitoare (bufnița sau cucuveaua), element de decor livresc, apărut încă în preromantism. (Cf. de exemplu, *Elegia* lui Th. Gray în *Méditations d'Hervey traduites de l'anglais par M. Le Tourneur*, Première partie, Paris, 1771, p. 194: „Mais quels gémissements viennent frapper mon oreille! C'est le triste hibou, qui, du haut de cette tour couverte de lierre, élève sa plainte jusqu'au ciel...” [=dar ce gemete îmi lovesc urechea! Este bufnița tristă care, din înălțimea acestui turn acoperit de iederă, își ridică plîngerea pînă la cer]; cf. un tablou mai amplu, la Hervey, *ibid.*, II, 81. Cf. P. van Tieghem *Prérom.*, II, 20, 41); C. Stamati, *Muza*, I, p. 147; M. Cucururan, *Poetice cercări*, p. 28; Baronzi, *Nopturnele*, p. 28; Sihleanu, *Arm.*, p. 52, 62; Bossueceanu, *Albumul literar*, 1857, p. 27; A. Biru, *Rouă-n lacrimioare. Poezii*, București, 1860, p. 9; I. I. Sacellariu, *Ehoul inimii. Poezii*, București, 1861, p. 98, 189. La Alecsandri, *Noaptea sfîntului Andrii*, I, p. 292, pe lingă „bufne posomorite” apar și lupi care urlă „cu ochi roși tîntiți la lună”.

³ V. D. Păun, *Ficțiune, imagine și comparațiune*, București, 1896, p. 82 și urm.

⁴ Apărută în 1836. A cunoscut-o Alexandrescu? Apropierile sînt aproape inexistente.

în nici un caz vorba de o inspirație directă, de o „sursă“, ci numai de o atmosferă apropiată și unele vagi reminiscențe de lectură.¹

Inspirația creștină a *Candelei* ridică problema sentimentului religios la Gr. Alexandrescu. Corespondența cu I. Ghica, desfășurată pe un număr mare de ani, *Memorialul de călătorie* și întreaga operă satirică a poetului ni-l prezintă ca pe un raționalist anticlerical. Inspirația religioasă este totuși prezentă în câteva poezii, mai ales din prima epocă: *Prieșugul*, *Înristarea*, *Rugăciunea* și în prima parte a *Epistolei către Voltaire*. Propriu-zis creștină nu e decît *Candela*, unde intervin și elemente concrete de cult și se fac referiri directe la Isus.² Contradicția dintre sentimentul religios exprimat în poeziile menționate aici și firea raționalistă și convingerile anticlericale ale poetului are explicații multiple. E. Lovinescu, discutînd „sentimentul religios în poezia lui Grigore Alexandrescu“, ajunge la concluzia că „divinitatea nu răspundea... atît unei nevoi mistice, cît unei nevoi raționale a poetului“³, disociind în acest fel convingerile religioase de înclinația către misticism. Dar „creștin rațional“ Alexandrescu nu este decît în fragmentul inițial al *Epistolei către Voltaire*. Credem că trebuie să atribuim un rol important în această direcție și influențelor literare. Romantismul francez contemporan se caracteriza prin profesarea deschisă a catolicismului, inspirația religioasă fiind prezentă în cele mai importante opere literare, începînd cu acelea ale lui Chateaubriand și continuînd cu Lamartine, Musset și chiar Victor Hugo, în prima perioadă a activității lui. Nu există, pe de altă parte, incompatibilitate între convingerile religioase și anticlericalism: Victor Hugo, de exemplu, „apără biserica, — și atacă preotul; catedrala Notre-Dame e sfîntă — Claude Frollo nelegiuit“⁴. Trebuie de asemenea să acordăm importanța cuvenită influențelor locale și în special acelei exercitate de Eliade. Acesta își face un merit din a fi combătut tendințele ateiste ale lui Alexandrescu și de a-i fi modificat chiar versurile în acest sens:

Păgîne stanții groase, puțînd a ateie,
Le biciuam cu totul din veacul lui Hristos
Și gînduri de pierzare, dovezi de nebunie
Ți le-ntorceam în cuget creștin și omenos.

(*Ingratul*, ed. D. Popovici, II, 437.)

¹ Cea mai concludentă apropiere e aceea a versului:

Qui du bleu firmament émaillez les campagnes
(*Les Etoiles*)

cu al 4-lea vers din *Candela*:

Ce smăltuiau seninul cereștilor cîmpii.

Printre reminiscențe pot fi înregistrate, cu aceeași rezervă, și apropierile dintre primele 7 versuri din *Candela* cu versurile 104—110 din *l'Immortalité* (*Méditations poétiques*, IV).

² Vom avea prilejul să discutăm diversele aspecte ale concepției religioase a lui Alexandrescu în nota la *Rugăciunea*.

³ P. 130.

⁴ Pierre Moreau, *Le romantisme*, Paris, 1932, p.298: „Il défend l'Eglise, — et il attaque le prêtre. Notre-Dame est sacrée, — Claude Frollo sacrilège.“

Din tematica poeziei semnalăm ideea egalității în fața morții, exprimată în versurile suprimate în ediția 1847 și completate, în versurile 19—28, printr-o inventivă la adresa evlaviei ipocrite.

Versurile 5—7 au fost folosite ca motto la nuvela *Popa-Stoica Farcaș* de I. Voinescu II (*Albina românească* din 4 noiembrie 1845).

1838, 1842, 1847, 1863: **3** stelelor de aur 1847, 1863: falnecelor stele 1838, 1842; **4** smăltuiau 1847, 1863: zmăltuia 1838, smăltuia 1842; **5** religioasa 1847, 1838, 1842: religioasă (1863; candeliei 1847, 1863: candelii 1838, 1842; **6** limpede 1847, 1863: galbenă 1838, 1842; **7** icoanei 1847, 1842, 1863: icoanii 1838; **8** Emblema¹-a bunătății 1847, 1863: Amblemă-a bunătății 1838, 1842; **9** -nfățișază 1847, 1838, 1842: -nfățișează 1863; **11** minutele-acelea 1847, 1863: minutur'le-acelea 1838, minutele acele 1842; sufletul 1847, 1863: inima 1838, 1842; **12** se 1847, 1842, 1863: să 1838; **13** unei inimi 1847, 1863: unui suflet 1838, 1842; **14** Frățeștei 1847, 1863: Frățeștii 1838, 1842; **15** lacrimi 1847, 1842, 1863: lacrimi 1838; **17** smerite 1847, 1842, 1863: zmerite 1838; *după* **18** urmează în 1838, 1842:

Atunci ca și acuma viața neplăcută!
Cînd sînt la răutate tiranii mărginiți?
Veacurile stau față și vremea cea trecută
Ne arată atîția slăviți nenorociți!

- 5 Dar vecinicie n-are nici chiar nenorocirea:
Omul de orce treaptă e ca un muncitor
Ce la sfîrșitul zilei ș-(și-1842) așteaptă răsplătirea:
Întocmai ca sîrmanii (*scris sârmanii 1842*), și împărații mor.

19 pe 1847, 1842, 1863: pă 1838; se 1847, 1842, 1863: să 1838; **23** acela 1847, 1838, 1863: cela 1842; cu fruntea în 1847, 1863: ce cu fruntea-n 1838, 1842; **24** fierul 1838: *scris ferul 1842, 1847, 1863*; **25** se 1847: să 1838, 1842, 1863; -nșale 1847, 1838, 1863: -nșele 1842; blînd 1847, 1842, 1863: sfînt 1838; **26** Tronul dumnezeirei 1847, 1863: Slava dumnezeirii 1838, 1842; să-l 1847, 1863: s-o 1838, 1842; **27** se 1847, 1842, 1863: să 1838; **28** Cerurile-așezate (*așăzate 1842*) pe 1847, 1842, 1863: Cerrur'le rezimate pă 1838; **29** în lume 1847, 1863: a firii 1838, 1842; **30** se 1847, 1842, 1863: să 1838; **31** pe 1847, 1842, 1863: pă 1838; **32** locașuri în locașul 1847, 1863: lăcașuri în lăcașul 1838, 1842; **34** se 1847, 1842, 1863: să 1838; **35** Se-1847, 1842, 1863: Să-1838; se risipește 1847, 1842, 1863: să risipește 1838; **36** și-n 1847, 1863: ș-în 1838, 1842; dimineței 1847, 1863: dimineții 1838, 1842; se 1847, 1842, 1863: să 1838; pierde 1838: *scris perde 1842, 1847, 1863*; **37** Se 1847, 1842, 1863: Să 1838; minunile 1847, 1842, 1863: minunele 1838; zidirei 1847, 1863: zidirii 1838, 1842; **38** se 1847, 1842, 1863: să 1838; rătăcit 1847, 1838, 1842: retăcit 1863; **39** în 1838, 1842:

Din imnuri osebite să- (se-1842) naltă imnul firii

¹ Este posibil ca emblema să nu fie decît o variantă grafică pentru amblemă; vezi și *emplotat* în *Epistola* către A. Donici, v. 45, *Lupul moralist*, v. 42; cf. *Eliade*, *Despre versificație* în volumul al II-lea al ediției D. Popovici, p. 138.

41 căria 1838, 1842, 1863: cărie greșeală 1847; 42 atitea 1847, 1838, 1863: atite 1842; 43 totdeauna 1847, 1838, 1842: totdeauna 1863; 47 Astfel 1847, 1863: Astfel 1838, 1842.

FRUMUSEȚEA

D-ei **

Nu se cunoaște cui îi este dedicată această poezie; poate că e vorba numai de un simplu exercițiu literar.¹

1847, 1863.

PRIETEȘUGUL ȘI AMORUL

Emiliei

Biografiile sînt în general de acord să împartă lirica erotică a lui Alexandrescu în două cicluri, în raport cu cele două nume de femei care apar în poeziile sale: Eliza (pînă prin 1838) și Emilia (prin anii 1840—1844); poeziile care nu poartă numele femeii iubite sînt integrate într-unul sau în celălalt din cele două cicluri, după cronologie sau după datele interne furnizate de text.² Fără a fi total lipsită de verosimil, reconstituirea vieții sentimentale a poetului ni se pare totuși hazardată: atît Eliza, cît și Emilia sînt numite cîte o singură dată în întreaga operă a lui Alexandrescu; în afară de ele, apare și numele Ninei, în poezia cu acest titlu, o prelucrare după Metastasio. Pe de altă parte, din cercetarea scrisorilor către I. Ghica, a căror serie începe în ianuarie 1842, deci în timpul presupusei legături cu Emilia, nu se poate deduce nici o pasiune a poetului pentru vreo femeie. Dimpotrivă: deși scrisorile menționează cîteva nume de femei cu care poetul pare a fi avut relații mai mult sau mai puțin sentimentale, nu este vorba însă decît de legături superficiale, avînd mai degrabă caracterul unui senzualism facil, decît al unei pasiuni constante.

Cu atît mai hazardate ni se par încercările de identificare a Emiliei. G. Bogdan-Duică (*Ist. lit.*, p. 262) socotește că Emilia făcea parte din familia Odobescu, la moșia căreia poetul era invitat uneori.³ E. Lovinescu (p. 114) o identifică cu „artista Elenca, despre care poetul vorbește prea adese“ în scrisorile către Ghica. Acest „prea adese“ se poate traduce, numeric, cu de trei ori: în scrisorile din 10 februarie, 15 aprilie și 6 mai 1842. Nu știm pe ce se bazează

¹ Cf. și nota la *În ore de mîhnire*.

² Cf. E. Lovinescu, p. 107—124. G. Călinescu, p. 373 și urm. reia problema, aducînd, cel dintîi, un argument material: nepoata lui Alexandrescu, „D-na Valeria Sănătescu (decedată de curînd) [...], știa că poetul avea un morman de scrisori de la Eliza“.

³ Cf. scrisoarea din 29 ianuarie 1842: „Știi că cu cîteva zile înaintea plecării tale să vorbea de o partidă hotărîtă a să face la moșia polcov. Odobescu. Știi că nu eram încă hotărît să mă duc. Dar ceea ce nu știi sau ceea ce trebuie să știi mai bine este că m-am dus. Și s-au împlinit cuvintele tale, că adevă inima mea nu să poate împroptivi cînd este vorba de pantofi mici și de ochi frumoși. Dar m-am dus: o mărturisesc spre umilînța mea și nu m-am căit. De am petrecut bine, te las să judeci tu, care cunoști persoanele aceluî soțietăți și care te unești cu mine la părerea că din toate iluziile vieții cea mai plăcută este femeia.“

Lovinescu cînd o identifică pe Elenca cu o artistă a vremii, ca apoi să o poată socoti una și aceeași persoană cu „tinăra femeie“ căreia îi este dedicată *Mingîierea* și care „preluda dulce“ la clavier. În orice caz, din tonul cu care poetul vorbește despre Elenca, rezultă clar că nu poate fi vorba de un sentiment prea puternic.¹

Prieteșugul și amorul apare mai întii în ediția din 1842; a fost, așadar, scris între 1838 și 1841.

Tema *carpe diem* exprimată în formula *carpe rosam* este străveche și universală, atît în poezia cultă cit și în cea populară.²

E de remarcat sonoritatea aproape eminesciană a ultimelor versuri.

O reminiscență a primelor versuri din această poezie găsim la G. Sion:

Zici că poți dintr-o privire
Să cunoști de ești iubită,
Zici că ai o presimțire
Despre inima hrăpită
D-al tău fermec de amor.

(La S. J. în *Ceasurile de mulțemire*, p. 89.)

1842, 1847, 1863. **3** și **4** apar contopite dintr-o greșeală de tipar sau de copiere în 1863:

Zici că e patimă cumplită

8 După 1847, 1842: Dupe 1863; cea bogată 1847, 1863; călduroasă 1842; **9** -ntăritată 1847, 1863; viscoloasă 1842; **14** După 1847, 1842: Dupe 1863; **22** iubească 1847, 1863; slăvească 1842; **26** a ei zimbire (*scris zimbire* 1847) 1847, 1863; noua fire 1842; **34** împrejurul 1863; împrejiurul 1847, *provenit din împrejiurul* 1842; **38** Fiecare 1847, 1863; Fieșcare 1842; **43** colore 1847, 1842: coloare 1863; **44** ști 1847, 1842: și 1863; **52** s-ar 1847, 1863: s-or *probabil corect* 1842.

SUFERINȚA

Poezia a fost încadrată de Lovinescu (p. 120) în ciclul dragostei pentru Emilia.

Găsim și aici o înmănunchiere de motive și imagini romantice: acordarea naturii cu starea sufletească a poetului³, viziuni infernale, efuziuni sentimentale excesive, invocarea morții, evocarea propriului său spectru.

1847, 1863. **4** pieptu: *scris* peptu 1847, 1863; **11** mută 1847: multă *greșeală de tipar* 1863; desnădejduirea 1847: desnădăjduirea 1863.

¹ Cf., de exemplu, scrisoarea din 6 mai 1842: „Eu fiind hotărit să las Bucureștii, nici mi-am luat casă, ci șăz deocamdată la dv. în odaia ta, care însă nu s-a întinat cu venirea Elenchii“.

² Cf. A. Belciugățeanu, *Carpe rosam*, București, 1931.

³ Cf. G. Barozzi, *Opere poetice*, I, Galați, 1876, p. 18:

E toamnă în aer și-n sufletu-i toamnă.

NU, A TA MOARTE...

E. Lovinescu (p. 67) integrează această poezie în „ciclul Emiliei“ și situează, în virtutea acestei ipoteze, compunerea ei în anul 1843, când presupusa legătură se apropia de sfârșit.

Poezia a avut un oarecare răsunet; a fost tradusă în limba italiană de către Canini, *Il libro dell' Amore*, Veneția, 1885.¹

C. I. Fundescu, *Flori*, p. 61, își amintește de comparația din versurile 21—32.

1847, 1863. **15** vei 1847: vrei 1863; **47** pieptu: scris peptu 1847, 1863; **53** Fierul: scris Ferul 1847, 1863; -1 1847: îl 1863; **56** minutul acel dorit 1847: amorul astfel simțit 1863.

CÎND DAR O SĂ GUȘTI PACEA

Această poezie, apărută mai întâi în ediția din 1842, este de asemenea inclusă de Lovinescu (p. 65, 117 și urm.) în „ciclul Emiliei“, iar compunerea ei fixată prin anul 1840.

Poetul revine aici asupra unei idei adesea reluate: necesitatea subordonării suferințelor personale binelui obștesc. Ideea îmbracă forma luptei împotriva unei pasiuni clocotitoare și distructive, căreia trebuie să i se opună pasiuni mai nobile, „mai vrednici să s-aprinză în inimi bărbătești“: lupta pentru omenire, pentru patrie, pentru cei care suferă. E drept că pasiunea se arată pînă la urmă de neînving.

1842, 1847, 1863. **5** desfătării 1847, 1842: desfătării 1863; **10** slava umilește 1847, 1842: gloria o stinge 1863; **11** jertfește 1847, 1863: jărtfește 1842; **16** jertfești 1847, 1863: jărtfești 1842; după versul **20** urmează în 1842:

Natura p-a mea frunte a-ntipărit gîndirea,
A cugeta mari fapte este povara mea:
Cel ce numai în sine și-a mărginit simțirea
E nevrednic de ea.

5 La soarta omenirii tot omul ia o parte;
Asfel legile firii pe noi ne-ndatorez:
Destule vieți triste, de interes deșarte,
Pămîntu-mpodobez.

Dar tinerețea noastră așa ea se strecoară,
10 Cînd omul nemuririi, al vacurilor far²,
Durerea își înecă și peste lumi el zboară
P-al tunetelor căr.

¹ Al. Marcu, *Romanticii italieni și romîni*, în *Analele Academiei Romîne, Memoriile secției literare*, Seria III, Tomul II, 1925, p. 109.

² Versul acesta avea inițial altă formă; cea din ediția 1842 provine dintr-o corectare trimisă lui Ghica în scrisoarea din 29 ianuarie 1842. Textul din scrisoare prezintă diferențe de limbă față de cel tipărit: *nemuririi... veacurilor*.

De ce nu poci tot asfel să-nec a mea durere,
Să trag din a mea rană un fer otrăvitor,
15 Să uit acea sirenă, fatala ei putere,
Și glas încântător.

23 temniții 1847, 1842: temniței 1863; **26** lacrăma 1847, 1863: lacrima 1842; obrații 1847, 1863: obrazii 1842; **27** Răsfringe 1842: scris Resfringe 1847, 1863; **30** piept: scris pept 1842, 1847, 1863; fier: scris fer 1842, 1847, 1863; **31** fierul: scris ferul 1842, 1847, 1863.

ÎNCĂ O ZI

Și această poezie face parte, după E. Lovinescu (p. 122), din „ciclul Emi-
liei” și este considerată „punctul culminant al acestei lamentabile iubiri”.

1847, 1863. **2** extazuri: scris estazuri 1847, estasuri 1863; **6** pieptu: scris peptu
1847, 1863; **10** pierdut: scris perdut 1847, 1863; **13** ce e-n 1847: ce-n 1863; **20**
rămasă 1847: scris remasă 1863; **31** răsplata: scris respłata 1847, 1863; **42** ei
1847: sa 1863.

UN CEAS E DE CÎND ANUL TRECŪ

Data compunerii și identitatea femeii căreia îi este adresată poezia nu pot fi stabilite. E. Lovinescu n-o înregistrează în nici unul din ciclurile poeziilor erotice ale lui Alexandrescu. Din identitatea versurilor 31-32 cu versurile 26³⁻⁴ ale primei versiuni din *În ore de mîntuire* (unde acestea par a-și găsi mai logic locul) s ar putea presupune că poezia n-a fost scrisă înainte de 1844.

Ca și *Anul 1840*, poezia aceasta se țese în jurul momentului de început al unui nou an, al unei noi perioade de viață, prilej pentru reflecții asupra trecutului și viitorului.¹ Dar în timp ce în prima poezie nota dominantă e optimismul, speranța în progresul social, în aceasta concluziile sînt pesimiste, iar sfera meditațiilor poetului este mai restrînsă, referindu-se la viața lui sufltească.

1847, 1863. **11** răzbunare: scris resbunare 1847, 1863; **27** ei 1847: său 1863.

BUCHETUL

Poezia face impresia unei adaptări. V. Ghiacoiu (p. 439) se gîndește la Béranger, fără a găsi nimic similar în poetul francez. Înclinăm mai degrabă către o sursă din secolul al XVIII-lea.

1847, 1863. **4** pierde: scris perde 1847, 1863; **13** mîna 1847: mînă 1863; **30** Rumene 1847: Frumoase 1863; **35** orce 1847: orice 1863; **36** orcite 1847: oricite 1863; **38** ceasul acela nădejdea 1847: ora aceea speranța 1863; pierdut: scris perdut 1847, 1863; **41** galben 1847: palid 1863; **48** pomenire 1847: suvenir 1863.

¹ Cf. Lamartine, *Pour le premier jour de l'année* (*Harmonies*, II, 19).

REVERIA

La baza acestei întârziate elegii romantice pare a se afla un număr de reminiscențe de lectură și locuri comune a căror sursă precisă n-am putut-o determina: ideea că anumite stări de spirit sînt provocate de viața anterioară a sufletului, prezentarea trupului ca o închisoare a sufletului (v. 15), imaginea în care intră statuia lui Memnon etc.

Nu există, de asemenea, indicii pentru o datare precisă.

1847, 1863. **10** zîmbind 1863: zîmbind 1847; **19** deșărtul 1847: deșertul 1863; **22** răsunînd: *scris* resunînd 1847, 1863; **26** pierdute: *scris* pierdute 1847, 1863; **50** Eco 1847: Echo *simplă variantă grafică* 1863.

MEDITAȚIE

În toamna anului 1837, dată probabilă a compunerii *Meditației*, Alexandrescu se afla în regiunea Brăilei¹, înrolat în armată. Prima publicare este cea din ediția din 1838.

Titlul poeziei ne duce la Lamartine, ale cărui *Meditații poetice* (1820) au exercitat o mare influență asupra poeziei românești din prima jumătate a secolului al XIX-lea (Eliade tradusese în 1830 o parte din ele²). De la Lamartine meditația devine un gen literar aproape independent, cu toate că predecesori, cunoscuți de Alexandrescu, n-au lipsit: *Ruinele* lui Volney poartă subtitlul de *Meditații cu privire la revoluțiile imperiilor* și cuprind numeroase pasaje lirice; titlul traducerilor lui Le Tourneur din Hervey este de asemenea *Meditații*³. La noi meditații în proză a scris, cu puțin înainte de compunerea poeziei lui Alexandrescu, Cezar Bolliac.⁴ Atitudinea meditativă în fața naturii, a ruinelor, a monumentelor etc. este de altfel caracteristică pentru preromantism și romantism.

Meditația lui Gr. Alexandrescu ni se înfățișează ca o succesiune de teme lirice devenite aproape tradiționale în romantism; sentimentele și reflecțiile poetului sînt exprimate în forme sugerate adesea de bogatele sale lecturi.⁵

Cadrul în care își situează meditațiile poetice este toamna. În timp ce pentru clasicismul antic și modern acest anotimp este simbolul belșugului și veseliei, el devine, începînd cu secolul al XVIII-lea, prilejul unor reverii melancolice, al unor reflecții asupra morții, într-o atmosferă tristă, adesea apăsătoare.⁶ Hervey exprimă foarte clar acest lucru, la începutul *Mormintelor* sale: „Nous

¹ Vezi nota autorului la versul 13.

² *Meditații poetice dintr-ale lui De La Martine, traduse și alăturate cu alte bucăți originale prin D. I. Eliad, 1830.*

³ *Méditations d'Hervey, traduites de l'anglois par M. Le Tourneur... Paris, 1771.*

⁴ *Operile lui Cezar Bolliac. Meditații. București, în tipografia lui Eliad, 1835.*

⁵ V. Ghiacîoiu, p. 193, caută să stabilească corespondențe exclusiv cu Lamartine, ceea ce înseamnă o simplificare excesivă a faptelor și o diminuare a lui Alexandrescu: acesta s-a încadrat în întreaga poezie a epocii sale și nu poate fi considerat un imitator al lui Lamartine. De altfel, apropierile de detaliu propuse de V. Ghiacîoiu sînt neconvingătoare.

⁶ Cf. Lanson, *Lamartine*, vol. I, p. 248. La noi, înainte de Alexandrescu, putem cita *Toamna* lui Mumuleanu (*Poezii*, 1837, p. 51).

étions dans la saison de l'automne, saison qui excite à la rêverie et qui plus que les autres verse dans les âmes sensibles les pensées et la douce mélancolie“.¹

Toamna aduce în sufletul poetului „simțiri deosebite“. Prima reflecție privește moartea care „seceră fără-nctare“. Această idee se concretizează în formula tradițională *ubi sunt...?* („unde sînt...?“), dar în timp ce de obicei formula este folosită pentru generații de mult trecute, ilustrînd ideea succesiunii nesfîrșite a generațiilor și caracterului schimbător al soartei (*fortuna labilis*), la Alexandrescu este vorba de prietenii lui din copilărie, morți înainte de vreme (v. 5—12). De aici gîndurile poetului se îndreaptă către cei căzuți în războaie (v. 13—28), iar aceasta îl duce la ideea deșertăciunii gloriei și a concretizării ei prin somptuoase monumente funerare (v. 29—48). O analiză a gloriei, destul de prolixă, dar în care se remarcă un elogiu al luptei pentru libertate, împotriva tiraniei, a fost înlăturată de poet în redactarea din 1847 și înlocuită cu exprimarea unei foarte vechi idei poetice: reprezentarea vieții ca o piesă de teatru (v. 49—52). Poezia se încheie cu constatarea soartei triste a omenirii. Speranțele, fericirea nu sînt decît umbre înșelătoare (această din urmă idee o găsim în alte două poezii ale aceluiași volum: *Fericirea*, după Béranger, și *Eliza*).

1838, 1842, 1847, 1863. Titlu Meditație 1847, 1842, 1863: Meditația 1838; 1 și -(și) 1847, 1842, 1863: ș- 1838; 2 toamnei 1847, 1863: tomnii 1838, 1842; 3 galbenele 1847, 1863: galbenile 1838, 1842; pe 1847, 1842, 1863: pă 1838; 9 prietini 1847, 1842, 1863: prieteni 1838; 12, 13, 14, 15 se 1847, 1842, 1863: să 1838; 13 nota lipsește în 1838; ochiul 1847, 1842, 1863: oichiul 1838; 16 lumii 1847, 1863: lumii 1838, 1842; 21 răsturnați 1838, 1842: scris resturnați 1847, 1863; 22 Pe 1847, 1842, 1863: Pă 1838; sfîrșitul 1847, 1842, 1863: sfîrșitul 1838; 24 Fierul 1838: scris Ferul 1842, 1847, 1863; 28 și-au 1847, 1863: ș-au 1838, 1842; răzbunat 1838: scris răsbunat 1842, resbunat 1847, 1863; 30 de cinste 1847, 1838, 1842: d-onoare 1863; pe 1847, 1842, 1863: pă 1838; 35 pierc 1838: scris pere 1842, 1847, 1863; 38 răsune 1838, 1842: scris resune 1847, 1863; 45 spune-mi 1847, 1842, 1863: scris spunem 1838; 47 dacă pe 1847, 1842, 1863: daca pă 1838; se (de două ori) 1847, 1842, 1863: să 1838; în locul versurilor 49 — 52 se citesc în 1838 și 1842:

Cinstea d-a face bine e negreșit slăvită;
Frumos e să duci moartea l-ai binelui dușmani,
Să scapi de asupra o patrie iubită
Și să adăpi pămîntul cu sînge de tirani.

- 5 Dar cine e acela pă (pe 1842) care conștiința
Îl va ierta să spuie că or la ce-a lucrat
Pentru obștescul bine i-a fost toată silința,
Că la folos în parte de loc n-a cugetat?

---

¹ „Era toamna, anotimp care indeamnă la visare și care, mai mult decît celelalte, revarsă în sufletele sensibile gîndurile și dulcea melancolie“ (*op. cit.*, vol. I, p. 75).

И И О Е З И І

Але

Д. ГР. АЛЕКСАНДРЕСКУЛ.

БУКУРЕЩІ. *С. С. С. С.*

Тіпзріте ла Захаріа Каркалекі.

1838.

- Eu mă gîndesc adesea (adese 1842) l-atîți morți fără moarte,
10 Văz că l-acele fapte prin care să (se 1842) slăvesc,
Pricini deosebite s-a întîmplat să-i poarte
Și virtutea pornită de patimi o găsec.

- Unul drepturi pierdute (scris pierdute 1842) căta să dobindească,
Altul o singerată necinste-a răzbuna,
15 Unul călcînd puterea voia să stăpînească,
Și altul iar de alte objecturi să-ndemna.

- Ei sînt c-acele păsări de bine făcătoare,
Ce curăță cîmpia de șărpi (șerpi 1842) otrăvitori
Și poate fără voie ne sînt folositoare,
20 Cătînd să ducă hrană la pui nezburători.

Ce rar să (se 1842) nasc acele duhuri marinimoase,
Care nestăpinite de patimi sufletești
Și fără să privească la-npartele foloase,
Pentru nimic fac bine ca duhur'le cerești!

- 25 Aceștia-ntre (aceștii între 1842) oameni nu pun deosebire;
Legi, locuri sau credințe pă (pe 1842) ei nu îi opresc;
Tot scoposul le este sîrmana (scris sărmana 1842) omenire
Și ajută de obște pă (pe 1842) cei ce pătinesc.

- Asfel stăpînul zilii întinde-a sa căldură
30 Orunde (ori- 1842) e viață ș-orunde (ori- 1842) e pămînt,
Așa ale lui raze să (se 1842) -mprăștie-n natură
Ș-or (ori 1842) în ce loc al lumii în patria lor sînt.

53 veacur'le 1847, 1838, 1842: veacurile *aritmio* 1863; **56** omenirei 1847, 1863: omenirii 1838, 1842; **57** se 1847, 1842, 1863: să 1838; **58** nădejdea 1847, 1838, 1842: speranța 1863; **59** zîmbire 1838, 1863: *scris* zîmbire 1842, 1847; **60** fericirei 1847, 1863: fericirii 1838, 1842; **61, 62, 63** astfel 1847, 1863: asfel 1838, 1842; **65** soartei 1847, 1863: soartii 1838, 1842; **70** ce-o 1838: ce-a 1842, 1847, 1863; **71** ceasul 1847, 1838, 1842: ora 1863; pier 1838: *scris* pere 1842, 1847, 1863; **72** Se 1847, 1842, 1863: Să 1838; vecinica 1847, 1842, 1863: veșnica 1838.

CIMITIRIUL

Data compunerii acestei poezii, publicată pentru prima oară în ediția din 1838 sub titlul *Peștera*, nu poate fi stabilită cu precizie. Izvorul de inspirație pare a fi vizitarea, la o mănăstire, a hrubei în care se țin craniile călugărilor.¹

Din punctul de vedere al tematicii, poezia se integrează în genul sepulcral, în forma lui aproape clasică²: mormintele sînt lecții pentru omul care își poate

¹ E. Lovinescu, p. 59.

² Vezi nota la *Mormintele la Drăgășani*, p. 426 și urm.

da seama de zădărnicia „fumurilor“, a ambițiilor omenești. Atmosfera macabră este creată începînd de la versul 13 și amplificată de imaginile din versurile 21—28. Poezia se încheie cu o reluare a prezentării mormintelor ca izvor de învățăminte pentru om.

Schimbarea titlului din *Peștera* în *Cimitiriul* în ediția 1847 precizează într-
cîtva genul literar al poeziei, dar face ca unele pasaje să rămînă obscure; prin
această modificare și prin înlocuirea ultimelor două strofe din prima versiune cu
strofa finală a versiunii definitive, Alexandrescu pare să fi urmărit realizarea
unui poem liric de o valoare generalizatoare mai mare.

1838, 1842, 1863. **Titlu** *Cimitiriul* 1847, 1863: *Peștera* 1838, 1842; **1** pocă-
inței 1847, 1863: pocăinții 1838, 1842; **2** pier 1838: *scris per* 1842, 1847, 1863;
3 credinței 1847, 1863: credinții 1838, 1842; **6** se 1847, 1842, 1863: să 1838;
7 fierbinte 1838: *scris ferbinte* 1842, 1847, 1863; **8** lacrimi 1847, 1842, 1863: lacrimi
1838; **9** bolțile 1847, 1842, 1863: bolțele 1838; **13** sinu- 1838: sinu- 1842, 1847,
1863; **14** Uricioasa 1847, 1838, 1842: Furioasa 1863; foștilor 1847, 1842, 1863:
foștilor 1838; **15** altarul 1847, 1842, 1863: altarul 1838; pe 1847, 1842, 1863:
pă 1838; **16** de 1847, 1842, 1863: dă 1838; **21** locuinț- 1847, 1863: lăcuinț- 1838,
1842; **24** Pe 1847, 1842, 1863: Pă 1838; sfărămă 1847, 1838, 1863: sfărămă
1842; **26** sălbatici 1847, 1842, 1863: sălbateci 1838; jertfeau 1847, 1863: jărtfea
1838, 1842; pe 1847, 1842, 1863: pă 1838; **27** treceau 1847, 1863: trecea 1838,
1842; **31** pier 1838: *scris pere* 1842, 1847, 1863; **34** se- 1847, 1842, 1863: să- 1838;
în locul versurilor 37—40 se citesc în 1838, 1842:

Dar... făclia-m (mi 1842) să (se 1842) stinge și flacăra ei pier
(*scris pere* 1842),

Trebuie a mă-ntoarce; mă-ntorc însă mihnit,

Căci înc-aveam plăcere

În fundul aștii (astii 1842) peșteri să umblu (îmblu 1842) rătăcit.

5 Așa făclia vieții pă (pe 1842) om cînd părăsește,

De plăcerile lumii el nu este sătul

Ș-orcît (ori- 1842) de mult trăiește,

Atunci tot i să (se 1842) pare că n-a trăit destul.

39 răsplată: *scris resplată* 1847, 1863.

BARCA

E. Lovinescu (p. 58) consideră poezia ca fiind una din ultimele din „ciclul
Elizei“ și plasează compunerea ei curînd după despărțirea de Eliza, la Brăila,
în anul 1837; localizarea și datarea sînt sprijinite pe argumentul, destul de
puțin solid, că apa pe care plutește barca nu ar putea fi decît Dunărea (în pasa-
jele suprimate din ediția 1847 poetul face aluzie la o furtună, și prin urmare nu
ar putea fi vorba de un lac). Indicii certe pentru datare lipsesc.

Plimbarea cu barca, ca pretext de reflecții poetice, apare în literatură începînd din secolul al XVIII-lea (J.-J. Rousseau, Chateaubriand).¹ Alexandrescu a cunoscut desigur *Le golfe de Baya* al lui Lamartine (*Méditations poétiques*, XV), fără a-i prelua însă conținutul. Apropierile sugerate de Pompiliu Eliade (*Le lac, l'Immortalité*)² și de V. Ghiaciovu (*Epître à M. Casimir Delavigne* a lui Lamartine și *Le prisonnier* al lui Béranger)³ sînt prea vagi pentru a fi demne de reținut. Găsim însă exprimate aici gînduri care revin adesea la Alexandrescu: ura împotriva „tilharilor“ (v. 13—16), speranța în fericire însoțită de teama ca și această speranță să nu fie spulberată (v. 41—44 și 11—12 din strofele suprimate). Sentimentul dominant este însă dragostea.

În *Universul* din 10 octombrie 1846, I. Genilie (?) dă o interpretare alegorică poeziei, sugerată mai ales de versurile 9—12; nu credem că interpretarea aceasta poate fi reținută.

1838, 1842, 1847, 1863. **1** Pășește 1847, 1842, 1863: Pișaste 1838; pe 1847, 1842, 1863: pă 1838; **2** naturei 1847, 1863: firii 1838, 1842; **4** se- 1847, 1842, 1863: să- 1838; **7, 8** dacă 1847, 1842, 1863: daca 1838; **8** mulțumire 1847, 1838, 1863: mulțămire 1842: după versul **8** urmează în 1838 și 1842:

Negreșit că furtuna, de vinturi ațîțată (ațîțată 1842),
Poate curînd să schimbe plăcerea-n grozăvii,
Adîncul să-l deschiză, și marea-ntăritată
Un mormînt să ne-arate, departe de cei vii.

5 Dar pămîntul nu are talazuri mai cumplite,
Stînci mai primejdioase, mai grele de trecut?
A! martur iau p-acela ce asprele ursite
Viață de durere și chinuri i-a țesut!

Saltă, iubită barcă! nimic nu te oprește;
10 Aerul este dulce, tot zgomotul e mort;
Nădejdea ține cirna și cerul ne zîmbește (zîmbește 1842):
Subt toată-a lor (lui 1842) lățime, noi nu vom găsi port?

13, 18 pe 1847, 1842, 1863: pă 1838; **16** pierzare 1838: scris perzare 1842, 1847, 1863; **18** vostri 1847, 1842, 1863: voștri 1838; **25** Cerul o să ne-ajute 1847, (a să) 1842, 1863: Ceru-o să ne ajute 1838; **28** jertfă 1847, 1863: jărtfă 1838, 1842; **29** Dacă 1847, 1842, 1863: Daca 1838; **31** -n 1847, 1838, 1842: în, presupunînd citirea disilabică a cuvîntului viața⁴, 1863; **32** ș-aș 1838: m-aș greșeală de tipar⁵ 1842, „corectată“ în mi-aș 1847, 1863; **33** dreptu-acelei: dreptu-acelii 1838, dreptu celii 1842 moldovenism menținut sub forma dreptu celei în 1847, 1863; **35** închi-

¹ Lanson, *Lamartine*, p. 184.

² P. 886.

³ P. 215.

⁴ Se găsesc însă numeroase cazuri, în 1863, de transformări de acest fel, fără nici o preocupare pentru menținerea ritmului.

⁵ Provenită din asemănarea slovelor chirilice м și ш.

puirei 1847, 1863; închipuirii 1838, 1842; **38** zîmbi 1838: scris zîmbi 1842, 1847, 1863; **42** răsplăti 1838, 1842: scris resplăti 1847, 1863; **43** Dacă 1847, 1842, 1863: Daca 1838; nădejde 1847, 1838, 1842: speranță 1863; -nșălată 1847, 1863: -nșălată 1838, 1842; **44** nădejdea 1847, 1838, 1842: speranță 1863.

RUGĂCIUNEA

A fost publicată mai întii în ediția din 1838; nu există indicii pentru o datare mai precisă.

Pompiliu Eliade (p. 884) consideră poezia inspirată din *Hymne de l'enfant à son réveil* (*Harmonies*, I, 7) a lui Lamartine; nici scopul, nici mijloacele de expresie nu îndreptățesc această apropiere. E. Lovinescu (p. 81) aduce în discuție *La prière* (*Méditations poétiques*, XII), găsind asemănări cu *Rugăciunea* în ceea ce privește „concepția poetică despre Dumnezeu”; asemănările sînt totuși vagi; asupra concepțiilor vom reveni mai jos. V. Ghiacoiu (p. 249 și urm.) adaugă la lista surselor posibile cîteva pasaje din *Noapțile* lui Young — *Le Tourneur*, și mai puțin convingătoare. Desigur că nu poate fi vorba de o sursă unică, dar dacă examinăm concepția despre divinitate exprimată în *Rugăciunea*, constatăm, ca și Ch. Drouhet (p. 192), că această poezie „în fond e un imn deist și morală ce o cuprinde e umanitară, iar nu creștină”. În felul acesta atenția ni se îndreaptă către celebra *Rugăciune universală* a lui Pope, pe care Alexandrescu a putut-o cunoaște în traducerea lui Lally-Tolendal, intercalată în edițiile operelor lui Delille.¹ Este interesant de remarcat că pasajul din *La prière* la care, probabil, se referă Lovinescu este considerat ca o reminiscență din Pope.² Există, de asemenea, unele pasaje din *Rugăciunea* lui Alexandrescu care prezintă asemănări cu *Rugăciunea* lui Pope și pot trece drept reminiscențe din cea din urmă. *Rugăciunea universală* începe cu cuvintele:

Père de tout! O toi qui³...

corespunzînd cu primul vers al lui Alexandrescu:

Al totului părinte, tu, a cărui...

Cităm apoi:

Que cet instinct sacré, qu'on nomme conscience
Soit mon frein le plus fort, mon guide le plus cher⁴...

Pasajul poate fi apropiat de versul 16:

Conștiința să-mi fie cereasca ta povăță.

¹ Influența *Rugăciunii* lui Pope asupra deismului francez a fost discutată de P. van Tieghem într-un articol din *Revue de littérature comparée*, 1923, p. 190.

² Versurile 41—54. Cf. comentariul lui Lanson *ad locum*.

³ „Părinte al totului! O tu care...”

⁴ „Acest instinct sacru, care este numit conștiință,
Să-mi fie frîul cel mai puternic, călăuza cea mai dragă.” (*Oeuvres de J. Delille, nouvelle édition. Oeuvres posthumes*, vol. XVI, Paris, 1824, p. 231 și urm.)

Alte pasaje din *Rugăciunea*, similare cu Pope, se referă la calea adevărului, pe care o urmează poetul, la indulgența față de semenii etc.

Semnalăm de asemenea similitudinea schemei strofei în *Rugăciunea* lui Alexandrescu și *Le désespoir* al lui Lamartine (*Méditations poétiques*, VI). Cităm din acest din urmă poem versurile 49—54, care prezintă și apropieri de conținut cu poezia lui Alexandrescu:

Créateur, Tout-Puissant, principe de tout être!
Toi pour qui le possible existe avant de naître!
Roi de l'immensité,
Tu pouvais cependant, au gré de ton envie,
Puiser pour tes enfants le bonheur et la vie
Dans ton éternité!¹

Influențele și reminiscențele au însă un rol secundar în *Rugăciunea* lui Alexandrescu: acesta și-a expus aici crezul său moral, și-a definit propria sa atitudine în viață și în aceasta constă originalitatea și valoarea poemului; sentimentul religios și rugăciunea propriu-zisă ocupă un loc secundar în ansamblul poeziei.

V. Alecsandri își va fi amintit de *Rugăciunea* lui Alexandrescu în *Imn religios* (*Poezii*, ed. Gh. Adamescu, vol. II, p. 123):

Etern Atotputernic, o! Creator sublim,
Tu, ce dai lumii viață și omului cuvânt...

și mai ales în *Imn către Dumnezeu* (*ibid.*, p. 240):

O! Dumnezeu, al totului părinte,
Înalt al lumii Creator!

1838, 1842, 1847, 1863. **3** creator 1847, 1863: ziditor 1838, 1842; **4** margini 1847, 1842, 1863: mărgini 1838; **5** sfânt 1847, 1838, 1842: sînt 1863; **7** Dacă 1847, 1838, 1863: Dacă 1842; făpturei 1847, 1863: făpturii 1838, 1842; **8** întotdeauna 1847, 1838, 1842: întotdeauna 1863; **10** zimbește 1847, 1838, 1863: scris zimbește 1842; **19** omenirei 1847, 1842, 1863: omenirii 1838; **20** pe 1847, 1842, 1863: pă 1838; altul 1847: p-altul 1838, 1842, 1863; **25** totdeauna 1847, 1838, 1842: totdeauna 1863; **26** nemuririi 1847, 1863: nemuririi 1838, 1842; **28** zimbește 1847, 1838, 1863: scris zimbește 1842; **32** Ce sînt pentru mărirea-ți 1847, 1863: Care sînt pentru slava-ți 1838, 1842; **33** Dupe 1847, 1863: După 1838, 1842; **43** pămîntu 1847, 1863: pămîntul 1838, 1842; **44** vîntu 1847, 1863: vîntul 1838, 1842; **54** Se 1847, 1842; 1863: Să 1838.

¹ Eliade tradusese aceste versuri în ritmul tradițional al poeziei neogrecești, fără a respecta metrul original:

Creator atotputernic
Princip la toată ființa,
Ce plîă a nu se naște
Întru tine e putînța
A fi cum t-ei îndura...
(*Meditații*, p. 37.)

VIAȚA CÎMPENEASCĂ

I. Ghica ne informează (p. 663) că Alexandrescu petrecuse o vară (1838 sau 1839) la Florești, moșia lui Cantacuzino. Poezia a fost scrisă după aceea, probabil în anul 1840 sau 1841, la o rugămintă a vornicului, cum par să o dovedească versurile 3—4 ale primei versiuni:

Cu mulțămire-aș face
Descrierea ce dorești.

A fost publicată mai întâi în ediția din 1842.

Este vorba, așadar, de o poezie de circumstanță, descrierea măgulitoare a unui domeniu, pentru a face plăcere amfitrionului. De aici lungimea, neobișnuită la Alexandrescu, dar și lipsa quasitotală de compoziție, efortul vădit de a amplifica elogiile, îmbinate totuși cu ironii și cu numeroase elemente de satiră socială și politică.

Genul literar al poeziei descriptive nu este nou. La Delille, de exemplu, găsim *Vers à M-me la comtesse de B. sur son jardin* (*Oeuvres*, Paris, 1824, vol. I, p. 83) sau *Vers sur le jardin de M-me de Houdetot* (*ibid.*, p. 100). Acest gen de poezii de circumstanță n-a fost practicat la noi: boierii, refractari la cultura modernă, nu participau la viața intelectuală a țării, nu aveau relații de societate cu poeții. Și dacă găsim elemente descriptive la Iancu Văcărescu, cadrul descris este propria sa moșie: începînd de la strofa a 24-a a *Primăverii amorului* putem întîlni accente apropiate de cele ale lui Alexandrescu:

Se întinde o cîmpie
De subt poale de Carpați,
Cîmp deschis de vitejie
La romîinii lăudați.

.....
Acolo am eu cășcioară,
Pe un vîrf de delișor,
Curge-n vale-i o așoară,
Murmurînd încetișor;
Împotrivă zmăltuite
Dealuri altele se văd
Ș-in vilcelile-nflorite
Miei pasc, alerg, se joc, șad.

(Colecție, p. 7—8.)

G. Călinescu (p. 450—451) vede în versurile 129—132 o reminiscență din Parny, iar versurile 160—172 sînt apropiate de o poezie de Lebrun (p. 472).

Într-un articol nesemnat, apărut în *Propășirea* din 1 septembrie 1844, p. 370, găsim relatată o vizită la Florești: „Mă grăbii să mă îmbrac și mă dusei să vizitez această lăcuință pe care imaginația mea visase atît de plăcută de cînd

unul din poezii nostri a cântat-o". Autorul povestește apoi că proprietara moșiei, „castelana", a recitat descrierea ironică a locuinței (v. 72—83) și încheie, întrebându-se admirativ: „Poate fi ceva mai adevărat și de un glumeț mai ușor?"

1842, 1847, 1863; o corectare la versurile 267—269 se găsește în scrisoarea către Ghica din 29 ian. 1842 (S). Titlu D.V.G.C. 1847, 1863: D. Vornicului Gr. Cantacuzino 1842; versurile 1—4 se citesc astfel în 1842:

Așa, natura îmi place
O simț, nu te amăgești,
Și cu mulțămire-aș face
Descrierea ce dorești.

9 inimei 1847, 1863; inimii 1842; **15** Coprins 1847, 1863: Cuprins 1842; nemulțumire 1847, 1863; nemulțămire 1842; **20** Duhul își 1847, 1842: Spiritu-și 1863; pierde; scris perde 1842, 1847, 1863; în locul versurilor **23—28** se citesc în 1842:

Cu toate aceste, dorința,
Pofta de a-ți mulțumi
25 Pentru zilele plăcute,
La cîmpul tău petrecute,
Mă face să-mi pui silința
Locul acel a descri.

37 serei 1847, 1863: serii 1842; versurile **42—44** au în 1842 forma:

Cuprinsul unde cu tine
Firea o am prețuit
Și plăcerile senine

45-a 1847, 1863: -au 1842; **48** răsărit 1842: scris resărit 1847, 1863; **53** liniștită 1847, 1863: lineștită 1842; **72** lunei 1847, 1863: lumii 1842; **74** glumei 1847, 1863: glumii 1842; **75** Slobod 1847, 1842: Liber 1863; **118** dubuă (scris duoă) 1847: două 1842, 1863; **143** năștea 1842, 1863: păștea greșeală 1847; **149** ațiță 1863: ațiță 1842, 1847; **152** de 1842, 1863: pe 1847; **153** firei 1847, 1863: firii 1842; **155** Lua 1847, 1842: Luau 1863; **156** adeseaori 1847, 1863: adeseori 1842; **166** Insectele- 1847, 1842: Insecta 1863; **175** torente 1847, 1863: torenturi 1842; **181** coprindea 1847, 1863: cuprindea 1842; **189** zimbet 1847, 1863: scris zimbet 1842; **199** Slobod 1847, 1842: Liber 1863; **207** ieșa 1847, 1842: ieșea 1863; **208** stelele 1847, 1863: stelile 1842; **214** nopții 1847, 1842: nopței 1863; **215** Pîn 1863: Pen 1842, 1847; **216** clătina 1847, 1842: cletina 1863; **224** liniștit 1847, 1863: lineștit 1842; **231** tinereței 1847, 1863: tinereții 1842; **233** vieței 1847, 1863: vieții 1842; **238** smuls 1847, 1863: smult 1842; **244** Poteca 1847, 1863: Potica 1842; **247** astfel 1847, 1863: asfel 1842; **248** strein 1847, 1863: străin 1842; **257** Se naște 1847, 1842: Simți atunci 1863; **267** tiraniei 1847, 1842, 1863: răutății S; **268** Tovarăși 1847, S, 1863: Miniștri 1842; **269** vicleniei 1847, 1842, 1863: nedreptății S; **273** zimbete 1847, 1863: scris zimbete 1842; **279** locaș 1847, 1863: lăcaș 1842; **280** Eu mulțumit 1847, 1863: În sinul firi- 1842; **281** Liniștit 1847, 1863: Lineștit 1842; **291** răsplătirea 1842: scris resplătirea 1847, 1863; **293** Și cinștea 1847, 1842: Ș-onoarea 1863; **296** răzbunător (răs-) 1842: scris resbunător 1847, 1863.

MIEZUL, NOPȚEI

Miezul nopței este prima poezie publicată de Gr. Alexandrescu, și singura din ediția 1832 reprodusă în ediția 1847. A apărut în *Curierul românesc* din 6 martie 1832. Data compunerii este socotită de cercetători cu mult anterioară primei publicări și se stabilește în raport cu celelalte poeme din ediția 1832, în special cu *Adio la Tîrgoviște* și cu *Întoarcerea*. Elementele datării, în afară de cele interne, rezultînd din conținutul poemului însuși, sînt următoarele (reproducem argumentarea lui Lovinescu, p. 52 și urm.): cunoscuta scrisoare a lui Ghica către Alecsandri afirmă că scriitorul făcuse cunoștință cu Alexandrescu „cam pe la 1831” și că acesta îi recitase *Adio la Tîrgoviște*¹; așadar, s-ar putea conchide de aici că poemul *Adio* fusese deja scris în primăvara anului 1831. Pe de altă parte, faptul că în *Miezul nopței* se vorbește de „frumoasa² primăvară” care „acuma se grăbește/la caru-i să înhame pe zefirii ușori” ar permite să se afirme că și această poezie a fost scrisă la Tîrgoviște în primăvara anului 1830. În sfîrșit, reminiscențele, în *Adio*, din *Ruinurile Tîrgoviștii* și *Păstorul întristat* ale lui Cîrlova, publicate în 20 martie și 8 mai 1830, ar arăta că *Adio* a fost concepută după 8 mai 1830 și înainte de primăvara 1831, cînd ar fi avut loc întîlnirea cu Ghica. Căutînd, apoi, să stabilească raportul cronologic dintre *Miezul nopței* și *Adio*, Lovinescu scrie: „Din faptul că *Adio* e un rămas bun adresat Tîrgoviștei, înainte de a o părăsi, deducem că *Miezul nopței* a fost, probabil, scris înainte”. Și, deoarece ideea cîntării ruinelor nu putea veni în vremea aceea decît de la Cîrlova, Lovinescu susține că *Miezul nopței* trebuie să fi fost compusă după 20 martie 1830.

Argumentația lui Lovinescu păcătuiește în unele amănunte: nu putem pune prea mult temei pe mărturia lui Ghica, de atîtea ori înșelătoare, mai ales că de la faptele relatate au trecut aproape șaizeci de ani.³ De altfel, nici Ghica nu este categoric; el afirmă că întîlnirea a avut loc „cam pe la 1831” și nu cu precizie în 1831. Cu alte cuvinte, data extremă nu poate fi considerată primăvara 1831, ci mai degrabă cea a primei publicări, începutul anului 1832. Pe de altă parte în *Adio* nu este vorba de despărțirea de Tîrgoviște, mențiunea *La Tîrgoviște*, adăugată de-abia în 1863, fiind echivalentă cu celelalte titluri localizatoare ale poeziilor lui Alexandrescu: *La Mănăstirea Dealului* (Trecutul), *La Cozia* (Umbra lui Mircea), *La Drăgășani* (Mormintele), *La Tismana* (Răsăritul lunei). Poetul își iar rămas bun de la lume, nu de la Tîrgoviște:

Zic lumii un adio: iau lira și mă duc.

Deci nici cronologia relativă a celor două poezii nu este solidă. Trebuie, așadar, să reținem numai termenul *a quo*, data apariției poeziilor lui Cîrlova.

În ediția din 1847, Alexandrescu a adus importante modificări structurii inițiale a poeziei: au fost șterse 12 strofe și adăugate 4 (vezi variantele);

¹ P. 658.

² Trecem peste unele scăpări ale lui Lovinescu care provin din faptul că citează *Miezul nopței* după ediția 1863 unde există schimbări față de versiunea din 1832 și sînt introduse strofe din *Adio*. În versul pe care îl cităm „frumoasa” este pentru „a patra”.

³ Lovinescu însuși arată ceva mai jos (p. 53) cîtă valoare au mărturiile lui Ghica: acesta socotește că *Miezul nopței* a fost scris după 1837!

versurile 25—36,c are nu figurează în edițiile anterioare, au fost extrase din poezia *Adio la Tîrgoviște*, omisă în ediția 1847, și ușor modificate: 25—28 corespund cu versurile 33—36 din *Adio*, versurile 29—32 cu 53—56, iar 33—36 cu 45—48; versurile 5—8 reproduc, în linii mari, versurile 21—24 din *Prieteșugul*, omisă de asemenea din ediția din 1847. Poetul a știut să renunțe la balastul prolix al debuturilor și să ofere cititorului o elegie încheată.

În prezentarea pe care o face poeziei în *Curierul românesc*, Eliade scrie: „Alexandrescul, un tânăr abia de 18 ani, ca un alt Young ieșit din ruinurile Tîrgoveștii, se așază pe ele în mijlocul nopții și face să răsune glasul său cel plîngător“. Observația lui Eliade situează cu justețe *Miezul nopții* în cadrul temei preromantice a meditațiilor nocturne, al cărui reprezentant principal a fost, în secolul al XVIII-lea, poetul englez Edward Young. Ca și pentru Young, pentru Alexandrescu noaptea și luna sînt inspiratoare ale poeziei și ale cugetărilor filozofice și religioase:

luna s-arată să inspire
Gîndiri religioase l-ai lui Apolon fii.¹

(v. 3—4)

Ca și poetul englez, care lăsa poeților mondeni soarele, Alexandrescu urăște lumina:

cat singurătatea
[...].lumina eu urăsc

(v. 25¹³⁻¹⁴)

Young considera noaptea ca o pauză în viața naturii, atributele nopții fiind liniștea, încremenirea. Aceeași e și viziunea lui Alexandrescu:

Cînd tot doar-me-n natură, cînd tot e liniștire,
Cînd nu mai e mișcare în lumea celor vii

(v. 5—6)

Acum e miezul nopții!... Natura toată tace!...

(v. 12⁵)

În sfîrșit, Alexandrescu, ca și Young, îmbină meditația filozofică cu elegia personală. Poetul englez plîngea moartea soției, a fiicei și a prietenului, Alexandrescu pe a părinților.²

---

¹ Pentru toate citatele, vezi variantele, deoarece schimbările operate de Alexandrescu sînt de cele mai multe ori importante.

² Cf. *Mîngîierea*, v. 24—25:

Să-ți arăt împrejur-mi un larg cerc de morminte
În care dorm frați, rude, părinți ce m-au iubit.

Cei care socotesc data compunerii *Miezului nopții* anul 1830 situează moartea părinților în anul 1827 (Lovinescu, p. 54, G. Călinescu, p. 363).

În afară de Young, pe care Alexandrescu l-a cunoscut în traducerea lui Le Tourneur¹, se găsește în *Miezul nopții* urmele influenței lui Lamartine: versul 10 poate fi pus alături de versul 3 din *l'Isolement*:

Je promène au hasard mes regards sur la plaine²

iar versul 36 a fost socotit o traducere (e de fapt o reminiscență) a versului:

Met³ la main sur ses yeux et demande un tombeau.⁴

(*Harmonies*, XVII, *Le retour*.)

Imaginea din versurile 7—8 a fost considerată ca provenind din Chateaubriand, *René*, p. 133: „Quelquefois une haute colonne se montrait seule debout dans un désert, comme une grande pensée s'élève par intervalles dans une âme que le temps et le malheur ont dévastée.”⁵ (Cf. V. D. Păun, *op. cit.*, p. 72 și urm., V. Ghiacoiu, p. 148.) Alexandrescu are însă mai degrabă în memorie imaginea preluată și oarecum schimbată de Lamartine:

Et puis il s'élevait une seule pensée,
Comme une pyramide au milieu du désert.⁶

(*L'Occident*, în *Harmonies*, II, 2.)

N. I. Apostolescu (p. 114 și urm.), în căutarea exagerată de surse, aduce, neconvingător, în discuție elegia a XXV-a din cartea I a lui André Chénier și două sonete ale lui Sainte-Beuve.

Elegia lui Alexandrescu, datorită relativei noutăți a temei⁷ și datorită valorii ei literare, s-a bucurat de un răsunset puternic într-o epocă în care producțiile poetice cu adevărat moderne erau deosebit de rare. Reminiscențe din această poezie se găsesc la numeroși autori contemporani. Eliade însuși, care criticase aparatul mitologic al poemului⁸, nu se sfiște să reia o expresie a lui Alexandrescu; în *O noapte pe ruinele Tîrgoviștii* citim:

Natura toată doarme...

(v. 31, ed. D. Popovici, I, p. 179)

¹ Paris, 1769. Este de fapt o prelucrare radicală. Cf. P. van Tieghem, *Prérom.*, II, p. 50 și urm.

² „Îmi plimb la întimplare privirile pe cîmpie.”

³ Este vorba de leprosul din Aosta al lui Xavier de Maistre.

⁴ „Își pune mîna pe ochi și cere un mormînt.” Apropierea cu versul lui Alexandrescu a fost semnalată în cadrul unei ședințe a societății literare „Gr. Alexandrescu” a elevilor liceului *Unirea* din Focșani, conduse de I. M. Rașcu. Procesul-verbal al ședinței a fost publicat în *Anuarul societății*, nr. 2 (1920—1921) p. 64 și urm.

⁵ „Cîteodată o coloană înaltă se arăta singură, ridicată în mijlocul unui pustiu, după cum un gînd mare se ridică din cînd în cînd într-un suflet pe care l-au pustiit timpul și nenorocirea.”

⁶ „Și apoi se înălța o singură gîndire, ca o piramidă în mijlocul pustului.”

⁷ Alexandrescu nu e chiar primul poet al nopții: Cirlova a folosit tema în *Ruinurile Tîrgoviștii*, iar prima ediție a traducerii parțiale făcute de Simeon Marcovici din Young—Le Tourneur datează, pe cit se pare, tot de la anul 1830.

⁸ *Domnul Sarsailă Autorul*, ed. D. Popovici, I, p. 249.

C. D. Aricescu, care scrisese și el o poezie cu titlul *Miezul nopții*¹, spune în *O noapte pe lacul de la S... ov*²:

Iată miezul nopții! Natura e lină...

Urme din *Miezul nopții* (și din *Întoarcerea*) se găsesc și în *Poetul murind* al aceluiași (*Cîteva ore de colegiu*, p. 8), din care cităm (p. 10):

Puțină vreme încă și în pămînt voi merge
Voi însoți țărîna celei ce m-a născut:
Puțin, și al meu nume din lume se va șterge;
Ca el și pomenirea-mi nu va via mai mult.

În *O noapte pe ruinele Tîrgoviștei* a lui P. Grădișteanu (București, 1857, p. 15) citim:

Să vii la miezul nopții
Cînd totul tace, doarme.

Tot de același vers își amintește Romulus Scriban în *O noapte pe ruinele Sucevei*:

Acum e miezul nopții, nimica nu se vede.
(*Steaua* din 18 aprilie 1860.)

Clădit aproape în întregime pe reminiscențe din *Miezul nopții* e poemul anonim publicat la p. 81 și urm. ale broșurii a V-a din *Spitalul amorului* de A. Pann.

Este interesant de semnalat că mai ales versurile suprimate în 1847 sînt cele mai populare. Acest lucru dovedește importanța pe care a avut-o apariția în anul 1832 a unui volum, oricît de modest, de poezii românești originale.³ În aceeași ordine de idei trebuie să semnalăm și faptul că, începînd tocmai cu versul:

Acum e miezul nopții!... Natura toată tace...

poemul a fost publicat și transcris pe note bizantine de Anton Pann (*Spitalul amorului*, I, 89; melodia la p. 149). Conform obiceiului său, Pann deformează textul:

Acum e miezul nopții!
Natura toată tace!
Acum minutul morții
Iată că a sosit,

¹ *Cîteva ore de colegiu*, p. 35.

² *Ibid.*, p. 86.

³ Vom vedea mai jos ecoul celorlalte poezii din aceeași ediție.

Odihna îmi lipsește
Nu poci a avea pace,
Mîhnirea mă-mpresoară
De tot sînt părăsit...

Continuarea este în același spirit. Totuși, la sfîrșit, Pann a trecut semnătura lui Alexandrescu.

Curierul rumînesc *din 6 martie 1832 (C), 1832, 1842, 1847, 1863. Titlu* noaptei 1847, 1863: *noapții C, 1832, 1842; 1 Se citește astfel în C, 1832, 1842:*

Aicea (aice 1842) p-aste ziduri în liniște senină

2 umple 1847, C, 1832, 1863: împle 1842; **3** să inspire 1847, 1863: și e plină C, 1832, 1842; **4** Gîndiri religioase 1847, 1863: De cugetări, de gînduri C, 1832, 1842; **5–8 lipsesc în C, 1832, 1842; 10** foc sfînt 1847, 1863: sfînt foc C, 1832, 1863; **11** În zboru-i se rădică la 1847, 1863: Și merge de se pune pe C, 1832, 1842; **12 se citește astfel în C, 1832, 1842:**

Căci grabnic strein (străin 1842) fuge d-acest pămîntesc loc;

după 12 se citește în C, 1832, 1842:

Eu voi d-această lume să fiu în veci departe:
Nimica pentru mine ea n-are de iubit,
Tristarea mi-e răpaos și ea mi-a căzut parte
Din mîna ce viața ghimpoasă mi-a ursit.

5 Acum e miezul nopții!... Natura toată tace!...
Așa! Dar de la mine odihna a lipsit.
Eu văz că vine ziua la cei ce dorm în pace;
Razile (razele C) ei pe (pă C) mine tot astfel m-au găsit.

Puține sînt la număr aceste lumi de stele;
10 Mărimea lor e mică, d-oi vrea (vre 1842) să socotesc,
Să fac asemănare cu chinurile mele,
Să spui ca ce răstriște pe (pă C) urmă mă gonesc;

13 Nădejdea 1847, C, 1832, 1842: Speranța 1863; de moarte se precurmă 1847, 1863: s-a dus pe duh de moarte C, 1832, 1842; **14–15 se citește astfel în C, 1832, 1842:**

S-a șters c-acea lucire ce fulgerul în nor
O lasă, sau ca urma vulturului ce poate

16 Cînd spintecă 1847, 1863: Să spintece C, 1832, 1842; falnecul 1847, 1863: falnicul C, 1832, 1842; *după 16 urmează în C, 1832, 1842:*

Te plîng, iubită maică! Te plîng, o scump părinte!
Cu lacrimile-(lacrimile 1842) acuma durerea mi-aromez,
Dar numele acestea (aceste 1842), aceste nume sfînte
Răbelă o deșteaptă, o-mpunge, o turbez.

17 De cînd perdui părinții-mi 1847, 1863: Din ziua întristării C, 1832, 1842;
 18 ierni, căci după ierne 1847, C: ierne, căci după ierni 1832, ierne! după ierne
 1842, ierni, căci după ierni 1863; 19 zilele-mi 1847, 1863: zilele C, 1832, 1842;
 viscoloase 1847, 1863: friguroase C, 1832, 1842; 20 miezul C, 1832: scris mezul
 1842, 1847, 1863; ii 1847. C, 1832, 1842: îl, *considerînd pe* copaci, *scris* copaciu,
singular, 1863; 21 Frumoasa 1847, 1863: a patra C, 1832, 1842; 23 Pășaste¹ 1847,
 1863: Pîșaste C, 1832, Pășește 1842; 25—36 lipsesc în C, 1832, 1842, în care se
 citește:

Peste puțină vreme o tristă păsărică
 Va face să răsune acel (cel 1842) jalnic crîngușor (crîngușor
 corect C).

Va spune că durerea (cu toate că e mică)
 Și mii de suveniruri pe dînsa o-mpresor.²

5 O știi! E sora Procnei³ ce plînge despărțirea,
 Natura desfătează cu glasul-i plîngător.
 Ea face în tăcere s-asculte toată firea,
 Și eu ascult!... Dar mie mi-e de dureri isvor!

Fatal-a lumii (lumii C, 1842) soartă! a altora-ntristare
 10 Acei ce nu se-mparte de dînsa o iubesc⁴,
 Ascult eu cu plăcere gemete, suspinare,
 În relele streine (străine 1842) petrecere găsesc.

Eu nu sînt filomilă (filomelă 1842), dar cat singurătate,
 Întocmai ca și dînsa lumina eu urăsc,
 15 Lumina otrăvită de reaua strîmbătate (strîmbătate 1842)!
 Ca dînsa dar! în frunze, la umbră mă tîrăsc.

De (dar C) ce glasul meu n-are al lui Orfeu putere
 (cîntare C)?

Dar... ce să fac cu dînsa, căci Pluton (Platon 1842) a surzit,
 Căci Cerber nu mai iartă de el apropiere (a nimului
 intrare C),

20 Căci basnele acelea (acele 1842) cu veacul au perit.

.....

¹ Formă provenită din scrierea lui *i* prin *ă*, luată din ediția 1842, și din restabilirea
 formei muntenești în *-aște*; o păstrăm în text datorită faptului că limba literară a consacrat
 forma cu *ă* în rădăcină.

² Anacoluf, sau și are valoarea lui „totuși“.

³ Procne, fiica lui Pandion, regele legendar al Atenei, și soția lui Tereus, regele
 Traciei. Tereus o ascunde la țară, pentru a se putea căsători cu sora ei, Philomele, căreia
 îi spusese că Procne murise. Adevărul se află, cele două surori sînt urmărite de Tereus,
 căruia îi oferiseră la un ospăț pe fiul lui, Itys. În momentul cînd Tereus le ajunge, zeli o
 transformă pe Philomele în privighetoare, iar pe Procne în vrăbie.

⁴ =acei ce nu se-mpart (=împărtășesc) de întristarea altora o iubesc (=întristarea).

Cînd sufletu-mi s-asoarbe că am că e-nviere¹
Cînd văz c-acel EU este în veci nemuritor,
Atunci plină de raze în mine-o mîngiere
Lucește de lumină, adoarme al meu dor.

- 25 Dar cînd neleginitul îmi smulge fericirea!
Să nu știu de e moartea prieten sau dușman,
Atuncea (atuncea 1842) văz că pierde (*scris* pere 1842)
omul ca nălucirea
Ca riul (riul 1842) ce se pierde (*scris* perde 1842)
în vecinic ocean.

- Părinții mei odată au fost și ei în lume!
30 Au fost! dar acum unde?... ah! nu știu unde sînt!
Și ce mi-au lăsat mie? nimic decît un nume,
Și (Ș- corect C, 1842) un trup ce se va duce ca pulberea în vînt.

32 sărmanul 1847, *probabil numai varianta grafică pentru*: sîrmanul 1863; **36** p-a 1847; pe a 1863; **38** pieptu C, 1832, 1863: *scris* peptu 1842, 1847; **39** soarta 1847, 1832, 1842, 1863: sorta C; **40** astfel în C, 1832, 1842:

Și pasurile mele la ei voi îndrepta.

ELIZA

Despre Eliza și ciclul de poezii dedicat ei, vezi mai sus, p. 441 și urm. E. Lovinescu (p. 57) consideră această elegie drept prima din ciclul Elizei și situează compunerea ei în primăvara sau vara anului 1837. A fost publicată mai întii în ediția din 1838.

1838, 1842, 1847, 1863. **1** spune-mi 1847, 1842, 1863: *scris* spunem 1838; **2** Pe 1847, 1842, 1863: Pă 1838; răsare 1838, 1842: *scris* resare 1847, 1863; **5** cătat-o în 1847, 1838, 1842: căutat-o-n 1863; **6** pe (*de trei ori*) 1847, 1842, 1863: pă 1838; **7** deșertul 1847, 1842, 1863: deșarta² 1838; al : a 1838, 1842, 1847, 1863; **8** Pe valurile 1847, 1842, 1863: Pă talazur'le, 1838; în titluri 1847, 1863: și chiar în 1838, 1842; **10** pe 1847, 1842, 1863: pă 1838; **12** Și-n 1847, 1842, 1863: Ș-în 1838; **13** rîpoase 1847, 1838, 1863: ripoase 1842; **14** nelocuit 1847, 1863: nelăcuit 1838, 1842, **16** oriunde 1847, 1842, 1863: orunde 1838; **18** zîmbirea 1838: *scris* zimbirea 1842, 1847, 1863; **19** ei 1847, 1838, 1842: sa 1863; **21** Daca 1847, 1838, 1863: Dacă 1842; simplitate 1847, 1842, 1863: semplitate 1838; **22** dintii 1847: dintii 1838, dintăi 1842, dintii 1863; **24** și-a 1847, 1842, 1863: ș-a 1838; **26** atitea 1838: atite 1842, 1847, atita³ 1863; **32** și-mi 1847, 1832, 1863: ș-îmi 1838;

¹ Sensul acestui vers este obscur.

² Femininul se datorează faptului că în grecește ἡχώ este feminin. Cf. și Privighitoarea și păunul, v. 5.

³ Provenit probabil dintr-o corectură, neînțeleasă de tipograf, a lui *atite* în *atitea*.

35 Vremea 1847, 1838, 1842: Timpul 1863; **36** povară 1847, 1838, 1863: povoară 1842; **37** -mi 1847, 1842: -m 1838, 1863; **42** pe 1847, 1842, 1863: pă 1838; **44** cîmpurile 1847, 1842, 1863: și cîmpur'le 1838; **46** Se 1847, 1842, 1863: Să 1838; zîmbind 1838: scris zîmbind 1842, 1847, 1863; **47** dintii 1847: dintii 1838, dînteii 1842, dîntii 1863; ceasuri 1847, 1838, 1842: ore 1863; **54** strînge 1838: strînge 1842, 1847, 1863; ochii-i (scris ochii) 1847, 1863: ochii 1838, 1842; **57** viața este 1847, 1863: viața (în trei silabe) e 1838, 1842; **59** Daca 1847, 1838, 1842: Dacă 1863; iubirea noastră 1847, 1863: ș-astă simțire 1838, 1842; **60** -n minutu-acesta: în minutu-asta 1838, -n minutul ista 1842, -n minutu acesta 1847, -n minutul acesta 1863.

AȘTEPTAREA

Considerată ca făcînd parte din „ciclul Elizei“, această poezie a fost socotită de Lovinescu (p. 57, 109 și urm.) ca fiind compusă în anul 1837, cînd poetul se afla la Focșani: „poetul își așteaptă iubita la marginea unui crîng și, în adevăr, nu departe de casa de vamă se află și acum crîngul unde pare a se fi petrecut «scena» *Așteptării*“ (id., *ibid.*, p. 109). Compunerea poeziei s-ar situa, după Lovinescu, între *Eliza* și *Inima mea e tristă*. A fost publicată mai întîi în ediția din 1838.

Poetul a suprimat în 1847 trei strofe din considerațiile filozofice consacrate elogiului dragostei, digresiune care se află între cele două episoade ale așteptării.

Apropierea, sugerată de A. Densusianu (*Columna lui Traian*, 1870, nr. 10—13; cf. V. Ghiacoiu, p. 203), între *Așteptarea* lui Alexandrescu și *Die Erwartung* a lui Schiller ar putea fi luată în considerație, dacă s-ar putea găsi un intermediar francez sau o sursă franceză comună ambelor poeme.

Poezia a fost destul de răspîdită încă din prima ei versiune. Al. Pelimon a folosit ca motto la două din poeziile sale¹ versurile 16 și 17 din strofele suprimate, o adevărată sinteză a temei ruinelor:

Inima mea e-ntocmai ca acele ruini
Prin care nu poți trece făr-a gîndi la chinuri,
La oameni, la căderea trecutei străluciri.

1838, 1842, 1847, 1863. **1** ceasul 1847, 1838, 1842: ora (păstrînd însă acesta) 1863; **2** se 1847, 1842, 1863: să 1838; **3** pierdut 1838: scris perdut 1842, 1847, 1863; **5** se (de două ori) 1847, 1842, 1863: să 1838; **8** umblă 1847, 1838, 1863: îmblă 1842; **9** -nșală 1847, 1838, 1842: -nșeală (scris -nșelă) 1863; **10** se 1847, 1842, 1863: să 1838; **11** întunecul² 1847, 1842: -ntunerecul 1838, întunerecul 1863; **12** se 1847, 1842, 1863: să 1838; **15** pășește 1847, 1842, 1863: pișăște 1838; **18** atîtea 1838: atîte 1842, 1847, 1863; **20** adesea 1838: adese 1842, 1847, 1863; se 1847, 1842, 1863: să 1838; după **24** se citesc în 1838, 1842 următoarele:

¹ *Destinul*, fragment aligoric, în *Poezii fugitive*, p. 77, și cîntul al II-lea al „novelei în versuri“ *Logodnica monastirei* în *Poezii*, p. 27.

² Formă reală? O păstrăm în text, fiind posibilă din punct de vedere lingvistic. Este însă, pe cît se pare, o creație a editorilor de la Iași.

- Inima mea într-însul nuouă (noue 1842) puteri găsește:
 Deasa desprețuire corajul (curajul 1842) umilește:
 Poate fără aceasta ș-al meu ar fi slăbit.
 N-am văzut nedreptatea de drepturi întărită,
- 5 Cu cuvîntul puterii asupra mea pornită,
 Și însuși neștiința destul nu m-a gonit?
- Ici proasta tîrîtoare (tiritoare 1842) stă c-o frunte semeață;
 Colo ipocrisia de două feți măreață,
 Subt mască de prieten să (se 1842) cearcă-a mă prăda.
- 10 Dincoaci îndemnul firii trece de vină mare:
 Dă (De 1842) ce vîntul să (se 1842) sufle și pasărea să
 (paserea se 1842) zboare?
 Și cine i-a dat voie pîn (pe'n 1842) frunze a cînta?¹
- Dar unde mă împinge zadarnica-m (-mi 1842) pornire?
 Orcare (ori- 1842) cugetare și orcare (ori- 1842) gîndire
- 15 Izvor (isvor 1842) e pentru mine de mari nemulțumiri.
 Inima mea e-ntocmai ca acele ruinari
 Prin care nu poți trece făr-a gîndi la chinuri,
 La oameni, la căderea trecutei străluciri.

25 copilăriei 1847, 1842, 1863: copilării 1838; **26** vieții 1847, 1863: vieții 1838, 1842; bucuriei 1847, 1842, 1863: bucurii 1838; **28** ceasuri 1847, 1838, 1842: ore 1863; **33** verdeții 1847, 1863: verdeții 1838, 1842; **34** streine 1847, 1838, 1863: străine 1842; **36** zîmbi 1838: scris zîmbi 1842, 1847, 1863; **40** locuiește 1847, 1863: lăcuiește 1838, 1842; **43** nădejduiesc 1847, 1863: nădăjduiesc 1838, 1842; **47** Se 1847, 1842, 1863: Să 1838; **50** se 1847, 1842, 1863: să 1838; -mi 1847, 1842, 1863: -m 1838; **51** pe 1847, 1842, 1863: pă 1838; aicea 1838: aice 1842, 1847, 1863; **52** pășește 1847, 1842, 1863: pișăște 1838; **53** Negreșit 1847, 1842, 1863: Negreșit 1838; **54** Pieptul 1838: scris Peptul 1842, 1847, 1863; -mi 1847, 1842, 1863: -m 1838.

INIMA MEA E TRISTĂ

Și această poezie este socotită ca făcînd parte din „ciclul Elizei”: ea ar marca despărțirea dintre cei doi îndrăgostiți.

Lovinescu (p. 111) crede, și lucrul acesta este în concordanță logică cu ipoteza „ciclului Elizei”, că poezia a fost scrisă în momentul cînd poetul, demisionat din armată, părăsea Focșanii, deci către toamna² anului 1837. De altfel, versul 24 se referă destul de clar la o plecare:

Cînd pe streine țarmuri strein o să trăiesc!

¹ Pasaajul s-ar putea referi la un anumit personaj, eventual Eliade, sau pur și simplu la adversitățile pe care în general le-a putut înfrîna poetul.

² Nu vara, cum socotește Lovinescu, p. 57.

Pe de altă parte, din versurile 34—36 rezultă că iubita rămîne în locurile care i-au văzut dragostea:

În ce loc, pe ce cale
Călcînd pasur'le tale
Vei avea drept a zice: aici nu m-a iubit?

Poezia a fost publicată mai întîi în ediția din 1838.

Apropierea pe care V. Ghiacoiu (p. 207) o face cu „*Novissima uerba*“ ou *Mon âme est triste jusqu'à la mort* de Lamartine (*Harmonies*, IV, 16) este absurdă (subtitlul lamartinian provine din *Evangelhie*, Matei, XXVI, 38).

Inima mea e tristă, care „se menține în ton de banală romanță sentimentală“ (Lovinescu, p. 111) a fost reprodusă de A. Pann printre cîntecele din *Spitalul amorului*, III, 81.

1838, 1842, 1847, 1863. **2** lacrimi 1847, 1842, 1863; lacrimi 1838; **3** se 1847, 1842, 1863; să 1838; schimbare 1847, 1838, 1842; schimbă 1863; **12** zîmbește 1847, 1838; scris zîmbește 1842, 1863; **17** suferinți 1847, 1863; sînt simțiri 1838, 1842; pe 1847, 1842, 1863; pă 1838; **21** veacuri 1847, 1838, 1842; secolii 1863; **22** orcării 1847, 1863; orcării 1838, 1842; **23** nuoi 1847, 1863; noi 1838, 1842; lacrimi 1847, 1842, 1863; lacrimi 1838; **24** pe 1847, 1842, 1863; pă 1838; streine... strein 1847, 1838, 1863; străine... străin 1842; **25** -mi 1847, 1842, 1863; -m 1838; **30**, **32** se 1847, 1842, 1863; să 1838; **34** pe 1847, 1842, 1863; pă 1838; **42** vei mai 1838, 1842; vei arhimic 1847, 1863; **43** tu vei merge 1847, 1863; te vei duce 1838, 1842; **44** pe 1847, 1842, 1863; pă 1838; culege 1847, 1863; aduce 1838, 1842; **45** tinere ca 1847, 1838, 1842; tineri ca și 1863; **48** ce-i 1847, 1842, 1863; ă-îi 1838; **52** nădejdea 1847, 1838, 1842; speranța 1863.

TE MAI VĂZUI O DATĂ

E. Lovinescu (p. 112 și urm.) consideră această poezie drept epilogul „cicluului Elizei“: după despărțire, Eliza, venind de la Focșani, se înfilnește pentru puține clipe cu poetul, la un bal; ambii își dau seama că dragostea lor dăinuiește încă. Dar despărțirea rămîne definitivă.

Scrisă între anii 1838 și 1841, poezia a fost publicată mai întîi în ediția din 1842.

Reminiscente din această poezie găsim, curînd după publicarea ei, la C. A. Rosetti, în poezia *Revederea* (*Ceasurile de mulțumire*, p. 180):

Te mai văzui o dată, prietenă iubită,

și, mai tîrziu, la Gr. H. Grandea, într-o poezie de asemenea cu titlul *Revederea* (*Poezii nouă*, București, 1873, I, p. 26):

Te mai văzui o dată, o dulcea mea iubire.

1842, 1847, 1863. **2** inger 1847, 1842: angel 1863; **3** repezi 1847, 1863: răpizi 1842; **5** -acelea 1847, 1863: cele 1842; **12** patimei 1847, 1863: patimii 1842; **15** vremea 1847, 1842: timpul 1863; **16** pomenirea 1847, 1842: suvenirea 1863; **17** Atunci 1847, 1863: Dar tu 1842; **18** ridică: *scris* rădică 1842, 1847, 1863; **29** pieptul: *scris* peptul 1842, 1847, 1863; **33** strecurară 1847, 1842: stricorară 1863; **36** pierdut: *scris* perdut 1842, 1847, 1863; **37** atuncea: atuncea 1842, 1847, 1863; **41** pierde: *scris* perde 1842, 1847, 1863; **43** nădejdea 1847, 1842: speranța 1863; tu însuflai 1842: tu îmi însuflai¹ 1847, tu îmi inspirai 1863; **46** Dă 1847. 1863: E 1842; *în locul versurilor* **49—50** se citesc în 1842:

Dar depărtat de tine, sînt rătăcit în lume;
De zgomot mă ascunz:
Dacă inima-mi bate, e numai l-al tău nume,
Oriunde îl auz.

5 De-nțîlnesc o dumbravă, vilcele răcoroase,
Un delișor tăcut,
Le privesc cu durere, zic: mi-ar părea frumoase,
Dacă aș fi cu dînsa, dacă i-ar fi plăcut.

Toate-mi vorbesc de tine! Chipul tău mi s-arată
10 În noapte și în zi:
Parcă toată natura s-ar crede-ndatorată,
De tine a-mi vorbi.

Am iubit cinstea, slava; putere, bogăție,
Mărirea am dorit:

15 Dar numai pentru tine, ca să le închin ție,
Să fii mîndră odată pentru că m-ai iubit.

Acum mărirea, slava ce pot să folosească,
Dacă chiar le-aș avea?

50 orice 1847: orce 1863; **53** vremea și ceasurile 1847, 1842: timpul și-acele ore 1863; **55** fierbinte: *scris* ferbinte 1842, 1847, 1863.

DE CE SUSPIN

E. Lovinescu (p. 65) încadrează această poezie în „ciclul Emiliei“ și situează compunerea ei între *Prieteșugul și amorul* și *Cînd dar o să guști pacea*. Prima publicare în ediția din 1842.

1842, 1847, 1863. **Titlu** suspin 1847, 1842: suspini 1863; **9** mlădioasă: *scris* 'mlădioasă, *probabil pentru forma înmlădioasă, atestată la Alexandrescu* (Epistola

¹ Lecțiune aritmică; nu este exclus ca al doilea *îmi* să fi fost introdus de zețar, din cauza simetriei celor două emistihuri. Aritmia poate fi rezolvată și prin citirea *tu-mi*.

către Voltaire, v. 90) 1842, 1847, 1863; **10** privighetoarea 1847, 1863: privighitoarea 1842; **22—24** se citesc astfel în 1842:

Ar fi o mulțumire,
Dar nu poci izbuti
Simțirea-mi a descri!

25 Las 1847, 1863: Voi 1842.

MÎNGÎIEREA

Unei tinere femei

Lovinescu (p. 114 și urm.) socotește că această poezie deschide „ciclul Emiliei” și că ar cuprinde prima mărturisire a dragostei poetului. Versurile pe care se sprijină (40—41):

Eu cît te-ascult uit toate, uit chiar nenorocirea,
Mă aflu-n altă lume uimit și încîntat

nu pot fi însă interpretate decît ca expresia admirației pentru talentul muzical al „tinerei femei”. Credem, așadar, că poezia nu poate fi socotită o elegie erotică, ci pur și simplu o consolatie ocazională adresată unei femei cu mult mai tinere decît poetul, o muziciană, o „fiică a Armoniei”, desigur amatoare¹, care știa să cînte la „clavir” și a cărei voce era „esența cereștii melodii”.

Poezia a fost publicată mai întîi în ediția din 1842.

1842, 1847, 1863. **Titlu** tinere 1847, 1842: june 1863; *înaintea versului 1 se citesc în 1842, ca un „motto”, versurile:*

Epoha tinereții
E timp de fericire
Și zilele verdeții
A anului zimbire.

1 urăști 1847: urești 1842, 1863; **2** nădejdea 1847, 1842: speranța 1863; **4** vîrstei 1847, 1863: vîrstii 1842; **5** deșărtat 1847, 1842: deșertat 1863; **7** Zefirul astfel 1847, 1863: Așa zefirul 1842; **10** durerii 1847, 1863: durerii 1842; **11** desfășur 1842, 1847, 1863: desfășor cerut de ritm; **13** împrejurii: împregiuru- moldovenism 1842, 1847, 1863; **20** coprinde 1847, 1863: cuprinde 1842; **24** mi-e 1847, 1863: mi-i 1842; inimii 1847, 1863: inimii 1842; veșmînt 1847, 1842: vesmînt 1863; **27** veacuri 1847, 1842: secolii 1863; **30** mîngîitor 1847, 1842: mîngîietor 1863; **33** nădejdea 1847, 1842: speranța 1863; **37** lumii 1847, 1863: lumii 1842; **38** mîngîi-te 1847, 1842: mîngîie-te 1863; **43** răsună 1842: scris resună 1847, 1863; **47** obștească 1847, 1842: comună 1863; **49** avea la început altă formă; cea din text provine dintr-o corectare trimisă lui Ghica în scrisoarea din 29 ianuarie 1842; textul din scrisoare are cereștii față de cereștii din textul tipărit.

¹ Cf. totuși Lovinescu, loc. cit.

MULȚUMIREA

Z... în vîrstă de un an

După mărturia lui Ghica (p. 663), *Mulțumirea* a fost scrisă în timpul cînd poetul locuia la Tache Ghica, tatăl scriitorului, iar fetița căreia îi dedică poezia era fiica lui I. Voinescu II, mai tîrziu contesă de Rochemontoux.

Prima publicare în ediția din 1842.

1842, 1847, 1863. **8** ostenelei 1847, 1863: osteneții 1842; **10** astfel 1847, 1863: astfel 1842; **11** lumii 1847, 1863: lumii 1842; **14** Zburdalmiceii 1847, 1863: Zburdalmiciei 1842; **17, 19** sfînt 1847, 1842: sînt 1863; **25** dacă 1847, 1842: dacă 1863; tînăr 1847, 1842: june 1863; **31** deșerta 1847, 1863: deșărta 1842; **32** prieteni 1847, 1842: prietini 1863.

NINA

Poezia este adaptarea unei „imitații libere“ de J. B. Rousseau după *La liberté* a poetului italian P. Metastasio (cf. Ramiro Ortiz, *Per la storia della cultura italiana in Rumania*, București, 1916, p. 243 și urm.; id., *Mélanges... Baldensperger*, Paris, 1930, vol. II, p. 151 și urm.). N-am putut găsi însă această poezie în edițiile lui J. B. Rousseau care ne-au stat la dispoziție. Pentru a putea aprecia felul traducerii lui Alexandrescu, dăm mai jos cîteva versuri din prelucrarea atribuită lui Rousseau, citate după cele două studii ale lui R. Ortiz:

Grâce à tant de tromperies,
Grâce à tes coquetteries,
Nice, je respire enfin.
Mon coeur, libre de sa chaîne,
Ne déguise plus sa peine;
Ce n'est plus un songe vain.

Juge enfin comme je t'aime:
Avec mon rival même
Je pourrais parler de toi...

Tes appas, beauté trop vaine,
Ne te rendront pas sans peine
Un aussi fidèle amant.
Ma perte est moins dangereuse;
Je sais qu'une autre trompeuse
Se trouve plus aisément.¹

---

¹ O adaptare mult mai liberă a aceluiași original sau a altei prelucrări a acestuia se găsește în *Ceasurile de mulțumire* ale lui C. A. Rosetti, p. 246 și urm., cu titlul *Demisia la amor* și cu indicația, pe care n-am putut-o lămuri, *Trasă din dioniaru amorului*. Varianta lui Rosetti este reprodusă, cu numeroase modificări, în *Spitalul amorului* de Anton Pann (III, p. 93 și urm.) și este intitulată *Slobozenia amorului*. Titlul din colecția lui Pann este mai aproape de originalul italian, ceea ce poate duce la presupunerea că Pann și Rosetti au avut în față un al treilea text.

Deși este o traducere, E. Lovinescu (p. 123) consideră totuși, cu unele rezerve, această poezie drept epilogul „romanului de dragoste“ pentru Emilia.

Nina a fost publicată mai întâi în *Foaie pentru minte, inimă și literatură* din 28 mai 1845.

Foaie pentru minte, inimă și literatură din 28 mai 1845 (F), 1847, 1863.
3 Nino 1847, 1863: Nina F; **5** robie 1847, F: sclavie 1863; **15** dintii 1847: dintii F, dintii 1863; **17** -ntimpin 1847, 1863: -ntimpin F; **19** lacrimi 1847, 1863: lacrimi F; **20** suvenire 1847, F: suvenirii 1863; **24** să 1847, 1863: se F; **31** zimbet F, 1863: scris zimbet 1847; **38** Nina 1847, 1863: ceea F; **39** desăvirșită F: desevirșită 1847, 1863; **44** luptă 1847, F: lupte 1863; **45** morței 1847, 1863: morții F; **58** astfel 1847: asfel F, 1863; **64** slobod 1847, F: liber 1863; **70** orice 1847, 1863: orce F; **75** astfel 1847: asfel F, 1863; **77** înșelătoare 1847, 1863: înșălătoare F; *mențiunea imitație omisă în 1863.*

CÎINELE SOLDATULUI

Este o adaptare liberă a poeziei *Le chien du Louvre* a lui Casimir Delavigne¹:

Passant, que ton front se découvre:
Là, plus d'un brave est endormi.
Des fleurs pour le martyr du Louvre!
Un peu de pain pour son ami!

C'était le jour de la bataille:
Il s'élançait sous la mitraille;
Son chien suivit.
Le plomb tous deux vint les atteindre;
Est-ce le maître qu'il faut plaindre?
Le chien survit.

Morne, vers le brave il se penche,
L'appelle, et, de sa tête blanche
Le caressant,
Sur le corps de son frère d'armes
Laisse couler ses grosses larmes
Avec son sang.

Des morts voici le char qui roule;
Le chien, respecté par la foule,
A pris son rang.
L'oeil abattu, l'oreille basse,
En tête du convoi qui passe,
Comme un parent.

¹ *Oeuvres complètes de Casimir Delavigne, de l'Académie Française. Nouvelle édition. Poésies.* Paris, 1863, p. 144.

Au bord de la fosse avec peine,
Blessé de Juillet, il se traîne
Tout en boitant;
Et la gloire y jette son maître
Sans le nommer, sans le connaître;
Ils étaient tant!

Gardien du tertre funéraire,
Nul plaisir ne le peut distraire
De son ennui;
Et fuyant la main qui l'attire,
Avec tristesse il semble dire:
„Ce n'est pas lui.“

Quand, sur ces touffes d'immortelles,
Brillent d'humides étincelles
Au point du jour,
Son oeil se ranime, il se dresse,
Pour que son maître le caresse,
À son retour.

Au vent des nuits, quand la couronne
Sur la croix du tombeau frissonne,
Perdant l'espoir,
Il veut que son maître l'entende;
Il gronde, il pleure, il lui demande
L'adieu du soir.

Si la neige, avec violence,
De ses flocons couvre en silence
Le lit du mort,
Il pousse un cri lugubre et tendre,
Et s'y couche pour le défendre
Des vents du nord.

Avant de fermer la paupière,
Il fait, pour relever la pierre,
Un vain effort.
Puis il se dit comme la veille:
„Il m'appellera s'il s'éveille.“
Puis il s'endort.

La nuit, il rêve barricade:
Son maître est sous la fusillade,
Couvert de sang;
Il l'entend qui siffle dans l'ombre,
Se lève et saute après son ombre
En gémissant.

C'est là qu'il attend d'heure en heure;
Qu'il aime, qu'il souffre, qu'il pleure,
Et qu'il mourra.
Quel fut son nom? C'est un mystère:
Jamais la voix qui lui fut chère
Ne le dira.

Passant, que ton front se découvre:
Là, plus d'un brave est endormi.
Des fleurs pour le martyr du Louvre!
Un peu de pain pour son ami!

După cum se poate observa, Alexandrescu schimbă datele poemului, îl reduce ca dimensiuni, adăugînd însă unele trăsături personale, printre care remarcăm ironia antimonarhică din versurile 14—16.

Poezia a fost publicată mai întîi în *Romania* din 28 martie 1838.

Cîinele soldatului este una dintre creațiile cele mai populare ale lui Alexandrescu; popularitatea i s-a statornicit curînd după publicare. G. Călinescu (p. 372) semnalează o imitație din 1842: cu prilejul dezordinilor de la Brăila este ucis parucicul N. Petrăchescu, la înmormîntarea căruia se recită următoarea „poezie“ (publicată în *Cantor de avis* din 17 martie 1842):

Rănit fără vină
Soldatul căzuse!
Și în puține ceasuri
Chinuit muri,
Departe d-o mumă,
Care îl iubise
Și care îl crescuse.
Sărman făr'de rude
Pe țarmuri streine,
N-avea nici prieteni,
Nici un ajutor.
Nu era ființă
Care să suspine
Pentr-un trecător.
Singură-i averea,
Singurul tovarăș,
Din nenorocire
Un cumnat iubit
Șădea lîngă dînsul
Și în mare mîhnire
Părea adîncit.
Acum tot e gata

Pentru îngropare
 Acum ridic trupul
 Pe mâini de soldați
 Cinste hotărîită
 Acelora care
 Mor pentr-împărați.
 În fruntea paradii
 Cumnatul pornește,
 Din ochii lui pică
 Lacrămi pre pămînt;
 Ca un iubit frate
 El îl însoțește
 Pînă la mormînt.
 Aci se oprește,
 Aci se așază
 Și nimic nu-l face
 A se depărta.
 Așteaptă să-l strige, crede c-o să-l vază
 Cînd se deștepta.

Poezia lui Alexandrescu a fost de asemenea reprodusă de Pann în *Spitalul amorului* (II, p. 108 și urm.) și chiar pusă pe note (*ibid.*, p. 158). Figurează și în *Rouman Anthology* a lui H. Stanley, p. 112 și urm., cu două traduceri engleze (*The soldiers dog*, p. 199, 202).

În *Spicuitorul moldo-romîn* din ianuarie-februarie 1841, p. 81 și urm., Alecsandri tradusese poezia în limba franceză (*Le chien du vétérân*).

Romania *din 28 martie 1838* (R), 1838, 1842, 1847, 1863. Titlu ciinele 1838: ciinile R, cînele 1842, 1847, 1863; **1** războaie 1847, 1863: bătaie R, 1838, 1842; **5** pe 1847, R, 1842, 1863: pă 1838; streine 1847, R, 1838, 1863: străine 1842; **6** prieteni 1847, R, 1838: prietini 1842, 1863; **9** tovarăș 1847, R, 1838, 1842: tovaroș 1863; **10** ciine 1847, R, 1838: cîne 1842, 1863; **11** ședea 1847, R, 1842, 1863: șădea 1838; **14** pe 1847, 1842, 1863: pă R, 1838; **15** Cinste hotărîită (hotărîită 1842) 1847, R, 1838, 1842: Onori hotărîte 1863; **17** paradei 1847: paradii R, 1838, 1842, 1863; ciinele 1847, R, 1838: cînele 1842, 1863; **18** lacrimi 1847, 1842, 1863: lacrămi R, 1838; **21**, **22** se 1847, R, 1842, 1863: să 1838; **25** ridice (*scris ră-* 1842, 1847) 1847, R, 1838, 1842: ridice 1863; **29** streinul 1847, R, 1838, 1863: străinul 1842; **30** trage 1847, 1838, 1842, 1863: duce R; **35** sirmanul 1847, R, 1838: sărmanul 1842, 1863; ciine 1847, R, 1838: cîne 1842, 1863; **38** Pe... se 1847, R, 1842, 1863: Pă... să 1838; **40** ciinele 1847, R, 1838: cînele 1842, 1863¹; *mențiunea imitație omisă în R, 1863.*

¹ Se remarcă o curioasă asemănare, în textul acestei piese, între edițiile 1842 și 1863: impresia care se desprinde este că textul dat la tipar în 1863 este cel din 1842 și nu cel din 1847, ca la celelalte poezii.

FERICIREA

Este o traducere liberă a cîntecului *Le bonheur* de Béranger (*Chansons de Béranger*. Tome deuxième, Paris, 1869, p. 230):

Le vois-tu bien, là-bas, là-bas,
Là-bas, là-bas? dit l'Espérance;
Bourgeois, manants, rois et prélats,
Lui font de loin la révérence. (Bis)
C'est le Bonheur, dit l'Espérance.
Courons, courons; doublons le pas,
Pour le retrouver là-bas, là-bas,
Là-bas, là-bas.

Le vois-tu bien, là-bas, là-bas,
Là-bas, là-bas, sous la verdure?
Il croit à d'éternels appas,
Même à l'amour qui toujours dure.
Qu'on est heureux sous la verdure!
Courons, courons; doublons le pas,
Pour le retrouver là-bas, là-bas,
Là-bas, là-bas.

Le vois-tu bien, là-bas, là-bas,
Là-bas, là-bas, à la campagne?
D'enfants et de grains, Dieu! quel tas!
Quels gros baisers à sa compagne!
Qu'on est heureux à la campagne!
Courons, courons, doublons le pas,
Pour le retrouver là-bas, là-bas,
Là-bas, là-bas.

Le vois-tu bien, là-bas, là-bas,
Là-bas, là-bas, dans une banque?
S'il est un plaisir qu'il n'ait pas,
C'est qu'au marché ce plaisir manque.
Qu'on est heureux dans une banque!
Courons, courons, doublons le pas,
Pour le retrouver là-bas, là-bas,
Là-bas, là-bas.

Le vois-tu bien, là-bas, là-bas,
Là-bas, là-bas, dans une armée?
Il mesure au bruit des combats
Tout le bruit de sa renommée.
Qu'on est heureux dans une armée!

Courons, courons, doublons le pas,
Pour le retrouver là-bas, là-bas,
Là-bas, là-bas.

Le vois-tu bien, là-bas, là-bas,
Là-bas, là-bas sur un navire?
L'arc-en-ciel brille dans ses mâts;
Toutes les mers vont lui sourire.
Qu'on est heureux sur un navire!
Courons, courons, doublons le pas,
Pour le retrouver là-bas, là-bas,
Là-bas, là-bas.

Le vois-tu bien, là-bas, là-bas,
Là-bas, là-bas, c'est en Asie?
Roi, pour sceptre il porte un damas
Dont il use à sa fantaisie.
Qu'on est heureux dans cette Asie!
Courons, courons, doublons le pas,
Pour le retrouver là-bas, là-bas,
Là-bas, là-bas.

Le vois-tu bien, là-bas, là-bas,
Là-bas, là-bas, en Amérique?
Sous un arbre il met habit bas
Pour présider sa république.
Qu'on est heureux en Amérique!
Courons, courons, doublons le pas,
Pour le retrouver là-bas, là-bas,
Là-bas, là-bas.

Le vois-tu bien, là-bas, là-bas,
Là-bas, là-bas, dans ces nuages?
Ah! dit l'homme enfin vieux et las,
C'est trop d'inutiles voyages; (Bis)
Enfants, courez vers ces nuages;
Courez, courez, doublez le pas
Pour le retrouver là-bas, là-bas,
Là-bas, là-bas.

După cum se poate observa, Alexandrescu s-a depărtat nu numai de textul original, dar și într-o oarecare măsură de spiritul cântecului lui Béranger: au fost lăsate la o parte toate strofele conținând aprecieri ironice la situația contemporană (burghezia mercantilă — strofa a 4-a; prezentarea idilică a Americii — strofa a 8-a, și a vieții de la țară — strofa a 3-a); la Alexandrescu ironia e abia perceptibilă (vezi, de exemplu, versurile 15—16); rămâne numai ideea zădărnicii eforturilor de a căuta fericirea, idee pe care am mai semnalat-o în lirica poetului (*Meditație*, v. 58—60; *Eliza*, v. 1—11).

Fericirea a fost publicată mai întâi în *Romania* din 25 februarie 1838 sub semnătura G. A-scu. Cf. aprecierile lui Eliade în articolul reprodus mai jos, p. 545.

Romania din 25 februarie 1838 (R), Foaia literară (*Braşov*) din 18 iunie 1838 (*F*), 1838, 1842, 1847, 1863: **2** zîmbeşte *R, F, 1838, 1863*: zîmbeşte 1842, 1847; **4** turmei 1847, 1863: turmii *R, F, 1838, 1842*; **5** inimă 1847, *R, F, 1838, 1842*: inima 1863; **6** orice 1847, 1842, 1863: orce *R, F, 1838*; **7** e- 1847, *R, F, 1838, 1863*: -i 1842; **11** în 1847, 1838, 1842, 1863: -ntr-un *R, F*; **12** înconjurată *R, F, 1863*: încunjurată 1838, încungiurată 1842, încongiurată 1847; **14** pe 1847, *R, F, 1842, 1863*: pă 1838; fruntea- 1847, 1838, 1842, 1863: frunte- *R, F*; **15** se 1847, 1842, 1863: să *R, F, 1838*; **16** orice 1847, 1842, 1863: orce *R, F, 1838*; şi 1847, 1838, 1842, 1863: ş- *R, F*; **19** nădejdea 1847, *R, F, 1838, 1842*: speranţa 1863; **22—23** se citeşte astfel în *R, F*:

De ale slavii steaguri umbrită?
Ochii aruncă focuri, văpaie

22 slavei 1847, 1863: slăvii 1838, 1842; **26** răsplătirea-i (*scris res- 1847*) 1847, 1838, 1842: răsplătirea *R, F*, recompensa-i 1863; **29** Nădejdea 1847, *R, F, 1838, 1842*: Speranţa 1863; **30** dacă 1847, 1842, 1863: daca *R, F, 1838*; **31** pe 1847, 1842, 1863: pă *R, F, 1838*; **34** se 1847, *R, F, 1842, 1863*: să 1838; preumblă 1847, *R, F, 1838, 1863*: preimblă 1842; **36** nouă 1847, *R, 1838*: noue 1842, nouă *F, 1863*; **38** pe 1847, *R, F, 1842, 1863*: pă 1838; **39** pe 1847, 1842, 1863: pă *R, F, 1838*¹; **42** slavei 1847, 1863: slavii *R, F*, slăvii 1838, 1842; **46** bucuria 1847, *R, F, 1838, 1842*: bucurie 1863; **50** astfel în *R, F*:

De fericire daca doriţi?

52 noru-aceia *R, F, 1838*: norul cela 1842, 1847, 1863; **57** nădejdea 1847, *R, F, 1838, 1842*: speranţa 1863; -nşală 1847, *R, F, 1838, 1842*: -nşeală (*scris -nselă*) 1863; **60** astfel în *R, F*:

Umbra aceea care zăriţi.

menţiunea imitaţie omisă în *R, F, 1838, 1863*, iar în 1842 poezia e trecută la Traducţii şi semnată Béranger.

EPISTOLĂ CĂTRE VOLTAIRE

Epistola a fost scrisă între anii 1838 şi 1841 şi publicată mai întâi în ediţia din 1842.

Ca majoritatea contemporanilor săi, Alexandrescu era un admirator şi un cititor asiduul al lui Voltaire, a cărui glorie literară întrecea atunci pe aceea a

¹ Concordanţa de amănunt de la versurile 38 şi 39, cînd *R* şi *F* au amîndouă fie pe (v. 38), fie pă (v. 39) ne face să credem că *F* este o reproducere a lui *R*, nu o tipărire pe baza unui manuscris al autorului.

² Cf. v. 30.

filozofului raționalist și a omului de acțiune. Considerându-l o culme a poeziei franceze, Alexandrescu era îndreptățit să-l ia ca arbitru al „Parnasului nostru“.

Discutarea în spirit satiric a poeziei contemporane este însă precedată de o lungă introducere în care Alexandrescu îi reproșează lui Voltaire ateismul și anticreștinismul său. Atitudinea lui Alexandrescu cere o explicație, cu atât mai mult cu cât între conformația intelectuală a celor doi poeți există puncte comune care constau tocmai în tendințele lor raționaliste, iar atitudinea anticlericală le este de asemenea caracteristică. Pe de altă parte, atât Voltaire cât și Alexandrescu nu sînt creștini, ci deîști, elementul propriu-zis creștin fiind sporadic în opera amîndurora.¹

Desigur că Gr. Alexandrescu nu este un filozof original, nu are o ideologie proprie și sistematizată. Linia raționalistă pe care se desfășură activitatea sa literară și care străbate în acțiunile sale este izvorită din bunul lui simț, care supunea unei analize critice evenimentele și raporturile sociale contemporane, precum și din faptul că trăia într-un mediu în mare măsură revoluționar. De aceea sîntem îndreptății, din punct de vedere al metodei, să căutăm printre ideile recepționate din lecturi explicația unor luări de poziție mai abstracte, doctrinale; în cazul nostru, urmărirea eventualelor surse livrești este cu atât mai necesară, cu cât concepția exprimată de Alexandrescu se află într-o oarecare contradicție cu atitudinea lui generală. Soluția propusă de Al. Ciorănescu² și adoptată de V. Ghiacoiu (p. 289) este de a considera drept sursă a criticii antivoltairiene a lui Alexandrescu un pasaj din poemul *Rolla* al lui Musset. Nu putem fi însă de acord cu concluziile lui Al. Ciorănescu, nu atât din motive cronologice (*Rolla* apăruse în *Revue des deux mondes* în 1836), cât mai ales datorită faptului că în *Rolla* invectivele împotriva lui Voltaire, de o violență care întrece mult badinajul lui Alexandrescu, constituie un fragment aproape neînsemnat în ansamblul poemului, iar conținutul pasajului lui Musset diferă total de argumentarea poetului român. Rezolvarea justă a problemei o dă G. Călinescu (p. 476 și urm.): cercurile clericale franceze au întreținut o atmosferă potrivnică lui Voltaire, interpretînd anticlericalismul său drept ateism; un număr de scriitori și critici literari foarte cunoscuți la noi s-au asociat acuzațiilor aduse filozofului. G. Călinescu citează câteva fragmente din celebrul *Cours de littérature* al lui La Harpe în care găsim aproape și termenii de care se folosește Alexandrescu. Trebuie să adăugăm că lupta împotriva „filozofilor“, care avusese ecouri literare încă în secolul al XVIII-lea³, este preluată de romantici, Musset nefiind decît unul din membrii unei școli pentru care detractarea lui Voltaire devenise un punct de doctrină.⁴

În realizarea epistolei, Alexandrescu a putut avea și alte modele. Voltaire însuși, în epistola către Boileau și în cea, citată, către Horațiu, i-a sugerat

¹ Cf. Ch. Drouhet, p. 192 și notele la *Candela* și *Rugăciunea*.

² *Rolla de Musset în literatura română în Viața românească*, XXV (1933), p. 376 și urm.

³ Dintre poeții antivoltairieni, mai cunoscut la noi a fost Gilbert, a cărui soartă nefericită, dramatizată de legendă, i-a atras numeroase simpatii. Cf. Bolliac, *Colecțiune*, p. 188.

⁴ Vezi, de exemplu, articolul programatic *Nos doctrines* al lui A. Guiraud, publicat în numărul din ianuarie 1824 al revistei *La Muse française*, organul oficial al primului grup romantic. Despre Voltaire p. 16 și urm. în vol. II al ediției critice de J. Marsan, Paris, 1909.

ideea de a se adresa unor predecesori celebri, aducându-le critici pe un ton destul de nerescușit și de a-i atrage oarecum în polemicile contemporane; tot de la Voltaire provine comparația limbii materne cu una de mai veche cultură (în epistola către Horațiu, Voltaire comparase latina cu franceza).¹ Este posibil ca și meditația *L'Homme* a lui Lamartine (*Méditations poétiques*, II), dedicată lui Byron, să-l fi influențat pe Alexandrescu.² Ch. Drouhet (p. 104) a arătat că elogiul psalmilor ar fi putut fi inspirat de o prefață din 1712 a odelor lui J. B. Rousseau.³

Partea a doua a epistolei discută problemele literaturii românești din jurul anului 1840, și în special problema fixării limbii literare. După ce arată că limba literară română nu este încă constituită, ceea ce e o piedică importantă în calea dezvoltării literaturii⁴, poetul trece în revistă diferitele curente și exagerări care se manifestau pe atunci: latinismul lui Eliade, preferința pentru stilul incult a altora.⁵ Principalul neajuns este, pentru Alexandrescu, lipsa de unitate a limbii, marea diversitate a tendințelor lingvistice, a sistemelor ortografice. Împotriva acestora, intelectualii din vremea lui, precum și Alexandrescu însuși, vor duce lupta în cadrul *Asoțiației literare*, a cărei lozincă era „În unire nădejdea”⁶.

¹ Alte pasaje paralele la Ch. Drouhet, p. 179 și urm.

² Pompiliu Eliade, p. 896.

³ „Si on a de l'ode l'idée qu'on en doit avoir, et si on la considère non pas comme un assemblage de jolies pensées rédigées par chapitres, mais comme le véritable champ du sublime et du pathétique, qui sont les deux grands ressorts de la poésie, il faut convenir que nul ouvrage ne mérite si bien le nom d'odes, que les psaumes de David. Car où peut-on trouver ailleurs rien de plus divin, ni où l'inspiration se fasse mieux sentir; rien, dis-je, de plus propre à enlever l'esprit et en même temps à remuer le cœur? Quelle abondance d'images! quelle variété de figures! quelle hauteur d'expression! quelle foule de grandes choses, dites, s'il se peut, d'une manière encore plus grande!” (Dacă avem despre odă ideea pe care trebuie s-o avem și dacă o considerăm nu ca o adunare de gândiri frumoase redactate pe capitole, ci ca adevăratul câmp al sublimului și pateticului, care sînt cele două mari resorturi ale poeziei, trebuie să recunoaștem că nici o operă nu merită în asemenea măsură numele de ode, ca psalmii lui David. Căci unde în altă parte se poate găsi ceva mai divin sau unde inspirația să se facă mai bine simțită; nimic, afirm, mai propriu spre a înălța spiritul și în același timp a mișca inima. Ce bogăție de imagini! ce varietate de figuri! ce înălțime a expresiei! ce multime de lucruri mărețe, spuse, dacă se poate, într-un chip și mai măreț!) (*Oeuvres poétiques* de J. B. Rousseau, avec un commentaire par M. Amar, Paris, 1824, I, p. XXX). Cf. și capitolul „Des psaumes et des prophéties considérés d'abord comme ouvrages de poésie” din *Cursul* lui La Harpe.

⁴ Ideea revine la Alexandrescu, în prefața volumului din 1847: „[Capodoperele] nu ies decît în literaturile formate și în limbile statornice, după cum o știu mai cu osebne toți aceia care scriu, și prin urmare cunosc influența ce are limba asupra stilului”.

⁵ Vezi notele la text și Drouhet, p. 188 și urm.

⁶ Este semnificativă corespondența anonimă din București, publicată în *Propășirea* din 16 ianuarie 1844:

„Societate literară în București. Ne se scrie din capitalia Terii Românești sub data de 11 ianuarie 1844. De trei luni de zile, noi am întocmit în toate mercurile suarele literare; ele se alcătuiesc de DD. Tel. Voinescu, Boliac, Laurianu, Eliad, Bălășescu, Urian, Negulici, Anagnost, Predescu, Filitis, Bolintineanu, doi Golești, N. și C. Bălcești s.a. Cele mai multe dezbateri s-au ținut asupra limbii. Am făcut o apropiere între deosăbiții autori și deosăbitele sisteme, și căutăm să venim la unul după care să scriem toți, ca să lipsească odată acest al doilea Babel. Suarelele aceste au făcut mare zgomot în capitale; toți carii la început le critica, acum se întorc ca să intre ca mădulări. Stăpînirea ne lasă în pace, căci politică nu vorbim. De multă vreme nu s-a văzut la noi o adunare regulată și hotărîtă de vro douăzeci tineri.”

1842, 1847, 1863. **3** s-ar 1847, 1863: s-a (*Alexandrescu scrisese s-o?* cf. p. 436, v. 72) 1842; **9** ți-a 1847, 1863: ți-au 1842; **13** acestea: aceste 1842, 1847, 1863; **15** slobod 1847, 1842: liber 1863; **16** locuiești 1847, 1863: lăcuiești 1842; **19** sfinții 1847, 1842: sînții 1863; **26** Voltaire (*scrīs Volter*) 1842, 1863: Voltere, *vocativ cu desinența* -e (?) *avitmic* 1847; **27** legei 1847, 1863: legii 1842; **29** Care-al naturei 1847, 1863: Care al firii 1842; **36** omis în 1842; **43** acestea: aceste 1842, 1847, 1863; **44** răpît 1847, 1863: gonit 1842; **45** Nădejdea, rodul 1847, 1842: Speranța, ast fruct 1863; **49** șclerați 1847, 1863: șclerați 1842; **50** zadar 1847, 1863: zădar 1842; **53** dacă 1847, 1842: daca 1863; **58** lumii 1847, 1863: lumii 1842; **60** duhu-ți nemărginit 1847, 1842: geniul tău sublim 1863; **63** veacul 1847, 1842: secolul 1863; **71** termini 1847, 1842: termeni 1863; **73** -nțeleg 1847, 1863: -nțăleg 1842; **77** lumii 1847, 1863: lumii 1842; **94** *vezi nota explicativă la text*; **96** slobod 1847, 1842: liber 1863; **97** nădejduiești 1847, 1863: nădăjduiești 1842; **98** căruia ești 1847, 1842: căru vorbești 1863; **99** unirei 1847, 1863: unirii 1842; **102** aș putea să 1847, 1863: poci să te 1842.

EPISTOLĂ DOMNULUI ALEXANDRU DONICI

Încă dinainte de 1841, după cum se vede din schimbul de epistole dintre Donici și Alexandrescu și din prefața acestuia din urmă la ediția din 1842¹, activitatea literară a lui Alexandrescu era considerată prea puțin bogată. Trecînd pe la București „în pricini de giudecăți“, Donici îi atrage atenția asupra datoriei de a scrie și îi dedică fabula *Rîul și heleșteul*, însoțind-o de o scurtă epistolă în versuri. În ediția din 1863, Alexandrescu reproduce ambele piese în fruntea fabulelor. Le redăm mai jos, după ediția originală (*Fabule de A. Donici*, Cartea II, Iași, La Cantora Foaiei Sătești, 1842, p. 16 și urm.).

D. Grigorie Alexandrescu

La hărăzire fabulii: „Rîul și heleșteul“

- Nici gîndeam ca pentru viersuri se iau în mînă condei
Cînd țintire-mi aici este la un alt fel de idei,
Care nu cer epistole, nici fabule de glumit:
Ce protesturi, reclamații dreptului de sprijinit.²
- 5 Dar dorita întîlnire-ți mă făcu să stau un ceas,
Și din cuprinsul Temidei³ se mă cațăr pe Parnas.
Rodul astei întreprinderi e fabula ce-ți închin,
Scrisă cu o grabă mare, într-un stil nu prea senin.
Dar a me dorință este ca tu se fii vecinic rîu
- 10 De poezii curgătoare, de talentul cel mai viu;
Se scrii pentru-a noastră slavă, ca toți se ne lăudăm
Cîți o limbă romanească astăzi întrebuițăm.

¹ „Mulțămesc prietinelor mei, care, orbiti negreșit de prieteșug, imi fac o vină că scriu așa de puțin. Ei ar avea cuvînt să mă întrebe cum lucrez și atît, după toate aemulțămîrile ce am suferit din pricina aplecării mele.“

² Mă aflam la București în pricini de giudecăți. (Nota lui Donici.)

³ Justiției.

- Știi pre bine că talentul este de la ceriuri dat
 Și oricare-și va da samă cum în lume l-au tractat.
- 15 Talentul tău este mare și sama-ți va fi mai gre
 Când din orice întimplare a-l părăsi tu vei vre.
 Toți poeții cearcă-n lume feliuri de nemulțămiri;
 Dar din ele scînteiază cele mai vie simțiri;
 Ațițați de-mpotrivire ei se luptă nencetat
- 20 Și izbînda le e slava cu care s-a-nununat.¹
 Scrie! scrie! iată-ți lege ce trebuie să urmezi,
 Pentru ca se fii ca riul, și-n viitori se viezi.

Rîul și heleșteul

(Hărăzită D. Gr. Alexandrescu)

- „Ce vra să zică, frate?
 Zicea cătră un rîu vecinul heleșteu,
 Eu apele-ți mereu
 Le văz că sînt mișcate,
- 5 Și cum nu obosești mi-e greu de înțales.
 Apoi privesc ades
 Pe unda ta plutind, cînd barce încărcate,
 Cînd plute, luntri, de care sînt mai nenumărate.
 Aceste ostenele,
- 10 Zadarnice și grele,
 Cum nu le părăsăști?
 Cum nu te pilduiești
 De-a me viață lină
 De desfătare plină,
- 15 Căci eu deși nu sînt pe hartă arătat,
 Deși nici un poet vrun vers nu mi-au cîntat,
 Dar stau în maluri moi,
 Pe perini de năroi²,
 Ca o cucoană mare
- 20 Pe puful cel mai moale.
 De barce, plute, luntri nu sînt împovorat,
 Și greutate lor asupră-mi n-am cercat,
 Viața fără griji în pace mi-o petrec,
 Căci toate pre pămînt ca vînturile trec.
- 25 Deșărtăciunile lumești eu le uresc
 Și în filosofie prin somn mă adîncesc.“
 — „Dar filosofisînd,
 Pătruns-ai legea bine:
 Că apele mișcînd
- 30 Păstrează prospețime?
 Asupra ziselor lui, rîul a răspuns.

¹ Precum Tasso. (Nota lui Donici.)

² Glod. (Nota lui Donici.)

Și dacă astăzi eu nu sînt un rîu ascuns
 De al istoriei prea falnică privire,
 Apoi pricina e a me neadormire
 35 Cu care am urmat acestui înțales,
 Și pentru care sînt din riuri eu ales
 Iar tu de săcete vei fi curind uscat
 În trîndavul tău pat!¹
 Această zicere au fost proorocie
 40 Căci heleșteul săc degrabă s-au mălit.
 Iar rîul astăzi stă un rîu de toți slăvit,
 Mișcînd neîncetat a sale ape vie.

 Așa talentele, cînd lene le cuprinde,
 Slăbind din zi în zi, se pierd fără a se-ntînde.

Epistola lui Alexandrescu a fost publicată mai întii în ediția din 1842.

1842, 1847, 1863. **3** mulțumiri 1847, 1863: mulțămiri 1842; **4** răspuns 1842, 1863: scris respuns 1847; de cinste 1847, 1842: d-onoare 1863; **8** sfînt 1847, 1842: sînt 1863; **13** ciustea 1847, 1842: gloria 1863; după versul **16** se citește următoarele în 1842:

Eu, să spui, nu-nțăleg bine cum asti oameni străluciți
 Producea fără-ncetare cînd era nenorociți.
 Pentru mine, griji, necazuri, trebuințe, neplăceri
 Sînt isvorul nelucrării și al vecinicii tăceri.

17 cu tine 1847, 1863: ca ș-alți (*sic*) 1842; **18** dacă 1847, 1842: daca 1863; hrănit 1847, 1842: nutrit 1863; **23** pîntre 1847, 1863: pîntre 1842; **26, 33** dacă 1847, 1842: daca 1863; **35** judecător 1863: judicător 1842, 1847; **41** nostri 1847, 1842: noștri 1863; **45** vreun amploaiat *cerul de ritm*: vrun amploiat 1842, vrun amploaiat (*scris* emploaiat 1847) 1847, 1863¹; **50** virtuței 1847, 1863: virtuții 1842; **51** mulțumire 1847, 1863: mulțămire 1842; **54** ce iubesc 1847, 1863: care-mi plac 1842; **56** *trebuie citit al?*; **57** Suțul 1847, 1842: Suțu 1863; **60** -mprejurarea: -mpregiurarea 1842, 1847, 1863; **63** ai 1847: ii poate corect 1842, 1863.

EPISTOLĂ D.I.V.

Ghica ne informează (p. 658) despre împrejurările în care Alexandrescu l-a cunoscut pe I. Văcărescu (vezi și v. 7—8 ale epistolei de față); tot aici (p. 660) ne sînt relatate împrejurările în care a fost scrisă epistola:

„În ajunul sfîntului Ion, a venit de mi-a adus un plic mare pecetluit, rugîndu-mă să-l pun, fără să știe nimeni, în așternutul Văcărescului, sub căpătii. Acel plic conține oda:

¹ Lecțiunea vrun ar putea fi corectă dacă *amploaiat* ar avea patru silabe (*am-plo-a-iat*).

Tu care-ai fost din pruncie al muzelor favorit
Și ca strămoșească-avere geniul l-ai moștenit,
Cîntător al primăverii..."

Văcărescu răspunde printr-o scurtă poezie, datată 24 august 1837:

Ce ești, încă din pruncie-ți pe deplin am prevăzut.
Ca Orfeului și ție cerul dar ți-a încrezut.
Suflet dînd la dobitoace, omenirei dai poveți
Cele prea folositoare, prea plăcute, prea isteți.
Nu lăsa dar niciodată lenea a te rugini
Și acel ce ești cunoaște, ca să te faci ce poți fi.

(Colecție, p. 277.)

Dacă datarea poeziei lui Văcărescu este exactă, epistola e din vara anului 1837, lucru care nu ar concorda cu informația lui Ghica, după care epistola ar fi din vremea cînd Alexandrescu locuia la Eliade (aproximativ între anii 1832—1835), în luna ianuarie (sf. Ioan cade la 7 ianuarie). Pe de altă parte, în 1837 Alexandrescu nu se afla în București iar Ghica era plecat din țară. Putem deci pune la îndoială data fixată, în 1848, de Văcărescu. E. Lovinescu (p. 61) presupune că a fost scrisă în 1832 sau 1833, bazîndu-se pe narațiunea lui Ghica. Chiar dacă nu ar fi să dăm deplină crezare informației lui Văcărescu, socotim totuși că trebuie să datăm epistola după anul 1833, dacă avem în vedere ușurința versificației, claritatea ideilor exprimate și faptul că Alexandrescu vorbește de fabulă ca de un gen practicat cu predilecție (v. 71 și urm.): în 1832 activitatea sa în acest domeniu se rezuma la cîteva traduceri din Florian și La Fontaine.

A fost publicată mai întii în ediția din 1838.

Epistola pune un număr de probleme de ideologie literară, a căror elucidare completă depășește cu mult cadrul acestui comentariu și necesită un studiu aprofundat, din care să rezulte ansamblul curentelor și ideilor literare care au circulat la noi în prima jumătate a secolului trecut.¹ Se pot distinge, în orice caz, referiri certe la Boileau (de altfel pomenit la versul 65). Astfel, problema specializării într-un anumit domeniu al poeziei (v. 11 și urm.) se găsește la începutul primului cînt al *Artei poetice*:

La nature, fertile en esprits excellents,
Sait entre les auteurs partager les talents.
L'un peut tracer en vers une amoureuse flamme,
L'autre d'un trait plaisant aiguïser l'épigramme.
Malherbe d'un héros peut vanter les exploits,

¹ D. Popovici a abordat problema într-un număr de lucrări (*Ideologia literară a lui I. Heliade Rădulescu*, București, 1935; *Doctrina literară a Țiganiadei lui I. Budai-Deleanu* în *Studii literare*, IV, 1948, p. 83 și urm.). În intenția autorului era continuarea studiului. Ideile literare ale lui Alexandrescu au fost analizate de G. Călinescu, p. 463—470, raportîndu-le mai ales la Boileau.

Racan chanter Philis, les bergers et les bois.
Mais souvent un esprit qui se flatte et qui s'aime
Méconnaît son génie et s'ignore soi-même.¹

Pasajul care începe cu versul 57 poate fi apropiat de Satira a II-a a lui Boileau, dedicată lui Molière²:

Ainsi, recommençant un ouvrage vingt fois
Si j'écris quatre mots, j'en effacerais trois.³

Valoarea *Epistolei către Văcărescu* a fost recunoscută, cu multe rezerve și ironii, chiar de adversarul cel mai înverșunat al lui Alexandrescu, de Eliade, în articolul *Despre versificație* publicat în *Curierul românesc* din 19 decembrie 1838:

„Autorul acestei broșuri [este vorba de ediția din 1838] are și două scrisori familiare, din care una către d. marele logofăt I. Văcărescul și prin care dumnealui îl întreabă să-i spuie: la ce este mai tare și mai deosebit? sau care este felul său de poezie? Oricine va citi această cârticică, cum și autorul ei însuși, poate cineva zice că va alege din toate cite se coprink într-însa aceste două scrisori și prin urmare ar putea răspunde în locul d-lui Văcărescul: că de este d. Alexandrescul poet, felul său este epistola familiară (judecînd după această cârticică).“⁴

1838, 1842, 1847, 1863. **Titlu** Epistola D. I. V. 1847, 1863⁵: Epistolă D. Marelui Logofăt I. Văcărescul 1838, (Văcărescu) 1842; **2** strămoșască 1847, 1838, 1842: strămoșescă 1863; **4** simplu 1847, 1842, 1863: simplu 1838; **7** Dacă 1847, 1842, 1863: Daca 1838; **8** hotărît 1847, 1838, (scris hotărît) 1842: destinat 1863; **14** hotărăște 1847, 1863: hotărăște 1838, hotărăște 1842; **18** și-n 1847, 1842, 1863: și-în 1838; **19** Dacă 1847, 1842, 1863: Daca 1838; **20** melancolia 1847, 1838, 1842: melancolie (scris melancoliă) 1863; **22** slavei 1847, 1863: slăvii 1838, 1842; **23** Felurile-s 1847, 1842, 1863: Felur'le sint 1838; **24** se 1847, 1842, 1863: să 1838; **26** vieței 1847, 1863: vieții 1838, 1842; **29** lirei 1847, 1863: lirii 1838, 1842; **30** vrea 1847, 1863: va 1838, 1842; **33** duh îl 1847, 1838, 1842: spirit 1863; **34** Dacă 1847, 1842, 1863: Daca 1838; **35** stînjinit 1847, 1842, 1863: stînjînit 1838; **37** seamăn 1847, 1838, 1842: asemăn 1863; **38** calea 1847, 1863: drumul 1838, 1842; **42** pierde 1838: scris perde 1842, 1847, 1863; **43** Astfel 1847, 1863: Astfel 1838, 1842; **44** pierz 1838: scris perz 1842, 1847, 1863; **46** pe 1847, 1842, 1863: pă 1838; **50** stejar 1847, 1842, 1863: ștejar 1838; **51** Dacă 1847, 1842, 1863: Daca 1838; pe 1847, 1842, 1863: pă 1838; **53** ocolu 1847, 1838, 1842: ocolol (=ocolul) 1863; **55** Mărunțișurile-mi 1847, 1842, 1863: Mărunțișur'le

¹ „Natura, rodnică în spirite deosebite, știe să împartă între autori talentele. Unul poate să descrie în versuri flacăra dragostei, altul printr-o trăsătură glumeată să ascuță epigrama. Malherbe poate lăuda vitejiile unui erou, Racan să o cînte pe Philis, ciobanii și pădurile. Dar adesea un spirit care se măgulește și se iubește nu-și cunoaște geniul și se ignorează pe sine însuși.“

² Vezi și nota la text.

³ „Astfel, începînd o lucrare de douăzeci de ori, dacă scriu patru cuvinte, voi șterge trei din ele.“

⁴ Citat după ediția D. Popovici, vol. II, p. 133.

⁵ În ediția 1863, V este scris chirilic (В).

îmi 1838; **56** Dacă 1847, 1842, 1863: Daca 1838; zîmbire 1838, 1863: *scris* zîmbire 1842, 1847; se 1847, 1842, 1863: să 1838; **57** Aplicarea 1847, 1863: Aplecarea 1838, 1842; **63** urăsc 1847, 1838, 1863: uresc 1842; **64** hotărâsc 1847, 1838, 1863: hotărăesc 1842; **65** zise 1847: zice 1838, 1842, 1863; **66** se 1847, 1842, 1863: să 1838; -mprotivește 1847, 1838, 1842: -mprotrivește 1863; **69** Patima inimii 1847, 1863: Chinur'le (chinurile 1842) inimii 1838, 1842; streine 1847, 1838, 1863: străine 1842; **70** pe 1847, 1842, 1863: pă 1838; **74** Și-mi 1847, 1842, 1863: Și-îmi 1838; ridică 1838: *scris* rădică 1842, 1847, 1863; **75** se 1847, 1842, 1863: să 1838; **78** 'veacul 1847, 1838, 1842: secolul 1863; **79** Măcar 1847, 1838, 1863: Macar 1842; se 1847, 1842, 1863: să 1838; **80** sălbatec 1847, 1838, 1863: sălbatic 1842; **82** dacă 1847, 1842, 1863: daca 1838; **83** veche 1847, 1842, 1863: veiche 1838; **85** dacă 1847, 1842: daca 1838, *omis în 1863; după* **86** urmează în 1838, 1842:

Asfel istoria-arată pă (pe 1842) Pactul (Patcul *corect* 1842) acel vestit, Care de sfînta iubire a patrii (patriei *corect* 1842) lui pornit, De noblețea (nobleța 1842) Livonii (Livoniei *corect* 1842) ca un deputat ales Să ducă plînger'le (plîngerea 1842) țării la Carol fiind trimes¹,

5 A vorbit cu acea rivnă, cu acel ton bărbătesc

Care în nenorocire oamenii cei mari găsesc.

Craiul zîmbind (zimbînd 1842) îi răspunse: Domnule, sînt mulțumit (mulțemit 1842)

Pentru țara dumitale ca un înger ai vorbit.

Dar peste puține zile Pactul (Patcul 1842) cel nevinovat

10 Pentru vină plăzmută (plăsmuită 1842) de moarte fu judecat (judicat 1842).

Aici tu zîmbești (zimbăști 1842) acuma și îmi zici c-ai vrea să știi Ce-are a face Livonia cu-ale mele poezii.

Alt nimic nu poci răspunde, decît numai că ți-am spus

Că l-asemenea (asemene 1842) capriții al meu geniu e supus.

88 notă în 1842: În cununa Cîrlovii; **89** muzei (*scris* musei) 1847, 1863: muzii 1838, 1842; **91** poeziei (*scris* poesiei) 1847, 1863: poezii 1838, 1842; **92** exempluri (*scris* esempluri) 1847, (*scris* eczempluri) 1838, (*scris* ecsempluri) 1842: esemple 1863; **95, 96, 97** pe 1847, 1842, 1863: pă 1838; **97** cerceteze 1847, 1863: ne arate 1838, 1842; întii 1847, 1842, 1863: întii² 1838; **98** romîneștei 1847, 1842, 1863: rumineștei 1838; **99** vom 1847, 1838, 1842: va 1863; **100** -ntemeierei 1847, 1863: -ntemeierii 1838, 1842; **102** științi sau meșteșuguri 1847, 1838, 1842: științe sau în arte 1863; **104** desăvîrșirea 1847, 1838, 1842: desăvîrșire 1863; exempluri (*scris* esempluri) 1847, (*scris* eczempluri) 1838, (*scris* ecsempluri) 1842: esemplu-i 1863.

¹ Carol XI (XII *corect* 1842) crai Sfeții (n. a.). J. R. Patkul, militar și om politic livonian (aprox. 1660—1707). [Guvernator al Livoniei, în numele Suediei, este trimis de nobilime să revendice la Stockholm drepturile țării. Datorită atitudinii sale rezistente la cererile suedeze, este condamnat la moarte. Reușește să fugă și duce o intensă activitate diplomatică la curțile Europei. În cele din urmă, August al II-lea, regele Poloniei, îl predă lui Carol al XII-lea al Suediei și Patkul sfîrșește tras pe roată.

² Singura formă din scrisorile autografe ale lui Alexandrescu. Aici rimează *corect* cu poezii. Cf. p. 58, nota 1.

EPISTOLĂ D.V. II

Dacă versurile 63—65 se referă la *Epistola către Voltaire*, trebuie să presupunem că *Epistola către Voinescu II* a fost scrisă în urma celei dintii și a arătării poetului, survenită în octombrie 1840.¹ Așadar, această epistolă pare să fie printre ultimele piese incluse în volumul din 1842, unde a fost publicată întâia oară.

Sub forma unei negări ironice, Alexandrescu afirmă încă o dată principiul rolului activ al poeziei în viața societății, zugrăvind în același timp dificultățile pe care le întâmpină un poet care se conduce după acest principiu.² Epistola este scrisă în genul celor ale lui Boileau, fără însă să se poată nota influențe directe. Apropierile făcute de V. Ghiacioiu (p. 297 și urm.) nu sînt cituși de puțin convingătoare.

1842, 1847, 1863. Titlu D. (A. greșeală 1863) V. II 1847, 1863: Domnului Maior Voinescu II 1842; 2 slobod 1847, 1842: liber 1863; 3 lumii 1847, 1863: lumii 1842; 4 Și-n pace, în tăcere 1847, 1863: Care singur, în pace 1842; 9 apostol vrednic al acestei 1847, 1863: strașnic apostol al acestii 1842; 10 grijele streine 1847, 1863: grijile străine 1842; 11 natura-mi poci 1847, 1863: poci firea a-mi 1842; 17, 18 ne 1847, 1863: te 1842; 29 gramadă³ 1847, 1863: grămadă 1842; 32 înțealeagă 1847, 1863: înțăleagă 1842; 34 vom 1847, 1842: s-ar 1863; năravuri 1847, 1863: naravuri 1842; 35 multor 1847, 1842: mulțimei 1863; 37 pîn 1863: pe'n 1842, 1847; 43 astea: aste 1842, 1847, 1863; 47 patriei 1847, 1863: neamului 1842; 50 norodul 1847, 1842: poporul 1863; 53 Povețele 1847, 1863: Povețile 1842; 54 moralul 1847, 1842: morala 1863; 58 mulțumit 1847, 1863: mulțămit 1842; după 65 urmează în 1842:

Și-a răvărsat veninul, a vrut să-și răsplătească,
Și fabulile mele spre rău să tilcuiască.

70 după 1847, 1863: de pe⁴ 1842; pielea 1847, 1863: scris pelea 1842; 72 umblă 1847, 1863: îmblă 1842; calea 1847, 1863: cale 1842; 74 orce 1847, 1842: orice 1863; 82 prieteni 1847, 1863: prietini 1842; 85 mulțumesc 1847, 1863: mulțemesc 1842; 87 mulțumire 1847, 1863: mulțămire 1842; 88 prietin 1847, 1842: prieten 1863; 106 păsări 1847: păseri 1842, pasări 1863; lighioane 1847, 1863: lighioaie 1842; 109 de cinste 1847, 1842: d-onoare 1863; 110 acelea: acele 1842, 1847, 1863; 119 sufer 1847, 1863: sufăr 1842; nemulțumire 1847, 1863: nemulțămire 1842; 122 vremea 1847, 1842: timpul 1863; sfîntă 1847, 1842: sîntă 1863; 126 răsplătire (scris res- 1847) 1847, 1842: recompensă 1863.

¹ G. Călinescu, p. 369.

² Aceleași idei, fără nota sceptică din epistolă, se găsesc în *Prefață* și în *Anul 1840*. Vezi nota la această din urmă poezie.

³ Trecerea lui *ă* dinaintea accentului la *a* este și astăzi cunoscută în regiunea Tirgoviștii (localitatea Valea lui Ianache). Cf. R. Todoran, *Studii și cercetări lingvistice*, V, 1954, p. 63 și urm.

⁴ Probabil că și al doilea *de pe* din acest vers se datorează editorilor din 1842 și a scăpat atenției autorului.

EPISTOLĂ D.I.C.

În anul 1837, Alexandrescu se afla la Focșani, ca sublocotenent, cu o misiune de ordin administrativ (vezi Ghica, p. 662). Neplăcerile slujbei, care îl vor face să demisioneze în octombrie al aceluiași an, prilejuiesc și această „epistolă familiară” către prietenul său I. Cîmpineanu. E. Lovinescu (p. 56) consideră epistola ca „cea dintîi poezie scrisă la Focșani” și își bazează această afirmație pe simplul fapt că, o dată ce se plîngea de singurătate, înseamnă că poetul nu înlînise încă pe Eliza. Epistola a fost publicată mai întîi în ediția din 1838.

Alexandrescu însă nu se mulțumește să-și plîngă în versuri necazurile, cum îl sfătuisese Cîmpineanu (v. 7—10) și să descrie viața plictisitoare pe care o duce și mizeria țăranilor din jurul Focșanilor, ci își expune unele păreri cu privire la viața socială și la literatură. Se remarcă în toate acestea spiritul raționalist și progresist al poetului: spiritul antireligios și antirăzboinic (v. 24—26), ironizarea poeziei pastorale, care ajunsese în secolul al XVII-lea și al XVIII-lea, cu toată înnoirea încercată de Gessner, un gen pur convențional¹, prezentînd o imagine idealizată a vieții de la țară, în contrast violent cu mizeria țăranilor din această epocă de descompunere a feudalismului²; prin aceasta, poetul își afirmă, implicit, poziția realistă (v. 59—80). Se remarcă, de asemenea, satirizarea ignoranței și a superstițiilor (v. 85—104).

1838, 1842, 1847, 1863. **Titlu** Epistola D. I. C. (A. greșeală 1863), 1847, 1863: Epistolă familiară Domnului Polcovnic (colonel 1842) I. Cîmpineanu 1838, 1842; **2** -mi 1842, 1863: -m 1838, 1847; nemulțumiri 1847, 1838, 1863: nemulțămiri 1842; **3** înșelat 1847, 1863: înșălat 1838, 1842; **4** relile 1847, 1838, 1842: relele 1863; **6** nouă 1847, 1838, 1863: nouă 1842; **7** zimbire 1838, 1863: scris zimbire 1842, 1847; **12** locuiesc 1847, 1863: lăcuiesc 1838, 1842; **13** Negrijirea 1847, 1838, 1842: Negrijirea 1863; **14** stînjîn 1847, 1863: stînjen 1838,

¹ Cf. următorul pasaj din Kogălniceanu, concludent și pentru răspîndirea la noi a acestui gen: „După Telemah, cartea cea mai plăcută pentru noi era Florian. Păstorii lui îmbrăcați în strale de matasă, cu peruci cu pudră, purtînd iarna și vara cununii de rosae centifolia, vorbind într-o limbă mai corectă decît a filologilor noștri, păstoriiții lui cu rochie de gază și de blondă, cu ciuboțele de prună, cu noduri de cordele cumpărate de la Mikuli de pe atunci, povățuind niște mei cu lînă mai delicată decît matasa, carii mîncă numai livand, rosmarin și se adăpa numai cu apă de roze și de miile fleurs, îmi părea oameinii cei mai fericiți din lume. Dacă n-aș fi fost amorezul Nicetei, aș fi dat tot în lume ca să fiu Nemorin, amorezul Estelii. Atîta iubeam pre Florian, acest adevărat poet al naturii, încît la un sfîntul Vasilie, cînd tată-meu mă întrebă ce daruri voiam să-mi cumpere, îi răspunsei cu un aer pedant, ca cînd aș fi fost docent în vro universitate «les oeuvres complètes de M. de Florian, mon père!» (Iluzii pierdute, Iași, 1841, p. 74—75.)

² Pentru poezia pastorală la noi, cf. Bogdan-Duică, *Salomon Gessner în literatura romîneasă în Convorbiri literare*, 1901, p. 161 și urm. Un ecou întîrziat al poeziei pastorale, chiar în forma ironizată de Alexandrescu la versul 61 și urm., găsim la I. I. Sacellariu, *Ehoul inimii*, p. 91 și urm.:

Tu ce ai sceptrup în mină
Vino astăzi l-a mea stîină
Nimic nu te v-amăgi
Și pe patu-mi de țărînă
Fără grijă vei dormi.

1842: **16** umblînd 1847, 1838, 1863: îmblînd 1842; **18** pe (de două ori) 1847, 1842, 1863: pă 1838; **20** fraz 1838, 1842: scris frás 1847, 1863; **21** gătesc 1847, 1838, 1842: gîndesc 1863; **22** Slava vremilor 1847, 1838, 1842: Gloria vremii 1863; veacuri 1847, 1838, 1842: secolii 1863; **23, 24** pe 1847, 1842, 1863: pă 1838; **24** fierul 1838: scris ferul 1842, 1847, 1863: sfintei 1847, 1838, 1842: sîntei 1863; **26** vecinicii 1847, 1863: vecinicii 1838, 1842; **28** se 1847, 1842, 1863: să 1838; pe 1847, 1842, 1863: pre 1838; **29** război 1847, 1838, 1842: resbel 1863; **30** și-ncearcă 1842: și-ncearcă 1838, 'și'ncearcă 1847, 1863: sabiei 1847, 1842, 1863: săbii 1838; după versul **30** se citeșc în 1838, 1842:

Mai bine voi pă (pe 1842) o lină apă a mă arăta,
Decît cu o barcă slabă pă (pe 1842) mare a înota.
Căci nimic nu dezgustează atît pă (pe 1842) un cititor,
Decît mari sujeturi scrise de un tînăr autor.

38 Imnurile- 1847, 1842, 1863: Imnur'le 1838; naturii 1847, 1863: naturii 1838, 1842; ziditor 1847, 1838, 1842: creator 1863; **39** însuflărei 1847: însuflării 1838, 1842, inspirărei 1863; **40** de 1847, 1842, 1863: dă 1838; umple 1847, 1838, 1863: împle 1842; gînduri 1847, 1838, 1842: gîndiri 1863; **43** se 1847, 1842, 1863: să 1838; **44** salcii 1847, 1863: sălcii 1838, 1842; pe 1847, 1842, 1863: pă 1838; **46** pierdută 1838: scris perdută 1842, 1847, 1863; se 1847, 1842, 1863: să 1838; **49** pe (de două ori) 1847, 1842, 1863: pă 1838; zimbrul 1847, 1842, 1863: boul 1838; **51** nouă 1847, 1838: nouă 1842, 1863; **52** și-a 1847, 1842, 1863: ș-a 1838; **53** oriîncotro... oriîncotro 1847: oriîncotro (de două ori) 1838, 1842, oriîncotro (de două ori) 1863; **54, 55** se 1847, 1842, 1863: să 1838; **62** părăsea... trăia 1847, 1838, 1842: părăseau... trăiau 1863; **63** lucrurile 1847, 1842, 1863: lucrur'le le 1838; **64** și le-nchipuiesc 1847, 1838, 1842: și-le închipuiesc 1863; **67** piei: scris pei 1838, 1842, 1847, 1863; **68** pe (de trei ori) 1847, 1842, 1863: pă 1838; **70** ridică (scris rădică 1842, 1847) 1847, 1838, 1842: ridică 1863; vrun 1838, 1842: vreun aritmic 1847, 1863; **73** care din fire 1847, 1838, 1842: ce din natură 1863; **74** pierdere 1838: scris pierdere 1842, 1847, 1863; **77** dacă 1847, 1842, 1863: daca 1838; **78** object 1847, 1838, 1842: obiect 1863; **80** rătăcirii 1847: rătăcirii 1838, 1842, rătăcitei greșeală 1863; **81**-mi 1847, 1842, 1863: -m 1838; sfînt 1847, 1838, 1842: sînt 1863; **82** neființei 1847, 1863: neființii 1838, 1842; se 1847, 1842, 1863: să 1838; **84** locașul 1847, 1863: lăcașul 1838, 1842; **85** deșărt 1847, 1838, 1842: deșert 1863; de locuitori 1847, 1863: dă (de 1842) lăcuitori 1838, 1842; **89** se 1847, 1842, 1863: să 1838; **90** lunei 1847, 1863: lunii 1838, 1842; **92** mumei 1847, 1863: mumii 1838, 1842; **93** său 1847, 1838, 1842: seu *variantă grafică* 1863; locaș 1847, 1863: lăcaș 1838, 1842; **94** Cu 1847, 1838, 1842: Sub 1863; locuiește 1847, 1863: lăcuiește 1838, 1842; **96** Cu tămîie și o 1847, 1863: C-o sfeștanie ș-o 1838, 1842; pe 1847, 1842, 1863: pă 1838; **98** sfînta 1847, 1838, 1842: sînt' 1863; **100** lunei 1847, 1863: lumii 1838, 1842; **102** termiu 1847, 1838, 1842: termen 1863; acest 1847, 1842, 1863: acel 1838; **103** se 1847, 1842, 1863: să 1838; liniștit 1847, 1863: lineștit 1838, 1842; **104** Se 1847, 1842, 1863: Să 1838; în (primul) 1847, 1838, 1842: -n 1863; **107** înțelept 1847, 1838, 1863: înțălept 1842; **109** vrednice- 1847, 1863: vrednici 1842; versul se citește astfel în 1838:

Tu ale căruia gînduri sînt vrednici a să-mplini

110 răsplătire 1838, 1842: scris răsplătire 1847, 1863; **111** se 1847, 1842, 1863: să 1838; **115** zîmbit 1838, 1863: zîmbit 1842, 1847; **117** relele 1847, 1838, 1842: relele 1863; nimicuri 1847, 1838, 1842: nimic eu 1863; **118** soartei 1847, 1863: soartii 1838, 1842; **119** Astfel 1847: Asfel 1838, 1842, 1863; de pe 1847, 1842, 1863: după 1838; pe 1847, 1842, 1863: pă 1838; **121** se 1847, 1842, 1863: să 1838; **122** îmi 1847, 1863: îi 1838, 1842.

SATIRĂ

Duhului meu

Satira a fost publicată mai întâi în ediția din 1842; nu există indicii mai precise de datare.

Ideea de a dedica o satiră duhului său i-a fost sugerată, probabil, autorului de satira a IX-a a lui Boileau. De aceea credem că titlul corect este *Satiră. Duhului meu* (= adresată duhului meu, deci la dativ) și nu *Satira duhului meu* (= împotriva duhului meu, deci la genitiv); de altfel, tabla de materii a ediției din 1842 confirmă această interpretare a titlului, scriind *Satiră. Duhului meu*.

Satira este o zugrăvire plină de vervă, aproape dramatizată, a saloanelor vremii cu amestecul de cosmopolitism și mondenitate care le caracteriza. Este, de aceea, inutil și eronat să căutăm surse străine de inspirație, cum fac N. I. Apostolescu, *Infl.*, p. 120 (*Secrètes pensées de Raphaël de A. de Musset*) și V. Ghiacoiu, p. 311 (Satira a X-a a lui Boileau și *À M-me Denis, La vie de Paris et de Versailles* de Voltaire, vol. II, p. 630).

1842, 1847, 1863. **Titlu** Duhului 1847, 1842: Spiritului 1863; **2** Șezi 1847, 1863: Șăzi 1842; împotriva 1847, 1842: împrotivă 1863; **9** Veacul înaintează 1847, 1842: Secolul naintează 1863; **12** Astfel 1847, 1863: Asfel 1842; **14** ce la jocuri e foarte 1847, 1863: și plăcută și bine 1842; **17** Duouă 1847: Două 1842, 1863; **18** ma chère! ce 1847, 1863: ce mare 1842; **20** astea 1863: aste 1842, 1847; duh, ființă 1847, 1842: ființă prea 1863; **21** Ce vrei să 1847, 1842: Spirit ce 1863; **26** Alexandrie 1847, 1863: Alexandrie 1842; **28** lăsă 1847, 1842: lasă 1863; **n** poemei 1847, 1863: poemii 1842; slujeau 1847, 1863: slujea 1842; **29** rizînd 1863: rizînd 1842, rizînd 1847; acestea: aceste 1842, 1847, 1863; **34** e greu 1847, 1842: nu pot 1863; **35** poci 1847, 1863: pot 1842; **36** tribunaluri 1847, 1842: tribunale 1863; subț 1847, 1842: sub 1863; **37** degetele 1847, 1842: degetile 1863; **38** sfinți 1847, 1842: sinți 1863; **41** mulțumire 1847, 1863: mulțămire 1842; **43** slobod 1847, 1842: liber 1863; **46** năravuri 1847, 1863: naravuri 1842; **50** Măcar 1847, 1863: Macar 1842; **51** complimente 1847, 1863: complemente 1842; **54** întâi 1847, 1863: întâii 1842; **55** domnișoru-acela: domnișoru cela 1842, 1847, 1863; **56** vorbă 1847, 1863: vorba 1842; duhul 1847, 1842: spirit 1863; **58** după 1847, 1863: de pe 1842; **59** -ncredințează 1847, 1863: -ncredințază 1842; **60** streină 1847, 1863: străină 1842; **73** duh fără 1847, 1842: spirit fără 1863; **86** dintii 1847, 1842: dintii 1863; **88** vorbeii 1847, 1863: vorbii 1842; **92** duouă 1847: două 1842, 1863; **96** citeodată în patru silabe 1847, 1863: citodată 1842; **97** duouă 1847: două 1842, 1863; pereche 1847, 1863: pă-reche 1842; **100** umflata 1847, 1863: îmflata 1842; **105** vremii 1847, 1863: vremii 1842; **111** defecturi să 1847: cusururi să 1842, defectele s- 1863; **114** simtimente

¹ Vezi mai sus, p. 481 nota 2.

1847, 1863: sentimenturi 1842; **118** acestea 1863: aceste 1842, 1847; **119** zimbire 1863: scris zimbire 1842, 1847; **123** greșalele streine 1847, 1863: greșelele străine 1842; **126** n psaltiriei¹ 1847: psaltirii 1842, psaltirei 1863.

TOPORUL ȘI PĂDUREA

Prima publicare în ediția din 1842.

Fabula lovește în boierii lipsiți de patriotism, gata să caute orice sprijin în afara țării pentru salvarea intereselor lor materiale. S-au propus mai multe soluții în ceea ce privește originea anecdotei. Bogdan-Duică (*Ist. lit.*, p. 268 și urm.) găsește o povestire similară în literatura evreiască postbiblică și consideră că Alexandrescu a putut cunoaște, pe cale orală, această povestire; în sprijinul acestei afirmații sînt aduse versurile 7—14. Ipoteza este inutilă, deoarece ideea din fabula lui Alexandrescu se găsește, subordonată altui scop, în La Fontaine (*La forêt et le bûcheron*, XII, 16). În fabula franceză, tăietorul de lemne, stricîndu-i-se coada toporului, cere pădurii să-i dea numai o singură cracă și promite în schimb să-și caute în altă parte de lucru; pădurea îi dă o coadă de topor, dar tăietorul de lemne, fără a mai ține seamă de cuvîntul dat, se apucă să taie copacii din pădure. Nu este exclusă însă ipoteza, emisă de V. Ghiacioiu (p. 377), ca Alexandrescu să fi parafrazat unele proverbe și zicale populare. *Dicționarul Academiei* (s. u. *coadă*) consideră însă proverbele citate de Zanne („pădurea de coada ei piere“ și „de securea fără coadă n-are frică pădurea“) precum și expresia „coadă de topor“, ca fiind „aluzii la cunoscuta fabulă“ a lui Alexandrescu.² N-am putut determina raportul cronologic dintre proverbele citate și fabulă, pentru a verifica cele două afirmații contradictorii.

Toporul și pădurea a devenit în scurtă vreme celebră; probabil din acest motiv, Alexandrescu a pus-o, în ediția din 1847, în fruntea colecției de fabule. Popularitatea fabulei este atestată și de un număr de mărturii: în numărul din 26 iunie 1857 al ziarului *Concordia*, D. Rallet citează ca motto al articolului său *Unirea dintre noi* versurile 41—42; în *Romînul* din 28 noiembrie 1858, C. A. Rosetti citează versurile 5—6 în articolul intitulat *Cine caută spre streini blestemat va fi*; tot în *Romînul* găsim, în 23 august 1875, relatarea unei serate muzicale, cu prilejul căreia a fost recitată, între altele, fabula lui Alexandrescu și *Epigonii* lui Eminescu.³

O traducere germană (*Die Art und der Wald*) figurează la J. K. Schuller, *Romänische Gedichte*, p. 6.

1842, 1847, 1863. **Titlu** și 1847, 1863: i 1842; **5** care 1847, 1863: carii 1842; proorocea 1847, 1842: prooroceau 1863; **6** trăgea 1847, 1842: trăgeau 1863; **19** Astfel 1847, 1863: Așfel 1842; **20** inventă 1847, 1863: scornește 1842; și orice duhul 1847, 1842: orice spiritul 1863; **21** fieru-: scris feru- 1842, 1847, ferul 1863; **33** Stejaru(-) 1847, 1842: Stejarul *aritmio* 1863; **38** judeca 1847, 1863: judica 1842; **43** streinii 1847, 1863: străinii 1842.

¹ Lectiunea ar putea proveni dintr-o simplă greșală de interpretare a tipografului: Alexandrescu va fi corectat *psaltirii* în *psaltirei* iar tipograful a adăugat ei la -i- din prima versiune.

² De inspirație folclorică sînt și versurile 3—4.

³ Informații la Perpessicius, *M. Eminescu, Opere*, II, p. 225, n. 5.

ELEFANTUL

Prima publicare în ediția din 1842.

Sursa fabulei se găsește în Krilov (*Слон на воеводстве*, II, 22):

Кто знатен и силен,
Да не умен,
Так худо, ежели и с добрым сердцем он.

На воеводство был в лесу посажен Слон.
Хоть, кажется слонов и умная порода,
Однако же в семье не без урода:

Наш Воевода
В родню был толст,
Да не в родню был прост;
А с умыслу он мухи не обидит.

Вот добрый Воевода видит:
Вступило от овец прошение в Приказ.
„Что волки-де совсем сдирают кожу с нас.“
„О, плуты! — Слон кричит — Какое преступленье!

Кто грабить дал вам позволение?“
А волки говорят: „Помилуй, наш отец!
Не ты ль нам к зиме на тулупы
Позволил легонький оброк собрать с овец?
А что они крпчат, так овцы глупы:
Всего-то придет с них с сестры по шкурке снять;
Да и того им жаль отдать“.

„Ну то-то ж,“ — говорит им Слон, — „Смотрите!

Неправды я не потерплю ни в ком.
По шкурке, так и быть, возьмите;
А больше их не троньте волоском“.

Alexandrescu a putut cunoaște traducerea franceză a lui Aug. Rigaud, în culegerea *Fables russes, tirées du recueil de M. Kriloff et imitées en vers français*¹, et italiens par divers auteurs... publiées par M. le comte Orloff. Paris, 1825. Fabula este tradusă și de Donici sub numele *Elefantul în domnie* (I, p. 42), și de C. Stamati (*Domnia elefantului în Muza*, II, p. 364). E de remarcat faptul că pasajul revoluționar din prelucrarea lui Alexandrescu (v. 33—54) nu se găsește în originalul rusesc.

1842, 1847, 1863: 14 lupu 1847, 1842: lupul 1863; 17 judecați 1847, 1863: judicați 1842; 30 Craiul 1847, 1842: Riga 1863; 45 nădejduiește 1847, 1863: nădăjduiește 1842; 58 crai 1847, 1842: prinț 1863; 59 Craiul 1847, 1842: Prințul

¹ Traducătorii francezi erau poeți foarte cunoscuți în epocă: A. V. Arnault, Al. Soumet, Andrieux, Delphine Gay, Amable Tastu, Viennet, Sophie Gay, Rouget de l'Isle, V. D. Musset-Pathay, Em. Deschamps, Picard, J. de Rességuier, C. Delavigne etc.

1863; număroasă 1847, 1863: numeroasă 1842; **63** -nfățișă 1847, 1842: -nfățișe 1863; **64** craiule 1847, 1842: rege prea 1863; **65** măriei 1847, 1863: mării 1842; **67** domnu 1847, 1842: domnul 1863; **73** năpăstuit 1847, 1842: nepăstuit 1863; **76** piele: scris pe 1842, 1847, 1863; **84** crăiești 1847, 1842: domnești 1863; **85** piele: scris pe 1842, 1847, 1863; **91** pielea: scris pe 1842, 1847, 1863.

OGLINDELE

Prima publicare în ediția din 1842.

Istoriografia simbolizează, cum o arată de altfel Alexandrescu în mod explicit în pasajul final din 1842, suprimat apoi, puterea invincibilă a adevărului, a științei și a ideilor înaintate, „pricină de prefaceri, de un folos obștesc“.

O parafrază găsim la D. Dăscălescu în *Epistola lui Matei Millot*, publicată în *Steaua Dunării* din 1 ianuarie 1856.

1842, 1847, 1863. **2** țară 1847, 1842: țeră, ca peste tot în această fabulă, 1863; **3** frumusețe 1847, 1863: frumuseță 1842; **12** girlei 1847, 1863: girlii 1842; prin 1847, 1863: pin¹ 1842; **13** Era 1847, 1842: Erau 1863; **21** obștei 1847, 1863: obștii 1842; **27** Oglindele 1847, 1863: Oglin[e]zele 1842; **28** Locuitorii 1847, 1863: Lăcuitoarii 1842; **29** afla 1847, 1842: aflau 1863; **36** pietre: scris pe 1842, 1847, 1863; **37** Oglindele 1847, 1863: Oglinzele 1842; acelea 1863: acele 1842, 1847; după versul **41** urmează în 1842:

Din povestirea noastră, multe idei poci scoate,
Dar mă opresc la una ce le cuprinde toate:

Cînd al duhului soare

Luminează-adevărul, și-i vine spre-ajutor,

- 5 În zadar neștiința îi e-mprotivitoare;
Soarele o pătrunde, și-l vezi triumfător.

CÎINELE IZGONIT

Fabula a fost publicată mai întâi în ediția din 1838.

Satirizarea moravurilor politice contemporane este clară; nu se poate preciza dacă la originea fabulei a existat o anumită întâmplare reală.

1838, 1842, 1847, 1863. **5** pe 1847, 1842, 1863: pă 1838; **9** domniei 1847, 1863: crăiei 1838, 1842; **12** Simtimenturi 1847, 1863: Sentimenturi 1838, 1842; **15** miei 1838: scris mei 1842, 1847, 1863; **16** dacă 1847, 1863: dăca 1838, 1842; **17** pe orice 1847, 1842, 1863: pă orice 1838; **18** Să-i lase măcar 1847, 1863: Să îi lase-ncăi 1838, 1842; piei 1838: scris pei 1842, 1847, 1863; **20** Pe 1847, 1842: Pă 1838, Pre 1863; **22** Pe 1847, 1842, 1863: Pă 1838; **23** domnească 1847, 1863: crăiască 1838, 1842; **25** A zis 1847, 1863: Zicea 1838, 1842; **28** orice 1847, 1863:

¹ Pin redă probabil un pin din manuscris, redat în alte pasaje prin pe'n.

orce 1838; **31** șarpe 1847, 1838, (*scris șérpe*) 1863; șerpe 1842; **35** altu 1847: altul 1838, 1842, 1863; **37** Se 1847, 1842, 1863: Să 1838; **38** Domnul 1847, 1863: Craiul 1838, 1842; **39** Pe 1847, 1842, 1863: Pă 1838; **40** căruia 1847, 1838, 1842: cărui *aritmie* 1863; **46** acu- 1847, 1838, 1842: acum 1863; **51** Pe 1847, 1842, 1863: Pă 1838; **52** se 1847, 1842, 1863: să 1838; **54** Duhul lui 1847, 1838, 1842: Spiritu-i 1863; **56** Domnul 1847, 1863: Craiul 1838, 1842: pe 1847, 1842, 1863: pă 1838; **58** Șerpi 1847, 1842, 1863: Șărpi 1838; **69** Și în lupte 1847, 1863: În războaie 1838, 1842; **71** se 1847, 1842, 1863: să 1838.

ȘOARECELE ȘI PISICA

Prima publicare în ediția din 1838.

E. Lovinescu (p. 158) afirmă că această fabulă ar fi „după La Fontaine“. În realitate numai partea introductivă, fără prea mare legătură cu ceea ce urmează, e inspirată din *Le rat qui s'est retiré du monde* (VII, 3) a poetului francez:

Les Levantins en leur légende
Disent qu'un certain rat, las des soins d'ici-bas,
Dans un fromage de Hollande
Se retira loin du tracas.¹

Este foarte probabil ca lui Alexandrescu să-i fi fost cunoscută traducerea lui Asachi (*Guzganul sîhastru* în *Poezii a lui Aga G. Asachi*, Iași, 1836, p. 124):

Un guzgan de fire blind,
Ce pățisă multe rele,
Liniștire căutînd
Dup-a vieții ostenele,
Au intrat parcă-n liman,
Într-un caș de parmezan.

Influența lui La Fontaine se limitează însă la acest detaliu. Desfășurarea acțiunii în ansamblu și numeroase amănunte sînt asemănătoare cu fabula lui Florian, *La jeune poule et le vieux renard* (II, 17):

Une poulette jeune et sans expérience,
En trottant, cloquetant, grattant,
Se trouva, je ne sais comment,
Fort loin du poulailler, berceau de son enfance.
Elle s'en aperçut qu'il était déjà tard.
Comme elle y retournait, voici qu'un vieux renard
À ses yeux troublés se présente.
La pauvre poulette tremblante
Recommanda son âme à Dieu.
Mais le renard, s'approchant d'elle,
Lui dit: „Hélas! mademoiselle,

¹ „Orientalii spun în legenda lor că un șobolan oarecare, obosit de necazurile pămîntești, se retrase într-o brinză de Olanda, departe de hărțuieii.“

Votre frayer m'étonne peu ;
 C'est la faute de mes confrères,
 Gens de sac et de corde, infâmes ravisseurs,
 Dont les appétits sanguinaires
 Ont rempli la terre d'horreurs.
 Je ne puis les changer ; mais du moins je travaille
 À préserver par mes conseils
 L'innocente et faible volaille
 Des attentats de mes pareils.
 Je ne me trouve heureux qu'en m'e rendant utile ;
 Et j'allais de ce pas jusque dans votre asile,
 Pour avertir vos soeurs qu'il court un mauvais bruit :
 C'est qu'un certain renard, méchant autant qu'habile,
 Doit vous attaquer cette nuit.
 Je viens veiller pour vous." La crédule innocente
 Vers le poulailler le conduit.
 À peine est-il dans ce réduit,
 Qu'il tue, étrangle, égorge, et sa griffe sanglante
 Entasse les mourants sur la terre étendus,
 Comme fit Diomède au quartier de Rhésus.
 Il croqua tout, grandes, petites,
 Coqs, poulets et chapons ; tout périt sous ses dents.

 La pire espèce de méchants
 Est celle des vieux hypocrites.¹

Se observă cu ușurință identitatea desfășurării acțiunii și a multor detalii în cele două fabule: întâlnirea dintre victimă și dușmanul tradițional, asigurările ipocrite pe care le dă acesta din urmă, cuprinzând și desolidarizarea de semenii săi și oferta de ajutor împotriva lor; apoi conducerea animalului de pradă în locuința victimelor și măcelul final. Chiar și exprimarea moralei este asemănătoare, atât prin conținut cât și prin laconismul ei.

Desigur că nu e vorba de o simplă traducere: Alexandrescu lasă la o parte unele amănunte din fabula lui Florian și adaugă altele noi, care îi sporesc vivaci-

¹ „O găinușă tinăre și fără experiență, alergând, cotcodăcind, rîcînd, se trezi, nu știu cum, departe de coteț, leagănul copilăriei ei. Cînd și-a dat seama, se făcuse tîrziu. Pe cînd se întorcea acasă, iată că o vulpe bătrînă se înfățișează privirilor ei turburate. Biata găinușă tremurînd își închină sufletul lui Dumnezeu. Dar vulpea, apropiindu-se de ea, îi zise: «Vai! domnișoară, spaima dumneavoastră mă miră prea puțin; e vina confracților mei, hoți de drumul mare, bandiți ticăloși, ale căror poște singeroase au umplut pămîntul de groază; nu pot să-i schimb, dar cel puțin mă străduiesc să apăr prin sfaturile mele păsările nevinovate de năpăstuirile semenilor mei. Nu mă socotesc fericit decît fiind de folos cuiva; și tocmai acum mă îndreptam către locuința voastră, să vă dau de știre că umblă un zvon neliniștitor: o anumită vulpe, pe cît de rea pe atît de isteată, trebuie să vă atace în astă-noapte. Vin să veghez pentru voi.»

Nevinovată, increzătoare, o conduce către coteț. Nici n-a intrat bine în locuința, că ucide, gîtule, sugrumă și laba ei însingerată adună morții întinși pe pămînt, așa cum făcu Diomede în tabăra lui Rhesus. Sfirtecă totul, mic și mare, cocoși, pui, claponi, totuși pieri sub colții ei.

Cea mai rea speță de ticăloși este a ipocriților îmbătrîniți în rele.“

tatea: introducerea, pregătirea scenei măcelului printr-o conviețuire mai îndelungată dintre șoarecii și pisica împlinzită, gata de călugărie; se observă și săgeți la adresa tartuffismului și onctuozității clericale (v. 13—14, 19—20, 33), cu totul absente la autorul francez.¹

Subiectul fabulei prezintă oarecare asemănări cu *Uleul și gămile*.

Fabula a fost tradusă în limba germană (*Die Mäuse und die Katze*) de J. K. Schuller, *Romänische Gedichte*, p. 1.

1838, 1842, 1847, 1863. **Titlu** Șoarecele 1847, 1842, 1863: Șoarecele 1838; și 1847, 1838, 1863: i 1842; **2** su'pat (*scris supat*) 1847, 1838, 1842: sub pat 1863; pension, *poate simplă variantă grafică*², 1847, 1842, 1863: pansion 1838; **4** parmazan 1847, 1838, 1863: parmezan 1842; **5** pe 1847, 1842, 1863: pă 1838; chir 1838: chiar *greșeală* 1842, 1847, 1863; **7** se 1847, 1842: să 1838, 1863; **9** smeritul 1847, 1842, 1863: zmeritul 1838; **10** sfint 1847, 1838, 1842: sint 1863; **15** mei 1847, 1842, 1863: miei 1838; **18** slujesc 1847, 1842, 1863: slujăsc 1838; **23** și-l 1847, 1842, 1863: și-îl 1838; **25** pe 1847, 1842, 1863: pă 1838; și îl 1847, 1838, 1842: și-l *aritmie* 1863; **26** norocu 1847, 1838, 1842: norocul 1863; **28** fisionomii 1847, 1842, 1863: fisiognomii 1838; **29** Ș-a acestui 1847, 1863: Și a astui 1838, 1842; străin³ 1847, 1842: strein 1838, 1863; **34** pe 1847, 1842, 1863: pă 1838; săi 1847, 1838, 1842: sei 1863; **36** Pe 1847, 1842, 1863: Pă 1838; **37** jertfea 1847, 1863: jărfia 1838, 1842: *în locul versurilor* **39—40** se citesc în 1838, 1842:

Eu prin cotoiul acesta să vă arăt m-am silit
Icoana adevărată a omului ipocrit.
Cîți ni să (se 1842) înfățișază subt un chip prietenesc
Și apoi cu orce mijloc să ne piarză să (se 1842) silesc.

primele două dintre acestea urmează în 1863 după versul 40.

PRIVIGHITOAREA ȘI MĂGARUL

În ziarul *Romania* din 5 martie 1838, Alexandrescu publicase fabula *Vulpea, calul și lupul*. Puțin după aceea, Eliade publică în *Curier de ambe sexe*, I, p. 238—252, un articol intitulat *Critică literară*, în care, pe un ton ironic și totodată violent, supune unei analize răuvoitoare fabula lui Alexandrescu, găsindu-i greșeli de tot felul, mai mult sau mai puțin reale, și arătîndu-i poetului cum ar fi trebuit să trateze subiectul: mai întîi compune o fabulă cu același subiect și apoi aduce „îndreptări” celei scrise de Alexandrescu.⁴ Răspunsul acestuia din urmă este *Privighitoarea și măgarul*, publicată în același an, în ediția din 1838.

¹ Reproducem, în cele de mai sus, argumentarea din articolul publicat în *Analele Universității „C. I. Parhon”*, 7, 1956, Seria științelor sociale, p. 95—98.

² Cf. emblemă (*Candela*, 8), amplotiat (*Epistolă Domnului Alexandru Donici*, 45; *Lupul moralist*, 42). Vezi și Eliade, *Despre versificație*, ed. Popovici, vol. II, p. 138.

³ Am acceptat lectiunea ediției de bază, deși este străină limbii lui Alexandrescu, deoarece reprezintă norma literară actuală, tendința de dezvoltare a limbii.

⁴ Vezi mai jos, p. 543 și urm., reproducerea articolului și datele polemicii.

După A. Marcu (*Studii italiene*, VII, p. 179 și urm.), izvorul primitiv al acestei fabule ar trebui căutat la italianul Niccolò Forteguerri; fabula acestuia a fost tradusă în limba franceză de Diderot. În versiunea lui Forteguerri și Diderot, o dispută între un cuc și o privighetoare este arbitrată de un măgar.¹

Reducerea numărului personajelor se datorează lui Krîlov (*Осел и Соловей*, II, 23), de la care subiectul a fost împrumutat de Alexandrescu, prin intermediul unei traduceri, cu modificările cerute de faptele concrete la care se referea poetul (versurile 11—14 pot fi socotite o sinteză a activității literare a lui Alexandrescu; versurile 23—30 se referă la tonul didactic al lui Eliade și la exemplificarea cu care acesta își încheie articolul). Iată fabula lui Krîlov:

Осел увидел Соловья
И говорит ему: „Послушай-ка, дружище!
Ты, сказывают, петь великий мастерище:
Хотел бы очень я
Сам посудить, твое услышав пенью,
Велико ль подлинно твое уменье?“
Тут Соловей являть свое искусство стал:
Защелкал, засвистал
На тысячу ладов, тянул, переливался;
То нежно он ослабевал,
И томной вдалеке свирелью отдавался,
То мелкой дробью вдруг по роше рассыпался.
Внимало все тогда
Любимцу и певцу Авроры;
Затихли ветерки, замолкли птичек хоры,
И прилегли стада.
Чуть-чуть дыша, пастух им любовался
И только иногда,
Внимая Соловью, пастушке улыбался.
Скончал перец. Осел, уставясь в землю лбом,
„Изрядно, — говорит — сказать неложно,
Тебя без скуки слушать можно;
А жаль, что незнаком
Ты с нашим петухом:
Еще б ты боле навострился,
Когда бы у него немножко поучился“.
Услыша суд такой, мой бедный Соловей
Вспорхнул и — полетел за тридевять полей.

Избави бог и нас от этаких судей.

Alexandrescu a putut cunoaște fabula în traducerile franceze publicate de Em. Deschamps și Dumersan în culegerea citată mai sus (p. 487), vol. II, p. 292 și 294.

¹ Posibilitatea unei proveniențe folclorice nu trebuie însă înlăturată: fabula, cu cele trei personaje, este înregistrată de A. Pann (*Cucul și privighetoarea*, în *Fabule și istorioare*, București, 1841, vol. II, p. 56).

Fabula lui Krilov a mai fost tradusă de Donici (*Magariul și privighitoarea*, I, p. 49 și urm.) și de Stamati (*Magariul și privighitoarea în Muza*, II, p. 363).

În *Suplement la no. 51 a Albinei Românești* (29 iunie 1839), articolul lui [G.] Săulescu] intitulat *Observații gramaticesti asupra limbii românești* combate tendința muntenilor de a munteniza limba literară. Exemplificările sînt luate din volumul din 1838 al lui Alexandrescu, fără citarea numelui autorului; fabula *Privighitoarea și măgarul* este reprodusă în întregime, desigur pentru atacul împotriva lui Eliade pe care îl conținea.¹ Faptul acesta dovedește că disputa dintre Alexandrescu și Eliade era cunoscută și urmărită cu atenție.

O traducere germană a fabulei lui Alexandrescu (*Die Nachtigal und der Esel*) se găsește în *Romänische Gedichte* a lui J. K. Schuller, p. 3.

1838, 1842, 1847, 1863. **Titlu** Privighitoarea 1847, 1842: Privigătoarea² 1838, Privighietoarea (*scris-ghia-*) 1863; și 1847, 1838, 1863: i 1842; măgarul: măgaru 1838, magariu³ (?) 1847, 1863; **1** privighitoare 1847, 1842: privigătoare 1838, privighietoare⁴ 1863; **2** Cînta 1847, 1838, 1842: Cîntă 1863; **3** Natura-ntreagă 1847, 1863: Și toată firea 1838, 1842; **4** împrejur- 1838: împregiuru- 1842, 1847, 1863; **7**-mlădiitor 1847, 1863: -mlăditor *aritmîc* 1838, 1842; **10** se (*de două ori*) 1847, 1842, 1863: să 1838; **17** ridicase 1838: *scris rădicase* 1842, 1847, 1863; **26** de pildă 1847, 1838, 1842: d-eseemplu 1863; **31** Privighitoarea 1847, 1842: Privigătoarea 1838, Privighietoarea⁴ 1863; **34** *am păstrat lecțiunea n-aș pe care o au toate edițiile, cu toate că sensul prezintă o oarecare dificultate.*

CÎINELE ȘI CĂȚELUL

Fabula a fost publicată mai întii în ediția din 1842.

Alexandrescu satirizează aici mentalitatea burgheziei de la noi, mentalitate care va duce la trădarea revoluției din 1848 și la constituirea „monstruoasei coaliții” burghezo-moșierești.

V. Ghiacioiu (p. 352) apropie *Cîinele și cățelul* de *Le léopard et le renard* a lui Lachambeaudie (IV, 14); în fabula franceză, vulpea, după ce ascultă un discurs egalitar al leopardului, acesta anunțîndu-i un banchet democratic la leu, care „își invită supușii, sau, mai bine zis, prietenii”, exclamă, plină de bucurie:

Allons, joie et bonheur, car je suis votre frère!

Vive, vive l'égalité!...

Pourtant, nous n'admettrons à nos fêtes, j'espère,

Ni le pourceau fangeux, ni le singe éhonté.⁵

Apropierea este destul de vagă.

¹ Săulescu polemiza cu Eliade în problemele limbii literare.

² Forma muntenescă obișnuită; am păstrat lecțiunea ediției de bază, deoarece *privigătoarea* nu a rămas forma literară.

³ La majusculele latine distincția între *ă* și *a* nu se face de cele mai multe ori.

⁴ Vezi titlul.

⁵ „Hai, bucurie și fericire, căci sînt fratele vostru! Trăiască, trăiască egalitatea!... Totuși, nu vom primi la serbările noastre, sper, nici purcelul plin de murdărie, nici maimuța nerușinată.”

1842, 1847, 1863. **Titlu** și 1847, 1863: i 1842; **7** adesea 1863: adese 1842, 1847; **14** îmi 1842, 1863: îm 1847; **15** oarecare 1847, 1863: oareșcare 1842; **17** Cățelu 1847, 1842: Cățelul 1863; **24** sentimentul 1847, 1863: sentimentul 1842; cinstesc 1847, 1842: stimez 1863; **25** răspune 1847, 1842: scris raspune 1863; **26** tăi 1847, 1842: tei *particularitate grafică* 1863; potaie 1847, 1863: putaie 1842; 1847, 1842: ? 1863; **30** astfel 1847, 1842: astfel 1863; **35** adesea 1863: adese 1842, 1847.

PISICA SĂLBATICĂ ȘI TIGRUL

Prima publicare a acestei cunoscute fabule este în ediția din 1842.

În încheierea unui articol publicat în *Alegătorul liber* din 2 iunie 1875, N. Fleva citează, din memorie (cu inexactități), versurile 34—36.

1842, 1847, 1863. **Titlu** sălbatică 1847, 1842: selbatică 1863; și 1847, 1863: i 1842; **2** două 1847, 1842: duonă 1863; **5** locuiește 1847, 1863: lăcuiește 1842; **9** ghindaru 1847, 1842: ghindar 1863; **12** pierde: scris perde 1842, 1847, 1863; **13** tigru 1847, 1842: tigrul 1863; **14** a o 1847, 1842: de a-l 1863; **23** egipteni 1847, 1842: eghipteni 1863; **25** tăi 1847, 1842: tei *variantă grafică* 1863; semăna 1847, 1863: sămăna 1842; **27** tigru 1847: tigrul 1842, 1863; **32** d-or 1847, 1863: d-ar 1842; **34** slava strămoșească (strămoșască 1842) 1847, 1842: gloria străbună¹ 1863.

DERVIȘUL ȘI FATA

Prima publicare în ediția din 1842.

După subiect, istorioara pare să fie o prelucrare.

1842, 1847, 1863. **Titlu** și 1847, 1863: i 1842; **12** lumii 1847, 1863: lumii 1842; **22** în 1847, 1842: pe 1863; **24** -ntreabă 1847, 1863: -ntrebă 1842.

DREPTATEA LEULUI

Prima publicare în ediția din 1842.

Ideea centrală se găsește în *Les animaux malades de la peste* de La Fontaine (VII, 1). În fabula franceză, o ciură cumplită seceră viețile supușilor leului. Se hotărăște sacrificarea celui care a comis cele mai multe păcate. Leul însuși mărturisește că a mâncat mulți miei nevinovați, ba câteodată și ciobanii. Vulpea și ceilalți lingușitori îi liniștesc scrupulele; și păcatele celorlalte fiare sînt considerate fără gravitate. Sosește măgarul și mărturisește că a păscut un lat de limbă din pajiștea unei mănăstiri: vina este considerată capitală și animalul sacrificat.

Nu trebuie reținută, credem, apropierea sugerată de V. Ghiacoiu (p. 359), după care prima parte a fabulei românești ar corespunde fabulei *Le lion et le léopard* de Florian (app. VII).

¹ Aceași înlocuire de termeni în *Adio la Tirgoviște*, v. 2. Cf. și Eliade, *Cîntarea dimineții*, v. 31, unde slava strămoșească din ediția 1830 este înlocuit prin gloria străbună în 1861 și în *Cursul de poezie*.

1842, 1847, 1863. **1** ridicase (scris rădicase) 1847, 1842: redicase (provenit din transformarea automată a lui *ă* în *e*) 1863; **2** riga 1847, 1863: craiul 1842; **5** vrea 1847, 1842: vreau 1863; adică 1847, 1863: adecă 1842; **8** omis în 1842; **15** pieptos: scris peptos 1842, 1847, 1863; **18** fieșcare 1847, 1842: fieșicare 1842; **21** sălbatec 1847: sălbatic 1842, selbatec 1863; două 1847, 1842: duouă 1863; **23**-au 1847, 1863: -a 1842; **25** două 1847, 1842: duouă 1863; **32** răspunse 1847, 1842: scris răspunse 1863; **35** jertfească 1847, 1863: jărtfească 1842; **37** războaie (răs-) 1847, 1842: scris resboaie 1863; **38** astea 1863: aste 1842, 1847; **44** tuse 1847, 1863: tusă 1842; **45** răspunse 1847 (scris res-) 1863: răspunsă 1842; **51** acelea 1863: cele 1842, acele 1847; erau 1847, 1863: era 1842; **53** sârmanu 1847, 1842: sârmanul 1863; **61** nouă 1847, 1842: nuouă, cu grația folosită pentru numeral și adjectiv, 1863; **67** jertfească 1847, 1863: jărtfească 1842.

LUPUL MORALIST

Prima publicare în ediția din 1842.

Titlul și elementele acțiunii provin dintr-o fabulă a lui Voltaire¹, *Le loup moraliste* (vol. II, p. 759): lupul dă lecții de morală fiului său, îndemnându-l la cumpătare și la o viață cinstită, sfătuindu-l mai ales să cruțe mieii nevinovați. Puiul de lup zărește însă în botul părintesc urme de lână și de singe; începe să ridă și-i promite tatălui că-i va urma exemplul, nu sfatul. Morala fabulei lui Voltaire are însă o sferă mai restrânsă: este îndreptată împotriva clericilor care, îmbuibăți de mese bogate, predică cumpătarea.

Viociunea narațiunii și a stilului fac din *Lupul moralist* una din cele mai populare creații ale lui Gr. Alexandrescu. A fost tradusă în englezește în *Antologia* lui Stanley (*The wolf turned moralist*, p. 209—211).

1842, 1847, 1863. **1** nu îți 1847, 1842: no'ți 1863; **8** jertfe 1847, 1863: jărtfe 1842; **9** se strîngă 1847, (stringă) 1842: s-adune 1863; **11** să ii 1842: să-i 1847, 1863; dojenească 1847, 1863: dojănească 1842; **17** dojenitor 1847, 1863: dojănitor 1842; **18** felu 1847, 1842: felul 1863; **19** slujbei astfel 1847, 1863: slujbii asfel 1842; **24** Cite un 1863: Și cite-un 1842, Cite-un 1847; **29** Se 1847, 1863: Să 1842; isprăvesc 1847, 1842: săvirșesc 1863; **33** judecată 1847, 1863: judicată 1842; **39** sfint 1847, 1863: sint 1863; **42** amployați 1842, 1863: employați variantă grafică 1847; **48** răspunse 1847, (scris res-) 1863: răspunsă 1842; **50** de vreți a ne-arăta 1847, 1842: pe înălțimea ta 1863; **52** domnească 1847, 1863: crăiască 1842; piei: scris pei 1842, 1847, 1863; **53** judecătorii 1847, 1863: judicătorii 1842.

¹ Drouhet, p. 175. Obiectiile pe care le aduce V. Ghiacoiu (p. 362), atit de dispusă de obicei să vadă surse și acolo unde nu sînt, ni se par neîntemeiate. Alexandrescu nu trduce decit foarte rar; el prela numai ideea generală, transformînd-o și localizînd-o.

NEBUNIA ȘI AMORUL

Publicată mai întâi în ediția din 1842.

Poetul la care se referă versul 1 este La Fontaine; acesta relatează aceeași legendă (*L'Amour et la folie*, XII, 14); Alexandrescu, lăsând la o parte versurile introductive ale lui La Fontaine, al căror conținut îl redă în ultima strofă, traduce liber fabula franceză:

Tout est mystère dans l'amour,
Ses flèches, son carquois, son flambeau, son enfance.
Ce n'est pas l'ouvrage d'un jour
Que d'épuiser cette science.
Je ne prétends donc point tout expliquer ici.
Mon but est seulement de dire à ma manière
Comment l'aveugle que voici
(C'est un dieu), comment, dis-je, il perdit la lumière;
Quelle suite eut ce mal, qui peut-être est un bien;
J'en fais juge un amant, et ne décide rien.¹

La Folie et l'Amour jouaient un jour ensemble.
Celui-ci n'était pas encor privé des yeux.
Une dispute vint: l'Amour veut qu'on assemble
Là-dessus le conseil des dieux.
L'autre n'eut pas la patience;
Elle lui donne un coup si furieux
Qu'il en perd la clarté des cieux.
Vénus en demande vengeance.
Femme et mère, il suffit pour juger de ses cris;
Les dieux en furent étourdis,
Et Jupiter et Némésis,
Et les juges d'enfer, enfin toute la bande.
Elle représenta l'énormité du cas.
Son fils sans un bâton ne pouvait faire un pas.
Nulle peine n'était pour ce crime assez grande.
Le dommage devait être aussi réparé.
Quand on eut bien considéré
L'intérêt du public, celui de la partie,
Le résultat enfin de la suprême cour
Fut de condamner la Folie
À servir de guide à l'Amour.

---

¹ „Totul e mister în amor, săgețile, tolba, făclia, faptul că e copil; nu e treabă pentru o singură zi să epuizezi această știință. Nu pretind deci cituși de puțin să explic totul aici. Scopul meu este numai să spun în felul meu cum orbul pe care-l vedem (e un zeu), cum, zic, își pierdu vederea; ce urmare a avut nenorocirea, care poate că este o binefacere; mă supun judecății unui îndrăgostit și nu hotărâsc nimic.“

(Continuarea fabulei este tradusă liber de Alexandrescu.)

Legenda amorului orb nu pare să provină din Antichitate; era însă foarte cunoscută în Renaștere. Povestiri similare cu fabula lui La Fontaine se găsesc la Louise Labé și, mai târziu, în fabulele latine ale lui Jean Commire. Legenda îi era cunoscută și lui Ronsard:

Tu ne m'es plus Amour, tu m'es une Furie
Qui me veus fol enfant et sans yeux comme toy¹.
(*Second livre des sonnets pour Hélène*, XXVI.)

Alexandrescu, traducându-l pe Florian, pomenește aceeași legendă în *Pri-
vighitoarea și măgarul*, v. 40.

1842, 1847, 1863. **Titlu** și 1847, 1863: i 1842; **3** juca 1847, 1842: jucau 1863;
14 astfel 1847, 1863: astfel 1842; **16** său 1847, 1842: seu *variantă grafică* 1863;
17 răzbunare (răs-) 1847, 1842: *scris* resbunare 1863; **20** Arăta 1847, 1842: Arătau
1863.

LEBĂDA ȘI PUII CORBULUI

I. Ghica (p. 664) atribuie acestei fabule arestarea lui Alexandrescu: consului țarist considera că vulpea semăna cu „guvernul ce reprezenta, că puii corbului erau nevinovații de români, și lebăda omul care dă sfaturi bune“. În *Epistola către Voinescu II*, Alexandrescu confirmă cel puțin parțial această interpretare (v. 71—72):

A zis [...]
Că lebăda e omul ce dă povățuire,
Acelor care umblă pe calea de peire.

Tot Ghica (p. 663) ne informează că *Lebăda și puii corbului* a fost scrisă în vremea când poetul locuia la Tache Ghica, așadar în 1838, când a și fost publicată, în ediția din acel an.

Fabula a avut răsunset în epocă: Vaillant o analizează în *La Romanie* (vol. III, p. 197) și o traduce parțial în franțuzește; Stanley o publică, cu o traducere engleză (*The swan and the young crows*), în *Antologia sa* (textul la p. 117, traducerea, p. 205).

1838, 1842, 1846, 1863. **Titlu** și 1847, 1838, 1863: i 1842; **2** se 1847, 1842, 1863: să 1838; **6** pe 1847, 1842, 1863: pă 1838; **7** păsări 1847, 1838, 1842: paseri 1863; **10** Lebedele 1847, 1863: Lebedile 1838, 1842; **15** ziori 1847, 1863: zori 1838, 1842; **20** Petrecea 1847, 1838, 1842: Petreceau 1863; **23** Către 1847, 1838, 1863: Cătră 1842; se 1847, 1863: să se *greșeală* 1838, și s- „*corectare*“ *greșită* 1842; **26** pe 1847, 1842, 1863: pă 1838; **32** năravuri 1847, 1863: naravuri 1838, 1842; **34, 41** pe 1847, 1842, 1863: pă 1838; **50** se 1847, 1842, 1863: să 1838;

¹ „Nu mai ești Amor pentru mine, îmi ești o Furie, care mă dorești copil nebun și fără ochi, ca tine.“

² Cf. Lovinescu, p. 62.

51 dintii 1847: dintii¹ 1838, 1842, dintii 1863; **53** pe 1847, 1842, 1863: pă 1838; **56** și-a 1847, 1842, 1863: și-a 1838; **58** locașul 1847, 1863: lăcașul 1838, 1842; **60** înșelat 1847, 1863: înșălat 1838, 1842; **64** astfel 1847, 1838, 1842: astfel 1863; **72** se 1847, 1842, 1863: să 1838.

PRIVIGHITOAREA ÎN COLIVIE

Fabula se referă la luptele politice din jurul anilor 1837—1838 și este o oglindire a decepțiilor poetului și a prietenilor săi politici. A fost publicată mai întâi în ediția din 1838.

Tonul deprimat și atitudinea rezervată a lui Alexandrescu contrastează într-o oarecare măsură cu alte opere ale sale legate de aceleași evenimente (cf., de exemplu, *Mierla și bufnița*).

1838, 1842, 1847, 1863. **Titlu** Privighitoarea 1847, 1842, 1863: Privigătoarea 1838; **1** privighitoare 1847, 1842, 1863: privigătoare 1838; **3** locaș 1847, 1863: lăcaș 1838, 1842; **5** se 1847, 1842, 1863: să 1838; **8** tinereței 1847, 1838, 1863: tinereții 1842; **11** vieței 1847, 1863: vieții 1838, 1842; **12** zilei 1847, 1863: zilei 1838, 1842; **13** păsări 1847, 1838, 1842: paseri 1863; **14** Sloboda 1847, 1838, 1863: Libera 1863; **16** paserea 1847, 1842, 1863: pasărea 1838; **20** pe 1847, 1842, 1863: pă 1838; **27** supusă soartei a fi 1847, 1863: la soarta-i supusă a fi 1838, 1842; **29** Smulsele 1847, 1842, 1863: Zmulsele 1838; **30** Nouă 1847, 1838: noue 1842, nouă 1863; **31** Astfel 1847, 1838, 1842: Astfel 1863; pe 1847, 1842, 1863: pă 1838; **34** Exempluri (*scris ecz-*) 1838, (*scris ecs-*) 1842: *scris* esempluri 1847, 1853; **37** Dar tinerețea 1847, 1838, 1842: Însă junețea 1863; neînțeleaptă 1847, 1838, 1863: neînțăleaptă 1842; **40** Pintre 1847, 1863: Pintre 1842; **40**, **41** se 1847, 1842, 1863: să 1838; **42** pe 1847, 1842, 1863: pă 1838.

URSUL ȘI LUPUL

A fost publicată mai întâi în ediția din 1838.

1838, 1842, 1847, 1863. **Titlu** și 1847, 1838, 1863: i 1842; **5** scepstrul 1863: schiptrul 1838, 1842, ceprul *greșeală* 1847; se 1847, 1842, 1863: să 1838; plimbă 1847, 1838, 1863: schimbă *greșeală* 1842; **7** pe (*de două ori*) 1847, 1842, 1863: pă 1838; schimbă 1847, 1838, 1863: plimbă² 1842; **9** ursu 1847: ursul 1838, 1842, 1863; **9**, **10** pe 1847, 1842, 1863: pă 1838; **10** domnescul 1847, 1863: crăiescul 1838, 1842; **12** -ncoronat 1847, 1842, 1863: -ncoronat 1838; **14** ursu-aceia 1838: ursu cea 1842, 1847, ursul cea 1863; **15** simtimente 1847, 1863: sentimenturi 1838, 1842; **16** obștei 1847, 1863: obștii 1838, 1842; *erea poate greșeală de tipar* 1847: era 1838, 1842, 1863; **17** Fiarele 1847, 1842, 1863: Hiarele 1838; **18** nouu

¹ Formă cerută și de rimă (*fii*); cf. p. 58, nota 1.

² Vezi mai sus, v. 5.

1847, 1863: nou 1838, 1842; **21** se 1847, 1842, 1863: să 1838; **24** doi 1847, 1838, 1842: duoi 1863; miei 1838: *scris* mei 1842, 1847, 1863; **29** pe 1847, 1842, 1863: pă 1838; piei 1838: *scris* pei 1842, 1847, 1863; **32** jertfit 1847, 1863: jărtfit 1838, 1842; **36** -ncoronare 1847, 1863: -ncoronare 1838, încoronare 1842; **40** jertfească 1847, 1863: jărtfească 1838, 1842; **41** Astfel 1847, 1838, 1842: Astfel 1863; **41, 42** se 1847, 1842, 1863: să 1838; **43** fieșcine 1847, 1838, 1842: fieșicine 1863; **44, 45, 49** se 1847, 1842, 1863: să 1838; **53** Locuiterii 1847, 1863: Lăcuitorii 1838, 1842; se 1847, 1842, 1863: să 1838; **54** Vestea 1838, 1842, 1863: Veste 1847; se 1847, 1842, 1863: să 1838; **60** Pe 1847, 1842, 1863: Pă 1838; crai 1847, 1838, 1842: domn 1863; țară 1847, (*scris* țără) 1863: țara *mai* corect din punct de vedere gramatical 1838, 1842; **61** se 1847, 1842, 1863: să 1838.

BOUL ȘI VIȚELUL

I. Ghica (p. 663) situează compunerea acestei deosebit de populare fabule în perioada când Alexandrescu locuia la Tache Ghica (așadar sfârșitul anului 1837 sau în anul 1838). A fost publicată mai întâi în ediția din 1838.

Fabula desemnează personajul burghezului parvenit, ridicat la ranguri de boierie, tip caracteristic epocii de destrămare a feudalismului și de întărire a capitalismului, în urma tratatului de la Adrianopole (1829).

1838, 1842, 1847, 1863. **Titlu** și 1847, 1838, 1863: i 1842; **4** cireadă 1838, 1842, 1863: ciradă *greșeală* 1847; **6** se 1847, 1842, 1863: să 1838; **8** ai 1847, 1863: aibi 1838, 1842; **9** vieței 1847, 1863: vieții 1838, 1842; **11** Se 1847, 1842, 1863: Să 1838; **17** pierde 1838: *scris* perde 1842, 1847, 1863; **18** unchiu 1847, 1838, 1842: unchi (*scris* unchiu) *aritmîc* 1863; **19** pe 1847, 1842, 1863: pă 1838; și-l 1847, 1842, 1863: și-îl 1838; **21** -ntia 1847: -ntiaș 1838, 1842, -ntiia 1863; **23** șază 1847, 1838, 1842: șează¹ 1863; **28** dacă 1847, 1838, 1842: dacă 1863; **29** mojiție 1847, 1863: mojiție 1838, 1842; atîta 1847, 1838, 1842: atît *aritmîc* 1863; **30** răs-punde 1838: *scris* răspunde 1842, 1847, 1863; **31** unchiu 1847, 1838, 1842: unchiul 1863; se 1847, 1842, 1863: să 1838; **32** Pe 1847, 1842, 1863: Pă 1838; se 1847, 1842, 1863: să 1838; **34** unchiu- 1847, 1838, 1842: unchiul *aritmîc* 1863; **43** de-l 1847, 1842, 1863: dă-l (*scris* d'ăl) 1838; pe 1847, 1842, 1863: pă 1838; **44** astfel 1847, 1838, 1842: astfel 1863.

VULPEA LIBERALĂ

Publicată mai întâi în ediția din 1842, fabula a fost scrisă între anii 1838 și 1841, în vremea când poetul locuia la Tache Ghica.²

Alexandrescu reia aici tipul falsului liberal, tratat în *Vulpoiul predicator*, ilustrînd duplicitatea burgheziei, gata să-și renege idealurile proclamate mai înain-

¹ Scris cu é, care, în această poziție, poate nota și a.

² Cf. I. Ghica, p. 663.

te. Față de *Vulpoiul predicator*, o traducere din Florian, *Vulpea liberală* reprezintă o spirituală adaptare, în fond și în amănunte de stil, la situația contemporană din România.

C. V. Carp își va fi amintit de Alexandrescu, scriind *Lupul liberal* (*Fabule*, Iași, f. a., p. 20).

O traducere engleză a fabulei figurează în *Antologia* lui Stanley (*The liberal fox*, p. 212—213; textul la p. 115).

1842, 1847, 1863. **6** Să 1847, 1842: Că 1863; **8** crăiască 1847, 1842: domnească 1863; **10** răsvrătire 1842: scris resvrătire 1847, 1863; **12** -mbrățișe 1847, 1863: -mbrățișă 1842; **18** găinelor 1847, 1863: găinilor 1842; **22** întoarse 1847, 1863: întoarsă 1842; **24** totdeauna 1847, 1842: totdeauna 1863; **25** subt 1847, 1842: sub 1863; **27** ești 1847, 1842: suferi corect din punctul de vedere al ritmului și al măsurii 1863; astfel 1847, 1842: astfel 1863; **30** Craiul 1847, 1842: Domnul 1863; **31** obștii 1847, 1842: obștei 1863; **33** se-ntrec cerut de ritm: se întrec 1842, 1847, 1863.

MIERLA ȘI BUFNIȚA

Publicată mai întâi în ediția din 1842.

Fabula este eoul frământărilor politice din jurul anului 1840, al luptelor dintre partidul revoluționar și retrograzi. Poetul își exprimă direct convingerile în versurile 19—28: sînt idei progresiste care reprezintă crezul permanent al lui Alexandrescu.

1842, 1847, 1863. **Titlu** Mierla: scris Merla 1842, 1847, 1863; și 1847, 1863: i 1842; **2** Mierla: scris Merla 1842, 1847, 1863; umflată 1863: înflată 1842, 1847; **7** dimineței 1847, 1863: dimineții 1842; **8** primăverei 1847, 1863: primăverii 1842; vieței 1847, 1863: vieții 1842; **10** vrednici 1847, 1842: demne 1863; **15** răspune 1842: scris raspunse 1847, 1863; **18** luminei 1847, 1863: luminii 1842, **23** Declamația-: Declamația 1842, 1863, Declamație- 1847; **29** răspunde 1847, 1842: scris raspunde 1863; **30** bufniței 1847, 1863: bufniții 1842: mierla: scris merla 1842, 1847, 1863.

CUCUL

Publicată mai întâi în ediția din 1842.

O traducere germană (*Der Kukuk*) se găsește la J. K. Schuller *Romänische Gedichte*, p. 4.

1842, 1847, 1863. **6** păserească 1847: păsărească 1842, 1863; **8** felurimi cu dificultăți de ritm și de sens 1847: felurime 1842, 1863; **10** -ntrecea 1847, 1842: -ntreceau 1863; **17** Astfel 1847, 1842: Astfel 1863; **19** De asemenea (asemene 1842) cînste 1847, 1842: D-asemenea onoruri 1863; **31** răspune 1842: scris raspunse 1847, 1863; **36** Nimenea 1863: Nimene 1842, 1847; judecător 1847, 1863:

judicător 1842; 37 obștii 1847, 1863: obștei 1863; învățătură 1847, 1863: povățuire 1842; 38 ce rar în natură 1847, 1863: fenomen în fire 1842; 40 simță 1847, 1863: simțe 1842.

ULEUL ȘI GĂINILE

Publicată mai întâi în ediția din 1842.

Tema ipocritului fusese tratată și în *Șoarecele și pisica*. Bazându-se pe o citare a lui La Fontaine din versurile suprimate în 1847, V. Ghiacoiu (p. 373 și urm.) se străduiește, inutil, să găsească în La Fontaine sursa fabulei. Apropierile propuse nu rezistă criticii. Pe de altă parte, căutând în originalul francez nu numai similitudinea de intrigă, ci și identitatea animalelor puse în scenă, editoarea menționată apropie *Uleul și găinile* de *La jeune poule et le vieux renard* a lui Florian (II, 17), despre care am arătat mai sus, p. 489 și urm., că este în realitate sursa fabulei *Șoarecele și pisica*.

1842, 1847, 1863. Titlu și 1847, 1863: i 1842; găinile 1847, 1842: câinele greșeală 1863; 2 sfoară 1847, 1863: sfară 1842; 5 cocosi 1847, 1863: cucoși 1842; întâi 1847, 1842: întâi 1863; 11 vizita-aceasta 1863: vizita ceasta 1842, 1847; 12 are în 1863 forma:

Căci el însuși nu poate, căci îi pare rău foarte

33 mării 1842: mării greșeală 1847, 1863; 35 jertfești 1847, 1863: jârtfești 1842; 38 astfel 1847, 1842: astfel 1863; 39 slobod 1847, 1842: liber 1863; după 41 urmează în 1842:

E o greșală mare pe hoți să ajutăm,
Pînă să nu cunoaștem cu cine ne-ncurcăm.
Ei abia se văd slobozi, ș-adio jurămint!
La Fontaine¹ la aceasta vorbește ca un sfînt:

CÎINELE ȘI MĂGARUL

Publicată mai întâi în ediția din 1842.

1842, 1847, 1863. Titlu și 1847, 1863: i 1842; 6 are în 1863 forma:

Știi, parcă te-a plouat, ce rău ți s-a-ntîmplat?

8 nemulțumit 1847, 1863: nemulțămît 1842; 20 cîinele 1847, 1863: cîinile² 1842; răspuns 1847, 1842: scris respuns 1863.

¹ Memoria îl înșală pe Alexandrescu: La Fontaine nu spune nimic similar și nu este exclus ca din această cauză pasajul să fi fost suprimat în edițiile următoare.

Citatul este o reminiscență din Florian, *L'aigle et le hibou* (din fabulele postume, publicate în 1802):

les aigles sont polis

Lorsqu'ils sont malheureux.

(„Vulturii sînt politicoși, cînd sînt nenorociți.”)

² Provenit, desigur, din cîinile.

EPIGRAME

Începînd cu ediția din 1842, Alexandrescu reproduce la sfîrșitul volumelor sale de poezii aceste cinci epigrame, scrise în genul practicat în Franța în secolul al XVI-lea, al XVII-lea și mai ales al XVIII-lea.

Epigramele I și IV se pot încadra în genul „povestirilor epigramatice“, de felul celor scrise, de exemplu, de Piron.¹

1842, 1847, 1863. **I**, **4** prinț 1847, 1863: crai 1842; **6** compromita 1847, 1863: comprometa 1842; **III**, **1** totdeauna 1847, 1842: totdeauna 1863; **6** singur 1847, 1842: sigur 1863; **IV**, **3** crai 1847, 1842: prinț 1863; **4** astfel 1847, 1863: astfel 1842; **9** Știi 1863: Știa *aritmîc* 1842, 1847; **10** lumii 1847, 1863: lumii 1842; ziditor 1847, 1842: creator 1863; **13** răspunse 1847, 1842: *scris* respunse 1863; **V**, **1** răposați 1847, 1842: *scris* reposați 1863; **2** trecea 1847, 1842: treceau 1863; **12** Doi 1847, 1842: Duoi 1863; m-au 1847, 1842: m-a 1863.

---

¹ *Contes épigrammatiques*, în Prosper Poitevin, *Petits poètes français*, Paris, 1849, vol. I, p. 155.

MEDITAȚII, ELEGII, EPISTOLE,
SATIRE ȘI FABULE
(1863)

DOMNULUI ION GHICA

1863. 3 mănăstirile: scris monăstirile 1863.

ADIO

LA TÎRGOVIȘTE

Această poezie, printre primele scrise de Alexandrescu, a fost publicată mai întâi în *Curierul românesc* din 4 august 1832. Despre data compunerii și sensul subtitlului, vezi mai sus, p. 454, comentariul la *Miezul nopții*.

Sentimentul dominant este tristețea romantică¹, lipsa oricărei speranțe de fericire în viitor (poetul avea optsprezece sau douăzeci de ani). Tristețea și deznadejdea nu sînt însă vagi, fără cauze precizate, ca la alți poeți romantici: ele se datoresc nenorocirilor care au lovit adolescența poetului, și în primul rînd pierderii părinților (la acest fapt se referă, pe cît se pare, versurile 57—58).

Cadrul pe care l-a ales Alexandrescu pentru reflecțiile sale melancolice este constituit de ruinele Tîrgoviștei, fapt care îl leagă în mod necesar de predecesorul său imediat, V. Cîrlova, de la care i-au rămas ecouri²; Alexandrescu a preluat conținutul filozofic devenit clasic al meditațiilor pe ruine³, ideea

---

¹ Cf. și nota la *Anul 1840*.

² Versurile 13—14 pot fi puse în legătură cu următoarele din *Ruinurile Tîrgoviștii*:
acest mormînt

Unde tiranul încă un pas n-a cutezat
Căci la vederea voastră se simte spăimîntat.

³ Vezi și nota la *Trecutul la Mănăstirea Dealului*. Menționarea Palmirei și a Romei (v. 12) este concludentă pentru originea livrescă a meditațiilor.

zădărniceii lucrărilor omenești, a zădărniceii gloriei și strălucirii pămîntești. Ideea aceasta este exprimată conform formulei tradiționale *ubi sunt qui ante nos in mundo fuerunt*¹, reprezentată cu profuziune în literaturile europene. La noi coincide aproape cu apariția creației poetice culte în genere: o întîlnim la Miron Costin, în *Cîntarea lumii*:

Unde-s ai lumii stăpîni? Unde este Xerxis?
Alexandru Machedon? Unde-i Artaxerxis?
August, Pompei și Chesar, unde sînt în lume?
Pre ei toți vremea i-a spart, ca pre nește spume.

O găsim și la Zilot Romînul (cf. D. Popovici, *Littérature*, p. 144).
La P. Mumuleanu apare de mai multe ori:

Unde e sila lui Xerxes,
Solomon ce s-a făcut?
Unde este Alexandrul?...
Ca un vis toți au trecut.

(*Mormîntul, Poezii*, p. 93.)²

C. Bolliac, înșirînd numele unor cetăți glorioase în Antichitate, exclamă:

Oari unde e mulțimea ce-atuncea le mărea?
Și unde le-e comerțul? Unde le e oștirea?
Unde le este legea? Ce s-a făcut mărirea,
Știința, avuția ce-atunci le înflorea?

(*Cugetare, în Colecțiune*, p. 38.)

Aricescu ne dă exemplul unei adevărate hipertrofieri a temei, interesant totuși pentru concentrarea aproape a tuturor elementelor folosite de poeți:

Patruzeci de secolî trec pe dinainte
Și fieștecare îmi recheamă-n minte
Imperii, popoare care nu mai sînt,
Care gem uitate în negrul mormînt;
Sau care lăsară numai al lor nume
Din zgomotul mare ce făcură-n lume.

Unde este Roma, unde e Atena?
Unde e Palmira, unde Cartagena?
Unde este Tirul, unde e Sidonul?
Unde Ecbatana, unde Babilonul?

Unde este Cesar și Napoleon?
Unde este Brutus, unde e Caton?
Unde e Platone, unde e Socrat?
Unde Epaminonda, unde Ipocrat?

¹ Formula latină, provenită din cunoscutul cîntec studentesc *Gau deamus igitur*, sintetizată zează comod elementele temei.

² Cf. id., *Vremea*, *ibid.*, p. 73.

Un fum sau o umbră, un nume, un nuor
Un pumn de cenușă, vis amăgitor!
Dar, ce! Un vis este bietul muritor?
Un nume rămîne din orice popor?

(*Meditație*, în *Arpa*, p. 24.)¹

După cum se poate observa, la Alexandrescu tema nu îmbracă forme atât de tipice: „Unde sint acestea?“ (v. 9) se referă la apariția, în imaginația autorului, a strălucirii apuse (oameni, armii, zgomot de taberi etc.) și face trecerea la afirmarea zădărniceii gloriei, cu tradiționala ei exemplificare (Palmira, Roma).

Adio s-a bucurat de o popularitate deosebită într-o epocă în care lirica originală se reducea la prea puțin. Partea de la sfârșit a poeziei, de la versul 37 înainte, a fost pusă pe note de Anton Pann, prin anul 1839², și publicată de acesta în *Spitalul amorului* (vol. II, textul la p. 111, muzica la p. 158). Melodia a devenit ulterior celebră, fiind folosită pentru imnul revoluționar *Răsunsetul* (*Deșteaptă-te, române!*) de A. Mureșanu. Poeții vremii au avut poezia prezentă în minte: o dovadă este M. Cuciuran, care își încheie astfel poezia închinată ruinelor Cetății Neamțu:

Mă uit iar spre ele — iau lira-mi și le las.

(*Poezii*, p. 42.)

Alexandrescu însă nu pare să fi fost mulțumit de această lucrare de debut și nu-i face loc în ediția din 1847, transpunând, cu modificări, versurile 33—36, 46—48, 53—56 în versiunea definitivă a *Miezului nopții*.

Curierul rumînesc *din 4 august 1832 (C)*, 1832, 1842, 1863. **Titlu mențiunea** la Tîrgoviște numai în 1863; **1** aste 1863, 1832, 1842: este³ C; ruine 1863: ruini C, 1832, 1842; sub 1863: sub C, 1832, 1842; **2** gloria străbună și umbra 1863: slava strămoșască și umbre C, 1832, 1842; **4** timpul 1863: vremea C, 1832, 1842; **5** se 1863, 1832, 1842: să C; **8** vijie- C, 1832: vijie 1842, vișie 1863; **11** orce 1863: orice C, 1832, 1842; nemicnicită 1863: nimicnicită C, 1832, 1842; **12** ș-a 1863, C, 1832: și a 1842; Romei 1863: Romii C, 1832, 1842; **14** Se 1863, 1842: Să C, 1832; spăimîntau 1863: spăimînta C, 1832, 1842; **15** și pasări cobe zboară: și cobe păsări zboară C, 1832, 1842, pasări cobe zboară *arimic* 1863; **16** pe 1863, 1832, 1842: pă C; monumente 1863: monumenturi C, 1832, 1842; șuierînd: *scris șuerînd* C, 1832, 1842, 1863; **18** pipăiesc 1863: pipăie C, 1832, 1842; **19** suvenire 1863: suveniruri C, 1832, 1842; **20** Pe 1863, 1832, 1842: Pă C; lacrimi 1863, C, 1832: iacrimi 1842; se 1863, C: să 1832, 1842; **21** speranță 1863: nădejde C, 1832, 1842; se 1863, C: să 1832, 1842; **23** veselă 1863: vesela C, 1832, 1842; zimbire 1863, C, 1832: zimbire 1842; **25** se-nalț 1863: la cer C, 1832, 1842; se 1863, 1832, 1842: să C; **26** Urcînd

¹ Cf. alte texte importante (Bolinteanu, Conrad, Crețeanu) și un istoric al problemei, la R. Ortiz, „*Fortuna labilis*“, *storia di un motivo medievale*, București, 1927, mai ales de la p. 138, unde se discută influența *Ruinelor* lui Volney asupra literaturii romine.

² Mitropolitul Iosif Naniescu poseda autograful lui Pann, scris în septembrie 1839. Cf. G. Muzicescu, *Arhiva* (din Iași), 1895, p. 223.

³ Trebuie citit *peste*?

1863: Nălțind C, 1832, 1842; azurele 1863: sfințele C, 1832, 1842; **27** -ncoronează 1863: -ncorunează C, 1832, 1842; **28** se 1863, 1832, 1842: să C; și-aici 1863: și ici C, și aici 1832, 1842; sălbatici 1863: sălbateci C, 1832, selbatici 1842; **29** acestor 1863: astor C, 1832, 1842; **31** lumină 1863: lumina C, 1832, 1842; **32** raza-i se reflectă 1863: razele ei cade C, 1832, 1842; **33** prin 1863, 1842: pîn C, 1832; -ncet 1863: încet C, 1832, 1842; **35** aici aceste 1863, C, 1832: aice aste 1842; **36** Iar 1863, C, 1832: Dar 1842; **38** lacrimi 1863, C, 1832: lacrimi 1842; **39** groaznece 1863: groaznice C, 1832, 1842; **40** relei 1863: relii C, 1832, 1842; **43** nimenea 1863, 1832: niminea C, nimene 1842; **44** pe 1863, 1832, 1842: pă C; **46** că C, 1832, 1842: eu greșeală 1863; pe 1863, 1842: pre C, 1832; **50** vârsta 1863: veacul C, 1832, 1842; sintul 1863: sfintul C, 1832, 1842; **54** nesip¹ 1863: nisip C, 1832, 1842; **58** etern 1863: în veci C, 1832, 1842; **60** lor tulpină 1863, 1832, 1842: rădăcină C; **61** speranțe- 1863: nădejdi C, 1832, 1842; **62** măsură C, 1832, 1842: măsuri greșeală 1863; **64** vîrstă 1863: frunte C, 1832, 1842; **65** să² 1863: se C, 1832, 1842; **66** plini de jale pierd (scris perd) 1863: fără slavă las C, 1832, 1842; **67** lumii C, 1832, 1842.

ADIO LUI LORD BYRON LA SOȚIA SA

Prima publicare în ediția din 1832. Poemul lui Byron a fost scris după despărțirea de soția sa (1816) și învinuirile pe care și le aduce au contribuit la mărirea ostilității cercurilor aristocratice față de poet (cf. și versurile II—20 ale traducerii). Dăm mai jos textul original:

Fare thee well!

Fare thee weel ! and if for ever,
 Still for ever, fare thee well:
 Even though unforgiving, never
 'Gainst thee shall my heart rebel.

Would that breast were bared before thee
 Where thy head so oft hath lain,
 While that placid sleep came o'er thee
 Which thou ne'er canst know again:

Would that breast, by thee glanced over,
 Every inmost thought could show!
 Then thou would'st at last discover
 'T was not well to spurn it so.

Though the world for this commend thee —
 Though it smile upon the blow,
 Even its praises must offend thee
 Founded on another's woe:

¹ Formă suspectă; variantă grafică a lui *năsip*?

² Dacă nu cumva grafia *să* marchează un se legat de cuvîntul următor; aritmia astfel produsă nu ar fi surprinzătoare.

Though my many faults defaced me,
    Could no other arm be found,
Than the one which once embraced me,
    To inflict a cureless wound?

Yet, oh yet, thyself deceive not;
    Love may sink by slow decay,
But by sudden wrench, believe not
    Hearts can thus be torn away:

Still thine own its life retaineth —
    Still must mine, though bleeding, beat,
And the undying thought which paineth
    Is — that we no more may meet.

These are words of deeper sorrow
    Than the wail above the dead;
Both shall live, but every morrow
    Wake us from a widow'd bed.

And when thou would solace gather,
    When our child's first accents flow,
Wilt thou teach her to say „Father!“
    Though his care she must forego?

When her little hands shall press thee
    When her lip to thine is press'd,
Think of him whose prayer shall bless thee,
    Think of him thy love had bless'd!

Should her lineaments resemble
    Those thou never more may'st see,
Then thy heart will softly tremble
    With a pulse yet true to me.

All my faults perchance thou knowest,
    All my madness none can know;
All my hopes, where'er thou goest,
    Wither, yet with thee they go.

Every feeling hath been shaken;
    Pride, which not a world could bow,
Bows to thee — by thee forsaken,
    Even my soul forsakes me now:

But 't is done — all words are idle —
    Words from me are vainer still;
But the thoughts we cannot bridle
    Force their way without the will.

Fare thee well! — thus disunited,
Torn from every nearer tie,
Sear'd in heart, and lone, and blighted,
More than this I scarce can die.

(*The Poetical Works of Lord Byron*, edited...

by Ernest Stanley Coleridge, London, 1905, p. 376.)

Alexandrescu prelucrează, uneori destul de adânc, materialul, amplificându-l în bună măsură. Bogdan-Duică susține (p. 24—25) că traducerea lui Alexandrescu ar fi fost făcută după o traducere în proză, datorată lui C. Filipescu și publicată în *Curierul românesc* din 30 martie 1830. Într-adevăr, există unele expresii asemănătoare între cele două traduceri, deși diferențele sînt notabile. Iată textul lui Filipescu:

„I. Adio! și dacă este pentru totdeauna, încă o dată adio! Nu vrei să mă ierți! Niciodată inima mea nu se va răsvrăti asupra ta! De ce nu poate a se deschide la ochii tăi inima aceasta pe care adeseaori ai odihnit capul tău, atuncea cînd cădea pã tine somnul acela cel dulce pe care nu îl vei mai gusta; de ce nu poate a se deschide la ochii tăi și a-ți arăta cele mai ascunse gînduri; poate că atunci ai mărturisit că au fost nedreaptă desprețuirea ta.

II. În zadar te laudă lumea și zimbeste văzînd lovitura fatală cu care mă sfîșii: laudile lumii trebuie să te supere cînd sînt întemeiate pe nenorocirea unui soț. Cu toate ale mele greșale nu putea nemilostivii să aleagă alte mîini ca să-mi deschiză o acest fel de rană crudă, decît mîinile acelea care mă îmbrățișa odată?

III. Nu te amăgi însă singură; amorul poate să piară cu încetul; dar nu crede că inimile pot așa de lesne a se desnoda și a se desface. A ta tot simte dragostea; a mea, deși sîngerîndă, se hăte însă pentru tine. Totdeauna ne va amărî gîndul că sîntem despărțiți în veci.

III. Vorbile acestea sînt mai triste decît gemetul morții. Vom trăi despărțiți și fieștecare zi ne va afla pe un pat văduv și singuratic. Cînd vei voi să te mîngii cu fiica ta, cînd sunetul glasului ei cel dintii va lovi urechile tale, vei învăța-o oare a zice *tată*?... Cu toate că niciodată nu va fi mîngiată de dînsul!

V. Cînd tinerile ei mîini te vor strînge, cînd buzele ei vor căuta pe ale tale, gîndește la acela ce totdeauna se va ruga pentru fericirea ta; gîndește la acela pe care amorul tău putea să-l facă prea fericit!...

VI. Toate rătăcirile mele îți sînt cunoscute. Niminea nu poate ști pînă unde poate-mi merge smintirea. Toate nădejtile mele se vestejesc unde vei fi, și sînt numai pe urmele tale. Toate simțimenturile inimii mele sînt șovăindu-se; trufia mea care nu putea să o plece niminea se pleacă înaintea ta: lăsat de tine simț că și inima mă lasă.

VII. S-au sfîrșit toate! rugăciunile ne sînt nefolositoare, și ale mele nu sînt ascultate. Sînt gînduri care nu poate cineva a le stăpîni, și ne scapă fără de voia noastră. Despărțit de orice mi-e drag, inima mi se arde. Sînt singur, amăfit, și desnădăjduirea cea mai amară e că nu poci muri.“

E de semnalat faptul că există concordanță între împărțirea în strofe a lui Alexandrescu și paragrafele lui C. Filipescu, fără ca acestea să corespundă strofelor lui Byron.

P. Grimm¹ afirmă că traducerea lui Alexandrescu a avut ca model pe cea franceză a lui Amédée Pichot. Pe cit se pare, traducerea lui Filipescu este făcută tot după Pichot, ceea ce reduce, în fond, la o singură sursă traducerea liberă a lui Alexandrescu.

1832, 1842, 1863. **Titlu** în 1832 se adaugă mențiunea Traducție; **1** dacă 1863, 1842: daca 1832; **2** iarăși 1863: iară 1832, 1842; **3** pieptu 1832: scris peptu 1842, 1863; **4** secolii 1863: veacuri 1832, 1842; **6** adesea 1832: adese 1842, 1863; rezemai 1863, 1832: răzemai 1842; **11** ce-mi 1863: ce 1832, 1842; **16** mea 1832: me 1842, 1863; **17** asupra- 1863: asupră- 1832, 1842; **21** -nșeli: -nșăli 1832, 1842, înșeli 1863; pierē 1832: scris pere 1842, 1863; **33** voi 1863: vom 1832, 1842; **37** cel tinăr 1832, 1842: tinăr avilmic 1863; dintii 1863: dintii 1832, dintii 1842; **39** Măcar 1832: Macar 1863, 1842; **41** miinele- 1832: minele- 1842, 1863; frageți 1863: fragezi 1832, 1842; **46** dacă 1863, 1842: daca 1832; **48** atuncea 1832: atunce 1842, 1863; **50** Repede 1832: Răpide 1842, 1863; **52** niminea 1832: nimine 1842, 1863; smintirea 1863, 1842: zmintirea 1832; **53** urmă- 1863: urme- 1832, 1842; **54, 57** se 1863, 1842: să 1832; **66** erau 1863: era 1832, 1842.

ÎNTRISTARE

Această traducere a poemului *Tristesse* de Lamartine (*Nouvelles méditations poétiques*, XII) a fost publicată pentru prima oară în ediția din 1832. Reproducem mai jos originalul francez:

Ramenez-moi, disais-je, au fortuné rivage
Où Naples réfléchit dans une mer d'azur
Ses palais, ses coteaux, ses astres sans nuage,
Où l'oranger fleurit sous un ciel toujours pur.
Que tardez-vous? Partons! Je veux revoir encore
Le Vésuve enflammé sortant du sein des eaux;
Je veux de ses hauteurs voir se lever l'aurore;
Je veux, guidant les pas de celle que j'adore,
Redescendre en rêvant de ces riants coteaux.
Suis-moi dans les détours de ce golfe tranquille;
Retournons sur ces bords à nos pas si connus,
Aux jardins de Cynthie, au tombeau de Virgile,
Près des débris épars du temple de Vénus:
Là, sous les orangers, sous la vigne fleurie
Dont le pampre flexible au myrte se marie,
Et tresse sur ta tête une voûte de fleurs,
Au doux bruit de la vague ou du vent qui murmure,
Seuls avec notre amour, seuls avec la nature,
La vie et la lumière auront plus de douceurs.

De mes jours pâissants le flambeau se consume,
Il s'éteint par degrés au souffle du malheur,
Ou s'il jette parfois une faible lueur,

¹ Traduceri și imitațiuni românești după literatura engleză, în *Dacoromania*, III, p. 296.

C'est quand ton souvenir dans mon sein se rallume.
 Je ne sais si les dieux me permettront enfin
 D'achever ici-bas ma pénible journée:
 Mon horizon se borne, et mon oeil incertain
 Ose l'étendre à peine au-delà d'une année.
 Mais s'il faut périr au matin,
 S'il fant, sur une terre au bonheur destinée,
 Laisser échapper de ma main
 Cette coupe que le destin
 Semblait avoir pour moi de roses couronnée,
 Je ne demande aux dieux que de guider mes pas
 Jusqu'aux bords qu'embellit ta mémoire chérie,
 De saluer de loin ces fortunés climats,
 Et de mourir aux lieux où j'ai goûté la vie!

1832, 1842, 1863. **Titlu în 1832 se adaugă mențiunea** Traducție din De Lamar-
 tine; **1** țărături 1832: țermuri 1842, 1863; **3** neinvelite 1863: neinvălite 1832,
 1842; **7** eu 1863: pe 1832, 1842; **9** veseli¹ 1832, 1842: vesel greșeală 1863;
11 nostri 1863, 1842: noștri 1832: țărutul 1832, 1842: țermul 1863; **13** Venerii
 1863: Vinerii 1832, 1842; **15** mirții: mirți 1832, 1842, 1863; **20** galbenelor 1863:
 galbenilor 1832, 1842; **21** stinge 1832, 1842: stringe greșeală 1863; al 1832: a
 1842, 1863; **22** dacă 1863, 1842: daca 1832; **23** Scinteiele 1863: Schinteiele 1832,
 1842; **24** dacă 1863: daca 1832, 1842; **27** păși 1863, 1842²: piși 1832; **28** dac-o
 1832: dac-a moldovenism 1842, 1863; **31** -ncoronat 1863, 1842: -ncorunat 1832;
35 pierz 1832: scris perz 1842, 1863.

FLUTURELE

Traducere a poeziei *Le papillon* (*Nouvelles méditations poétiques*, IX) a lui
 Lamartine; a fost publicată mai întâi în ediția din 1832. Reproducem originalul
 francez:

Naitre avec le printemps, mourir avec les roses,
 Sur l'aile du zéphyr nager dans un ciel pur;
 Balancé sur le sein des fleurs à peine écloses,
 S'enivrer de parfums, de lumière et d'azur;
 Secouant, jeune encor, la poudre de ses ailes,
 S'envoler comme un souffle aux voûtes éternelles:
 Voilà du papillon le destin enchanté.
 Il ressemble au désir, qui jamais ne repose,
 Et, sans se satisfaire, effleurant toute chose,
 Retourne enfin au ciel chercher la volupté.

Poezia a mai fost tradusă și de C. Stamatî (*Muza*, I, p. 165).

1832, 1842, 1863. **Titlu în 1832 se adaugă mențiunea** Traducție din De Lamar-
 tine; **5** june 1863: tinăr 1832, 1842.

¹ Acordat cu *nălțimi*; această lecțiune redă originalul francez:

Redescendre en rêvant de ces rians coteaux.

² În ediția 1842 grafia *păși* redă și fonetismul *piși*.

UNIREA PRINCIPATELOR

La 30 martie 1856 se încheie tratatul de la Paris care pune capăt războiului Crimeei. Printre clauzele tratatului figura și alegerea unor divanuri ad-hoc în Principate, având ca scop fixarea fizionomiei politice a țărilor române și, în primul rând, rezolvarea problemei unirii. Alexandrescu sprijină prin această poezie, publicată în *Concordia* din 30 martie 1857, partidul cu caracter progresist al unioniștilor; alegerile s-au desfășurat în luna septembrie a aceluiași an și au avut ca rezultat victoria uniuniștilor.

Ideea unirii a fost cîntată de poezii vremii. Cf., de exemplu, *La unire* a lui Bolintineanu (*Poezii*, II, p. 260) precum și poeziile reunite în volumul *Poesii ale scriitorilor din epoca Unirii*, Vălenii de Munte, 1909. Asemănător cu Alexandrescu se exprimă G. Crețeanu în *La romîni*, publicată în *Steaua Dunării* din 12 iulie 1856:

Căci noi sintem nepoții acelor ce odată
Spre-a ne păstra pămîntul acesta mult iubit
Vărsară al lor sînge; ș-al lor fără de pată
Scump nume-am moștenit.

Azi patria nu cere să-i dăm al nostru sînge,
Ci vrea s-avem caracter, curagi cetățenesc,
Spre-a proclama unirea, cu toții spre-a ne stringe
Sub steagul romînesc.

Cf. și poezia *Cîntec nou* a aceluiași, publicată tot în *Steaua Dunării* din 24 ianuarie 1856.

Alexandrescu atribuia un rol însemnat luptei sale pentru unire: într-un articol polemic (*Independința* din 1 mai 1861), vorbind despre sine, spune: „prin poezia adresată reprezentanților națiunii și intitulată «Unirea Principatelor» a îndemnat la această unire pe toți adevărații romîni, afară de trădători“.

Concordia din 30 martie 1857 (C), *Independința din 12 iunie 1861 (I)*, *Reforma din 29 iunie 1861 (R)*, *Revista romînă, I, 1861, p. 172 (RR)*, 1863. **Titlu** *subtitlul numai în C și 1863*; **1** *sculptate 1863, I, R, RR: săpate C*; **2** *zimbru 1863, C, I, R: zimbrul RR; țării 1863: țerii C, I, R, țarei RR*; **3** *Subt 1863, C, RR: Sub I, R*; **4** *capitală 1863, C, I, R: capitale RR; mănăstire: monăstire 1863, monastire C, I, RR, R; în C nota are următorul text: Monastirea Stelea din Tîrgoviște, zidită de Vasilie Lupul, domnul Moldaviei, în urma rezelului ce avu cu Matei Basarab*; **5** *După 1863, C, RR: Dupe I, R*; **6** *în RR nota se găsește ia acest vers și are următorul text: Monastirea Stelei din Tîrgoviște, clădită de Vasilie Lupul în urma bătăliei ce avu cu Matei Basarab*; **7** *ară 1863, C, RR: arată I, R*; **8** *lupte 1863, I, R, RR: zile C*; **9** *popoli 1863, I, R: populi C, RR*; **10** *restriști 1863: restristi C, I, R, răstriști RR; isvor în 1863, C, RR: isvoru-n I, R*; **11** *i- 1863, C, I, R: le- RR*; **13** *urele interne 1863, C: ale noastre lupte I, R, RR*; **14** *suflete și-n inimi 1863, I, R, RR: inimile noastre C*; **19** *sacri-ficiuri 1863, I, R, RR: sacrificie C*; **21** *credință 1863, C, I, R: credința RR*;

22 acum iau 1863, C, I, R: iau acum RR; **23** se-nsenină C, R, RR: se-nseninează I, ce-nsenină 1863; **24** asupra 1863, RR: asupra C, I, R; **25** Dulce 1863, C: Sintă I, R, RR; răsună 1863: scris resonă C, I, R, RR; **27** înainte-i, simbol I, R: înainte, simbol C, RR, înainte, simbolu-i aritmic și fără sens 1863; **28** Vitleem 1863, I: Betleem C, RR, Vitleim R; **29** -ncoronații C, R, RR: încoronații I, -ncoronați 1863; **30** sfint 1863, RR: sint C, I, R; **31—36** omise în I, R, RR; **37** notă în C: cei dintii domni cari încheiară tractate cu Înalta Poartă, unul pentru Moldova și altul pentru Țara Românească; **40** inimile 1863, I, R, RR: inimele C; **41** privirea-și 1863, C: privirea I, R, RR; **44** pierde I, R: scris perde C, RR, 1863; **45** locuiesc 1863, C: se nutresc I, R, RR; **46** pier 1863, I: scris pere C, RR; **48** nobili fii o primesc C, I, RR: fiii nobili o primesc R, nobili fii o primesc 1863.

MĂRII SALE DOMNULUI ALEXANDRU IOAN I

Cuza-vodă intră în București în ziua de 8 februarie 1859. Poezia lui Alexandrescu a fost recitată de Matei Millo la o serbare dată la Teatrul Național cu acest prilej.¹ Prima publicare pare să fie aceea din *Steaua Dunării* din 21 februarie 1859, dacă nu va fi fost tipărită mai înainte, cum presupune Gârleanu (p. 160) într-o foaie volantă. Relațiile între poet și noul domnitor se stabilesc repede: la sfârșitul lui martie, Alexandrescu este numit ministru de Finanțe, dar refuză portofoliul (vezi studiul introductiv). În scrisoarea către Ghica din 31 martie, explicându-i acestuia refuzul, Alexandrescu spune: „Îmi pare destul de rău dacă voi fi displăcut prințului, care este foarte amabil și către care mă simț atras“.

Steaua Dunării din 21 februarie 1859 (S), 1863. Titlu Alexandru: scris Alesandru S, 1863: 29 te S: ta te 1863; 31 viitoru-i 1863: zîmbitoru-i S; 32 Zîmbitor 1863: Viitor S.

O PROFESIUNE DE CREDINȚĂ

Satira, îndreptată împotriva demagogilor care, încadrându-se aparent în rîndurile unioniștilor, urmăreau obținerea unor avantaje personale, sau chiar să contracareze popularitatea lozincilor unioniste, a fost publicată mai întâi în *Românul* din 12/24 august 1857.

Parodia profesiei de credință a unui fals unionist pornește de la faptul că o parte din conservatori își însușeau de formă unele puncte ale programului unionist, spre a nu-și pierde popularitatea. Alexandrescu dezvoltă, cu interpretări umoristice, punctele din programul unionist în vederea alegerilor pentru divanul ad-hoc: unirea (v. 40—41), principele străin ereditar (v. 42—58), autonomia

¹ Vezi *Cronica artistică* publicată de Pantazi Ghica în *Dimbovița* lui D. Bolintineanu (11 februarie 1859, p. 144).

(v. 59—62), alcătuirea unui guvern constituțional (v. 63—74)¹. Aprobând, cu o argumentare personală, unirea și autonomia, candidatul face rezerve asupra principelui străin și a guvernului constituțional. Este întrucîtva felul de a vedea și a acționa al conservatorilor.

Romînul din 12/24 august 1857 (R), 1863. Titlu profesiune 1863: profesie R; 2 m-ăți 1863, R: *trebuie citit m-ăți?*; 3 după 1863: dupe R; 18 Servind 1863: Slujind R; 21 care 1863: cară R; 22 are în R forma:

Cine le-au adus provizii
Și mai bune și mai iute?

23—24 omise în R; 23 în: -n arilmic 1863; 30 nepuse la indoială: nesupuse la-ndoială R, nepuse la-ndoială² 1863; 33 După 1863: Dupe R; 36 devotez 1863: devuez R; 38 arăt: arit³ R, 1863; 40 sintă 1863: sfintă R; 41 se 1863: să R; 55 însă 1863: îns- R⁴; 60 mine-n 1863: noi în R; 65 știu bine 1863: sînt sigur R; se 1863: să R; 66 să nu-i R: să-mi 1863; 69 se 1863: să R; 70 n-or 1863: n-o R; 74 e o R: c'o 1863; 75 -nțelegeți R: înțelegeți 1863.

CÎNTECUL SOLDATULUI

I. Ghica (p. 669—670) vorbește despre împrejurările în care a fost scrisă poezia: „În anul 1853 se auzea de război. Alexandrescu, ca și Nicu Bălcescu, au avut totdeauna credința că România numai prin arme se putea ridica la rangul ce i se cuvine. Era vorba ca o armată auxiliară franceză să vie să ocupe valea Dunărei de jos, iar flota engleză să cuprindă Marea Neagră; se suna și de venirea lui Magheru cu proscrisii romîni, și tinerimea începuse a bate din pînteni. Atunci Alexandrescu a scris *Cîntecul soldatului*.” De altfel, în vremea lui Știrbei, armata a sporit și s-a organizat.

---

1 „Comitetul central al Unirii“ compus din C. Crețulescu, președinte, A. Goleșcu, vicepreședinte, G. Costaforu, A. Orescu, I. Bălăceanu, E. Predescu etc. membri, publică programul unionist pe care îl redăm mai jos, după *Concordia* din 30 martie 1857:

1. „Chezășuirea autonomiei și a drepturilor noastre internaționale, după cum sînt hotărîte amîndouă prin capitulările din anii 1389, 1460 și 1513 încheiate între țerele romîne și Înalta Poartă; precum și neutralitatea teritoriului moldo-romîn.

2. Unirea țerelor romîne și moldave într-un singur stat și sub un singur guvern.

3. Prinț strein cu moștenirea tronului, ales dintr-o dinastie domnitoare d-ale Europei, ai cărui moștenitori născuți în țară am dori să fie crescuți în religiunea țerei.

4. Guvern constituțional represintativ; și, după datinele cele vechi ale țerei, o singură adunare obștească, care va fi întocmită pe o base electorală largă, încît să represinte interesele generale ale populațiunii romîne.”

² Corectări necomplete de acest fel sînt frecvente în ediția 1863; nu este însă exclus ca nepuse să fie o simplă greșeală în loc de *nesupuse*.

³ Formă suspectă, neînregistrată de *Dicționarul Academiei* și pe care n-am mai găsit-o la Gr. Alexandrescu. Grafia *arăt*, care se citește în ediția din 1863 la versul 39 al *Epistolei către Voinescu II*, notează pronunțarea *arăt*. Găsim totuși un exemplu sigur la I. Văcărescu (*Colecție*, p. 281) unde *arîți* e confirmat de rima *coboriți*.

⁴ Ambele lecțiuni sînt aritmetice.

Tonul poeziei lui Alexandrescu se aseamănă cu acela din *O impresie dedicată oștirii române*.

Faptul că, în 1861, ziarul *La voix de la Roumanie* publică poezia (23 februarie / 6 martie) însoțind-o de o traducere franceză semnată Thébaut, pare să dovedească popularitatea *Cîntecului*. Nu este exclusă posibilitatea unei publicări mai vechi pe foi volante (nu cunoaștem nici o tipărire anterioară celei din *La voix de la Roumanie*).

La voix de la Roumanie din 23 februarie / 6 martie 1861 (V), 1863. 2 Trompeta V; Tronpata 1863; 4 Ostirea 1863: Oștirea V; 5 Și steagul 1863: Stindardul V; 6 arma-le: arma sa V, arama-le 1863; 7 pieptu[ri] V: scris pepturi 1863; 12 curajos 1863: curagios V; 21 legea împlinește 1863: ordinea păzește V; 23 totdeauna 1863: totdauna V; 24 război 1863: rezbel V.

COMETEI

ANONSATE PENTRU 13 IUNIE.

La începutul anului 1857 făcuse vîlvă în toată Europa prevestirea unui astrolog vienez, după care, la 13 iunie, o cometă urma să se ciocnească de pămînt și să provoace un uriaș incendiu care avea să cuprindă întreg globul. Dezmințirile astronomilor au liniștit însă în scurtă vreme spiritele și cometa a devenit un obiect de glume¹. Din informațiile pe care le deținem de la tovarășul G. Stănilă, de la Observatorul Astronomic din București, era vorba de întoarcerea celebrei comete a lui Carol Quintul, căreia i se atribuise o revoluție de trei secole. La data anunțată n-a trecut însă nici o cometă la periheliu; singurele întrucîtvă apropiate sînt ale lui Klinkerfues (17 iulie, cu o revoluție de 7.032 ani) și Peters (23 sau 24 august, cu o revoluție de 234,7 ani).

În *Concordia* din 13 februarie 1857, Alexandrescu publică această scrisoare satirică adresată cometei. Manuscrisul trimis lui Ghica poartă data de 8 februarie.

Scrisoarea lui Alexandrescu a avut răsunset. A fost reprodusă, cîteva săptămîni după prima publicare, în *Telegraful român* din 20 aprilie 1857.² Încurajat, desigur, de succes, Alexandrescu completează dialogul epistolar cu *Răspunsul cometei*.

Se găsește în ms. 801 al Bibliotecii Academiei R.P.R. f° 140—141, cu data de 8 fevr. (ms); Concordia din 13 februarie 1857 (C), 1863. Titlu anonsate 1863, ms: anunciate C; 2 locuim 1863, C: lăcuim ms; 4 viața-i 1863, ms: viața C; 5 or 1863, ms: o C; să 1863, C: se ms; 7 Ce-n 1863: Și-n ms, C; 10 s-aude 1863: țiu minte ms, se zice C; 11 deșălată 1863: încărcată ms, C; 17 cîmpiile 1863, ms: cîmpiele C; mănoașe ms, C: scris mănóse 1863; 18 Decît (scris Ce cît) cele antice 1863: Iepurii mai războinici (scris res- C) ms, C; măgarii ms, C: măgari greșeală 1863; 23 o 1863: și ms, C; 28 De ne-or lăsa în 1863: Daca ne vor da ms, Daca vom avea C; 29 tu executor (scris esse-) 1863: eczeutorul ms, esecutorul C; 30 termen 1863, ms: termin C; 35 inimilor 1863: inimelor ms, C.

¹ Datele la G. Călinescu, p. 391—392.

² Vezi și nota la poezia următoare.

RĂSPUNSUL COMETEI

În *Concordia* din 30 mai 1857 apare acest *Răspuns* precedat de următoarea introducere:

„Este cunoscut cititorilor acestui jurnal, sau de nu este cunoscut, le spun eu acum, că la 13 februar trecut adresasem o mică epistolă cometei ce era hotărâtă să ne arză în luna lui iunie. Prin acea epistolă o rugam cu destulă delicatețe să nu-și facă păcat cu noi, dându-i și temeinice rezoane în favorul cererii mele. Răspunsul l-am așteptat multă vreme și aș fi socotit această tăcere ca o impolitețe din partea cometei, dacă nu luam în considerație distanța ce ne desparte, starea postielor cerești, care, după cum se vede, nu sînt mai bune decît ale noastre, și mărimea personajului cu care aveam a face. Oricum va fi, răspunsul sosi în sfîrșit, pornit fiind la 14 ale corentei luni din cancelaria cometei; puțeala cu care a venit nu trebuie să ne puie în mirare: întîi pentru că n-a fost trimis cu postia, ci lăsat d-a dreptul în jos cu un aerolit sau piatră cerească; și apoi pentru că orice coborîre sau cădere se urmează mai repede decît înălțarea, perspectivă foarte mîngîietoare pentru oameni, și care o dorim din toată inima binevoitorilor nostri. Iată răspunsul, care ne grăbim a-l publica pentru încurajarea fricoșilor, din care mulți ar fi murit în ziua de amerințare și s-ar fi căit mai tîrziu.

Gr. Alexandrescu⁴

Cele două poezii consacrate cometei l-au inspirat în largă măsură pe C. Caragiali în broșura sa *Biciuirea cometului de la iunie 1857* (București, 1857):

Acum cînd totul strigă
Prefacere în tot [...]
.....]
Gîndit-ai tu vrodată
Că noi cu semeție
Din piatră fabricată
În sticlă străvezie
Vom face telescopuri
Ca să te spionăm.
[.....]
Puțin ne pasă nouă
De vom muri pîrliți
Destul ne este numai
Să fim cu toți UNITI!!

Concordia din 30 mai 1857 (C), 1863. Titlu Răspunsul: scris Răspunsul 1863¹;
2 poștia 1863: postie C; **6** Subt 1863: Sub C; **11** -ast C: -alt greșeală 1863;
13 astfel în C:

De voi nici am știut

14 existați: *scris* essistați C, 1863; **20** C-a 1863: A C; **36** deșălată 1863: deșelată C; după **36** urmează în C:

Daca îl înecam
De orice griji scăpam

¹ În *Concordia* singurul titlu este *Iubite muritor*.

40 pe 1863: la C; 48 e 1863: -i C; 64 mijlocit: scris mizlocit C, 1863; 65 ș-o 1863: O C; 70 indulgența 1863: indulgința C; 72 oți (scris o'ți) formă suspectă 1863: veți C, v-o *Amicul Familiei din 12/24 iulie 1881*.

D-NEI P. S. G.

În ziua de 14 mai 1857, dată pe care o poartă poezia în manuscrisul original, Alexandrescu îi scrie lui Ghica o scrisoare în care pomenește de vizitele pe care le face soției acestuia, venită pentru câțeva vreme în țară și care urma să se întoarcă în vara aceluiași an în insula Samos. Ghica fusese numit guvernator al insulei în 1854 și a deținut această funcție pînă în 1859.

Se găsește în facsimilul purtînd data 14 mai 1857, publicat în ediția *Bianu-Ghica din 1893 (ms)*, 1863. Titlu P. S. G. 1863: Princesei S.¹ Ghica, cu litere latine, ms; 3 soțul 1863: acel ms; țară 1863: climă ms; 4 eu ms: cu greșeală 1863; tot 1863: mult ms; 6 a 1863: au ms.

D-NEI A. B.

După cum rezultă din versul 11, poezia a fost scrisă în legătură cu botezul fiicei lui Alexandrescu, ai cărei nași au fost Ion și Angelina Bălăceanu. Angelina Alexandrescu se născuse la 22 august 1861 și fusese botezată în biserica Manea Brutaru din București.²

1863. 1 tău: scris teu 1863; 9 Trimet: Trimeț 1863.

D-NEI M. C.

Ediția *Bianu-Ghica* din 1893 completează titlul în *Doamnei Maria Ion Cantacuzino*. Ultimele trei versuri sugerează că poezia ar fi fost scrisă la nunta Mariei Mavros (cumnata lui Ghica) cu Ion Cantacuzino, adică în anul 1846 (V. Ghiacoiu, p. 481). Este posibil însă ca poezia să fie mai recentă și compusă cu ocazia unei aniversări.

1863.

D-LA S. LA.

Nu se cunoaște cui a fost dedicată poezia, nici data compunerii. După ton, pare să fie scrisă înainte de 1860, poate chiar înainte de 1847.

1863. 3 frumoasă-mi: frumosu'mi³ 1863; 4 smult cerut de rimă: smuls 1863.

¹ = Sașa (hipocoristicul numelui *Alexandrina*); soția lui Ghica este numită astfel și în nota de la p. 296 a *Poeziilor* lui D. Bolintineanu, București, 1865. V. Ghiacoiu, p. 475, găsește în *Monitorul Oficial* din 13 martie—12 aprilie 1864, p. 340, diminutivul *Sasınca*.

² G. Călinescu, p. 407; cf. id., *Studii și cercetări de istorie literară și folclor*, II, 1953, p. 202.

³ Greșeala nu este surprinzătoare: *frumoasă-mi* se redă grafic prin *frumbsă'mi*, deosebit numai printr-un accent și o literă de lecțiunea ediției 1863.

UNEI NECUNOSCUTE MOLDOVENCE

1863. **10** iubești cerut de sens și de rimă: iubește 1863.

FRUMOASĂ E NATURA

Tonul și inspirația ne duc către perioada 1842—1847, când Alexandrescu scrie cele mai multe poezii de dragoste. Este posibil ca această poezie să fi rămas în afara ediției 1847, poetul găsind-o insuficient realizată. Cf. nota la *În ore de mîhnire*.

1863.

ÎN ORE DE MÎHNIRE

Această poezie a apărut pentru prima dată în *Propășirea* din 16 ianuarie 1844. Revista, proiectată de mai multă vreme, își întârziase apariția din pricina unor dificultăți cu cenzura. Redactorii îi solicitaseră lui Gr. Alexandrescu colaborarea și acesta trimite, în 10 noiembrie 1843, piesa de față, promițind totodată fragmente din memorialul de călătorie.¹ Alexandrescu nu era mulțumit de poezie, lucru pe care îl mărturisește lui Ghica în scrisoarea care o însoțea: „Îți alătur în adevăr o mică bucată de poezie, dar socotesc că ați face mai bine să n-o tipăriți, căci mie nu-mi place de loc, sau de veți și tipări-o, să adăogați că v-a venit în mîini din întîmplare, căci am și niște cuvinte pentru aceasta“. Această nemulțumire este, desigur, cauza omiterii ei din ediția 1847.

E. Lovinescu (p. 117 și urm.) consideră *În ore de mîhnire* „o slabă îndrumare către o dragoste nouă, fără alte urme literare“ și identifică personajul căruia îi este adresat poemul cu „D-na ***“, destinatară poeziei *Frumusețea*, „care oricum, nu poate fi trista² Emilia“. Valoarea acestei ipoteze, ca și a celorlalte privind personajele feminine din poeziile lui Alexandrescu, este cel puțin discutabilă.

Propășirea din 16 ianuarie 1844 (P), 1863. Titlu ore 1863: ceasuri *P*; **2** Să 1863: Se *P*; **3** are în *P* forma:

Să văz a ta zimbire

5 umbra 1863: umbră *P*; n-o învelește 1863: nu o-nvălește *P*; **11** simțirea 1863: mîhnirea *P*; **12** le poți 1863: putem *P*; **13** ca aritmic 1863: este *P*; **16** vestezește³ 1863: veștejaște *P*; **18** primăverei 1863: primăverii *P*; **19** ca volcanul 1863: volcan tainic *P*; **21** coprinde 1863: cuprinde *P*; **22** orșice 1863: tot care *P*; orșice-a 1863: tot ce a *P*; **23** Orcum 1863: Oricum *P*; **24** Blîndețea 1863:

¹ Fragmentele au apărut în numerele 16 și 23 ale revistei.

² Identificarea propusă de Lovinescu se bazează pe versurile 1—6 ale poeziei *În ore de mîhnire* (pentru versul 2, vezi, mai jos, variantele) și versurile 25—30 din *Frumusețea*, de unde ar rezulta firea optimistă și zîmbitoare a personajului.

³ Modernizarea formei a dus la pierderea rimei.

Blindeța *P*: 25 mulțumirea 1863: mulțemirea *P*: 26 zimbînd 1863: zimbînd *P*;
-mbrățișat *P*: îmbrățișat *aritmîc* 1863; după 26 urmează în *P*:

Cînd lungele-ți cosițe în bucle și inele
Se joacă, se coboară pe chipu-ți liniștit,
Îmi pari un silf ce vine pe raza unei stele,
Din sfere luminoase, din aer bălsămit.

27—33 se citesc astfel în *P*:

Sînt scumpe-acele daruri din inimă hrănite,
Și duhul ce încîntă, și grații sufletești:
Da-n ochii-mi totdeauna au fost mai prețuite,
Cînd le-am găsit unite
5 Cu daruri mai zadarnici, cu grații mai trupești.
Inima mea de fire
Așa este făcută,
Și trista omenire
Așa o crez născută.

28 -ntilnești: întilnești *aritmîc* 1863.

IMN

DESTINAT A SE CÎNTA LA INAUGURAȚIA TEATRULUI

Teatrul Național a fost inaugurat în seara de 31 decembrie 1852. Construirea începuse în 1846 sub conducerea arhitectului vienez Heft și sub supravegherea unei comisii compuse din I. E. Florescu, Al. Orăscu, Vulpache Filipescu și C. Pencovici. La reprezentația inaugurală s-a jucat un vodevil, *Zoe sau un Amor românesc*, tradus de Bobescu, muzica de I. A. Wachmann, în care jucau Nini Valéry și C. Caragiale; vodevilul a fost urmat de scene de operă italiană.¹

Peste cîteva zile, în 2 ianuarie, Alexandrescu îi scrie lui Ghica: „Alaltăieri, în seara de Anul Nou, s-a înogurat cu pompă teatrul cel mare, care este foarte bogat înlăuntru, deși nu este fără defecturi nici de vreo arșitectură aleasă. Mulțimea privitorilor așazăți în parter, în trei rînduri de loje și în galeria de sus, în *vai*, făcea priveleștea cu totul măreață. Păcat numai că nici jocul actorilor, nici piesa aleasă n-a răspuns la mărimea localului și a solenității.“

Nu rezultă de nicăieri și nici nu este probabil ca poezia lui Alexandrescu să se fi recitat la inaugurare. De asemenea, nu se cunoaște nici o publicare a imnului, anterioară ediției din 1863.

Se remarcă aici expunerea punctelor de vedere realiste ale poetului și concepția lui despre rolul mobilizator al teatrului, ca școală a caracterelor (v. 29—38).

¹ Datele din D. C. Ollănescu, *Teatrul la romîni*, București, 1898, II, p. 105. După *Vestitorul românesc* din 7 ianuarie 1853 piesa este intitulată *Zoe sau amantul imprumutat*, vodevilul fiind deci traducerea piesei franceze *Zoé ou l'amant prêt* de Scribe Mélesville (Paris, 1830).

1863. **5** ridicat: scris rădicat 1863; **23** Eșchil: scris Escil¹ 1863; **24** lecțiunea corectă pare să fie -ncintată²; **36** -mpreună: împreună aritmie 1863; **46**-n: în aritmic 1863.

RĂZBUNAREA ȘOARECILOR

SAU

MOARTEA LUI SION

Unul din reproșurile cele mai frecvente care i se aduceau lui Alexandrescu era inactivitatea sa literară. Poetul G. Sion se asociază prietenilor lui Alexandrescu și își formulează în versuri imputarea:

Iată un poet, ce tace
Și nici proză nu mai face.
Șoarecii de la Arhivă
I-au ros pana cea activă,
Ș-altă pană nu găsește,
Ca să scrie, de trăiește!

(Din poeziile lui Gheorghe Sion, București,
1857, p. 203.)

Alexandrescu îi dă replica prin poezia de față, la care Sion răspunde prin *O muză în Spital*, aluzie la funcția de efor al Spitalelor Civile pe care a deținut-o Alexandrescu. În ediția citată a poeziilor lui Sion sînt reproduse cele trei poezii, ultima avînd subtitlul „Suvénire din 25 ianuarie 1855”. Alexandrescu fusese director la Arhive între anii 1849 și 1854. Compunerea poeziei se situează așadar la sfîrșitul anului 1854 sau la începutul lui 1855.

Răzbumarea șoarecilor a fost publicată mai întîi în *Romînia literară* din 30 ianuarie 1855.

Numeroasele reproduceri în presă, timp de mulți ani, atestă popularitatea poeziei. În articolul din *Albina Pîndului* (1868, p. 137), Bolintineanu consideră *Răzbumarea șoarecilor* drept un „cap d-operă a poetului” și „cea mai distinsă satiră ce a apărut în limba romînă”.

Romînia literară din 30 ianuarie 1855 (*R*), Colecțiune de nuvele, poezii și altele, București, 1855, p. 51 (*C*), 1863. Titlu șoarecilor *C*: șoarcicilor *R*, șoarecelor 1863; **5—6** omise în *R*; **5—8** omise în *C*; **7** hîrtii *R*: hîrtie³ aritmie 1863; condici 1863; dele *R*; **11** roditoare *R*, *C*: rodătoare greșeală 1863; **12** literi 1863: condici *R*, *C*; rozătoare *R*, *C*: rozitoare (scris roți-) greșeală 1863; **13** ghiscam 1863, *C*: guzgan *R*; **14** În dosare 1863: Între dele *R*, *C*: locuiește 1863, *C*: lăcuiește *R*; **16** polițe 1863: poliță *R*, *C*; **17** strănepot *R*, *C*: strănăpot⁴ 1863; **23** șoarecii 1863, *C*: șoarcicii *R*; **26** subt 1863, *C*: sub *R*; **30** se 1863, *C*: să *R*; **34** zîmbitor *C*: zimbitor *R*, 1863; **35** generațiile 1863, *R*: generațiile *C*; aveau 1863, *C*: avea *R*; **36** ame-

¹ c notînd și grupul grafic *ch* apare frecvent în ediția 1863.

² Forma din text cere pronunțarea bisilabică, neobișnuită, a cuvîntului *Grecia*.

³ Ar putea fi și singular și plural (cf. *cîmpiele* etc.).

⁴ Formă necunoscută din altă parte.

rințați 1863, R: amenințați C; 37 pierdem R: scris perdem C, 1863; locuința 1863, C: lăcuința R; 38 moldovean (-van R) obraznic 1863, R: romin din Moldova C; ²n R există o notă, a redacției: Facem cunoscut acelor ce nu știu că d. Sion a tradus în versuri elegante o mare parte din Paradisul lui Milton; 41 o am R, C: am aritmic 1863; 42 ca R, C: că 1863; 47 șoareci 1863, C: șoarici R; 49 a 1863, C: ș-a R; 50 picerele 1863: picioarele R, picioarele C; 51 toții R, C: toți 1863; 53 șoarecii 1863, C: șoaricii R; noștri 1863, R: nostri C; 54 găsi 1863: cerca R, C: -mpotrivire 1863, R: -mpotrivire C; descurajați 1863: descurajați R, descurageați C; 55 orce 1863, C: orice R; totdeauna 1863, C: totdeauna R; 58 zise 1863, C: zice R; auzitorii 1863: auditorii R, C; aplaudat 1863, C: aplodat R; 62 domnea 1863, R: dormea C; în natură R, C: înatura 1863; 70 taineci 1863: tainici R, C; 71 purta 1863, R: purtau C; 73 arăta 1863, R: arătau C; 74 munteancă 1863, R: munteană C; 76 țipăt 1863, C: țipet R; 77 Țircovnicii 1863, R: Țircovnicii C; 82 chiar dacă 1863: deși chiar R, C; -o C: -a R, 1863; 83 -a 1863, C: -au R; 85 șoarecii 1863, C: șoaricii R; 87 face onoare 1863, C: mult onor face R; 89 șoareci 1863, C: șoarici R; 91 nu îmi 1863: nu prea-m. R, nu-mi C; 92 faimosul 1863: vestitul R, C; 93 mina R, C: mină¹ 1863; 95 pierderea: scris pierderea R, C, 1863; 96 amic îmi fusese 1863: îmi era prieten (prietin R) R, C; 97 crez 1863, C: cred R; dacă atunci 1863: dacă-atunce R, dacă atunci C; 99 Dacă 1863, R: Dacă C; șoarecii 1863, C: șoaricii R.

ADIO

Invectiva este adresată, cum arată subtitlul din manuscris, proconsulului Halcinski, reprezentantul la București al autocrației țariste. Halcinski intrase în conflict cu mai mulți democrați români, printre care și Cîmpineanu. (În 1851 proconsulul îl sfătuiește pe Știrbei să confişte averile revoluționarilor de la 1848.) Nici cu Alexandrescu relațiile nu erau mai bune. O mărturisește poetul în scrisoarea către I. Ghica din 2 ianuarie 1853; vorbind despre inaugurarea Teatrului Național, poetul relatează că „DD. consoli asista la această deschidere: cel rusesc și cel nemțesc era într-o lojă cu domnul. Dar aproape de cel rusesc (care nu știu de ce mă uraște foarte mult), să vorbește pe aici că n-ar fi în bune relații cu șeful statului...” Halcinski a plecat din București o dată cu retragerea trupelor rusești în timpul războiului Crimeei, în august 1854. Din această epocă datează poezia lui Alexandrescu, care se pare că a circulat în manuscris o bucată de vreme.²

Se găsește în ms. 801 al Academiei R.P.R., f° 116—117, anexat unei scrisori către Ghica din 22 august (1854) (ms), 1863. Titlu în ms se citește subtitlul: pentru plecarea proconsulului Halcinski; în locul versurilor 1—4 se citesc în ms:

Adio! lung adio și fără revedere,
 Departe, mult departe te du de țara mea:
 Pustiul Siberiei te-așteaptă cu plăcere
 Pământul să te-nghiță și dracul să te ia.

¹ Chiar în același vers, ediția din 1863 scrie *labă* pentru *labă*.

² Cf. C. D. Aricescu, *Satire politice care au circulat în public, manuscrise și anonime, între anii 1840 — 1866...*, București, 1884, p. 3.

6 climă 1863: țară *ms*; **7** Jiganie 1863: Jîganie *ms*; **9** românul 1863: rumînul *ms*; **10** Monarhului ce 1863: Acelui care *ms*; înzestra 1863: înzestră *ms*; **11** sălbatic, fanateca- 1863: fanatic, sălbateca- *ms*; **12** robiei 1863: robirii *ms*; dezgusta 1863: dezgustă *ms*; **16** crude *ms*: crede 1863; **17** se 1863: să *ms*; **18** vindicat 1863: vindecat *ms*; **25** copiii *ms*: copii *aritmîc* 1863; **29** *ms are în ștersătură*:

Cînd toamna rodul dulce s-a copt în

30 Țăranul *ms*: *scris* Țăranul 1863; se 1863: să *ms*; **31** ramură 1863: ramura *ms*; expune *ms*: *scris* espune 1863; **32** Scheletul 1863: Cadavrul *ms*; cadavrul (*scris* cadaverul) 1863: scheletul *ms*; **34** ferit 1863: scutit *ms*; **35** feței 1863: feții *ms*; **39** Pustiul Siberiei 1863: Pustiele Schitiei *ms*; **40** dracul 1863: dracu *ms*.

CONFESIUNEA UNUI RENEGAT

Satira aceasta, îndreptată împotriva lui Eliade, a fost publicată mai întîi în ziarul *Independința* din 1 mai 1861. Pentru o datare corectă trebuie să ținem seama de împrejurările care l-au îndemnat pe Alexandrescu să o tipărească.

La 13 aprilie 1861 apare în *Naționalul* lui V. Boierescu o prolixă fabulă intitulată *Cîinele bolnav de ochi*, semnată H (X). Introducerea la această fabulă îl vizează pe Alexandrescu și recentele sale publicații din ziare, referindu-se în special la *Mielul murind*. Alexandrescu îl consideră, probabil pe drept cuvînt, pe Eliade drept autor al atacului și, ca răspuns, trimite ziarului *Independința* această *Confesiune*, însoțind-o de o scrisoare cu caracter polemic, semnată G.M.A., în care, după ce face aluzii la diferitele acte de trădare, mai vechi și mai recente, ale lui Eliade, fără a-l numi, și după ce citează dintr-o epigramă a lui Iancu Văcărescu și dintr-o satiră a sa, îndreptate împotriva aceluiași, încheie:

„Dar fiindcă acum nu este vorba numai de fabule, pînă a se răspunde autorului iarăși printr-o fabulă vrednică de dînsul, ești rugat, domnule redactor, a publica în jurnalul dumitale *Independința*, care merită în adevăr numele ce poartă, alăturata «confesiune a unui lepădat» și a primi încredințarea osebitei stime și considerațiuni din partea unuia din abonații dumitale.“

Faptul că în prima ei tipărire această poezie apare ca un răspuns direct la fabula lui Eliade, i-a făcut pe toți cercetătorii operei lui Alexandrescu — începînd cu Bogdan-Duică¹ — să considere că data compunerii este tot anul 1861, că, așadar, poezia ar fi fost *scrisă* ca o replică la *Cîinele bolnav de ochi*. Această datare se lovește însă de o serie de fapte care o infirmă:

Alexandrescu nu afirmă în nota sa că ar fi scris poezia în urma apariției fabulei atribuite lui Eliade. Dimpotrivă, el arată că, neavînd răgazul să răspundă tot printr-o fabulă, trimite redacției această „confesiune“ pe care e de presupus că o avea de mai de mult.

Pe de altă parte, e neverosimil ca într-o poezie scrisă la 1861, elementele atacului, aluziile concrete să se refere exclusiv la evenimente petrecute cu aproape treizeci de ani în urmă, în timpul ocupației rusești: ceasornicul dăruit de Kisselef

¹ P. 38; Gh. Adamescu, *Grigore Alexandrescu, Poezii...*, București, 1925, p. 263; E. Lovinescu, p. 70. G. Călinescu, p. 408, observă însă că „satira e în stilul cel mai wiguros al poetului, deși parcă de o factură mai veche“.

(v. 17), privilegiul de care se bucura tipografia (v. 31—32), sciziunea provocată în Societatea Filarmonică (la acest fapt se referă, probabil, versurile 21—24) etc. Aceasta cu atât mai mult, cu cât în scrisoarea către redacție sînt pomenite „trădări“ mult mai recente: întoarcerea lui Eliade în țară sub protecția turcilor, „povățuind pe șeful armatei otomane să facă din România un pașalic turcesc și să închidă în temniță la Rusciuc pe Ștefan Golescu, protectorul său“. Tot Eliade a fost acela „care a făcut ode prințului A. Ghica, cînd se zguduie pămîntul și tremură de frică, care a făcut ode prinților Gh. Bibescu și B. Știrbei cînd se lupta pentru domnie, făcînd din ei doi Joi păgînești ce se lupt în aer; care s-a înrolat la conservatori pentru o plată destul de bună și apoi a fost respins de dîșii pentru incapacitatea sa“ etc., etc.

În sfîrșit, chiar dacă am admite că poetul își păstrase neatinsă puterea creatoare și după boala care îl lovide în 1860, este evident că tonul și elementele romantice ale poeziei¹ nu cadrează cu atmosfera realistă din întreaga sa producție poetică de după 1847.

Credem² că trebuie să identificăm *Confesiunea unui renegat* cu *Spovedania*, poezie trimisă în 1841 la Iași pentru a fi inclusă în ediția pregătită de Kogălniceanu și Donici, și care n-a mai fost tipărită. Alexandrescu cere în mai multe scrisori către Ghica restituirea manuscrisului și este probabil ca cererea să-i fi fost satisfăcută.³ *Confesiunea* nu este decît latinizarea titlului *Spovedania*.

Este interesant de remarcat, și aceasta confirmă ipoteza noastră, că textul tipărit în *Independința* și în ediția din 1863 prezintă numeroase particularități ortografice moldovenești, urme ale intervenției editorilor de la Iași pe manuscrisul original (*scrîsnesc* pentru *scrișnesc*, v. 8; *sfășia*, v. 16; *căstigate*, v. 19; *tîrându-mă*, v. 23; *zimbit*, v. 36 etc.).

Independința din 1 mai 1861 (I), 1863; *reprodus în Românul din 11/23 mai 1861*. Titlu renegat 1863: lepădat I; 17 pieptu: scris peptu I, 1863; 22 simțimente 1863: simtimente I; 44 trimite 1863: le trimite aritmic I; 50 să mai I: să le mai aritmic 1863; 51 Hristos 1863: Cristos I; 57 ruga 1863: ruga-ți I.

VULPOIUL, PREDICATOR

Fabula aceasta, una din primele creații ale lui Alexandrescu, a fost publicată mai întii în ediția din 1832.

I. Ghica (p. 659) relatează împrejurările în care a fost recitată în fața lui I. Văcărescu: cu o seară după ce Alexandrescu făcuse cunoștință cu Văcărescu, a avut loc la tatăl lui Ghica o reuniune la care participau Văcărescu, Eufrosin Poteca, Eliade, frații Cîmpineanu și alții. „Serata s-a încheiat; după cum se obicinuia pe atunci, în sofragerie, cu un curcan fript, admirat de întreaga adu-

¹ Vezi, mai ales, descrierea remușcărilor, versurile 5—16.

² Vezi I. Fischer, *Note și rectificări cu privire la opera lui Gr. Alexandrescu*, în *Analele Universității „C. I. Parhon“*, Seria științelor sociale, 7, 1956, p. 93 și urm.

³ Poezia a fost considerată pierdută de cercetătorii operei lui Alexandrescu. Cf. G. Bogdan-Duică, p. 33; E. Lovinescu, p. 65.

nare, blagoslovit de părintele Grigorie Poenăreanu și salutat de tânărul poet cu fabula sa, care se termina cu:

Prințule, în loc de plată,
Aș pofți cîțiva curcani."

Trebuie să situăm, așadar, compunerea fabulei între anii 1831 și 1832.

Vulpoiul predicator este o traducere, cu destule stîngăcii (provenite în mare măsură dintr-o insuficientă înțelegere a originalului), a fabulei lui Florian, *Le renard qui prêche* (III, 7):

Un vieux renard cassé, goutteux, apoplectique,
Mais instruit, éloquent, disert,
Et sachant très bien sa logique
Se mit à prêcher au désert.
Son style était fleuri, sa morale excellente.
Il prouvait en trois points que la simplicité.
Les bonnes moeurs, la probité,
Donnent à peu de frais cette félicité
Qu'un monde imposteur nous présente
Et nous fait payer cher sans la donner jamais.
Notre prédicateur n'avait aucun succès;
Personne ne venait, hors cinq ou six marmottes,
Ou bien quelques biches dévotes
Qui vivaient loin du bruit, sans entour, sans faveur,
Et ne pouvaient pas mettre en crédit l'orateur.
Il prit le bon parti de changer de matière,
Prêcha contre les ours, les tigres, les lions,
Contre leurs appétits gloutons,
Leur soif, leur rage sanguinaire.
Tout le monde accourut alors à ses sermons,
Cerfs, gazelles, chevreuils, y trouvaient mille char
L'auditoire sortait toujours baigné de larmes,
Et le nom du renard devint bientôt fameux.
Un lion, roi de la contrée,
Bon homme au demeurant, et vieillard fort pieux,
De l'entendre fut curieux.
Le renard fut charmé de faire son entrée
À la cour: il arrive, il prêche, et, cette fois,
Se surpassant lui-même, il tonne, il épouvante
Les féroces tyrans des bois,
Peint la faible innocence à leur aspect tremblante
Implorant chaque jour la justice trop lente
Du maître et du juge des rois.
Les courtisans, surpris de tant de hardiesse,
Se regardaient sans dire rien;
Car le roi trouvait cela bien.

La nouveauté parfois fait aimer la rudesse.
 Au sortir du sermon, le monarque enchanté
 Fit venir le renard: „Vous avez su me plaire,
 Lui dit-il; vous m'avez montré la vérité:
 Je vous dois un juste salaire;
 Que me demandez-vous pour prix de vos leçons?“¹
 Le renard répondit: „Sire, quelques dindons“.

Tema a fost reluată de Alexandrescu în *Vulpea liberală*.

1832, 1842, 1863. **3** școală 1832: scris școală 1842, 1863; **4** logica 1863, 1842: loghica 1832; **7** Se 1863, 1842: Să 1832; **20** veneau 1863: venea 1832, 1842; **33** ascultau 1863: asculta 1832, 1842; **34** lacrimi 1863, 1842: lacrimi 1832; **35** Plecau 1863: Pleca 1832, 1842; **47** Pradă 1863: Jărtva 1832, 1842; **52** Ascultau 1863: Asculta 1832, 1842; **63** Oratorul 1863: Autorul 1832, 1842; -ndată 1832, 1842: îndată aritmic 1863.

PRIVIGHITOAREA ȘI PĂUNUL

Fabula, publicată mai întâi în ediția din 1832, este o traducere după *Le rossignol et le paon* de Florian (III, 5)²:

L'aimable et tendre Philomèle
 Voyant commencer les beaux jours,
 Racontait à l'écho fidèle
 Et ses malheurs et ses amours.

Le plus beau paon du voisinage,
 Maître et sultan de ce canton,
 Élevant la tête et le ton
 Vint interrompre son ramage.

„C'est bien à toi, chantre ennuyeux,
 Avec un si triste plumage,
 Et ce gros bec, et ces gros yeux,
 De vouloir charmer ce bocage!

À la beauté seule il va bien
 D'oser célébrer la tendresse;
 De quel droit chantes-tu sans cesse?
 Moi, qui suis beau, je ne dis rien.“

¹ Alexandrescu amplifică traducerea acestui vers, adaptînd-o situației de la noi:
 Ce vrei? Slujbă, rang sau bani?

(v. 62)

² V. Ghiacoiu, p. 180.

— „Pardon, répondit Philomèle,
Il est vrai, je ne suis pas belle;
Et si je chante dans ce bois,
Je n'ai de titre que ma voix.

Mais vous, dont la noble arrogance
M'ordonne de parler plus bas,
Vous vous taisez par impuissance,
Et n'avez que vos seuls appas.

Ils doivent éblouir sans doute:
Est-ce assez pour se faire aimer?
Allez, puisque Amour n'y voit goutte,
C'est l'oreille qu'il faut charmer.“

1832, 1842, 1863. **Titlu** Privighitoarea 1863, 1842: Privigătoarea 1832;
1 Filomela 1863, 1842: Filomila 1832; **5** răscintătoare: scris rescintătoare 1832,
1842, 1863; **6** Tristele 1863: Tristile 1832, 1842; **12** Astfel 1863: Asfel 1832,
1842; **25** Filomela 1863: Filomila 1832, 1842; **30** Soarta mea 1863: Titlu meu¹
1832, 1842; de 1863, 1842: să 1832; **32** Astfel 1863: Asfel 1832, 1842.

MĂGARUL RĂSFĂȚAT

Publicată mai întâi în ediția din 1832, această fabulă este o adaptare după
La Fontaine, *L'âne et le petit chien* (IV, 5):

Ne forçons point notre talent,
Nous ne ferions rien avec grâce:
Jamais un lourdaud, quoiqu'il fasse,
Ne saurait passer pour galant.
Peu de gens que le Ciel chérit et gratifie
Ont le don d'agréer infus avec la vie.
C'est un point qu'il leur faut laisser,
Et ne pas ressembler à l'âne de la fable,
Qui, pour se rendre plus aimable
Et plus cher à son maître, alla le caresser.
„Comment! disait-il en son âme,
Ce chien, parce qu'il est mignon,
Vivra de pair à compagnon
Avec monsieur, avec madame,
Et j'aurai des coups de bâtons?
Que fait-il? Il donne la patte,
Puis aussitôt il est baisé.

¹ Alexandrescu n-a înțeles expresia franceză *Je n'ai de titre que ma voix* („n-am altă diplomă decît vocea“) și, după traducerea literală din ediția 1832 (cu o ușoară modificare în 1842), a schimbat versul, depărtîndu-se de original.

S'il en faut faire autant afin que l'on me flatte,
 Cela n'est pas bien malaisé.¹
 Dans cette admirable pensée,
 Voyant son maître en joie, il s'en vient lourdement,
 Lève une corne tout usée,
 La lui porte au menton fort amoureusement,
 Non sans accompagner, pour plus grand ornement,
 De son chant gracieux cette action hardie.
 „Oh! Oh! Quelle caresse et quelle mélodie!
 Dit le maître aussitôt. Holà! Martin-bâton.“
 Martin-bâton accourt; l'âne change de ton.
 Ainsi finit la comédie.

Se poate observa că, spre deosebire de fabulele precedente și de *Catirul ce-și laudă nobilitatea*, această fabulă, ca și cea următoare, se depărtează destul de mult de original: morala nu numai că este trecută la sfârșit, dar atenuează conținutul întrucâtva negativ din *La Fontaine* (versurile 3—4 ale originalului); împrejurările acțiunii și numeroase detalii sînt de asemenea modificate.

1832, 1842, 1863. **Titlu** răsățat 1832: *scris* resățat 1842, 1863; **25** Blestematului 1863, 1832: Blăstematului 1842; **26** împrejur 1832: împregiur 1842, 1863; **27** pîine 1832: pîne 1842, 1863; **33** astfel 1863: asfel 1832, 1842; **34** -ncetișor 1832, 1842: încetișor *aritmîc* 1863; **43** se 1863, 1842: să 1832; **45** slugele 1863, 1842: slugile 1832; **48** mulțămesc¹ 1863, 1842: mulțumesc 1832.

PAPAGALUL ȘI CELELALTE PASERI

Fabula aceasta, publicată mai întîi în ediția din 1832, este o traducere liberă a fabulei lui Florian *Le perroquet* (III, 16):

Un gros perroquet gris, échappé de sa cage,
 Vint s'établir dans un bocage;
 Et là, prenant le ton de nos faux connaisseurs,
 Jugeant tout, blâmant tout d'un air de suffisance
 Au chant du rossignol il trouvait des longueurs,
 Critiquait surtout sa cadence.
 Le linot, selon lui, ne savait pas chanter;
 La fauvette aurait fait quelque chose peut-être,
 Si de bonne heure il eût été son maître,
 Et qu'elle eût voulu profiter.
 Enfin aucun oiseau n'avait l'art de lui plaire,
 Et, dès qu'ils commençaient leurs joyeuses chansons,
 Par des coups de sifflet répondant à leurs sons,
 Le perroquet les faisait taire.

¹ Am păstrat această formă, cu toate că provine din ediția 1842 și este neobișnuită la Alexandrescu, deoarece nu este specific moldovenească.

Lassés de tant d'affronts, tous les oiseaux du bois
Viennent lui dire un jour: „Mais parlez donc, beau sire.
Vous qui sifflez toujours, faites qu'on vous admire,
Sans doute vous avez une brillante voix;
Daignez chanter pour nous instruire.“
Le perroquet dans l'embarras
Se gratte un peu la tête et finit par leur dire:
„Messieurs, je siffle bien, mais je ne chante pas.“

Modificările aduse de Alexandrescu originalului sînt puține: în afară de suprimarea deliberată a aluziei la criticii contemporani, care ar fi contrastat cu lipsa unei opinii literare organizate în România anului 1832, se observă în genere tendința de simplificare, mai ales-a pasajelor greu de tradus (pasajul din Florian în care sînt înșirate păsările din pădure este redat la Alexandrescu printr-un singur vers: „Pasăre mică sau mare“).¹

1832, 1842, 1863. Titlu paseri 1863, 1842: pasări 1832; 3 plimba 1863; uita 1832, 1842; 5 judece 1863, 1832: judece 1842; 6 Păsările 1863, 1842: Păsările 1832; 9 Filomelii 1863, 1842: Filomilii 1832; 21 exemplu 1832, 1842: scris esemplu 1863; 22 șuierare: scris șuierare 1832, 1842, 1863.

CATÎRUL CE-ȘI LAUDĂ NOBILITATEA

Publicată mai întîi în *Curierul românesc* din 31 iulie 1832, această fabulă este o traducere liberă a fabulei lui La Fontaine, *Le mulet se vantant de sa généalogie* (VI, 7):

Le mulet d'un prélat se piquait de noblesse,
Et ne parlait incessamment
Que de sa mère la jument,
Dont il contait mainte prouesse.
Elle avait fait ceci, puis avait été là.
Son fils prétendait, pour cela,
Qu'on le dût mettre dans l'histoire.
Il eût cru s'abaisser servant un médecin.
Étant devenu vieux, on le mit au moulin.
Son père l'âne alors lui revint en mémoire.

Quand le malheur ne serait bon
Qu'à mettre un sot à la raison,
Toujours serait-ce à juste cause
Qu'on le dît bon à quelque chose.

¹ Vezi, de asemenea, nota la versul 19 al textului.

Morala fabulei lui La Fontaine apare în versiunea românească a lui Alexandrescu numai în *Curierul* și este lăsată la o parte, poate din pricina stingăciei de traducere, în reeditările ulterioare.

Curierul rumînesc din 31 iulie 1832 (C), 1832, 1842, 1863. Titlu -și 1863, 1842: își C, 1832; nobilitatea 1863, 1832, 1842: noblețea C; 3 Noblețea C, 1832; Noblețea 1863, 1842; 6 exempluri C, 1832, 1842: scris exempluri 1863; 12 rămînea 1863, 1832, 1842: rămîia C; 13, 14 se 1863, 1842: să C, 1832; 19 se sfîrși 1863, 1842: să sfîrși C, 1832; noblețea C, 1832; noblețea 1842, 1863; 20 bătrînețea 1863, 1832: bătrînețea C, bătrîneța 1842; 23 tatăl său 1863, 1832, 1842: tatî-so C; 24 și-a 1863: ș-a C, și- greșeală 1832, 1842; după 24 urmează în C:

Daca o nenorocire
Nu ar fi de alt folos,
Decît ca să dea simțire
Mîndrului lăudăros,
Eu tot bune (*sic*) o numesc.

BURSUCUL ȘI VULPEA

Nu cunoaștem o publicare a fabulei anterioară ediției din 1863. Pare scrisă înaintea anului 1860; numeroasele expresii franceze ne îndeamnă să credem că e vorba de o traducere sau de o adaptare apropiată de un original francez.¹ G. Călinescu (p. 483) emite, cu îndoieli, ipoteza că fabula ar putea fi îndreptată împotriva lui Cuza „cu tabăra de la Florești cu care domnitorul voia, din îndemnul Franței, să țină la respect pe austrieci“.²

1863. 3 Pe: De 1863; 22 redijate: scris redigiate 1863; 42 deșarte: scris deșerte 1863; 49 expune: scris espune 1863.

ȘARLATANUL ȘI BOLNAVUL

Prima tipărire cunoscută este aceea din *Colecțiune de nuvele, poezii și altele* București, 1855. Dar cum în această colecție nu este probabil să se fi publicat inedite, și cum în textul ediției din 1863 există unele particularități ortografice moldovenești (*împregiurul*, v. 27), se poate presupune că istorioara a mai fost publicată, poate chiar în același an, într-o revistă din Moldova.

Subiectul este tratat, cu date întrucîtva diferite, și de Esop (Γραῦς καὶ λατρός „Bătrîna și medicul“, 87): o bătrînă bolnavă de ochi este îngrijită de un medic

¹ Se remarcă absența, aproape totală, a localizărilor, atît de frecvente la Alexandrescu.

² A. D. Xenopol, *Istoria romînilor*³, XIII, p. 42 și urm., vorbește de o tabără de la Ploești, organizată în acest scop.

care, la fiecare vizită, îi sustrăgea câte o piesă din mobilier. La sfârșitul tratamentului, pacienta refuză să-i plătească, deoarece vederea îi este mai slabă ca înainte: la început își vedea toate mobilele, acum nu mai vede nimic.

Colecțiune de nuvele, poezii și altele, *București, 1855, p. 65 (C)*, *Reforma din 25 octombrie 1862 (R)*, *Romînul din 27—28 octombrie 1862 (Rom)*, 1863. **Titlu** Șarlatanul 1863, *R, Rom*: Doctorul *C*; **2** slăbise 1863, *R, Rom*: lipsise *C*; **4, 5** vestit 1863, *C*: faimos¹ *R, Rom*; **5** se 1863, *C*: să *R, Rom*; nimeni 1863, *R, Rom*: nimini *C*; **7** astfel în *C*:

Cu poleială legate

8 Diplome 1863, *C, R*: Diplomi *Rom*; -n *C, R, Rom*: în aritmic 1863; academi 1863, *C*: academie *R, Rom*; **14** pierde 1863: scris perde *C, R, Rom*; **15** Ci-l *C, R, Rom*: Ci îl aritmic 1863; **16** ce îi 1863, *Rom*: ce-i *C, R*; spune 1863, *R, Rom*: zice *C*; **17** șază (scris ședă) 1863: șadă *R, Rom*, șeză *C*; **20** îl 1863, *C*: i-l *R, Rom*; **21** iară a două ș-a 1863: iară a două și a *C*, a două și a *R*, iară a două și-a *Rom*; **22** nouă 1863: nouă *C, R, Rom*; **23** Luă 1863: Lua *C*, Fără de nici o șifală, lua (luă *Rom*) *R, Rom*; două 1863, *R*: două *C, Rom*; **24** în casă 1863: pe masă *C, R, Rom*; **25** îl 1863, *R, Rom*: el *C*; **26** uite 1863, *Rom*: uită *C, R*; **27** văz 1863, *C*: văd *R, Rom*; răspune *R, Rom*: scris response 1863; împrejurul *C, R, Rom*: împregiurul 1863; **28** nemaizărind 1863, *R, Rom*: nemaigăsind *C*; **29, 30** văz 1863, *C*: văd *R, Rom*; **31—32** astfel în *C*:

Sunt șearlatani de tot felul: unii astfel lecuiesc
Relele societății; eu îi zic, dar nu-i numesc.

astfel în *R, Rom*:

Cunosc șarlatani politici
Care astfel lecuiesc

Ranele soțietății (societății *Rom*); eu îi știu, dar nu-i numesc.

31 exploatez: scris exploatez 1863.

ATELAJUL ETEROGEN

Istoria a fost publicată mai întâi în *Păcală* din 17 septembrie 1860; ar fi deci prima manifestare literară a poetului după boala care îl lovisc în iunie-august 1860.

Este posibil ca ideea să fi fost preluată de la Krilov (*Лебедь, утка и пук*, IV, 5), tradusă de Donici sub numele *Racul, broasca și știuca* (I, p. 28). Traducerea franceză din culegerea citată la p. 487 este datorată lui Picard.

Subiectul ar putea fi inspirat și din fabula *L'Attelage* a lui Lachambeaudie, (VI, 12)², de care se deosebește însă în foarte multe privințe: în fabula fran-

¹ De obicei Alexandrescu înlocuiește în ediția 1863 cuvîntul *vestit* din textele anterioare prin *faimos*. În cazul de față se pare că poetul a trimis la tipar o versiune anterioară acelei publicate în *Reforma*.

² Cf. V. Ghiacoiu, p. 511.

ceză este vorba de un bătrîn care urma să se căsătorească cu o fată de cincisprezece ani; el se convinge că trebuie să renunțe la acest proiect, cînd vede pe drum o cărnăuță cu doi boi înjugați, unul slab și bătrîn, altul tînăr și puternic.

Păcală *din 17 septembrie 1860 (P)*, Reforma *din 1 noiembrie 1862 (R)*, 1863. **Titlu** atelajul *P: scris atelagiul R, atelazul 1863; 2 înhamă 1863: înhămă probabil corect P, R; 9 astfel în P:*

Omul suit în car

12 Dar 1863, *R: Iar P; 16* Zice 1863: *Zise probabil corect P, R; 20* vizitat (*scris vizitat*) 1863, *R: cunoscut P; 21 omis în P; 22* aflat 1863, *R: văzut P; 24* atelajul *P: scris atelagiul R, atelazul 1863.*

IEPURELE, OGARUL ȘI COPOIUL

Fabula a fost publicată mai întii în *Romînia literară* din 16 aprilie 1855, sub titlul *Ogarul și iepurele*. Versiunea primitivă este mai amplă decît aceea din 1863.

Romînia literară din 16 aprilie 1855 (RL), Reforma *din 31 martie 1863 (R)*, 1863. **Titlu** Iepurele (*iepurile R*), ogarul și copoiul 1863, *R: Ogarul și iepurele RL; 1* lăudate 1863, *R: însemnate R; 2* reproșate 1863: *imputate RL, imputate R; în locul versurilor 3-4 se citesc în RL:*

Mai ales cînd să-ntîmplă s-aducă-mpiedecare

La cugetări și fapte vrednici de defăimare.

Asta ne-o-ncredințează

Fabula ce urmează:

4 executarea 1863: *scris esecutarea R; 5* iepurile 1863, *R: iepurele RL; 7* atuncea *omis în R; în locul versului 8 se citesc în RL:*

Copoiul; el sentința fără apel o da,

Căci era de soi nobil și se născuse prost

Și dreptul natural îl cunoștea de rost.

12 viu 1863: *voi R; în RL versul se citește astfel:*

Eu viu să te jăluiesc

15 vrînd a-l întîlni 1863, *R: oricînd vreu să-l prînd RL; 16* vijelii 1863, *R: vijălii RL; 18* piept 1863, *RL: scris pept R; 23* Cînd 1863, *RL: Căci R; în locul versurilor 25-28 se citesc în RL:*

— „Destul: răspunde-acum, soi necuviincios,

Urecheat și fricos;

Zi, ce s-ar fi-ntîmplat dacă domnul ogar,

Gonindu-te-n zadar,

- 5 Își frîngea vrun picior? Și cum de îndrăznești
Să faci a asuda ogarii boierești?⁴
Iepurele-a răspuns: „Măria ta, gîndesc
Că nu păcătuiesc,
Fiindcă am vroit
- 10 Prin fugă să mă scap de un vrăjmaș cumplit...“
— „Te-nșăli, lătră atunci copoiul cafeniu,
În condică e scris, pe cît eu minte țiiu,
La fața șeptezeci, al șesea paragraf,
Că orice vinător te poate face praf
- 15 Dacă te va-ntilni; ai drept a te lupta,
Dar nu-ți este iertat prin fugă a scăpa.
Pe acest temei dar, iată te-am osîndit
Să fii de tribunal îndată jupuit:

26 le omis în R; 27 Orice 1863: Orce R; 29 va rămînea 1863, R: să va păstra RL; judecător 1863, RL: judecători R; 30 jeluitor 1863: jăluitor RL, jeluitori R.

URSUL ȘI VULPEA

Fabula a apărut în toamna¹ anului 1855 în ziarul *Patria* sub titlul *Lupul și vulpea*.

Steaua Dunării din 3 noiembrie 1855, reproducînd o publicație anterioară din *Patria*² (S), Reforma din 1 martie 1863 (R), 1863. Titlu Ursul 1863, R: Lupul S; înaintea versului I se citesc în S³:

- A fost un timp cînd multe din faburile mele
Se esplica de oameni în chipuri foarte rele,
Crezînd cei cu rău cuget că eu prin dobitoace
Pe hoți, spioni și alții nu i-aș lăsa în pace
- 5 Să-și facă meseria. D-atunci învățai minte,
Și veți vedea la vale
Ce fel m-am pus la cale,
Ca să nu dau pricini la astfel de ispite.

2 cînd omis în S; răsturna S, R: scris resturna 1863; în locul versurilor 4-10 se citesc următoarele în S:

Zicea unei vulpi lupul: „Și-n ce o să stea oare
Binele acel mare?“ îl întrebă. — „În toate

¹ V. Ghiacoiu precizează „noiembrie 1855“. Este greu de crezut că a apărut în 1 sau 2 noiembrie în *Patria* din București și a fost reprodușă a doua zi în *Steaua Dunării* din Iași.

² Colecția acestui ziar lipsește din Biblioteca Academiei R.P.R.

³ Cf. Corbii și barza, variantele.

4 vulpi 1863: vulpe R: c-oricine 1863: ș-orcine R: 13 îmbunătățim S, R: -mbunătățim aritmic 1863: 19—20 astfel în S:

Mulți ce se cred în stare

19 sau 1863: și R: 22 Daca 1863, R: Dacă S: 24 Tot astfel 1863, R: Ca lupul S.

CORBII ȘI BARZA

A apărut mai întâi în *Concordia* din 12 martie 1857, precedată de un prolog în care se reia prologul fabulei *Ursul și vulpea* (suprimat și acesta în ediția din 1863; vezi variantele). Încheierea a provocat protestele boierilor; iată cum relatează Alexandrescu faptele, în scrisoarea către Ghica din 14 mai 1857 (vezi mai jos nota din *Reforma*):

„În zilele trecute, un boier din cei mai mari a reclamat împotriva mea la caimacanul¹, cerind răzbunare pentru insulta ce zicea că aș fi făcut clasei întregi printr-o fabulă publicată în *Concordia* și care să încheie cu următoarele versuri [urmează citarea versurilor 36—40]. Numitul boier, care să vede că are cuvinte a-și aplica fabula, pretindea că printr-acele versuri atacam nu numai pe D.D.-lor (deși nu numesc pe nimeni), dar chiar și puterile care i-au decorat. Caimacanul n-a înțeles lucrul ca dinșii, căci altfel s-ar fi făcut un frumos scandal, și crez că n-aș fi pierdut eu la judecată.“

Versurile cu atât de directă referire la situația din vremea poetului (36—41) s-au întipărit în mintea contemporanilor. Sînt folosite, de exemplu, ca motto la articolul *Ocaziunile zilei* al lui G. Costa-Foru din *Secolul* (15 aprilie 1857).

Concordia din 12 martie 1857 (C), Reforma din 15 noiembrie 1862 (R), 1863, Românul din 19 februarie 1872 (Rom); versurile 36—40 se găsesc citate în scrisoarea către I. Ghica din 14 mai 1857, f° 144—145 (ms). Înaintea titlului e citesc în C:

A fost un timp cînd multe din fabulile mele
Se esplica de oameni în sensuri foarte rele,
Crezînd cei cu rău cuget că eu, prin dobitoace,
Pe hoși, spioni și alții nu i-aș lăsa în pace
5 Să-și facă meseria! D-atunci învățai minte;
Și veți vedea la vale
Ce fel m-am pus la cale
Ca să nu mai dau pricini la astfel de ispite.²
Căci fabulile mele cele ce au să vie
10 Nevinovate, blînde ca mieii or să fie;
Cum e doveditoare
Fabula următoare:

¹ Al. Ghica, „fostul tiran“ de la 1840.

² Vezi *Ursul și vulpea*, variantele.

În R se citește următoarea notă: Această poezie s-a făcut sub caimacamia lui Alexandru Ghica vodă. Boierii s-au plîns la caimacam contra autorului; iar acesta le-a răspuns: deoarece nu se atacă nimeni personal prin această poezie, de ce vă plîngeți, de ce vă băgați lingura unde nu vă ferbe oala?; **14** glas C, R, Rom: plac greșeală provenită din confuzia unor caractere chirilice 1863; **22** ora (oră Rom) de plăcere 1863, Rom: timpul de plăcere C, ceasul de plăceri R; **23** durere 1863, Rom, C: dureri R; după **26** urmează în R:

De ferul singerat,

27 Iar 1863, R, Rom: Și C: **32—35** se cilesc astfel în C:

Cîmp sau om cît le place pot a fi ruinați,
Nouă ne merge bine, și iată-ne-ngrășați.

30 răspunse 1863, C, R: scris respunse Rom; **33** omis în R; **36** țarei (scris țerei 1863) 1863, C, R, Rom: țării ms; soartă 1863, C, R: soarte Rom; **37** streini 1863, C, R: străini Rom; **39** se citește astfel în R:

Și foarte îngîmfați

42—43 omise în C; **44** să 1863: se C, R, Rom: muritori 1863, C, R: trădători Rom; **45** Dacă 1863, R: Daca C, dac-Rom; oameni 1863, R, Rom: lume C; așa 1863, C, Rom: așa de R; **46** răspunderea 1863: scris raspunderea C, R, Rom.

CALUL VÎNDUT ȘI DIAMANTUL CUMPĂRAT

1863. **2** îmi: -mi aritmîc 1863; **20** -ntîmplare: întîmplare aritmîc 1863.

PORCUL LIBERAT

Fabula a fost publicată mai întîi în *Rumînul* din 14/27 decembrie 1857. Dezrobirea țiganilor domnești și mănăstirești a avut loc în 1844, a celor particulari în 2 februarie 1856.

Conceptiile lui Alexandrescu pot fi comparate cu considerațiile lui Alecsandri de la sfîrșitul povestirii *Vasile Porojan*:

„Această reîntoarcere de bună voie la sclăvie m-a făcut a cugeta mult asupra modului de a libera popoarele ce sînt sclave din născare și m-am convins că pe cît e de neomenos faptul de a lipsi pe un om de libertate, pe atît e de necumpătat faptul de a libera deodată pe un sclav, fără a-l pregăti la fericirea ce-l așteaptă și a-l feri de neajunsurile unei libertăți pripitc.“ (La I. Ghica, *Scrisori*, p. 83.)

Rumînul din 14/27 decembrie 1857 (R), *Reforma* din 18 aprilie 1863 (Ref), 1863. **1** s-au liberat țiganii 1863, R: s-a liberat țiganul Ref; **3** pe un porc 1863, Ref: un grăsun R: el 1863, R: îl Ref; **8** Orcum 1863: Oricum R, Ref; a țî-o dobîndi 1863, R: ț-ei agonisi Ref; **9** poci 1863, R: pot Ref; **10** dovlecei 1863, R:

dovleci *Ref*: **11** Ba 1863; Nu *R*, *Ref*: **12** să 1863, *R*: Să-ți *Ref*: **13** crez 1863, *R*: cred *Ref*: **15** are în *Ref* următoarea formă:

Să mă schimb din ce a fost tata și de starea lui să fug,

15 ridic 1863; ridic *R*; **16** Și-apoi ce ar zice 1863; N-or să riză atunci *R*, *Ref*: **17** -nțeleg: înțeleg aritmic 1863, *R*, *Ref*: **18** de ea greu se despărțesc 1863, *R*: ei cu greu o părăsesc *Ref*.

CASTORUL ȘI ALTE LIGHIONI

Prima publicare în *Romînul* din 22 aprilie/4 mai 1858.

S-ar putea ca fabula să se refere la calomniile și persecuțiile suferite de revoluționarii de la 1848; ultimele patru versuri sînt destul de clare în acest sens.

Romînul din 22 aprilie/4 mai 1858 (R), *Romînul din 12 martie 1861 (Rom)*¹, *Reforma din 11 aprilie 1863 (Ref)*, 1863. **Titlu** și alte lighioni 1863: zidar *R*, și alte lighioane *Rom*, *Ref*: **1** lighioane, locuind 1863, *Ref*: lighioane, lăcuind *R*, leghioane ce locuia *Rom*; **2** Erau 1863, *R*, *Rom*: Era *Ref*: **3** care 1863, *R*, *Ref*: Ce tot *Rom*: **4** vizunii, cuiburi 1863, *R*: vizuină, cuiburi *Rom*, vizuini, cuibul *Ref*: **5** Ele dar 1863, *R*, *Ref*: Deci ele *Rom*: **7** ar putea 1863, *R*, *Ref*: putea-vor *Rom*: **8** prin care 1863, *R*: cum, prin ce *Rom*: **9** Stavilă ar opune 1863, *R*: O stavilă ar pune *Rom*, Stavile ar opune *Ref*: **13** Eu asta socotesc 1863, *Rom*, *Ref*: Ar fi bine, gîndesc *R*: **14** De mi-eți² (*scris mieți*) da 1863: Să dați voi *R*, De-mi da-veți *Rom*, De-mi ați da *Ref*: **15** Să m-apuc să 1863, *Ref*: Și eu să vă *R*, Să mă apuc ca să *Rom*: **16** apei *R*, *Ref*: apoi greșeală *Rom*, 1863: **21** încintat 1863, *Rom*, *Ref*: inimat *R*: **22** Făr-a mai zăbovi 1863, *Ref*: Ca vrednic muncitor *R*, Nici ea (= că?) mai zăbovi *Rom*: **24** — **25** astfel în *R*:

Lucrează mult, mereu,
Dar de noroc gonit,
De ajutor lipsit,
În lucrul său cel greu
El nu a izbutit;

25 astfel în *Rom*:

Rău foarte izbuti,

27 umflat 1863, *R*, *Ref*: îmflat *Rom*; **28** Izbi și-asvîrli 1863, *Ref*: Izbi și-aruncă *R*, Izbește, aruncă *Rom*; **29** înălțat 1863, *Rom*, *Ref*: neuscat *R*: **30** fugind 1863, *R*: fugind *Rom*, *Ref*: **31** blestemau 1863: blestema *R*, *Rom*, *Ref*: **32** defăimau

¹ Se pot observa în text numeroase intervenții ale redacției ziarului.

² Formă suspectă.

1863: defăima R, Rom, Ref; 35 Răul 1863, R, Ref: Ast rău Rom; 36—42 astfel în R:

Căci nu ne-a ascultat
Cînd l-am povăţuit
Şi căci a-ntăritat,
Prin nerozia lui, pe un vrăjmaş cumplit.

36—38 astfel în Rom:

Fiindcă a cercat
În proasta lui dorinţă
În (= un) ce peste putinţă.

42 Tragem 1863, Ref: Păşim Rom; 43 preţuieşte 1863, Rom, Ref: răsplăteşte R;
44—46 astfel în Rom:

Oricari nobili fapte sau dreaptă încercare
Spre al mulţimii bine şi a ţării apărare
Mişei o defaină cînd ea nu izbuteşte.

44 -ncercare 1863, Ref: cercare R; 45 ţarei 1863, Ref: ţării R; 46 dacă 1863,
R: dacă Ref.

MIELUL MURIND

Prima publicare cunoscută este aceea din *Romînul* (17 februarie 1861); cîteva particularităţi ortografice moldoveneşti (*căni* pentru *ciini*, v. 22; *stirpească*, v. 27; *de pe* pentru *după*, v. 29 etc.) ne îndeamnă să credem că a existat şi o publicare anterioară, în Moldova.

Partea finală a fabulei pare să se refere la fapte precise, pe care nu le-am putut identifica.

Alexandrescu îşi preţuia această fabulă, poate printre ultimele ca dată: în scrisoarea introductivă la *Confesiunea unui renegat*, se numeşte pe el însuşi „autorul fabulelor *Calîrul cu clopoşei* şi *Mielul murind*“.

Romînul din 17 februarie 1861 (R), 1863. 3 Muşcînd 1863: Mîncînd R; 5 să 1863: se R; 8 datoriile 1863: datoriile R; 9 miei: *scrîs* miei R, 1863; 13 Şi-i zicea 1863: Zicîndu-i R; 14 fătul 1863: fiul R; 15 viu curînd 1863: am să viu R; 16 Căci pe această 1863: Curînd, căci p-astă R; 20 Tu ştii bine 1863: Ştii bine tu R; 22 se citeşte astfel în R:

De cîni şi de ciobanii veniţi să o păzească

23 zace de rea gălbează 1863: de grea gălbează zace R; 24 se citeşte astfel în R:

C-avem o sumă de doctori, ce rea tratare-i face

25 ciobanul 1863: ciobanii R; 26 tată-tău-l 1863: tat'tău îl R; 28 şi-nţelege el tot 1863: şi el pricepe tot R; 29 După acei din preajmă 1863: De pe cei de aproape R.

ZUGRAVUL ȘI PORTRETUL

Publicată mai întâi în *Romînul* din 30 martie 1861, istorioara aceasta este totuși mai veche: un manuscris în caractere chirilice se găsește printre scrisorile către I. Ghica, ceea ce situează data compunerii înaintea anului 1860. Pe de altă parte, referirea la redactorii care laudă pe unii dintre candidați n-ar putea viza decât alegerile pentru divanul ad-hoc din toamna anului 1857; în preajma acestor alegeri trebuie fixată și data compunerii poeziei. Presupunerea noastră este confirmată și de faptul că la versul 28 se vorbește de Carcalechi ca de un „redactor care a trăit“; or, Carcalechi murise puțină vreme înainte, în 1856.

Ipoteza emisă de V. Ghiacoiu (p. 532), după care portretul ar fi acela executat poetului de pictorul I. Stăncescu și expus, după informațiile editoarei, la Paris în 1862, este plauzibilă¹ și nu infirmă datarea noastră: Stăncescu a plecat, ca bursier, la Paris în anul 1857 și e de presupus că a luat cu sine cel puțin o schiță a portretului. Transportarea la Paris a portretului a putut prileji versul 6 al istorioarei.

Se găsește în ms. 801 al Academiei R.P.R. f° 186—188² (ms), Romînul din 30 martie 1861 (R), 1863. 1 foarte vestit 1863, R: mult renumit ms; întâi (întii ms) însă-ntrebare 1863, ms: întâia întrebare R; 3 îi 1863: eu ms, R: mi-l 1863, ms, R: mă în ștersătură ms; 4 Așa cum orcu 1863, ms: Așa încît cui R; 5 astfel în R:

• Căci am un prea mare-nteres, ca în streinătate

6 Ș-anume-n Franța mai ales 1863, ms: Și mai ales în Franța, voi R; să 1863, R: se ms; 7 foarte rară 1863, R: rară-n lume ms; 8 Ș-ai ei epitropi 1863: Ș-ai ei prieteni ms, Și epitropii ei R; în astă țară 1863, R: cu frumos nume ms; 9 întâiași 1863: întâiași ms; versul are în R forma:

Foarte ușor, răspunse el, nu este-ntia dată

11 te voi 1863, ms: eu te-oi R; te îngraș 1863, ms: te-ngraș eu R; 12 Numai vezi de portret 1863, ms: Numai să vezi d-al tău portret R; 15 N-ar 1863, ms: Nu ar R; sint 1863, ms: -s R; 16 Trăsurrele-mi, ochi, gură (gura 1863) 1863, ms: Trăsurre, ochi și gură R; 17 rid ciți mă cunosc 1863, ms: toți mă recunosc R; 19 vreun 1863, ms: cumva vrun R; 20 romîn 1863, R: rumîn ms; 23 proștilor 1863, ms: răilor în ștersătură ms, celor proști R; 24 elocuență 1863: elocvență ms, elocință R; celor 1863, ms: la acei R; 25 virtuoși 1863, ms: virtoși R; 32 care nu-l credea 1863: ce se îndoia ms, care nu-l vedea R; 36 scris 1863, ms: zis R; 38 n-au să fie 1863: n-or să fie ms, nu vor fi R; înșelați 1863, R: înșălați ms.

¹ Portretul, reproduș în ediția citată la p. 3 și 31, este într-adevăr flatat în sensul mărturisit de Alexandrescu în versul 11.

² Cu caractere chirilice.

CATÎRUL CU CLOPOŢEI

A fost publicată mai întâi în *Romînul* din 12 februarie 1861. Alexandrescu face aluzie la clopoŢei din fabulă în articolul introductiv la *Confesiunea unui renegat*, afirmînd despre „căzutul protector“ de la *NaŢionalul* al lui Eliade că, „ameŢit de sunetul clopoŢeilor, nu mai auzea glasul opiniei publice“. Redactorul *NaŢionalului* era V. Boierescu. Pentru contemporani aluzia era desigur clară și se referea la probleme de actualitate, cum lasă să se înŢeleagă nota introductivă din ziarul *Uniunea romînă*, care a socotit necesar să reproducă fabula la numai cîteva zile după prima ei apariŢie (18 februarie 1861): „Morală are o legătură foarte naturale cu fabula, fiindcă o coprinde în sine și s-ar înŢelege de toŢi, chiar dacă n-ar fi adăogată însuși de poet la sfîrșitul fabulei“.

Dușmănia poetului față de Boierescu nu s-a stins curînd. Un articol intitulat *Despre diplomaŢie*¹ și publicat de Alexandrescu în 5 decembrie 1874 în *Romînul*, se încheie astfel: „Sfîrșind, rugăm pe cititori să binevoiască a crede că n-am vrut să ating modestia actualului ministru de Externe, V. Boierescu, aplicîndu-i acest portret. Marele serviciu ce a adus țarei sînt constatate și dovedite prin cordoanele și decoraŢiunile cu cari l-au recompensat străinii“.

Ideea fabulei ar putea proveni de la Hrisoverghi, care în *Magariul îngîmfa t vorbește de un*

Magari decorarisit

Și cu clopotul la git.

(*Poezii*, p. 28.)

Romînul din 12 februarie 1861 (R), 1863. 4 el omis în R; 5 înainte 1863: înainte R; 6 Ciredei 1863: Ciredelor R; 13 În sfîrșit iată-mă 1863: Iacă-mă în sfîrșit R; 15 recunoscut R: necunoscut greșeală 1863; 19 nimeni 1863: nimini R; 23 clopoŢei R: clopoŢei greșeală 1863; 26 să 1863: se R; 27 june fiind 1863: în sat trăind R; 29 se citește astfel în R:

Atita zgomot auzind

33 Se 1863: Să R.

LIȘEȚA, RAȚA ȘI GÎSCA

O anecdotă apropiată de această fabulă (publicată mai întâi în *Reforma* din 18 octombrie 1862) apare pentru prima oară în satira a IV-a a poetului latin Iuvenal: se povestește că DomiŢian a supus deliberării consiliului său felul în care trebuie gătit un pește uriaș, pentru care nu se găsisse un vas pe măsură. V. Ghiacoiu (p. 540) presupune că Alexandrescu a cunoscut anecdota prin intermediul unui fragment al cîntului I din *Gastronomia* lui Joseph Berchoux. Ipoteza

¹ Este vorba de o traducere nemărturisită.

poate fi reținută, deoarece Alexandrescu, ca și Berchoux, și spre deosebire de Iuvenal, vorbește de sosul cu care trebuia gătit peștele, în vreme ce la poetul latin deliberarea avea ca obiect vasul în care urma să se pregătească mîncarea. Varianta cunoscută de Alexandrescu avea circulație; o pomenește Balzac în prefața părții a III-a a *Iluziilor pierdute*: „Într-o zi, senatul roman a discutat despre importanta problemă de a ști cu ce sos să se gătească un calcan“.

Reforma din 28 octombrie 1862 (R), 1863. Titlu Lișeța, rața și gîsca 1863: Gîsca, leșița și rața R; 1 lișeță 1863: leșiță R; 2 lebedei 1863: lebedii R; consilieri 1863: consiliari (*greșeală?*) R; 3 președința R: presedința¹ 1863; gîștei (*scris gîștei*) 1863: gîștii R; strîns 1863: dus R; 4 cișmegiu 1863: cijmegiu R; 5 Erau 1863: Fiind R; 6 se citește astfel în R:

O chestie urgentă, o pricină de stat.

7 Adică 1863: Adecă R; adînc R: adînce aritmic (*trebuie corectat în adînci?*) 1863; 9 gîtoasă 1863: trufașă R; 11 se citește astfel în R:

Lungă fu convorbirea

12 Fraților 1863: Domnilor R; 13 Să lăsăm 1863: S-aminăm R; 14 Pricina 1863: Chestia R; 16 se citește astfel în R:

Să ne gîndim mai bine: veniți mîine în zori.

17 aplaudară 1863: priimiră R; 19 se citește astfel în R:

Gîsca aplaudară

20 ei ideie 1863: sa idee R; se risipiră 1863: să risipiră R; 21 omis în R; 22 vară 1863: vara R; 27 destule 1863: adesea R; 28 Se 1863: Să R.

D-NEI ZINCHEI DONICI

V. Ghiacoiu (p. 541) afirmă că „Zinca Donici era fiica lui Gheorghe Diamandy, originar din Birlad, și sora lui Iancu Diamandy, fost primar al Iașilor... Zinca Donici a fost căsătorită cu Aga Iancu Donici din Iași.“

Versul 1 al poeziei ne dovedește² că Zinca este hipocoristicul numelui *Zoe*. Acest fapt precum și genealogia stabilită de V. Ghiacoiu se confirmă prin informația dată de O. G. Lecca, *Genealogia a 100 de case din Țara Romînească și Moldova*, București, 1911, tabloul 32: Iancu Donici, fiul vornicului Iordache Donici (mort în 1861) era căsătorit cu Zoe Emandi.

Rămîne de stabilit în ce fel a putut intra Alexandrescu în relații de prietenie cu această familie moldoveană.

Includerea poeziei printre epigrame, cu care nu are nici o legătură, s-ar putea datorarea unei trimiteri întîrziate la tipar, după ce volumul a fost pus în pagină; urmează că poezia a fost scrisă în 1863.

1863. 7 piept: *scris* pept 1863; 17 fierbinte: *scris* ferbinte 1863.

¹ Desigur greșit: formațiile noi în *-ință* derivă de la cuvinte romînești sau cu formă romînească: *provedință, elocință, sedință* etc.

² Vezi nota la text.

ANEXĂ

PRIETEȘUGUL

Această poezie a fost publicată mai întâi, fără semnătură, în *Curierul rumînesc* din 24 aprilie 1832.

Bogdan-Duică (p. 25) afirmă că prietenul căruia îi este închinată poezia ar fi I. Ghica: „Ghica ne spune anume că el s-a împrietenit cu poetul într-o primăvară, *Prieteșugul* spune același lucru despre prietenul nenumit al poetului, o spune în strofa a treia¹. Alt argument adus de Bogdan-Duică este vechimea prieteniei celor doi literați: Alexandrescu îl consideră pe Ghica cel mai vechi prieten al său², iar *Prieteșugul* este cea mai veche poezie a lui Alexandrescu dedicată prieteniei.

Bazîndu-se pe faptul că poezia „a fost suprimată nu numai în ediția de la 1838, cînd tocmai izbucnise memorabila ceartă între cei doi scriitori, dar și în cele de la 1847 și 1863³”, V. Ghiaciu (p. 152) emite ipoteza că prietenul în cauză ar fi fost Eliade. Ceea ce e izbitor nu e omiterea din edițiile 1838², în care nu figura nici o reluare, și 1847, în care materialul din ediția 1832 a fost înlăturat aproape în întregime, ci omiterea din ediția 1863. Dar *Prieteșugul* nu este singura poezie din 1832 omisă în 1863, așa că trebuie să ne mulțumim deocamdată cu ipoteze greu de verificat.

Strofa a 6-a (v. 21—24) a fost folosită în prelucrarea din 1847 a *Miezului nopții* (v. 5—8).

Prieteșugul s-a bucurat de răsunetul pe care l-au avut și celelalte poezii ale ediției din 1832. M. Cuciuran, *Poetice cercări*, p. 25, combină versurile 1 și 9 ale poeziei lui Alexandrescu în versul:

Suflați răcoroși zefiri pe coarda lirei mele.

¹ În dedicația ediției din 1863.

² Poezia a fost de altfel reprodușă în ediția din 1842, cînd cearta dintre Alexandrescu și Eliade era în toi.

Eliade își amintește de primul vers în strofa a 19-a a răspunsului său la *Satira* lui Alexandrescu.¹

Curierul românesc din 24 aprilie 1832 (C), 1832, 1842. Urmăm textul ediției din 1832². **1** lacrimi 1832: lacrimi C, lacrimi 1842; **2** după 1832, C: de pe 1842; **7** se 1832, 1842: să C; **8** pieptul 1832, C: scris peptul 1842; **17** torentul 1832, 1842: torentu C; **18** Talazu 1832, C: Talazul 1842; **23** se 1832, 1842: să C; **26** să 1832, C: se 1842; **27** -mpietrise 1832, C: scris -mpetrise 1842; **35** piere 1832, C: scris pere 1842; **37** pe (de două ori) 1832, 1842: pă C; **38** pe (de trei ori) 1832, 1842: pă C; planete 1832, 1842: planite C; **39** vecinica sa 1832, 1842: veznica lui C; **43** piere 1832, C: scris pere 1842; **46** pierdut: scris perdut 1832, C, 1842; **47** deșărt 1832, C: deșert 1842; **54** pe 1832, 1842: pă C; **56** să C, 1832: se 1842; pier 1832, C: scris per 1842; **57** Acum 1832, 1842: Acuma C; **59** mumii 1832, 1842: mumei C; **60** pasărea 1832, C: paserea 1842; **61**, **62** pe 1832, 1842: pă C; **63** orice 1832, 1842: orce C; le sufer eu ca sfinte 1832, 1842: vor fi mie iubite C.

ÎNTRISTAREA

E. Lovinescu (p. 55 și urm.) socotește că această poezie, ca și *Întoarcerea*, ar fi fost scrisă la Tîrgoviște, în primăvara anului 1832, când poetul s-a întors pentru scurtă vreme din București, sau, mai înainte, în primăvara anului 1830, înainte de plecarea la București. Nu există indicii că poezia a fost scrisă neapărat într-o primăvară; comparația cu frunza căzută (v. 18—20) ne poate dovedi mai degrabă, cu toată rezerva pe care o impun argumentările de această natură, că poezia ar fi fost compusă într-o toamnă, 1831 sau, mai verosimil, 1832.

1832, 1842. Urmăm textul ediției din 1832. **13** pieptul 1832: scris peptul 1842; **14** aștii 1832: astii 1842; **16** fandumă 1832: fantomă 1842; **25** uiet (scris uet) 1832: vuiet (scris vuet) 1842; **26** tovaroș 1832: tovarăș 1842; **29** răscoale: scris rescuale 1832, 1842; **32** pasării 1832: paserii 1842.

ÎNTOARCEREA

E. Lovinescu (p. 55) socotește, poate cu drept cuvînt, că această poezie a fost scrisă în primăvara anului 1832 (cf. versurile 5—6), când poetul e de presupus că s-a întors pentru cităva vreme în orașul său natal.

Întoarcerea este evident inspirată din traducerea lui Eliade din *L'Automne* a lui Lamartine (*Méditations poétiques*, XXII), și nu direct din originalul francez,

¹ Strofa nu s-a păstrat decît fragmentar și puțin inteligibil (o reproducem mai jos, p. 562). Discreditarea poeziei prin *Satira* lui Eliade să fie motivul neincluserii *Prieteșugului* în ediția din 1863?

² Moldovenizarea ediției din 1842 nu permite ca aceasta să fie luată ca bază a editării. De altfel, ediția din 1842 nu aduce nici o modificare de structură textului reproduș din edițiile precedente.

cum socotește V. Ghiacoiu (p. 163). Primele versuri ale *Toamnei* lui Eliade sînt concludente:

Sărutare, lemne triste,
ce verzi, galbine-nnegriți!
Frunzi, ce căzînd risipite
pă livezi vă veștejiți!
Sărutare, voi frumoase
zile ce ați mai rămas!
În voi tînguirea firii
urmează c-un slab, trist pas.

(*Meditații*, p. 75.)

Poate că prea marea asemănare cu traducerea lui Eliade l-a determinat pe Alexandrescu să elimine poezia nu numai din ediția 1847, ci și din 1863.

Întoarcerea lui Alexandrescu pare să-l fi inspirat pe Sihleanu în *Revederea* (*Arm.*, p. 13):

Frumoase locuri, verde cîmpie
Unde junețea mi-am petrecut,
Iacă vin astăzi cu bucurie
Să vă văz iarăși, să vă salut.
.....

Reminissența este evidentă la C. I. Fundescu:

Revederea

Salutare, locuri sfinte
Unde ochii am deschis,
Unde primele cuvinte
Mamă, tată eu am zis.

Salutare, aer, soare,
Păserele ce-mi cîntați
Visuri dalbe, rizătoare,
Ce în cer mă transportați
[.....]
Dar a mea copilărie
Cu încetul a perit
Și în loc de veselie
Întristarea a venit.
[.....]
Astăzi însă în durere
Ca-ndoiala mă frămînt
Și n-am altă mîngiere
Decît numai un mormînt.

(*Flori*, p. 119 și urm.)

Anton Pann reproduce poezia în *Spitalul amorului* (VI, p. 67).

1832, 1842. Urmăm textul ediției din 1832: 2 pã 1832: pe 1842; 3 melușăii: scris melușăii 1832, 1842; 9 pã 1832: pe 1842; 11 grijele 1832: grijile 1842; 12 pierde 1832: scris perde 1842.

VULPEA, CALUL ȘI LUPUL

Fabula aceasta, publicată sub semnătura G. A-scu în *Romania* din 5 mai 1838, este o prelucrare după *Le renard, le loup et le cheval* a lui La Fontaine (XII, 17)¹:

Un renard jeune encor, quoique des plus madrés,
Vit le premier cheval qu'il eût vu de sa vie.
Il dit à certain loup, franc novice: „Accourez:
Un animal paît dans nos prés,
Beau, grand; j'en ai la vue encor toute ravie.“
— „Est-il plus fort que nous? dit le loup en riant.
Fais-moi son portrait, je te prie.“
— „Si j'étais quelque peintre et quelque étudiant,
Repartit le renard, j'avancerais la joie
Que vous aurez en le voyant.
Mais venez. Que sait-on? peut-être est-ce une proie
Que la fortune nous envoie.“
Ils vont, et le cheval, qu'à l'herbe on avait mis,
Assez peu curieux de semblables amis,
Fut presque sur le point d'enfiler la venelle.
„Seigneur, dit le renard, vos humbles serviteurs
Apprendraient volontiers comment on vous appelle.“
Le cheval, qui n'était dépourvu de cervelle,
Leur dit: „Lisez mon nom, vous le pouvez, Messieurs;
Mon cordonnier l'a mis autour de ma semelle.“
Le renard s'excusa sur son peu de savoir.
„Mes parents, reprit-il, ne m'ont point fait instruire;
Ils sont pauvres, et n'ont qu'un trou pour tout avoir.
Ceux du loup, gros messieurs, l'ont fait apprendre à lire.“
Le loup, par ce discours flatté,
S'approcha; mais sa vanité
Lui coûta quatre dents: le cheval lui desserre
Un coup, et haut le pied. Voilà mon loup par terre,
Mal en point, sanglant et gâté.
„Frère, dit le renard, ceci nous justifie
Ce que m'ont dit des gens d'esprit:
Cet animal vous a sur la mâchoire écrit
Que de tout inconnu le sage se méfie.“

¹ Nu *Le cheval et le loup* (V, 8), cum indică V. Ghiăcioiu, p. 274.

În *Curierul de ambe sexe*, I, p. 238—252, Eliade supune această fabulă unei critici aspre și răuvoitoare, în care se exprimau nu atât concepțiile literare ale autorului, cât, mai ales, ura lui împotriva lui Alexandrescu.¹ Socotim că nu este lipsit de interes să reproducem mai jos² articolul lui Eliade, intitulat *Critică literară*:

„Totdauna am fost departe de meseria acelor scotocitori cari, neputînd să facă nimic, își îndeletnicesc viața a afla pete în soare: mari astronomi ai lui Esop cari, umblînd cu ochii zgîiți la stele, dau în puțuri. Urită e viața și meseria acelor cari, neștiînd niciodată să facă, nu se ocupă decît a strica.

Dragul meu cititor, critica următoare vei vedea singur că nu este o dărăpănare, și cugetul ei nu este de a strica, pentru că observațiile ce vei întîlni, pentru oricine pot să fie de folos, și chiar pentru crezutul poetul despre care ne va fi vorba, de va voi să asculte și altă dată să ne facă ceva versuri mai bunicele. De am alergat la stilul acesta, vina nu este a mea, ci a veacului, sau mai bine a oamenilor din veacul nostru, căror nu le plac să citească lucruri serioase. Afară de aceasta, cugetul acestei critice este de a îndrepta oarecare greșeli, și greșalele ce se nasc din mîndrie prin nimic nu se îndreptează ca prin luarea în ris. Ridicolul totdauna a fost biciul cel mai grozav al viștiului.

La noi și la toate neamurile ce se află în a lor pruncie, abia se începe un lucru și ajunge la abuz. Cinstită este munca acelora ce se străduiesc, luminîndu-se pe sine, să lumineze și pe alții, și prin ale lor traducții să adauge și să mărească prunca noastră literatură; aceste lucrări însă au de cuget să imblînzească obiceiurile, să derapene prejudețele, să învețe pe om a trăi în pace cu ceilalți și în liniște cu sine, să arate fiecăruia datoriile sale și prin drumul lor să-l aducă la treapta cea înaltă a vredniciei omului, pentru care este și făcut. Cînd însă cineva abia apucă pana în mină și abia a început să înșire cîteva vorbe învățate pe dinafară, fără scop și fără unire, și se crede că acum e leit ticluit autor și că, fiind autor, aceasta este un titlu în republica literelor, un drept de aristocrat al literaturii și că, ca aristocrat, are dreptul să trăiască oricum, să vorbească orice va voi și să scrie orice îi va veni, să înfrunte pe cine întîlnește, să batjocorească pe cel cu care vorbește, să semene vrajba, să se fălească întru nerușinarea sa și să întinză corupția și desfriul, un asemenea omuleț, un asemenea crezut autor nu este vătămător numai pentru sine, care e și om pierdut, dar scrierile lui propovăduiesc demoralizația la milioane și rămîn, nu ca un monument, după cum zic, ci ca o spăimîie de ocară a veacului în care au trăit. O astfel de clică sau o astfel de mișină, spre ocara veacului nostru, s-a clocit și s-a dospit în putoarea și acrima demoralizației și fără a cunoaște nici încai regulele scrisului, nici încai o grămatică, nici cît prețuiește un punct și o virgulă, dau înaintea cu ochii închiși și umblînd în întuneric, zic că luminează neamul și formează opinia și, după ce se miră mai întii singuri de faptele lor, de care zic că «sînt prea siguri», apoi le dau și la lume, le scot la obraze ca să ne mirăm și noi de ele. Așadar, a dărăpăna cineva astfel de idei, a împila o astfel de trufie prăpăditoare, nu va să zică a strica, ci a face. Pînă să intrăm în asemenea cercetări, pînă cînd vom începe a face un analis literar, ne vom îndeletnici acum

¹ Cf. D. Popovici, *Heliade*, II, p. 496.

² După ediția D. Popovici, II, p. 105 și urm.

a da oarecare regule prin arătarea unor greșale; și ca să facă cineva a rodi ceea ce pune în pământ, nu e destul numai se semene; trebuie mai întâi să scoată spinii și bălăriile, unde mâna ce revarsă cu îmbilșugare semințele nu e de nici un folos: la rădăcina spinilor trebuie secure, și de multe ori secure să răsune crîngul; la rădăcina bălăriilor sapă, și sapă să răstoarne cu brazda și rime și broaște. Atunci pământul rodește, dacă va cădea ploaia la vreme.

Nu e întâia dată că am întrebuițat un astfel de stil. Ca învățător public în vreme de șase ani am îndreptat adesea deprinderile școlarilor, unde totdeauna o glumă amestecată în observație făcea mai mult decît o regulă posacă și plină de o rece erudiție. Este adevărat că gluma se făcea cu cheltuiala școlarului căruia i se îndrepta deprinderea, dar el nu se minia, rîdea și el dimpreună cu tovarșii săi. Om privat, de multe ori am șters rînduri și fețe întregi: marturi am destui. Ca să arate cineva greșalele unei scrieri nu poate să le laude. Acea fac și acum, cu astă deosebire numai că atunci băgările de seamă se făcea între douăzeci sau treizeci de școlari sau între patru ochi și acum înaintea unui public cititor. Atunci se folosea unul sau douăzeci și acum poate o tinerime. Folosul se face, însă cu cheltuiala trufiei unuia. Ploaia prieste holdelor, dar strică adesea cuculețul și ibricelul de fluierat al olarului; marea formează aburii și aburii ploaia, duce pe spatulele sale mii de vase și înlesnește universul, dar și înecă cîteodată. Tunetul curăță aerul și răvarsă rodnicia, dar și trăsnește de cînd în cînd. Ce ne pasă dar de trufia căzută după nasul ardicat în vînt al unuia, cînd e vorba de folosul celor mai mulți și chiar acestui biet unul, cînd va vrea să învețe și să se facă om de treabă? Să ne începem dar critica.

În *Romania* No. 48 și 55 s-a văzut două bucățele în stihuri ce se zic poezii, mici la vedere și la citit încă și mai mici, că își pierde cineva răbdarea de la cele dintîi rînduri.

Aceste numite poezii sînt iscălite de un poet necunoscut ce-și cîntă cîntecul singur, zicînd:

Că-nțeleptul se ferește
De orice necunoscut.

Tineri, cîți ați început să scriți sau să intrați în lume, feriți-vă de astfel de necunoscuți și nu luați de model nici scrierile lor, nici purtările lor.

Numele acestui poet este *G. A-scu*. Dacă vrei să-l ghicești, cititorule, eu mă scotesc că aceste trei semne vor să zică «Ghiță Ariciulescul». Un arici poet sau un poet al aricilor nu este o minune ce se întîmplă pe toate zilele. Sau, dacă voinști, să-ți fac o tîlmăcire a acestor slove mai iscusită. Eu sînt un om care voi să mă țiu după mode și acum trece cineva de mare autor cînd vorbește în termenii bancului faro. *Scu* în limba romînească însemnează *noblețe* (iartă-mă, dragul meu clasic, că nu zic *nobilitate*¹, pentru că aci *noblețea* se potrivește mai bine cu *boblețea*); așa, *scu* însemnează *noblețe*, adică este de o putere cu acel vestit De europenesc. *G.* va să zică *Ghindă* și *A.*, *As*: așadar *G. A-scu* va să zică după limba întortocheată: *Ghindă As De* și după limba creștinească: «*As de ghindă*».

¹ V. *Căturul ce-și laudă nobilitatea*, variantele textului.

Publicarea acestor bucățele nu crez să o fi făcut *Romania* decît pentru raritatea lucrului și monstruoziitatea versurilor, vrednice de un cabinet de istorie naturală. Noi publicăm aci o bucățică, adică fabula Vulpei, Calului și a Lupului, dar nu ca să arătăm o raritate, pentru că lumea acum o știe și s-a săturat de ea, ci, după cum am zis, asupra ei să ne facem băgările de seamă.

Așa poetul nostru Glagore A-scu, după ce prin cea dintii a sa bucățică (vezi *Romania* la No. 48) ne-a tot purtat în lung și-n curmeziș peste cîmpii, prin palate, prin taberi, preste mări (unde e balaurul și atîtea jivini), prin Grecia, să ne arate fericirea, și ne-a tot spus: «O vedeți colo, o vedeți colo», apoi rămîne cu ochii pe un nor și ne spune din experiență (că e cu părul alb) că acolo e biata fericire. Nu mai poate acum nimîni să-l deslipească de acolo. Să-l lăsăm dar căutînd la nor și la stele și să citim un vers din fericirea asta:

O vedeți colo,-ntr-un palat mare.

Domnul Ariciulescul obicinuiește cam des a înghimpa urechile cu apostrofele fără loc. Eu nu poci să citesc pe «'ntr-un palat mare», întocmai ca și bietul strein pe *Ptriu-ptriu*. Și vă rog, tinerilor, cînd faceți versuri, niciodată să nu apostrofați vocala ce stă în capul semistihului, nici al celui dintii, nici al celui de-al doilea. Apostroful e o bună urichelniță adeseaori, dar în astfel de întîmplări, în loc să gîdele, înțeapă urechea mai rău decît ghimpii ariciului.

N-avem vreme să ne ocupăm mai mult de fericirea ticluită pe nor, că e prea veche, și lumea, după cum am văzut într-o înștiințare, voiește lucruri proaspete. Fabula este mai proaspătă, întocmai ca un pește ce, afară din elementul său, se bate pe uscat fără tact și fără cadență.

Să vorbim dar de Vulpe, de Cal și de Lup și alăturăm aci acea fabulă, întocmai după cum s-a publicat, fără a schimba sau a scoate nici o iotă, nici o cirtă. [Urmează reproducerea textului fabulei.]

Dar făcîndu-i analisisul, bunul meu cititor, o să mai trecem o dată tot prin acele rînduri. Ce pedeapsă! însă fii generos și mai aruncă-ți o dată ochii pã ele, că puțin, și nu le vei mai auzi nici de nume.

O vulpe de ani mică, însă de minte mare
(de minte însă mare)

Și care meseria abia ș'o începuse.

«Ș'o începuse» va să zică «și o începuse», iar nu «își o începuse»: de la un poetaș însă ce ne spune astfel de urîte basne se iartă o astfel de neortografie. Cîți oameni au trebuință să mai învețe încă vreo trei luni în clasul întii de Umanioare! că acolo îi învață să scrie: «'și o începuse» iar nu «ș'o începuse». Dar aci e vorba de poezie, iar nu de grămatică (care se scrie cu doi *m*). Cînd cineva este născut poet, nu trebuie să știe multă carte, că ideile îi vin de la Apolon cu grămada. El face la versuri ca boierul lui Molier la proză, fără să știe că făcea la proză.

*Pentru întîiași dată văzu din întîmplare
Un cal, dobitoc falnic ce ea nu mai văzuse*

Întîiași dată și ce ea nu mai văzuse, din două una este împlutură, pentru că, cînd nu mai văzuse, va să zică că e întîia dată, și cînd e întîia dată, va să zică că nu mai văzuse. Însă lesne e să vorbească cineva, dar ia să ia pana în mîină și atunci vede cîte parascovenii îi trebuie unui vers pînă să iasă întreg cu toate picioarele lui, întocmai ca o caracatiță crăcănată, sau ca un rac de baltă cu toate picioarele lui!

Așa, după ce vreme destulă îl privește,
Plină de mulțumire,
D-acea descoperire.

Aș cere prea mult cînd zicerea «plină» aș socoti-o de prea obraznică în capul versului. E și păcat să mă leg de dînsa cînd mai la vale sumă de astfel de ziceri vor rămînea în pace. Așadar meargă și ea pe lîngă celelalte. Unde a mers mia, meargă și suta!

Pe cumătrul lup caută, și zice te gătește.

Eu sînt un om ciudat, că n-am obicei să vorbesc cînd caut pe cineva, ci după ce îl găsesc. Așa aș fi vrut ca și vulpea să nu-i zică cătînd pe lup, ci după ce l-a găsit. — Ce zici, domnule poete, nu zic bine? Dar asta vine din inspirația poetică ce de la poet se întindeși la vulpe și o face să vorbească cău-tînd adică airea. — Apoi «pe cumătrul lup caută», ce fel de semistih este? ce odorigitură șonticată? ce înșirare de vorbe cu ochii închiși? Dar fiindcă poetul a închis ochii și a dat înainte, dumneata, cititorule, astupă-ți urechile și mergi mai la vale că o să vezi ce-o să vezi.

Să-ți arăt un frumos și mare dobitoc

Poate că dobitocul vulpei o fi frumos, dar versul poetului urît tată a avut. Nici cadență, nici măcar numărat pe degite sau, d-a și numărat poetul, i-a ieșit așa de bine ca și lupului cînd a vrut să numere slovele după potcoava calului.

Lupul rînjînd răspunse
(Rînjînd lupul răspunse) — nu era mai bine?
Să se lupte cu mine

Zi de vară pînă seară și semistihul tot să nu fie bun.

Și să vezi jucărie, însă ia-ncepi să-mi spui

Din jucării își frîng oamenii adesea picioarele și își sparg capetele. Și jucă-ria asta a frînt picioarele bietului vers!

O pentru astă dată să fiu iertată

Eu te iert, vulpișoară mică fără carte; dar în semistihul de-al doilea îți lipsește o silabă, adică coada ți-e ciontată și vulpea cu coada tăiată, după cum zice tata Esop, nu prea are crezămînt!

.....
.....
Dar vulpea cu iuțeală îi iese înaintea
și cearcă să-l încurce *prin aceste cuvinte*

Prin aceste cuvinte, semistihul îți rupe dinții, Domnule G. A-scu; însă cînd spune cineva la basne, i se iartă să fie știrb ca babele cînd coc la porumb. Vezi, d-ai-a mi-ești drag mie că te pricepi și umbli după regulă! Vrei ca tot lucrul să se facă după orînduială și baba să fie știrbă, că așa i se cuvine. Dumneata, cu astfel de reguli, ești mai priceput și decît Sosia, care la toată vorba avea și răspunsul ei.

.....
.....
Domnilor, de doriți numele meu să știți

Stihurile dinainte însemnate cu puncturi sînt de porunceală, ca și cele de sus; dar «Domnilor, de doriți» e un semistih nici bărbătesc nici femeiesc; seamănă unei femei cu musteți; și vă spui să știți, tinerilor, cîți faceți la versuri, și le împerecheați cîte două-două ca porumbii Vinerii ce se sărută în bot sau în cioc, cînd vă vine strechea amorului și vă puneți sub balconul unei Dulcinee, să nu iubiți niciodată un fătălău cu barbă, că iar de voi e rău; mie nu-mi pasă.

Eu îți spui ce-am văzut

«*Spui*» arată că poetul e fără obraz. Cînd vorbește, nu e dumnealui care vorbește. «Eu» și «Tu» în inspirația dumnealui e totuna; dumnealui este republi- can în tot abuzul cuvîntului și în gramatică. Ce ciună în litere!

Cît pentru mine, zise, vă spui că nu știu carte

Pentru astă sinceritate trebuie să zică cineva un bravo jupănesei Vulpi, că puțină carte știe cînd pe *spui* îl zice *spui*. Aci și vulpea e fără obraz, dar sinceră; spune drept, săraca!

Dar a domnului lup

Sfîrșitul semistihului iar bărbătesc, iar o muiere cu mustăți. Și la numărul silabelor iar și-a pierdut socoteala poetul; dar așa e cînd are cineva păcatele să tot numere pe degete.

Mai mult decît o carte nescrisă l-a-nvățat

Carte nescrisă! Poetul nostru cîteodată e și cam mucalit; și *carte nescrisă* e un mucalitlic ce nu-l înțelege nimini. Așadar poate să riză singur inspiratul.

Îi dă o lovitură și-l culcă la pămînt

Asta e un vers zdravăn, ca și lovitura calului, și d-o face poetul tot asfel de versuri, dă nădejde de procopseală. Atunci poate să-și scrie numele G. A-scu și atunci toată lumea poate să gîndească, că, în loc de «Ghiță Ariciulescu», va să zică «Geniu Angelescu».

Deslușit ne dovedește
Fabula ce am văzut,
Că-nțeleptul se ferește
De orice necunoscut.

Bun cuvînt, bună filosofie și bune versuri și încă și cu discreție, că a știut poetul că fabula-i înghimpă urechile și de aceea zice «am văzut» iar nu: am citit sau am auzit; însă

Pușin este într-o faptă
Unde greșeli viermuiesc,
Cînd semne de duh ici-colo
Presărate se zăresc...

(Boileau)

Nu te minia, Domnule G. A-scu, că povețele astea nu sînt rele, te învață să faci versuri, te povățuiește să cinstești publicul cititorilor, te face cînd ei scri cîte ceva să te sfătuiești cu vreun prieten, să-ți cercetezi fapta singur și să-ți aduci aminte de versul acela:

Îndreptați fără-ncetare
Și iar o mai îndreptați,
Ștergeți, lăsați citeodată,
Uneori adăogați.

(idem)

Și pe urmă să hotărăști să-ți dai lucrul în public, adică te învață ca pe fata a mare, întîi să intri în putina cu argăseală și pe urmă să ieși la horă. Poate să-ți paie cu greu că din slava poetică te vezi o dată așa de jos căzut ca marchezul Prețioaselor dat prin noroi; dar nu e rău. Așa e lumea asta; cineva pățind învață. Pe urmă adu-ți aminte de cînd scriai pe panachidă, de unde ai și învățat a face asfel de stihuri, că:

«rădăcina învățaturii este amară ca fierea; dar roadele ei sînt dulci ca mierea»

și de:

Omul iscusit
Și făr' de cuțit,
Cînd șade la masă
Foarte rău îi pasă!

Este adevărat că ești cam iscusit și mucalit mai de multe ori, dar ești fără de cuțit. Ți trebuie să mai înveți, ca să nu-ți pese când șazi la masă, sau să nu rămii pe dinafară ca bietul Sosia tocmai la vremea mesei, că ce rău e când ți-e foame. Acum ești în vara vieții și cînți nu ca poetul, ci ca greierele, și când va veni iarna n-o să știi nici să joci. Bagă în cap cîte îți zic, că nu te-nvăț de rău!

Nimic nu este mai lesne decît să critice cineva pe altul. Sînt niște purdălnice de reguli pentru versificație și tot felul de poezie, niște semne de minte întregă și judecată dreaptă de la care nimeni nu poate să se abată nepedepsit; dar un soi de republicani calcă tot în picioare, zic că sînt slobozi! și ce dănnăi sînt alea? Eu, fiindcă nu m-am născut așa slobod, că m-am pominit cu tată și cu mamă și îmi da pe foi cînd vream să-mi fac chefurile și printr-o obicinuință s-a întîmplat să respectez astfel de pravili sau reguli; m-am deprins a le cunoaște unde sînt neîngrijite; așadar este și lesne a face critică și a zice: ici nu e bine, colo e rău, dincoaci nu merge bine, dincolo șchioapătă, mai colea e grozav, mai dincolo e muma pădurii, și alte d-alde astea și niciodată să zică *bine*, întocmai ca Esop asinului, pretutindena îl face mișal și de nevoie. Dar eu nu sînt de aia; pentru că voi să fiu bine cu lumea ca să nu vorbească și ea rău de mine. Și așa, după ce îndreptai pe ici pe colo versurile fabulei cu un chip foarte blînd, după cum se vede, și cu aceasta mi-am făcut cîțiva prietenași (pentru că prietenii unde să gălesc în ziua de astăzi?), am hotărît să mă dau și eu în gura lupului și să tractez acea fabulă. Cel puțin, poate că făcîndu-o mai urîță, să adeverez ceea ce am zis, că lesne e să critice cineva, dar anevoie să facă. Toate voi să meargă după o rînduială, după cum zisei. M-aduse ispita să mă laud singur, dar mi-adusei aminte că nu șade bine și d-ala îmi dau și eu fabula de jaf, cu toți actorii ei, afară de cal, care e cu copitele oțelite și ies schinteie din ele. Critice-o cine va voi: dar ca să mă ascunz după deget, o dăruiesc d-lui G. A-scu, zic că a făcut-o tot dumnealui. Ce știi? Poate că îi voi mai fi dăruit și altă dată.

Calul, vulpea, lupul

O vulpe copilandră ce-abia se apușase

De ceea ce-nvățase:

Să calce-n urma mă-sii, în pungă fără bani

Să cumpere la giște, găini, cocoși, curcani...

Porți din vijunie,

Prin crîng se tot coti,

Ieși într-o cîmpie, —

Ș-odată se opri...

Un cal slobod aicea păștea în voie bună:

A vîntului suflare prin coamă-i se juca,

Și falnic preste cîmpuri în preajmă-i căuta;

De latele-i copite pămîntul se detună.

Dar biata spiculantă cal încă nu văzuse:

Se uită, îl măsoară

Și ochii-n cap îi joacă

Și dinții-n gură-i toacă...

Se-ntoarce, se strecoară,

Prin tufe o tulește și-n clip-acasă fuse. —
Aleargă la cumătru, nea Luțu, și-l găsește:
— Nea Lupe, cumetrașe, dă tare, te gătește,
Vin', vino după mine, ici, uite, la un loc
Să vezi un... ăla mare, un frunteș dobitoc.

Aoleo! dragă cumetre,
E un zdravăn chilipir,
D-aici poți, zău, să te înfli
Și în burtă și-n chimir.“

Iar Lupul îi rînjaște (căci astfel el zîmbește)
Și-ncepe să-i vorbească: — „Cu mine cin' s-a pus
La căpății n-a scos-o; dar ia îmi povestește,
Urechile lungi are? Sau coarne 'nalță-n sus?

Sau dinți mistreți spumează?
Mustăți, gheare zărit-ai?
Vreun muget auzit-ai?
Vro trombă-naintează?

Vro coadă măciucată, vreun cap pletos și mare,
E roșu, pătat, negru, gălbui? Ce piele are?
— D-istoria naturii o știi că n-am habar,
Nu mă cunoști de dascăl, geambaș ori maimuțar.
La ce mă-ntrebi, cumetre, nu mă pricep de loc,
Îți spui că-i «ăla mare, un frunteș dobitoc».“

Așa vorbea-ntre ei
Meseriașii mei;
Și-n sfatu-nsuflețit
Nici prinseră de veste,
Cînd iat-au și sosit

La locul de poveste.

Chiaburul, teleleica, acum gătea de masă.
Iar Calul cît îi simte, pășunea de loc lasă;
De loc în vînt înalță cap falnic, fioros,
Și nările-i se înflă, un ochi înfuriat
Albeața-ntrerușăște, lumina ațintează,
Și coama-i se zburlește și coada-i undoiază.
În jos capul avîntă, asvîrle dinapoi:
(Nu suferă cel slobod lupi, vulpi, tigri-cotoi);
Pe cîmp d-a lungul fuge și tropotu-i detună,
Și bubuie pămîntul și luncă, crîng răsună.

Dar vulpea e vicleană
Și viclenia zboară;
O ia după poiană,
Prin tufe se strecoară

Și iese înainte, cînd calul se oprește,
Și-ncepe să-i vorbească, nu aspru, ci vulpește:

— Stăpîne, plecăciune!

Sînt roaba dumitale.

Ești slobod și e jale,

Cu-atîta-nțelepciune

Să umbli peste cîmpuri. Îți spui drept datorie

Că noi citeva fiare avem tovărășie

Dreptatea să cunoaștem, curînd să desrobim

Jîvinii, dobitoace și slobozi să trăim.

În astă eterie ce pravili mari gătește

Un Lup cu coada lungă, vestit republican,

În sfaturi prezidează, înduplecă,-ntărește

Încît i s-a dus vestea acestui gîligan.

Eu viu ca să-ți propunem a te uni cu noi; —

Dar, ia și prezidentul sosește dinapoi

Și va să-ți dezvălească

Materia frățească.

Să spui lui cum te cheamă, că el pe loc te-nscrie

În condica cea mare și-ți dă și vrednicie.

Iar Calul ce prea lesne cu omul se-nvoiește,

De coada titirită a Vulpei se-ndoieste

Și cugetul viclenei îndată îl pătrunde

Și, fără a pierde vreme, rîncează și răspunde:

— Jupîni republicani,

Vestiți americani!

D-aveți așa dorință al meu nume să știți

E scris ici pe potvoavă. Puteți să mi-l citiți.“

La aste vorbe Vulpea îndată o sfeclește,

În laturi cam privește,

Încet coada își strînge, se trage la o parte...

— Cît pentru mine, zise, vă spui că nu știu carte,

Căci răposata mama fiind cam scăpătată

Și tata fără slujbă, la școală nu m-au dat;

Iar domnul Lup se trage din casă laudată

Și cartea, cită este, de rost o a-nvățat.

Domn Lupul, greu la ceafă, ce punga-i cam secase

Și mațu-i leșinase

Și burta începuse să tot îi chiorăiască,

Se duse să citească.

Iar Calul, ce sta gata cu numele-n picior,

C-o bună lovitură ți-l culcă binișor. —

Avîntă iarăși capul și fuge rîncezînd

Iar Vulpea o tulise, republica plîngînd.

Deslușit ne dovedește

Fabula ce am citit

Că viclenii își fac planuri,

Dar nu-n veci au izbutit.

Pre lângă acestea, bine ar fi ca însuși fabula poetului, bună, rea, s-o mai îndrepteze cineva pe cât poate fi primitoare de îndreptare, spre a putea a se citi mai lin și mai neted după rînduiala versurilor. La aceasta socotesc că se va îndatora însuși poetul, pentru că-și va vedea copilașul mai netezețel, mai pieptănat, mai dăruit, mai... știi, cu toate că este leit tat'so. Și totdeauna se bucură bieții părinți cînd își văd copiii mai pricopsiți. Afară de acestea socotesc să-mi fie prea mult dator că prin această critică am făcut să-i însemneze ceva băsnulețul și cel puțin să-i mai dăinească cîteva zile pomenirea, după o moarte fără nici un zgomot. Cine altfel era să știe că D. Glagore A-scu a făcut un basn?

Îndreptare

O vulpe de ani mică, de minte însă mare
Și care meseria abia și-o începuse,
Cînd zise : Doamne-ajută, văzu din întîmplare
Un cal, dobitoc falnic, ce ea nu mai văzuse.
Așa, după ce vreme destulă îl privește,
Săltînd de mulțumire
D-acea descoperire,
Aleargă, la cumătru nea Lupu și-l găsește
Și-i zice: — Te gătește
Să mergem împreună acilea la un loc
Să vezi, dragă cumetre, un mare dobitoc.
Ce știi cum se întîmplă? și treaba cum ne vine?
Rînjînd Lupul răspunde: — Se pune el cu mine?
Să vezi ce jucărie! Dar ia începi să spui
Ce fel de gură are? cum e făptura lui?
— Acum deocamdată te rog să fii iertată,
Îi zise doamna vulpe; eu spui ce am văzut;
Să fac însă la chipuri, zugrav nu m-am născut,
La astă meserie sînt prea neînvățată...
Vorbînd așa-ntre ei
Negustorașii mei
Îndată au sosit
La locul cel dorit.
Iar calul îi zărește,
De fugă se gătește,
Căci vizita lupească
Nu vrea să priimească,
Și nici n-avea dorință
Să facă cunoștință.
Dar vulpea cu înțeleală îi iese înainte
Și cearcă să-l incurce prin dulcile-i cuvinte:
— Stăpîne, d-avem voie și de găsești cu cale,
Noi cei supuși cucernici și robi ai dumitale
De cinste am ave-o daca binevoiești

Să spui care ți-e neamul și ce fel te numești.
 Iar calul cu-nlesnire al lor gînd îl pătrunde
 Și fără-a pierde vremea se-ntoarce și răspunde:
 — Jupîni, d-aveți dorință al meu nume să știți
 E scris ici pe potcoavă, puteți să îl citiți.
 La aste vorbe vulpea se trage la o parte:
 — Cît pentru mine, zise, vă spui că nu știu carte,
 Familia a noastră fiind cam scăpătată
 Și fără de mijloace, la școală nu m-a dat.
 Dar domnul Lup se trage din casă mai bogată
 Și cartea, cită este, de rost o a-nvățat.“
 Chir Lupu,-mflat în sine de lauda vulpească,
 Veni pînă aproape ast nume să citească:
 Iar calul, ce sta gata cu-al său picior în vînt,
 Îi dă o lovitură și-l culcă la pămînt.

Deslușit ne dovedește
 Fabula ce am văzut,
 Că-nțeleptul se ferește
 De orice necunoscut.“

Alexandrescu răspunde prin fabula *Privighitoarea și măgarul*, care circule în manuscris încă înaintea apariției ei în ediția din 1838¹, și printr-o „anticritică“ pe care o trimite lui G. Bariț pentru a fi publicată în *Foaie pentru minte, inimă și literatură*: în numărul din 1 martie 1839 al acestei reviste se poate citi o scrisoare semnată Dr. V[asiciu]² din care extragem următoarele:

„Togma în zilele trecute întîmplindu-se să cetesc iarăși în zisul *Curier* foaia 238 o critică lungă cum se vede la călciul cărții, lucrată asupra fabulii D. G. A-scu, *Vulpea, calul și lupul*, îmi adusei aminte cum că anticritica asupra acestia, de carea la întîlnirea noastră îmi spuneai, era trimisă la redacția d-tale. Și văzînd cum că Critica aceasta Literară drept a vorbi, foarte este atingătoare și personală, despre care îmi pare rău, tare aș dori se cetesc și Anticritica ei ca se pot cunoaște și duhul acelu literator.“

În răspunsul său, G. Bariț explică de ce n-a tipărit manuscrisul lui Alexandrescu: „Cinstita cenzură de aici n-au suferit nici să numim acele manuscripte, cu atita mai puțin să le tipărim“. În continuare Bariț arată că manuscrisul a fost restituit autorului, după cererea sa³, iar restituirea confirmată de Alexandrescu. De altfel, Bariț nu dorea să facă publică o ceartă dezonorantă pentru literatura

¹ Apariția ediției este anunțată în *Romania* din 24 decembrie 1838. La 29 noiembrie Eliade îi scrie lui Bariț (reproducem fragmentul după I. Heliade Rădulescu, *Acte și scrisori* adnotate și publicate de Emil Virtosu, București, 1938, p. 36):

„Fabula lui îmi era cunoscută și își putea găsi răsplata chiar într-însa înaintea lumii învățate și cu judecată; căci nimeni pînă acum, nici Omer, nici Virgil însuși n-a putut să aibă impertinența de a se numi însuși privighetoare. Dar o biată cioară infulgată cu pene streine!“

² Completarea numelui după D. Popovici, *Heliade*, II, p. 494.

³ Bariț citează textual din scrisoarea lui Alexandrescu.

romină: „pe cît este scrisă fără cumpăt critica, pe atîta era anticritica plină de personalități încă și mai mult vătămătoare“. ...„Pînă cînd vor trece scrierile prin mîna mea (ca să tac de cenzură), ea [=foaia] nu va deschide cîmp niciodată certelor, care supt masca anonimității să razimă în ciomag, și să va nevoi a sta împotriva tuturor ispitelor care i-ar mai veni din partea aceasta.“

În *Curierul de ambe sexe*, periodul II, p. 65 și urm. corespondența dintre Dr. Vasici și Bariț este reprodusă și însoțită de un răspuns al lui Eliade și o scrisoare a căpitanului G. Rucăreanu din Cîmpulung, datată din 8 martie 1839; după scrisoarea lui Rucăreanu (p. 7), Eliade își publică *Ingratul*, cel mai puternic dintre atacurile sale împotriva lui Alexandrescu.

ÎNĂLȚIMII SALE DOAMNII MARIȚII BIBESCU

În 9 septembrie 1845, Bibescu se căsătorește la Focșani cu Maria Văcărescu. Nun a fost Mihai Sturza, domnul Moldovei (la acest fapt fac aluzie versurile 5—6).¹ În 27 septembrie, *Vestitorul romanesc*, gazeta „semiofițială“ a lui Bibescu, redactată de Carcalechi, publică poezia lui Alexandrescu, cu următoarea notă introductivă:

„Redacția cu mulțumire grăbește a publica următoarea poezie înfățișată, după săvîrșirea cununiiilor, Mării Sale Doamnei de D. serdarul Grigorie Alexandrescu, al căruia geniu poetic în dosebite feluri este cunoscut rumînilor.“

Alexandrescu n-a mai făcut loc acestei producții ocazionale, lipsite de valoare, în nici una din edițiile operelor sale.

VÎNĂTORUL

Istorioara a fost publicată în *Buciumul romîn* din 23 ianuarie 1863. Pare însă mai veche, înainte de 1860.²

Buciumul romîn din 23 ianuarie 1863 (B). **17** nuorii: nuori B; **22** cătră formă necunoscută la Alexandrescu B; **38** vezi nota explicativă la versul acesta.

---

¹ Alte amănunte la G. Călinescu, p. 379 și urm. Evenimentul a fost cîntat și de un *inn* al vărului doamnei, I. Văcărescu (*Colecție*, p. 145 și urm.), publicat în același număr al *Vestitorului*. Eliade și-a dat și el contribuția, cu o odă publicată în *Foaie pentru minte, inimă și literatură* din 12 noiembrie 1845.

² Cf. și G. Călinescu, p. 381 și urm., care semnălează și o ispravă vînătorească a poetului, relatată de *Vestitorul romanesc* din 13 august 1846: „La 28 iulie s-a făcut pe munții Buceciului, lângă Sinaia, o vînătoare din cele mai mari. Între alte vînături au căzut și doi urși grozavi. Cel dintîi, care era ursoaică, fu împușcat de d. maior Bibescu, iar cel de al doilea împușcat și înjunghiat cu un lung cuțit vînătoresc de d. paharnicul Gr. Alexandrescu.“

ZIUA DE 11 FEBRUARIU 1866

Poezia a fost publicată în *Romînul* din 24 februarie 1866.

Alexandrescu, ca și Ghica, colaborase cu Al. I. Cuza la începutul domniei acestuia (vezi nota la poezia *Mării Sale Domnului Alexandru Ioan I*). Ghica fusese prim-ministru în Moldova (6 martie — 16 aprilie 1859) și în Muntenia (11 octombrie 1859 — 27 mai 1860), dar în conflictul care se iscase între Adunare și Cuza, Ghica se despărțea de domnitor, apropiindu-se de boieri. După lovitură de stat din 1864, Ghica joacă un rol activ în coaliția formată împotriva domnului, luînd parte la acțiunea care a dus, în 11 februarie 1866, la abdicarea acestuia. El funcționează ca prim-ministru în timpul locotenenței domnești (11 februarie — 11 mai 1866). Alexandrescu, după cum se vede din poezia de față, împărtășea vederile prietenului său.

Romînul din 24 februarie 1866 (R). 15 inimă: scris ănimă R.

NOAPTEA SFÎNTULUI BOTEZ

În prima redactare (vezi variantele), poezia cuprinde un număr de aluzii la fapte contemporane, dintre care cea mai clară pentru noi se referă la comisia medicală trimisă de N. Crețulescu pentru a constata starea mentală a lui Alexandrescu (7 septembrie 1862)¹: poetul îl roagă pe Dumnezeu să „scape astă țară...

De comisii medicale

Ce ne sînt ades fatale

*Cînd ministru-a ordonat.*²

Aluziile la „credite-extraordinare ce tezauru-au secat“ ar putea fi relative la creditele votate pentru secularizarea averilor mănăstirești și refacerea armatei (primele luni ale anului 1864); în sfîrșit, „abuzul de putere, ce de-mprejurări se cere“ ar putea fi lovitură de stat a lui Cuza (mai 1864). Așadar poezia a fost scrisă între anii 1864 și 1866 (fiind publicată pentru prima oară în *Trompeta Carpaților* din 17 iunie 1866); este însă de crezut că momentul compunerii trebuie situat la începutul perioadei în discuție. Existența mai multor manuscrise ale poeziei³ pare să dovedească faptul că *Noaptea Sfîntului Botez* a circulat printre prietenii poetului încă în timpul domniei lui Cuza, cînd tipărirea ei ar fi întîmpinat dificultăți, datorită atacurilor pe care le conținea. În preajma lui 6 ianuarie 1881, Alexandrescu trimite din nou această poezie spre publicare, la *Timpul* (unde apare în 6 ianuarie) și la *Binele public* (unde apare în numărul din 5—6 ianuarie), după ce eliminase strofele care conțineau aluzii directe la fapte și la neplăceri personale de la care trecuseră aproape două decenii. Textul nostru urmează pe acela din *Timpul*, mai îngrijit tipărit; nu este exclus ca redacția ziarului să fi adus unele modificări manuscrisului.

¹ Materialul referitor la conflictul dintre Crețulescu și Alexandrescu a fost publicat de V. Ghiacoiu în *Mélanges... Drouhet*, București, 1940, p. 166 și urm.

² Sublinierea lui Alexandrescu.

³ Cf. V. Ghiacoiu, p. 543.

Se găsește în ms. 801 al Academiei R.P.R., f° 183—184 (ms); Trompeta Carpaților din 17 iunie 1866, reprodus în numărul din 24 iunie (TC), Binele public din 5—6 ianuarie 1881 (B), Timpul din 6 ianuarie 1881 (T). Urmăm textul din Timpul.¹ Titlu Sfintului T, ms, B: Sintului TC; 2 tainicelor T, TC: tainecilor ms, tainicilor B; 5 exprimați: scris exprirați ms, TC, B, T; după versul 5 urmează în ms, TC, B:

Acum tot e cu puțință

9 fierbinte TC: scris ferbinte ms, B, T; 12 Să ferească T, B: Ca să scape ms, TC; 13 intriga T, ms, B: intrige TC; 14 De T: D- ms, TC, B; 15 de orice T, TC, B: d-orce ms; apăsător T, ms, TC: -mpilător B; după 15 urmează în ms, TC:

- De contracte-ngrozitoare
- Credite extraordinare (estraordinare TC)
- Ce trezauru- (tesauru- TC) au secat,
- De comisii² medicale
- 5 De comploturi infernale (De comploturi
infernali, De comisii medicali TC)
- Ce ne sînt ades fatale (fatali TC)
- Cînd ministru-a ordonat
- Și d-abusul de putere
- Ce de-mprejurări (-mpregiurări TC) să (se TC) cere.³
- 10 Eu voiesc realizare (realizarea TC)
- Dorinței celei mai mare (mari TC)
- Ce țara (nația TC) a exprimat
- Dorință (Dorința TC) prin care toate
- Intrigile sînt curmate,
- 15 Speranțele-ncurajate
- Spionajul rușinat.

21 omis de B; 23 iezuitismul T, B: favoritismul ms, favoritismul TC; 25 sentiment T: sințiment ms, simțimînt TC, B; după versul 26 urmează în ms, TC, B:

S-avem strînsă alianță

27 inimele T, B: inimile ms, animele TC; 28 La orice popor T, B: Cu tot poporul ms, TC; 31 Cu acei ce-o cîrmuiesc T: Cu cei ce-o reprezentez (-sintez TC din 24 iunie, -sintă TC din 17 iunie) ms, TC, Cu ai săi represintanți B; 33 Și T: Ca ms, TC, B; 34 Să T, TC, B: Se ms; 35 De chiar cei ce legiuiesc T: De cei ce le prezentez (presintez TC), ms, TC, D-ai lor proprii fabricanți B; 36 Voi T, B: Cer ms, TC; 37 Oricînd ia (cu B), T, B: Cînd va lua ms, TC; 39 Să T, TC, B: Se ms; aibă T, B: aibe ms, TC; 44 se T, TC, B: să (în ștersătură se)

¹ N-am înregistrat variantele manuscrisului incomplet, descoperit de R. Caracaș și publicat în *Prietenii istoriei literare*, I (1931), p. 39 și urm.

² Deși aluzia este evidentă, Bianu-Ghica și toți editorii următori (Adamescu, Baiculescu, Ghiacoiu) au transcris *concesii*, fără sens.

³ Versurile 5 și 7 subliniate în TC.

ms; 44 înviază T, ms, TC: renviază B; 45 omis în ms; 46 Să facă T, TC, ms (în ștersătură): Se facă ms, A face B; să T, TC, B: se ms; toți T, B: mai ms, TC; 47 toți zile T, B: zile mai ms, TC; 48 Fără nori, fără T, B: Țara să (se ms) nu mai ms, TC; 49 astfel în ms, TC:

În anii ce urmăresc.

48—49 ms are în ștersătură:

În anul acel ce vine
Nimeni se nu mai suspine
Și în cei ce-l urmăresc.

MAJESTĂȚII SALE VICTOR EMANUEL, REGELE ITALIEI

Publicată mai întâi într-o foaie volantă nedatată, de unde o reproduce *Romînul* din 30 octombrie 1868. Victor Emanuel II, regele constituțional al Piemontului, a realizat, sprijinit de mișcările populare din statele italiene, unificarea Italiei în jurul Piemontului: printr-un război cu Austria cucereste Lombardia în 1859, în 1860 unește în jurul său, în urma manifestațiilor populare, Toscana, Romagna și regatul celor două Sicilii, în 1866 liberează Veneția de sub jugul austriac și, în sfârșit, în 1870 liberează Roma. Se proclamă rege al Italiei în 1861, mută în 1864 capitala noului regat la Florența, în 1871 la Roma. Aceste evenimente ne permit să datăm poezia. În manuscrisul găsit printre hîrțile lui Alecsandri, versul 13 sună astfel:

Căci astăzi e Turinul a voastră capitală.

Acest vers este corectat de Alexandrescu cu altă cerneală:

Turinul ce atuncea l-aveați de capitală.

Așadar, prima redactare este din epoca cuprinsă între 1861, proclamarea regatului, și 1864, mutarea capitalei. Corectarea pe același manuscris (probabil baza textului tipărit) ne arată că cele două straturi redacționale nu pot fi prea depărtate în timp. Putem presupune, deci, că poezia a fost scrisă în 1864. Pe de altă parte, prima redactare a versului 31 arată că în intenția poetului era ca oda să însoțească un exemplar al ediției din 1863, oferit regelui. De aici eleganța foi volante și traducerea franceză a textului. Nu este exclus însă ca să se fi produs o apreciazabilă întârziere în înmînarea volumului, dacă va fi fost înmînat vreo dată: înlocuirea, în versul 28, a propoziției „Veneția v-așteaptă” din manuscris prin „[Roma] te cheamă, te așteaptă” s-ar putea explica prin tipărirea foi volante după cucerirea Veneției (1866). Să fi fost în intenția lui Alecsandri de a lua cu sine volumul în călătoria pe care o întreprinde la începutul anului 1867?

Se găsește în ms. 2.253 al Academiei R.P.R., f° 95—96 (ms); tipărit pe o foaie volantă nedatată, în care textul românesc este însoțit de o traducere franceză¹

¹ Tipărirea nu a fost îngrijită de poet, cu toată afirmația în acest sens a autorilor ediției din 1893. Este posibil ca editorul să fie Alecsandri: se găsesc unele moldovenisme în text și unele diferențe față de manuscris, care nu pot proveni de la Alexandrescu. De altfel, manuscrisul se găsește printre hîrțile lui Alecsandri.

(F), Romînul din 30 octombrie 1868 (R). Urmăm textul din F. Titlu în ms: Majestății sale regelui Italiei Victor Emanu[el], în R: Maiestății sale regelui Italiei Victor Emanuel; **1** supt F, R: subț ms; **7** orice (de două ori) F, R: orce ms; **11** -neunjurau F, R: anturau ms; **12** simpatisînd F, R: simbatisînd (pronunțare neogreacă) ms; **13** astfel în ms:

Căci astăzi e Turinul a voastră capitală

la aceasta se adaugă o notă scrisă cu altă cerneală, mai tîrziu, în care e trecut textul din F, numai că se citește aveai în loc de aveai (v. și facsimilul, p. 355); **14** astfel în ms:

Ce era Roma antica a vitejiei școală

la aceasta se adaugă, în același fel ca mai sus, o notă, cuprinzînd lecțiunea din F, numai că A fost este scris pe deasupra unui Era; **15** Ofițeri (scris Oficieri), soldați aritmie F, R: Soldați și ofițerii ms; **18** vijelie F, R: vijălie ms; **21** sabiele F: săbiele ms, sabiile R; **22** să F, ms: se R; **24** Se F, R: Să ms; **27** popoli F,R: lume ms; se F, R: să ms; **28** astfel în ms:

către voi cată,
Roma azi vă reclamă, Vineția v-așteaptă

29 Primește¹ F, R: Priimiți ms; **31** astfel în ms:

Urări, respect,
Și cartea mea... hommagiu ce eu mă crez² dator.

BIBESCU-VODĂ

Poezia a fost scrisă cu ocazia morții fostului domn și publicată în *Trompeta Carpaților* din 21 septembrie 1875, cu o notă a redacției: „Bătrînul poet și fabulist român, amicul nostru Grigorie Alexandrescu, ne trimite aceste două poesii spre publicare, pe care ne grăbim să le publicăm“. (Cea de a doua era o odă închinată lui Carol I.)

Relațiile dintre Alexandrescu și Bibescu au fost bune, prietenești chiar, dar Alexandrescu s-a ținut departe de curte, păstrîndu-și demnitatea și independența. Mărturii despre acestea găsim și în cunoscuta scrisoare a lui Ghica (p. 668—669):

„Vodă Bibescu, mulțumit de modul cum își îndeplinește datoria, a voit să-l aibă lîngă dînsul; îl luă la Breaza, unde petrecea lunile de vară.

Deși în mare favoare la curtea lui Vodă Bibescu, dar nici intriga, nici lingușirea nu s-a putut apropia vreodată de dînsul. Vorbea tare, fără a-și ascunde gîndurile și credințele [...]

Mai tîrziu a fost numit director la Departamentul Credinței, pe cînd moșiile mănăstirilor închinată și neînchinată se arendau cum da domnul, post important și ambiționat de toți acei care căutau să facă averi mari. El, care l-a ocupat atîți ani, a ieșit de acolo sărac precum intrase.“³

¹ Formă care nu are nici o atestare sigură la Alexandrescu; editorul foilor volante a introdus-o, fiind constrîns de ritm, după trecerea întregului text de la persoana a II-a la persoana a I-a sing.

² Forma *crez* din foaia volantă nu apare niciodată la Alexandrescu.

³ Pentru relațiile dintre poet și Bibescu, vezi G. Călinescu, p. 376—384.

ÎNĂLȚIMII SALE PRINȚULUI STĂPÎNITOR AL MOLDOVEI MIHAIL STURZEA

În 1842, Alexandrescu intenționa să ocupe un post în Moldova, situația din Muntenia devenind tot mai dificilă din cauza tiraniei lui Al. Ghica. Bunăvoința domnului moldovean trebuia deci câștigată. Poezia aceasta, frumos caligrafiată, se găsește în pachetul de scrisori către Ghica. E de presupus că Alexandrescu i-a trimis lui Ghica poezia cu rugămintea de a o înmîna domnitorului. Faptul că manuscrisul a rămas la Ghica ne dovedește că rugămintea poetului n-a fost îndeplinită, ca și altele similare, poate din grija lui Ghica de a nu-și compromite prietenul. Cîteva fragmente din scrisorile lui Alexandrescu ne atestă încercările poetului și rezistența lui Ghica: „Adu-ți aminte însărcinarea ce ți-am pus să legi două exemplare¹ frumos și să le înfățișezi prințului. Ba încă ar fi fost bine să tipărești o foaie cu adresa cuviincioasă.” (17 martie 1842.)

„Văz că nu-mi spui de ai înfățișat prințului exemplarele ce aveai de gînd să cumperi. Oare nu te-o fi incredințat cineva că și aceasta este supărătoare la reputația mea?” (23 noiembrie 1842.)

Ghica nu s-a grăbit să predea exemplarele: în 2 martie 1843, Alexandrescu îi scrie: „Mi-ai scris că ești gata să dai prințului exemplarele ce te-am rugat și nu i le-ai dat”.

Se găsește în ms. Sor al Bibliotecii Academiei R. P. R. f° 210—211. Publicat pentru prima oară în ediția Bianu-Ghica din 1893.

SATIRA CONTRA LUI ELIADE

Satira a fost publicată de C. D. Aricescu (*Satire politice care au circulat în public, manuscrise și anonime, între anii 1840—1866*, București, 1884, p. 28 și urm.) față în față cu răspunsul lui Eliade, pe care îl reproducem mai jos; fiecare strcă a răspunsului corespunde unei strofe a satirei.

I

Cine-i deșteptu care visează
Atîtea fleacuri, mari secături,
Și vrea de boală lumea să-l crează,
Cînd plînge, zbiară pe sub păduri?

II

E gugumanul sau² Gugurică,
Care se crede și satiric;
O blasnă slută, ofițerică,
Cu săbioara tic-tiric-tic.

¹ Este vorba de ediția din 1842 a poeziilor lui Alexandrescu.

² Seu în text.

III

Eu in credință n-am nici o milă
Cînd văz atîția oameni cinstiți
Că pun pe goană potaia-silă,
Dulău de scaune-evropieniți.

IV

Din vreme-n vreme aripi își cată,
Sufletu-și nalță cu foc, suspin;
Inima însă a lui spurcată
Al vicleniei poartă venin.

V

Parcă cu dracii el se rudește,
De părinți, rude-l auzi vorbind;
De porunceală lacrimi piștește,
La Pluton, Cerber orăcîind.

VI

Nemuțumirea i-e sentimentul,
Om de nimica și ticălos;
Crede lătrarea-i că e talentul
Și că-i la muze prea de folos.

VII

Cu dibla dosul peste cîmpie
Aleargă fuga drept la Parnas;
Ș-apoi începe o poezie
Cu necioplitu-i lăbărțat glas.

VIII

Ș-atuncea zice ăst poet mare,
Cînd vro moliftă i s-o citi,
Că e ca dînsul cînd doarme tare,
Cînd maica-i cîntă nani-nani.

IX

Amorezata-i muză-nfocată
Îl desfătează cu frumuseți
Și pe potaia acea turbată
Mi ți-o răsfață numa-n tandreți.

X

El ca să scrie, îi trebuiește
Să ia patentă de autor;
Merge ciocoliul și iscălește
. . . . .¹

XI

Cine mai poate ca să-l auză,
Lătrînd potaia ca un turbat?
Căci din greșală blejdita-i muză
Gura căscată i-a cam lăsat.

XII

Și viteaz naiba, țeapăn de gură,
Dueluri spune cum c-a avut
Și nici stăpînii chiar, el se jură,
A-i sta-mprotivă nu au putut.

XIII

Închizînd ochii, dînsul ne spune
Cum că odată el a fost mic,
C-a avut zile rele sau bune,
Și multe lucruri mai de nimic.

XIV

După aceasta pare că zboară,
Parcă e tată și norocit;
Pe urmă viața îi pare-amară,
Defaimă totul ce a cîstit.

XV

Și chiar ființe nevinovate,
Carii la dînsul nici nu gîndesc,
Cu văpseli negre și-ntunecate
Încondeiete să pomenesc.

XVI

Apoi vulpoiul, ca să ne-nșale,
Zice că visul care-a citit
Este din scrieri orientale,
Ce un prieten i-a povestit.

---

¹ În manuscrisul ce posedăm lipsesc versurile punctate. (Nota lui Aricescu.)

XVII

Ne spune lucruri prea nensemnate,
 Când flencănește nerușinat,
 . . . . .
 E castravete acum sărat.

XVIII

Cavaier [?], hoțul, plin de-nfocare
 . . . . .
 Și mi-l înhață straja-n obor.

XIX

Picați, ei zice, lacrimi și roaie
 . . . . .
 Muștele-aleargă l-așa putori.

XX

Azi cere milă, miine defaimă,
 N-are nici cinste, nici caracter;
 Și zefirașii, coprinși de spaimă,
 De țigănilă s-ascund în cer.

XXI

Dar pe morți omul când îți injură,
 El dopotrivă i-a lăudat;
 La potăiasca lui lătrătură,
 Odr! îi zice omul cercat.

XXII

Acesta este, să-i dăm dreptate;
 Precum se cade trage-l de nas;
 Potăii javre dați-i pe spate,
 . . . . .

Satira lui Alexandrescu trebuie să fi fost scrisă între anii 1836 și 1838. Într-adevăr, *Culegerea* de poezii a lui Eliade, în care apăruse *Visul* și celelalte poeme la care face aluzie Alexandrescu, apăruse în 1836. Pe de altă parte răspunsul lui Eliade nu se referă decît la poeziile lui Alexandrescu din 1832 (*Prieteșugul*, în strofa a XIX-a, *Miezul nopții*, strofa a V-a¹), deci nu apăruse încă volumul de

¹ Cf., de exemplu, versurile 25¹⁸⁻¹⁹ :

căci Pluton a surzit.

Căci Cerber nu mai iartă de el apropiere

precum și versurile referitoare la moartea părinților poetului.

Poezii din 1838. În sfârșit, strofa a II-a a răspunsului se raportează la slujba din armată a lui Gr. Alexandrescu; or, acesta demisionase în octombrie 1837.

Publicată pentru prima oară integral de C. D. Aricescu în Satire politice..., București, 1884, p. 28¹ (A); în Independința din 1 mai 1861, în scrisoarea prin care trimite spre publicare Confesiunea unui renegat, Alexandrescu citează versurile 77—80 și 37—44 (I). 37 Dar vai A: Vai I; 39 sirmănuțul A: din păcate I; 43 smerita-i A: o jună I; 78 nici cinste A: onoare I.

[PAMFLET]

Pamfletul de față se găsește, fără titlu și fără semnătură (ar putea fi incomplet), printre hîrțile lui Kogălniceanu. Se poate ușor recunoaște scrisul nesigur al lui Alexandrescu din perioada de după 1860. V. Ghiacoiu, care l-a publicat (*O pagină durerioasă din viața lui Grigore Alexandrescu, în Mélanges... Drouhet, p. 174 și urm.*), socotește că este adresat lui N. Crețulescu cu care poetul avusese un conflict în urma îndepărtării sale din postul de efor al Spitalelor Civile (toamna anului 1862)². Ipoteza este verosimilă³; rezultă deci că poezia a fost scrisă în anul 1862.

Relațiile dintre Alexandrescu și Crețulescu n-au fost niciodată prea cordiale: în scrisoarea din 8 martie 1844, poetul îi scrie lui Ghica: „Vări-to⁴ N. Crețulescu auz că pleacă la Paris pentru un an ca să se desăvîrșască în meșteșugul său și, ce e mai frumos, pleacă fără să-și piarză leafa“.

În scrisoarea din 8 iulie 1852 citim: „Scumpul d-tale văr Niculache Crețulescu însoțește pe Doamna Știrbei în voiajurile sale de sănătate. Aceste jărtfiri patriotice îi aduc pe tot anul cîte un rang și cîte o gratificație.“

Se găsește în Arhiva Kogălniceanu a Bibliotecii Academiei R.P.R., ms. 10, f° 277—278.⁵ Publicat pentru prima oară de V. Ghiacoiu în Mélanges... Drouhet, București, 1940, p. 175.

PLÎNGEREA DEPUTATULUI

În 1848, în timpul guvernării revoluționare, apare la București ziarul *Poporul suveran* (numit apoi *Popolul suveran*); la 2 august, comitetul de redacție se lărgește, cuprinzînd pe N. Bălcescu, C. Bolliac, Gr. Alexandrescu, D. Bolintineanu, P. Teulescu și A. Zanne. Alexandrescu n-a iscălit nici un articol, dar

¹ Em. Girleanu include cel dintîi această satiră într-o ediție a operelor lui Alexandrescu, dar, interpretînd greșit un amănunt de paginație al lui Aricescu, care publicase, față în față cu satira lui Alexandrescu, și răspunsul lui Eliade (*op. cit.*, p. 29), nu transcrie decît primele cinci strofe (care constituie o pagină a culegerii lui Aricescu). Eroarea a fost preluată și de ediția Adamescu.

² Cf. și G. Călinescu, p. 408 și urm.

³ Vezi și notele la text.

⁴ Mama lui I. Ghica, născută Cimpineanu, era soră cu mama lui Crețulescu.

⁵ Cota veche 1.172.

Plângerea deputatului, apărută în 3 septembrie, i-a fost atribuită de autorul copiei manuscrise a unei versiuni moldovenești intitulată *Patriotul veacului*.

Popolul suveran din 3 septembrie 1848 (P); se găsește în ms. 21 al Academiei R.P.R., f° 32, într-o copie neautografa. Dăm textul din Popolul suveran, fără a mai nota diferențele față de ms. 21, dată fiind incertitudinea tradiției.¹ 14 fier: scris fer P; 20 sînt: scris sunt P; 21 să-ntrebe: să întrebe P; 26 pierde: scris perde P.

[ISTORIOARĂ]

Remus Caracaș, care a găsit manuscrisul acestei poezii printre hîrtille gine-relui poetului², se îndoiește de autenticitatea scrisului. N-am văzut manuscrisul și nu ne-am putut fixa nici asupra autenticității, nici asupra datei compunerii. În acest fel, rămîn deocamdată nelămurite aluziile politice cuprinse în istorioară.

Am suprimat înaintea versului 76 versul:

Dar ale ei nevoi

probabilă variantă.

FRAGMENTE

I

Fragmentul ne-a fost păstrat de Ghica (p. 668—669):

„Odată, aflîndu-mă cu unchiu-meu la Cîmpina, m-am dus să-l văz la Breaza [Alexandrescu plecase la Breaza cu Bibescu]. Doamna Bibescu, aflînd că eram în odaie la Alexandrescu, a trimis de m-a poțtit la masă. Prînzul a fost vesel; Alexandrescu, bine dispus, a povestit o mulțime de istorioare țărănești, în care vestitul Carcalechi, ziaristul curții, juca rolul principal. Doamna, care-l asculta cu plăcere și rîdea mult la acele povestiri, îi zice: «Să vii să mîncîci în toate zilele cu noi». Apoi, întorcîndu-se cătră vodă cu un ton poruncitor: «Numește-l poet al curții».

Alexandrescu, fără să aștepte care era să fie hotărîrea domnească, răspunde: «Să mîncîc, foarte bine, merge, dar să fiu poet de porunceală, văd că mîria ta n-ai citit o satiră ce am făcut acum vreo cîțiva ani unui poet de curte de atunci, pe care-l povățuiam cu versurile: [urmează fragmentul]

«Apoi ce fac eu cu acele versuri, cînd voi îmbrăca nădragi de atlas?»»

II

Capitolul al doilea al nuvelei *Popa Stoica Farcaș* de I. Voinescu II (*Albina romînească* din 11 noiembrie 1845) are ca motto aceste versuri, cu mențiunea „uvraj netipărit”.

¹ Textul ms. 21 este moldovenizat; poartă titlul *Patriotul veacului* și a fost publicat în ediția Em. Gîrleanu (p. 237) cu mici greșeli de lectură (*slujit* pentru *mărit*, v. 3, *defăim ce-am*, pentru *defăimi ce-i*, v. 21).

² Cf. *Prietenii istoriei literare*, I, 1931, p. 36 și urm., unde este publicat textul pe care îl reproducem.

Semnalăm, în sfârșit, două poezii din care nu s-au păstrat decît titlurile, în corespondența cu Ghica: *Scrisoare către putăi și șarle*¹ și *Versurile mășcilor*².

POEZII POPULARE

În numeroasele sale călătorii prin țară, despre care mărturisesc corespondența³ precum și *Memorialul de călătorie*, Alexandrescu a cules un număr de poezii populare, multe din ele haiducești, cu un pronunțat caracter de protest social; majoritatea provin din Oltenia.

Nu putem determina data cînd au fost culese: publicarea lor a început în 1873, dar e de presupus că poetul le avea de mai multă vreme, poate chiar din timpul călătoriei la mănăstirile de peste Olt.

Cu toate că folclorul îi era cunoscut, Alexandrescu n-a fost influențat de creațiile populare, pe care le socotea „inspirații necultivate ale suferinței și ale naturii sălbateci”.⁴

Pentru a pune la îndemîna cititorilor o imagine, măcar aproximativă, a răspîndirii poeziilor culese de Alexandrescu, dăm, în notele de mai jos, trimiteri la variante cuprinse în cîteva culegeri mai importante. N-a fost în intenția și puterea noastră de a urmări fiecare poezie în materialul imens al culegerilor romînești de folclor.

CÎNTEC VECHI

Publicat în *Romînul* din 13—14 august 1873.

Cf., pentru începutul poeziei, Tocilescu, *Materialuri folcloristice*, I, 161, 184 (*Cîntecul lui Miu haiducul*).

CÎNTECE DE PESTE OLT

Cîntecele de peste Olt au fost trimise lui Alecsandri spre publicare. Acesta le-a transcris, aducîndu-le desigur modificări, și le-a publicat în *Convorbiri literare* din 1 septembrie 1876. În textul lui Alecsandri s-au strecurat greșeli, și din cauza faptului că poetul moldovean nu cunoștea multe din cuvintele dialectale olte-

¹ Scrisoarea cu data poștei din 10 martie 1842, ms. 801, f° 7:

„Scrisoarea către putăi și șarle n-am dat-o, fiindcă polcovnicul [= Cîmpineanu] n-a găsit-o cu cale și mi se pare că are cuvînt; îți va scri singur pentru ce.”

Nu avem siguranța că e o lucrare în versuri.

² Scrisoarea din 10 noiembrie (1843?), ms. 801, f° 192:

„Îți alătur o mică bucată de poezie [este vorba de *În ore de mîhnire*], dar socotesc că ați face mai bine să n-o tipăriți, căci mie nu-mi place de loc, sau de veți și tipări-o, să adăogați că v-a venit în mîini din întîmplare, căci mai am și niște cuvinte pentru acestea. Cît pentru versurile mășcilor, nu să potrivesc nicidecum la un jurnal și fără note nu să pot înțelege.”

³ Multe din scrisori sint chiar datate de la țară: Comarnic, Găiești, Satul Nou etc.

⁴ Vezi mai sus, p. 66, r. 12—13.

nești; de altfel, atât în manuscrisul lui Alecsandri, cât și în *Convorbiri literare*, unele cuvinte dialectale sînt marcate cu semnul întrebării.

II

A. Pann, *Spitalul amorului*, III, p. 28; Gr. Tocilescu, *Materialuri folcloristice*, II, p. 1298; G. Dem. Teodorescu, p. 344; Candrea-Densusianu-Sperantia, *Graiul nostru*, I, p. 26, 69; Ciaușanu-Fira-Popescu, p. 31, 41, 46—47, 90; T. Gilcescu, *Cercetări asupra graiului din Gorj în Grai și suflet*, V, p. 96.

VIII

O variantă prescurtată se găsește la Tocilescu, *Materialuri folcloristice*, I, p. 435 și Ciaușanu-Fira-Popescu, p. 24.

IX

A. Pann, *Spitalul amorului*, III, p. 25; G. Dem. Teodorescu, p. 304 și urm., p. 347; Ciaușanu-Fira-Popescu, p. 58.

XI

Gr. Tocilescu, *Materialuri folcloristice*, I, p. 326.

XV

A. Pann, *Spitalul amorului*, III, p. 27.

XVI

Ciaușanu-Fira-Popescu, p. 24.

XVII

Ciaușanu-Fira-Popescu, p. 56.

XVIII

A. Pann, *Spitalul amorului*, III, p. 27.

XXVI

Gr. Tocilescu, *Materialuri folcloristice*, II, p. 1042 (v. 5—7); N. C. Dumitrașcu, *Cîntece oltenești*, Sibiu, 1935, p. 14—15.

XXX

Gr. Tocilescu, *Materialuri folcloristice*, I, p. 325.

XXXII

Arhivele Olteniei, XXII, p. 262.

XXXIII

Gr. Tocilescu, *Materialuri folcloristice*, II, p. 960; G. Dem. Teodorescu, p. 301 și urm.; Ciaușanu-Fira-Popescu, p. 33.

XXXV

Gr. Tocilescu, *Materialuri folcloristice*, I, p. 328, II, p. III3.

XXXVI

G. Dem. Teodorescu, p. 276.

XXXVII

Candrea-Densusianu-Sperantia, *Graiul nostru*, I, p. 67.

XL

Gr. Tocilescu, *Materialuri folcloristice*, I, p. 397.

Trimise lui Alecsandri și publicate de acesta în Convorbiri literare din 1 septembrie 1876 (C); în ms. 3.296 al Academiei R.P.R., f° 8—9 se găsește o copie scrisă de Alecsandri¹ a primelor 23 de bucăți și a versurilor 1—12 din bucata XXIV (ms). Reproducem versiunea din Convorbiri literare, modificând ortografia și eliminând unele forme moldovenești²; nu dăm decât deosebirile importante dintre publicația din Convorbiri și manuscrisul lui Alecsandri. II, 3 Nucu ms: Nuca C; V, 3 mă: me ms, ne C; VII, 7 -o: -a ms, C; XII, 1 Bălă, cărtoagele: Bălăcărtoagele ms, C; 4 Bălă, cărtogelul: Bălăcărtoagele ms, C; 10 Bălă, cărtoagele: Bălăcărtoagele ms, C; XIV, 3 Tuturor C: Tutulor, probabil conform cu originalul, ms; XXVIII, 7 te-a priimit: te a primit C; XL, 1 circiuma: cărcima C; XLIII, II harambașă: darambașă greșeală C.

CÎNTECUL JIANULUI

Cu *Cîntecul Jianului* se încheie grupul de *Cîntece de peste Olt* din *Convorbiri literare*; cîntecul fusese însă publicat de Alexandrescu cu câțiva ani în urmă, în *Romînul* din 20 septembrie 1873. Publicarea din *Romînul* conține numeroase greșeli provenite din ignoranța redactorilor și corectorilor ziarului: *hrănesc* pentru *arănesc*, v. 3, *arama* pentru *arana*, v. 4, semnul exclamării în locul semnului întrebării după un *căci* interogativ, v. 85, *mereu* pentru *măre*, v. 94 etc. Alte modificări au cauze politice: versurile 25—28:

Arde-vă focul, ciocoi!...

au fost suprimate, fiind desigur socotite prea „incendiare“. Alecsandri a modificat mai adînc textul, acolo unde nu-l înțelegea: *geret* a fost înlocuit cu *-ndărăt*, v. 8, *căzneșie* cu *pîndește*, v. 32, *căci* interogativ cu *și*, v. 85 (deformînd sensul frazei), *este stolul spătăresc* cu *tot catane spătărești*, v. 105 (sacrificînd rima) etc. În afară

¹ Probabil cea trimisă la tipar.

² N-am eliminat toate formele moldovenești, căci riscam pe de o parte să deformăm grav textul, de pe alta să transcriem forme inexistente în Oltenia. Desigur că nici Alexandrescu, și cu atât mai puțin Alecsandri n-au avut preocupări în vederea redării autentice, din punct de vedere lingvistic, a textului cîntecelor.

de aceasta, Alecsandri a moldovenizat limba nu numai din punct de vedere fonetic, ci și morfologic: *brăzdez* a fost înlocuit cu *brăzdesc*, v. 18 (cu sacrificarea rimei), *pui* cu *pun*, ibid., *o să-ți dau* cu *am să-ți dau*, v. 89 etc. Reconstituirea textului pe baza celor două versiuni fiind riscantă, am urmat textul din *Convorbiri*, înlăturînd unele greșeli evidente și unele moldovenisme, acelea pe care le-am corectat și în restul volumului.

Balada a fost culesă de A. Pann și publicată (cu modificări care-i anulează în parte sensul revoluționar) în *Spitalul amorului*, II, p. 22; cf. Tocilescu, *Materialuri folcloristice*, I, p. 166, 177, 197; G. Dem. Teodorescu, p. 290 și urm.; Candrea-Densusianu-Sperantia, *Graiul nostru*, I, p. 174 (variantă foarte apropiată de cea culesă de Pann).

Romînul din 20 septembrie 1873 (R), *Convorbiri literare din 1 septembrie 1876, la sfîrșitul Cîntecelor de peste Olt* (C). *Urmăm textul din Convorbiri literare, înlăturînd unele forme moldovenești.* 3 să C: se R; mă arănesc C: mă mai hrănesc R; 4 arana C: arama R; 5 De C: Cu R; 6 este-o C: este R; 7 Umblă de-a dărăteala C: Îmblă d-a-ndărateala R; 8 Cu niște coarne-ndărăt C: Are coarne cu geret R; 9 Mă lovește C: Ce mă lovesc R; 14 s-o (de două ori) C: se R; 16 gîndii C: gîndesc R; 18 Să pun C: Se pui R; să brăzdesc C: se brăzdez R; 19 o R: a C; 20 Să C: Se R; 21 Pîn: Prin R, Pe'n C; 23 Să C: Se R; 24 ce a C: eu ce-a R; 25—28 omise în R; 31 Căci mi-e gazda C: C-a mea gazdă R; 32 pîndește potira C: căznește potera R; 33 Potira C: Potera R; 35 Duminica C: Dumineca R; 38 omis în R; 39 astfel în R:

Ca se se mire de ea

44 omis în R; 39 să C: se R; 46 ne- C: m-R; 43 de- C: d- R; 45 să C: se R; 51 grab C: grabă R; poci C: pot R; 52 Și C: Căci R; 53 Olt C: rîu R; 54 Și C: Căci R; 56 Dă- C: Du- R; 59 de- C: d- R; 60 De un C: Și d- R; 62 Ia R: Ie C; de pe la C: de la R; 66 omis în R; 68 patruzeci C: douăzeci R; 70 -s feciorii C: mult sîntem R; 71 mări C: mare R; să C: se R; 73 de- C: d- R; 74 La C: De R; 75—76 omise în R; 77 Și C: Căci R; 78 că-s C: ca R; 79—81 omise în R; 85 Căci R: Și fără sens¹ C; mintea C: minte R; 87 nebuniile C: nebuniile R; 89 am C: o R; 92 Că C: Căci R; 93 seară R: sară C; 94 mări C: meru R; umblați C: îmblați R; 95 să C: se R; -nșelați C: -ncelați formă reală? (cf. *transilv. încelui*) R; 96 De- C: C-^șR; 97 o să C: se R; despoi C: jupoi R; 98 după C: de pe R; 99 Să- C: Se- R; băltag C: baltac R; 100 pelea de la C: din cea de pe R; 101 Să C: Se R; 102 Oltu-i C: Oltul R; Oltețu-i C: Oltețul R; 105—106 astfel în R:

Este stolul spătăresc

Unde dau nu nemesesc

107 gonește C: gonesc R; 108 e C: ca R; 109 șade R: șede C; 111 Strălucesc C: Ce lucesc probabil corect R; 113 să moară C: sau moare! probabil corect R.

¹ Alecsandri nu cunoștea, probabil, valoarea interogativă a lui *căci* și a făcut modificarea care strică sensul frazei.

II

GLOSAR

În acest glosar se cuprind: 1. cuvintele și sensurile rare, arhaice sau populare, al căror înțeles prezintă dificultăți; 2. împrumuturile lexicale pe care limba nu le-a menținut, precum și forme ieșite din uz ale unor cuvinte împrumutate; 3. formațiile neobișnuite și creațiile personale ale poetului; 4. cuvintele care au alt regim gramatical decât în limba de azi; 5. unii termeni mitologici și geografici. Cifrele precedate de semnele: și ; trimit la pagină; cele precedate de virgulă , la numărul versului (în text sau în notele critice). Cifrele date în exponent trimit la versurile suprimate în edițiile luate ca bază; dacă, de exemplu, la pagina 459 a notelor critice se citea¹³ un cuvânt care face parte din al treisprezecelea vers al unui grup care urmează după versul 25 al textului definitiv, trimiterea se face astfel: 459, 26¹³. S-au făcut trimiteri la notele critice numai atunci când există diferențe față de textul definitiv. Indicațiile gramaticale se limitează la cazurile în care sînt strict necesare pentru înțelegerea explicației; prescurtările folosite sînt: *tr.* = tranzitiv; *refl.* = reflexiv.

A

- adăoga (*tr.*) — a mări: 153, 9.
 adîncat — adînc: 301, 29.
 ammiră — a admira (formă italianizantă), 74, 4.
 amplo(a)iat — funcționar: 175, 45; 219, 42.
 angel — înger: 275, 1; 294, 33.
 animă — suflet, inimă: 556, 27; (cf. și 553, 15).
 anonsa — a anunța: 269, titlu.
 antura — a înconjura: 558, 11.
 arănă — hrană: 398, 4.
 arăni — hrăni: 398, 3.
 areu — laptele ciinelui, plantă ierboasă cu flori galbene (*euphorbia helioscopia*): 388, 1.
 aroma — a potoli, a adormi: 458, 16².
 ascuțit — ascuțiș: 186, 30.
 asoarbe, sens obscur: 460, 25²¹.
 asupra — împotriva: 205, 17.
 atestat — certificat, adeverință (în special de absolvire a unei școli): 193, 105.
 auzitor — auditor: 289, 58.

B

- balota — a arunca dintr-o parte în alta: 260, 17.

- baltac, vezi *băltag*: 568, 99.
 barbă — bărbie: 233, 25.
 bazețe — josnicie: 291, 16; 317, 38.
 bălă — dragă, mîndră, lele: 385, XII, 1, 4, 10; 392, XXIX, 1, 9; XXX, 6, 7; XXXI, 1.
 bălsămi — a parfuma: 110, 32; 140, 19; 518, 26⁴.
 băltag — secure mică cu două tășuri: 402, 99.
 bulucbașă — comandantul unui buluc (detașament de soldați): 397, 12.

C

- cale, a se pune la cale — a chibzui, a hotărî: 531, 1⁷; 532, 1.
 calomfir — plantă ierboasă aromatică cu flori galbene (*tanacetum balsamita*): 387, 1.
 capiște — templu: 84, 49.
 căci — de ce (*interogativ*): 402, 85; fiindcă, deoarece: 68, 36; 97, 15; 303, 26; că (*completiv, subiectiv*): 279, 9; 301, 36; și (?): 568, 77.
 căi (*tr.*) — a compătimi, a plînge: 212, 30.
 cărtog (*cîrtog?*) — coteș, cocină (?): 385, 10, 13; 386, 15.
 cărtogel (*cîrtogel?*), diminutivul lui *cărtog*: 385, 1, 4, 9.

cătare, *la cătare* — la ochi, țintind: 403, 112.
chiparis — chiparos: 281, 15.
cioltar — pătură împodobită cu cusături, care se pune sub șaua calului: 396, 9.
ciudat — căruia nu-i poți intra în voie, greu de împăcat, capricios, rău: 199, 77.
ciutorea, diminutivul lui *ciutură*: vas de băut, vas folosit pentru scoaterea apei din fântină: 382, 8.
cîrtog(el), *vezi cîrtog*(el).
cît — cînd, de îndată ce: *passim*; încît: 76, 45; 289, 59, 327, 26.
clavir — pian: 154, 43.
colnic — drum de deal: 398, XLV, 3.
comandir — comandant: 290, 92.
comănac — un fel de căciulă rotundă, de culoare verde, purtată de ciobani și de haiduci: 397, XLIII, 7.
compățimire — simpatie: 147, 53.
condică — registru, dosar cu procese verbale: 288, 33; cod de legi: 531, 25¹².
conștiință, *în conștiință* — cu conștiința curată, cu cele mai bune intenții: 265, 27.
credință, *în credință* — într-adevăr, ce-i drept, cu adevărat: 111, 14; 253, 15; 361, 9.
culare — loc adîncit, pe un deal: 398, XLV, 1, 3.
cumpăni (*refl.*) — a sta în echilibru, a pluti: 76, 52.
cuvînt — motiv, rațiune: *passim*; *so-coteală*, explicație: 110, 17; 219, 32; 222, 3.

D

daleu — alei! alelei!: 399, XLVI, 3.
dar — da: 240, 8; 241, II, 1.
daraban — dorobanț: 289, 79.
datornic — creditor: 180, 18.
de — spre, drept: 209, 12.
delă — act pentru un proces, dosar: 519, 7, 14.

demizeu — semizeu: 79, 40.
derviș — călugăr musulman: 213, titlu, 2.
devina — a ghici, a întrezări, a bănuși: 114, 18.
devua (*refl.*) — a se devota: 513, 36.
domni (*tr.*) — domina: 130, 56.
dumnezeit — dumnezeiesc, binecuvîntat: 123, 30.

E

ecselență — excelență (după pronunțarea franceză): 327, 34.
epitrop — tutore: 324, 8.

F

fanal — felinar: 76, 50.
ferestrit — impozit pe numărul ferestrelor (formație personală): 130, 83.
fiitor — viitor: 259, titlu.
filomelă — privighetoare: 300, 1; 304, 9.
filomilă, *vezi filomelă*: 459, 25¹³; 525, 1; 527, 9.
fioros — care provoacă fiori: 121, 17; 154, 44.¹
fraz (fras) — frază: 186, 20.

G

geniu — spirit, demon: 75, 21; 114, 28.
geret — un fel de sulică turcească: 568, 8.
ghiscan — guzgan, șobolan: 289, 13.
ghizdurea, [diminutivul lui *ghizd*: 381, 7.¹
gibea — haină de postav îmblănită: 348, 35.
goangă — gîză, gînganie: 400, 6.
goni — a urmări, a fugi după, a căuta să ajungi: 163, 19; 165, 59; 189, 116.
gros — grosolan, necioplit: 167, 7; 197, 7.

H

harambașă — căpitan de haiduci: 397, XLIII, 11.
himie — chimie: 188, 102.

I

iar — dar: 174, 24.
iazmă (iasmă) — stafie, strigoi: 69, 52, 56; 121, 22; 291, 7; 293, 8; 361, 7.
ierarșie — ierarhie: 65, 17.
ierta — a permite, a îngădui: *passim*.
inimat — însuflețit, bucuros, încintat: 534, 21.
ispită — necaz: 529, 1°; 530, 1°.
ispravă — reușită, izbândă: 136, 289.
isprăvnicie — administrație: 265, 23.

Î

înmlădiitor — modulat: 207, 7.
înmlădios — mlădios, suplu: 171, 90.
împărți (*refl.* + *de*) — a se împărțăși de, a avea parte de: 459, 25¹⁰.
împuia — a se încuibă, a încolți: 384, IX, 7.
înaintare — progres: 234, 20; 283, 16.
încela — a înșela (posibilă greșeală de tipar): 568, 95.
începător — creator: 337, 50.
înparte, vezi *parte*.
însemnător — important, însemnat: 283, 2.
însuflare — inspirație: *passim*.
întîmplare, *la întîmplare* — când se ivește ocazia: 318, 20.
întorsură — modulație, mlădiere: 207, 8.
întunec — întuneric: 142, 11.
învăderat (*adv.*) — clar, pe față, lămurit, neîndoielnic: 145, 47; 302, 8.
învădit — înveșmîntat: 262, 3.
învoi (*refl.*) — a se potrivi, a fi în concordanță: 130, 78.

J

jaluz — gelos: 119, 18; 149, 35.
jaluzie — gelozie: 157, 25.
jelui — a se plînge, a reclama: 312, 12; (folosit tranzitiv, obiectul fiind persoana căreia i se adresează plîngerea; această construcție bizară ar putea proveni dintr-o greșeală de tipar) 530, 12.

L

labarum — steag imperial (lat.) pe care Constantin a așezat semnul crucii: 79, 19.
leasă — îngrămădire sau împletitură de mărarini care servește drept hotar: 384, IX, 12.
leică — leliță: 388, XIX, 6.
lipan — brusture, plantă cu înfățișare de arbust, cu frunze mari, folosite în medicina populară (*lap-
pa maior*): 233, 26; 401, 58.
litargie — stare de nesimțire, amorțeală: 336, 29.
lubeniță — pepene verde: 381, 4.
lume — lumină: 339, 34.
lupese — de lup, de neam de lup: 218, 15; 229, 46.

M

malotea — scurteică mai lungă, împodobită și căptușită cu blană: 401, 37.
malure — plantă neidentificată (malură?): 396, 1.
mazil — boier de la țară, fără funcție în sat: 387, XVIII, 6.
mădular — membru (al unei asociații, instituții etc.): 289, 78.
mira — admira: 130, 69.
mirare — farmec, încântare, vrajă: 133, 169; 301, 41; (în sens propriu) 143, 23; admirație: 72, 31.
muncă — chin: 110, 35; 253, 14; 282, 21.

N

neapărat — necesar: 130, 71.
neasemănat — fără seamăn: 316, 5.
neînsemnător — neînsemnat: 215, 9.
nuanșă — nuanță: 66, 6.

O

object — obiect: 446, 49¹⁶.
objet — obiect: 347, 6.
oblojit — bandajat, cu comprese, cu oblojeli: 233, 25.
obște, *de obște* — în general: 446, 49²⁸.
ocoli — a înconjura, a se așeza, a se afla în jur: 26, 6; 128, 17; 177, 29; 259, 29.
odor — (în) dar, (ca) garanție: 383, VII, 2.
ofis — decret domnesc: 266, 74.
omiopatic — homeopatic: 292, 17.
oranz — portocal: 256, 4.
oranză — portocală: 256, 14.
otrățel — limba mielului, plantă cu flori albastre folosite în medicină (*borrago officinalis*): 386, 1.

P

pală — un fel de paloș, sabie largă cu două tăișuri: 355, 17.
pardos — leopard, panteră: 215, 2; 298, 28.
parmazan — parmezan: 205, 4.
parte, *în parte* — pentru sine: 87, 57; 444, 49⁸; (adjectival) 447, 49²⁸.
patentă — brevet, drept de a folosi ceva sau de a exercita o profesie: 363, 38.
pătimaș — bolnav, suferind, pacient: 309, 13.
personalitate — aluzie sau referire la o anumită persoană: 183, 98.
piscoaie — deschizătură, la morile de vânt și de apă, prin care curge făina măcinată: 384, VIII, 13.
pînă — cât timp: 390, XXIV, 12; 394, XXXVI, 9.
plăți — a valora, a prețui: 269, 3.

plăviț — bălan: 389, XXII, 9.
polcovnic — colonel: 483, titlu.
politic — politician: 327, 38.
poprit — oprit, interzis: 66, 21; 100, 8.
porfiră — purpură: 96, 22.
porni — a trimite: 271, 3; 308, 32.
poturi — un fel de nădragi largi purtați de haiduci, arnăuți, surugii, cu marginile împodobite cu găitane și cusături: 398, XLIII, 19.
povață — călăuză: 126, 16.
preluda — a improviza la un instrument muzical: 154, 43.
prețioasă — femeie afectată în felul de a se exprima și de a se comporta: 193, 103.
prețuit — prețios: 282, 29.
pricopseală — învățătură: 266, 67.
prigonire — ceartă, neînțelegere, diferend: 215, 3.
prigonitor — împricinat, parte într-un proces (acuzator sau acuzat): 174, 38; 218, 8.
privită, sens obscur: 388, XXI, 1.
pupază — plantă ierbacee, leguminoasă, care crește prin pădurile de munte (*orobus uernus*): 388, XXI, 2, 4.

R

răbelă, sens obscur: 458, 16⁴.
răpune — a pierde: 67, 14.
răsură — măceș: 114, 25.
redija — a redacta: 266, 74; 307, 22.
răscîntător — care răspunde (cîntînd): 300, 5 (vezi și nota la text).
retirat — retras: 205, 4.
rezon — rațiune: 66, 7; motiv, rațiune: 265, 31.
rigă — rege: 76, 37n, 46; 215, 2; 307, 8.
rolă — rol: 157, 19; 170, 57; 191, 21.
rubinos — rubiniu, roșu închis: 74, 13.

S

sacat — vătămat, infirm: 311, 5.
satira — a satiriza: 175, 48.

săftian — marochin (piele de Maroc):

397, 15.

schilogit — schilod, diform: 182, 64.

scopos — scop: 403, 49²⁷.

secătură — fleac, lucru de nimic: 272,

56; 287, 6; 361, 2.

semăna (*tr.*): 171, 94; 318, 14.

seninos — senin: 138, 28; 251, 36.

Sfeția — Suedia: 480, 86⁴ⁿ.

sfîrșit — scop, țel: 122, 10.

silf — spirit, ființă mitologică care

trăiește în aer: 110, 31; 279, 4;

518, 26³.

silitră — salpetru, azotat de potasiu,

folosit la fabricarea prafului de

pușcă: 82, 14.

sipică — plantă ierboasă cu flori găl-

bui (*scabiosa ochroleuca*): 387,

XVI, 1.

sîn — golf: 256, 2.

smerit — modest: 131, 108.

solemnel — solemn: 285, 40.

soroc, *pe la soroace* — din cînd în

cînd, cu o ocazie: 193, 91; 219, 23.

sosi (*tr.*) — a ajunge (pe cineva):

91, 45.

spălăresc — care ține de marele spă-

tar, șeful armatei: 403, 105.

spînzura — a depinde: 181, 36.

sta — a exista: 73, 48.

stelesc — de stea: 269, 7.

stol — coloană de soldați în marș:

568, 105.

străluci (*tr.*) — a ilustra, a face

ilustru, celebru: 73, 44.

sujet — subiect: passim.

Ș

șaică — vas mic cu pînze: 395,

XXXIX, 6.

șoricese — de șoarece, al șoarecilor:

205, 13; 206, 24.

ștab — stat-major: 199, 61.

T

tărie — bolta cerească, firmament:

76, 49; 168, 34; 267, 13.

ticăloșie — mizerie: 187, 69.

trăsură — trăsătură: 168, 39; 324,

16; 366, 83.

treabă, *a-și căuța treaba* — a-și vedea

de lucru, a-și vedea de treabă: 131,

25; 181, 52; 232, 19.

trezit — învechit: 157, 23.

Ț

țircovnic — om de serviciu al unei

biserici: 289, 77.

U

urma — proceda: passim.

urmări — a urma: 557, 49.

V

vist — joc de cărți: 191, 24; 194,

125.

vreme — prilej, ocazie (favorabilă),

moment potrivit: 226, 38; 231, 38.

1. The first part of the document discusses the importance of maintaining accurate records of all transactions. It emphasizes that this is crucial for ensuring the integrity of the financial data and for facilitating audits.

2. The second part of the document outlines the various methods used to collect and analyze data. It includes a detailed description of the sampling techniques employed and the statistical models used to interpret the results.

3. The third part of the document presents the findings of the study. It shows that there is a significant correlation between the variables being studied, and it provides a clear explanation for the observed trends.

4. The fourth part of the document discusses the implications of the findings. It suggests that the results have important implications for the field of study and that further research is needed to explore these findings in more detail.

5. The fifth part of the document concludes the study. It summarizes the key points and provides a final statement on the overall significance of the research. It also includes a list of references to the sources used in the study.

6. The sixth part of the document discusses the limitations of the study. It acknowledges that there are certain constraints on the data and the methods used, and it explains how these limitations might affect the results.

7. The seventh part of the document provides a detailed description of the data collection process. It includes information on the sources of the data, the time period covered, and the specific variables being measured.

8. The eighth part of the document describes the statistical analysis performed. It details the various tests and models used, and it explains how the results were interpreted and presented.

9. The ninth part of the document discusses the practical applications of the findings. It suggests ways in which the results can be used to inform decision-making and to improve the efficiency of the processes being studied.

10. The tenth part of the document provides a final summary of the study. It reiterates the main findings and the overall conclusions, and it offers some thoughts on the future of the research in this area.

III
INDICE
CRONOLOGIC AL POEZIILOR

11

1950

CONFIDENTIAL

Am împărțit opera lui Alexandrescu în șase perioade mari, ale căror limite coincid cu datele apariției (sau trimiterii la tipar) a celor patru ediții. În interiorul acestor perioade, am grupat, la începutul fiecăreia, poeziile care nu prezintă indicii interne sau externe permițând o datare mai precisă; apoi am înșirat, pe ani, poeziile data-bile. Desori am socotit anul publicării ca dată a compunerii (atunci când nu existau dovezi certe pentru altă datare); ne-am exprimat îndoielile ori de câte ori am socotit că data publicării și a compunerii nu coincid. Pentru argumentarea datărilor, să se consulte notele la fiecare poezie.

Bineînțeles că n-am înregistrat în acest indice poeziile populare.

Pînă în 1832

Miezul nopții.
 Prieteșugul.
 Adio. La Tîrgoviște.
 Întristarea.
 Întoarcerea.
 Adio lui Lord Byron la soția sa.
 Întristare (*Lamartine*).
 Fluturile.
 Vulpoiul predicator.
 Privighitoarea și păunul.
 Măgarul răsfățat.
 Papagalul și celelalte paseri.
 Cățitul ce-și laudă nobilitatea.

1832—1838

Eliza.
 Așteptarea.
 Inima mea e tristă.
 Cimitiriul.
 Barca.
 Candela.
 Rugăciunea.
 Lebăda și puii corbului.
 Privighitoarea în colivie.
 Ursul și lupul.
 Boul și vițelul.
 Cîinele izgonit.

Șoarecele și pisica.
Privighitoarea și măgarul.

1836 - 1837

Meditație.

1837

Epistolă D.I.V., autorul „Primăverii
amorului“.
Epistolă D.I.C.

1838

Fericirea.
Vulpea, calul și lupul.
Ciinele soldatului.
Privighitoarea și măgarul.
Satira contra lui Eliade. (?)

1838 - 1841

Epistolă către Voltaire.
Epistolă D. V. II.
Epistolă D. Alexandru Donici, fabulist
moldovean.
Satiră. Duhului meu.
Viața cîmpenească. D.V.G.C.
Te mai văzui o dată.
Prieteșugul și amorul. Emiliei.
De ce suspin.
Mîngîierea. Unei tinere femei.
Mulțumirea. Z... în vîrstă de un an.
Cînd dar o să guști pacea.
Ciinele și cățelul.
Pisica sălbatică și tigru.
Dervișul și fata.
Dreptatea leului.
Nebunia și Amorul.
Lupul moralist.
Vulpea liberală.
Mierla și bufnița.
Cucul.
Uleul și găinile.
Oglindele.
Toporul și pădurea.
Elefantul.
Ciinele și măgarul.

Epigrame.
Confesiunea unui renegat. (?)
Fragmentul I.

1840

Anul 1840.

1841

Înălțimii sale prințului stăpînitor al
Moldovii Mihail Sturzea, pentru
anul 1842.

1842 - 1847

Mormintele la Drăgășani.
Uciagașul fără voie.
Frumusețea. D-nei **
Suferința.
Nu, a ta moarte...
Încă o zi.
Un ceas e de cînd anul trecu.
Buchetul.
Reveria.
Frumoasă e natura. (?)
Fragmentul II. (?)

1842

Umbra lui Mircea. La Cozia.
Răsăritul lunii. La Tismana.

1843

În ore de mîhnire.

1844

Trecutul la Mănăstirea Dealului. (?)

1845

Nina.
Înălțimii sale Doamnei Mariții Bi-
bescu.

1846

O impresie. Dedicată oștirii romîne.

1847—1862

D-nei M. C. (*Probabil în prima perioadă a intervalului dintre cele două date.*)

D-la S. La.

Bursucul și vulpea. (*Probabil înainte de 1860.*)

Calul vândut și diamantul cumpărat.

1848

Plingerea deputatului.

1852

Imn destinat a se cînta la inaugurarea Teatrului.

1853

Cîntecul soldatului.

1854

Adio.

1855

Răzbunarea șoarecilor sau moartea lui Sion.

Iepurile, ogarul și copoiul.

Șarlatanul și bolnavul.

Ursul și vulpea.

1857

Cometei anonsate pentru 13 iunie.

Corbii și barza.

Răspunsul cometei.

Doamnei P. S. G.

Unirea Principatelor. Dedicată fiitorilor deputați ai Romîniei.

Unei necunoscute moldovence care mi-a cerut versuri.

O profesiune de credință.

Zugravul și portretul.

Porcul liberat.

1858

Castorul și alte lighioni.

1859

Mării sale domnului Alexandru Ioan I. Anul 1859. Pentru ziua intrării sale în București.

1860

Atelajul eterogen.

1861

Mielul murind. (*Poate mai veche.*)

Catîrul cu clopoței.

Doamnei A. B.

1862

Lișeta, rața și gisca. (*Probabil mai veche, înainte de 1860.*)

[Pamflet.]

D-nei Zinchei Donici.

După 1863

1863

Vinătorul. (*Probabil mai veche, înainte de 1860.*)

1864

Majestății sale Victor Emanuel, regele Italiei.

1864—1866

Noaptea Sfîntului Botez.

1866

Ziua de 11 februarie 1866.

1875

Bibescu-vodă.

IV
INDICE
ALFABETIC AL POEZIILOR

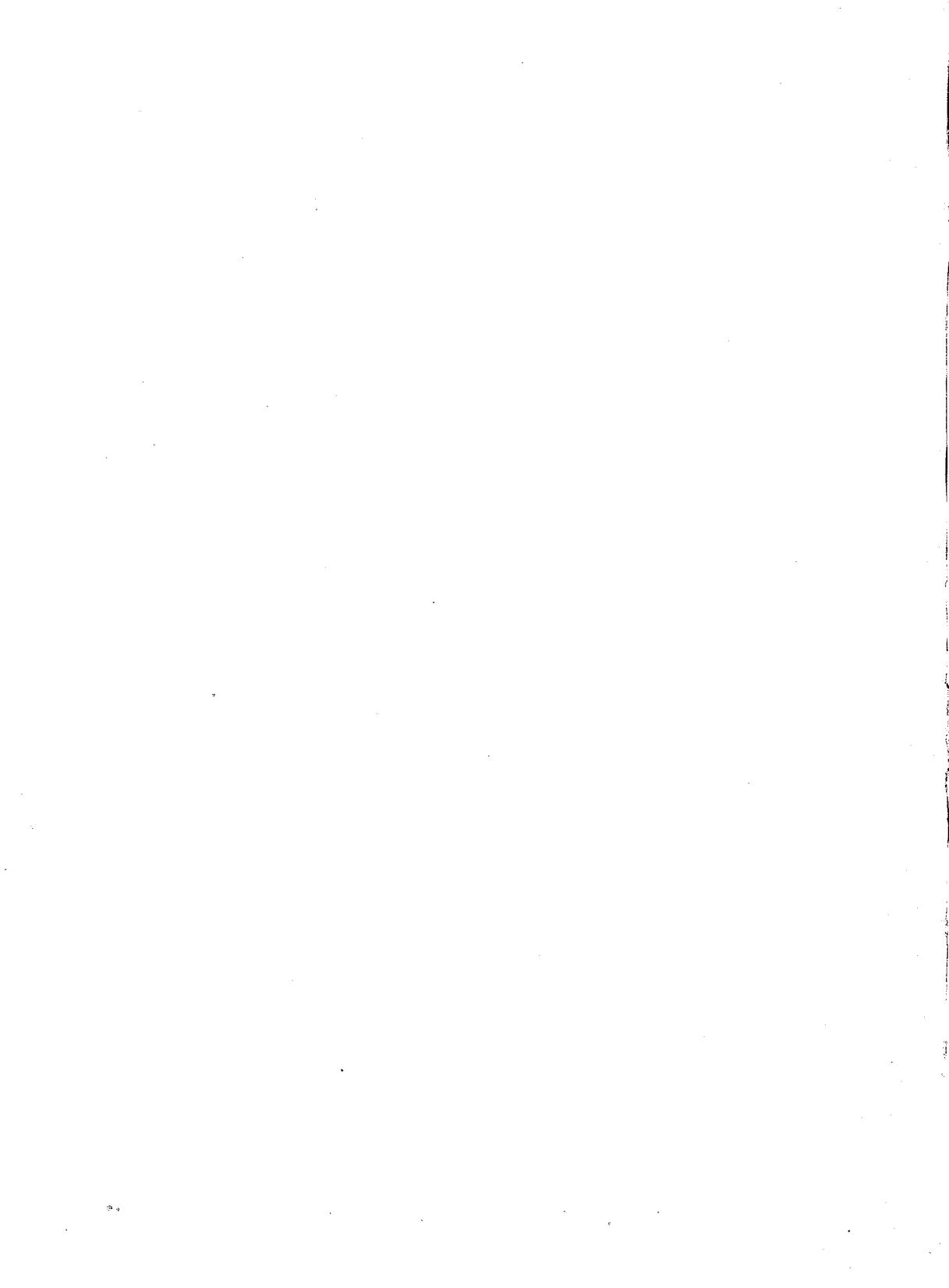
În acest indice poeziile au fost înregistrate după titlul lor din volum. Poeziile populare, fragmentele și poeziile fără titlu au fost trecute după primul lor vers.

	<u>Pag.</u>		<u>Pag.</u>
Adio	291	Cînd dar o să guști pacea.....	104
Adio. La Tîrgoviște	249	Cînd mă primblam pe culare	398
Adio lui Lord Byron la soția sa	253	Cîntă cucul să mă duc	392
Anul 1840	85	Cîntă cucul, se rotește	382
Așteptarea	142	Cîntec vechi	379
Atelajul eterogen	311	Cîntecul Jianului	400
Auzi, lele, cucul cîntă	395	Cîntecul soldatului	267
Barca.....	122	Codri, codri, frate codri	396
Bată-te crucea de cuc	385	Colo-n luncă la privită	388
Bată-te crucea de vale	390	Cometei anonsate pentru 13 iunie	269
Bălă, cărtogelele	385	Confesiunea unui renegat	293
Bibescu-vodă	356	Corbii și barza	316
Boul și vițelul	230	Cucul	236
Buchetul	111	Cucule, drăguțule	394
Bursucul și vulpea	307	Cuculeț, unde-ai iernat?	384
Calul vîndut și diamantul cum- părat	318	D.***	242
Candela	92	Dacă acei ce fac bine	377
Castorul și alte lighioni	320	Dacă-ți este, neică, dor	383
Catîrul ce-și laudă nobilitatea	306	De ce suspîn	151
Catîrul cu clopoței	326	De cînd maica m-a făcut	399
Celui ce scria că poezia este o boală nelecuită	241	Decît neica-n cale dus	393
Cimitiriul	120	De n-ar fi ochi și sprincene	393
Cine e voinic, voinic	398	De nu ț-ar fi, leleo, dor	382
Cîinele izgonit	202	Dervișul și fata	213
Cîinele soldatului	161	De te duci, neică, cu bine	390
Cîinele și cățelul	209	D-la S. Ia	278
Cîinele și măgarul	240	D-nei A. B.	275
		D-nei M. C.	277
		D-nei Zinchei Donici.....	331
		Doamnei P. S. G.	274

	<u>Pag.</u>
Doctorul și bolnavul (<i>vezi Șarlatanul și bolnavul</i>)	309
Dreptatea leului	215
Du-te, neico, să te duci	391
Elefantul	197
Eliza	139
Epigrame	241
Epistolă către Voltaire	167
Epistolă D. I. C.	185
Epistolă D. I. V., autorul „Primăverei amorului“	176
Epistolă Domnului Alexandru Donici, fabulist moldovean..	173
Epistolă D. V. II.	180
Fericirea	163
Fluturile	258
Foaie verde aluniță	381
Foaie verde arțarăș	383
Foaie verde calomfir	387
Foaie verde de areu	388
Foaie verde de malure	396
Foaie verde măracine	389
Foaie verde măr mușcat	385
Foaie verde usturoi	389
Frumoasă e natura	280
Frumușețea. D-ei **	95
Frunză verde de sacară	387
Frunză verde de sipică	387
Frunză verde măracine	386
Frunză verde măracine	386
Frunză verde măracine	391
Frunză verde otrățel	386
Gîsca, leșița și rața (<i>vezi Lișeța, rața și gîsca</i>)	328
Ia-ți nădragii de atlas	377
Iepurele, ogarul și copoiul ...	312
Ieri, la târgul cel mare... ..	373
Ierte-i Dumnezeu păcatul ...	394
Imn destinat a se cînta la inaugurarea Teatrului	283
Inima mea e tristă	145
Istorioară (<i>vezi Ieri, la târgul cel mare</i>)	373
Înălțimii sale Doamnei Mariiții Bibescu	345
Înălțimii sale prințului stăpînitor al Moldovii, Mihail Sturzea	359
Încă o zi	106
În iad mai deunăzi cîțiva răpoșați	243
În ore de mîhnire	281

	<u>Pag.</u>
Întoarcerea	341
Între Olt și-ntre Olteț	381
Întristare (<i>Lamartine</i>)	256
Întristarea	338
Lată-i, lată-i Dunărea	395
Lebăda și puii corbului	222
Lele, ce păgînă ești	383
Lișeța, rața și gîsca	328
Luna-afară-mi luminează	389
Luniță, luniță	396
Lupul moralist	218
Lupul și vulpea (<i>vezi Ursul și vulpea</i>)	314
Majestății sale Victor Emanuel, regele Italiei	354
Măgarul răsfățat	302
Mării sale Domnului Alexandru Ioan I	262
Meditație	116
Mielul murind	322
Mierla și bufnița	234
Miezul nopței	137
Mîndro, cînd eram iubiți	388
Mîngîierea. Unei tinere femei ...	153
Mormintele la Drăgășani	78
Mulțumirea. Z... în vîrstă de un an.....	156
Nebunia și Amorul	220
Nina	158
Noaptea Sfîntului Botez	351
Nu, a ta moarte	101
Nu blăstema cucul, lele	394
Nu știi, vecină, ceva?	384
Ogarul și iepurele (<i>vezi Iepurile, ogarul și copoiul</i>)	312
Oglindele	200
O impresie. Dedicată oștirea romine	82
O profesiune de credință	264
Pamflet (<i>vezi Prea bine a zis</i>) ..	367
Papagalul și celelalte paseri ..	304
Patriotul veacului (<i>vezi Plîngerea deputatului</i>)	371
Peștera (<i>vezi Cimitiriul</i>)	120
Pisica sălbatică și tigru	211
Plîngerea deputatului	371
Porcul liberat	319
Prea bine a zis	367
Prieteșugul	335
Prieteșugul și amorul. Emiliei	97

	<u>Pag.</u>		<u>Pag.</u>
Privighitoarea în colivie	225	Toporul și pădurea	195
Privighitoarea și măgarul	207	Trage, bălă, bobii bine	392
Privighitoarea și păunul	300	Trecutul la Mănăstirea Dealului	67
Puico, pentru Dumnezeu	395		
 		Uciagașul fără voie	89
Răsăritul lunii. La Tismana ..	74	Uleul și găinile	238
Răspunsul cometei	271	Umbra lui Mircea. La Cozia ..	71
Rău, maică, m-ai blăstămat ..	399	Un ceas e de cînd anul trecu..	109
Răzbunarea șoarecilor sau moar-		Unei necunoscute moldovence	
tea lui Sion	287	care mi-a cerut versuri	279
Reveria	113	Unirea Principatelor	259
Rugăciunea	125	Un osîndit la moarte pentru o	
Satira contra lui Eliade	361	vină mare	241
Satiră (<i>vezi</i> Ia-ți nădragii de		Un preot cuvios	242
atlas).....	377	Ursul și lupul	227
Satiră. Duhului meu	190	Ursul și vulpea	314
Spovedania (<i>vezi</i> Confesiunea			
unui renegat)	293	Viața cîmpenească. D. V. G. C.	128
Spune-mi, bălă, și-mi gicește	392	Vinătorul	347
Suferința	99	Vulpea, calul și lupul.....	343
		Vulpea liberală	232
Șarlatanul și bolnavul	309	Vulpoiul predicator	297
Șoarecele și pisica	205		
		Ziua de 11 februarie 1866	349
Te mai văzui o dată.....	148	Zugravul și portretul	324
Topitu-s-au ghețile	397		

TABLA ILUSTRĂȚIILOR

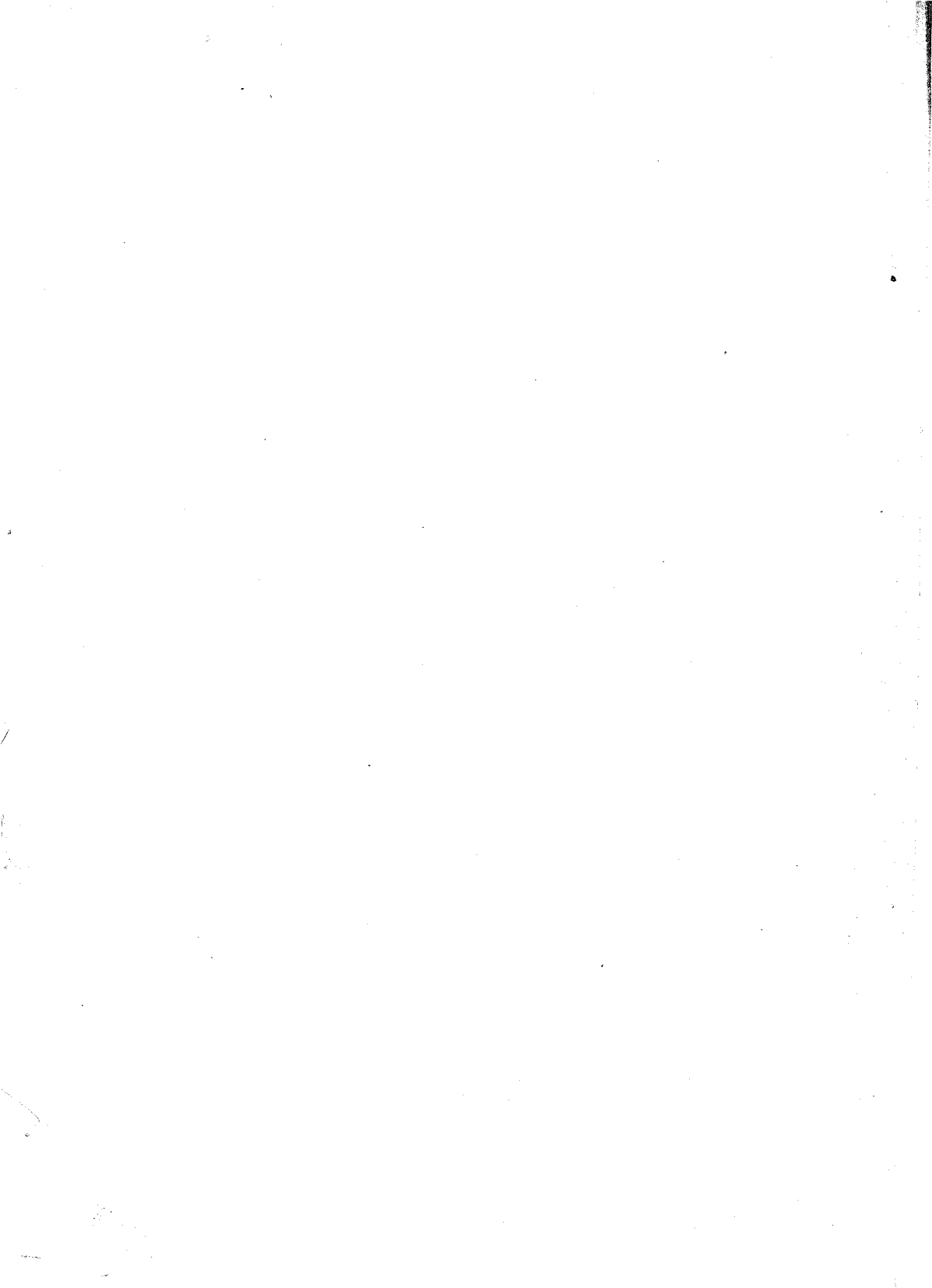
hors-texte

Grigore Alexandrescu	p. 4—5
Pagina de titlu a ediției din 1847	p. 64—65
M. Bouquet: Ruinele Tîrgoviștei	p. 68—69
Pagină din ediția 1842	p. 166—167
Pagină din ediția 1847	p. 168—169
Pagină din ediția 1838	p. 230—231
Pagina de titlu a ediției din 1863	p. 246—247
Titlu interior în ediția 1842	p. 252—253
Manuscrisul poeziei <i>Cometei anonsate pentru 13 iunie</i>	p. 268—269
Manuscrisul fabulei <i>Zugravul și portretul</i>	p. 324—325
Pagina de titlu a ediției din 1842	p. 412—413
Pagina de titlu a ediției din 1838	p. 446—447

CUPRINSUL

GRIGORE ALEXANDRESCU	5
NOTA EDITORULUI	43

SUVENIRE ȘI IMPRESII
EPISTOLE ȘI FABULE

(1847)

	<u>Pag.</u>		<u>Pag.</u>
<i>Cîteva cuvinte în loc de prefață</i>	65	<i>Un ceas e de cînd anul trecut</i>	109
[SUVENIRE ȘI IMPRESII]		<i>Buchetul</i>	111
<i>Trecutul. La Mănăstirea Dealului</i>	67	<i>Reveria</i>	113
<i>Umbra lui Mircea. La Cozia</i>	71	1838 <i>Meditație</i>	116
<i>Răsăritul luni. La Tismana</i>	74	<i>Cimitiriul</i>	120
<i>Mormintele la Drăgășani</i>	78	1838 <i>Barca</i>	122
<i>O impresie. Dedicată oștirii romîne</i>	82	1838 <i>Rugăciunea</i>	125
<i>Anul 1840</i>	85	<i>Viața cîmpenească. D.V.G.C.</i>	128
<i>Ucigașul fără voie</i>	89	<i>Miezul nopții</i>	137
<i>Candela</i>	92	1838 <i>Eliza</i>	139
<i>Frumusețea. D-ei **</i>	95	1838 <i>Așteptarea</i>	142
<i>Prieteșugul și amorul. Emiliei</i>	97	1838 <i>Inima mea e tristă</i>	145
<i>Suferința</i>	99	<i>Te mai văzui o dată</i>	148
<i>Nu, a ta moarte...</i>	101	<i>De ce suspin</i>	151
<i>Cînd dar o să guști pacea</i>	104	<i>... Mircea. Unei tinere femei</i>	153
<i>Încă o zi</i>	106	<i>Mulțumirea. ... în vîrstă de un an</i>	156
		<i>Nina</i>	158
		1838 <i>Cîinele soldatului</i>	161
		1838 <i>Fericirea</i>	163

	<u>Pag.</u>		<u>Pag.</u>
EPISTOLE		<i>Lupul moralist</i>	218
<i>Epistolă către Voltaire</i>	167	<i>Nebunia și Amorul</i>	220
<i>Epistolă Domnului Alexandru Donici, fabulist moldovean</i>	173	<i>Lebăda și puii corbului</i>	222
1838 - <i>Epistolă D.I.V., autorul „Primașă amoroasă”</i>	176	<i>Privighitoarea în colivie</i>	225
<i>Epistolă D.V. II</i>	180	<i>Ursul și lupul</i>	227
1838 <i>Epistolă D.I.C.</i>	185	1838 <i>Boul și vițelul</i>	230
<i>Sativă. Duhului meu</i>	190	<i>Vulpea liberală</i>	232
		<i>Mierla și bufnița</i>	234
		<i>Cucul</i>	236
		<i>Uleul și găinile</i>	238
		<i>Câinele și măgarul</i>	240
FABULE		EPIGRAMA	
<i>Toporul și pădurea</i>	195	I. (Un osîndit la moarte pentru o vină mare)	241
<i>Elefantul</i>	197	II. Celui ce scria că poezia e o boală nelecuită	241
* <i>Oglindele</i>	200	III. D****	242
1838 <i>Câinele izgonit</i>	202	IV. (Un preot cuvios)	242
1838 <i>Șoarecele și pisica</i>	205	V. (În iad, mai deunăzi, câțiva răposăți)	243
1838 <i>Privighitoarea și măgarul</i>	207		
<i>Câinele și cățelul</i>	209		
<i>Pisica sălbatică și tigrul</i>	211		
<i>Dervişul și fata</i>	213		
<i>Dreptatea leului</i>	215		

**MEDITAȚII, ELEGII,
EPISTOLE, SATIRE ȘI FABULE**
(1863)

<i>Domnului Ion Ghica</i>	247	<i>D-nei A.B.</i>	275
		<i>D-nei M.C.</i>	277
		<i>D-la S. La</i>	278
		<i>Unei necunoscută moldovence care mi-a cerut versuri</i>	279
		<i>Frumoasă e natura</i>	280
		<i>În ore de mîhnire</i>	281
		<i>Imn destinată a se cînta la inaugurarea Teatrului</i>	283
		EPISTOLE ȘI SATIRE	
		<i>Răzbunarea șoarecilor sau moartea lui Sion</i>	287
		<i>Adio</i>	291
		<i>Confesiunea unui renegat</i>	293
		FABULE	
		<i>Vulpoiul predicator</i>	297
		<i>Privighitoarea și păunul</i>	300
		<i>Măgarul răsfățat</i>	302
		<i>Papagalul și celelalte paseri</i>	304

	<u>Pag.</u>
<i>Catîrul ce-și laudă nobilitatea</i>	306
<i>Bursucul și vulpea</i>	307
<i>Șarlatanul și bolnavul</i>	309
<i>Atelajul eterogen</i>	311
<i>Iepurele, ogarul și copoiul</i>	312
<i>Ursul și vulpea</i>	314
<i>Corbii și barza</i>	316
<i>Calul vîndut și diamantul cumpărat</i>	318

	<u>Pag.</u>
<i>Porcul liberat</i>	319
<i>Castorul și alte lighioni</i>	320
<i>Mielul murind</i>	322
<i>Zugravul și portretul</i>	324
<i>Catîrul cu clopoței</i>	326
<i>Lișeța, rața și gîsca</i>	328

EPIGRAME

<i>D-nei Zinchei Donici</i>	331
-----------------------------	-----

A N E X Ă

POEZII TIPĂRITE NUMAI ÎN EDI-
ȚIILE 1832 ȘI 1842

<i>Prieteșugul</i>	335
<i>Intristarea</i>	338
<i>Întoarcerea</i>	341

POEZII TIPĂRITE ÎN PERIODICE

<i>Vulpea, calul și lupul</i>	343
<i>Înălțimii sale Doamnei Ma- riții Bibescu</i>	345
<i>Vîntătorul</i>	347
<i>Ziua de 11 februarie 1866.</i>	
<i>Dedicată armatei și po- porului</i>	349
<i>Noaptea Sfîntului Botez</i>	351
<i>Majestății sale Victor Ema- nuel, regele Italiei</i>	354
<i>Bibescu-vodă</i>	356

POEZII NETIPĂRITE DE AUTOR

<i>Înălțimii sale Prințului stă- pînitor al Moldovii, Mihail Sturzea, pentru anul 1832</i>	359
<i>Satira contra lui Eliade</i>	361
<i>[Pamflet] (Prea bine a zis)</i>	367

POEZII CU AUTENTICITATE NESIGURĂ

<i>Plîngerea deputatului</i>	371
<i>[Istorioară]</i>	373

FRAGMENTE

I. <i>[Satiră] (Ia-ți nădragii de atlas)</i>	377
II. <i>(Dacă acei ce fac bine)</i>	377

POEZII POPULARE

<i>Cîntec vechi</i>	379
<i>Cîntece despre Olt</i>	381
I (Foaie verde aluniță)	381
II (Între Olt și-n tre Ol- teț)	381
III (Cîntă cucul, se ro- tește)	382
IV (De nu ț-ar fi leleo, dor)	382
V (Foaie verde arțăraș)	383
VI (Lele, ce păgînă ești)	383
VII (Dacă-ți este, neică, dor)	383
VIII (Nuștii, vecină, ceva?)	384
IX (Cuculeț, unde-ai ier- nat?)	384
X (Foaie verde măr muș- cat)	385
XI (Bată-te crucea de cuc)	385
XII (Bălă, cărtogelele)	385
XIII (Frunză verde otrăfel)	386
XIV (Frunză verde mără- cine)	386
XV (Frunză verde mără- cine)	386
XVI (Frunză verde de sipică)	387
XVII (Frunză verde de sa- cară)	387
XVIII (Foaie verde calomfir)	387
XIX (Foaie verde de areu)	388
XX (Mîndro, cînd eram iubiți)	388

	<u>Pag.</u>		<u>Pag.</u>
XXI (Colo-n luncă la pri- vită)	388	XXXIV (Nu blăstema cucul, lele)	394
XXII (Foaie verde usturoi)	389	XXXV (Cucule, drăguțule)	394
XXIII (Foaie verde mără- cine)	389	XXXIV (Ierte-i Dumnezeu pă- catul)	394
XXIV (Luna-afară-mi lumi- nează)	389	XXXVII (Puico, pentru Dum- nezeu)	395
XXV (Bată-te crucea de vale)	390	XXXVIII (Auzi, lele, cucul cîntă)	395
XXVI (De te duci, neică, cu bine)	390	XXXIX (Lată-i, lată-i Dunărea)	395
XXVII (Du-te, neico, să te duci)	391	XL (Foaie verde de malure)	396
XXVIII (Frunză verde mără- cine)	391	XLI (Luniță, luniță)	396
XXIX (Trage, bălă, bobii bine)	392	XLII (Codri, codri, frate codri)	396
XXX (Cîntă cucul să mă duc)	392	XLIII (Topitu-s-au ghețile)	397
XXXI (Spune-mi, bălă, și-mi gîcește)	392	XLIV (Cine e voinic, voinic)	398
XXXII (Decît neica-n cale dus)	393	XLV (Cînd mă primblam pe culare)	398
XXXIII (De n-ar fi ochi și sprincene)	393	XLVI (Rău, maică, m-ai blăs- tămat)	399
		XLVII (De cînd maica m-a făcut)	399
		<i>Cîntecul Jianului</i>	400

A P E N D I C E

I. NOTE ȘI VARIANTE

<i>Suvenire și impresii, epistole și fabule</i>	411	Cînd dar o să guști pacea	443
Cîteva cuvinte în loc de pre- față	411	Încă o zi	444
Trecutul. La Mănăstirea		Un ceas e de cînd anul trecu	444
Dealului	414	Buchetul	444
Umbra lui Mircea. La Cozia	418	Reveria	445
Răsăritul luni. La Tîsmana	421	Meditație	445
Mormintele. La Drăgășani	422	Cimitiriul	447
O impresie. Dedicată oștirii romîne	428	Barca	448
Anul 1840	430	Rugăciunea	450
Ucigașul fără voie	436	Viața cîmpenească	452
Candela	438	Miezul nopței	454
Frumusețea. D-ei**	441	Eliza	460
Prieteșugul și amorul. Emiliei	441	Așteptarea	461
Suferința	442	Inima mea e tristă	462
Nu, a ta moarte	443	Te mai văzui o dată	463
		De ce suspin	464
		Mîngîierea. Unei tinere femei	465
		Mulțumirea	466
		Nina	466

	<u>Pag.</u>		<u>Pag.</u>
Cîinele soldatului	467	Răspunsul cometei	515
Fericirea	471	D-nei P.S.G.	516
Epistolă către Voltaire	473	D-nei A.B.	516
Epistolă Domnului Alexandru Donici	476	D-nei M.C.	516
Epistolă D.I.V.	478	D-la S. La	516
Epistolă D.V.II	482	Unei necunoscute moldovence	517
Epistolă D.I.C.	483	Frumoasă e natura	517
Satiră. Duhului meu	485	În ore de mîlnire	517
Toporul și pădurea	486	Imn destinat a se cînta la inaugurația Teatrului	518
Elefantul	487	Răzbunarea șoarecilor sau Moar- tea lui <i>Sion</i>	519
Oglindele	488	Adio	520
Cîinele izgonit	488	Confesiunea unui renegeat	521
Șoarecele și pisica	489	Vulpoiul predicator	522
Privighitoarea și măgarul	491	Privighitoarea și păunul	524
Cîinele și cățelul	493	Măgarul răsfățat	525
Pisica sălbatică și tigrul	494	Papagalul și celelalte paseri	526
Derveșul și fata	494	Catîrul ce-și laudă nobilitatea	527
Dreptatea leului	494	Bursucul și vulpea	528
Lupul moralist	495	Șarlatanul și bolnavul	528
Nebunia și Amorul	496	Atelațul eterogen	529
Lebăda și puii corbului	497	Iepurele, ogarul și copoiul	530
Privighitoarea în colivie	498	Ursul și vulpea	531
Ursul și lupul	498	Corbii și barza	532
Boul și vițelul	499	Calul vîndut și diamantul cum- părat	533
Vulpea liberală	499	Porcul liberat	533
Mierla și bufnița	500	Castorul și alte lighioni	534
Cucul	500	Mielul murind	535
Uleul și găinile	501	Zugravul și portretul	536
Cîinele și măgarul	501	Catîrul cu clopoței	537
Epigrame	502	Lișeța, rața și gîsca	537
<i>Meditații, elegii, epistole, satire și fabule</i>	503	D-nei Zinchei Donici	538
Domnului Ion Ghica	503	<i>Anexă</i>	539
Adio. La Tîrgoviște	503	Prieteșugul	539
Adio lui Lord Byron la soția sa	506	Întristarea	540
Întristare	509	Întoarcerea	540
Fluturile	510	Vulpea, calul și lupul	542
Unirea principatelor	511	Înălțimii sale Doamnei Mariții Bibescu	554
Mării sale Domnului Alexan- dru Ioan I	512	Vinătorul	554
O profesiune de credință	512	Ziua de 11 februarie 1866	555
Cîntecul soldatului	513	Noaptea Sfîntului Botez	555
Cometei anonsate pentru 13 iu- nie	514		

	<u>Pag.</u>
Majestății Sale Victor Emanuel, regele Italiei	557
Bibescu Vodă	558
Înălțimii sale Prințului stăpînitor, al Moldovei, Mihail Sturzea	559
Satira contra lui Eliade [Pamflet]	563
Plîngerea deputatului [Istorieară]	564
Fragmente	564

	<u>Pag.</u>
Poezii populare	565
Cîntec vechi	565
Cîntece de peste Olt	565
Cîntecul Jianului	567
II. GLOSAR	569
III. INDICE CRONOLOGIC AL POEZIILOR	579
IV. INDICE ALFABETIC AL POEZIILOR	585
TABLA ILUSTRĂȚIILOR	591

Responsabil de carte : Liviu Călin
Tehnoredactor : Ana Sabău
Corector : Cici Costescu și Neli Teodosiu

---

*Dat la cules 07.08.56. Bun de tipar 12.09.57. Tiraaj 30.150 ex.
Hirtie velină sp. de 60 gr. m². Ft. 700×100/16. Coli ed. 29,41.
Coli de tipar 37,75. Ediția I. Comanda 875. Planșe itefăruck
16. A. nr. 02809. Pentru bibliotecile mici indicele de cla-
sificare 8 R—O.*

Tiparul executat sub com. nr. 1186 la Combinatul Poligrafic
Casa Științei „I. V. STALIN“, București — R.P.R.

VERIFICAT
1987